

BUSINESS ETHICS

จริยธรรมทางธุรกิจ

เอกสารประกอบการสอน รายวิชา 05-052-303 จริยธรรมทางธุรกิจ
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับจริยธรรม แนวคิดและทฤษฎีทางจริยธรรม จรรยาบรรณและความ
เสื่อมของจรรยาบรรณวิชาชีพ ปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
ความรับผิดชอบต่อสังคมและการสร้างค่านิยมร่วมระหว่างองค์กรธุรกิจกับชุมชน การนำ
จริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในธุรกิจ จริยธรรมของผู้บริหารและนักธุรกิจ จริยธรรมธุรกิจที่
เกี่ยวข้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาจริยธรรมธุรกิจอย่างยั่งยืน

CSR / CSV

GOOD
GOVERNANCE

Green Habits
ISO 9001
ISO 14001
ISO 26000

Carbon Footprint

Sufficiency
Economy
Philosophy

ดร.ภรณี หลาวทอง

สาขาการจัดการ

คณะเทคโนโลยีการจัดการ

RMUTI Surin Campus

2562

คำนำ

เอกสารประกอบการสอน รายวิชาจริยธรรมทางธุรกิจ (Business Ethics) รหัส 05-052-303 ฉบับนี้ได้แบ่งเนื้อหาในการเรียนออกเป็น 9 หน่วยเรียน เนื้อหารายวิชามุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจในความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับจริยธรรม แนวคิดและทฤษฎีทางจริยธรรม จรรยาบรรณและความเสื่อมของจริยธรรมวิชาชีพ ปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจและสังคม จริยธรรมธุรกิจกับความรับผิดชอบต่อสังคม การสร้างคุณค่าทางธุรกิจ การนำจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในธุรกิจ จริยธรรมของผู้บริหารและนักธุรกิจ จริยธรรมทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อม การเสริมสร้างและพัฒนาจริยธรรมธุรกิจอย่างยั่งยืน โดยการยกตัวอย่างจากกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นจริงในธุรกิจ

ผู้สอนควรได้ศึกษารายละเอียดแต่ละหน่วยเรียนจากเอกสารประกอบการสอน หรือหนังสือ/ตำรา จากแหล่งอื่น ๆ เพิ่มเติมอีก รวมถึงมีส่วนร่วมในการออกข้อสอบของแต่ละหัวข้อเพื่อทำการเน้นการเรียนการสอนในหน่วยเรียนนั้น ๆ เพื่อความเข้าใจของนักศึกษามากยิ่งขึ้น ผู้เขียนหวังว่าเอกสารประกอบการสอนฉบับนี้คงอำนวยความสะดวกต่อการเรียนการสอนจริยธรรมทางธุรกิจได้ตามสมควร หากคณาจารย์ท่านใดที่นำไปใช้มีข้อเสนอแนะ ผู้เขียนยินดีรับฟังและขอขอบคุณในความอนุเคราะห์นั้น ณ โอกาสนี้ด้วย

ภรณ์ หลาวทอง

31 พฤษภาคม 2562

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้สอนในการใช้เอกสารประกอบการสอน

เอกสารประกอบการสอนรายวิชา จริยธรรมทางธุรกิจ ได้รับการพัฒนาและปรับปรุงมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ เอกสารนี้ ประกอบด้วยเนื้อหาสาระ จำนวน 9 หน่วยเรียน ทุกหน่วยเรียนประกอบด้วยบทเรียนและหัวข้อ รายการเนื้อหาสาระจำแนกตามจำนวนคาบที่ใช้สอน ใบเตรียมการสอน ในแต่ละบทแสดงวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เนื้อหา สรุป แบบฝึกหัด และนวัตกรรมเครื่องมือวัดและประเมินผลตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา 5 ด้าน คือ คุณธรรม จริยธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ นอกจากนี้ เพื่อให้ให้นักเรียนได้สรุปและทบทวนสิ่งที่ตนได้เรียนรู้ในแต่ละหน่วยเรียน จึงได้จัดทำรายการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาซึ่งได้แจกแจงรายละเอียดของค่าคะแนนในแต่ละหัวข้อไว้ด้วย

สำหรับนวัตกรรมเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้นั้นได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับการประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2552) เพื่อยกระดับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษาให้ได้มาตรฐานสากล เครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ประกอบด้วยรายการทักษะ 5 ด้านข้างต้น ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2558) หรือ มคอ. 2 ดังนั้น ผู้สอนจึงควรทำความเข้าใจและอธิบายให้กับนักศึกษาเกี่ยวกับตัวประเมินนี้ จึงจะทำให้ทราบได้ว่านักศึกษาได้รับการพัฒนาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 อย่างแท้จริง

ภรณ์ี หลาวทอง

สารบัญ

	หน้า
คำนำ.....	ก
ปณิธาน วิสัยทัศน์ พันธกิจ อัตลักษณ์ เอกลักษณ์ เป้าประสงค์ของมหาวิทยาลัย.....	ข
ปรัชญา ความสำคัญ และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร.....	ฅ
ลักษณะรายวิชา.....	ฉ
การแบ่งหน่วยเรียน.....	ฉ
จุดประสงค์การสอน.....	ต
กำหนดการสอน.....	ป
การประเมินผลรายวิชา.....	ฝ
ตารางกำหนดน้ำหนักคะแนน.....	พ
หน่วยเรียนที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับจริยธรรมทางธุรกิจ.....	1-2
1.1 ความหมายและความสำคัญของจริยธรรม.....	1-2
1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินธุรกิจกับจริยธรรม.....	1-12
1.3 จริยธรรมทางธุรกิจในยุคไทยแลนด์ 4.0.....	1-18
แบบฝึกหัดเสริม.....	1-25
บรรณานุกรม.....	1-26
หน่วยเรียนที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีทางจริยธรรม.....	2-2
2.1 แนวคิดทางจริยธรรม.....	2-2
2.2 ทฤษฎีทางจริยธรรม.....	2-24
2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับศาสตร์อื่น ๆ.....	2-36
แบบฝึกหัดเสริม.....	2-43
บรรณานุกรม.....	2-44
หน่วยเรียนที่ 3 จรรยาบรรณและความเสื่อมของจรรยาบรรณวิชาชีพ.....	3-2
3.1 จรรยาบรรณวิชาชีพ.....	3-2
3.2 ความเสื่อมของจรรยาบรรณวิชาชีพ.....	3-25
แบบฝึกหัดเสริม.....	3-30
บรรณานุกรม.....	3-31
หน่วยเรียนที่ 4 ปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม.....	4-2
4.1 ปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม.....	4-2
4.2 ปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อสังคม.....	4-22
4.3 ปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อสิ่งแวดล้อม.....	4-31
แบบฝึกหัดเสริม.....	4-40
บรรณานุกรม.....	4-41

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
หน่วยเรียนที่ 5 ความรับผิดชอบต่อสังคมและการสร้างค่านิยมร่วมระหว่างองค์กรธุรกิจกับชุมชน	5-2
5.1 ความรับผิดชอบต่อสังคม.....	5-2
5.2 ความรับผิดชอบต่อสังคมระหว่างองค์กรธุรกิจกับชุมชน.....	5-16
5.3 การสร้างคุณค่าทางธุรกิจ.....	5-22
แบบฝึกหัดเสริม.....	5-33
บรรณานุกรม.....	5-34
หน่วยเรียนที่ 6 การนำจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในธุรกิจ	6-2
6.1 การนำจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในธุรกิจ.....	6-2
6.2 การนำจริยธรรมไปประยุกต์ใช้กับนโยบายของรัฐ.....	6-18
แบบฝึกหัดเสริม.....	6-41
บรรณานุกรม.....	6-44
หน่วยเรียนที่ 7 จริยธรรมของผู้บริหารและนักธุรกิจ	7-2
7.1 จริยธรรมของผู้บริหาร.....	7-3
7.2 จริยธรรมของนักธุรกิจ.....	7-18
7.3 ผลลัพธ์ของการบริหารงานโดยใช้หลักจริยธรรม.....	7-21
แบบฝึกหัดเสริม.....	7-30
บรรณานุกรม.....	7-31
หน่วยเรียนที่ 8 จริยธรรมธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อม	8-2
8.1 จริยธรรมธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อม.....	8-2
8.2 จริยธรรมกับกระแสโลกาภิวัตน์.....	8-16
แบบฝึกหัดเสริม.....	8-40
บรรณานุกรม.....	8-41
หน่วยเรียนที่ 9 การพัฒนาจริยธรรมธุรกิจอย่างยั่งยืน	9-2
9.1 การพัฒนาจริยธรรมในองค์กร.....	9-2
9.2 การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ.....	9-14
9.3 การพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน.....	9-36
แบบฝึกหัดเสริม.....	9-45
บรรณานุกรม.....	9-47

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	ข้อดีและข้อเสียของแนวทางประชานิยม.....	2-32
2.2	เครื่องชี้วัดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีระดับองค์กร	2-34
2.3	แสดงข้อแตกต่างระหว่างจริยธรรมกับกฎหมาย.....	2-40

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 ภาพของ โสกราตีส (Socrates).....	2-8
2.2 ภาพของ เพลโต (Plato).....	2-9
2.3 ภาพของ อริสโตเติล (Aristotle).....	2-12
2.4 ภาพของ ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud).....	2-14
2.5 ภาพของ อิวาน พาลลอฟ (Ivan Povlov).....	2-16
2.6 ภาพของ เพียเจต์ (Piaget).....	2-18
2.7 ภาพของ ลอร์เรนซ์ โคลเบิร์ก (Lawrence Kohlberg).....	2-20
2.8 ภาพของ โทมัสฮอบส์ (Thomas Hobbes).....	2-25
2.9 ภาพของ อิมมานูเอล ค้านท์ (Immanuel Knat).....	2-26
2.10 ภาพของ จอห์น สตูอาร์ท มิล (John Stuart mill).....	2-27
2.11 ภาพของ โพรแทกอรัส (Protagoras).....	2-28
2.12 ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม.....	2-29
3.1 ภาพเหตุการณ์ขณะล้อมจับ.....	3-24
5.1 ลำดับชั้นของผู้มีส่วนได้เสียในระดับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับซีเอสอาร์.....	5-6
6.1 ตราสัญลักษณ์กรมทรัพย์สินทางปัญญา.....	6-19
6.2 สินค้า 75 ชนิด ที่ขึ้นทะเบียน GI.....	6-22
6.3 ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย.....	6-22
6.4 ตราสัญลักษณ์สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.).....	6-23
6.5 ตราสัญลักษณ์กระทรวงแรงงาน.....	6-24
6.6 ตราสัญลักษณ์กรมสวัสดิการ และคุ้มครองแรงงาน.....	6-25
6.7 ตราสัญลักษณ์กระทรวงวัฒนธรรม.....	6-26
6.8 ตราสัญลักษณ์กระทรวงอุตสาหกรรม.....	6-27
6.9 แสดงเครื่องหมายมาตรฐาน.....	6-30
6.10 ตราสัญลักษณ์สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.).....	6-33
6.11 ตราสัญลักษณ์กระทรวงสาธารณสุข.....	6-34
6.12 ตราสัญลักษณ์กรมโรงงานอุตสาหกรรม.....	6-35
6.13 ตราสัญลักษณ์กรมสรรพากร.....	6-35
6.14 ตราสัญลักษณ์กรมสรรพสามิต.....	6-36
6.15 ตราสัญลักษณ์กรมศุลกากร.....	6-36
6.16 สัตว์ป่าคุ้มครอง (ลิงลม).....	6-38
8.1 ทางเลือกและแนวปฏิบัติของธรรมาภิบาลสีเขียว.....	8-19
8.2 สัญลักษณ์ Rethink.....	8-21
8.3 สัญลักษณ์ Reduce.....	8-21

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า	
8.4	สัญลักษณ์ Reuse.....	8-22
8.5	สัญลักษณ์ Recycle.....	8-22
8.6	สัญลักษณ์ Recondition.....	8-22
8.7	สัญลักษณ์ Refuse.....	8-23
8.8	สัญลักษณ์ Return.....	8-23
8.9	แสดงภาพรวมของมาตรฐาน ISO 26000.....	8-29
8.10	แสดงหัวข้อหลัก (Core Subjects) ของความรับผิดชอบต่อสังคม.....	8-31
8.11	ฉลากคาร์บอนในประเทศอังกฤษ.....	8-34
8.12	ฉลากคาร์บอนในประเทศญี่ปุ่น.....	8-35
8.13	ฉลากคาร์บอนในประเทศเกาหลี.....	8-36
8.14	ฉลากคาร์บอนในประเทศสหรัฐอเมริกา.....	8-37
9.1	แสดงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	9-19
9.2	วอร์เรน บัฟเฟตต์.....	9-26
9.3	บิล เกตต์.....	9-27
9.4	ดร.วีชรมงคล เบญจธนะฉัตร.....	9-28
9.5	จอร์แดน ได้ขอพระบรมราชานุญาตนำเทคนิคการทำฝนหลวงไปใช้ตั้งแตปี 2552	9-29
9.6	ศูนย์การศึกษาและการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ราชอาณาจักรตองกา ซึ่งได้รับความช่วยเหลือทางวิชาการจากรัฐบาลไทย (ภาพจากกระทรวงการต่างประเทศ).....	9-31
9.7	องค์ประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	9-40

ปณิธาน วิสัยทัศน์ พันธกิจ อัตลักษณ์ เอกลักษณ์ เป้าประสงค์ของมหาวิทยาลัย

1) ปณิธาน (Determination)

สร้างคนสู่งาน เชี่ยวชาญเทคโนโลยี

2) วิสัยทัศน์ (Vision)

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน เป็นมหาวิทยาลัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คุณภาพชั้นนำในประเทศ ที่เน้นการผลิตนักปฏิบัติด้านวิชาชีพ เพื่อพัฒนาชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน ตอบสนองประชาคมอาเซียน

3) พันธกิจ (Mission)

1. จัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาบนพื้นฐาน ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีคุณภาพ ตามมาตรฐานสอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการ
2. สร้างงานวิจัย สิ่งประดิษฐ์ และนวัตกรรม บนพื้นฐานของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสู่ การผลิตการบริการ และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้ประเทศ
3. บริการวิชาการและถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่สังคม
4. ทำนุบำรุงศาสนา อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และรักษาสิ่งแวดล้อม
5. บริหารจัดการโดยยึดหลักการบริหารจัดการที่ดี
6. สนองโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ
7. พัฒนาเครือข่าย ความร่วมมือทั้งในและต่างประเทศ

4) อัตลักษณ์ (Identity)

มหาวิทยาลัยที่ผลิตบัณฑิตที่มีทักษะพร้อมปฏิบัติงาน

5) เอกลักษณ์ (Uniqueness)

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีแห่งการสร้างอาชีพเฉพาะทาง

6) เป้าประสงค์ (Goals)

1. บัณฑิตนักปฏิบัติด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมืออาชีพ และสามารถแข่งขัน ได้ในประชาคมอาเซียน
2. บัณฑิตนักปฏิบัติด้านสังคมศาสตร์ที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมืออาชีพ และสามารถแข่งขันได้ในประชาคมอาเซียน
3. ผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ที่มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ
4. การบริการวิชาการเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน
5. มีระบบบริหารจัดการงานบริการวิชาการที่มีประสิทธิภาพ
6. การส่งเสริมสนับสนุนศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

7. การอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม
8. การสนองโครงการพระราชดำริฯ
9. ระบบการคลังที่โปร่งใสและตรวจสอบได้
10. ระบบการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ
11. ระบบการบริหารกิจการสภาของมหาวิทยาลัยและการติดตามตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ
12. ระบบบริหารจัดการกลางที่มีประสิทธิภาพ
13. ระบบวิเทศสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ

ปรัชญา ความสำคัญ และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1) ปรัชญา ความสำคัญ

เพื่อผลิตบัณฑิตนักปฏิบัติด้านการจัดการ ให้เป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในงานด้านธุรกิจ โดยมีความเป็นผู้นำสามารถทำงานเป็นทีม มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณทางวิชาชีพ

2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1. คุณธรรม จริยธรรม มีจิตบริการและความรับผิดชอบต่อสังคมตามจรรยาบรรณวิชาชีพ
2. มีความรอบรู้ทางวิชาการและทักษะทางวิชาชีพในศาสตร์การจัดการ มีความสามารถในการปฏิบัติงานและบริหารจัดการเทียบเท่ามาตรฐานสมรรถนะทางวิชาชีพในภูมิภาคอื่นของโลก
3. การวิเคราะห์สถานการณ์ โดยประยุกต์ใช้ความรู้ เหตุผลและวิจารณ์อย่างเหมาะสมเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ

ลักษณะรายวิชา

1. รหัสและชื่อวิชา	05-052-303 จริยธรรมทางธุรกิจ (Business Ethics)
2. สภาพรายวิชา	วิชาชีบบัณฑิต
3. ระดับรายวิชา	ชั้นปีที่ 3
4. วิชาบังคับก่อน	ไม่มี
5. เวลาเรียน	51 คาบเรียน ตลอด 17 สัปดาห์ ทฤษฎี 45 คาบต่อสัปดาห์ และ นักศึกษาจะต้องใช้เวลาศึกษาค้นคว้านอกเวลา 6 ชั่วโมงต่อ สัปดาห์
6. จำนวนหน่วยกิต	3 (3-0-6) หน่วยกิต
7. จุดประสงค์รายวิชา	1) รู้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับจริยธรรม แนวคิดและทฤษฎีทาง จริยธรรม จรรยาบรรณและความเสื่อมของจริยธรรมวิชาชีพ 2) เข้าใจปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจและสังคม จริยธรรมธุรกิจกับความรับผิดชอบต่อสังคม 3) เข้าใจจริยธรรมของผู้บริหารและนักธุรกิจ 4) เข้าใจจริยธรรมทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อม 5) เข้าใจการสร้างคุณค่าทางธุรกิจ 6) เข้าใจการเสริมสร้างและพัฒนาจริยธรรมธุรกิจอย่างยั่งยืน 7) ยกตัวอย่างจากกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นจริงในธุรกิจ เพื่อให้ผู้เรียน สามารถนำจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในธุรกิจ
8. คำอธิบายรายวิชา	ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับจริยธรรม แนวคิดและทฤษฎีทาง จริยธรรม จรรยาบรรณและความเสื่อมของจริยธรรมวิชาชีพ ปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจและสังคม จริยธรรมธุรกิจกับ ความรับผิดชอบต่อสังคม การสร้างคุณค่าทางธุรกิจ การนำ จริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในธุรกิจ จริยธรรมของผู้บริหารและนัก ธุรกิจ จริยธรรมทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อม การเสริมสร้างและพัฒนา จริยธรรมธุรกิจอย่างยั่งยืน โดยการ ยกตัวอย่างจากกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นจริงในธุรกิจ

การแบ่งหน่วยเรียน

หน่วยที่	รายการ	ชั่วโมงเรียน	
		ทฤษฎี	ปฏิบัติ
1	ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับจริยธรรม 1.1 ความหมายและความสำคัญของจริยธรรม 1.1.1 ความหมายของจริยธรรม 1.1.2 ความสำคัญของจริยธรรม 1.1.3 องค์ประกอบของจริยธรรม 1.1.4 ขอบข่ายของจริยธรรม 1.1.5 ระดับขั้นพัฒนาการทางจริยธรรม 1.1.6 ประโยชน์ของจริยธรรม 1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินธุรกิจกับจริยธรรม 1.2.1 ที่มาของจริยธรรมทางธุรกิจ 1.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินธุรกิจกับจริยธรรม 1.2.3 การนำจริยธรรมมาใช้ในธุรกิจ 1.2.4 โอกาสและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจ 1.3 จริยธรรมทางธุรกิจในยุคไทยแลนด์ 4.0 1.3.1 โลกาภิวัตน์ จริยธรรมและการจัดการ 1.3.2 โลกแห่งการแข่งขันกับการปรับตัวของธุรกิจ	3	-
2	แนวคิดและทฤษฎีทางจริยธรรม 2.1 แนวคิดทางจริยธรรม 2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมของธุรกิจที่มีต่อผู้บริโภค 2.1.2 แนวคิดและกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมแบบต่างๆ 2.1.3 จริยธรรมทางธุรกิจในแต่ละมิติ 2.1.4 หลักที่จริยศาสตร์ใช้พิจารณาคุณธรรมและจริยธรรม 2.2 ทฤษฎีทางจริยธรรม 2.2.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม 2.2.2 เกณฑ์ในการพิจารณาจริยธรรม 2.2.3 ทฤษฎีจริยธรรมที่ประยุกต์ใช้ 2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับศาสตร์อื่น ๆ 2.3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับวิทยาศาสตร์ 2.3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับสังคมศาสตร์ 2.3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับนิติศาสตร์ 2.3.4 ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับบริหารธุรกิจ 2.3.5 ความแตกต่างระหว่างจริยธรรมกับกฎหมาย	3	-

การแบ่งหน่วยเรียน

หน่วยที่	รายการ	ชั่วโมงเรียน	
		ทฤษฎี	ปฏิบัติ
3	จรรยาบรรณและความเื่อมของจรรยาบรรณวิชาชีพ 3.1 จรรยาบรรณวิชาชีพ 3.1.1 ความหมายของจรรยาบรรณ 3.1.2 ที่มาของจรรยาบรรณ 3.1.3 แนวปฏิบัติในจรรยาบรรณวิชาชีพ 3.1.4 ประโยชน์ของจรรยาบรรณวิชาชีพ 3.1.5 จรรยาบรรณวิชาชีพต่างๆ 3.2 ความเื่อมของจรรยาบรรณวิชาชีพ 3.2.1 ความเื่อมของจรรยาบรรณวิชาชีพ 3.2.2 ที่มาของความเื่อมของจรรยาบรรณวิชาชีพ 3.2.3 ความเื่อมของจรรยาบรรณวิชาชีพต่างๆ	3	-
4	ปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม 4.1 ปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจ 4.1.1 ที่มาของปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจ 4.1.2 ประเภทปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจ 4.1.3 ปัญหาจริยธรรมในการปฏิบัติงานของธุรกิจในประเทศไทย 4.1.4 ปัญหาจริยธรรมในธุรกิจข้ามวัฒนธรรม 4.1.5 กรณีศึกษาเกี่ยวกับปัญหาจริยธรรมที่เกิดขึ้นในองค์กรธุรกิจ 4.2 ปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อสังคม 4.2.1 ที่มาและสาเหตุของปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อสังคม 4.2.2 การคอร์รัปชัน 4.2.3 การแก้ไขปัญหาจริยธรรมที่มีต่อสังคม 4.2.4 กรณีศึกษาเกี่ยวกับปัญหาจริยธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม 4.3 ปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อสิ่งแวดล้อม 4.3.1 ที่มาและสาเหตุของปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อสังคม 4.3.2 ผลกระทบจากการประกอบธุรกิจกับสิ่งแวดล้อม 4.3.3 การแก้ไขปัญหาจริยธรรมสู่นวัตกรรมสิ่งแวดล้อม 4.3.4 กรณีศึกษาเกี่ยวกับปัญหาจริยธรรมที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม	6	-

การแบ่งหน่วยเรียน

หน่วยที่	รายการ	ชั่วโมงเรียน	
		ทฤษฎี	ปฏิบัติ
5	ความรับผิดชอบต่อสังคมและการสร้างคุณค่าทางธุรกิจ 5.1 ความรับผิดชอบต่อสังคม 5.1.1 ความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคม 5.1.2 ผู้มีส่วนได้เสียกับความรับผิดชอบต่อสังคม 5.1.3 ชนิดของกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ 5.1.4 หน่วยงานระดับสากลที่เกี่ยวข้องและความจำเป็นที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม 5.1.5 กฎเกณฑ์ความรับผิดชอบต่อสังคมในตลาดธุรกิจสากล 5.2 ความรับผิดชอบต่อสังคมระหว่างองค์กรธุรกิจกับชุมชน 5.2.1 ความรับผิดชอบต่อสังคมสำหรับธุรกิจทุกระดับ 5.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ 5.3 การสร้างคุณค่าทางธุรกิจ 5.3.1 การสร้างคุณค่าร่วมได้ 5.3.2 SVOI เครื่องมือค้นหา "คุณค่าร่วม" 5.3.3 CSV โมเดลทำดีวิถีทุนนิยม 5.3.4 ยกตัวอย่างองค์กรธุรกิจที่มีการสร้างคุณค่าร่วมในธุรกิจไทย	6	-
6	การนำจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในธุรกิจ 6.1 การนำจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในธุรกิจ 6.1.1 การประยุกต์ใช้แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมกับการดำเนินธุรกิจ 6.1.2 จริยธรรมที่มีผลต่อการทุ่มเทของพนักงาน 6.1.3 จริยธรรมที่มีผลต่อกำไรของธุรกิจ 6.1.4 ความสำคัญของชื่อเสียงในการเสริมคุณค่าให้กับธุรกิจ 6.2 การนำจริยธรรมไปประยุกต์ใช้กับนโยบายของรัฐ 6.2.1 รัฐบาลกับผลกระทบต่อจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ 6.2.2 หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจ	6	-
7	จริยธรรมของผู้บริหารและนักธุรกิจ 7.1 จริยธรรมของผู้บริหาร 7.1.1 จริยธรรมของผู้บริหาร 7.1.2 บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหาร 7.1.3 หลักธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับผู้บริหาร	3	-

การแบ่งหน่วยเรียน

หน่วยที่	รายการ	ชั่วโมงเรียน	
		ทฤษฎี	ปฏิบัติ
	7.1.4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจริยธรรมของผู้บริหาร 7.1.5 ธรรมชาติของจริยธรรมและบรรษัทภิบาล 7.2 จริยธรรมของนักธุรกิจ 7.2.1 จริยธรรมของนักธุรกิจ 7.2.2 บทบาทจริยธรรมของนักธุรกิจที่เกี่ยวข้องต่อบุคคล 7.3 ผลลัพธ์ของการบริหารงานโดยใช้หลักจริยธรรม 7.3.1 ความสัมพันธ์จริยธรรมทางธุรกิจกับผลประโยชน์ 7.3.2 การพัฒนาคุณธรรมของผู้บริหาร 7.3.3 จริยธรรมกับการแก้ไขข้อขัดแย้ง 7.3.4 หลักปฏิบัติที่ก่อให้เกิดจริยธรรมในธุรกิจระหว่างประเทศ 7.3.5 จริยธรรมในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร 7.3.6 ความรับผิดชอบขององค์กรที่พึงมีในการดำเนินธุรกิจ		
8	จริยธรรมธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อม 8.1 จริยธรรมธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อม 8.1.1 จริยธรรมธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อม 8.1.2 แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมของธุรกิจ 8.1.3 สิ่งกระตุ้นและแรงผลักดันให้ดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อม 8.2 จริยธรรมกับกระแสโลกาภิวัตน์ 8.2.1 พัฒนาการของ Red Ocean Blue Ocean White Ocean และ Green Ocean 8.2.2 ธรรมชาติสีเขียว (Green Governance) 8.2.3 อุปนิสัยสีเขียว (Green Habits) 8.2.4 มาตรฐาน ISO9001 ISO14001 และ ISO26000 8.2.5 คาร์บอนฟุตพริ้นท์ (Carbon Footprint)	6	-
9	การพัฒนาจริยธรรมธุรกิจอย่างยั่งยืน 9.1 การพัฒนาจริยธรรมในองค์กร 9.1.1 สิทธิมนุษยชน: SA800/WRAP 9.1.2 บทบาทและความรับผิดชอบต่อสังคมในการดำเนินธุรกิจ 9.1.3 การสร้างแรงจูงใจที่ก่อให้เกิดการพัฒนาจริยธรรมทางธุรกิจ 9.2 การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ 9.2.1 ทฤษฎีใหม่ 9.2.2 การประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินธุรกิจ	9	-

การแบ่งหน่วยเรียน

หน่วยที่	รายการ	ชั่วโมงเรียน	
		ทฤษฎี	ปฏิบัติ
	9.2.3 ตัวอย่างบุคคลน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมา ประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและประกอบธุรกิจ 9.3 การพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน 9.3.1 หลักการพัฒนาที่ยั่งยืน 9.3.2 การประยุกต์ใช้แนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน		
		รวมทฤษฎี 45 ชม. สอบกลางภาค 3 ชม. สอบปลายภาค 3 ชม. รวม 51 ชม.	

จุดประสงค์การสอน

หน่วยที่	รายการ	เวลาเรียน	
		ทฤษฎี	ปฏิบัติ
1	ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับจริยธรรม	3 (ชม.)	-
	1.1 รู้ความหมายและความสำคัญของจริยธรรม	60 นาที	
	1.1.1 บอกความหมายของจริยธรรม		
	1.1.2 บอกความสำคัญของจริยธรรม		
	1.1.3 บอกองค์ประกอบของจริยธรรม		
	1.1.4 บอกขอบข่ายของจริยธรรม		
	1.1.5 บอกระดับขั้นพัฒนาการทางจริยธรรม		
	1.1.6 บอกประโยชน์ของจริยธรรม		
	1.2 รู้และเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินธุรกิจกับจริยธรรม	60 นาที	
	1.2.1 บอกที่มาของจริยธรรมทางธุรกิจ		
	1.2.2 บอกความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินธุรกิจกับจริยธรรม		
	1.2.3 อธิบายการนำจริยธรรมมาใช้ในธุรกิจ		
	1.2.4 อธิบายโอกาสและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจ		
1.3 เข้าใจจริยธรรมทางธุรกิจในยุคไทยแลนด์ 4.0	60 นาที		
1.3.1 บอกลักษณะโลกาภิวัตน์ จริยธรรมและการจัดการ			
1.3.2 อธิบายลักษณะโลกแห่งการแข่งขันกับการปรับตัวของธุรกิจ			
2	แนวคิดและทฤษฎีทางจริยธรรม	3 (ชม.)	-
	2.1 รู้แนวคิดทางจริยธรรม	60 นาที	
	2.1.1 บอกแนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมของธุรกิจที่มีต่อผู้บริโภค		
	2.1.2 บอกแนวคิดและกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมแบบต่างๆ		
	2.1.3 บอกจริยธรรมทางธุรกิจในแต่ละมิติ		
	2.1.4 บอกหลักที่จริยศาสตร์ใช้พิจารณาคุณธรรมและจริยธรรม		
	2.2 รู้และเข้าใจทฤษฎีทางจริยธรรม	60 นาที	
	2.2.1 บอกทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม		
	2.2.2 บอกความแตกต่างของเกณฑ์ในการพิจารณาจริยธรรม		
	2.2.3 ยกตัวอย่างทฤษฎีจริยธรรมที่ประยุกต์ใช้		
	2.3 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับศาสตร์อื่น ๆ	60 นาที	
	2.3.1 อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับวิทยาศาสตร์		
	2.3.2 อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับสังคมศาสตร์		
2.3.3 อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับนิติศาสตร์			

จุดประสงค์การสอน

หน่วยที่	รายการ	เวลาเรียน	
		ทฤษฎี	ปฏิบัติ
	4.3.2 อธิบายผลกระทบจากการประกอบธุรกิจกับสิ่งแวดล้อม 4.3.3 การแก้ไขปัญหาจริยธรรมส่วนวัตรกรรมสิ่งแวดล้อม 4.3.4 ยกตัวอย่างกรณีศึกษาเกี่ยวกับปัญหาจริยธรรมที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม		
5	ความรับผิดชอบต่อสังคมและการสร้างค่านิยมร่วมระหว่างองค์กรธุรกิจกับชุมชน 5.1 รู้ความรับผิดชอบต่อสังคม 5.1.1 บอกความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคม 5.1.2 บอกผู้มีส่วนได้เสียกับความรับผิดชอบต่อ 5.1.3 ชนิดของกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ 5.1.4 บอกหน่วยงานระดับสากลที่เกี่ยวข้องและความจำเป็นที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม 5.1.5 บอกกฎเกณฑ์ความรับผิดชอบต่อสังคมในตลาดธุรกิจสากล 5.2 รู้และเข้าใจความรับผิดชอบต่อสังคมระหว่างองค์กรธุรกิจกับชุมชน 5.2.1 บอกความรับผิดชอบต่อสังคมสำหรับธุรกิจทุกระดับ 5.2.2 อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ 5.3 รู้และเข้าใจการสร้างคุณค่าทางธุรกิจ 5.3.1 บอกการสร้างคุณค่าร่วมได้ 5.3.2 บอก SVOI เครื่องมือค้นหา "คุณค่าร่วม" 5.3.3 อธิบาย CSV โมเดลทำดีวิถีทุนนิยม 5.3.4 ยกตัวอย่างองค์กรธุรกิจที่มีการสร้างคุณค่าร่วมในธุรกิจไทย	6 (ชม.) 120 นาที 60 นาที 180 นาที	-
6	การนำจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในธุรกิจ 6.1 รู้และเข้าใจการนำจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในธุรกิจ 6.1.1 อธิบายการประยุกต์ใช้แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมกับการดำเนินธุรกิจ 6.1.2 บอกจริยธรรมที่มีผลต่อการทุ่มเทของพนักงาน 6.1.3 บอกจริยธรรมที่มีผลต่อกำไรของธุรกิจ 6.1.4 อธิบายความสำคัญของชื่อเสียงในการเสริมคุณค่าให้กับธุรกิจ	6 (ชม.) 180 นาที	-

จุดประสงค์การสอน

หน่วยที่	รายการ	เวลาเรียน	
		ทฤษฎี	ปฏิบัติ
	6.2 เข้าใจการนำจริยธรรมไปประยุกต์ใช้กับนโยบายของรัฐ 6.2.1 อธิบายรัฐบาลกับผลกระทบต่อจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ 6.2.2 อธิบายหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจ	180 นาที	
7	จริยธรรมของผู้บริหารและนักธุรกิจ 7.1 รู้จริยธรรมของผู้บริหาร 7.1.1 บอกจริยธรรมของผู้บริหาร 7.1.2 บอกบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหาร 7.1.3 บอกหลักธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับผู้บริหาร 7.1.4 บอกปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจริยธรรมของผู้บริหาร 7.1.5 บอกธรรมาภิบาลและบรรษัทภิบาล 7.2 รู้จริยธรรมของนักธุรกิจ 7.2.1 บอกจริยธรรมของนักธุรกิจ 7.2.2 บอกบทบาทจริยธรรมของนักธุรกิจที่เกี่ยวข้องต่อบุคคล 7.3 รู้และเข้าใจผลลัพธ์ของการบริหารงานโดยใช้หลักจริยธรรม 7.3.1 บอกความสัมพันธ์จริยธรรมทางธุรกิจกับผลประโยชน์ประกอบการ 7.3.2 บอกการพัฒนาคุณธรรมของผู้บริหาร 7.3.3 บอกจริยธรรมกับการแก้ไขข้อขัดแย้ง 7.3.4 บอกหลักปฏิบัติที่ก่อให้เกิดจริยธรรมในธุรกิจระหว่างประเทศ 7.3.5 อธิบายจริยธรรมในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร 7.3.6 อธิบายความรับผิดชอบขององค์กรที่พึงมีในการดำเนินธุรกิจ	3 (ชม.) 60 นาที 60 นาที 60 นาที	-
8	จริยธรรมธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อม 8.1 รู้จริยธรรมธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อม 8.1.1 บอกจริยธรรมธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อม 8.1.2 บอกแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมของธุรกิจ 8.1.3 บอกสิ่งกระตุ้นและแรงผลักดันให้ดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อม	6 (ชม.) 180 นาที	-

จุดประสงค์การสอน

หน่วยที่	รายการ	เวลาเรียน	
		ทฤษฎี	ปฏิบัติ
	8.2 เข้าใจจริยธรรมกับกระแสโลกาภิวัตน์ 8.2.1 อธิบายพัฒนาการของ Red Ocean Blue Ocean White Ocean และ Green Ocean 8.2.2 อธิบายธรรมาภิบาลสีเขียว (Green Governance) 8.2.3 อธิบายอุปนิสัยสีเขียว (Green Habits) 8.2.4 อธิบายมาตรฐาน ISO9001 ISO14001 และ ISO26000 8.2.5 อธิบายคาร์บอนฟุตพริ้นท์ (Carbon Footprint)	180 นาที	
9	การพัฒนาจริยธรรมธุรกิจอย่างยั่งยืน 9.1 รู้การพัฒนาจริยธรรมในองค์กร 9.1.1 บอกสิทธิมนุษยชน: SA800/WRAP 9.1.2 บอกบทบาทและความรับผิดชอบในการดำเนินธุรกิจ 9.1.3 บอกการสร้างแรงจูงใจที่ก่อให้เกิดการพัฒนาจริยธรรมทางธุรกิจ	9 (ชม.) 180 นาที	-
	9.2 รู้และเข้าใจการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ 9.2.1 บอกทฤษฎีใหม่ 9.2.2 อธิบายการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินธุรกิจ 9.2.3 ยกตัวอย่างบุคคลน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและประกอบธุรกิจ	180 นาที	
	9.3 รู้และเข้าใจการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน 9.3.1 บอกหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน 9.3.2 บอกการประยุกต์ใช้แนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน	180 นาที	

กำหนดการสอน

สัปดาห์ที่	ว/ด/ป	ชม.ที่	รายการ	หมายเหตุ
1		1-3	แนะนำการเรียนการสอน 1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับจริยธรรม 1.1 ความหมายและความสำคัญของ จริยธรรม 1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินธุรกิจ กับจริยธรรม 1.3 จริยธรรมทางธุรกิจในยุคไทยแลนด์ 4.0	
2		1-3	2. แนวคิดและทฤษฎีทางจริยธรรม 2.1 แนวคิดทางจริยธรรม 2.2 ทฤษฎีทางจริยธรรม 2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับ ศาสตร์อื่น ๆ	
3		1-3	3. จรรยาบรรณและความเสื่อมของ จรรยาบรรณวิชาชีพ 3.1 จรรยาบรรณวิชาชีพ 3.2 ความเสื่อมของจรรยาบรรณวิชาชีพ	
4		1-3	4. ปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม 4.1 ปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจ	
5		1-3	4.2 ปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อสังคม 4.3 ปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อ สิ่งแวดล้อม	
6		1-3	5. ความรับผิดชอบต่อสังคมและการสร้าง ค่านิยมร่วมระหว่างองค์กรธุรกิจกับชุมชน 5.1 ความรับผิดชอบต่อสังคม 5.2 ความรับผิดชอบต่อสังคมระหว่างองค์กร ธุรกิจกับชุมชน	
7		1-3	5.3 การสร้างคุณค่าทางธุรกิจ	
8		1-3	สอบกลางภาค	
9		1-3	6. การนำจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในธุรกิจ 6.1 การนำจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในธุรกิจ	
10		1-3	6.2 การนำจริยธรรมไปประยุกต์ใช้กับ นโยบายของรัฐ	
11		1-3	7. จริยธรรมของผู้บริหารและนักธุรกิจ	

กำหนดการสอน

สัปดาห์ที่	ว/ด/ป	ชม.ที่	รายการ	หมายเหตุ
			7.1 จริยธรรมของผู้บริหาร 7.2 จริยธรรมของนักธุรกิจ 7.3 ผลลัพธ์ของการบริหารงานโดยใช้หลัก จริยธรรม	
12		1-3	8. จริยธรรมธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคมและ สิ่งแวดล้อม 8.1 จริยธรรมธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคมและ สิ่งแวดล้อม	
13		1-3	8.2 จริยธรรมกับกระแสโลกาภิวัตน์	
14		1-3	9. การพัฒนาจริยธรรมธุรกิจอย่างยั่งยืน 9.1 การพัฒนาจริยธรรมในองค์กร	
15		1-3	9.2 การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมา ใช้ในการดำเนินธุรกิจ	
16		1-3	9.3 การพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน	
17		1-3	สอบปลายภาค	

การประเมินผลรายวิชา

1) เกณฑ์การพิจารณา

รายวิชานี้แบ่งเป็น 9 หน่วย แยกได้ 24 บทเรียน การวัดและประเมินผลรายวิชาดำเนินการแยกเป็น 3 ส่วน โดยแบ่งแยกคะแนนแต่ละส่วนจากคะแนนเต็ม ทั้งรายวิชา 100 คะแนน ดังนี้

- 1.1 ผลงานมอบหมาย 20 คะแนนหรือร้อยละ 20
- 1.2 พิจารณาจิตพิสัย (กิจนิสัย ความตั้งใจ และการร่วมกิจกรรม) 10 คะแนน หรือร้อยละ 10
- 1.3 การทดสอบแต่ละหน่วยเรียน 70 คะแนน หรือร้อยละ 70 โดยจัดแบ่งน้ำหนักคะแนนในแต่ละหน่วยตามตารางกำหนดน้ำหนักคะแนน

2) เกณฑ์ผ่านรายวิชา

ผู้ที่ผ่านรายวิชานี้จะต้อง

- 2.1 มีเวลาเรียนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียน
- 2.2 คะแนนรวมทั้งรายวิชาไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ของคะแนนรวม
- 2.3 ต้องผ่านการสอบทั้งกลางภาคเรียนการศึกษาและการสอบปลายภาคการศึกษา

3) เกณฑ์ค่าระดับคะแนน

การประเมินแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

- 3.1 พิจารณาตามเกณฑ์ผ่านรายวิชาตามข้อ 2 ผู้ไม่ผ่านเกณฑ์ข้อ 2 จะได้รับค่าระดับคะแนน จ หรือ F

- 3.2 ผู้ที่สอบผ่านเกณฑ์ข้อ 2 จะได้รับค่าระดับคะแนนตามเกณฑ์ ดังนี้

คะแนนร้อยละ	80 ขึ้นไป	ได้	A
คะแนนร้อยละ	75-79	ได้	B+
คะแนนร้อยละ	70-74	ได้	B
คะแนนร้อยละ	65-69	ได้	C+
คะแนนร้อยละ	60-64	ได้	C
คะแนนร้อยละ	55-59	ได้	D+
คะแนนร้อยละ	50-54	ได้	D
คะแนนร้อยละ	49 ลงไป	ได้	F

ตารางกำหนดน้ำหนักคะแนน

เลขที่หน่วย ชื่อหน่วย	คะแนนรายหน่วย น้ำหนักคะแนนข้อสอบ	คะแนนรายหน่วย	เกณฑ์การผ่านรายหน่วย	น้ำหนักคะแนน					
				พุทธิพิสัย				จิตพิสัย	ทักษะพิสัย
				ความรู้ - ความจำ	ความเข้าใจ	การนำไปใช้	สูงกว่า		
1	ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับจริยธรรม	5	50	3	1	1	-	-	-
2	แนวคิดและทฤษฎีทางจริยธรรม	5	50	3	2	-	-	-	-
3	จรรยาบรรณและความเสื่อมของ จรรยาบรรณวิชาชีพ	5	50	3	1	1	-	-	-
4	ปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม	10	50	2	5	3	-	-	-
5	ความรับผิดชอบต่อสังคมและการสร้าง ค่านิยมร่วมระหว่างองค์กร	10	50	8	2	-	-	-	-
6	การนำจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในธุรกิจ	10	50	3	6	1	-	-	-
7	จริยธรรมของผู้บริหารและนักธุรกิจ	5	50	4	1	-	-	-	-
8	จริยธรรมธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคมและ สิ่งแวดล้อม	10	50	4	6	-	-	-	-
9	การพัฒนาจริยธรรมธุรกิจอย่างยั่งยืน	10	50	6	4	-	-	-	-
ก	คะแนนภาควิชาการ	70	50	38	30	2	-	-	-
ข	คะแนนภาคผลงาน	20	หมายเหตุ						
ค	คะแนนจิตพิสัย	10							
	รวมทั้งสิ้น	100							

สัปดาห์ที่ 1	ใบเตรียมการสอน	รหัสวิชา 05-052-303
เวลา 3 ชั่วโมง	หน่วยที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับจริยธรรมทางธุรกิจ	
ชื่อบทเรียน	1.1 รู้ความหมายและความสำคัญของจริยธรรม	เวลา 60 นาที
	1.2 รู้และเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินธุรกิจกับจริยธรรม	เวลา 60 นาที
	1.3 รู้จริยธรรมทางธุรกิจในยุคไทยแลนด์ 4.0	เวลา 60 นาที
จุดประสงค์การสอน		
	เมื่อได้ศึกษาหน่วยที่ 1 นักศึกษาสามารถ 1.1 รู้ความหมายของจริยธรรม 1.1.1 บอกความหมายของจริยธรรมได้ 1.1.2 บอกความสำคัญของจริยธรรมได้ 1.1.3 บอกองค์ประกอบของจริยธรรมได้ 1.1.4 บอกขอบข่ายของจริยธรรมได้ 1.1.5 บอกระดับขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมได้ 1.1.6 บอกประโยชน์ของจริยธรรมได้ 1.2 รู้และเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินธุรกิจกับจริยธรรม 1.2.1 บอกที่มาของจริยธรรมทางธุรกิจได้ 1.2.2 บอกความสัมพันธ์ระหว่างการนำจริยธรรมมาใช้ในการดำเนินธุรกิจได้ 1.2.3 อธิบายโอกาสและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจได้ 1.3 เข้าใจจริยธรรมทางธุรกิจในยุคไทยแลนด์ 4.0 1.3.1 บอกลักษณะโลกาภิวัตน์ จริยธรรมและการจัดการได้ 1.3.2 อธิบายลักษณะโลกแห่งการแข่งขันกับการปรับตัวของธุรกิจยุคไทยแลนด์ 4.0 ได้	

หน่วยที่ 1

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับจริยธรรมทางธุรกิจ

แผนการสอนประจำหน่วย

1.1 ความหมายและความสำคัญของจริยธรรม

- 1.1.1 ความหมายของจริยธรรม
- 1.1.2 ความสำคัญของจริยธรรม
- 1.1.3 องค์ประกอบของจริยธรรม
- 1.1.4 ขอบข่ายของจริยธรรม
- 1.1.5 ระดับขั้นพัฒนาการทางจริยธรรม
- 1.1.6 ประโยชน์ของจริยธรรม

1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินธุรกิจกับจริยธรรม

- 1.2.1 ที่มาของจริยธรรมทางธุรกิจ
- 1.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างการนำจริยธรรมมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ
- 1.2.3 โอกาสและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจ

1.3 จริยธรรมทางธุรกิจในยุคไทยแลนด์ 4.0

- 1.3.1 ลักษณะโลกาภิวัตน์ จริยธรรมและการจัดการ
- 1.3.2 ลักษณะโลกแห่งการแข่งขันกับการปรับตัวของธุรกิจยุคไทยแลนด์ 4.0

บทนำ

การอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กันและมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม จำเป็นต้องมีแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม ในหน่วยเรียนนี้ จะกล่าวถึงความหมาย ความสำคัญ องค์ประกอบ ขอบข่าย ระดับขั้นพัฒนาการ ประโยชน์ของจริยธรรม ที่มาและความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินธุรกิจกับจริยธรรม โอกาสและอุปสรรค ลักษณะโลกาภิวัตน์ และการแข่งขันกับการดำเนินธุรกิจในยุคไทยแลนด์ 4.0 ดังนี้

1.1 ความหมายและความสำคัญของจริยธรรม

จริยธรรมเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความประพฤติ การกระทำ ความคิดที่ถูกต้องดีงาม การทำหน้าที่ของตนให้ครบถ้วนสมบูรณ์ ความหมายและความสำคัญของจริยธรรม ดังนี้

1.1.1 ความหมายของจริยธรรม

คำว่า จริยธรรม มาจากการผสมคำระหว่างคำว่า จริย และ ธรรม พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายของคำว่า จริย หมายถึง ความประพฤติ หรือ กริยาที่ควรประพฤติ และความหมายของคำว่า ธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดี จริยธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อควรปฏิบัติ ศีลธรรม กฎแห่งศีลธรรม หรือคุณความดีที่ควรปฏิบัติ ส่วนภาษาอังกฤษ จริยธรรม ใช้คำว่า Ethics บางท่านใช้คำว่า Ethics rule หรือ Morality

จริยธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติ ศีลธรรมอันดี ตามธรรมเนียมยุโรปอาจเรียก จริยธรรมว่า Moral Philosophy หลักจริยธรรม คือ ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติศีลธรรม กฎ ศีลธรรม (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, 2556)

วิทย์ วิศทเวทย์ (2526) กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติ ตามค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยใช้วิชาจริยศาสตร์มาวิเคราะห์ แยกแยะว่า สิ่งใดดีควรกระทำและสิ่งใดชั่วควรละเว้น

โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1976) กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็นกฎเกณฑ์และมาตรฐานของการประพฤติปฏิบัติในสังคม ซึ่งบุคคลจะพัฒนาจนกระทั่งมีพฤติกรรมเป็นของตนเอง โดยสังคมจะเป็นตัวตัดสินผลของการกระทำนั้นว่าเป็นการกระทำที่ถูกหรือผิด

โพสต์ แอนน์ อเรนซ์ และเวเบอร์ (Post, Anne, Lawrence and Weber, 2002) กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง แบบแผนของการกระทำที่ถูกต้อง จริยธรรมเป็นเครื่องนำทางไปสู่หลักของความประพฤติที่ถูกต้องหลักศีลธรรม

อนิวัช แก้วจางค์ (2555) กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง หลักการแห่งความดีงามที่สังคมให้การยอมรับโดยเห็นว่าเป็นหลักการที่ดีสมควรแก่การนำไปประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ซึ่งหลักการดังกล่าวโดยทั่วไปมีส่วนของศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องคือ ให้ทำความดีละเว้นความชั่วเพื่อความสงบสุขและเจริญก้าวหน้าของผู้ประพฤติปฏิบัติ สังคมและประเทศชาติ

สมคิด บางโม (2558) กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง หลักหรือข้อควรประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องดีงามตามหลักคุณธรรม ตลอดจนการมีปัญญาไตร่ตรองด้วยเหตุผลว่า อะไรดีควรประพฤติ อะไรไม่ดีไม่ควรประพฤติ

พัคตร์มจ วัฒนสินธุ์ (2559) จริยธรรม หมายถึง ความสำนึกหรือความประพฤติที่ดีงาม ไม่สร้างความเดือดร้อนเสียหายให้กับตนเอง ครอบครัว สังคม และสภาพแวดล้อม

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า จริยธรรม หมายถึง วิธีปฏิบัติสายกลาง เพื่อนำมนุษย์ไปสู่จุดหมายของชีวิต เป็นข้อประพฤติปฏิบัติศีลธรรม นำทางไปสู่หลักที่พึงประพฤติที่ถูกต้องและดีงาม ตลอดจนการมีปัญญาไตร่ตรองด้วยเหตุผลและแยกแยะได้ว่า สิ่งใดดีควรกระทำและสิ่งใดไม่ดีควรละเว้น ซึ่งบุคคลจะพัฒนาจนกระทั่งมีพฤติกรรมเป็นของตนเอง ไม่สร้างความเดือดร้อนเสียหายให้กับตนเอง ครอบครัว สังคม และสภาพแวดล้อม โดยสังคมจะเป็นตัวตัดสินผลของการกระทำนั้นว่าเป็นการกระทำที่ถูกหรือผิด

1.1.2 ความสำคัญของจริยธรรม

จริยธรรมเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับทุกคน ทุกหมู่เหล่าและทุกอาชีพ การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขเพราะคนในสังคมมีจริยธรรม ความสำคัญของจริยธรรมมีดังนี้

เนตร์พัฒนา ยาวีราช (2552) จริยธรรมเกิดขึ้นจากการอยู่ร่วมกันในสังคมของบุคคลที่มีความแตกต่างกันทางด้านจิตใจ อารมณ์ การกระทำ ทำให้มีการกระทำที่ก่อปัญหาในการอยู่ร่วมกัน จึงทำให้มีการกำหนดหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขปราศจากปัญหา จริยธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นหลักในการดำรงชีวิตในสังคมอย่างสันติสุข จริยธรรมเกิดขึ้นจากปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1) จริยธรรมเกิดจากการยึดประเพณี (custom attachment) ประเพณีเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของหมู่คณะทำให้หมู่คณะอยู่รอดได้เพราะทุกคนรู้ประเพณี ประเพณีเป็นการแสดงถึงการปฏิบัติตามวิถีชีวิตคนในแต่ละสถานที่แต่ละเผ่าพันธุ์ทำให้เกิดการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ เช่น ประเพณีแต่งงาน ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ประเพณีการบวช ประเพณีทอดกฐิน ประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพผู้เสียชีวิต ประเพณีเหล่านี้ยึดถือปฏิบัติกันมาตลอดเป็นเวลานานเป็นสิ่งที่ทุกคนรู้จักกันดีและยอมรับการปฏิบัติสืบเนื่องกันมา ไม่เฉพาะแต่ประเพณีของชาวไทย ยังมีประเพณีของประเทศต่าง ๆ ศาสนาต่าง ๆ เป็นเครื่องยึดถือปฏิบัติกันมาช้านานตามความเชื่อของแต่ละประเทศ แต่ละศาสนา ล้วนเป็นการกระทำเพื่อการอยู่ร่วมกันและการดำเนินชีวิตที่ดี

2) จริยธรรมเกิดจากการยึดตามกฎหมาย (law attachment) หมายถึง การมีกฎหมายออกมากำหนดบทลงโทษแก่ผู้กระทำผิดจริยธรรมทำร้ายสังคม เป็นโทษแก่บุคคลหรือสังคม ทำให้บุคคลได้รับความเสียหายแต่กฎหมายไม่ใช่จริยธรรม กฎหมายเป็นเพียงจริยธรรมขั้นต่ำที่ใช้ควบคุมความประพฤติที่ไม่ดี มีบทลงโทษกฎหมายพิจารณาโทษศาล ได้แก่ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกา ปัญหาความผิดถูกตัดสินโดยตัวบทกฎหมาย

3) จริยธรรมเกิดจากศาสนา มนุษย์มีความเชื่อถือในลัทธิต่าง ๆ มีการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อขอพร ขอความคุ้มครองในเรื่องต่าง ๆ คุ้มครองให้รอดพ้นจากภัยธรรมชาติ ปัญหาชีวิตต่าง ๆ มนุษย์พยายามหาเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ บุคคลที่นับถือศาสนาใดมักจะมีความรู้สึกรู้สึกว่าศาสนาที่นับถือเป็นสูงสุดและดีที่สุด โดยทั่วไปศาสนาประกอบศาสนาดำเนินการมีหลักคำสอนผู้สืบทอดศาสนา มีศาสนสถาน มีสัญลักษณ์หรือเครื่องหมาย มีพิธีกรรม ศาสนาทุกศาสนาสอนให้คนเป็นคนดีมีศีลธรรม แต่ละศาสนามีความเชื่อของตนเป็นพื้นฐาน ศาสนาเป็นเรื่องของจิตใจและอารมณ์ ซึ่งสามารถจูงใจและผูกใจไว้อย่างแน่นแฟ้น จริยธรรมจึงอิงอยู่กับศาสนา ทั้งนี้เพราะคำสอนทางศาสนามีส่วนสร้างระบบจริยธรรมให้สังคม แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าจริยธรรมอิงอยู่กับหลักคำสอนทางศาสนาเพียงอย่างเดียว แท้ที่จริงจริยธรรมยังหยั่งรากอยู่บนวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี

โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1976) นำเสนอทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม ซึ่งผลการศึกษาการคิดหาเหตุผลทางจริยธรรมของบุคคลในวัยต่าง ๆ พบว่า แต่ละบุคคลไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ล้วนแต่เป็น “นักปรัชญา” ทางจริยธรรมได้ด้วยกันทั้งนั้น ซึ่งหมายความว่าแต่ละคนจะมีวิธีคิดและวิธีมองปัญหาจริยธรรมให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาและความรู้เดิมของเขาไม่มากนักน้อย Kohlberg ยืนยันว่าคนเราสามารถพัฒนาความคิดทางจริยธรรมได้ถึงขั้นสูงขึ้นตามอายุ แต่ไม่ได้หมายความว่าทุกคนจะต้องไปถึงขั้นสูงสุดทั้งหมด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ทางสังคมที่มากน้อยแตกต่างกันของบุคคลด้วย

สมคิด บางโม (2558) จริยธรรมมีความสำคัญต่อการประกอบธุรกิจหลายประการ ธุรกิจที่ไม่ยึดคุณธรรมจะไม่รุ่งเรืองและยั่งยืน ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม แยกพิจารณาได้ดังนี้

1) จริยธรรมเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติให้แก่บุคลากรขององค์กรธุรกิจ ได้แก่ ผู้บริหารและพนักงาน ทำให้เกิดความมั่นใจว่าได้ปฏิบัติถูกต้อง ไม่ขัดต่อศีลธรรมและคุณธรรมเกิดความสบายใจและมีความสุขในการทำงาน

2) จริยธรรมทำให้มีหลักการที่ดีในการประกอบธุรกิจ ได้แก่ สร้างกำไรบนพื้นฐานแห่งคุณธรรมและความถูกต้องชอบธรรม ไม่เอาเปรียบผู้อื่นหรือค้ำกำไรเกินควร ให้ความมั่นใจในการประกอบธุรกิจ ผู้ปฏิบัติงานย่อมสบายใจ ไม่อึดอัดใจ คับข้องใจ

3) จริยธรรมนำความสุขความเจริญมาสู่บุคลากรขององค์กรธุรกิจ ประกอบธุรกิจด้วยความสุข ตั้งใจทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร ไม่กังวลต่อการติเตียนว่าร้าย คำสาปแช่งจากผู้ถูกเอาเปรียบหรือผู้สูญเสียประโยชน์ ทำให้ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานและชีวิตการทำงานในองค์กรมีประสิทธิภาพ

4) จริยธรรมทำให้ธุรกิจมีคุณค่าช่วยพัฒนาบ้านเมืองและสังคม สิ่งแวดล้อมไม่ถูกทำลาย ประชาชนไม่ถูกเอาเปรียบมีเครื่องอุปโภคบริโภคที่มีคุณภาพราคายุติธรรม ดำรงชีวิตอย่างสงบสุข ประชาชนมีงานทำ มีรายได้ เศรษฐกิจดี สังคมมีความสุข

5) จริยธรรมสร้างความยั่งยืน ถาวร ศรัทธาและความเชื่อมั่นต่อธุรกิจที่มีจริยธรรมย่อมเป็นที่เชื่อถือศรัทธาและเชื่อมั่นของลูกค้า ดังสุภาษิตที่ว่า "ซื้อกินไม่หมด คดกินไม่นาน" ลูกค้ามีความจงรักภักดีต่อสินค้าตลอดไป

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า **ความสำคัญของจริยธรรมทางธุรกิจ** เกิดจากการยึดประเพณี กฎหมาย และศาสนา บุคคลในวัยต่าง ๆ ไม่ว่าจะเด็กหรือผู้ใหญ่ แต่ละคนจะมีวิธีคิดและวิธีมองปัญหา จริยธรรมให้สอดคล้องกับภูมิปัญญา และความรู้เดิมของแต่ละบุคคล จริยธรรมเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติให้แก่บุคลากรขององค์กรธุรกิจ ทำให้มีหลักการที่ดีในการประกอบธุรกิจ นำความสุขความเจริญมาสู่บุคลากร ทำให้ธุรกิจมีคุณค่าช่วยพัฒนาบ้านเมืองและสังคม สิ่งแวดล้อม สร้างความยั่งยืน ถาวร ศรัทธาและความเชื่อมั่นต่อธุรกิจ

1.1.3 องค์ประกอบของจริยธรรม

จริยธรรมเปรียบเสมือนทฤษฎีของความดีที่ส่งผลให้บุคคลประพฤติดีประพฤติชอบ จริยธรรมจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการประกอบวิชาชีพ องค์ประกอบของจริยธรรมมีดังนี้

สมคิด บางโม (2558) จริยธรรมทางธุรกิจควรยึดหลักคุณธรรมหรือคุณความดีเป็นแนวทางในการประกอบธุรกิจ ซึ่งประกอบด้วยคุณธรรมด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติอย่างตรงไปตรงมาตรงต่อความเป็นจริง เช่น ซื่อสัตย์ต่อองค์กร ไม่คอร์รัปชั่น ตัดสินบน ซื่อสัตย์ต่อลูกค้า ซื่อสัตย์ต่อสัญญา ไม่ตกแต่งบัญชี เสียภาษีถูกต้อง ไม่โกงเครื่องชั่ง ตวง วัด ไม่โกงค่าแรงงาน ไม่ปลอมปนสินค้า ไม่โฆษณาหลอกลวงหรือเกินความจริง ไม่ลอกเลียนความคิดหรือสินค้าของผู้อื่น ความซื่อสัตย์ถือเป็นเรื่องสำคัญมาก

2) ความรับผิดชอบ หมายถึง การปฏิบัติอย่างละเอียดรอบคอบ ยอมรับผลการกระทำของตน เช่น รับผิดชอบต่อสินค้า สินค้าไม่ได้รับคืน ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ ไม่ปล่อยสารพิษลงสู่

สิ่งแวดล้อม ไม่ประกอบธุรกิจที่ทำให้สังคมเสื่อม (เช่น อบายมุขต่าง ๆ การพนัน ยาเสพติด เป็นต้น) ดูแลความทุกข์สุขของลูกจ้าง ปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมือง ไม่ผลิตสินค้าที่เป็นพิษภัยสร้างปัญหาให้สังคม ความรับผิดชอบถือเป็นคุณธรรมที่สำคัญทางธุรกิจ

3) ความเสียสละ หมายถึง การละความเห็นแก่ตัว การแบ่งปันให้ผู้อื่น เช่น เสียสละให้แก่องค์กร ให้แก่ประเทศชาติตามโอกาส ช่วยเหลือลูกจ้างตามความเหมาะสม บริจาคเงินให้แก่สาธารณกุศลต่าง ๆ ให้ทุนการศึกษา วิจัย บริจาค สิ่งของให้แก่ผู้ยากไร้ หรือประสบภัยพิบัติต่าง ๆ ความเสียสละเป็นคุณธรรมที่ใช้ไม่มากนักในทางธุรกิจ แต่ถ้าใช้แล้วจะทำให้ภาพลักษณ์ของบริษัทดีขึ้น

4) ความยุติธรรม หมายถึง การปฏิบัติด้วยความเที่ยงตรง ตรงต่อความเป็นจริงไม่ลำเอียง เช่น ไม่เบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน ไม่กักตุนสินค้า ไม่เก็งกำไรมากเกินไป ไม่เอาเปรียบแรงงาน จ้างค่าจ้างถูก ๆ ไม่กดราคาวัตถุดิบ ไม่ปล่อยกู้โดยคิดดอกเบี้ยสูงมาก ๆ ไม่ทำสัญญาเอาเปรียบลูกค้า กำหนดราคาสินค้ายุติธรรม การเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรม ไม่แสวงหากำไรโดยเอาเปรียบผู้อื่น ไม่กลั่นแกล้งทำลายคู่แข่ง ตลอดจนการล่วงเกินทางเพศต่อพนักงาน ความยุติธรรมเป็นเรื่องสำคัญมากเช่นเดียวกัน

5) ความอดทน หมายถึง ความพยายามอย่างต่อเนื่องที่จะทำหรือไม่ทำอย่างเข้มแข็ง เช่น อดทนอดกลั้นต่อผลประโยชน์ที่ไม่ถูกต้อง ขยันขันแข็งในการทำงาน อดทนต่อการต่อว่าของลูกค้า ยึดมั่นต่อการบริการลูกค้าหรือบริการหลังการขาย อดทนต่อความยากลำบากในการประกอบธุรกิจ อดทนต่อความล้มเหลวของการประกอบการไม่เลิกกิจการง่าย ๆ ความอดทนเป็นจริยธรรมที่ใช้ไม่มากนักในเชิงธุรกิจ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของตนเองไม่สู้กระทบต่อผู้อื่นมากนัก

6) ความกตัญญู หมายถึง ความสำนึกว่าคุณในความช่วยเหลือของผู้อื่นที่มีต่อเรา เช่น เห็นคุณค่าของลูกจ้างที่ทำงานมานาน เห็นคุณค่าผู้บริหารที่สร้างความเจริญก้าวหน้าให้บริษัท เห็นคุณค่าของประเทศชาติ สร้างประโยชน์ให้แก่ประเทศที่ตนไปประกอบกิจการ ตอบแทนผู้สร้างประโยชน์ให้แก่บริษัท ให้รางวัลแก่พนักงานดีเด่น เป็นต้น

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า **องค์ประกอบของจริยธรรม** ควรยึดหลักคุณธรรมหรือคุณความดีเป็นแนวทางในการประกอบธุรกิจ ประกอบไปด้วย ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความเสียสละ ความยุติธรรม ความอดทน และความกตัญญู

1.1.4 ขอบข่ายของจริยธรรมทางธุรกิจ

องค์กรธุรกิจในยุคใหม่ต้องบริหารงานโดยคำนึงถึงจริยธรรม รับผิดชอบต่อผู้บริโภคด้วยการผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ ขอบข่ายของจริยธรรมทางธุรกิจมีดังนี้

สมคิด บางโม (2558) จริยธรรมทางธุรกิจ จะต้องมียุทธศาสตร์ครอบคลุมธุรกิจโดยรวมทั้งหมดและทุก ๆ ด้าน จำแนกได้เป็น 4 ด้าน ดังนี้

1) องค์กรธุรกิจ หมายถึง วัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิสัยทัศน์ ขององค์กรต้องยึดจริยธรรมเป็นหลัก การแสวงหากำไรสูงสุดของธุรกิจต้องไม่ขัดต่อคุณธรรม ไม่ทำลายต่อคู่แข่ง ไม่ประกอบธุรกิจที่ทำให้สังคมเสื่อม

2) บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ ได้แก่ ผู้ถือหุ้นและเจ้าของ ลูกจ้าง ลูกค้า ผู้จำหน่าย วัตถุดิบให้ คู่แข่งขัน ผู้จำหน่ายสินค้า บุคลากรจะต้องมีคุณธรรมจริยธรรมในการประกอบธุรกิจ

นอกจากนี้ยังมีผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ได้แก่ ชุมชน ท้องถิ่น รัฐบาล สื่อมวลชน สภาพแวดล้อม ระดับประเทศและระดับโลก

3) การดำเนินการหรือการจัดการ หมายถึง การวางแผน การสั่งการ การใช้อำนาจการ ต่อรอง การตัดสินใจ การขจัดปัญหาต่าง ๆ การบริหารจัดการในองค์กรและนอกองค์กร ต้องใช้ จริยธรรมเป็นเครื่องกำกับ

4) กิจกรรมดำเนินการ ได้แก่ กิจกรรมต่าง ๆ ที่ธุรกิจดำเนินการ เช่น กิจกรรมการผลิต กิจกรรมการขาย กิจกรรมด้านการเงินและบัญชี การแข่งขัน การบริหารบุคคลและอื่น ๆ จะต้อง ปฏิบัติไปอย่างมีจริยธรรม

ขอบข่ายของจริยธรรมครอบคลุมถึงสิ่งที่ควรและไม่ควรทำ ซึ่งเป็นข้อห้ามขององค์กร ธุรกิจ สิ่งที่ดีควรทำก็เพื่อความเป็นธรรมและความเจริญรุ่งเรืองของทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพราะความ ไม่ชอบธรรมนั้น อาจเกิดขึ้นได้จากการที่องค์กรละเว้นไม่ทำสิ่งที่ควรทำและทำในสิ่งที่ไม่ควรทำ สรุปสาระสำคัญของจริยธรรมทางธุรกิจมีขอบข่ายที่ควรศึกษา ดังนี้ (กัลยารัตน์ ธีระธนชัยกุล, 2557)

- 1) ศึกษาและกำหนดมาตรฐานของสิทธิและหน้าที่ที่เป็นธรรม
- 2) ศึกษาและกำหนดมาตรฐานของระบบที่เป็นธรรม
- 3) ศึกษาและกำหนดมาตรฐานของกิจการที่เป็นธรรม
- 4) ศึกษาและกำหนดมาตรฐานของโอกาสและการกระจายทรัพยากรที่เป็นธรรม

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า **ขอบข่ายของจริยธรรมทางธุรกิจ** จะต้องเป็นธุรกิจในองค์กรรวม ทั้งหมดและทุก ๆ ด้าน ได้แก่ องค์กรธุรกิจ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ การดำเนินการหรือการจัดการ กิจกรรมดำเนินการ รวมถึงขอบข่ายที่ควรศึกษาก่อนประกอบการธุรกิจอย่างมีจริยธรรม ศึกษาและกำหนดมาตรฐานของสิทธิและหน้าที่ที่เป็นธรรม ระบบที่เป็นธรรม กิจการที่เป็นธรรม และโอกาสและการกระจายทรัพยากรที่เป็นธรรม

ธุรกิจที่ดีต้องเป็นธุรกิจที่มีความรับผิดชอบทางด้านจริยธรรม ดังนั้นภายใต้ขอบเขตของความรับผิดชอบต่องานด้านธุรกิจจะต้องครอบคลุมถึงการเป็นคนดีของนักธุรกิจ หรือผู้ประกอบการ มีหลักการทำธุรกิจที่คำนึงถึงความดีและเป็นธุรกิจถูกต้องตามกฎหมาย รวมถึงเป็นธุรกิจที่ดี ไม่มอมเมาผู้บริโภค หรือนำสังคมไปในทางเสื่อมทราม

1.1.5 ระดับขั้นพัฒนาการทางจริยธรรม

พัฒนาการของจริยธรรมเป็นผลสืบเนื่องจากการพัฒนาการของโครงสร้างทางความคิด และความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรม รวมทั้งการใช้เหตุผลเพื่อการตัดสินใจในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเจริญของจิตใจของบุคคล ระดับขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมมีดังนี้

แครร์รอล และบุชโฮลซ์ (Carroll and Buchholtz, 2005) แบ่งระดับของจริยธรรม ออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

1) ระดับบุคคล (Individual Level) เป็นจริยธรรมระดับพื้นฐานโดยบุคคลใดปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่นโดยปราศจากศีลธรรม จรรยาและบุคคลนั้นปราศจากความมีจริยธรรม จริยธรรมระดับบุคคลเป็นตัวเชื่อมโยงไปยังจริยธรรมที่สูงขึ้น ดังนั้น บุคคลต้องวินิจฉัยและแยกแยะได้ หากต้องเผชิญกับปัญหาหรือข้อขัดแย้งเกี่ยวกับจริยธรรมจะต้องเลือกปฏิบัติได้ เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ใน

สังคมอย่างได้รับการยอมรับและมีความสุขเพราะนั่นหมายถึงการตัดสินใจและรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองที่อาจส่งผลกระทบต่อสังคมในระดับกว้างขึ้น เช่น การแก๊งป่วยแล้วขาดงาน การปลอมแปลงเอกสารเพื่อให้ตนเองได้รับผลประโยชน์และการรับรู้ข้อมูลภายในบริษัทแล้วทำการซื้อขายหุ้นเพื่อหวังผลกำไรให้กับตนเอง เป็นต้น

2) ระดับองค์กรหรือระดับบริษัท (Corporate Level) เป็นระดับจริยธรรมเอาผลประโยชน์องค์กร ซึ่งพบว่าบุคคลในองค์กรอาจถูกร้องขอจากองค์กรให้ช่วยปกปิดข้อมูลบางอย่างขององค์กร เช่น การปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำลำคลอง หรือการปล่อยสารพิษในอากาศสินค้าของบริษัทมีส่วนผสมของส่วนผสมบางอย่างสูงกว่าที่รัฐกำหนดไว้และการปลอมแปลงเอกสาร เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้องค์กรสามารถทำกำไรหรือขายสินค้านั้นได้โดยไม่ต้องลงทุนด้านกำจัดของเสียซึ่งเป็นต้นทุนที่สูง การกระทำดังกล่าวแม้ว่าบุคคลรู้ว่าเป็นการกระทำที่ผิดหลักจริยธรรมทางธุรกิจแต่ยังคงปฏิบัติเนื่องจากตนเองเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรบุคคลจึงควรหาทางออกโดยทำการแนะนำองค์กรในแนวทางที่ถูกต้องโดยใช้หลักจริยธรรมเป็นตัวช่วย

กรณีพนักงานได้รับการยกย่องเป็นพนักงานดีเด่นเนื่องจากทำกำไรให้แก่บริษัทจำนวนมาก ตัวอย่างเช่น กรณีการซื้อหลักทรัพย์ แม้ถูกจับได้ว่ามีการใช้ข้อมูลภายในเพื่อทำการซื้อขายในแต่ละครั้ง แสดงว่าองค์กรไม่ได้ใช้จริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ แม้ว่าองค์กรจะได้รับกำไรแต่ได้การตักเตือนหรือกล่าวโทษบุคคลเพื่อให้เขาตเว้นการกระทำดังกล่าวว่าองค์กรมีจริยธรรมสูง

3) ระดับสมาคม (Association Level) เป็นระดับขั้นของแต่ละสาขาอาชีพที่มีความจำเป็นต้องนำหลักจริยธรรมมาประยุกต์ใช้กับการดำเนินงานของบุคคล ที่อยู่ในสาขาอาชีพเดียวกัน เพื่อให้สาขาอาชีพนั้นได้รับการยอมรับจากสังคมและยกย่องว่าดำเนินงานภายใต้หลักจริยธรรม หากองค์กรสามารถทำได้เป็นแบบอย่างและสร้างให้เป็นมาตรฐานเดียวกันแล้วย่อมได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากสังคมส่งผลดีต่อการดำเนินงานนำมาซึ่งผลกำไรและชื่อเสียงหากบุคคลในสาขาอาชีพเดียวกันหรือในสมาคมวิชาชีพมีการปฏิบัติต่างไปจากกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานจริยธรรมที่สมาคมกำหนดขึ้นก็สมควรได้รับการลงโทษโดยไม่ให้เกี่ยวข้องกับสาขาอาชีพนั้นอย่างเด็ดขาด ทั้งนี้เพื่อป้องกันชื่อเสียงของสาขาอาชีพนั้น ปัจจุบันมีสาขาอาชีพจำนวนมากที่ได้ดำเนินการกำหนดกรอบการทำงาน กฎเกณฑ์หรือมาตรฐานของสาขาอาชีพเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากสังคมเพิ่มขึ้น เช่น อาชีพแพทย์ พยาบาล วิศวกร ครู สถาปนิก นักการตลาด นักโฆษณา นักประชาสัมพันธ์และนักการเงิน เป็นต้น

4) ระดับสังคม (Social Level) เป็นระดับที่มีความสำคัญเนื่องจากสังคมประกอบไปด้วยกลุ่มบุคคลมากมายที่มีความแตกต่างกันมีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบแตกต่างกันการกระทำอย่างหนึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม หากส่งผลกระทบต่อในทางที่ดีมีส่วนทำให้สังคมมีความร่มเย็นเป็นสุข มีความเจริญก้าวหน้า แต่หากกระทบในทางลบจะส่งผลให้สังคมเกิดความวุ่นวาย เกิดการแก่งแย่งและการแข่งขัน ปัญหาทางศีลธรรมและกฎหมายจะติดตามมาในที่สุด การที่องค์กรนำเอาหลักจริยธรรมใช้ในการดำเนินธุรกิจสามารถจัดปัญหาเหล่านี้ได้โดยทำให้สังคมโดยรวมเกิดความสงบสุข มีความอยู่ดีกินดีของประชากรและประชากรในสังคมมีคุณภาพชีวิตที่ดี

5) ระดับประเทศ (Nation Level) หากมีการนำจริยธรรมไปใช้ตั้งแต่ในระดับบุคคล ระดับองค์กร ระดับสมาคมและระดับสังคมตามลำดับ โดยขยายขึ้นสู่ระดับประเทศส่งผลให้ประเทศ

ได้รับการยอมรับและสรรเสริญจากชาติอื่น หากได้รับการยอมรับและสรรเสริญในระดับประเทศเป็นที่ทราบกันดีว่าในที่สุดแล้วสิ่งต่าง ๆ ที่ดีจะตามเข้ามาสู่ประเทศเกินกว่าจะกล่าวถึงได้ทั้งหมด

การพิจารณาหลักศีลธรรมอันเป็นแม่บทของจริยธรรมที่เป็นพื้นฐานทางศาสนานั้นสามารถแบ่งจริยธรรมออกเป็น 3 ชั้น คือ (เนตร์พัฒนา ยาวีราช, 2552)

1) จริยธรรมชั้นพื้นฐาน หมายถึง หลักศีลธรรมอันเป็นศีลระดับต้น ได้แก่ ศีลห้าหรือธรรมะ 5 ประการ ศีลห้า ประกอบด้วย การละเว้นจากความชั่วหรือข้อห้าม ได้แก่ เว้นจากการทำลายชีวิต เว้นจากการเอาสิ่งของที่เขาไม่ให้ เว้นจากการประพฤตินอกใจในกาม เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการดื่มสุราสิ่งของมีเมาจนขาดสติ ธรรมะ 5 คือ การประพฤติดีหรือทำตามคำแนะนำสั่งสอน ได้แก่ ความมีเมตตา กรุณา การประกอบสัมมาอาชีพะ กามสังวร มีสัจจะ มีสติสัมปชัญญะ

2) จริยธรรมชั้นกลาง หมายถึง หลักศีลธรรมอันเป็นแม่แบบจริยธรรมระดับกลางที่สูงขึ้นมา ได้แก่ กุศลกรรมบถ 10 ได้แก่ ทางแห่งกรรมดี 10 ประการ คือ แบ่งออกเป็น 3 หมวด ดังนี้

กายกรรม 3 ประการ หมายถึง การกระทำทางกาย ได้แก่ ศีลข้อ 1-3 ได้แก่ ไม่ฆ่าหรือทำลายชีวิตผู้อื่น ไม่ลักขโมย หรือยึดเอาทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตน ไม่ประพฤตินอกใจในกาม

วจีกรรม 4 ประการ หมายถึง ไม่พูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบคาย ไม่พูดเพ้อเจ้อ

มโนกรรม 3 ประการ หมายถึง การกระทำทางใจ ได้แก่ ไม่โลภอยากได้ของคนอื่น ไม่คิดพยาบาทปองร้ายผู้อื่น เห็นชอบตามคลองธรรม

3) จริยธรรมชั้นสูง หมายถึง หลักศีลธรรมระดับสูง เป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อให้ถึงทางดับทุกข์ เรียกว่า อริยมรรค คือ มรรค 8 มีองค์ 8 ประการ เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา เปรียบเสมือนทางสายกลางในการดำรงชีวิตเพื่อให้พ้นทุกข์ที่เกิดจากการเกิด แก่ เจ็บ ตาย สภาพของชีวิตมนุษย์ ความเศร้าโศก คร่ำครวญ ความทุกข์ทางกาย ความทุกข์ทางใจ การต้องประสบกับสิ่งที่ตนไม่รักไม่ชอบไม่ปรารถนาแต่ต้องจำยอม การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก การปรารถนาสิ่งใดไม่ได้สิ่งนั้น สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดทุกข์ ได้แก่ ความรัก ความโลภ ความโกรธ ความหลง ต้องอาศัยความมีสติพิจารณาไตร่ตรองด้วยปัญญาที่เข้าถึงหนทางดับทุกข์ที่เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา หรือ มรรค 8 ประกอบด้วย

สัมมาทิฐิ แปลว่า ปัญญาอันเห็นชอบ มีความเชื่อในสิ่งที่จริงและถูกต้อง ไม่หลงเชื่อในสิ่งที่ผิด

สัมมาสังกัปปะ แปลว่า ดำริชอบ คือ การคิดที่ถูกต้อง

สัมมาวาจา แปลว่า การพูดดีมีวาจาดี ไม่กล่าวเท็จ ไม่ส่อเสียด ไม่ยุยงให้แตกแยกไม่พูดในสิ่งที่ไร้สาระ กล่าววาจาที่ถูกต้องตามกาลเทศะ กล่าววาจาที่อ่อนหวาน กล่าววาจาที่เป็นจริง กล่าววาจาที่เป็นประโยชน์ กล่าววาจาด้วยจิตเมตตา

สัมมากัมมันตะ แปลว่า การประพฤติชอบ ได้แก่ ความประพฤติที่เว้นจากการกระทำที่ไม่ดี

สัมมาอาชีพะ แปลว่า การประกอบอาชีพชอบ อาชีพสุจริต หาเลี้ยงชีพโดยที่ชอบไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น

สัมมาวายามะ แปลว่า ความเพียรชอบ คือความเพียรพยายาม ความขยันหมั่นเพียร

สัมมาสติ แปลว่า การระลึกได้ ควรมีสติการกระทำที่รู้ตัวอยู่เสมอว่ากำลังทำอะไร

สัมมาสมาธิ แปลว่า การรวบรวมจิตให้เป็นหนึ่ง มีสมาธิแน่วแน่

หลักศีลธรรมทั้ง 8 ประการนี้เป็นจริยธรรมขั้นสูงที่ช่วยให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างมีจริยธรรมและมีความสุข

โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1976) ได้แบ่งระดับขั้นพัฒนาการทางจริยธรรม (Model Development Theory) ของคนทั้ง 6 ขั้น (The Six Stages of Moral Judgment) เริ่มจากขั้นแรก คือ การทำดีหรือปฏิบัติตามกฎเพราะกลัวการลงโทษจนถึงขั้นสูงสุด คือ การทำดีเพราะมีจิตสำนึกที่เป็นสากล โดยไม่มีการแบ่งแยกใด ๆ มีรายละเอียดดังนี้

ระดับก่อนกฎเกณฑ์ ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ถึงขั้นที่ 4

ขั้นที่ 1 เคารพและเชื่อฟังและกลัวการลงโทษ (The Stage of Punishment and Obedience) ความถูกต้อง คือ การเชื่อฟังและทำตามสิ่งที่ผู้ใหญ่หรือผู้ที่มีอำนาจมากกว่าสั่งให้ทำ หลีกเลี่ยงการถูกลงโทษที่ทำให้เกิดความเจ็บปวดต่อร่างกาย บุคคลในขณะนี้จะไม่คิดถึงประโยชน์ของผู้อื่นนอกจากของตนเอง

ขั้นที่ 2 แสวงหาและแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่เท่ากัน (The Stage of individual Instrumental Purpose and Exchange) ความถูกต้องและความยุติธรรม คือ การประสานผลประโยชน์ของตนและของผู้อื่นให้ใกล้เคียงกัน พอใจกับการได้รับสิ่งตอบแทนที่เท่ากับสิ่งที่ตนเองให้ไประดับตามกฎเกณฑ์

ขั้นที่ 3 ทำตามความคาดหวังของผู้อื่นเพื่อรักษาสัมพันธภาพและความเป็นพวกเดียวกัน (The Stage of Mutual Interpersonal Expectations, Relational and Conformity) ความถูกต้อง คือ การทำตามหน้าที่และความรับผิดชอบที่ได้รับ การทำประโยชน์สุขของผู้อื่นตามความคาดหวังของคนส่วนใหญ่ที่อยู่รอบตัวเอง รักษาความเชื่อมั่นไว้ใจที่ผู้อื่นมีให้

ขั้นที่ 4 มีจิตสำนึกของการทำเพื่อสังคม (The Stage of Social System and Conscience Maintenance) ความถูกต้อง คือ การรักษากฎระเบียบและความสงบสุขของสังคม มองความสัมพันธ์ระหว่างตนเองและคนอื่นในลักษณะที่เป็นภาพรวม และเป็นระบบที่เกี่ยวข้องกันกับสังคมทั้งหมด

ระดับเหนือกฎเกณฑ์ ประกอบด้วย ขั้นที่ 5 ถึงขั้นที่ 6

ขั้นที่ 5 ปฏิบัติตามสิทธิและกฎเกณฑ์ในสังคม (The Stage of Prior Rights and Social Contract or Utility) ความถูกต้อง คือ การเคารพและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และข้อตกลงของสังคมที่ทำให้เกิดผลประโยชน์ส่วนรวมทั้งหมดถึงแม้ว่าการกระทำนั้น อาจทำให้เกิดความขัดแย้งหรือเสียหายกับผลประโยชน์ของตนเองหรือพรรคพวกใกล้ชิดโดยรอบ

ขั้นที่ 6 หลักจริยธรรมที่เป็นสากล (The Stage of Universal Ethical Principles) ความถูกต้อง คือ หลักการที่เป็นสากล ใช้กับคนทุกเชื้อชาติ ทำให้เกิดประโยชน์ต่อทุก ๆ คนเท่ากัน โดยไม่มีการแบ่งแยก มีความเคารพต่อสิทธิของผู้อื่นด้วยหลักการ ไม่ใช่ด้วยผลประโยชน์แอบแฝงอื่นใด ดังนั้น การพัฒนาจริยธรรมทางธุรกิจจึงต้องเป็นไปตามระดับขั้น เมื่อนักธุรกิจนั้นพัฒนาจริยธรรมของตนเองแล้วจิตวิญญาณตนจะสูงขึ้น ความสุขจะยั่งยืน เพราะจิตใจจะมีปิติอยู่เสมอสม่ำเสมอสามารถนำจิตเข้าสู่ภูมิปัญญาสูงสุด เพราะจิตมีอิสระจากบ่วงกรรมทั้งหลาย ทำให้บุคคลผู้นั้นมีความสุขที่มั่นคงมากกว่าคนทั่วไป

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า **ระดับขั้นพัฒนาการทางจริยธรรม** แบ่งออกเป็น 5 ระดับดังต่อไปนี้

- 1) ระดับบุคคล (Individual Level)
- 2) ระดับองค์การหรือระดับบริษัท (Corporate Level)
- 3) ระดับสมาคม (Association Level)
- 4) ระดับสังคม (Social Level)
- 5) ระดับประเทศ (Nation Level)

การพิจารณาหลักศีลธรรมอันเป็นแม่บทของจริยธรรมที่เป็นพื้นฐานทางศาสนานั้น สามารถแบ่งจริยธรรมออกเป็น 3 ชั้น

- 1) จริยธรรมขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ศีลห้าหรือธรรมะ 5 ประการ
- 2) จริยธรรมชั้นกลาง ได้แก่ กุศลกรรมบถ 10
- 3) จริยธรรมชั้นสูง เป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อให้ถึงทางดับทุกข์ เรียกว่า อริยมรรค คือ มรรค 8 มีองค์ 8 ประการ เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา เปรียบเสมือนทางสายกลางในการดำรงชีวิตเพื่อให้พ้นทุกข์ ในมุมมองที่เป็นสากลของโคลเบิร์ก (Kohlberg) มีรายละเอียดดังนี้ ชั้นที่ 1 เคารพและเชื่อฟังและกลัวการลงโทษ ชั้นที่ 2 แสวงหาและแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่เท่ากัน ชั้นที่ 3 ทำตามความคาดหวังของผู้อื่นเพื่อรักษาสัมพันธ์ภาพและความเป็นพวกเดียวกัน ชั้นที่ 4 มีจิตสำนึกของการทำเพื่อสังคม ชั้นที่ 5 ปฏิบัติตามสิทธิและกฎเกณฑ์ในสังคม และชั้นที่ 6 หลักจริยธรรมที่เป็นสากล

1.1.6 ประโยชน์ของจริยธรรมทางธุรกิจ

สมคิด บางโม (2558) อธิบายประโยชน์ต่อตนเองและองค์กรของจริยธรรมทางธุรกิจไว้ดังนี้

- 1) ทำให้บุคลากรในองค์การธุรกิจ อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ไม่เบียดเบียนกันปฏิบัติงานด้วยความสบายใจ มีความรักสามัคคี ไม่มีข้อพิพาทแรงงานหรือกลั่นแกล้งกัน
- 2) ทำให้บุคลากรในองค์กรธุรกิจเจริญก้าวหน้า มีอาชีพและรายได้ที่มั่นคง ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข มีศักดิ์ศรี มีความหวังและมีโอกาสก้าวหน้าในอาชีพการงาน
- 3) องค์กรธุรกิจเจริญรุ่งเรือง ยั่งยืน ถาวรตลอดไป ไม่ล่มสลาย เช่น บริษัทปูนซีเมนต์ไทย เป็นต้น จากกรณีตัวอย่างมากมายที่ชี้ให้เห็นว่า แม้เป็นบริษัทใหญ่โตระดับประเทศหรือระดับโลกก็ล่มสลายได้ ถ้าขาดจริยธรรมทางธุรกิจ เช่น ธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชยการของไทยล่มสลายเมื่อปี 2539 เพราะถูกกล่าวหาว่าผู้บริหารคอร์รัปชัน คือ ยักยอกเงินกองธนาคาร บริษัทเอนรอน (Enron) บริษัทยักษ์ใหญ่อันดับสองของสหรัฐอเมริกาล่มสลาย เมื่อปี 2546 เพราะถูกกล่าวหาว่าตกแต่งบัญชี เป็นต้น
- 4) ทำให้ประเทศชาติเจริญรุ่งเรือง พัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง ธุรกิจเจริญรุ่งเรือง คนมีรายได้ไม่ว่างงาน สังคมสงบสุข ประชาชนไม่ลุ่มหลงอบายมุข ไม่มีการคดโกงกัน อาชญากรรมก็ไม่เกิด

กัลยารัตน์ ธีระธนชัยกุล (2557) ประโยชน์ของการดำเนินงานทางธุรกิจอย่างมีจริยธรรมจะเป็นคุณให้เกิดขึ้นแก่ทุกฝ่ายในวงกว้าง ทั้งระดับประเทศและระดับโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าธุรกิจนั้นเป็นธุรกิจขนาดยักษ์ใหญ่ที่มีเครือข่ายในหลายประเทศ ดังตัวอย่างธุรกิจกลุ่มสถาบันทางการเงินของบริษัทเลห์แมน บราเธอร์ส จำกัด ที่ล้มละลายและส่งผลกระทบต่อให้เกิดความเสียหายในระดับเศรษฐกิจของประเทศและทั่วโลกไปด้วย

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า **ประโยชน์ของจริยธรรมทางธุรกิจ** ทำให้บุคลากรในองค์การธุรกิจ อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เจริญก้าวหน้า มีอาชีพและรายได้ที่มั่นคง ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข องค์กรธุรกิจเจริญรุ่งเรือง ยั่งยืน ถาวรตลอดไป ไม่ล่มสลาย ทำให้ประเทศชาติเจริญรุ่งเรือง พัฒนาทั้งด้าน

เศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง เป็นคุณูปการต่อธุรกิจเหมือนเป็นผลตอบแทนจากการทำความดีที่ประกอบธุรกิจอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม

1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินธุรกิจกับจริยธรรม

การประกอบธุรกิจตามความเข้าใจเป้าหมายของการทำธุรกิจก็เพื่อผลกำไรสูงสุด ใช้ยุทธวิธีต่าง ๆ เพื่อให้ธุรกิจอยู่รอดและได้เปรียบทางการแข่งขัน ใช้กลยุทธ์ทางการตลาด เพื่อให้ได้ส่วนแบ่งทางการตลาดสูงที่สุดในอุตสาหกรรมเดียวกัน ตัวชี้วัดความคุ้มค่าในทางเศรษฐกิจ มากกว่ามิติอื่น ๆ เช่น ผลกำไร ด้านการเงิน เป็นต้น ในภาคธุรกิจเกิดการแข่งขันค่อนข้างสูง ต้องใช้ทรัพยากรในการประกอบธุรกิจสูงตามไปด้วย ส่งผลให้เกิดสถานการณ์เศรษฐกิจของโลกปัจจุบัน เกิดภาวะโลกร้อน ขาดแคลนทรัพยากร ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม เกิดปัญหาสังคม ต่างหันมากล่าวโทษว่าเกิดจากการดำเนินการของธุรกิจที่ขาดจริยธรรม ขาดความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม จึงเป็นที่มาว่าทำไมองค์กรธุรกิจ หรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับธุรกิจ ต้องตระหนักถึงความมีจริยธรรมทางธุรกิจอย่างจริงจัง ในหน่วยเรียนนี้ จึงได้รวบรวมความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ เพื่อให้ผู้เรียนและผู้สนใจศึกษา มีความรู้สึกว่าจริยธรรมทางธุรกิจเป็นเรื่องสำคัญสำหรับทุกคน

1.2.1 ความหมายและที่มาของจริยธรรมทางธุรกิจ

มีนักวิชาการหลายท่าน ให้ความหมายของจริยธรรมทางธุรกิจ ไว้ดังนี้

คาร์โรลล์และบุชโฮลต์ (Carroll and Buchholtz. 2005) ได้กล่าวถึงจริยธรรมธุรกิจว่าเป็นการยอมรับโดยสามารถนำไปปฏิบัติในการดำเนินธุรกิจได้ว่าสิ่งใดดี สิ่งใดไม่ดี สิ่งใดถูกและสิ่งใดผิด โดยสามารถนำไปปฏิบัติในการดำเนินธุรกิจได้

แซมมวลและเทรวิส (Samuel and Trevis. 2006) กล่าวว่า จริยธรรมทางธุรกิจเป็นการนำเอาผลสะท้อนของค่านิยมที่ได้รับมาใช้ในกระบวนการตัดสินใจ โดยสามารถกำหนดได้ว่าค่านิยมและการตัดสินใจกระทำใดลงไปจะส่งผลกระทบต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจอย่างไร

สมคิด บางโม (2558) กล่าวว่า จริยธรรมทางธุรกิจ ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Business Ethics เป็นการนำจริยธรรมมาใช้ในการประกอบธุรกิจ เพื่อให้ธุรกิจเจริญรุ่งเรือง ยั่งยืน เป็นที่ยอมรับของสังคมตลอดไป

อานันท์ ปันยารชุน (2554) กล่าวว่า จริยธรรมทางธุรกิจ หมายถึง การผสมผสานระหว่างเศรษฐกิจและจริยธรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมนโยบายและการปฏิบัติของภาคธุรกิจ เพื่อสร้างความสำเร็จในการประกอบการอย่างมีความรับผิดชอบ มีความยั่งยืน มีผลในระยะยาว ในขณะที่เดียวกันสามารถช่วยสร้างความสมดุลระหว่างผู้มีส่วนได้เสียในกิจการนั้น ๆ อันได้แก่ ผู้ลงทุน ลูกจ้าง ลูกค้า ชุมชน ตลอดจนสภาพแวดล้อมอย่างสมดุล

กัลยารัตน์ อีระธนชัยกุล (2557) กล่าวว่า จริยธรรมทางธุรกิจ หมายถึง การนำข้อพึงประพฤติปฏิบัติที่ชอบด้วยความดี ความถูกต้อง มาใช้กับธุรกิจโดยนักธุรกิจ หรือผู้ประกอบการ ดังนั้น จริยธรรมต้องเริ่มจากการมีนักธุรกิจที่ดี จึงจะมีการประกอบการที่ดี และเป็นธุรกิจที่ดีในที่สุดนั่นเอง แต่ถ้านักธุรกิจมุ่งแต่ผลประโยชน์ของตนเอง หรือผลกำไรของธุรกิจแต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึง

ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ธุรกิจนั้นย่อมจะเป็นธุรกิจที่ขาดจริยธรรม ซึ่งจะก่อให้เกิดความเสียหาย ความเดือดร้อนขึ้นรวมทั้งธุรกิจเองก็ไม่สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้ในอนาคต ดังสุภาษิตไทยที่ว่า "ซื้อกินไม่หมด คดกินไม่นาน"

เนตร์พัฒนา ยาวีราช (2552) กล่าวว่า จริยธรรมทางธุรกิจ หมายถึง การประกอบธุรกิจ มีวงจรที่ตอบสนองความต้องการของกันและกันระหว่างเจ้าของกิจการ ลูกค้าซึ่งหมายถึง ประชาชนทั่วไป หน่วยงานของรัฐ พนักงานลูกจ้าง ผู้บริโภค และสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนกันทางธุรกิจ เช่น การผลิตสินค้า การขายสินค้า รายได้ ผลกำไร ค่าตอบแทนให้แก่พนักงานลูกจ้าง และความรับผิดชอบต่อสังคม สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ควบคู่กันไป หากวงจรนี้เกิดปัญหาขาดความรับผิดชอบต่อสังคม จะทำให้การดำเนินธุรกิจไม่ราบรื่น หยุดชะงัก เสื่อมเสียชื่อเสียงและทำให้ธุรกิจนั้นล้มเหลว ดังนั้น ผู้ประกอบการจึงควรปฏิบัติตามแนวทางของธุรกิจที่ดีมีจริยธรรมมีจิตสำนึกแห่งความรับผิดชอบต่อชีวิต

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า **จริยธรรมทางธุรกิจ** หมายถึง เป็นการนำข้อพึงประพฤติปฏิบัติที่ชอบด้วยความดี ความถูกต้อง มาใช้กับธุรกิจโดยนักธุรกิจหรือผู้ประกอบการ ในการสร้างความสำเร็จในการประกอบการอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความยั่งยืน มีผลในระยะยาว ในขณะเดียวกัน ก็ช่วยสร้างความสมดุลระหว่างผู้มีส่วนได้เสียในกิจการนั้น ๆ เพื่อให้ธุรกิจเจริญรุ่งเรืองยั่งยืน เป็นที่ยอมรับของสังคมตลอดไป

1.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างการนำจริยธรรมมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ

อนิวัช แก้วจันทน์ (2555) ความสัมพันธ์ระหว่างการนำจริยธรรมมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ ผู้บริหารจำเป็นต้องทำความเข้าใจปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องเนื่องจากมีผลกระทบต่อการบริหารธุรกิจให้ประสบผลสำเร็จและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งปัจจัยดังกล่าวยังมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านจริยธรรมของบุคคลด้วย

โดยทั่วไปองค์การธุรกิจมีการกำหนดกิจกรรมการดำเนินงานหรือการจัดการโดยกำหนดตามหน้าที่ต่าง ๆ ทางธุรกิจ ผู้บริหารต้องประสานงานและควบคุมดูแลเพื่อให้ทุกหน้าที่สามารถดำเนินกิจกรรมได้เป็นผลสำเร็จและส่งผลกระทบต่อความสำเร็จขององค์การ โดยทั่วไปกิจกรรมการจัดการธุรกิจจะอาศัยกิจกรรมของหน่วยงานในระดับปฏิบัติการขององค์การธุรกิจ 5 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมการผลิตและการดำเนินงาน การตลาด การวิจัยและพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ บัญชีและการเงิน รายละเอียดของการประยุกต์จริยธรรมในกิจกรรมการบริหารธุรกิจ ดังนี้

1) การผลิตและการดำเนินงาน (Production and Operations)

การผลิตและการดำเนินงานเป็นระบบเพื่อการแปรรูปทรัพยากรซึ่งเป็นปัจจัยนำเข้า โดยผ่านกระบวนการแปรรูปปัจจัยนำเข้าให้เปลี่ยนสภาพเป็นสินค้าและบริการตามที่องค์การต้องการ การจัดการการผลิตจึงเป็นการออกแบบและปรับปรุงระบบการผลิตเพื่อก่อให้เกิดสินค้าและบริการที่มีคุณภาพตามที่ได้กำหนด การผลิตและการดำเนินงานมีความสำคัญต่อองค์การโดยจะทำให้ทราบว่า สินค้าและบริการขององค์การมีการผลิตโดยใช้ต้นทุนเพียงใดและจะทำให้เกิดความแตกต่างจากคู่แข่งได้อย่างไร เป็นต้น

การจัดการผลิตและการดำเนินงานผู้บริหารต้องทำความเข้าใจและคำนึงระบบการควบคุมการผลิตและการดำเนินการ (Operations Control Systems) เนื่องจากเป็นการดูแลกระบวนการผลิตการรักษาต้นทุนการผลิตและความล่าช้าให้มีค่าต่ำที่สุด หากดำเนินกิจกรรมอย่างเหมาะสมจะทำให้การผลิตและการดำเนินงานในองค์การบรรลุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จริยธรรมในการผลิตและการดำเนินงานเป็นจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าหรือจริยธรรมในการให้บริการลูกค้าที่ส่วนใหญ่สินค้าที่ผลิตโดยโรงงานอาจมีส่วนผสมของสารปนเปื้อนที่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค บางกรณีอาจมีการเติมสารที่เป็นอันตรายเป็นส่วนผสมเพื่อให้สินค้าที่ออกมามีความสวยงามและเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค แม้ว่าองค์การอาหารและยา (อย.) ได้แจ้งให้ผู้ผลิตสินค้าได้รับทราบ แต่ยังมีผู้ประกอบการจำนวนมากละเมิดกฎหมายข้อบังคับ แม้ว่ามีกฎหมายให้แจ้งส่วนผสมเพื่อให้ผู้บริโภคได้รับทราบ แต่ยังมีกรกระทำผิดเกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้ง นอกจากนี้พบว่ามีการผลิตสินค้าและเก็บสินค้าไว้ในสต็อกเป็นเวลานานทำให้สินค้าหมดอายุ แต่ยังคงมีการนำสินค้าดังกล่าวมาจำหน่ายให้กับผู้บริโภคหรือนำไปเป็นของแจกของแถมหรือนำมาขายลดราคา หรือการที่โรงงานไม่ได้ตรวจสอบประสิทธิภาพของบ่อบำบัดน้ำเสียหรือแอบปล่อยน้ำเสียลงในแม่น้ำลำคลองสาธารณะจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่สังคม

2) การตลาด (Marketing)

การตลาดเป็นงานเกี่ยวข้องกับการส่งเสริม สร้างสรรค์และส่งเสริมผลิตภัณฑ์หรือบริการให้กับองค์การธุรกิจและผู้บริโภค ปัจจุบันงานด้านการตลาดมีความสำคัญต่อการทำธุรกิจเพราะหมายถึงแนวทางหรือวิธีการที่องค์การเลือกดำเนินการเพื่อสร้างความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ทางการตลาดขององค์การ กลยุทธ์การตลาดจึงเป็นเครื่องมือในการรณรงค์ต่อสู้กับคู่แข่งเพื่อแย่งชิงส่วนแบ่งตลาด ทั้งนี้ องค์การจะกำหนดให้มีฝ่ายการตลาดเพื่อเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการกำหนดแผนการตลาดโดยนำเสนอกลยุทธ์การตลาดที่เกี่ยวข้องกับการใช้ส่วนประสมการตลาด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการตลาดให้เหมาะสมเพื่อสนองความต้องการของตลาดเป้าหมาย

การทำงานด้านการตลาดมีส่วนเกี่ยวข้องกับทุกหน้าที่งานในองค์การและมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้บริโภคและผู้จัดจำหน่ายสินค้าซึ่งเป็นคนกลางในการกระจายตัวสินค้าถึงผู้บริโภคได้อย่างทั่วถึง ดังนั้นผู้บริหารควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่ทางการตลาดจะมีส่วนช่วยองค์การธุรกิจได้มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ พบว่า การตลาดในปัจจุบันได้ทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์ดังต่อไปนี้ การตลาดทำหน้าที่ในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ การตลาดทำหน้าที่กระจายตัวสินค้าและการตลาดทำหน้าที่ด้านการอำนวยความสะดวก

ปัญหาจริยธรรมด้านการตลาดส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับลูกค้าเป็นสำคัญโดยเฉพาะการตลาดมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดจำหน่าย การโฆษณา การประชาสัมพันธ์และการขายโดยบุคคลตัวอย่างปัญหาการจัดจำหน่ายโดยเสนอราคาเกินความเป็นจริง มีการโฆษณาสินค้าเกินความเป็นจริงจนทำให้ลูกค้าจำนวนมากหลงเชื่อซื้อสินค้าตามการโฆษณา หรือ กรณีการประชาสัมพันธ์สินค้าด้วยการให้ข้อมูลผิด ๆ แก่ลูกค้า ลูกค้าอาจตัดสินใจซื้อสินค้าบนข้อมูลที่ผิดหรือการที่พนักงานประชาสัมพันธ์สินค้าโดยให้ดม ชมและชิมสินค้าฟรี แต่เมื่อลูกค้าซื้อสินค้าที่ไม่มีคุณภาพต่างจากที่ได้ดม ชมและชิม สำหรับพนักงานขายสินค้าโดยส่วนใหญ่นำเสนอสินค้าด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่ลูกค้าตาม

เชื่อถือและวางมัดจำเพื่อซื้อสินค้าเมื่อถึงเวลาส่งมอบสินค้ากลับไม่ได้รับสินค้าตามที่ได้ตกลงกันหรือ บางรายไม่ได้รับสินค้าด้วยทำให้ต้องเสียเงินมัดจำไปหลายรายรวมถึงการที่พนักงานการตลาดได้เสนอ ให้ค่านายหน้าหรือค่าคอมมิชชั่นกับฝ่ายจัดซื้อของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่สั่งซื้อสินค้าจาก บริษัทผู้จัดจำหน่ายสินค้า

3) บัญชีการเงิน (Accounting and Financial)

สำหรับสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทยได้ระบุว่า “บัญชี เป็นกระบวนการระบุ วัดค่า บันทึกและติดต่อสื่อสารเหตุการณ์และเกิดขึ้นทางเศรษฐกิจของกิจการ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ข้อมูลทางการเงิน” จึงกล่าวได้ว่ากระบวนการทางบัญชีจึงอาจ จำแนกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ การระบุ การวัดค่า การบันทึกรายการค่าและการติดต่อสื่อสาร (เอกสาร ประกอบการประชุมสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, 2542)

ส่วนการเงินเป็นการศึกษาและกำหนดวิธีการที่บุคคล หน่วยงานธุรกิจและองค์กร จะต้องจัดหา แบ่งสรรและใช้ทรัพยากรด้านการเงินโดยคำนึงถึงความเสี่ยงอันจะส่งผลกระทบต่อฐานะ ด้านการเงินขององค์กรธุรกิจได้ จึงกล่าวได้ว่าการเงินเป็นปัจจัยที่ใช้วัดสถานะขององค์กรเพื่อดึงดูด นักลงทุนให้เข้ามาลงทุนร่วมหรือดึงดูดลูกค้าเพื่อให้การสนับสนุนต่อองค์การฐานะการเงินจะช่วยให้ วางแผนกลยุทธ์อย่างมีประสิทธิภาพไม่เฉพาะในเรื่องของการจัดการด้านการเงินเท่านั้นแต่ยัง ครอบคลุมการจัดการหนี้ การแสวงหาแหล่งเงินทุนและการตัดสินใจเกี่ยวกับการลงทุน กลยุทธ์ด้าน การเงินจึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารฝ่ายการเงินในการกำหนดกิจกรรมรวมถึงการประเมินสถานะทาง การเงินและประเมินผลกระทบที่เน้นความคุ้มค่าในการลงทุนก่อนตัดสินใจดำเนินงานเพื่อปรับเปลี่ยน กลยุทธ์ให้เหมาะสมในแต่ละสถานการณ์

ปัญหาจริยธรรมด้านบัญชีส่วนใหญ่เป็นเรื่องของพนักงานในฝ่ายบัญชีที่ต้องการช่วยให้ ผู้บริหารหรือลูกค้าสามารถตัดสินใจในบางเรื่องได้ถูกต้องและรวดเร็วจึงอาจมอบข้อมูลทางการ บัญชีด้วยความเต็มใจหรืออาจไม่เต็มใจก็ตามทำให้บุคคลอื่นนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้เพื่อแสวงหา ผลประโยชน์ หรือจากการที่นักบัญชีมีการตกแต่งตัวเลขทางบัญชีเพื่อช่วยเหลือบริษัทให้ชำระภาษีได้ น้อยลงหรือเพื่อให้หลบหลีกการชำระภาษีบางประเภทเพื่อผลประโยชน์ของบริษัทหรือการปกปิด ตัวเลขทางการบัญชีทำให้บุคคลภายนอกไม่สามารถรู้สถานะทางการเงินที่แท้จริงของบริษัททำให้เกิด ความผิดพลาดในการลงทุนกับบริษัท เป็นต้น ส่วนปัญหาทางจริยธรรมด้านการเงินส่วนใหญ่จะเป็นไป ในกรณีที่พนักงานยักยอกเงินของบริษัทหรือทำการยักยอกถ่ายเทเงินของบริษัทเข้าบัญชีตนเองหรือ ปกปิดข้อมูลของลูกค้าเพื่อให้บริษัทอนุมัติเงินกู้ให้กับลูกค้า เป็นต้น

4) การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management)

ทรัพยากรมนุษย์เป็นแนวทางหรือวิธีการเพื่อให้การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับบุคคล ในองค์กรโดยเป็นหน้าที่ของฝ่ายบุคคลหรือฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ การสรรหา การคัดเลือก การประเมินการปฏิบัติงานและการ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ องค์กรธุรกิจควรให้ความสำคัญการจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อมุ่งใจเพื่อให้ บุคคลทำงานอยู่คู่กับองค์กรต่อไปได้นานที่สุด การดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์มี ขอบเขตการปฏิบัติงานที่สำคัญใน 4 ลักษณะ ดังนี้

4.1) การดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสม (Procurement) เป็นขั้นตอนเริ่มต้นของการทำงานด้านทรัพยากรมนุษย์ การได้มาซึ่งบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่องค์กรต้องการจำเป็นต้องใช้กระบวนการทางทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญและเป็นตามองค์การต้องการจริง ๆ นั้นจำเป็นต้องใช้กระบวนการทางทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญและเป็นระบบ ดังนี้

- (1) การวางแผนทรัพยากรมนุษย์
- (2) การพยากรณ์กำลังแรงงาน
- (3) การเลือกสรร
- (4) การคัดเลือก
- (5) การบรรจุ
- (6) การปฐมนิเทศ

4.2) การธำรงรักษาบุคคลในองค์การ (Maintenance) เป็นการปฏิบัติเพื่อให้บุคคลที่ได้รับการบรรจุเข้าทำงานในแต่ละตำแหน่งมีความพึงพอใจและเต็มที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่และความรับผิดชอบให้นานที่สุด ขั้นตอนนี้องค์การจะดำเนินการหลาย ๆ อย่างเพื่อสร้างความพึงพอใจแก่ทุกคนในองค์การ โดยเฉพาะการสร้างทัศนคติที่ดีและการให้ความรัก การสร้างความผูกพันและการปฏิบัติต่อพวกเขาด้วยความยุติธรรมโดยเฉพาะการจัดสรรผลตอบแทนในรูป ตัวเงิน (Money) ได้แก่ ค่าจ้าง โบนัสและเงินเดือน เป็นต้น สำหรับผลตอบแทนที่ไม่ใช่ตัวเงิน ได้แก่ สวัสดิการ (Fringe Benefits) ในรูปแบบต่าง ๆ รวมไปถึงการสร้างแรงจูงใจ (Motivation) เพื่อให้ทุกคนสามารถปฏิบัติงานและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและพึงพอใจต่อผลลัพธ์ที่ได้จากการทำงาน

4.3) การประเมินการปฏิบัติงานพนักงาน (Employee Performance Appraisal) เป็นกิจกรรมหลักจัดทำขึ้นเพื่อพิจารณา วินิจฉัย และตีค่าการปฏิบัติงานหรือผลงานของพนักงานเป็นค่าระดับคะแนนต่างกัน หลักการทำงานของผู้นประเมินต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความยุติธรรมความไม่ลำเอียง ไม่มีกลุ่มพวกพ้องและผลประโยชน์ใด ผู้ทำหน้าที่ในการประเมินผลการปฏิบัติงานจะเป็นผู้บังคับบัญชาระดับหัวหน้าเนื่องจากมีความใกล้ชิดกับพนักงานและเข้าใจการทำงานมากที่สุด โดยอาจทำการประเมินในวิธีที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับลักษณะงานและการประกอบธุรกิจขององค์การด้วย

4.4) การพ้นจากงาน (Withdrawal) เป็นการจัดการเพื่อให้บุคคลในองค์การพ้นจากตำแหน่ง หน้าที่ และความรับผิดชอบ การให้บุคคลในองค์การต้องพ้นจากงานนั้นอาจมีความหมายเป็นไปได้อัน ในเชิงบวกและเชิงลบ ตัวอย่างเชิงบวก การเลื่อนตำแหน่ง การเกษียณอายุ และการลาออก ส่วนเชิงลบ การให้ออกและการไล่ออก เป็นต้น

ปัญหาจริยธรรมในงานทรัพยากรมนุษย์ส่วนใหญ่เป็นไปได้ทุกแผนกงานโดยเฉพาะในส่วนของการสรรหาและว่าจ้างที่สามารถเรียกเงินสินบนจากผู้สมัครเพื่อให้ได้รับการคัดเลือกและบรรจุเป็นพนักงานของบริษัท การประเมินผลการปฏิบัติงานที่ไม่มีมาตรฐานที่ชัดเจน การตัดค่าจ้างแรงงานแต่ให้พนักงานมาช่วยงานในวันหยุด ปัญหาการจ่ายค่าตอบแทนที่ไม่เป็นธรรมโดยไม่ปฏิบัติตามกฎหมายแรงงาน การไม่ใส่ใจในสุขภาพและความปลอดภัยของพนักงานรวมถึงการให้พนักงานออกจากงานเมื่อได้รับบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยจากการทำงานโดยจ่ายเงินเพียงเล็กน้อย เป็นต้น

สำหรับปัญหาด้านทรัพยากรมนุษย์ที่เกิดจากนโยบายของบริษัทและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในประเทศไทย ตัวอย่างเช่น ในการจ้างงานในหลายบริษัทที่มีการจ้างแรงงานชายมากกว่า

แรงงานหญิง การห้ามแรงงานหญิงตั้งครรภ์หากตั้งครรภ์ก็ให้ออกจากงาน การให้แรงงานชายมีโอกาสในความก้าวหน้าโดยก้าวสู่ตำแหน่งหัวหน้างานได้เร็วและมากกว่าแรงงานหญิง การตรวจสอบสุขภาพพนักงานโดยแอบตรวจเลือดพนักงานเพื่อหาสารเสพติดหรือตรวจเอตส์ เป็นต้น นโยบายในลักษณะนี้ก็ยังไม่สามารถตอบได้ว่าผิดหลักจริยธรรมหรือไม่

5) ด้านการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R & D)

การวิจัยและพัฒนาเป็นการศึกษาค้นคว้าเพื่อทำให้ผลิตภัณฑ์ขององค์กรมีคุณภาพ มีต้นทุนต่ำ มีความแตกต่างจากคู่แข่งและค้นหาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ องค์กรธุรกิจสามารถดำเนินการในเรื่องเหล่านี้ในลักษณะของการคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ (Innovation) พัฒนาการกระบวนการผลิตใหม่ (Process Innovation) และการลอกเลียนแบบ (Imitation) จากคู่แข่ง

โดยทั่วไปองค์กรธุรกิจที่ใช้กลยุทธ์การเป็นผู้นำด้านต้นทุนจะใช้การวิจัยและการพัฒนาไปในแนวทางเพื่อการคิดค้นและพัฒนาระบบการผลิตอย่างไรที่ใช้ต้นทุนต่ำสุด ในขณะที่องค์กรธุรกิจที่ใช้กลยุทธ์การสร้างความแตกต่างจะเน้นการคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่แล้วในตลาดให้เท่าเทียมคู่แข่งหรือดีกว่าคู่แข่งยิ่งขึ้น

องค์กรในปัจจุบันมีการจัดตั้งฝ่ายงานที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยและพัฒนาหลาย องค์กรดำเนินการว่าจ้างบริษัทที่มีความเชี่ยวชาญโดยเฉพาะเพื่อเป็นผู้ดำเนินการ (Contract R & D) หลาย ๆ องค์กรเปิดบริษัทวิจัยและพัฒนาเป็นบริษัทในเครือและรับจ้างวิจัยและพัฒนาให้กับองค์กรอื่นและหลายองค์กรได้เข้าไปร่วมหุ้นกับบริษัทวิจัยและพัฒนาที่มีชื่อเสียง

ปัญหาจริยธรรมของนักวิจัยส่วนใหญ่เป็นข้อบกพร่องหรือความผิดพลาดของนักวิจัย เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับจรรยาบรรณนักวิจัย เช่น ไม่ทราบจำนวนประชากรและไม่ได้ใช้กลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัย ไม่ทำงานตามแผนการวิจัยหรือระเบียบวิธีวิจัย เช่น เปลี่ยนแปลงแบบสอบถามกลางคัน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยตีข้อมูลเข้าข้างตนเอง ไม่รักษาความลับของผู้ตอบแบบสอบถามและการเขียนรายงานไม่ตรงกับข้อเท็จจริงที่ได้รับการทำวิจัย เช่น การบิดเบือนข้อเท็จจริงเพื่อประโยชน์ของผู้ว่าจ้างให้ทำวิจัย การเขียนรายงานข้อมูลเพื่อเอาใจเจ้านายหรือการจงใจเขียนข้อมูลเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจผิด เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า **ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินธุรกิจกับจริยธรรม** มีการกำหนดกิจกรรมการดำเนินงานหรือการจัดการโดยกำหนดตามหน้าที่ต่าง ๆ ทางธุรกิจ ผู้บริหารต้องประสานงานและควบคุมดูแลเพื่อให้ทุกหน้าที่สามารถดำเนินกิจกรรมได้เป็นผลสำเร็จและส่งผลกระทบต่อความสำเร็จขององค์กร โดยทั่วไปกิจกรรมการจัดการธุรกิจอาศัยกิจกรรมของหน่วยงานในระดับปฏิบัติการขององค์กรธุรกิจ 5 กิจกรรม ได้แก่ 1) การผลิตและการดำเนินงาน 2) การตลาด 3) บัญชีการเงิน 4) การจัดการทรัพยากรมนุษย์ และ 5) ด้านการวิจัยและพัฒนา

1.2.3 โอกาสและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจ

พัทธ์รผจง วัฒนสินธุ์ (2559) การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสถานการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีในปัจจุบัน ทำให้การบริหารธุรกิจต้องเปลี่ยนแปลงตามและคำนึงถึงสภาพแวดล้อมมากขึ้น โดยนำมาพิจารณาเป็นองค์ประกอบหลักในการวางแผนธุรกิจที่จะทำใน

อนาคต ด้วยการวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategic Planning) เพื่อให้สามารถเลือกประกอบธุรกิจที่มีโอกาสประสบความสำเร็จอันเป็นผลดีต่อเจ้าของธุรกิจและเป็นประโยชน์ต่อสังคม การวางแผน

พักตร์ผจง วัฒนสินธุ์ (2559) สภาวะแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการดำเนินงานขององค์กรธุรกิจสามารถแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ สภาวะแวดล้อมทั่วไป และสภาวะแวดล้อมการแข่งขันในอุตสาหกรรม

- 1) การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมทั่วไป (General Environment)
 - 1.1) สภาวะแวดล้อมทางการเมือง-กฎหมาย (Political-Legal Environment)
 - 1.2) สภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจ (Economic Environment)
 - 1.3) สภาวะแวดล้อมทางสังคม-วัฒนธรรม (Social-Culture Environment)
 - 1.4) สภาวะแวดล้อมทางเทคโนโลยี (Technological Environment)
- 2) การสภาวะแวดล้อมการแข่งขันในอุตสาหกรรม
 - 2.1) การแข่งขันระหว่างบริษัทในอุตสาหกรรม (Rivalry Among Firms in The Industry)
 - 2.2) ผู้ผลิตและค้าวัตถุดิบ (Suppliers)
 - 2.3) ลูกค้า (Customer)
 - 2.4) ข้อจำกัดที่คู่แข่งใหม่จะเข้ามาในอุตสาหกรรม (Threats of New Entrant)
 - 2.5) สินค้าทดแทน (Substitute)

1.3 จริยธรรมทางธุรกิจในยุคไทยแลนด์ 4.0

ไทยแลนด์ 4.0 เป็นวิสัยทัศน์เชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย หรือ โมเดลพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาล บนวิสัยทัศน์ที่ว่า “มั่นคง มั่งคั่ง และ ยั่งยืน” ภารกิจสำคัญคือการขับเคลื่อนปฏิรูปประเทศด้านต่าง ๆ เพื่อปรับแก้ จัดระบบ ปรับทิศทาง และสร้างแนวทางพัฒนาประเทศให้เจริญ สามารถรับมือกับโอกาสและภัยคุกคามแบบใหม่ ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รุนแรงในศตวรรษที่ 21

1.3.1 ลักษณะโลกาภิวัตน์จริยธรรมและการจัดการ

จินตนา บุญบังการ (2555) การบริหารและการจัดการมีความสัมพันธ์กับคุณธรรมและจริยธรรม เนื่องจากการบริหารและการจัดการทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนประสบกับภาวะวิกฤติอันเกิดจากการทุจริตที่ระบอบออกไปอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ความไม่รับผิดชอบต่อสังคมหรือส่วนรวม คำนึงถึงแต่ประโยชน์ของตนเองและพวกพ้อง อันเป็นการบริหารจัดการที่ขาดคุณธรรมและจริยธรรม ดังนั้น จึงได้มีการกระตุ้นปลูกฝังให้เกิดความตระหนักในเรื่องของคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประโยชน์ต่อสังคมอย่างแท้จริง

สังคมสมัยใหม่เจริญก้าวหน้าขึ้นซึ่งเป็นความสำเร็จของมนุษย์ บุคคลประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นนักการเมือง นักธุรกิจ นักการศาสนา นักศึกษา นักวิทยาศาสตร์และอื่น ๆ ซึ่งล้วนมีส่วนผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคม แต่ในขณะที่สังคมกำลังมีการเปลี่ยนแปลง จิตใจของมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย มีทั้งความโลภ ความเห็นแก่ตัว ขาดความซื่อสัตย์สุจริต แนวคิดของ

ตะวันตกในการทำธุรกิจเป็นเรื่องการสร้างความมั่นคง (Wealth) ทำให้มนุษย์เราเห็นแก่ตัว มีความโลภและค่านึงถึงแต่วัตถุหรือความร่ำรวยมากขึ้น นอกจากนี้ ความมั่นคงมีความเชื่อมโยงกับอำนาจและอิทธิพลในขณะที่โลกและระบบเศรษฐกิจเป็นระบบที่มีความรู้เป็นฐาน (Knowledge-based) อันเกิดจากความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ข่าวสาร และระบบอินเทอร์เน็ต ความมั่นคงได้รับการตอกย้ำว่าเป็นจุดมุ่งหมายหลักของธุรกิจ และระบบทุนนิยมมีความมั่นคงแข็งแรงขึ้นจนปราศจากการท้าทายจากระบบอื่น ประเด็นที่น่าสนใจคือจะทำอย่างไรจึงจะเกิดความมั่นคงได้โดยมีคุณธรรมจริยธรรมและกระจายออกไปอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อไม่ให้ความมั่งคั่งของกลุ่มหนึ่งสร้างขึ้นมาด้วยความล้มเหลวหรือความโง่เขลาของอีกกลุ่มหนึ่ง

จากอิทธิพลของโลกาภิวัตน์ รัฐและอำนาจอธิปไตยมีความสำคัญลดลง กิจกรรมข้ามชาติข้ามพรมแดนมีมากขึ้น บริษัทข้ามชาติและองค์การระหว่างประเทศมีบทบาทมากขึ้นในด้านการค้าและเศรษฐกิจ ปัญหาเศรษฐกิจและการค้าที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องระดับโลกมากขึ้น แต่หน่วยงานหรือองค์กรระดับโลกยังไม่มีการพัฒนาเพื่อจะรับมือกับเรื่องนี้ได้ การขาดองค์กรเช่นนี้ รวมทั้งกฎเกณฑ์ที่จะใช้บังคับกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการค้าระดับโลกที่ขาดประสิทธิภาพเป็นช่องว่างให้เกิดการเอาเปรียบได้ ผู้ที่มีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ เอาเปรียบผู้ที่อ่อนแอกว่า ดังที่ เลสเตอร์ เธอโรว์ (Lester C. Thurow, 1999) กล่าวว่า “โลกกำลังมีระบบเศรษฐกิจระดับโลก โดยไม่มีรัฐบาลโลก ทำให้ระบบเศรษฐกิจเช่นนี้ขาดกฎเกณฑ์ควบคุมพฤติกรรมและขาดคนกลางที่ยุติธรรมที่คอยตัดสินข้อพิพาท และความขัดแย้ง”

ที่กล่าวเช่นนี้ไม่ได้หมายความว่ารัฐและรัฐบาลของแต่ละรัฐจะหมดความสำคัญและสลายตัวไปในที่สุด รัฐยังคงมีอยู่แต่เพียงบทบาทจะเปลี่ยนแปลงไป รัฐและรัฐบาลจะเผชิญกับปัญหาและความผิดชอบใหม่ ๆ บทบาทและความรับผิดชอบเช่นนี้เรียกร้องให้รัฐบาลต้องปรับปรุงทั้งในด้านกฎข้อบังคับ กติกา และด้านคุณธรรมและจริยธรรม การอาศัยกฎเกณฑ์อย่างเดียวไม่เพียงพอต่อการจัดการเอาเปรียบและทุจริตทั้งหลายในขณะเดียวกัน หน่วยธุรกิจเอกชนจะต้องปรับปรุงตัวเช่นกันในด้านคุณธรรมและจริยธรรม จะต้องแสดงให้เห็นว่าธุรกิจและจริยธรรมไม่ใช่เป็นคู่ปรปักษ์หรือสิ่งที่อยู่ตรงข้ามกัน

1.3.2 ลักษณะโลกแห่งการแข่งขันกับการปรับตัวของธุรกิจยุคไทยแลนด์ 4.0

บทความ Thailand 1.0 - 4.0 (2560) Thailand 1.0-4.0 คือโมเดลการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาลไทย แต่แตกต่างกันที่กลุ่มการลงทุนหลักของประเทศในขณะนั้น คือ ในแต่ละยุคสมัยรัฐจะให้ความสนใจและส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจในอุตสาหกรรมที่แตกต่างกัน ดังนี้

Thailand 1.0 รัฐมุ่งเน้นการลงทุนทางภาคเกษตรกรรม เช่น การเลี้ยงสัตว์ พืชไร่ พืชสวน สินค้าส่งออกส่วนใหญ่ ได้แก่ ไม้สัก ติบูก

Thailand 2.0 ที่มุ่งเน้นอุตสาหกรรมเบา และใช้แรงงานคนเป็นผู้ผลิต เช่น เครื่องนุ่งห่ม รองเท้า กระเป๋า เครื่องประดับ

Thailand 3.0 ยุคของอุตสาหกรรมหนักและการส่งออก มีการลงทุนจากต่างประเทศมากขึ้น ใช้เทคโนโลยีสูงขึ้น เน้นเรื่องชิ้นส่วนยานยนต์ แผงวงจรไฟฟ้าที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น และเรื่องของการลงทุน มีการขยับไปลงทุนในต่างประเทศอีกด้วย

Thailand 3.0 ทำให้รายได้ประเทศอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อ 50 ปีก่อน ช่วง พ.ศ. 2500-2536 เศรษฐกิจไทยมีการเติบโตอย่างมากถึงระดับ 7-8% ต่อปี แต่หลังจาก พ.ศ.2537 ถึง ปัจจุบัน เศรษฐกิจไทยเติบโตขึ้นเพียง 3-4% ต่อปีเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีเรื่อง "ความเหลื่อมล้ำด้านความร่ำรวย" และ "ความไม่สมดุลในการพัฒนา" ซึ่งเรื่องเหล่านี้ทำให้รัฐบาลต้องสนใจและเร่งพัฒนาปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจ เพื่อให้ประเทศไทยก้าวข้ามจาก Thailand 3.0 ไปสู่ Thailand 4.0 ภายใน 3-5 ปีต่อจากนี้

ความคาดหวังของ Thailand 4.0 จะช่วยผลักดันให้ประเทศไทยหลุดพ้นกับดักทั้งหลายที่เคยเจอมาตลอดได้ ซึ่ง Thailand 4.0 เป็นการ 'ขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม' เปลี่ยนจากทำมาก แต่ได้ผลตอบแทนน้อย เป็น ลงมือทำน้อย ๆ แต่ได้ผลตอบแทนมหาศาล ด้วยการนำความคิดสร้างสรรค์เป็นแรงผลักดัน และนำนวัตกรรมเข้าช่วยเปลี่ยนจากการผลิตสินค้าไปสู่การบริการมากขึ้น

Thailand 4.0 เป็นการอธิบายถึง New S-Curve หรือ การพัฒนาเปลี่ยนแปลงใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ซึ่งคล้ายกับการ Disruptive ที่เข้ามาพัฒนาสินค้าที่มีอยู่ให้ดียิ่งขึ้น และล้มล้างพฤติกรรมแบบเดิม ๆ เช่น फिल्म Kodak ที่เคยรุ่งเรืองอยู่ในสมัยก่อน แต่บริษัทยักษ์ใหญ่รายนี้จะถูกคลื่นลูกใหม่อย่างเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาแทนที่ ต้องล้มหายไปจากความทรงจำของเด็กรุ่นใหม่ ทำให้ยุคสมัยนี้คนอาจจะไม่รู้จักกับ Kodak แต่รู้จักกับกล้องดิจิทัลแบรนด์ดัง ๆ อย่างอื่นแทน

สิ่งสำคัญที่สุดของ New S-Curve คือการเคลื่อนย้ายไปสู่เทคโนโลยีใหม่อย่างไร สิ่งที่ต้องพิจารณาคือจะใช้เทคโนโลยีใด จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร และช่วงใดจึงควรปรับตัวไปยังเทคโนโลยีนั้น

1) การเปลี่ยนแปลงที่เข้ามาพร้อม Thailand 4.0

การขับเคลื่อนประเทศ สู่ Thailand 4.0 ต้องเกี่ยวข้องกับนวัตกรรม แต่ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมดังนั้นการเปลี่ยนแปลงจึงเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนจากการทำเกษตรแบบธรรมดา ให้เป็นเกษตรสมัยใหม่ หรือ Smart Farming สิ่งสำคัญคือทำอย่างไรให้เกิดความสมดุลในการผลิต ให้ความต้องการซื้อและขายอย่างสมดุล รวมทั้งผู้ประกอบการต้องเปลี่ยนแปลงระบบการทำงานเช่นกัน จาก SME ที่ต้องรอคอยการช่วยเหลือจากรัฐ เป็น Smart Enterprises และ Startup หรือ บริษัทเกิดใหม่ที่มีศักยภาพสูง โดยการนำนวัตกรรมเข้ามาช่วย เพิ่มจุดแข็งและคุณค่าให้ธุรกิจ การเปลี่ยนแปลงสุดท้ายคือ การบริการต้องเปลี่ยนแปลงจากที่เคยบอกต่อกันไปปากต่อปาก มีคนกดโลก คิดว่าบริการนั้นดีมาก จำเป็นต้องนำเรื่องมาตรฐานการผลิตเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ เพื่อให้เป็น High Value Services ต้องมีการรับรอง มีการตรวจสอบเพื่อให้มีความน่าเชื่อถือและมีประสิทธิภาพ

2) การเข้าสู่ยุค 4.0

นโยบายของรัฐบาลมุ่งเน้นขับเคลื่อนเศรษฐกิจประเทศไทยให้เป็นไปตามกลไกที่เหมาะสม ผู้ประกอบการ SME หรือ ประชาชนคนไทย ต้องเตรียมตัวให้พร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเกิดขึ้น ดังนี้ นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเป็นส่วนหนึ่งของระบบการผลิต เพราะปัจจุบันเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีเหล่านั้นต้องเหมาะสมกับกับระบบการผลิตของตน เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปรวดเร็ว รวมทั้งต้องให้ความสำคัญในด้านการศึกษาดูงาน ณ ต่างประเทศเนื่องจากลูกค้าในอนาคตมีความหลากหลาย ดังนั้นการติดต่อประสานงาน ภาษาอังกฤษ มารยาท ธรรมเนียมการปฏิบัติจึงเป็นสิ่งสำคัญ และการผลิตสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เนื่องจาก

ทุกประเทศใส่ใจในสิ่งแวดล้อมมากขึ้น หากสินค้าที่คุณสมบัติเหมือนกัน ราคาใกล้เคียงกัน สินค้าที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจะสามารถดึงดูดใจลูกค้าได้มากกว่า

3) อาเซียน 4.0

การขับเคลื่อนอาเซียน 4.0 เป็นการขับเคลื่อนจากความร่วมมือกันระหว่าง 10 ประเทศสมาชิกอาเซียน มีเป้าหมายเพื่อเปลี่ยนจากอาเซียน 3.0 เป็น อาเซียน 4.0 โดยแผนประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2025 หรือ AEC Blueprint 2025 ที่มุ่งเน้นความร่วมมือทางด้านการเกษตร สุขภาพ ดิจิทัล ภาคบริการ การพัฒนา SME และแรงงาน โดยเน้นปัจจัย R&D วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งนวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ ในการขับเคลื่อนไปสู่อาเซียน 4.0 (ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2559)

มาตรการในเชิงยุทธศาสตร์ของอาเซียน 4.0 คือ

- การสร้างหุ้นส่วนทางด้านยุทธศาสตร์ระหว่างสถาบันการศึกษา สถาบันวิจัย และภาคเอกชนในภูมิภาคอาเซียน
- สร้างความสามารถทางการแข่งขันให้กับ SME ในอาเซียน ด้วยการใช้ประโยชน์จากวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- เสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์ของอาเซียน ให้มีความคิดสร้างสรรค์ ชาญฉลาด และมีความคล่องตัว

4) นวัตกรรมอาเซียน

ความร่วมมือของอาเซียนในการเสริมสร้างนวัตกรรมนั้น ใน AEC Blueprint 2025 กำหนดมาตรการต่าง ๆ ดังนี้

- เสริมสร้างการแลกเปลี่ยนข้อมูลและการสร้างเครือข่ายในระดับมหาวิทยาลัย และระดับภาคเอกชนของอาเซียน
- ส่งเสริมสภาวะแวดล้อมในเชิงนโยบายภายในอาเซียน เพื่อเอื้อให้เกิดการถ่ายโอนเทคโนโลยีและการเสริมสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ
- ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งอุทยานวิจัยและเทคโนโลยี รวมทั้งห้องทดลองเพื่อการวิจัยของมหาวิทยาลัย รัฐบาล และบริษัทร่วมทุน รวมทั้งศูนย์การวิจัยและพัฒนาในอาเซียน
- พัฒนาและเสริมสร้างความเชื่อมโยงของอาเซียนกับเครือข่ายการวิจัยพัฒนาในระดับโลกและในระดับภูมิภาค
- ส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาในภูมิภาคอาเซียนให้เข้มแข็งขึ้น
- ส่งเสริมโครงการที่มีการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของอาเซียนในห่วงโซ่มูลค่าโลก และภูมิภาคและเครือข่ายการผลิต
- ดึงดูดบริษัทชั้นนำด้านเทคโนโลยีให้เข้ามาประกอบการในภูมิภาคอาเซียน

5) เศรษฐกิจดิจิทัลอาเซียน

สำหรับความร่วมมือของอาเซียนในด้านเศรษฐกิจดิจิทัลนั้น ใน AEC Blueprint 2025 ระบุถึงมาตรการความร่วมมือระหว่าง 10 ประเทศสมาชิกอาเซียน ดังนี้

- พัฒนาเศรษฐกิจและส่งเสริมการค้าในรูปแบบดิจิทัล หรือ digital trade ในอาเซียน

- เพิ่มการขยายเครือข่ายและการใช้อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้ทั่วถึงในอาเซียน
- ส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพสำหรับแรงงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในอาเซียน
- ส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศในตลาดร่วม ด้วยการส่งเสริมการเคลื่อนย้ายเสรีของสินค้า บริการ และการลงทุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศภายในภูมิภาคอาเซียน
- สนับสนุนการเติบโตและการใช้บริการอิเล็กทรอนิกส์หรือ e - services ในภูมิภาค
- ส่งเสริมความร่วมมือด้านความมั่นคง ปลอดภัย ทางไซเบอร์ หรือ cyber security ในอาเซียนให้มากขึ้น
- ส่งเสริมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์หรือ e-commerce ในอาเซียน ซึ่งจะสนับสนุนบูรณาการทางเศรษฐกิจของอาเซียน อาเซียนมีข้อตกลงในด้านนี้มาตั้งแต่ปี 2000 ซึ่งเรียกว่า e-ASEAN Framework Agreement และจะจัดทำข้อตกลงอาเซียนทางด้าน e-commerce โดยเฉพาะในลำดับต่อไป

6) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอาเซียน

AEC Blueprint 2025 มีมาตรการการสร้างความร่วมมือทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีระหว่าง 10 ประเทศอาเซียน เพื่อผลักดันให้อาเซียนพัฒนาไปสู่อาเซียน 4.0 ดังนี้

- การจัดทำแผนปฏิบัติการอาเซียนด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรม (ASEAN Plan Of Action on Science Technology and Innovation : APASTI)
- เสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายศูนย์ความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในอาเซียน เพื่อส่งเสริมความร่วมมือแบ่งปันสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการวิจัยและบุคลากร เพื่อสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาด้านเทคโนโลยีร่วมกัน
- ส่งเสริมการเคลื่อนย้ายนักวิทยาศาสตร์และนักวิจัยผ่านโครงการแลกเปลี่ยนต่าง ๆ

7) Thailand 4.0 กับ อาเซียน 4.0

จากความร่วมมือกับ 10 ประเทศอาเซียน เป็นแรงสำคัญที่ช่วยผลักดันการขับเคลื่อนประเทศไทยจาก Thailand 3.0 ไปสู่ Thailand 4.0 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และยั่งยืนขึ้น ไทยจึงควรกำหนดยุทธศาสตร์การสร้างร่วมมืออาเซียนในด้านต่าง ๆ และมียุทธศาสตร์ในเชิงรุกเสนอแนวคิดใหม่เพื่อให้ไทยมีบทบาทนำในอาเซียน 4.0 หากประเทศไทยประสบความสำเร็จในการนำพาประเทศไปสู่ Thailand 4.0 ประเทศไทยจะอยู่ในสถานะที่จะได้ประโยชน์อย่างมาก จากการปฏิสัมพันธ์ในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ตัวอย่างเช่น

- หากประเทศไทยพัฒนาสินค้าเป็นสินค้าที่มีนวัตกรรมสูง จะสามารถส่งออกในตลาด AEC ได้มากขึ้น
- หากประเทศไทยพัฒนาเกษตรกรรมไปเป็น smart farming สินค้าอาหารและเกษตรของไทยจะสามารถตีตลาดอาเซียนได้มากขึ้น และจะสามารถไปลงทุนสร้าง smart farming ให้เกิดขึ้นในประเทศเพื่อนบ้านได้อีก
- การค้าภาคบริการ โดยเฉพาะการให้บริการด้านสุขภาพ ประเทศไทยจะกลายเป็น medical hub

- Thailand 4.0 ส่งผลดีต่อ SME ของไทยจะกลายเป็น smart SME ซึ่งทำให้ SME ของไทยมีความสามารถในการแข่งขันเพิ่มมากขึ้น การผลิตสินค้าส่งออกไปยังประเทศเพื่อนบ้าน และ ย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศเพื่อนบ้าน

- การพัฒนาแรงงานไทยไปสู่แรงงานมีฝีมือขั้นสูง ทำให้แรงงานไทยมีความสามารถในการแข่งขันใน AEC ได้อย่างมั่นคง

- Thailand 4.0 ทำให้เศรษฐกิจไทยเป็นเศรษฐกิจดิจิทัล ซึ่งเปิดโอกาสให้ประเทศไทยได้ทำธุรกิจดิจิทัลกับประเทศอาเซียนได้อีกมากเช่นกัน

บทสรุปสุดท้าย อยู่ที่ความร่วมมือกันของคนในชาติไทย

Thailand 4.0 เป็นโมเดลการขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วม ผลักดันไปพร้อม ๆ กัน สิ่งสำคัญที่ทำให้โมเดล Thailand 4.0 ประสบความสำเร็จ คือ ต้องคิดให้มาก คิดให้จบ อ่านให้ขาด ต้องกล้าเปลี่ยนแปลง ยอมรับหากเกิดข้อผิดพลาด เพราะทุกอย่างเปรียบเสมือนการเรียนรู้ หากไม่เปลี่ยนแปลง เปรียบเหมือนกับการย้ายอยู่กับที่ ดังนั้น Thailand 4.0 เป็นโมเดลเศรษฐกิจที่จะนำพาประเทศไทยให้หลุดพ้นจาก 3 กับดักดังกล่าว พร้อม ๆ กับเปลี่ยนผ่านประเทศไทยไปสู่ “ประเทศไทยในโลกรุ่นที่หนึ่ง” ที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และ ยั่งยืน ในบริบทของการปฏิวัติอุตสาหกรรมยุคที่ 4 อย่างเป็นรูปธรรมตามแนวทางที่แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีได้วางไว้ ด้วยการสร้างความเข้มแข็งจากภายใน ควบคู่ไปกับการเชื่อมโยงกับประชาคมโลก ตามแนวคิด “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” โดยขับเคลื่อนผ่านกลไก “ประชารัฐ”

Thailand 4.0 กำหนดเป้าหมายครอบคลุมใน 4 มิติ ดังนี้

1) ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ เป็น “ระบบเศรษฐกิจที่เน้นการสร้างมูลค่า” ที่ขับเคลื่อนด้วย นวัตกรรม เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์

2) ความอยู่ดีมีสุขทางสังคม เป็น “สังคมที่เดินหน้าไปด้วยกัน ไม่ทอดทิ้งใครไว้ข้างหลัง” ด้วยการเติมเต็มศักยภาพของผู้คนในสังคม เพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และพื้นที่ ความสมานฉันท์และความเป็นปึกแผ่นของคนในสังคม ให้กลับคืนมาอีกครั้งหนึ่ง

3) การยกระดับคุณภาพมนุษย์ด้วยการพัฒนาคนไทยให้เป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์ในศตวรรษที่ 21” ควบคู่ไปกับการเป็น “คนไทย 4.0 ในโลกรุ่นที่หนึ่ง”

4) การรักษาสິงแวดล้อม เป็น “สังคมที่น่าอยู่” มี “ระบบเศรษฐกิจที่สามารถปรับสภาพตาม ภูมิอากาศ” ควบคู่ไปกับการเป็น “สังคมคาร์บอนต่ำ” อย่างเต็มรูปแบบ

Thailand 4.0 ประกอบด้วย 5 วาระขับเคลื่อนสำคัญ

วาระที่ 1 การเตรียมคนไทย 4.0 เพื่อก้าวสู่โลกที่หนึ่ง

วาระที่ 2 พัฒนาคลัสเตอร์เทคโนโลยีและอุตสาหกรรมแห่งอนาคต

วาระที่ 3 การบ่มเพาะผู้ประกอบการและพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม

วาระที่ 4 การเสริมความเข้มแข็งของเศรษฐกิจภายในประเทศผ่านกลไกของ 18 กลุ่มจังหวัดและ 76 จังหวัด

วาระที่ 5 บูรณาการอาเซียน เชื่อมประเทศไทยสู่ประชาคมโลก

สรุป

จริยธรรม หมายถึง วิธีปฏิบัติสายกลาง เพื่อนำมนุษย์ไปสู่จุดหมายของชีวิต เป็นข้อประพฤติปฏิบัติศีลธรรม นำทางไปสู่หลักที่พึงประพฤติที่ถูกต้องและดีงาม ตลอดจนการมีปัญญาไตร่ตรองด้วยเหตุผลและแยกแยะได้ว่า สิ่งใดดีควรกระทำและสิ่งใดไม่ดีควรละเว้น ซึ่งบุคคลจะพัฒนาจนกระทั่งมีพฤติกรรมเป็นของตนเอง ไม่สร้างความเดือดร้อนเสียหายให้กับตนเอง ครอบครัว สังคม และสภาพแวดล้อม โดยสังคมจะเป็นตัวตัดสินผลของการกระทำนั้นว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้องหรือผิด

การกำหนดกิจกรรมการดำเนินงานหรือการจัดการโดยกำหนดตามหน้าที่ต่าง ๆ ทางธุรกิจ ผู้บริหารต้องประสานงานและควบคุมดูแลเพื่อให้ทุกหน้าที่สามารถดำเนินกิจกรรมได้เป็นผลสำเร็จ และส่งผลต่อความสำเร็จขององค์การ โดยทั่วไปกิจกรรมการจัดการธุรกิจจะอาศัยกิจกรรมของหน่วยงานในระดับปฏิบัติการขององค์การธุรกิจ 5 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมการผลิตและการดำเนินงาน การตลาด การวิจัยและพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ บัญชีและการเงิน รายละเอียดของการประยุกต์จริยธรรมในกิจกรรมการบริหารธุรกิจ

การเปลี่ยนผ่านประเทศไทยไปสู่ Thailand 4.0 เป็นการก้าวกระโดดที่สำคัญที่สุดครั้งหนึ่งของประเทศ และจะนำพาประเทศไทยไปสู่การเป็นประเทศร่ำรวยและพัฒนา การเปลี่ยนผ่านไปสู่อาเซียน 4.0 จะคู่ขนานกันกับ Thailand 4.0 ซึ่งประเทศไทยจะได้ประโยชน์อย่างมาก จากความร่วมมือในกรอบอาเซียนในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านการสร้างนวัตกรรมและเศรษฐกิจดิจิทัล ดังนั้นรัฐบาลจึงจะต้องมียุทธศาสตร์ชัดเจน พร้อมผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของอาเซียน 4.0 ผ่านการฝึกอบรม การวิจัยเกี่ยวกับอาเซียน ตลอดจนการเป็นศูนย์ข้อมูลอาเซียน 4.0 พัฒนาลังสมองด้านอาเซียน และเป็นศูนย์กลางด้านการศึกษาและการวิจัย เพื่อพัฒนาให้คนไทยก้าวไกลสู่อาเซียน 4.0 และผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของอาเซียน 4.0 ในอนาคตต่อไป

กรณีศึกษา

เรื่อง ปัญหาจริยธรรมของธุรกิจการขายตรง

จากงานวิจัยของ **ปนัดดา บุญวิวัฒน์ (2543)** เรื่อง ปัญหาจริยธรรมของธุรกิจการขายตรง กรณีศึกษาทัศนคติของผู้บริหาร พนักงานขายและผู้บริโภค จากการศึกษาหลักจริยธรรม และลักษณะการดำเนินธุรกิจ การขายตรงทั้งแบบใช้การตลาดชั้นเดียวและหลายชั้น ยังมีการศึกษาปัญหาจริยธรรมในธุรกิจการขายตรงโดยใช้หลักจริยศาสตร์ที่ว่าด้วยประโยชน์นิยม สิทธิ และจรรยาบรรณมาวิเคราะห์ปัญหา ในทัศนะของผู้บริหาร พนักงานขาย ผู้บริโภค และนักวิชาการ ผลการศึกษาพบปัญหา 10 ข้อ คือ 1) การขายตัดราคา 2) การพูดเกินความจริงถึง ประสิทธิภาพของสินค้า 3) การขายหรือตั้งแสดงสินค้าในร้านค้าปลีก 4) การกักตุนสินค้า 5) การสร้างความกดดันในการขายสินค้า 6) ปัญหาคุณภาพสินค้าที่นำมาขายตรง 7) ปัญหา ผู้ประกอบการแสวงหาผลประโยชน์จากประชาชน 8) ปัญหาประชาชนสมยอมโดยหวังผลประโยชน์ 9) ปัญหาพนักงานขายแสวงหาผลประโยชน์จากการหาสมาชิก 10) ปัญหาการอวดอ้างรายได้ของ บริษัทเกินความเป็นจริง

คำถาม:

- 1) จงวิเคราะห์ปัญหาทั้ง 10 ข้อ เกี่ยวกับจริยธรรมในธุรกิจการขายตรง โดยใช้หลักจริยศาสตร์ที่ว่าด้วยประโยชน์นิยม สิทธิ และจรรยาบรรณ

ที่มา: http://www.tnrr.in.th/?page=result_search&record_id=307741

วิธีสอนและ กิจกรรม	1. นำเข้าสู่บทเรียนด้วยการต้อนรับ 2. แลกเปลี่ยนข้อมูลเบื้องต้นซึ่งกันและกัน 3. แนะนำการเรียนการสอน และกำหนดข้อตกลงร่วมกัน ในการเรียนการสอนในรายวิชานี้ 4. บรรยายประกอบ Power Point เนื้อหาบทเรียนที่ 1.1-1.3 5. ถามตอบความเป็นมาของความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับจริยธรรม 6. สรุปประเด็นสำคัญและอภิปรายร่วมกัน	
สื่อการสอน	หนังสืออ้างอิง	บรรณานุกรมแนบท้ายหน่วยเรียน
	เอกสารประกอบ	เอกสารประกอบการสอนวิชาจริยธรรมทางธุรกิจ (Business Ethics) เนื้อหาบทเรียนที่ 1.1-1.3
	วัสดุโสตทัศน	- Power Point บทเรียนที่ 1.1-1.3 และ LCD Projector - กรณศึกษา 1.3
งานที่มอบหมาย	ทำแบบฝึกหัดเสริมท้ายบทเรียน	
การวัดผล	1. สังเกตความสนใจในห้องเรียน 2. การตอบคำถามขณะเรียนและการอภิปรายซักถาม 3. ผลงานจากแบบฝึกหัด	

แบบฝึกหัดเสริม 1.1-1.3

1. จงบอกความหมาย ความสำคัญ และองค์ประกอบของจริยธรรมมาพอสังเขป
2. จงบอกขอบข่ายของจริยธรรมทางธุรกิจมาพอสังเขป
3. จริยธรรมทางธุรกิจมีกี่ระดับ อะไรบ้าง พร้อมทั้งอธิบาย
4. ประโยชน์ของจริยธรรมทางธุรกิจ
5. บอกที่มาของจริยธรรมทางธุรกิจมาพอสังเขป
6. บอกความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินธุรกิจกับจริยธรรม
7. ถ้าพิจารณาหลักศีลธรรม สามารถแบ่งจริยธรรมออกเป็นกี่ขั้นตอน จงอธิบาย
8. จงอธิบายการประยุกต์ใช้จริยธรรมในการดำเนินธุรกิจมาพอสังเขป
9. สภาวะแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการดำเนินงานขององค์กรธุรกิจมีกี่ประเภท จงอธิบาย
10. เมื่อธุรกิจ SME เข้าสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 จะต้องปรับตัวกับการแข่งขันอย่างไรบ้าง จงยกตัวอย่าง

บรรณานุกรม

- กัลยารัตน์ อีระชนชัยกุล. (2557). *จริยธรรมทางธุรกิจ*. กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน.
- จินตนา บุญบงการ. (2555). *จริยธรรมทางธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2552). *จริยธรรมธุรกิจ*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บมจ.ธนาคารกรุงเทพ. (27 ธันวาคม 2559). *รู้จักกับ Thailand 4.0 แบบเข้าใจง่าย อ่านรอบเดียว
แล้วได้เป็นช่องเป็นฉาก!!!!* เรียกใช้เมื่อ 19 พฤษภาคม 2560 จาก SME in Focus:
<http://www.bangkokbanksme.com/article/10053>
- ปนัดดา บุญวิวัฒน์. (2543). *ปัญหาจริยธรรมของธุรกิจการขายตรง กรณีศึกษาทัศนคติของผู้บริหาร
พนักงานขายและผู้บริโภค*. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตร์ (จริยศาสตร์ศึกษา)
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. (2556). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- พัทตร์ผจง วัฒนสินธุ์. (2559). *จริยธรรมและการบริหารธุรกิจ*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- วิทย์ วิศทเวทย์. (2526). *จริยศาสตร์เบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (8 พฤศจิกายน 2559). *อาเซียน 4.0*. เรียกใช้เมื่อ 19
พฤษภาคม 2560 จาก ศูนย์อาเซียนศึกษา: [http://www.castu.org/CAS-
TU/index.php/en/publications-3/castu-blog-2/703-4-0](http://www.castu.org/CAS-TU/index.php/en/publications-3/castu-blog-2/703-4-0)
- สมคิด บางโม. (2558). *จริยธรรมทางธุรกิจ*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย. (2542). *เอกสารประกอบการประชุม*.
กรุงเทพฯ.
- อนิวัช แก้วจำนงค์. (2555). *จริยธรรมทางธุรกิจ*. สงขลา: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ.
- อานันท์ ปันยารชุน. (2554). *มุมมองนายอานันท์*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- Carrool, Archie B. and Buchholtz, K.A. (2005). *Business & Society: Ethics and
Stakeholder Management*. 5th ed. U.S.A.: Thomson.
- Laence Kohlberg. (1976). *Moral development and behavior*. New York: Rinehart
Winston.
- Lester C. Thurow, Building. (1999). *Wealth: The New Rules for Individuals, Companies,
and Nations in a Knowledge-Based Economy*. New York: Harper Collins, p. 8.
- Post Jame E., Anne T., Lawrence and James Weber (2002). *Business and Society*. New
York: Mcgraw-Hill.
- Samvel S. Certo. And Travis S.T. (2006). *Modern Management*. 10th ed. New Jersey:
Pearson.

สัปดาห์ที่2	ใบเตรียมการสอน	รหัสวิชา 05-052-303
เวลา 3 ชั่วโมง	หน่วยที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีทางจริยธรรม	
ข้อบทเรียน	2.1 รู้แนวคิดทางจริยธรรม 2.2 รู้และเข้าใจทฤษฎีทางจริยธรรม 2.3 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับ ศาสตร์อื่น ๆ	เวลา 60 นาที เวลา 60 นาที เวลา 60 นาที
จุดประสงค์การสอน		
	เมื่อได้ศึกษาหน่วยที่ 2 นักศึกษาสามารถ 2.1 รู้แนวคิดทางจริยธรรม 2.1.1 บอกแนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมของธุรกิจ 2.1.2 บอกแนวคิดและกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมแบบต่างๆ 2.1.3 บอกจริยธรรมทางธุรกิจในแต่ละมิติ 2.1.4 บอกหลักที่จริยศาสตร์ใช้พิจารณาคุณธรรมและจริยธรรม 2.2 รู้และเข้าใจทฤษฎีทางจริยธรรม 2.2.1 บอกทฤษฎีทางจริยธรรม 2.2.2 บอกหลักเกณฑ์ในการพิจารณาจริยธรรม 2.2.3 ยกตัวอย่างแนวคิดจริยธรรมที่ประยุกต์ใช้ 2.3 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับศาสตร์อื่น ๆ 2.3.1 อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับวิทยาศาสตร์ 2.3.2 อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับสังคมศาสตร์ 2.3.3 อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับนิติศาสตร์ 2.3.4 อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับบริหารธุรกิจ 2.3.5 อธิบายความแตกต่างระหว่างจริยธรรมกับกฎหมาย	

หน่วยที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีทางจริยธรรม

แผนการสอนประจำหน่วย

2.1 แนวคิดทางจริยธรรม

- 2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมของธุรกิจ
- 2.1.2 แนวคิดและกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมแบบต่างๆ
- 2.1.3 จริยธรรมทางธุรกิจในแต่ละมิติ
- 2.1.4 หลักที่จริยศาสตร์ใช้พิจารณาคุณธรรมและจริยธรรม

2.2 ทฤษฎีทางจริยธรรม

- 2.2.1 ทฤษฎีทางจริยธรรม
- 2.2.2 หลักเกณฑ์ในการพิจารณาจริยธรรม
- 2.2.3 ตัวอย่างแนวคิดจริยธรรมที่ประยุกต์ใช้

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับศาสตร์อื่น ๆ

- 2.3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับวิทยาศาสตร์
- 2.3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับสังคมศาสตร์
- 2.3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับนิติศาสตร์
- 2.3.4 ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับบริหารธุรกิจ
- 2.3.5 ความแตกต่างระหว่างจริยธรรมกับกฎหมาย

บทนำ

แนวคิดและทฤษฎีทางจริยธรรมของแต่ละบุคคล เชื้อชาติ ศาสนา ล้วนมีวิธีคิดและมุมมองที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางศีลธรรม และมีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ เช่น กฎหมาย แนวคิดตามหลักศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม ที่นำมาเป็นแนวทางหรือหลักการในการตัดสินใจ โดยคำนึงถึงแนวโน้มของสิ่งที่จะเป็นประโยชน์สูงสุด สิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสมที่สุด เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาจริยธรรมเพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับวิชาชีพต่าง ๆ ให้เกิดคุณค่าแก่วิชาชีพนั้น ในหน่วยเรียนนี้ จะกล่าวถึง แนวคิดและกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมทางธุรกิจต่าง ๆ ในแต่ละมิติ ทฤษฎี หลักเกณฑ์ในการพิจารณาจริยธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ และความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับศาสตร์อื่น ๆ ดังนี้

2.1 แนวคิดทางจริยธรรม

แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมทางธุรกิจมีนักวิชาการและนักปราชญ์ได้ให้แนวคิดไว้หลายท่าน บางครั้งใช้หลักจริยศาสตร์ในการพิจารณาคุณธรรมจริยธรรม บางครั้งใช้ความสัมพันธ์ระหว่างศาสตร์ต่างๆ ประเพณีวัฒนธรรม ศาสนา สังคม กระบวนการต่างๆ ทางด้านจริยธรรมเป็นเกณฑ์ในการ

ตัดสินใจเกี่ยวกับจริยธรรม การทำธุรกิจเช่นเดียวกันเมื่อเกิดปัญหาการทำธุรกิจ ส่วนหนึ่งมาจากประเด็นเรื่องของจริยธรรมในการประกอบธุรกิจ จึงมีการกำหนดเกณฑ์เพื่อใช้ในการพิจารณาความมีจริยธรรมของธุรกิจ

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมทางธุรกิจ

แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมทางธุรกิจ มีคำหลัก 2 คำ คือ จริยธรรมและธุรกิจ คำว่า "จริยธรรม" ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในหน่วยเรียนที่ 1 แล้ว จึงขอนำเสนอคำว่า "ธุรกิจ" ตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 **กิงดาว จินดาเทวิน (2555)** ได้กล่าวถึง ความหมายของ "ธุรกิจ" ว่าการทำงานประจำเกี่ยวกับอาชีพค้าขายหรือกิจการอื่นที่สำคัญและไม่ใช่ราชการ (กฎ) การประกอบกิจการในทางเกษตรกรรม อุตสาหกรรม หัตถกรรม พาณิชยกรรม การบริการหรือกิจการอื่น แต่หากมองความหมายของธุรกิจในเชิงพฤติกรรมเราจะเห็นว่า ธุรกิจเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลอย่างน้อย 2 ฝ่ายที่เรียกว่า ผู้ซื้อและผู้ขายมาทำการตกลง เสร็จจากแลกเปลี่ยนหรือซื้อขายกัน โดยฝ่ายผู้ซื้อได้รับสินค้าหรือบริการตามที่ต้องการและผู้ขายได้รับผลตอบแทนเป็นตัวเงินในรูปของกำไร ซึ่งทำให้เกิดความพึงพอใจทั้งสองฝ่าย ธุรกิจเป็นอาชีพหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต เศรษฐกิจ การเมืองและสังคม หากสังคมใดมีนักธุรกิจหรือผู้ประกอบการที่ดีย่อมจะเป็นธุรกิจที่ดีด้วยและนับว่าเป็นโชคดีของสังคมนั้นเป็นอย่างยิ่ง "จริยธรรมทางธุรกิจ" มีผู้ให้ความหมายไว้พอสังเขป ดังนี้

อานันท์ ปันยารชุน (2547) กล่าวว่า จริยธรรมทางธุรกิจ หมายถึง การผสมผสานระหว่างเศรษฐกิจและจริยธรรมโดยมีเป้าหมาย เพื่อส่งเสริมนโยบายและการปฏิบัติ ของภาคธุรกิจในการสร้างความสำเร็จในการประกอบการอย่างมีความรับผิดชอบ มีความยั่งยืน มีผลในระยะยาวขณะเดียวกันจะช่วยสร้างความสมดุลระหว่างผู้มีส่วนได้เสียในกิจการนั้นๆ อันได้แก่ ผู้ลงทุน ลูกจ้าง ลูกค้าชุมชน ตลอดจนสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล

อนิวัช แก้วจันทน์ (2555) กล่าวว่า จริยธรรมทางธุรกิจ หมายถึง เป็นการกำหนดหรือการเลือกในสิ่งที่เห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม ถูกต้องและเหมาะสมที่จะนำไปประพฤติปฏิบัติให้เป็นแบบอย่างหรือมาตรฐานในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจต่อไป ทั้งนี้เพื่อให้ธุรกิจสามารถดำเนินงานได้ประสบผลสำเร็จและได้รับการยอมรับจากสังคมโดยรวม

กัลยารัตน์ ธีระชนชัยกุล (2557) กล่าวว่า จริยธรรมทางธุรกิจ หมายถึง เป็นการนำข้อพึงประพฤติปฏิบัติที่ชอบด้วยความดี ความถูกต้อง มาใช้กับธุรกิจโดยนักธุรกิจ หรือผู้ประกอบการ ดังนั้นจริยธรรมต้องเริ่มจากการมีนักธุรกิจที่ดี จึงจะมีการประกอบการที่ดี และเป็นธุรกิจที่ดีในที่สุดนั่นเอง

คริสต แมคโดนัลด์ (Chris MacDonald, 2013: online) เป็นนักวิชาการด้านปรัชญาและจริยศาสตร์ ชาวแคนาดา กล่าวว่า จริยธรรมทางธุรกิจ หมายถึง การตรวจสอบโครงสร้างของวิธีการที่นักธุรกิจและสถาบันทางธุรกิจควรประพฤติปฏิบัติในโลกการค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อตรวจสอบข้อจำกัดที่เหมาะสมในการแสวงหาผลกำไรแก่ตนเองและธุรกิจ เมื่อการกระทำนั้นส่งผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง

ลอรา แนช (Laura Nash, 1990) กล่าวว่า จริยธรรมทางธุรกิจ หมายถึง การศึกษาถึงปทัสถาน (Norm) ทางจริยธรรมส่วนตัวที่ได้นำไปประยุกต์ใช้กับกิจกรรมและเป้าหมายขององค์กร พาณิชย เป็นมาตรฐานจริยธรรมเกี่ยวกับบุคคลที่มีจริยธรรมและแสดงตนเป็นตัวแทนของระบบในทางธุรกิจ

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า **จริยธรรมทางธุรกิจ** หมายถึง การประกอบธุรกิจที่เลือกนำข้อพึงประพฤติปฏิบัติที่เห็นว่า เป็นสิ่งที่ดีงามถูกต้อง และเหมาะสมหรือมาตรฐานในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจ จากการทำผู้ประกอบการธุรกิจมีความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้เสียในการดำเนินกิจการนั้นๆ มีเป้าหมายเพื่อให้ธุรกิจสามารถดำเนินงานได้ประสบผลสำเร็จและได้รับการยอมรับจากสังคมโดยรวมมีผลในระยะยาว และมีความยั่งยืน

2.1.2 แนวคิดและกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมแบบต่างๆ

การพิจารณาเพื่อตัดสินใจว่าการกระทำของบุคคล กลุ่มบุคคลหรือผู้บริหารถูกหรือผิดสามารถใช้หลักหรือเกณฑ์ด้านศาสนาใช้ในการตัดสินใจได้เนื่องจากหลักคำสอนของทุกศาสนา (Religion) สอนให้ผู้ที่ยอมรับนับถือได้ปฏิบัติตนให้เป็นคนดี หลักคำสอนของทุกศาสนาจึงสามารถนำมาใช้เป็นหลักหรือเกณฑ์การตัดสินใจทางจริยธรรมได้ทั้งหมด (อนิวัช แก้วจำนงค์, 2555)

พิภพ วงษ์เงิน (2545) จริยธรรมของมนุษย์ เกิดได้ในลักษณะต่างๆ กัน ดังต่อไปนี้

- เกิดจากการเรียนรู้ระบบสังคม มนุษย์เราได้รับจริยธรรม ค่านิยม จากการเรียนรู้จักวิเคราะห์คุณค่า ความถูกต้อง ชั่วดี ความมีเหตุผล แล้วนำมายึดถือปฏิบัติ จนกลายเป็นหลักการข้อกำหนดกฎเกณฑ์ แนวศีลธรรม

- เกิดจากการเลียนแบบ เป็นกระบวนการที่เกิดจากการเรียนรู้ ผู้ใหญ่เป็นสิ่งแวดล้อมเป็นแบบอย่าง ส่วนใหญ่คือครอบครัว โรงเรียน เพื่อนและชุมชน ผู้ที่สัมผัสซึมซับพฤติกรรมของสมาชิกของสังคมเป็นเวลาพอสมควรจะเกิดความเคยชิน เกิดการยอมรับ เลียนแบบพฤติกรรมที่มีประสพการณ์ ปรับเข้ากับตนเอง

- การปฏิบัติตามหลักธรรมสากล (Universal) ทุกศาสนาสร้างสรรค์หลักธรรมไว้กล่อมเกลาคิดใจ คนดีมีมโนธรรมบำเพ็ญตนและปลูกศรัทธาให้คนทั่วไปเห็นคุณค่า จริยธรรมเหล่านี้เป็นสิ่งดีงาม จึงขยายขอบเขตจากจุดเล็กที่สุดคือเฉพาะตนไปจนถึงสากลโลก ที่สุดจึงกลายเป็นหลักธรรมสากลให้คนถือปฏิบัติเป็นสากล

- การสร้างจริยธรรมในตนเอง เกิดจริยธรรมในตนเองโดยจิตสำนึก โดยตัวเองเป็นผู้กำหนดขึ้น เนื่องจากความเป็นผู้มีมโนธรรม มีเหตุผล หรืออารมณ์ Kant (คานท์) นักปรัชญาเชื่อว่ามนุษย์มีกฎจริยธรรมเกิดขึ้นในตนเอง โดยรู้จักปรับตัวในสภาพธรรมชาติ (Natural self) กับสภาพที่มีจริยธรรม (Moral self) เข้าด้วยกันแล้วเลือกเอาทางที่ดีมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต

- การบำเพ็ญประโยชน์และพันธสัญญาประชาคม (Utility and Social Contract) เป็นการปฏิบัติไปตามระเบียบ บทบาท หน้าที่ สิทธิ เพื่อให้เกิดความสงบสุข ความสามัคคี มิมีตรสัมพันธ์

1) แนวคิดการตัดสินใจทางจริยธรรมตามหลักศาสนา

จริยธรรมตามแนวคิดของศาสนาต่างๆ แนวคิดจริยธรรมเกี่ยวข้องกับศาสนาทั้งนี้เพราะศาสนามีส่วนสร้างจริยธรรมให้แก่สังคมโดยอาศัยหลักคำสอนทางศาสนาจริยธรรมและศีลธรรมหรือศาสนา

1.1) พุทธศาสนา หลักธรรมทางพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์อันเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนาแก่พระสงฆ์เป็นครั้งแรกหลังจากตรัสรู้ 9 เดือน หัวใจของ

พระพุทธศาสนา คือหลักคำสอนที่พระพุทธเจ้าต้องการให้พุทธศาสนิกชนได้ “ทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้บริสุทธิ์” หรือเรียกว่า “ศีล สมาธิและปัญญา” นั่นเอง (อนิวัช แก้วจำนงค์, 2555) คำสอนของพุทธศาสนาที่ถือว่าเป็น “หัวใจพุทธศาสนา” มีใจความสำคัญ ได้แก่ (1) ให้เว้นจากการทำความชั่ว (2) ให้หมั่นทำความดี (3) ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ **สมคิด บางโม (2558)** การพิจารณาหลักศีลธรรมอันเป็นแม่บทของจริยธรรมที่เป็นพื้นฐานทางศาสนานั้น สามารถแบ่งจริยธรรมออกเป็น 3 ชั้น คือ (**เนตรพัฒนา ยาวีราช, 2552**)

(1) จริยธรรมขั้นพื้นฐาน หมายถึง หลักศีลธรรมอันเป็นศีลระดับต้น ได้แก่ ศีลห้าหรือธรรมะ 5 ประการ ศีลห้า ประกอบด้วย การละเว้นจากความชั่วหรือข้อห้าม ได้แก่ เว้นจากการทำลายชีวิต เว้นจากการเอาสิ่งของที่เขาไม่ให้ เว้นจากการประพฤติดิฉันในกาม เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการดื่มสุราสิ่งของมีเมาจนขาดสติ ธรรมะ 5 คือ การประพฤติดีหรือทำตามคำแนะนำสั่งสอน ได้แก่ ความมีเมตตากรุณา การประกอบสัมมาอาชีวะ กามสังวร มีสัจจะ มีสติสัมปชัญญะ

(2) จริยธรรมขั้นกลาง หมายถึง หลักศีลธรรมอันเป็นแม่แบบจริยธรรมระดับกลางที่สูงขึ้นมา ได้แก่ กุศลกรรมบถ 10 ได้แก่ ทางแห่งกรรมดี 10 ประการ คือแบ่งออกเป็น 3 หมวด ได้แก่ (2.1) กายกรรม 3 ประการ หมายถึง การกระทำทางกาย ได้แก่ ศีลข้อ 1-3 ได้แก่ ไม่ฆ่า หรือทำลายชีวิตผู้อื่น ไม่ลักขโมย หรือยึดเอาทรัพย์ของผู้อื่นมาเป็นของตนไม่ประพฤติดิฉันในกาม (2.2) วจีกรรม 4 ประการ หมายถึง ไม่พูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบคาย ไม่พูดเพ้อเจ้อ (2.3) มโนกรรม 3 ประการ หมายถึง การกระทำทางใจ ได้แก่ ไม่โลภอยากได้ของคนอื่น ไม่คิดพยาบาทปองร้ายผู้อื่น เห็นชอบตามคลองธรรม

(3) จริยธรรมขั้นสูง หมายถึง หลักศีลธรรมระดับสูง เป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อให้ถึงทางดับทุกข์ เรียกว่า อริยมรรค คือมรรค 8 มีองค์ 8 ประการ เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา เปรียบเสมือนทางสายกลางในการดำรงชีวิตเพื่อให้พ้นทุกข์ที่เกิดจากการเกิด แก่ เจ็บ ตาย สภาพของชีวิตมนุษย์ ความเศร้าโศก คร่ำครวญ ความทุกข์ทางกาย ความทุกข์ทางใจ การต้องประสบกับสิ่งที่ตนไม่รักไม่ชอบไม่ปรารถนาแต่ต้องจำยอม การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก การปรารถนาสิ่งใดไม่ได้สิ่งนั้น สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดทุกข์ ได้แก่ ความรัก ความโลภ ความโกรธ ความหลง ต้องอาศัยความมีสติพิจารณาไตร่ตรองด้วยปัญญาที่เข้าถึงหนทางดับทุกข์เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา หรือ มรรค 8 เป็นจริยธรรมขั้นสูงที่ช่วยให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างมีจริยธรรมและมีความสุข

1.2) คริสตศาสนา มีหลักใหญ่อยู่ 3 ประการดังนี้ (**ประทีป สวาโย, 2545**)

(1) หลักตรีเอกานุภาพ คือให้ยึดมั่นและเคารพบูชาองค์ 3 ได้แก่

(1.1) พระยะโฮวา (พระบิดา)

(1.2) พระบุตร (พระเยซู)

(1.3) พระจิต (วิญญาณศักดิ์สิทธิ์)

(2) หลักแห่งความรัก พระเยซูทรงตรัสไว้ในปัจฉิมโอวาทก่อนสิ้นพระชนม์ว่า หลักใหญ่และสำคัญที่สุดในคำสอนของพระองค์ คือ "ความรัก" ทรงกล่าวว่าความรักเป็นสิ่งที่มีความมากกว่าเงินทองและสมบัติใดๆ ในโลก

(3) อาณาจักรแห่งพระเจ้า คือ สรวงสวรรค์ สถานที่ซึ่งผู้เลื่อมใสศรัทธาในพระเจ้า อย่างแท้จริงและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระองค์เท่านั้นจะมีโอกาสขึ้นไปร่วมกับพระองค์ เรียกว่า "ชีวิตนิรันดร"

จริยธรรมในคริสตศาสนา จะยึดหลักตามแนวคำสอนทั้ง 3 ประการดังกล่าวแล้ว ได้แก่

- (1) จงศรัทธาและเชื่อในพระเจ้า
- (2) จงรักพระเจ้า รักครอบครัว รักเพื่อนบ้านและรักเพื่อนมนุษย์ แล้วจะได้รับความรักจากโลกเป็นสิ่งที่ตอบแทน
- (3) ท่านทั้งหลายปรารถนาจะให้เขาทำแก่ท่านอย่างไร ท่านทั้งหลายจงกระทำอย่างนั้นแก่เขาเหมือนกัน
- (4) จงรักศัตรูและอวยพรแก่ผู้ที่แข่งด่าท่าน
- (5) จงทำคุณแก่ผู้ที่เกลียดชังท่านและจงอวยพรให้แก่ผู้ที่ประทุษร้าย เคียดชังท่าน
- (6) อย่ากล่าวโทษเขา เพื่อเขาจะไม่กล่าวโทษท่านเพราะว่าท่านทั้งหลายจะกล่าวโทษเขา อย่างเขาจะกล่าวโทษท่านอย่างนั้น

1.3) ศาสนาอิสลาม มีหลักศรัทธาความเชื่อ 6 ประการ และหลักการปฏิบัติ 5 ประการ ดังนี้ (ประทีป สวาโย, 2545)

- (1) หลักศรัทธาความเชื่อ 6 ประการ ดังนี้
 - (1.1) ศรัทธาในพระอัลเลาะห์องค์เดียว
 - (1.2) ศรัทธาในศาสนทูต (นบี) องค์ต่างๆ และมีศรัทธาเชื่อมั่นว่านบีมุฮัมมัดเป็นศาสนทูตองค์สุดท้าย
 - (1.3) ศรัทธาในคัมภีร์อัลกุรอาน
 - (1.4) ศรัทธาเชื่อมั่นว่า นบีเป็นผู้นำคำสอนจากพระเจ้ามาสู่มวลมนุษย์
 - (1.5) ศรัทธาเชื่อในวันพระเจ้าพิพากษาโลก หรือวันสิ้นโลกซึ่งเป็นวันที่วิญญาณจะต้องรับผลกรรมจากการกระทำขณะมีชีวิตอยู่
 - (1.6) ศรัทธาเชื่อว่าสภาวะของโลกและชีวิตเป็นไปตามเจตจำนงของพระอัลเลาะห์
- (2) หลักปฏิบัติ 5 ประการ เป็นหลักปฏิบัติของชาวมุสลิมทุกคนที่จะต้องปฏิบัติ
 - (2.1) ประกาศ ปฏิญาณ อย่างน้อย 1 ครั้งในชีวิต
 - (2.2) การสวดมนต์ ชาวมุสลิมเรียกว่า ละมาต วันละ 5 ครั้ง
 - (2.3) การบริจาคทาน มีลักษณะเป็นสังคมาสังเคราะห์ คือ ตัวแทนของศาสนาจะรับเงินจากผู้บริจาคไปช่วยเหลือคนยากไร้
 - (2.4) การถือศีลอด ต้องถือศีลอดเป็นเวลา 1 เดือน ในช่วง 1 ปี
 - (2.5) การทำพิธีฮัจญ์ คือการไปแสวงบุญที่นครเมกกะ ประเทศซาอุดีอาระเบีย อย่างน้อย 1 ครั้งในชีวิต

1.4) ศาสนาพราหมณ์ เป็นศาสนาที่เก่าแก่ และเชื่อว่าเกิดก่อนพหุศตวรรษไม่น้อยกว่า 5,000 ปี ตลอดจนเป็นต้นตำรับของศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม และอื่นๆ การเกิดของศาสนาพราหมณ์ต่างจากศาสนาอื่น ศาสนาพราหมณ์เป็นศาสนาธรรมชาติที่มนุษย์พยายามเอาชนะธรรมชาติ

มีความเชื่อว่ามีบางสิ่งบางอย่างที่มีอิทธิพลเหนือธรรมชาติจึงทำให้เกิดความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์และพิธีกรรม พระพรหมเป็นผู้สร้างโลก ชีวิตมนุษย์เป็นไปตามบัญชาของพระพรหม ที่เราเรียกว่า "พรหมลิขิต" ศาสนาพราหมณ์มีการนับถือพระอาทิตย์หรือสุริยเทพ นับถือวรุณเทพ เทวดาประจำอากาศ ศาสนาพราหมณ์สอนว่าในโลกนี้พรหมเป็นผู้สร้างโลกและสัตว์ต่างๆ มีอำนาจที่จะให้คุณให้โทษแก่มนุษย์

1.5) ศาสนาฮินดู เป็นศาสนาประเภทพหุเทวนิยม ในคัมภีร์ฮินดูได้บอกไว้ว่า เทพเจ้านามว่า พระนารายณ์เป็นศาสดา ศาสนาฮินดูพัฒนาการมาจากศาสนาพราหมณ์ โบสถ์เทพมณฑิยร์เป็นสถานที่สำหรับประดิษฐานเทวรูปสำคัญ และใช้ทำพิธีกรรมต่างๆ ของชาวฮินดู พระนารายณ์และพระลักษมี เป็นเทพเจ้าที่สำคัญสูงสุดของชาวฮินดู เป็นผู้สร้างโลก สร้างมนุษย์ และจักรวาล เป็นผู้ให้รางวัลแก่ผู้ทำดี และลงโทษผู้กระทำความผิด สำหรับพระลักษมีเป็นสัญลักษณ์แห่งการมีโชคลาภ ชาวฮินดูจะไปร่วมพิธีกรรมทางศาสนาภายในโบสถ์เทพมณฑิยร์ ทุกวัน เวลา 06.00- 08.00 น. และ 19.30-19.30 น. บัณฑิตเป็นผู้นำสวดมนต์สรรเสริญอ่อนวอนขอพรจากเทพเจ้า อบรมศีลธรรมจริยธรรม โดยถือหลักอหิงสา เพื่อให้เกิดความสันติสุขในสังคม

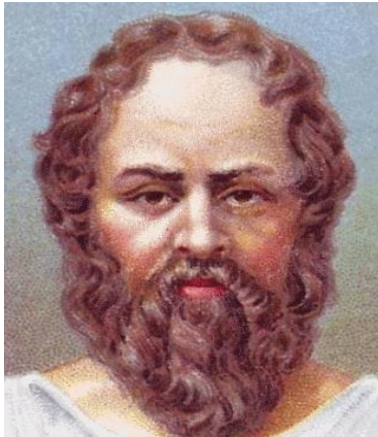
ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าหลักอันเป็นเกณฑ์ในการตัดสินทางจริยธรรมตามหลักศาสนานั้นมีความหลากหลายแต่ละกรณีที่มีสถานการณ์เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นพฤติกรรมทางจริยธรรมของศาสนาว่าเป็นกระบวนการต่อเนื่องกันโดยเริ่มตั้งแต่การดำริไปจนกระทั่งมีผลสำเร็จจากการกระทำนั้น

2) แนวคิดการตัดสินใจทางจริยธรรมของนักปราชญ์

นักปราชญ์เป็นบุคคลสำคัญและมีอิทธิพลต่อแนวคิดและการกระทำของผู้คน โดยทั่วไปแนวของบุคคลที่ได้ชื่อว่าเป็นนักปราชญ์สามารถนำมาใช้เป็นเกณฑ์การตัดสินจริยธรรมได้เช่นกันแต่ต้องเลือกบุคคลที่ได้รับการยอมรับ ในที่นี้ได้นำเสนอบุคคลที่ได้ชื่อว่าเป็นบุคคลสำคัญของโลกและเป็นนักปราชญ์ที่แท้จริง ได้แก่ โสกราตีส (Socrates) เพลโต (Plato) และอริสโตเติล (Aristotle) มาแนะนำเพื่อให้เป็นตัวอย่างเบื้องต้น (**อนิวัช แก้วจางงศ์, 2555**)

2.1) แนวคิดของ โสกราตีส (Socrates) สิวลี ศิริโล (2553) ให้ความเห็นไว้ว่า เป็นบุคคลที่ชอบแสวงหาความรู้ทางปัญญาโดยการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้กับบุคคลสำคัญๆ โดยเฉพาะนักปราชญ์คนสำคัญ Socrates วิธีการสนทนาของเขาอาจไม่เหมือนกับบุคคลอื่นๆ โดยทั่วไปที่มานั่งพูดคุยกันแต่เขาจะใช้วิธีการโต้แย้งทางความคิดและกระตุ้นให้คู่สนทนาใช้ปัญญาและแสวงหาเหตุผลในคำตอบ ซึ่งวิธีนี้อาจเรียนกว่า Dialectic โดยทุกครั้งที่มีการสนทนาจะต้องมี Plato ซึ่งเป็นศิษย์รักนั่งฟังการสนทนาด้วยทุกครั้ง สำหรับปัญหาหรือคำตอบที่มักจะถูกนำมาใช้กับคู่สนทนาจะเป็นการค้นหาคำตอบของความยุติธรรมในสังคมกรีกและรูปแบบการปกครอง ที่เกี่ยวข้องกับความยุติธรรมว่าที่แท้จริงควรเป็นอย่างไรอะไรคือสิ่งที่เรียกว่าความดี ความงามและความยุติธรรมเกิดขึ้นได้อย่างไร เป็นต้น

เมื่อต้องกล่าวถึง Socrates อาจกล่าวได้ว่าเขาเป็นบุคคลในประวัติศาสตร์ที่ไม่ได้มีผลงานการเขียนอะไรหลงเหลือมากมายนัก ตลอดชีวิตของ Socrates เขามีความเชื่อเกี่ยวกับ “ปัญญา” และ “แบบ” จึงอาจกล่าวได้ว่าตัวตนและความคิดของ Socrates มักปรากฏอยู่ในงานเขียนและแนวคิดของบุคคลสำคัญคืออริสโตเติล (Aristotle)

ภาพที่ 2.1 ภาพของ โสกราตีส (Socrates)

ที่มา: <http://www.stlpi.org/perspectives-the-unexamined-life-is-not-worth-living/>

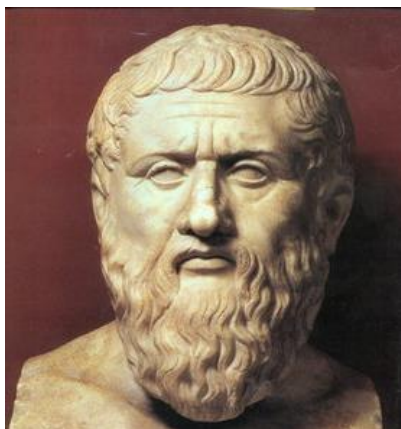
Socrates เป็นบุคคลที่มีความเชื่อว่ามนุษย์มีคุณลักษณะพิเศษซึ่งเป็นแก่นแท้ของมนุษย์คือ “ปัญญา” และปัญญาเป็นสิ่งซึ่งนำมนุษย์ไปสู่ความรู้และความจริงที่เป็นสากล Socrates จึงเห็นว่าความรู้ที่แท้จริงไม่สามารถเกิดจากประสบการณ์แต่มีลักษณะของความรู้ที่ต้องผ่าน “แบบ” (Idea) ซึ่งมนุษย์ต้องใช้ปัญญาไตร่ตรองและใช้เป็นเครื่องนำทางไปสู่ความรู้ที่แท้จริงได้ ความรู้ที่แท้จริงเป็นความรู้ที่เกิดจากการไตร่ตรองด้วยปัญญาไม่ใช่ความรู้จากประสบการณ์ ด้วยเหตุนี้ ความรู้เป็นจริง ความรู้และความถูกต้องจะต้องมีหลักการหรือมาตรฐานสากลเป็นเครื่องชี้บอกตัดสินได้โดยไม่ขึ้นอยู่กับความคิดเห็นส่วนตัวของบุคคลหนึ่งบุคคลใด บรรดาสิ่งทั้งหลายที่ปรากฏแก่การรับรู้ของเรามีความแตกต่างกัน ตัวบุคคล ความคิดและการกระทำย่อมแตกต่างกัน การกระทำที่ดีที่ถูกต้องจะต้องเป็นสิ่งสากลที่ไม่ว่าบุคคลใดก็ตามกระทำเช่นนี้เหมือนกันย่อมตัดสินได้ว่าดีหรือถูกต้องเหมือนกันหมด

แนวคิดของ Socrates ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความดี ความงามหรือความยุติธรรมเป็นคุณค่าที่มีลักษณะสากล การมองเห็นว่าสิ่งใดเป็นความดี ความงามและความยุติธรรมได้ เพราะมีส่วนของคุณค่าที่เป็นสากลอยู่ในตัวบุคคลนั้น ปัญหาจึงมีอยู่ว่าถ้าคุณค่าเหล่านี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับจิตของมนุษย์แล้วมนุษย์จะสามารถรู้และเข้าใจคุณค่าเหล่านี้ได้อย่างไรในเรื่องนี้ Socrates อธิบายว่าความรู้คือสิ่งที่จะช่วยทำให้จิตมนุษย์เข้าถึงความจริงของคุณค่าเหล่านี้ ปัญญาและเหตุผลจะช่วยนำมนุษย์เข้าถึงความจริงแม้ว่ามนุษย์ไม่รู้ว่าจะอะไรคือความจริงแต่ความจริงเป็นสิ่งที่มียู่ ถ้ามีการพัฒนาปัญญาจะนำพาเราไปสู่ความจริงแสดงให้เห็นว่า Socrates เชื่อว่า “ความรู้คือคุณธรรม (Knowledge is Virtue)” ความรู้มีความหมายกว้างโดยรู้ว่าอะไรจริงอะไรไม่จริง อะไรดี อะไรชั่ว อะไรถูกและอะไรผิด ธรรมชาติของมนุษย์ย่อมมีเหตุผล (Rational Being) ดังนั้น การกระทำที่ดีจึงต้องเป็นการกระทำตามหลักเหตุผลอันเป็นการกระทำที่สอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ การกระทำที่มีเหตุผลจะเกิดขึ้นได้ด้วยการใช้ความคิดไตร่ตรองที่ปราศจากกิเลสและอารมณ์ Socrates จึงเชื่อว่าผู้มีความรู้จะไม่ทำในสิ่งที่ผิด ผู้มีความรู้กับความเป็นคนดีคือสิ่งเดียวกันคือความรู้คู่คุณธรรม

นอกจากนี้ Socrates ให้แนวคิดเกี่ยวกับชีวิตของมนุษย์โดยให้ความสำคัญไปที่การพัฒนาตัวเอง ดังนั้น มนุษย์จึงต้องแสวงหาความรู้อื่นๆ เพราะการแสวงหาความรู้คือการพัฒนาตัวเอง มนุษย์จึงต้องรู้จักตนเอง ชีวิตที่ปราศจากการสำรวจจะไม่สามารถดำเนินชีวิตได้ มนุษย์จึงต้องรู้ว่าความจริงและความสุขที่แท้เกิดจากปัญญา ทั้งนี้ การเข้าถึงคุณค่าเพียงช่วยให้กิจกรรมทางปัญญาดำเนินไปด้วยดี ดังนั้น สิ่งประเสริฐสุดสำหรับชีวิตมนุษย์จึงเป็นการใช้ปัญญาในการแสวงหาความรู้และสัจธรรม มนุษย์เข้าถึงสิ่งนี้ได้ต้องพัฒนาจิตใจของตัวเอง โดยเมื่อเข้าถึงความรู้และสัจธรรมที่แท้จริงจะได้พบกับความสงบสุข

เมื่อต้องนำแนวคิดของ Socrates มาใช้เป็นเกณฑ์การตัดสินจริยธรรมต้องพิจารณาประเด็นของการกระทำตามหลักการของเหตุผล การไตร่ตรอง กิเลสและอารมณ์ เป็นต้น นอกจากนี้ การตัดสินต้องตัดสินผ่านตัวแบบโดยใช้ปัญญาและการไตร่ตรองด้วยความรู้ไม่ใช่ไตร่ตรองโดยใช้ประสบการณ์ซึ่งจะทำให้รู้ว่าอะไรจริงอะไรไม่จริง

2.2) แนวคิดของเพลโต (Plato) เป็นศิษย์รักของ Socrates แต่เป็นครูผู้สอน Aristotle แนวคิดเชิงปรัชญาของ Plato จึงสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกับ Socrates สำหรับผลงานซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นผลงานที่ยิ่งใหญ่ของ Plato คืองานเขียนเกี่ยวกับรูปแบบการปกครอง ทั้งแบบเจ้าขุนมูลนายการโต้เถียงเกี่ยวกับผลงานของสิ่งแวดล้อมกับผลงานพันธุกรรม สติปัญญาและอุปนิสัยของมนุษย์ซึ่งมุ่งเน้นไปในเรื่องของ “ความเป็นจริง” ที่เป็นที่ยอมรับกันว่าความรู้ที่แท้จริงจะต้องเป็นความรู้ที่ผ่าน “แบบ” และ “เข้าถึงได้ด้วยปัญญา” จากแนวคิดและผลงานดังกล่าวทำให้ Plato กลายเป็นนักปรัชญาชาวกรีกโบราณที่มีอิทธิพลอย่างสูงต่อแนวคิดตะวันตก

ภาพที่ 2.2 ภาพของ เพลโต (Plato)
ที่มา: <https://guru.sanook.com/3984/>

ในทรรศนะของ Plato ความเป็นจริงสามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ (สิวลีศิริไล, 2553)

(1) ความเป็นจริงระดับอัตวิสัย (Subjective Reality) เป็นความจริงที่ขึ้นอยู่กับตัวของผู้รู้ ผู้คิด เช่น ความเป็นจริงของภาพดอกกุหลาบที่เราฝันถึงภาพของดอกกุหลาบในความฝัน

เป็นความจริงที่เกิดขึ้นกับตัวผู้รู้ เมื่อตื่นขึ้นภาพดอกกุหลาบนั้นหายไปอาจจะยังเหลืออยู่ในความคิดของผู้ฝันแต่ภาพจริงๆ ไม่ได้ปรากฏเฉพาะแต่ในความฝันเท่านั้น อาจกล่าวได้ว่าความเป็นจริงระดับนี้เป็นโลกส่วนตัวทางความคิด ความรู้สึกของแต่ละบุคคล ความเป็นจริงระดับนี้ไม่มีความสำคัญเท่าไรหรอก ตามทฤษฎีของ Plato เมื่อตัวเราเลิกคิด เลิกรู้สึกก็หายไป

(2) ความเป็นจริงระดับวัตถุวิสัย (Objective Reality) ความเป็นจริงระดับนี้ไม่ขึ้นอยู่กับตัวผู้รู้ เป็นสิ่งที่มีอยู่เองปรากฏอยู่เองจริงๆ เช่น ดอกกุหลาบในสวนสามพรานหรือปลาตุ๊กอย่างที่ว่าขายในท้องตลาด ซึ่งไม่ต้องไปดูให้เห็นในสถานที่เพราะสิ่งเหล่านี้มีอยู่จริงแต่จะคงอยู่ชั่วขณะและจะหมดสภาพไป ความเป็นระดับนี้จึงเป็นความเป็นจริงชั่วขณะถึงแม้จะเป็นความจริงของโลกแห่งวัตถุภายนอกตัวเรา

(3) ความเป็นจริงระดับสัมบูรณ์ (The Absolute Reality) ความเป็นจริงระดับนี้เป็นความเป็นจริงสูงสุดไม่ขึ้นอยู่กับจิตของมนุษย์ เป็นสิ่งที่คงที่ไม่เปลี่ยนแปลงเพราะมีลักษณะเป็น “แบบ” ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความคิดของมนุษย์ มีลักษณะไม่ใช่วัตถุเป็นสสาร (Immaterial Substance) เป็นสากลภาพ คือภาพรวมของแต่ละสิ่ง เป็นแม่แบบหรือแม่พิมพ์ของความเป็นจริงทั้งหลายที่ปรากฏในโลกมนุษย์และเป็นสิ่งที่ไม่อาจรู้ได้ด้วยความรู้จากประสบการณ์ แต่เข้าถึงด้วยการใช้ปัญญา ไตร่ตรอง ตัวอย่างเช่น การช่วยเหลือผู้ป่วยเป็นความดีอย่างหนึ่งในโลกมนุษย์ การช่วยเหลือคนชราข้ามถนนเป็นความดีอีกอย่างหนึ่ง การตั้งใจทำงานเพื่อประโยชน์ของสังคมเป็นความดีอีกแบบหนึ่ง ความดีทั้งสามอย่างนี้ล้วนมาจาก “แบบของความดีอันเป็นสากลภาพ”

จากคำอธิบายเรื่องความเป็นจริงจะเห็นได้ว่า Plato แบ่งความรู้ของมนุษย์ออกเป็นสองระดับคือความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์หรือการรับรู้ทางประสาทสัมผัส ซึ่ง Plato ปฏิเสธว่าความรู้ชนิดนี้ไม่ใช่ความรู้ที่แท้จริง ประสบการณ์อาจหลอกเราได้ สิ่งที่เรารู้ด้วยประสาทสัมผัสเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ เป็นความจริงระดับวัตถุวิสัย ความรู้ชนิดที่สองอันเป็นความรู้ที่แท้จริง ได้แก่ ความรู้ที่เกิดจากปัญญาและการไตร่ตรองด้วยเหตุผล ทำให้มองเห็นได้ว่าแนวคิดของ Plato สอดคล้องโดยเห็นด้วยกับแนวคิดของ Socrates ในประเด็นที่กล่าวถึงปัญญาว่าเป็นเครื่องมือที่จะนำมนุษย์เข้าสู่ความรู้และความเป็นจริงที่แท้จริง ความรู้จึงเปรียบเสมือนแสงสว่างที่จะช่วยให้พ้นจากขอบเขตของประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสไปสู่ความเป็นจริงระดับสัมบูรณ์

จากข้อมูลข้างต้นทำให้เห็นว่า Plato ได้ให้ความสำคัญกับปัญญาและเหตุผลเหนือสิ่งอื่นใดจึงอาจกล่าวแนวคิดของ Plato มุ่งไปที่ปัญญาและเหตุผลว่าเป็นลักษณะเฉพาะหรือแก่นแท้ของความเป็นมนุษย์และเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์โลกชนิดอื่น ด้วยเหตุนี้จึงพบว่าวิถีทางในการดำเนินชีวิตของมนุษย์มีความแตกต่างไปจากสัตว์โลกชนิดอื่นค่อนข้างมาก นอกจากนี้ Plato ยังให้ความสำคัญกับความสุขสบายซึ่งเป็นลักษณะที่สัตว์โลกชนิดอื่นและมนุษย์ต้องการและแสวงหาเช่นกัน ถ้ามนุษย์ยึดถือความสุขสบายเป็นสิ่งประเสริฐสุดของชีวิตที่ควรแสวงหาชีวิตมนุษย์จะไม่มีคุณค่าอะไรที่แตกต่างไปจากคุณค่าของสัตว์โลกชนิดอื่น ดังนั้น เมื่อมนุษย์มีปัญหาและเหตุผลเป็นแก่นแท้เป็นลักษณะเฉพาะจึงควรใช้ปัญญาและเหตุผลเป็นเครื่องนำทางชีวิตและสร้างความสุขที่แท้จริงที่ควรแสวงหา

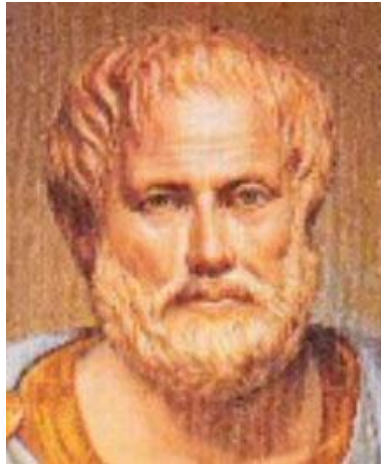
นอกจากนี้ Plato ยังได้กล่าวถึงคุณธรรมโดยจำแนกออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ คุณธรรมระดับสังคมและคุณธรรมระดับปรัชญา ดังนี้

(1) คุณธรรมระดับสังคม หมายถึง ความดีที่เกิดจากการกระทำตามขนบธรรมเนียมประเพณี ธรรมเนียมประเพณี ทำตามกฎหมายและข้อบังคับอื่นๆ ในสังคม กระทำตามคำสั่งสอนและความเชื่อที่สืบทอดต่อกันมา การมีคุณธรรมระดับนี้จึงเป็นการทำที่ดีแต่ยังไม่อาจถือว่าเป็นความดีที่แท้จริงเพราะผู้กระทำอาจกระทำตามหรือปฏิบัติตามโดยที่ตนเองไม่ได้มีความรู้และความเข้าใจว่าความดีที่แท้จริงคืออะไร

(2) คุณธรรมระดับปรัชญาเป็นคุณธรรมระดับสูง หมายถึง ความดีที่เกิดจากการใช้ปัญญาเหตุผลไตร่ตรองเข้าถึงความรู้และความจริง สามารถทำดีได้โดยเห็นคุณค่าของความดีตามหน้าที่ ปัญหาเกิดขึ้นเราจะอธิบายคำว่าหน้าที่ของคนอย่างไร ตามทฤษฎีของ Plato การอธิบายคำว่าหน้าที่ของคนได้ ต้องเข้าใจความรู้ที่เกี่ยวกับ “แบบ” ของคนซึ่งเป็นเรื่องยากแก่การอธิบายให้ชัดเจน

กล่าวโดยสรุปผู้เขียนเห็นว่าแนวคิดของ Plato ค่อนข้างเป็นไปโดยสอดคล้องกับแนวคิดของ Socrates โดยเฉพาะในประเด็นที่กล่าวถึง “ผู้มีความรู้” และ “ปัญญา” โดยทั้ง 2 ประเด็นเป็นเครื่องนำไปสู่สิ่งที่ถูกต้องได้ ดังนั้น เมื่อต้องนำแนวคิดของ Plato ไปใช้ในการตัดสินใจทางจริยธรรมสามารถกระทำได้โดยการให้ผู้มีความรู้ใช้ปัญญาในการไตร่ตรองหาเหตุและผลโดยผ่านตัวแบบและมุ่งในสิ่งที่เป็นความจริงเท่านั้น

2.3) แนวคิดของอริสโตเติล (Aristotle) เป็นนักปราชญ์กรีกโบราณเป็นศิษย์ของ Plato โดยได้รับการยกย่องว่าเป็นปรัชญาที่มีอิทธิพลสูงที่สุดอีกท่านหนึ่งในโลกตะวันตกด้วยผลงานการเขียนมากมาย Aristotle มีความเชื่อว่าทุกสิ่งที่เกิดขึ้นและมีอยู่รวมทั้งการกระทำทั้งหลายย่อมมีจุดมุ่งหมายที่จะบรรลุถึง ไม่มีสิ่งใดที่เกิดขึ้นมีอยู่อย่างเลื่อนลอย การกระทำของมนุษย์ย่อมมีจุดมุ่งหมายที่จะบรรลุถึงเช่นกัน เช่น การกระทำของแพทย์มีจุดมุ่งหมายเพื่อสุขภาพที่ดีและสภาพปกติสมบูรณ์ตามธรรมชาติมนุษย์ การกระทำของช่างต่อเรือมีเรือที่แล้วเสร็จเป็นจุดมุ่งหมายการกระทำทางทหารมีชัยชนะเป็นจุดมุ่งหมาย เช่นเดียวกับการกระทำทางเศรษฐกิจมีจุดมุ่งหมายคือภาวะเศรษฐกิจที่ดี เป้าหมายของการกระทำต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาเป็นเป้าหมายเฉพาะแต่ละลักษณะหน้าที่ ไม่ใช่เป้าหมายสาระของการกระทำของมนุษย์ในฐานะที่เป็นมนุษย์ ไม่ใช่เป้าหมายที่มีคุณค่าในตนเอง เพราะต่างมุ่งไปสู่เป้าหมายอย่างอื่น ถ้าเช่นนั้นอะไรคือเป้าหมายของการกระทำที่มีค่าในตนเอง Aristotle กล่าวว่า การกระทำที่ทำตามหน้าที่ของตนหรือยึดถือหน้าที่ของตนเป็นเป้าหมายของการกระทำคือการทำดีที่แท้จริง ปัญหาเกิดขึ้นต่อไปว่า คำว่า “ดี” หมายความว่าอย่างไร (สิวลี ศิริไล, 2553)

ภาพที่ 2.3 ภาพของ อริสโตเติล (Aristotle)

ที่มา: <https://sites.google.com/site/bukhkhlsakhaykxnglok/home/xa-ri-s-to-teil>

ทั้งนี้ Aristotle ได้อธิบายว่าความดีความชั่วเป็นสิ่งที่อยู่ในตัวมนุษย์ไม่ได้มีอยู่ที่อื่นต่างหาก ดังนั้น การจะเข้าใจความดีความชั่วได้อย่างชัดเจนเราต้องเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์และที่สำคัญเราต้องไม่สับสนนำเอาการกระทำตามหน้าที่ในวิชาชีพมาเป็นเครื่องตัดสินความดี คนดีตามธรรมชาติของ Aristotle ได้แก่ คนที่ทำหน้าที่ของคน ดังนั้น แพทย์ที่ดีกับคนดีอาจไม่ได้มีความหมายเดียวกัน แพทย์ที่ปฏิบัติหน้าที่บรรลุป้าหมายของวิชาชีพ แต่คนดีคือคนที่ทำตามหน้าที่ของคน หมอที่ดีในวิชาชีพอาจไม่ใช่คนดีเสมอไป หน้าที่ของคนคืออะไร หน้าที่ของคนคือการกระทำที่สอดคล้องกับธรรมชาติของคนคือสอดคล้องกับปัญญาและเหตุผล ดังนั้น สามารถแบ่งการกระทำของมนุษย์ออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

(1) การกระทำที่เกิดจากความตั้งใจจะกระทำอย่างเป็นอิสระ (Voluntary Acts) หมายถึง การกระทำที่ผู้กระทำมีสติสัมปชัญญะ รู้เจตนาของการกระทำและเป็นอิสระ ขณะที่กระทำไม่ได้สิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือสถานการณ์หนึ่งมาบังคับ

(2) การกระทำที่ไม่ได้เกิดจากการตั้งใจและไม่เป็นอิสระ (Involuntary Acts) หมายถึง การกระทำที่ผู้กระทำไม่ได้ตั้งใจที่จะกระทำอาจถูกสถานการณ์หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งมาบังคับให้ต้องกระทำลงไป การกระทำประเภทนี้ถือว่าไม่อาจนำมาตัดสินใจเชิงจริยศาสตร์ได้ดังนี้

(2.1) การกระทำที่เกิดจากการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เช่น หยิบขวดยาธาตุนินยาให้เพื่อนรับประทานโดยที่ไม่รู้ว่ามิใคร่แอบมาผสมยาพิษไว้

(2.2) การกระทำที่เกิดจากการถูกบังคับโดยตรง เช่น การถูกนายจ้างบังคับให้ต้องใส่ดินเปล่าผสมลงไปในปีด้วยเพื่อลดต้นทุนหากไม่ทำจะถูกไล่ออกจากงาน

(2.3) การกระทำที่ตกลงไปเพื่อหลีกเลี่ยงความเลวร้ายที่ยิ่งใหญ่กว่า เช่น การลงโทษบุคคลหนึ่งคนเพื่อป้องกันสังคมส่วนใหญ่ไว้ หรือไม่เปิดเผยข่าวร้ายให้แก่ผู้ป่วยที่สภาพจิตใจไม่พร้อมที่จะรับรู้

แนวคิดของ Aristotle ในทางจริยศาสตร์อาจกล่าวได้ว่าเป็นการกระทำที่ดีที่ถูกต้อง เป็นการกระทำที่จะต้องสอดคล้องกับคุณธรรม เพราะคุณธรรมเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความสุขอันเป็นสิ่งที่มีมนุษย์ทุกคนปรารถนา ความสุขเป็นเป้าหมายของชีวิต ดังนั้น ความสุขที่แท้จริงจะต้องมีลักษณะที่สอดคล้องกับคุณธรรมและธรรมชาติที่ดีของมนุษย์ ในธรรมชาติของมนุษย์เหตุผลเป็นสิ่งที่สูงส่งและเป็นแก่นแท้เป็นลักษณะเฉพาะของมนุษย์ การดำเนินชีวิตด้วยหลักการของเหตุผลจึงเป็นชีวิตที่ประเสริฐสุดที่มนุษย์ควรแสวงหาและเป็นชีวิตที่มีความสุขอย่างแท้จริง การเป็นผู้มีศีลธรรมบ่งบอกถึงความรับผิดชอบของมนุษย์ที่มีต่อธรรมชาติและหน้าที่ของมนุษย์

สำหรับผู้เขียนเห็นว่าแนวคิดของ Plato และ Aristotle ได้อธิบายถึงบุคคลที่มีคุณสมบัติลักษณะนิสัยหรือการกระทำที่สามารถยอมรับได้ว่าประพฤติปฏิบัติแล้วได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรมโดยสามารถใช้เป็นมาตรฐานให้ผู้อื่นประพฤติปฏิบัติตามได้ ส่งผลให้แนวคิดนี้ได้รับการยอมรับจากนักวิชาการด้านจริยธรรมโดยยกย่องให้เป็นทฤษฎีในเชิงปฏิบัติ (Normative Ethics) ที่เก่าแก่ที่สุดของชาวตะวันตก สำหรับแนวคิดจริยธรรมคุณธรรมที่ Plato และ Aristotle ได้เสนอและสามารถนำไปใช้ตัดสินทางจริยธรรมได้โดยกล่าวได้ว่าเป็นการกระทำที่ดีดังนี้

(1) ปัญญา (Wisdom) โดยการดำเนินชีวิตด้วยการใช้สติปัญญา การคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบและใช้ปัญญาด้วยความเฉลียวฉลาด

(2) การมีเหตุผล (Rational) การดำเนินชีวิตต้องรู้จักคิดด้วยเหตุผล และการใช้เหตุผล ถือว่าเป็นคุณลักษณะพิเศษอย่างหนึ่งของมนุษย์

(3) ความกล้าหาญ (Courage) เป็นความกล้าเสี่ยงในการกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง เป็นความกล้าในทางจิตใจ ในการกระทำการใดๆ ก็ตามต้องมีความกล้าหาญเพื่อสร้างชื่อเสียงและเกียรติยศให้กับตนเอง

(4) ความมีสติมั่นคงทางอารมณ์ (Temperance) นั่นคือการปฏิบัติตามหลักคุณธรรม

(5) ความยุติธรรม (Justice) เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตต้องแยกแยะได้ว่าอะไรคือความถูกต้องและความกระทำไปด้วยหลักการแห่งความยุติธรรม

(6) จิตนิยมและสัจนิยม (Idealism and Realism) เป็นความคิดของบุคคลในการนับถือตนเอง (Self-respect) นั่นคือบุคคลต้องยึดสัจวาจาของตนเองและใช้ความคิดเพื่อการทำดีของตนเอง

(7) ความจริงใจ (Sincerity) เป็นความปรารถนาดีของตนเองที่มีต่อบุคคลอื่น โดยรู้ว่าอะไรควรอะไรไม่ควร มีเหตุผลในการดำเนินชีวิต

(8) ความใจดี (Generosity) มาจากการมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ปราศจากโรคภัยที่จะนำมาซึ่งการมีจิตใจที่ตงามและสามารถสร้างความสุขให้กับชีวิตได้

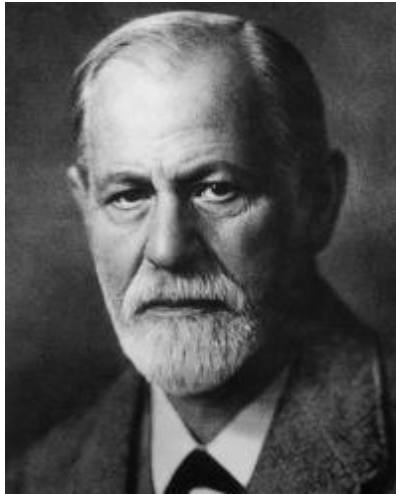
(9) ความอดทนต่อความยากลำบาก (Fortitude) เป็นความกล้าหาญทางกายของบุคคลที่เกิดมาแล้วต้องดำเนินชีวิตต่อไปและต้องให้ได้มาซึ่งความสำเร็จ บุคคลจึงต้องมีความกล้าหาญและอดทนต่อความยากลำบากในการดำเนินชีวิตหรือต้องมีความอดทนต่ออุดมการณ์เพื่อให้ได้มาซึ่งการดำเนินชีวิตและการดำเนินงานที่ดี เป็นต้น

3) แนวคิดการตัดสินใจทางจริยธรรมของนักจิตวิทยา

แนวคิดทางจิตวิทยาที่สำคัญมีกรอบแนวคิดที่มีความชัดเจน โดยสามารถนำมาใช้ในการอธิบายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจจริยธรรมได้ เช่น แนวคิดจิตวิเคราะห์ แนวคิดการเรียนรู้ทางสังคมและแนวคิดการเรียนรู้กลุ่มปัญญานิยม เป็นต้น

3.1) แนวคิดจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Approach)

แนวคิดจิตวิเคราะห์จัดอยู่ในกลุ่มจิตวิเคราะห์ที่มีชื่อเสียงครอบคลุมแนวคิดสำคัญๆ หลายแนวคิดโดยภาพรวมแนวคิดนี้พยายามอธิบายและศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ โดยบุคคลสำคัญที่มีชื่อเสียงได้ทำการศึกษเกี่ยวกับคุณลักษณะหรือพฤติกรรมของบุคคลคือ ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud)

ภาพที่ 2.4 ภาพของ ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud)

ที่มา: <https://www.sarakadee.com/2011/08/10/sigmundfreud/>

ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ได้วิเคราะห์จิตของมนุษย์ออกเป็น 3 ระดับดังนี้

(1) **จิตสำนึก (Conscious)** เป็นจิตระดับที่มนุษย์เราแสดงออกยามเมื่อรู้ตัว มีสติตลอดเวลา รู้ว่าตนเองเป็นใคร ต้องการอะไร กำลังทำอะไร อยู่ที่ไหน รู้สึกอย่างไร เมื่อแสดงพฤติกรรมก็จะแสดงออกไปอย่างรู้ตัว มีเหตุผล อยู่ในโลกของความเป็นจริง หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ จิตสำนึกคือ จิตระดับที่รู้ตัว และแสดงพฤติกรรมออกมาได้โดยตรงตามที่ตนเองรับรู้ขณะนั้น

(2) **จิตกึ่งสำนึก (Pre-Conscious)** เป็นจิตที่แสดงออกมาในระดับที่ยังรู้ตัวอยู่เช่นกัน เพียงแต่ควบคุมไม่ให้เห็นแสดงพฤติกรรมออกมา เมื่อใดก็ตามที่ต้องการจะแสดงออกก็สามารถจะเปิดเผยได้โดยทันที เช่น แมรีเกลียดน้องสาวตัวเอง แต่ไม่ต้องการให้พ่อกับแม่รู้ จึงควบคุมพฤติกรรมให้เป็นปกติ ซึ่งแมรีรับรู้จิตส่วนนี้อยู่ตลอดเวลาว่าตนมีความรู้สึกอย่างไรกับน้องสาวตน ดังนั้นเมื่อใดก็ตามที่แมรีต้องการจะเปิดเผยความเกลียดที่มีอยู่ในใจของตนออกมาก็ย่อมทำได้ทันที สรุปได้ว่าจิตกึ่งสำนึก คือ จิตระดับที่รู้ตัวแต่ไม่แสดงออกมา

(3) จิตใต้สำนึก (Sub-Conscious) พรอยด์เชื่อว่าจิตระดับนี้เป็นระดับที่เก็บสะสมสิ่งต่าง ๆ ไว้มากมาย เก็บข้อมูลต่าง ๆ ไว้มากมาย ทั้งสัญชาตญาณของมนุษย์ เช่น ความต้องการทางเพศ ความก้าวร้าว ความกลัว ความเห็นแก่ตัว ทั้งประสบการณ์ต่าง ๆ ที่บุคคลได้รับมาตั้งแต่เกิดจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดก็ตาม รวมถึงประสบการณ์ที่เป็นเรื่องที่เจ็บปวด ขมขื่น เศร้า หรือทุกข์ในอดีตที่บุคคลต้องการจะลืมไปจากความทรงจำ เช่น เกลียดพี่น้อง ออกหัก โดนเพื่อนแกล้ง เป็นต้น พรอยด์เชื่อว่าความรู้สึกเป็นทุกข์เหล่านี้จะเกิดเป็นกระบวนการเก็บกดลงสู่จิตใต้สำนึก (Repression) ทำให้บุคคลไม่สามารถรับรู้หรือจำความรู้สึกความรู้สึกดังกล่าวได้ ซึ่งในความเป็นจริง ประสบการณ์และความรู้สึกดังกล่าวนี้ยังคงมีตัวตนอยู่ในจิตใต้สำนึก ไม่ได้หายไปไหน ซึ่งจะถูกแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมติดตัวเมื่อโตขึ้น ซึ่งเจ้าตัวไม่สามารถที่จะอธิบายเหตุผลได้ พรอยด์เชื่อว่าตัวตนของบุคคล ๆ หนึ่งซึ่งจะพึงมีและพึงเป็นได้นั้นขึ้นอยู่กับจิตใต้สำนึก เนื่องจากจิตใต้สำนึกเป็นคลังข้อมูลนับล้าน ๆ ดังนั้นมันจึงเป็นตัวกำหนดว่าคุณคนคนนั้นจะเป็นคนเช่นไร เช่น ก้าวร้าว อ่อนโยน เข้มแข็ง อ่อนแอ กลัวหนู กลัวความสูง ชอบดอกไม้ เกลียดแมว ฯลฯ

ในขณะที่จิตสำนึกและจิตกึ่งสำนึกเป็นจิตที่ถูกแสดงออกมาเมื่อบุคคลรู้ตัว จิตใต้สำนึกก็เป็นจิตที่ถูกแสดงออกมาเมื่อบุคคลนั้น ๆ ไม่รู้ตัว หรือไม่มีสติรับรู้ได้ เช่น นอนหลับ นั่งสมาธิ หรือ ถูกสะกดจิต ในขณะที่การแสดงออกของจิตสำนึกและจิตกึ่งสำนึกเป็นการแสดงออกเมื่อยามเราตื่น เช่น เดิน กิน เข้าประชุม หรือคุยโทรศัพท์ การแสดงออกของจิตใต้สำนึกจะฉายภาพออกมาในรูปแบบของความฝัน การละเมอ หรือ เผลอพูดออกมาโดยไม่ได้ตั้งใจ เป็นต้น

พรอยด์เปรียบเทียบจิตใจของมนุษย์ว่ามีลักษณะคล้ายกับภูเขาน้ำแข็ง (iceberg) ที่ลอยอยู่กลางมหาสมุทร ซึ่งภูเขาน้ำแข็งนั้นจะมีส่วนที่ลอยโผล่พ้นผิวน้ำอยู่เพียงน้อยนิด แต่ส่วนที่อยู่ใต้ผิวน้ำนั้นมีอยู่อีกมาก ณ ที่นี้ส่วนที่ลอยพ้นผิวน้ำมานั้นเปรียบเทียบกับจิตสำนึก และส่วนที่อยู่ปริมน้ำหรือลงไปใต้น้ำเพียงไม่มากสามารถเปรียบเทียบกับจิตกึ่งสำนึก และน้ำแข็งส่วนสุดท้ายที่เป็นส่วนใหญ่ของภูเขาน้ำแข็งที่อยู่ลึกลงไปใต้พื้นมหาสมุทรนั้นก็คือจิตใต้สำนึก เนื่องจากส่วนที่อยู่ใต้มหาสมุทรไปนั้นคือส่วนที่เราไม่มีโอกาสได้เห็นหรือรับรู้ได้ถึงความมีตัวตนอยู่ของมัน

สาเหตุที่พรอยด์เปรียบเทียบให้จิตสำนึกและจิตกึ่งสำนึกเป็นเพียงส่วนน้อยนิดของภูเขาน้ำแข็งนั้นก็เพราะว่า โดยปกติแล้วมนุษย์เรานั้นจะใช้จิตส่วนที่เป็นจิตสำนึกและจิตกึ่งสำนึกทำงานเพียงแค่ 8% เท่านั้น ส่วนอีก 92% ที่เหลือนั้นก็คือผลจากการทำงานของจิตใต้สำนึกทั้งหมดพลังของจิตใต้สำนึกมีอิทธิพลเหนือจิตสำนึกกระตุ้นเตือนให้กระทำพฤติกรรมประจำวันทั่ว ๆ ไป เป็นแรงจูงใจให้เกิดพฤติกรรมอันไร้เหตุผลและผิดปกติในลักษณะต่าง ๆ

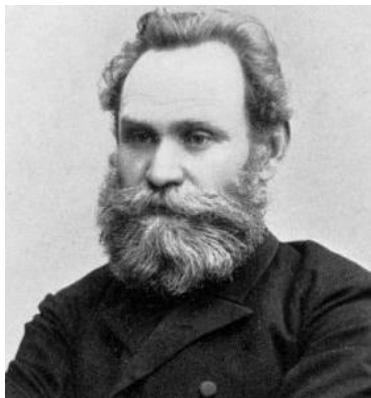
อย่างไรก็ตามจิตใต้สำนึกที่ไม่มีโอกาสได้แสดงพฤติกรรมออกมานั้น มักจะกลายเป็นพฤติกรรมผิดปกติแบบใดแบบหนึ่งได้ เช่น รู้สึกกลัวและกังวลตลอดเวลา ซึมเศร้าตลอดเวลา ซึ่งการช่วยเหลือบุคคลที่มีพฤติกรรมผิดปกติแบบนี้ จำเป็นจะต้องเข้าใจการหยั่งรู้ถึงสาเหตุหลักที่ถูกฝังอยู่ในจิตใต้สำนึก โดยจิตแพทย์ที่ดำเนินรอยตามพรอยด์อาจจะใช้วิธีการสะกดจิต หรือ บำบัดแบบ Free Association เพื่อให้คนไข้สามารถเปิดเผยเรื่องราวที่ถูกบันทึกอยู่ในจิตใต้สำนึกของตนออกมา

แนวคิดจิตวิเคราะห์มีอิทธิพลอย่างยิ่งในการตัดสินใจจริยธรรมและปลูกฝังจริยธรรมให้กับบุคคลโดยให้ความสำคัญในเรื่องของจิตเนื่องจากมีผลต่อการกระทำต่าง ๆ รวมถึงการกระทำที่ต้องผ่านตัวแบบที่ดีเพื่อให้บุคคลได้เลียนแบบแต่ในสิ่งที่ดี นอกจากนี้ บุคคลควรได้รับ

การศึกษาหาความรู้เพื่อขัดเกลาจิตและเรียนรู้สังคมวัฒนธรรมนั้น ๆ เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ในโลกแห่งความเป็นจริงและสังคมพึงพอใจ

3.2) แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theories)

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมได้แบ่งเป็น Classical Conditioning ซึ่งเน้นเรื่องความเชื่อมโยง หรือ Association ส่วน Operant Conditioning เน้นเรื่องการเสริมแรง (Reinforcement) และ Social Cognitive Theory เน้นเรื่องการเลียนแบบ (Modeling และ Imitation) (นพมาศ อังพระ อีร์เวคิน, 2551) ทั้งนี้ การเชื่อมโยงนั้นสอนให้เราเห็นว่าสิ่งมีชีวิต สามารถถูกวางเงื่อนไขให้มีปฏิกิริยาต่อสิ่งเร้าที่เป็นกลางได้โดยที่ Ivan Pavlov ชาวรัสเซียที่ได้ทำการทดสอบสุนัขโดยเข้าสังเกตว่าเวลาคนเอาอาหารมาให้ทั้งๆ ที่ยังไม่ได้ให้สุนัขก็น้ำลายไหลแล้ว เขาจึงทำการทดลอง โดยการสั่นกระดิ่งทุกครั้งก่อนที่จะให้อาหารสุนัข ปรากฏว่าในภายหลังเพียงสุนัขได้ยินเสียงกระดิ่งก็น้ำลายไหลได้ สุนัขได้เรียนรู้ในการที่จะเชื่อมเสียงกระดิ่งกับการที่จะกินอาหาร ในปัจจุบันจึงพบว่าการโฆษณาขายสินค้าได้ใช้จิตวิทยาเชื่อมโยงเพื่อการขายสินค้าให้ได้ ตัวอย่างเช่น การขายสินค้าดับกลิ่นตัวโดยการเชื่อมกับความคิดที่ว่าสังคมรังเกียจ ขายสินค้ามียี่ห้อโดยเชื่อมศักดิ์ศรีและสถานะทางสังคมกับสัญลักษณ์ทางสถานะ (Status Symbols)

ภาพที่ 2.5 ภาพของ อีวาน พาลลอฟ (Ivan Pavlov)

ที่มา: <https://www.biography.com/people/ivan-petrovich-pavlov-9435332>

สำหรับ Operant Conditioning เน้นการเสริมแรงจากความคิดที่ว่ามนุษย์เรียนรู้ที่จะจัดการกับสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ได้ผลที่ต้องการ ดังนั้น คนจึงเรียนรู้ที่จะทำพฤติกรรมบางอย่างซ้ำ เพราะได้รางวัลจากการกระทำนั้น ขณะเดียวกันมนุษย์เรียนรู้ที่จะยุติพฤติกรรมเมื่อถูกทำโทษหรือพอมีสิ่งเร้า (Stimulus) ทำให้เกิดปฏิกิริยา (Response) ส่วน Reinforcement คือตัวเสริมแรงซึ่งอาจจะเป็นรางวัล (Positive Reinforcement) หรืออาจจะโทษ (Negative Reinforcement) โดยปกติเน้นเรื่องการเสริมแรงเชิงบวกเพราะเป็นตัวที่สร้างพฤติกรรมได้มากที่สุด ถ้าเป็นการเสริมแรงเชิงลบพฤติกรรมส่วนใหญ่ไม่เกิดซ้ำอีก การเรียนรู้จึงเกิดจากการเสริมแรงเชิงบวก Operant Conditioning จึงเป็นทฤษฎีที่สามารถบอกทั้งเหตุและที่มาของพฤติกรรม อีกทั้งยังสอนให้สร้างพฤติกรรมและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือยุติพฤติกรรมได้

การศึกษาของนักทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมโดยได้นำหลักการเสริมแรง(Principle of Reinforcement)และการเชื่อม (Principle of Association) มาอธิบายวิธีการและกระบวนการที่บุคคลได้รับอิทธิพลจากสังคม โดยมีสิ่งแวดล้อมทางสังคมหรือวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดเงื่อนไขทางสังคมให้กับเด็กแต่แรกเกิด ทั้งนี้ ในทัศนะของนักจิตวิทยาพฤติกรรมนิยมและนักจิตวิทยาการเรียนรู้ทางสังคมพัฒนาการทางจริยธรรมเกิดขึ้นจากการประพฤติปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมโดยมีแรงจูงใจพื้นฐานมาจากความต้องการทางชีววิทยา การแสวงหารางวัลตลอดจนการหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ มนุษย์จะมีปทัสถาน(Norm) ของจริยธรรมตามแนวโครงสร้างของสังคมที่มนุษย์อยู่นั้นเอง ด้วยความเชื่อพื้นฐานเช่นพื้นฐานเช่นนี้นักจิตวิทยาการเรียนรู้ทางสังคม เช่น เซียร์ส (Sears) เชื่อว่าการอบรมเลี้ยงดู (Childrearing Practice) มีอิทธิพลอย่างยิ่งในการปลูกฝังจริยธรรมให้กับเด็ก ส่วนแบนดูรา (Bandura) เชื่อว่าการสร้างค่านิยมและจริยธรรมของเด็กนั้นคือการที่เด็กได้เรียนรู้ในลักษณะของการลอกเลียนแบบ เด็กจะสังเกตพฤติกรรมจริยธรรมของคนใกล้ชิดและบันทึกในความทรงจำและถ่ายทอดพฤติกรรมนั้นในลักษณะที่ใกล้เคียงกับความคิดรวบยอดออกไป (พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2549)

Bandura แห่งมหาวิทยาลัยแอสตันพอร์ต สหรัฐอเมริกา กล่าวว่าพฤติกรรมของบุคคลเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสิ่งแวดล้อมและตัวผู้เรียนมีความสำคัญเท่าๆ กัน ผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกันการเรียนรู้เกิดจากปฏิสัมพันธ์ (Interact) กับสิ่งแวดล้อมพฤติกรรมมนุษย์หลายอย่างจึงเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ทางสังคม (จิราภา เต็งไตรรัตน์. 2550) ทั้งนี้ ผู้เขียนเห็นว่าสิ่งแวดล้อมที่บุคคลใกล้ชิดและได้รับอิทธิพลมากที่สุดในปัจจุบันคือการเลียนแบบพ่อแม่และบุคคลใกล้ชิดรอบข้างซึ่งบุคคลมักเลือกที่จะเลียนแบบจากทุกคนรอบข้างแต่จะเลือกเฉพาะบางคนเท่านั้น เช่น คนที่ตนเองรัก คนที่มีอำนาจเหนือบุคคลอื่นและคนที่มีอิทธิพลสามารถให้คุณให้โทษแก่บุคคลอื่นได้ เป็นต้น การเลียนแบบที่เกิดขึ้นอาจเนื่องมาจากความต้องการที่จะเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่นจึงมองเห็นผลแห่งการกระทำของตัวเองแบบเหล่านั้นว่าเป็นบุคคลที่สามารถให้โทษและให้ประโยชน์ต่อบุคคลอื่นได้

เมื่อต้องนำทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมมาใช้ในการตัดสินใจจริยธรรม โดยการตัดสินใจจริยธรรมต้องดำเนินการให้มีความสอดคล้องกับกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดว่าดีงามและถูกต้อง สำหรับการปลูกฝังจริยธรรมต้องดำเนินการโดยผ่านการเรียนรู้และผ่านตัวเสริมแรงหรือตัวแบบที่มีอิทธิพล เช่น พ่อแม่และบุคคลใกล้ชิดซึ่งจะมีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการคิดและความเข้าใจทางปัญญา (Cognition) ซึ่งมีผลทำให้บุคคลได้เกิดการเรียนรู้โดยการสังเกตและเลียนแบบในสิ่งที่ตนเองเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีที่ได้รับการยอมรับจากสังคม

3.3) แนวคิดการเรียนรู้กลุ่มปัญญานิยม (Cognitive Psychology)

นักทฤษฎีคนสำคัญด้านการเรียนรู้กลุ่มปัญญานิยม ได้แก่ พีอาเจต์ (Piaget) และลอว์เรนซ์ โคลเบิร์ก (Lawrence Kohlberg) ซึ่งศึกษาด้านลักษณะทางชีวปัญญาและบุคลิกบางประการ ได้แก่ ความคิดเหตุผล การมองการณ์ไกลและความสามารถบังคับตนเอง เป็นต้น การศึกษาของบุคคลทั้งสองนำไปสู่การสร้างทฤษฎีพัฒนาการจริยธรรมรวมทั้งแบบทดสอบพัฒนาการใช้เหตุผลทางจริยธรรม (Moral Reasoning Development) ซึ่งได้พัฒนาขึ้นมาจากผลของการ

ศึกษาวิจัย แบบทดสอบได้ถูกนำมาปรับปรุงพัฒนาและใช้กันอย่างแพร่หลายในการศึกษาวิจัย
จริยธรรมทางธุรกิจ

ภาพที่ 2.6 ภาพของ เพียเจต์ (Piaget)

ที่มา: <https://www.marxists.org/reference/subject/philosophy/works/fr/piaget.htm>

เพียเจต์ (Piaget, 1932) เชื่อว่าการเรียนรู้ของมนุษย์เกิดจากการปรับตัวและการสร้างสมดุลระหว่างสติปัญญากับสภาวะแวดล้อมที่จะทำให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ พัฒนาการของมนุษย์มีความต่อเนื่องและเจริญขึ้นตามวุฒิภาวะ และพัฒนาการของมนุษย์ย่อมขึ้นอยู่กับพัฒนาทางสติปัญญาของบุคคลนั้น เพียเจต์ (Piaget) ได้แบ่งขั้นตอนของพัฒนาสติปัญญาออกเป็น 4 ขั้นคือ

- (1) ขั้นรับรู้จากประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (sensorimotor operation)
- (2) ขั้นเริ่มคิดด้วยปัญญา (pre-operational thinking)
- (3) ขั้นคิดด้วยรูปธรรม (concrete operational thinking)
- (4) ขั้นคิดตามแบบแผนของตรรกวิทยา (formal prepositional thinking or formal operational thinking)

จากพัฒนาการทางสติปัญญาทั้ง 4 ขั้นนี้ เพียเจต์ (Piaget) ได้นำมาเป็นหลักเกณฑ์ในการแบ่งขั้นพัฒนาจริยธรรมออกเป็น 3 ขั้น ดังนี้

ระดับพัฒนาทางสติปัญญา

(1) ขั้นรับรู้จากประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (sensorimotor operation)
อายุตั้งแต่แรกเกิด จนถึง 2 ขวบ

(2) ขั้นเริ่มคิดด้วยปัญญา (pre-operational thinking) และขั้นเริ่มคิดด้วยรูปธรรม (early concrete operational thinking) อายุประมาณ 2-7 ปี

(3) **ขั้นคิดค้นด้วยรูปธรรมในช่วงปลาย**(late concrete operational thinking) อายุ 7-11 ปี ถึงขั้นคิดตามแบบแผนของตรรกวิทยา (formal operational thinking) อายุตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไปถึง 15 ปี

ระดับพัฒนาทางจริยธรรม

(1) **ขั้นก่อนจริยธรรม** เป็นขั้นที่ยังไม่มีความสามารถรับรู้สิ่งแวดล้อมได้อย่างละเอียด มีแต่ความต้องการทางร่างกาย

(2) **ขั้นยึดคำสั่ง** ในขั้นนี้เด็กจะรับรู้สภาพสิ่งแวดล้อมและบทบาทของตนเองต่อผู้อื่น รู้จักเกรงกลัวผู้ใหญ่ เห็นว่าคำสั่งหรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติตาม

(3) **ขั้นยึดหลักแห่งตน** เด็กสามารถใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลประกอบการตัดสินใจและตั้งเกณฑ์ที่เป็นตัวของตัวเอง

ผลจากการวิจัยในระยะต่อมา เพียเจต์ (Piaget) ตั้งเกณฑ์การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมไว้ 6 เกณฑ์ คือ

(1) **การตัดสินใจจากเจตนาการกระทำ** (intentional in judgment) เด็กเล็กจะตัดสินใจการกระทำจากปริมาณสิ่งของ ส่วนเด็กโตจะตัดสินใจการกระทำจากเจตนาของการกระทำ

(2) **การตัดสินใจเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์กับผู้อื่น** (Relativism in Judgment) เด็กเล็กจะตัดสินใจการกระทำโดยยึดความเชื่อความเห็นของผู้ใหญ่ว่าดี ส่วนเด็กโตยึดเอาเหตุผลและสถานการณ์ประกอบการตัดสินใจ

(3) **ความเห็นอิสระจากการลงโทษ** (independent of sanction) เด็กเล็กตัดสินใจว่าการกระทำใดไม่ดีจากการถูกทำโทษ แต่เด็กโตตัดสินใจการกระทำใดไม่ดี เพราะสิ่งนั้นไปขัดกับเกณฑ์และเกิดอันตรายต่อบุคคลอื่น

(4) **ใช้วิธีการแก้แค้น** (use of reciprocity) วิธีนี้เด็กเล็กใช้น้อยกว่าเด็กโต

(5) **การลงโทษเพื่อตัดสินนินัย** (use of punishment as restitution and reform) เด็กเล็กจะสนับสนุนการลงโทษอย่างหนักเพื่อแก้สินนินัย แต่เด็กโตไม่ค่อยเห็นด้วย

(6) **หลักธรรมชาติของความโชคร้าย** (nationalist of misfortune) เด็กเล็กจะถือว่าการกระทำผิดจะต้องได้รับการลงโทษจากพระเจ้า

จากที่กล่าวมาพอจะสรุปได้ว่าตามแนวคิดของเพียเจต์ (Piaget) เด็กเล็กมองกฎเกณฑ์ว่าเป็นสิ่งจริงจัง เปลี่ยนแปลงไม่ได้ (absolute) และมาจากอำนาจภายนอก (external) หมายความว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กเล็กจะอยู่ในลักษณะผิดว่ากันไปตามสิ่งที่สังเกตเห็นได้ โดยมีได้คำนึงถึงเจตนาของผู้กระทำ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากการใช้ภาษา และความคิดของเด็กมีลักษณะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (egocentric) ทำให้ไม่สามารถมองเห็นหลายๆ สิ่งได้ในเวลาเดียวกัน เมื่อเด็กโตขึ้นอายุประมาณ 11-12 ปี พัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กวัยนี้มีการเชื่อมโยงหาเหตุผล เด็กจะคำนึงถึงเจตนาของผู้ทำมากกว่าสิ่งที่สังเกตได้เฉพาะหน้า เนื่องจากเด็กวัยนี้สามารถมองเห็นหลายๆ สิ่งได้ในเวลาเดียวกัน เด็กโตจึงสามารถเข้าใจถึงเจตนาของผู้อื่นและสามารถยืดหยุ่นเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ได้ โดยตระหนักว่ากฎเกณฑ์เป็นเพียงข้อตกลงระหว่างบุคคลในการควบคุมพฤติกรรมในแต่ละสถานการณ์เท่านั้น นอกจากนี้ยังสามารถนำกฎเกณฑ์ไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

นอกจากนี้ลอว์เรนซ์ โคลเบิร์ก (Lawrence Kohlberg) เป็นนักจิตวิทยาในกลุ่มปัญญา นิยม (cognitivism) ซึ่งมีความเชื่อพื้นฐานว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีสมอง สามารถเกิดการเรียนรู้ เพื่อการ ปรับตัวให้ดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมได้ โดยนำแนวเชื้ทางชีววิทยามาประยุกต์กับศาสตร์ทาง จิตวิทยา แนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิดของเพียเจต์ (Piaget) คือ เชื่อว่าจริยธรรมมีพัฒนาการตาม ระดับวุฒิภาวะเช่นกัน เพราะจริยธรรมของมนุษย์เกิดจากกระบวนการทางปัญญา เมื่อมนุษย์มีการ เรียนรู้มากขึ้น โครงสร้างทางปัญญาเพิ่มพูนขึ้น จริยธรรมจะพัฒนาตามวุฒิภาวะ แนวคิดนี้เป็นแนวคิด แบบสัมพัทธนิยม (Relativism) ซึ่งเชื่อว่าจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับอายุ กาลเวลา สถานที่ วัฒนธรรม และสภาพการณ์ ซึ่งความหมายว่า “ความถูกต้อง” “ความดี” “ความงาม” ขึ้นอยู่กับเวลา สถานที่ และองค์ประกอบอื่นๆ **โคลเบิร์ก (Kohlberg, 1964)**

ภาพที่ 2.7 ภาพของ ลอว์เรนซ์ โคลเบิร์ก (Lawrence Kohlberg)
ที่มา: <https://middlechildhood.wordpress.com/james-marica/>

โคลเบิร์ก (Kohlberg) ศึกษาและวิเคราะห์คำตอบของเยาวชนอเมริกัน อายุ 10-16 ปี เกี่ยวกับเหตุการณ์เลือกทำพฤติกรรมอย่างหนึ่งในสถานการณ์ที่ขัดแย้งกันระหว่างความต้องการ ส่วนบุคคลและกฎเกณฑ์ของกลุ่มหรือสังคม สามารถสรุปเหตุผลและแบ่งจริยธรรมออกเป็น 6 ชั้น โดยแบ่งระดับจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับๆ ละ 2 ชั้น ดังนี้

ชั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

ชั้นที่ 1 การเชื่อฟังและการลงโทษ (obedience and punishment orientation) พฤติกรรม “ดี” คือ พฤติกรรมที่ทำแล้วได้รางวัล พฤติกรรม “ไม่ดี” คือพฤติกรรมที่ทำ แล้วได้รับการลงโทษ

ชั้นที่ 2 กฎเกณฑ์เป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ของตนเอง (instrumental relativist orientation) เด็กจะเชื่อฟังหรือทำตามผู้ใหญ่ ถ้าคิดว่าตนเองจะได้รับประโยชน์ หรือได้รับความพึงพอใจ

ชั้นที่ 3 หลักการทำตามผู้อื่นเห็นชอบ (good boy nice girl orientation) อายุ 9-13 ปี เป็นการทำตามกฎเกณฑ์ของสังคม เพื่อจะได้รับการยอมรับว่าเป็นเด็กดี

ขั้นที่ 4 หลักการทำตามกฎระเบียบสังคม (Law and order orientation) อายุ 14-20 ปี เป็นขั้นที่ยอมรับในอำนาจและกฎเกณฑ์ของสังคม พร้อมทั้งจะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม

ขั้นที่ 5 หลักการทำตามสัญญาสังคม (social contract orientation) เป็นขั้นที่เน้นความสำคัญของมาตรฐานทางจริยธรรมที่คนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องสมควรปฏิบัติตาม โดยพิจารณาถึงประโยชน์และสิทธิซึ่งกันและกัน ในขั้นนี้สิ่ง ถูก-ผิด จะขึ้นอยู่กับค่านิยมและความคิดเห็นของแต่ละบุคคล

ขั้นที่ 6 หลักการทางจริยธรรมที่เป็นสากล (universal ethical principle orientation) ขั้นนี้เป็นขั้นที่แต่ละบุคคลเลือกที่จะปฏิบัติตามหลักการทางจริยธรรมด้วยตัวของมันเอง และเมื่อเลือกแล้วก็ปฏิบัติอย่างคงเส้นคงวา เป็นหลักการเพื่อมนุษยธรรม เพื่อความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชน และเพื่อความยุติธรรมของมนุษย์ทุกคน

ระดับจริยธรรม

ระดับที่ 1 ระดับก่อนเกณฑ์สังคม (pre conventional level) อายุ 2-10 ปี การที่เรียกระดับนี้ว่าก่อนเกณฑ์สังคม เพราะว่าเด็กในวัยนี้ยังไม่เข้าใจกฎเกณฑ์สังคม แต่จะรับกฎเกณฑ์ข้อกำหนดว่าอะไรดี ไม่ดี จากผู้มีอำนาจเหนือตน เช่น พ่อแม่ ครู หรือ เด็กที่โตกว่า จริยธรรมในระดับนี้ คือ หลีกเลี่ยงการลงโทษและคิดถึงผลตอบแทนที่เป็นประโยชน์ เช่น การแสวงหารางวัล

ระดับที่ 2 ระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์สังคม (conventional morality) ช่วงอายุระหว่าง 10-20 ปี ผู้ที่อยู่ในช่วงอายุนี้ส่วนใหญ่สามารถที่จะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์สังคมเพราะรู้ว่าเป็นกฎเกณฑ์

ระดับที่ 3 ระดับจริยธรรมเหนือกฎเกณฑ์สังคม (post conventional level) โดยปรกติคนจะพัฒนาขึ้นมาถึงระดับนี้ หลังจากอายุ 20 ปี แต่จำนวนไม่มากนัก จริยธรรมระดับนี้จะอยู่เหนือกฎเกณฑ์สังคม กล่าวคือคนจะตีความหมายของหลักการและมาตรฐานทางจริยธรรมด้วยวิจารณญาณของตนเอง วิเคราะห์ด้วยตนเองก่อน โดยคำนึงถึงความสำคัญและประโยชน์เสมอภาคในสิทธิมนุษยชน โดยปรกติคนจะพัฒนาถึงระดับนี้มีจำนวนไม่มากนัก

นอกจากนี้โคลเบอร์ก (Kohlberg) พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับลักษณะอื่นของมนุษย์ ที่สำคัญ คือ

(1) ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับระดับสติปัญญาทั่วไป และความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับความสามารถที่ผลได้ดีกว่าในอนาคต แทนที่จะรับผลที่เล็กน้อยกว่าในปัจจุบันหรือในทันที ซึ่งลักษณะนี้เรียกว่า “ลักษณะมุ่งอนาคต”

(2) ผู้มีจริยธรรมสูงจะเป็นผู้มีสมาธิดี สามารถควบคุมอารมณ์ของตน และมีความภาคภูมิใจในตนเองและสภาพแวดล้อม สูงกว่าผู้มีจริยธรรมต่ำ

(3) โคลเบอร์ก (Kohlberg) ได้ศึกษาจริยธรรมตามแนวคิดของเพียเจต์ (Piaget) และพบว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ ไม่ได้บรรลุจุดสมบูรณ์ในบุคคลอายุ 16 ปี เป็นส่วนมาก แต่มนุษย์ในสภาพปรกติจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมอีกหลายขั้นตอนจนอายุ 16-25 ปี

(4) การใช้เหตุผลเพื่อการตัดสินใจ ที่จะเลือกการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งในสถานการณ์ต่าง ๆ ย่อมแสดงให้เห็นถึงความเจริญทางจิตใจของบุคคลได้อย่างมีแบบแผนและยังอาจ

ทำให้เข้าใจพฤติกรรมของบุคคลในสถานการณ์ต่างๆ ได้ เหตุผลเชิงจริยธรรมของแต่ละบุคคลเป็นเครื่องทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของบุคคลนั้นในสถานการณ์แต่ละอย่างได้อีกด้วย

ทฤษฎีของโคลเบอร์ก (Kolberg) เป็นที่นิยมนำมาใช้กันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งทฤษฎีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม (Moral Reasoning) เป็นฐานความคิดของนักจิตวิทยาและนักการศึกษาของตะวันตกเป็นจำนวนมาก สำหรับนักจิตวิทยาและนักพฤติกรรมศาสตร์ของประเทศไทยได้ศึกษาโดยยึดกรอบแนวคิดของโคลเบอร์ก (ดวงเดือน พันธุมนาวิ และเพ็ญแข ประจัญปัจจนิก, 2524)

ตามทัศนะของโคลเบอร์ก (Kolberg) จริยธรรมแต่ละขั้นเป็นผลจากการคิดไตร่ตรองซึ่งจำเป็นต้องอาศัยข้อมูล ข้อมูลที่นำมาพิจารณาส่วนหนึ่งเป็นความเข้าใจของตนเองเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ และอีกส่วนหนึ่งเป็นประสบการณ์ที่ได้รับใหม่ โดยเฉพาะข้อมูลที่ได้รับฟังจากทัศนะของผู้อื่นซึ่งอยู่สูงกว่าระดับของตนเอง 1 ขั้น

วิธีปลูกฝังจริยธรรมตามแนวคิดของโคลเบอร์ก (Kolberg) ไม่อาจกระทำได้ด้วยการสอน หรือการปฏิบัติเป็นตัวอย่างให้ดู และไม่อาจเรียนรู้ด้วยการกระทำต่าง ๆ จริยธรรมสอนกันไม่ได้ จริยธรรมพัฒนาขึ้นมาด้วยการนึกคิดของแต่ละบุคคล ตามลำดับขั้นและพัฒนาการของปัญญาซึ่งผูกพันกับอายุ ดังนั้นหากยังไม่ถึงวัยอันควรจริยธรรมบางอย่างจะยังไม่เกิดขึ้น (ชัยพร วิชชาวุธ และ อีระพร อูวรรณโณ, 2534)

ทฤษฎีการปลูกฝังจริยธรรมด้วยเหตุผล (moral reasoning) ของโคลเบอร์ก (Kolberg) ใช้กิจกรรมสำคัญในการพัฒนาจริยธรรมคือ การอภิปรายและแลกเปลี่ยนทัศนะความคิดเห็น โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้ดำเนินการเสนอประเด็นปัญหาหรือเรื่องราวที่มีความยากแก่การตัดสินใจ

ขั้นตอนที่ 2 แยกผู้อภิปรายออกเป็นกลุ่มย่อยตามความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

ขั้นตอนที่ 3 ให้กลุ่มย่อยอภิปรายเหตุผล พร้อมหาข้อสรุปว่า เหตุผลที่ถูก-ผิด หรือควรทำ ไม่ควรทำ เพราะเหตุอะไร

ขั้นตอนที่ 4 สรุปเหตุผลของฝ่ายที่คิดว่าควรทำและไม่ควรทำ

จากที่กล่าวมาจะพบว่าแนวคิดของโคลเบอร์ก (Kolberg) ใกล้เคียงกับเพียเจต์ (Piaget) คือเชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์พัฒนาการได้ตามวัย และวุฒิภาวะทางสติปัญญา พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ไม่ใช่การป้อนรูปแบบ กล่าวคือดูรูปหนึ่งจบแล้ว ดูอีกรูปหนึ่งโดยที่รูปแรกไม่ปรากฏในสายตาอีกต่อไป แต่พัฒนาการของมนุษย์จะค่อยๆ พัฒนาไปตามวัน เวลา เจริญขึ้นเรื่อยๆ ตามวุฒิภาวะ จริยธรรมเก่ายังจะมีรากแก้วฝังอยู่ และพัฒนาตามกาลเวลาที่มนุษย์มีวุฒิภาวะเพิ่มขึ้น เกิดเป็นจริยธรรมใหม่ขึ้น จริยธรรมไม่ได้สร้างขึ้นภายในหนึ่งวัน คนจะมีอุปนิสัยดีงามต้องสร้างเสริมและสะสมจากการเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมด้วยกระบวนการทางสังคม และจะเรียนรู้ได้ตามความสามารถของวุฒิภาวะ ซึ่งกำหนดโดยปฏิสัมพันธ์ระหว่างพันธุกรรมกับสิ่งแวดล้อม

2.1.3 จริยธรรมทางธุรกิจในแต่ละมิติ

พระไพศาล วิสาโล (2552) ได้นำธรรมเทศนาของท่านพุทธทาสภิกขุ มาวิเคราะห์ และเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้ธรรมเพื่อสังคม โดยกล่าวว่า สังคมที่ดีงาม ควรมี 4 มิติ คือ

1) มิติทางกายภาพ โดยที่ผู้คนปราศจากความยากจน ปลอดภัยจากปัญหามลภาวะและภัยธรรมชาติ มีสุขภาพอนามัยที่ดี ไม่ถูกคุกคามด้วยโรคภัยไข้เจ็บ หรือป่วยเพราะขาดแคลนหรือบริโภคอย่างสิ้นเกิน

2) มิติทางความประพฤติ โดยที่ผู้คนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ไม่เบียดเบียน เอาัดเอาเปรียบหรือรังเกียจเหยียดฉันท์กัน มีการเคารพศักดิ์ศรีและสิทธิของกันและกัน ไม่ถูกรุมเร้าด้วยปัญหาอาชญากรรมหรือภัยสงคราม ครอบครัวและชุมชนมีความมั่นคงและเกื้อกูลกัน

3) มิติทางจิต โดยที่ผู้คนมีสุขภาพจิตดี มีความสุขสงบในจิตใจ ไม่เครียด ไม่หม่นหมอง ไม่รู้สึกอ้างว้างโดดเดี่ยว หรือเต็มไปด้วยความโกรธแค้นพยาบาท ไม่หมกหมุ่นกับยาเสพติด หรือหาทางออกด้วยการฆ่าตัวตาย

4) มิติทางปัญญา ผู้คนรู้จักคิด ใช้ความรู้และเหตุผลในการวินิจฉัย ไม่มองและตัดสินด้วยอคติหรืออารมณ์ความรู้สึก สามารถแก้ความทุกข์ที่เกิดขึ้นกับตนเองได้ด้วยปัญญา ผู้คนเข้าใจความเป็นจริงของชีวิต และรู้เท่าทันความเป็นไปของโลก

2.1.4 หลักที่จริยศาสตร์ใช้พิจารณาคุณธรรมและจริยธรรม

สิวลี ศิริไล (2553) กล่าวว่า “จริยศาสตร์” เป็นศาสตร์ด้านปรัชญา (Philosophy) ที่ศึกษาเกี่ยวกับความประพฤติหรือการกระทำใดที่ควรทำ การกระทำใดไม่ควรทำ โดยเลือกการกระทำที่มีคุณค่าหรือเลือกในสิ่งสมควรประพฤติปฏิบัติโดยใช้เหตุผลเป็นพื้นฐานเพื่อก่อให้เกิดคุณค่าต่อสังคม โดยคุณค่าที่เกิดขึ้นจากการประพฤติปฏิบัติต้องเป็นสิ่งที่ดีงามคือคุณค่าที่เกิดขึ้นจากการประพฤติปฏิบัติเป็นไปตามหลักจริยธรรมและศีลธรรม ดังนั้น บุคคลที่ได้ประพฤติปฏิบัติตามหลักจริยธรรมและศีลธรรมอย่างสม่ำเสมอจึงย่อมเรียกบุคคลนั้นได้ว่าเป็นบุคคลที่มีคุณธรรมสำหรับเรื่องนี้ ได้ให้คำแนะนำวิธีการศึกษาไว้อย่างกว้างๆ ดังนี้

1) ศึกษาจากกฎความประพฤติที่ปรากฏในสังคม (Non-nomative Approaches) หมายถึง การศึกษาจริยศาสตร์ใน 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การศึกษาแนวคิดของมนุษย์ที่เกี่ยวกับความเชื่อ ทศนคติ พฤติกรรมทางศีลธรรมของมนุษย์ในชุมชนต่างๆ เช่น ศึกษาความเชื่อทางศาสนาและพฤติกรรมทางศีลธรรมของชาวเขา ความเชื่อและทัศนคติเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายและชีวิตของคนไทย เป็นต้น การศึกษานี้เรียกว่า “จริยศาสตร์เชิงพรรณนา (Description Ethice)” และ 2) การศึกษาลักษณะการให้ความสำคัญของคำจำกัดความของคำว่า “จริยศาสตร์” หรือมุ่งไปที่ความหมายของคำว่า “ศีลธรรม” ได้แก่ ความดี ความชั่ว การทำผิด การทำถูก การทำในสิ่งที่ควรทำหรือสิ่งที่ไม่ควรทำ เป็นต้น การศึกษาจริยศาสตร์เป็นการศึกษา “อภิจริยศาสตร์ (Metaethics)” ซึ่งเป็นการศึกษาจริยศาสตร์ในแนวของปรัชญาโดยตรง

2) การศึกษาทฤษฎีทางจริยศาสตร์โดยตรง (Non-mative Approaches) หมายถึง การศึกษาจริยศาสตร์ 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การศึกษาจากทฤษฎีโดยแนวคิดของนักจริยศาสตร์ที่แสวงหาคำตอบเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ ความประพฤติ การกระทำของมนุษย์อันนำมาสู่จุดมุ่งหมายของชีวิตที่แท้จริง การศึกษานี้เรียกว่า “กฎเกณฑ์ทั่วไปทางจริยศาสตร์ (General Normative Ethics)” และ 2) การศึกษาจริยศาสตร์ประยุกต์ (Applied Ethics) เป็นการนำแนวคิดทางทฤษฎีทางจริยศาสตร์ของนักจริยศาสตร์ไปใช้กับสาขาวิชาต่าง ๆ หรือตอบปัญหาในวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับ

ความประพฤติหรือการกระทำของมนุษย์ เช่น จริยศาสตร์ทางการแพทย์และจริยศาสตร์ทางการแพทย์บาล เป็นต้น

ลักษณะสำคัญของจริยศาสตร์นอกจากใช้เหตุผลเป็นพื้นฐานแล้วในบางสถานการณ์อาจไม่สามารถหาคำอธิบายให้ยุติในเหตุและผลได้ ดังนั้นจริยศาสตร์จะทำหน้าที่เสนอแนวคิดหรือหลักการที่ดีมีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมหรือสิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติในสังคม ส่วนคุณธรรมและจริยธรรมเป็นการนำสิ่งที่จริยศาสตร์ได้นำเสนอไปใช้เพื่อก่อให้เกิดความสงบสุข ร่มเย็น ลดความสับสนวุ่นวายและความไม่ยุติธรรมที่มีในสังคมเมื่อเข้าใจคำว่า “จริยศาสตร์” จะสามารถเรียนรู้และเข้าใจหลักการของจริยธรรมได้มากยิ่งขึ้น โดยสามารถใช้ได้อย่างมีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อการนำมาพิจารณาปัญหาทางจริยธรรมต่อตนเองและบุคคลอื่น เนื่องด้วยจริยศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ศึกษาคุณค่าของจริยธรรมจึงเป็นศาสตร์ที่พยายามแสวงหาคำตอบในหลักของเหตุและผลของการกระทำที่ดีละเว้นความชั่ว

แม้ว่าผู้ศึกษาสามารถรับรู้จริยธรรมได้ด้วยตนเองโดยไม่ได้ศึกษาจริยศาสตร์สามารถเป็นคนดีได้โดยการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่ดีที่ควรกระทำแต่การปฏิบัติออกมาแต่เพียงส่วนเดียวโดยไม่สามารถสร้างเจตคติที่ดีและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องจะส่งผลให้การปฏิบัติมาสมบูรณ์ทำให้บุคคลอาจทำการเปลี่ยนแปลงแนวคิดของตนเองไปสู่การกระทำที่ไม่ถูกต้องหากจิตใจยังไม่รู้และเข้าใจที่ไม่ลึกซึ้งในความหมายของคำที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม

จากแนวคิดและเหตุผลดังกล่าวผู้เขียนสรุปได้ว่าคุณธรรม จริยธรรมและจริยศาสตร์มีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กัน เพื่อให้สามารถเข้าใจและแยกแยะสิ่งดีงามที่ถูกต้องและสิ่งที่ไม่ถูกต้องจึงสรุปความเข้าใจเกี่ยวกับจริยศาสตร์ คุณธรรมและจริยธรรม โดยจริยศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับความประพฤติหรือการกระทำใดที่ควรทำการกระทำใดไม่ควรทำการกระทำดังกล่าวเกิดขึ้นจากคุณความดีที่มีภายในจิตใจของบุคคล หากบุคคลมีจะแสดงออกซึ่งการกระทำที่ดี โดยแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมที่ถูกต้องและเหมาะสมต่อบุคคลอื่น คุณค่าที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมที่ดีถูกต้องและเหมาะสมเกิดขึ้นจากคุณความดีภายในจิตใจของบุคคล ทั้งนี้ บุคคลที่มีความประพฤติหรือปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ดีที่ถูกต้องเหมาะสมโดยเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่นและสังคมจึงได้ชื่อว่าเป็นบุคคลที่มีคุณธรรมและจริยธรรม

2.2 ทฤษฎีทางจริยธรรม (Ethical Theory)

นักวิชาการเชื่อว่า จริยธรรมเกิดได้จากการศึกษา อบรม ชัดเจนและมีการสั่งสมมาตั้งแต่ในวัยเด็กไปจนเป็นผู้ใหญ่ตลอดชีวิต ดังทฤษฎีของโคลเบอร์กและเพียเจท์ กล่าวถึงการพัฒนาทางด้านจริยธรรม (Kohlberg's stages of moral development) พอสรุปได้ ดังนี้

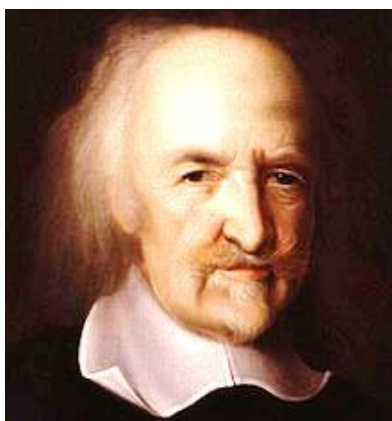
2.2.1 ทฤษฎีทางจริยธรรม

แนวความคิดของทฤษฎีจริยศาสตร์ ได้แก่ ทฤษฎีคำสั่งสอนของพระเจ้า ทฤษฎีอัตตนิยม ทฤษฎีสัญญาประชาคม ทฤษฎีพันธนิยม ทฤษฎีประโยชน์นิยม ทฤษฎีสัมพัทธนิยม **Fraedrich, et. al. (2013) และจินตนา บุญบังการ (2553)** ที่กล่าวถึงปัญหาของจริยศาสตร์คือจะใช้เกณฑ์ใดตัดสิน ทั้งนี้ผู้เขียนได้เรียบเรียงและนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1) **ทฤษฎีคำสั่งสอนของพระเจ้า (Divine Command Theory)** เป็นคำสั่งสอนของพระเจ้าผู้ศักดิ์สิทธิ์โดยใช้เป็นสิ่งที่ตัดสินว่าความประพฤติใดถูกต้องต้องมีจริยธรรม ทั้งนี้สิ่งใดถูกกำหนดไว้ในคำสั่งสอนของศาสนาว่าควรทำหรือสามารถทำได้สิ่งนั้นเป็นการกระทำที่ถูกต้องและมีจริยธรรม โดยหากบุคคลใดกระทำในสิ่งที่เป็นการห้ามของพระเจ้าให้ถือว่าบุคคลนั้นกระทำความผิดจริยธรรม

2) **ทฤษฎีอัตตนิยม (Egoism Theory)** เป็นแนวคิดทฤษฎีที่ยึดถือการกระทำของบุคคลที่ประพฤติปฏิบัติตามความพึงพอใจของตนเองเพื่อความสุขและปกป้องผลประโยชน์ของตนเองเป็นหลัก บุคคลที่ยึดหลักการของทฤษฎีนี้มาใช้ในการตัดสินใจการกระทำใดๆ ของตนเองโดยดูว่าทุกการกระทำเป็นสิ่งที่ตนเองพึงพอใจโดยต้องสามารถปกป้องผลประโยชน์ของตนเองได้และทำให้ตนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขให้ถือว่าบุคคลนั้นเป็นบุคคลที่มีจริยธรรม

3) **ทฤษฎีสัญญาประชาคม (Social Contract Theory)** เป็นแนวคิดของ โทมัส ฮอบบส์ (Thomas Hobbes) ซึ่งพบว่าการกระทำใดของบุคคลในสังคมส่วนใหญ่เพราะเห็นแก่ประโยชน์และความพึงพอใจของตนเองเป็นหลัก ดังนั้นมนุษย์จึงควรเคารพและมีกฎเกณฑ์เพื่อให้ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้ โดย Hobbes เห็นว่ากฎเกณฑ์ที่ดีที่สุดนั้นคือกฎด้านศีลธรรม (Moral Rules) ทั้งนี้หากสังคมไม่มีกฎเกณฑ์ด้านศีลธรรมที่กำหนดขึ้นอย่างตายตัวแล้วบุคคลในสังคมจะทำร้ายกันเองได้โดยง่ายและอาจตกเป็นเหยื่อของการกระทำที่เห็นแก่ตัวของผู้อื่นได้

ภาพที่ 2.8 ภาพของ โทมัสฮอบบส์ (Thomas Hobbes)
ที่มา: https://en.wikipedia.org/wiki/Thomas_Hobbes

4) **ทฤษฎีพันธนิยม (Deontological Theory)** เป็นแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีจริยธรรมทางธุรกิจ โดยมี อิมมานูเอลคานท์ (Immanuel Kant) นักปรัชญาชาวเยอรมันได้รับการยกย่องว่าเป็นนักปรัชญาสมัยใหม่ที่ยิ่งใหญ่ คานท์ (Kant) ได้เสนอแนวคิดที่ ดี-ชั่ว ถูก-ผิด เป็นคุณค่าทางศีลธรรมที่เป็นสิ่งตายตัว กล่าวคือถ้าการกระทำใดเป็นสิ่งดีจะต้องเป็นสิ่งดีเสมอตลอดไปไม่เลือกเวลาและสถานที่ แสดงว่ามนุษย์ควรเคารพและปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยเจตนาดีเสมอ เพราะมนุษย์มีความสำนึกในหน้าที่ของตนเองที่มีต่อผู้อื่นและไม่ควรปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยวัตถุประสงค์จะใช้ผู้อื่นเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง การกระทำที่มีจริยธรรมไม่ใช่การกระทำที่ทำให้เกิดผลตามที่ต้องการหรือด้วย

วิธีการที่ดูดีอย่างเดียว แต่เป็นการกระทำที่เกิดจากเจตนาที่ดี กล่าวได้ว่าจริยธรรมเป็นเรื่องการสำนึกในหน้าที่ การประพฤติปฏิบัติตามหน้าที่ถือว่าเป็นสิ่งที่ดีงามนั่นคือใช้จิตสำนึกเป็นเกณฑ์สำหรับวัดและประเมิน

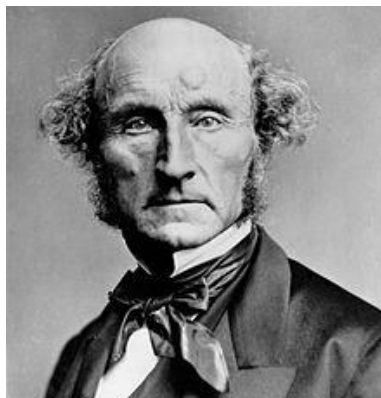
จึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าแนวคิดของ Kant ได้มองว่าการกระทำที่ดีที่ถูกต้องคือการกระทำที่เกิดจากเจตนาที่ดี ผู้เขียนจึงเห็นว่าการปลูกฝังจิตสำนึกโดยการแนะนำหรือสั่งสอนให้คนรู้สึกหรือมีจิตสำนึกในหน้าที่มีความสำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตและการทำงานในปัจจุบัน เมื่อทุกคนมีความสำนึกในหน้าที่ของตนจะกระทำการใดๆไปตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและถูกกำหนดไว้อย่างถูกต้องและทำให้เกิดการเคารพหน้าที่ซึ่งกันและกันได้เพราะว่าบุคคลมีจิตสำนึกในหน้าที่เป็นสำคัญ

ภาพที่ 2.9 ภาพของ อิมมานูเอล ค้านท์ (Immanuel Kant)

ที่มา: <https://news.stanford.edu/pr/2015/pr-kant-newton-friedman-082515.html>

5) ทฤษฎีประโยชน์นิยม (Utilitarianism Theory) เป็นแนวคิดของนักคิดชาวอังกฤษที่มีชื่อเสียงคือ **เจเรมี เบนธัม (Jeremy Bentham, 1748-1832)** และ **จอห์น สตูอาร์ท มิล (John Stuart Mill, 1806-1872)** เชื่อว่าความสุขเป็นความปรารถนาของมนุษย์ทุกคน ความสุขมีคุณค่าเมื่อมาจากการกระทำที่มีจริยธรรม คือการกระทำที่ทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อคนจำนวนมาก ความถูกต้องของการกระทำตัดสินจากผลของการกระทำนั้นว่าทำให้เกิดความสุขซึ่งเป็นความปรารถนาสูงสุดของมนุษย์และทำให้เกิดประโยชน์ต่อคนจำนวนมากที่สุดหรือไม่ ถ้าเป็นเช่นนั้นการกระทำนั้นไม่ได้ผิดหลักจริยธรรมแต่อย่างใดจึงเห็นได้ว่าบุคคลที่ยึดหลักทฤษฎีประโยชน์นิยมจึงคำนึงถึงความถูกต้องจากผลลัพธ์ ของการกระทำที่ได้กระทำลงไปแล้วเท่านั้น ทฤษฎีประโยชน์นิยมจึงถือว่าผลลัพธ์ของการกระทำเป็นเครื่องตัดสินทางจริยธรรม

ภาพที่ 2.10 ภาพของ จอห์น สตูอาร์ท มิล (John Stuart mill)

ที่มา: https://en.wikipedia.org/wiki/John_Stuart_Mill

6) ทฤษฎีสัมพัทธนิยม (Relativism Theory) โพรแทรกกอร์ส (Protagoras) กล่าวว่าความดีความชั่วมิได้มีคุณค่าที่ได้อยู่ในตัวเองแต่ขึ้นอยู่กับสิ่งอื่น คุณค่าทางจริยธรรมหรือความดีความชั่วอาจผันแปรได้ตามสภาพการณ์และเวลาดังนั้นกลุ่มจึงได้เสนอ 2 แนวคิด ดังต่อไปนี้

6.1) แนวคิดจริยธรรมของคนอยู่ที่ส่วนใหญ่ในสังคมนั้นนิยมประพฤติก่อและมี การปฏิบัติตนอย่างไรในโลกของความเป็นจริง จึงไม่ควรเอามาตรฐานจากอุดมคติใดๆมากำหนดว่าคน ควรจะมีความประพฤติเช่นไร ทั้งนี้ความดีมิใช่สิ่งตายตัวการปฏิบัติหรือการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด จะเรียกว่าดี ว่าถูกต้องนั้นขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและปัจจัยต่างๆ

6.2) ค่านิยมของจริยธรรมของแต่ละสังคมไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับแต่ละสังคม ทั้งนี้มีความเชื่อว่าในสภาพการณ์หนึ่ง ๆ การกระทำหรือความประพฤติบางอย่างอาจยอมรับได้ว่าเป็น สิ่งที่ดี ถูกต้องแต่เมื่อเปลี่ยนไปอีกสภาพการณ์หนึ่งอาจไม่ใช่สิ่งที่ดีก็ได้

ทฤษฎีสัมพัทธนิยมได้รับการยอมรับจนกลายเป็นทฤษฎีสัมพัทธนิยม โดยสรุป หลักการสัมพัทธนิยมระหว่างสังคม (Cultural Relativism) ได้ดังนี้

(1) สังคมที่ต่างกันอาจมีค่านิยมทางจริยธรรมที่ไม่เหมือนกัน
(2) การกระทำที่ดีขึ้นอยู่กับหลายๆปัจจัยไม่มีมาตรฐานใดๆ ที่ใช้ตัดสิน ได้ว่าสังคมหนึ่งดีกว่าอีกสังคมหนึ่ง

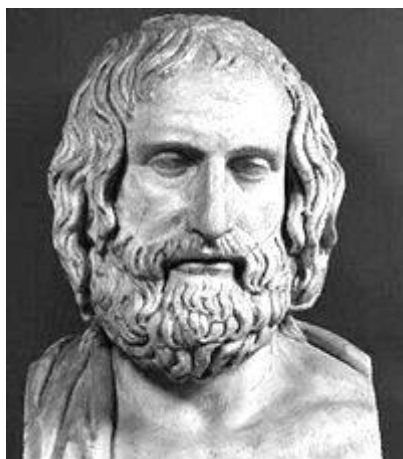
(3) หลักจริยธรรมในสังคมหนึ่งไม่มีความสำคัญมากไปกว่าหลักจริยธรรม ของสังคมอื่นๆ

(4) ไม่มีหลักสากลทางจริยธรรมคือ ไม่มีหลักจริยธรรมใดที่ใช้ได้กับทุกคน ทุกกรณีและทุกเวลา

(5) หลักจริยธรรมที่ใช้ตัดสินความถูกต้องดีงามจะใช้ได้ในแต่ละสังคม เท่านั้น นั่นคือหากการกระทำใดที่สังคมหนึ่งยอมรับว่าถูกต้องทางจริยธรรมการกระทำนั้นถูกต้องใน สังคมนั้น แต่อาจไม่ถูกต้องในสังคมอื่นก็ได้

(6) หากเราพยายามตัดสินการกระทำของผู้อื่นว่าผิดหรือถูกตามหลักจริยธรรมหรือไม่ ความพยายามเป็นการกระทำที่เกิดจากความคิดที่เข้าข้างตนเอง ว่าดีกว่าผู้อื่น ดังนั้นจึงควรยอมรับการปฏิบัติของผู้อื่นในสังคมที่มีค่านิยมต่างไปจากสังคมของเขา

7) **ทฤษฎีสัมบูรณ์นิยม (Absolutism)** และมโนธรรมสัมบูรณ์ มีทัศนะแตกต่างจากทฤษฎีสัมพัทธนิยมสัมบูรณ์นิยมเชื่อว่าคุณค่าทางจริยธรรมเป็นคุณค่าที่มีจริงในตนเองไม่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาหรือสภาพการณ์จึงเห็นว่าสิ่งที่มีได้ขึ้นอยู่กับสิ่งใดจะเป็นอยู่อย่างนั้น ไม่ว่าจะมีความสัมพันธ์กับสิ่งอื่นอย่างไรสิ่งสัมบูรณ์คือสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่โดยตัวเอง ดังนั้นสัมบูรณ์นิยมจึงมีความเกี่ยวข้องกับมโนธรรมสัมบูรณ์ ซึ่งมโนธรรม คือ สำนึกที่ทุกคนมีตามธรรมชาติ มโนธรรมสัมบูรณ์จึงเชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างมีลักษณะแท้จริงของมันที่อยู่ในสิ่งนั้นเสมอไปไม่ว่าจะอยู่ในสภาพเช่นใด ดังนั้นความถูก-ผิด ความดี-ความชั่ว มีลักษณะตายตัวไม่ว่าจะอยู่ในสภาพใด นั่นคือความดีอยู่ที่ตัวของมันเอง ไม่ใช่อยู่ในสภาพแวดล้อม ความดีมีลักษณะสากล หลักการของสัมบูรณ์นิยมจึงเชื่อว่าจริยธรรมเป็นสิ่งสากลเหมือนกันทุกแห่ง

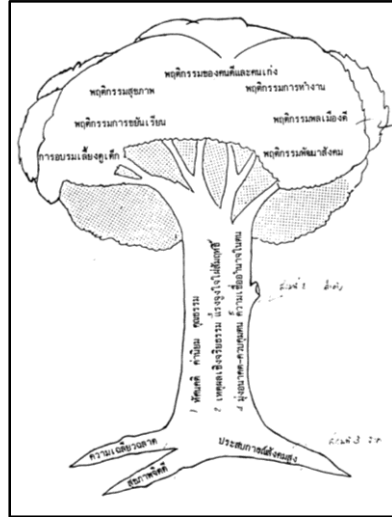

ภาพที่ 2.11 ภาพของ โพรแทกอรอส (Protagoras)

ที่มา: <http://www.iep.utm.edu/protagor/>

8) **ทฤษฎีตันไม้จริยธรรม** สำหรับนักวิชาการของประเทศไทยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีจริยธรรมอย่างจริงจังและได้นำเสนอแนวคิดเรื่องจริยธรรมจนได้รับการยอมรับไปทั่วโลกจนกลายเป็นอีกทฤษฎีจริยธรรมที่ได้รับการยอมรับนั่นคือ “ทฤษฎีตันไม้จริยธรรม” ของศาสตราจารย์ **ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนึก (2524)** ทฤษฎีตันไม้อธิบายสาเหตุทางจิตใจที่ทำให้เกิดพฤติกรรมของคนดีและคนเก่งเปรียบเทียบกับต้นไม้โดยในส่วนของรากที่เป็นหลักของลำต้นในลักษณะต่างๆ ได้แก่ จิตที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรม จิตที่มุ่งไปสู่อนาคต จิตที่เชื่อในอำนาจส่วนบุคคล จิตที่สร้างแรงจูงใจด้านต่างๆ และจิตที่เป็นทัศนคติและค่านิยมในส่วนที่ถูกต้อง ในส่วนของดอกและผลอาจเปรียบได้กับพฤติกรรมและความประพฤติของบุคคลที่แสดงออกมาให้ปรากฏแก่

สังคม เช่น เป็นพนักงานที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ เป็นบุคคลที่ดูแลและรักษาสุขภาพร่างกาย และการเป็นพลเมืองดี เป็นต้น

ภาพที่ 2.12 ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม

ที่มา: <http://www.kruprakhet1.com/ton.html>

9) ทฤษฎีทางพุทธศาสนา

คนไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย มีบทบาทมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตหรือการอยู่ร่วมกันในสังคม ดังนั้นเกณฑ์การตัดสินความดี-ชั่ว ถูก-ผิด ของจริยธรรมในสังคมไทย ควรใช้เกณฑ์ตัดสินตามหลักการทางพระพุทธศาสนาด้วย **บุญเรือง อินทวรินทร์ (2534)** กล่าวว่าหลักการทางพระพุทธศาสนา พิจารณาจาก"พุทธพจน์"ดังนี้

“...ภิกษุทั้งหลาย เจตยานันตนเอง เราเรียกว่ากรรม บุคคลจงใจแล้วจึงทำด้วยกาย ด้วยใจ บุคคลว่านพืชเช่นไร ย่อมได้ผลเช่นนั้น ผู้ทำดีย่อมได้ดี ทำชั่วย่อมได้ชั่ว บุคคลทำกรรมใดแล้วเดือดร้อนในภายหลัง กรรมนั้นทำแล้วไม่ดี บุคคลใดมีหน้าที่ชุ่มด้วยน้ำตาร้องไห้อยู่ เสพผลของกรรมใดกรรมนั้นทำแล้วไม่ดี บุคคลทำกรรมใดแล้ว ไม่เดือดร้อนในภายหลัง เสวยผลแห่งกรรมใด ด้วยหัวใจแช่มชื่น เบิกบาน กรรมนั้นทำแล้วเป็นการดี บุคคลรู้กรรมใดว่า เป็นประโยชน์แก่ตน ควรริบลงมือกระทำกรรมนั้นทีเดียว..”

จาก "พุทธพจน์" ดังกล่าว แสดงพระพุทธานุศาสนานในเรื่องการพิจารณาเกณฑ์การชี้วัดการประพฤติทางจริยธรรมดังนี้

9.1) พิจารณาจากเจตนา ถ้าทำด้วยเจตนาดี จัดว่าเป็นการกระทำที่ดี เป็นความดี ถ้าทำด้วยเจตนาไม่ดี จัดว่าเป็นการกระทำที่ไม่ดี เป็นความชั่ว

9.2) พิจารณาจากลักษณะของการกระทำ ถ้าการกระทำนั้นเป็นการเบียดเบียนทำให้ผู้อื่นหรือตนเองเดือดร้อน จัดว่าเป็นการกระทำที่ไม่ดี ถ้าเป็นการกระทำที่ไม่เบียดเบียน หรือไม่ทำให้ผู้อื่นหรือตนเองเดือดร้อน จัดว่าเป็นการกระทำที่ดี เป็นความดี

9.3) พิจารณาจากผลที่เกิดขึ้นในภายหลัง การกระทำใดทำแล้วมีผลให้เกิดความเดือดร้อนในภายหลัง การกระทำนั้นเป็นการกระทำที่ไม่ดี การกระทำใดไม่เดือดร้อนในภายหลัง เป็นการกระทำที่ดี ทำดีย่อมได้รับผลดีเสมอ ถ้ากระทำชั่วย่อมได้รับผลชั่วเสมอ

10) เกณฑ์ตัดสินจริยธรรมของนักสังคมวิทยา

เกณฑ์ตัดสินที่กล่าวมาเป็นทัศนะของนักจริยศาสตร์ ซึ่งใช้เป็นหลักพิจารณาตัดสินสถานการณ์บางอย่างได้ สำหรับนักสังคมวิทยาเห็นว่า คุณค่าทางจริยธรรมมีคุณค่าจริงๆ เมื่อสังคมมนุษย์นำไปใช้ ดังนั้นการตัดสินทางจริยธรรมจึงต้องคำนึงถึงบรรทัดฐาน (norms) ทางสังคมซึ่งแบ่งออกได้ 3 ประเภท คือ

10.1) วิธีประชา (folkways) เป็นความประพฤติที่เหมาะสมตึงาม ปฏิบัติกันมานานจนเกิดความเคยชิน เช่น ขนบประเพณี แบบแผน กิริยามารยาท การมีสัมมาคารวะ การรู้จักที่ต่ำที่สูง การอ่อนน้อมถ่อมตน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นมาตรฐานสำหรับแต่ละบุคคล และไม่มีผลบังคับเคร่งครัดนัก ถ้าใครไม่ประพฤติตาม เช่น ไม่มีสัมมาคารวะ ไม่อ่อนน้อม ไม่แต่งตัวตามธรรมเนียมประเพณี เช่น ไปงานศพไม่แต่งสีดำ หรือชายที่แต่งงานก่อนอุปสมบท สังคมจะซุบซิบนินทาตำหนิติเตียน หรือไม่คบหาสมาคมด้วย ทำให้ผู้นั้นเกิดความไม่สบายใจ วิธีประชาเป็นเรื่องของความเหมาะสมไม่เหมาะสม ในการแสดงพฤติกรรมทางสังคม

10.2) จารีตประเพณีหรือกฎศีลธรรม (mores) เป็นบรรทัดฐานทางสังคมเกี่ยวกับข้อห้ามของสังคมที่มีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของสังคม หรือเพื่อสวัสดิภาพของคนส่วนใหญ่ จารีตเป็นข้อบังคับที่มีผลสะท้อนรุนแรง หากไม่กระทำตาม เช่น ห้ามไม่ให้ลูกเนรคุณพ่อแม่ ห้ามแพทย์เปิดเผยความลับของคนไข้ จารีตจึงเป็นเรื่องที่ฝังอยู่ในจิตใจสำนึกของบุคคล จารีตจะกำหนดสิ่งถูกหรือผิด บุญหรือบาป โดยไม่ต้องบอกเหตุผล

10.3) กฎหมาย (laws) เป็นบทบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษร และมีหน่วยงานบังคับ เป็นแนวประพฤติปฏิบัติโดยรัฐ มีการลงโทษอย่างมีระเบียบแบบแผน หากไม่ประพฤติตามกฎหมายที่เขียนไว้ บางครั้งอาจนำจารีตไปใช้ในกฎหมาย หากมีการตัดสินตามกระบวนการกฎหมายแล้วถือว่าถูกต้องชัดเจน เป็นแบบแผนได้เป็นเกณฑ์การตัดสินพฤติกรรมทางจริยธรรมได้ถูกต้องเพราะกฎหมายมีไว้เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม โดยยึดถือประโยชน์ของสังคมมาก่อนผลประโยชน์ของแต่ละบุคคล (สุพัตรา สุภาพ และสัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2540)

จากการทบทวนทฤษฎีทางจริยธรรมของนักวิชาการและนักปราชญ์หลายท่าน พอจะสรุปได้ว่าการศึกษจริยธรรมเพื่อนำไปใช้แก้ไขความประพฤติหรือการกระทำที่ไม่ดี ไม่เหมาะสม

หรือไม่ควรปฏิบัติต่อบุคคลอื่นในสังคม ดังนั้นการศึกษาจริยธรรมควรรับรู้ถึงเกณฑ์การตัดสินว่าการกระทำใดเป็นเรื่องดีควรกระทำสิ่งใดไม่ดีควรกระทำ การพิจารณาเพื่อตัดสินว่าการกระทำของคุณกลุ่มบุคคลหรือผู้บริหารองค์กรว่าถูกต้องตามหลักจริยธรรมหรือไม่อาจพิจารณาโดยใช้หลักหรือเกณฑ์ด้านศาสนาได้ โดยหลักศาสนาของทุกศาสนาสอนให้ผู้ที่ยอมรับและยึดหลักการเป็นคนดีจึงสามารถนำมาใช้เป็นหลักหรือเกณฑ์ด้านศาสนาได้ โดยหลักศาสนาของทุกศาสนาสอนให้ผู้ที่ยอมรับและยึดหลักการเป็นคนดีจึงสามารถนำมาใช้เป็นหลักหรือเกณฑ์ในการประพฤติปฏิบัติได้ทั้งสิ้น จึงกล่าวว่าผู้ยอมรับและประพฤติตามหลักคำสอนของศาสนาสามารถนำผลแห่งการปฏิบัติมาใช้พิจารณาและวินิจฉัยโดยอาศัยจิตที่เป็นกลางและตัดสินว่าสิ่งที่ได้กระทำนั้นสิ่งใดถูกต้อง สิ่งใดผิด สิ่งใดดีหรือชั่ว ควรทำหรือไม่ควรทำอย่างไร

มนุษย์มีปัญญาและเหตุผลเป็นแก่นแท้เป็นลักษณะเฉพาะมนุษย์จึงควรใช้ปัญญาและเหตุผลเป็นเครื่องนำทางชีวิตและเป็นความสุขที่แท้จริงที่ควรแสวงหา ทั้งนี้ Plato แบ่งคุณธรรมออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ คุณธรรมระดับสังคมและคุณธรรมระดับปรัชญาการกระทำของมนุษย์ย่อมมีจุดมุ่งหมายที่จะบรรลุและต้องไม่สับสนนำการกระทำตามหน้าที่ในวิชาชีพมาเป็นเครื่องตัดสินความดีการตัดสินจริยธรรมสามารถดำเนินการได้ตามหลักแนวคิดของนักทฤษฎีจริยศาสตร์ได้แก่ หลักจริยธรรมคุณธรรมของมนุษย์ ทฤษฎีคำสั่งของพระเจ้าทฤษฎีอัตตนิยม ทฤษฎีสัญญาประชาคมทฤษฎีพันธะนิยมและทฤษฎีสัมพัทธนิยม เป็นต้น

2.2.2 หลักเกณฑ์ในการพิจารณาจริยธรรม

การตัดสินใจการดำเนินงานในธุรกิจอาจกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายทั้งภายในและภายนอกองค์กร การตัดสินใจอาจทำให้เกิดประโยชน์ ผลดีหรือผลเสียแก่ผู้ที่มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) บางครั้งเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับจริยธรรม ซึ่งมีแนวคิดที่แตกต่างมากมาย จึงจำเป็นต้องหาเกณฑ์การพิจารณาการตัดสินใจในที่จะกล่าวถึง 3 แนวทาง ดังนี้

- 1) แนวทางประโยชน์นิยม (Utilitarianism)
- 2) แนวทางว่าด้วยสิทธิ (Rights)
- 3) แนวทางว่าด้วยความยุติธรรม (Justice)

1) แนวทางประโยชน์นิยม (Utilitarianism)

แนวคิดของกลุ่มประโยชน์นิยมเชื่อว่าประโยชน์สุขเป็นเครื่องตัดสินการกระทำของมนุษย์ว่าดีว่าชั่ว ถูกหรือผิด ชอบหรือไม่ชอบ อยู่ที่ผลที่จะได้ คือ ถ้าเราอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องเลือกกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง สิ่งตัดสินคือ อันไหนให้ประโยชน์สุขมากกว่าถือว่าดีกว่า ประโยชน์นิยมเห็นว่าการมีความสุขเป็นสิ่งที่ดีที่สุดของมนุษย์ ค่าของสิ่งอื่น ๆ นั้นอยู่ที่ว่ามันพาไปสู่ความสุข ไม่มีอะไรมีค่าในตัวเอง นอกจากความสุข ดังนั้นการตัดสินใจสิ่งใดดี ไม่ดี ควร ไม่ควร ถูกหรือผิด จึงต้องใช้ความสุขเป็นตัวตัดสิน กล่าวคือ ถ้าสิ่งใดให้ประโยชน์มากกว่าสิ่งนั้นดีกว่าและควรทำมากกว่า แต่ประโยชน์ในที่นี้ได้หมายถึงประโยชน์สุขของผู้กระทำเอง แต่หมายถึงประโยชน์สุขของคนทั่วไป ซึ่งประโยชน์กล่าวว่า หมายถึงสิ่งที่ก่อประโยชน์สุขมากที่สุดแก่คนจำนวนมากที่สุด หลักนี้รู้จักกันในนาม “หลักความสุข”

ประโยชน์นิยมมีหลักเกณฑ์การพิจารณาตัดสินคุณค่าทางจริยธรรมว่าสิ่งใดดี สิ่งใดถูกต้อง ดังนี้

- สิ่งที่ทำให้ประโยชน์สุขยาวนานกว่า
- ถ้าไม่มีสิ่งใดดีเลือกสิ่งที่ดีน้อยกว่า
- ถือประโยชน์สุขมากที่สุดของคนจำนวนมากที่สุดเป็นหลักสำคัญ
- ไม่ลดส่วนของตนเองให้น้อยกว่าผู้อื่น และไม่ลดส่วนของผู้อื่นให้น้อยกว่าตนทุก

ฝ่ายมีประโยชน์เท่าเทียมกัน

- เจตนาในการกระทำไม่สำคัญ แต่ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการกระทำสำคัญกว่า

ตารางที่ 2.1 ข้อดีและข้อเสียของแนวทางประโยชน์นิยม

ข้อดี	ข้อเสีย
1) ค่อนข้างนำไปใช้ได้กับนโยบายสาธารณะ 2) เข้าใจง่ายโดยใช้สัญชาตญาณว่า อะไรที่เป็นประโยชน์มากกว่าโทษ 3) ใช้อธิบายการกระทำบางอย่างว่า ถูก / ผิด 4) วิชาเศรษฐศาสตร์ใช้บรรทัดประโยชน์ทั้งสิ้น คือ maximize benefit / minimize cost	1) ปัญหาเกี่ยวกับการวัด คือ ถ้ากิจกรรมใดที่กระทบกับชีวิต จะตีค่าเป็นเงินไม่ได้ 2) ปัญหาเกี่ยวกับ Rights and Justice

2) แนวทางว่าด้วยสิทธิ (Rights)

สมคิด บางโม (2558) การใช้ทฤษฎีสิทธิเป็นเกณฑ์ตัดสินว่าผิดจริยธรรมหรือไม่นั้น ถ้ามีสิทธิถือว่าไม่ผิด ถ้าผู้ประพฤติไม่มีสิทธิจะกระทำได้ถือว่าผิดจริยธรรม การศึกษาเรื่องสิทธิแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

2.1) สิทธิตามกฎหมาย (Legal Rights) หมายถึง อำนาจอันชอบธรรมที่กฎหมายสนับสนุนและคุ้มครอง เช่น สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในการเรียกร้องของผู้บริโภค สิทธิในการเลือกตั้ง สิทธิในการนับถือศาสนา

2.2) สิทธิตามศีลธรรม (Moral Rights) หมายถึง สิทธิที่เกิดจากความรู้ที่ควรจะเป็นไปตามวิถีทางเพื่อความถูกต้องเป็นธรรมอาจแบ่งออกได้เป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

(1) สิทธิความเท่าเทียมกันของมนุษย์ เช่น สิทธิในการดำรงชีวิต สิทธิในการแสดงออก สิทธิในการตัดสินใจ เป็นต้น

(2) สิทธิตามธรรมชาติและสิทธิตามสถานะ เช่น สิทธิความเท่าเทียมกันของมนุษย์ สิทธิในฐานะบิดามารดาในการสั่งสอนอบรมบุตร เป็นต้น

(3) สิทธิที่ถ่ายโอนได้และไม่ได้ เช่น สิทธิในทรัพย์สินถ่ายโอนได้ แต่สิทธิในร่างกายถ่ายโอนไม่ได้

(4) สิทธิที่สมบูรณ์และไม่สมบูรณ์ เช่น สิทธิในชีวิตและร่างกายเป็นสิทธิที่สมบูรณ์ แต่สิทธิในการจ้างงาน เป็นสิทธิที่ไม่สมบูรณ์

3) แนวทางว่าด้วยความยุติธรรม (Justice)

ความยุติธรรม แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1) การกระจายอย่างเป็นธรรม (Distributive Justice) เป็นหลักการพื้นฐานที่สุดที่ใช้กำกับหรือกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของคนและสถาบันในสังคม อันเกี่ยวข้องกับ การกระจายประโยชน์ และสิ่งที่มีคุณค่าในสังคม การเข้าถึงทรัพยากร รวมถึงโอกาสการได้รับสิทธิ บางอย่าง และการกำหนดภาระหน้าที่ให้แก่สมาชิกในสังคม (Kurian, 2011: 446; Rawls, 1971:

4) การกระจายอย่างเป็นธรรมมีหลายแนวคิดแตกต่างกันออกไป เช่น หลักการกระจายที่เน้นความเท่าเทียมกันอย่างเด็ดขาด (Strict Egalitarianism) หลักการกระจายแบบประโยชน์นิยม (Utilitarianism-Based Principle) หลักที่มีฐานจากความแตกต่าง (Difference-Based Principle) หลักการกระจายแบบเสรีภาพนิยม ที่ขึ้นอยู่กับความสามารถของคนบุคคล (Libertarian Principle) และหลักการกระจายตามความเหมาะสม (Desert-based Principle) เป็นต้น

2) กระทบทศน์แบบแก้แค้นทดแทน (Retributive Justice) เป็นกระทบทศน์ของความยุติธรรมทางอาญาโดยมีความเชื่อ ดังนี้

2.1) การกระทำผิด คือ การทำผิดกฎหมาย กฎหมายกำหนดความผิดไว้อย่างชัดเจน เมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้น เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมต้องสืบเสาะหาว่าเกิดการกระทำผิดอะไรขึ้น ใครทำผิด และจะลงโทษคนทำผิดอย่างไร การกระทำผิดต้องได้รับการทดแทน ความผิดเป็นเรื่องส่วนบุคคลนั้นๆ ซึ่งผู้ใดกระทำผิดผู้นั้นต้องรับผิดชอบต่อการกระทำด้วยตนเอง ดังนั้นจึงทำให้เกิดการกำหนดลักษณะของผู้กระทำผิดและเป็นตราบาปติดตัวไปจนวันตายได้แก่คำว่าอดีตนักโทษ อดีตผู้ถูกคุมความประพฤติอดีตผู้กระทำผิด เป็นต้น

2.2) การทดแทนการกระทำผิด ต้องทำโดยการทำให้เจ็บปวดหรือเกิดความทุกข์เมื่อผ่านกระบวนการยุติธรรมตามขั้นตอน เรียกว่าได้รับความยุติธรรมแล้ว

2.3) กระทบทศน์และทฤษฎีแบบแก้แค้นทดแทน มองผู้กระทำผิดหรืออาชญากรเป็นเรื่องส่วนบุคคล เพราะเมื่อผู้ใดเลือกที่จะกระทำผิดแล้ว ผู้นั้นต้องรับผิดชอบต่อการกระทำผิดของตน การลงโทษเพื่อแก้แค้นเท่านั้น และแก้แค้นเพราะผู้กระทำผิดเลือกที่จะทำผิดเองดังนั้นกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากกระทบทศน์แบบแก้แค้นทดแทน (retributive justice) จึงมองว่า เมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้นต้องหาคำตอบว่าทำผิดกฎหมายข้อใด ใครเป็นคนทำผิดกฎหมาย และจะลงโทษคนกระทำผิดอย่างไร และการลงโทษเป็นการทำให้เกิดความทุกข์หรือความเจ็บปวด

3) ความยุติธรรมโดยการชดเชย (Compensatory Justice) เป็นการชดเชยให้แก่บุคคลผู้ที่ได้รับการปฏิบัติที่ไม่ยุติธรรมมาก่อน ความยุติธรรมตามกระบวนการ

2.2.3 แนวคิดจริยธรรมที่ประยุกต์ใช้

จินตนา บุญบังการ (2555) ตัวอย่างการประยุกต์ใช้แนวคิดจริยธรรมทศธรรม : เครื่องชี้วัดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีระดับองค์กร

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ให้ความสำคัญกับการสร้างระบบบริหารจัดการที่ดีให้เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยเฉพาะในพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหาร

กิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ที่ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างการบริหารจัดการที่ดีให้เกิดขึ้นในการทำงานของข้าราชการไทย

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้มอบหมายให้สถาบันพระปกเกล้าดำเนินการจัดทำดัชนีวัดผลการบริหารจัดการที่ดีขึ้นในปี 2545 และ 2548 มีการทบทวนตัวชี้วัดที่มีอยู่เดิมและปรับปรุงให้มีความสอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ซึ่งผลการศึกษาทำให้ได้ตัวชี้วัดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งพัฒนาขึ้นภายใต้หลักการบริหารจัดการที่ดี 10 หลัก ที่เรียกว่า “ทศธรรม” และองค์ประกอบของตัวชี้วัดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีระดับองค์กร ดังนี้

ตารางที่ 2.2 เครื่องชี้วัดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีระดับองค์กร

หลักการ	องค์ประกอบ
1. หลักนิติธรรม	1) การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ 2) ความชอบด้วยกฎหมายทางเนื้อหา 3) ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนุญ 4) หลักไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย 5) การแบ่งแยกอำนาจ 6) ความอิสระของผู้พิพากษา 7) หลักการผูกพันด้วยกฎหมาย
2. หลักคุณธรรม	1) ปลอดจากการทุจริต 2) ปลอดจากการทำผิดวินัย 3) ปลอดจากการทำผิดมาตรฐานวิชาชีพ จรรยาวิชาชีพ 4) ความเป็นกลางของผู้บริหาร
3. หลักความโปร่งใส	1) ด้านโครงสร้าง 2) ด้านการให้โทษ 3) ด้านการให้คุณ 4) ด้านการเปิดเผยการมีส่วนร่วม
4. หลักการมีส่วนร่วม	1) การรับฟังความคิดเห็น 2) การให้ข้อมูล 3) การร่วมตัดสินใจ 4) การพัฒนาศักยภาพในการมีส่วนร่วม
5. หลักการสำนึกแห่งความรับผิดชอบ	1) การบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ 2) การมีเป้าหมายที่ชัดเจน 3) การมีการสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกัน 4) การมีระบบติดตามประเมินผล 5) การจัดการกับผู้ไม่มีผลงาน 6) การมีแผนสำรอง

หลักการ	องค์ประกอบ
6. หลักความคุ้มค่า	1) การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด 2) การประหยัด 3) มีศักยภาพในการแข่งขัน
7. หลักการจัดการทรัพยากรมนุษย์	1) การจัดการอย่างบูรณาการ 2) การติดต่อสื่อสารในองค์กร 3) บริหารปฏิบัติงานอย่างคุ้มค่า 4) สร้างสรรค์และสร้างเสริม 5) มีการเชื่อมโยงในการทำงาน 6) มีการพัฒนาความสามารถ 7) มีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง 8) มีระบบคัดเลือกและเลิกจ้างที่เป็นธรรม 9) สร้างความไว้วางใจในองค์กร 10) มีความผูกพันองค์กร
8. หลักการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้	1) การปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม 2) การพัฒนาการเรียนรู้ 3) การใช้ผลของการเรียนรู้ 4) การเสริมสร้างความสามารถ 5) การจัดการความรู้ 6) การมีเครื่องมือและเทคโนโลยี 7) มีการสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้
9. หลักการบริหารจัดการ	1) มีการวางแผนภูมิการทำงานและทบทวนภารกิจ 2) สำรองความสนใจ/ศึกษาความต้องการของประชาชน 3) มีกลยุทธ์ในการบริหาร 4) การบริหารแบบมีส่วนร่วม 5) ศึกษาวิจัยสถาบัน 6) คาดคะเนความเสี่ยง 7) การกระจายอำนาจบริหาร 8) บริการประชาชน-ไม่ใช่กำกับ
10. หลักการใช้เทคโนโลยี	1) การที่องค์กรมีการจัดการชุดข้อมูล 2) องค์กรมีสารสนเทศและการสื่อสาร การนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไปใช้จริง 3) องค์กรมีการพัฒนาระบบเครือข่ายสารสนเทศและ 4) มีการสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างภายในและระหว่างองค์กรอื่นๆ ด้วยกัน

ที่มา: สถาบันพระปกเกล้า (2548)

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับศาสตร์อื่น ๆ

2.3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับวิทยาศาสตร์

จริยธรรมเป็นระบบหนึ่งสาธารณชน ซึ่งเป็นกฎที่ใช้เป็นแนวทางการประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ **เกิร์ต (Gert, 1988)** จริยธรรมทางวิทยาศาสตร์ (scientific ethics) เป็นจรรยาบรรณองค์กรที่สะท้อนถึงข้อตระหนักและเป้าหมายต่างๆของวิทยาศาสตร์และบรรทัดฐานทางสังคมหลักการที่สำคัญที่สุดจำนวนมากจึงได้กำเนิดขึ้นมา **เดวิด บี เรสนิค (David B. Resnik, 1998)** นำเสนอและปกป้องหลักการจริยธรรมทางวิทยาศาสตร์ 12 ประการ ซึ่งนำไปใช้ในกระบวนการทำงานวิจัยต่างๆ เพื่อไม่ให้ขัดต่อมาตรฐานทางจริยธรรมที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและเพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าของเป้าหมายต่างๆ ทางวิทยาศาสตร์

หลักการทางจริยธรรมวิทยาศาสตร์มี 12 ประการ คือ

- 1) ความซื่อสัตย์(Honesty)
- 2) ความระมัดระวังหรือความรอบคอบ(Carefulness)
- 3) ความใจกว้าง(Openness)
- 4) ความมีอิสระภาพ(Freedom)
- 5) ความเชื่อถือ(Credit)
- 6) การให้การศึกษา(Education)
- 7) ความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility)
- 8) ความถูกต้องตามกฎหมาย(Legality)
- 9) โอกาส(Opportunity)
- 10) ความเคารพซึ่งกันและกัน(Mutual Respect)
- 11) ประสิทธิภาพ(Efficiency)
- 12) ความเคารพต่อผู้รับการทดลอง(Respect for Subjects)

2.3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับสังคมศาสตร์

เมธา ทริมเทพาธิป (2560) จริยศาสตร์กับสังคมศาสตร์มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด จริยศาสตร์ คือ ศาสตร์ที่กล่าวถึงความดีและความชั่วแห่งการกระทำของมนุษย์ และการกระทำของมนุษย์นั้นไม่อาจเป็นไปได้ถ้าปราศจากสังคม ดังนั้น จริยศาสตร์และสังคมศาสตร์จึงมีความสัมพันธ์กัน มนุษย์ไม่อาจจะอยู่ในสังคมภายนอกได้เพียงจินตนาการ มนุษย์มีความคิดเป็นของตนเองเกี่ยวกับเรื่องความดี ความชั่ว หน้าที่ สิ่งที่มีใช้หน้าที่ คุณธรรม และระเบียบแบบแผนจากสังคม ดังนั้น การพัฒนาทางจิตและจริยศาสตร์ของปัจเจกชน จึงขึ้นอยู่กับสังคมเสมอ

โทมัส ฮอบบส์ (Thomas Hobbes) กล่าวว่า มนุษย์ไม่ได้กระทำการที่ดีงามเพราะพระเจ้าทรงประสงค์ให้ทำเช่นนั้น คุณธรรมเหล่านั้นจำเป็นสำหรับการเป็นอยู่ในสังคม สังคมยอมรับคุณธรรมในฐานะเป็นความดี และความคิดทางจริยธรรมที่สัมพันธ์อยู่กับการกระทำเช่นนั้น เป็นสิ่งที่มีอยู่อย่างเต็มในสถาบันของสังคม

จริยศาสตร์ขึ้นอยู่กับสังคมวิทยา เพราะกล่าวถึงความดีอันสูงสุดของมนุษย์ที่มีความสัมพันธ์กับสังคม **ซิควิก** กล่าวว่า เรารู้ปัจเจกชนในฐานะเป็นสมาชิกของสังคมบางส่วนเท่านั้น

สิ่งที่พูดถึงคุณธรรมของเขานั้น ส่วนใหญ่แสดงออกมาในความสัมพันธ์กับเพื่อนของเขาตัวเองและความสนุกสนานสำราญใจของเขาได้รับจากเพื่อนของเขาที่สนิทชิดชอบกัน ดังนั้น “*ความดีอันสูงสุดของมนุษย์นั้นเป็นอิสระต่างหากจากความสัมพันธ์ของเขา*” โดยนัยนี้ ความดีอันสูงสุดของปัจเจกชนนั้นจึงขึ้นอยู่กับความดีสูงสุดของสังคม เพราะเขาไม่สามารถแยกตัวเองออกจากสังคม จุดมุ่งหมายของจริยศาสตร์ คือ การสงเคราะห์ความดีของปัจเจกชนและสังคม ความไม่เห็นแก่ตัว เห็นแก่ผลประโยชน์ของส่วนรวม และจริยศาสตร์สัมพันธ์กับการกระทำของปัจเจกชนส่วนสังคมศึกษาถึงลักษณะและนิสัยทางสังคม ระเบียบประเพณีและสถาบันต่างๆ ซึ่งมนุษย์มีความสัมพันธ์อยู่ ดังนั้นจริยศาสตร์ จึงขึ้นอยู่กับสังคมศาสตร์

จริยศาสตร์และสังคมศาสตร์เป็นส่วนสมบูรณ์ของกันและกันจริยศาสตร์แสดงถึงคุณงามความดีทั้งหมดในฐานะที่เป็นข้อเท็จจริงทางสังคม และกำหนดคุณค่าต่าง ๆ ของสังคมไว้เป็นแบบฉบับสังคมวิทยาศึกษาถึงความดีทางจริยศาสตร์ในรูปแบบของข้อเท็จจริง และกล่าวถึงเงื่อนไขของสังคมซึ่งเกิดขึ้นมาตั้งแต่แรกและคุณค่านั้นต้องเป็นสิ่งที่เราเข้าใจได้ แมคไกวเวอร์ (McIver) กล่าวว่า “*สังคมที่ปราศจากคุณค่า ไม่อาจเป็นสิ่งที่เข้าใจได้*” โดยนัยนี้ สังคมวิทยาต้องอาศัยความช่วยเหลือจากจริยศาสตร์ และสังคมศาสตร์มีส่วนช่วยเหลือจริยศาสตร์เหมือนกัน เพราะคุณค่าที่จริยศาสตร์วิเคราะห์ออกมานั้น เป็นความคิดที่เด่นกว่าในสังคม และคุณค่าเหล่านั้นยังกำหนดเนื้อหาในสังคมวิทยาอีกด้วย

2.3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับนิติศาสตร์

ลิขิต ธีรเวคิน (2549) กฎหมายและจริยธรรมเป็นประเด็นที่มีการถกเถียงกันในเชิงความคิดในระดับกว้างในสังคมไทยขณะนี้ สาเหตุเนื่องมาจากข้อเท็จจริงที่ว่า ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรสาธารณะตั้งแต่สมาชิกวุฒิสภา ฝ่ายบริหาร ศาล ข้าราชการ รวมทั้งผู้ประกอบการวิชาชีพต่างๆ เช่น หมอ นักธุรกิจ ครูบาอาจารย์ กำลังถูกตรวจสอบในเรื่องจริยธรรมซึ่งละไว้ในฐานะที่เข้าใจว่าเป็นจริยธรรมแห่งวิชาชีพ (professional ethic) รวมตลอดทั้งศีลธรรมส่วนตัว (morality) และเป็นเรื่องที่สังคมกำลังกล่าวถึงมากที่สุดคือเรื่องที่มีการทำโพลล์ถามเยาวชนว่าด้วยจริยธรรมและนักการเมืองปรากฏว่าเยาวชนกว่า 50% ตอบว่าการไม่มีจริยธรรมของนักการเมืองไม่ใช่เรื่องสำคัญถ้าทำงานได้ และเรื่องที่สังคมให้ความสนใจมากที่สุดคือ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ กล่าวถึงศีลธรรม จริยธรรมของนักธุรกิจและนักการเมืองที่บริหารประเทศ

ความถูกต้องตามกฎหมาย (legality) เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอในทางการเมืองนโยบายหรือการกระทำต้องคำนึงถึงความยุติธรรมและสอดคล้องกับจริยธรรม โดยเฉพาะเจตนารมณ์ของการออกกฎหมายนั้นด้วยจึงจะมีความชอบธรรมทางการเมือง (legitimacy) ความถูกต้องตามกฎหมาย (legality) ซึ่งเกิดจากกฎหมายกลายเป็นเครื่องมือเฉพาะกลุ่มย่อมไม่มีความชอบธรรม (legitimacy) โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าขัดต่อหลักจริยธรรม ผู้กุมอำนาจรัฐคนใดใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในลักษณะดังกล่าวย่อมจะขาดธรรมแห่งอำนาจ (moral authority) ในการปกครองบริหาร

ตัวอย่างสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือกฎหมายเอาโทษไม่ได้ แต่มีปัญหาเรื่องจริยธรรมและศีลธรรมนั้นมีดังต่อไปนี้คือ

1) ครูบาอาจารย์ซึ่งนอกจากเป็นผู้สอนวิชาความรู้แล้ว ต้องเป็นตัวอย่างของผู้ซึ่งมุ่งไว้ซึ่งศีลธรรมและจริยธรรม มีสิทธิตามกฎหมายที่จะลงทุนเพื่อเปิดดำเนินธุรกิจอาบอบนวด โดยตั้งบริษัทจำกัดซึ่งถูกต้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คำถามคือ ครูบาอาจารย์เหล่านั้นทำสิ่งที่ถูกต้องหรือไม่ในแง่ศีลธรรมส่วนตัว (morality) และจริยธรรมแห่งวิชาชีพ (professional ethic)

2) นายแพทย์ซึ่งตรวจช่องคลอดของคนไข้เมื่อคนไข้ขึ้นขาหยั่ง แต่แสดงสีหน้าบ่งบอกไปในทางความรู้สึกทางเพศซึ่งไม่ใช่สีหน้าของผู้มีอาชีพแพทย์ ซึ่งไม่ผิดกฎหมาย คำถามคือ แพทย์ผู้นั้นสมควรที่จะรักษาคนไข้ต่อไปหรือไม่ และสมควรที่จะได้รับความไว้วางใจจากคนไข้ต่อไปหรือไม่ ทั้งๆ ที่ไม่ได้ทำผิดกฎหมายอะไร

3) นักธุรกิจที่ฉกฉวยประโยชน์ในขณะที่สินค้าขาดแคลน ขายสินค้าในราคาที่สูงกว่าปกติเนื่องจากสินค้าดังกล่าวมิได้มีการควบคุมตามกฎหมาย เป็นการฉกฉวยหาประโยชน์ค่ากำไรเกินควร (profiteering) แทนที่จะเป็นการทำกำไร (profit making) ตามปกติ แม้จะไม่ผิดกฎหมายแต่นักธุรกิจผู้นั้นจะตอบได้หรือไม่ว่าเขาคือคนที่เอื้ออาทรต่อเพื่อนร่วมชาติ หรือเป็นพลเมืองดีของโลก

2.3.4 ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับบริหารธุรกิจ

อนิวัช แก้วจันทน์ (2555) สังคมไทยในปัจจุบันมีการเรียกร้องให้องค์กรธุรกิจแสดงความรับผิดชอบต่อในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจให้มากขึ้น ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะทุกภาคส่วนได้รับประสบการณ์ทั้งในส่วนที่ดีและส่วนที่ไม่ดีจากองค์กรภาคธุรกิจภาคเอกชนโดยทำให้สังคมมองเห็นถึงความเอาใจใส่เปรียบการกระทำที่ไรซึ่งจริยธรรมเนื่องจากระบบการบริหารหรือลักษณะการทำงานของผู้บริหารที่มองเห็นแต่การดำรงอยู่ได้ขององค์กรแต่เพียงฝ่ายเดียวขาดความจริงจังในการดูแลและให้ความสำคัญกับชุมชนและสังคม ด้วยเหตุนี้สังคมจึงได้เรียกร้องโดยมีสิทธิอย่างเต็มที่ในการเรียกร้องเพื่อให้องค์กรธุรกิจดำเนินงานบนพื้นฐานของควมมีจริยธรรมและแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม

กล่าวได้ว่าจริยธรรมกลายเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม ทุกคนซึมซับแนวคิดจริยธรรมโดยทำความรู้จัก ทำความเข้าใจและเริ่มศึกษาอย่างจริงจัง อีกทั้งสถาบันการศึกษาส่วนใหญ่ให้การต้อนรับและเห็นด้วยกับการมีจริยธรรมในการดำเนินชีวิตจึงได้มีการบรรจุวิชา “จริยธรรม” หรือวิชาอื่นที่มีลักษณะเดียวกันหรือมีการสอดแทรกแนวคิดจริยธรรมให้นักเรียน นิสิตและนักศึกษาตั้งแต่การศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้นไปจนถึงขั้นอุดมศึกษานั้นหมายความว่าจริยธรรมได้กลายเป็นเรื่องจำเป็นอีกเรื่องหนึ่งในการดำเนินชีวิตของคนไทย ทั้งนี้ เพราะจริยธรรมระดับบุคคลจะช่วยให้เกิดความสันติสุข ความสามัคคีและการอยู่ร่วมกันของคนในชาติได้

นอกจากนี้ จริยธรรมในสังคมยังมีส่วนช่วยให้เกิดการกำหนดประชาคมติและส่งผลต่อค่านิยมและทัศนคติของบุคคลในสังคมนั้นๆ ได้ อีกครั้ง มาตรฐานหรือเกณฑ์ต่างๆ ที่ทุกคนให้การยอมรับทางสังคมยังมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่นๆ ในการดำรงชีวิต การทำงาน การเลือกประกอบธุรกิจและกิจกรรมทางการเมือง จริยธรรมยังมีส่วนอย่างมากต่อการตัดสินใจกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งในชีวิตของบุคคลหรือองค์กรธุรกิจ รวมถึงการตัดสินใจในด้านนโยบายสาธารณะทั้งในระบบราชการและองค์กรธุรกิจ จึงอาจกล่าวได้ว่าเหตุผลความจำเป็นในการนำจริยธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตหรือการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจนั้นมีมากมายหลายประการ และประการสำคัญคือคือการ

เปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความคิดและการกระทำที่ทุกคนเห็นพ้องต้องกันว่าต้องทำความดีละเว้นความชั่วหรือแยกแยะให้ได้ว่าสิ่งไหนดีสิ่งใดไม่ดีและเลือกกระทำในสิ่งที่ดีหลีกเลี่ยงสิ่งเลว สำหรับองค์การธุรกิจต้องกำหนดเกณฑ์มาตรฐานที่ควรนำมาใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานทางธุรกิจเพื่อให้ได้รับการยอมรับ ไว้วางใจและเชื่อมั่นได้ว่าธุรกิจเลือกกระทำแต่ในสิ่งที่ดีเพื่อประโยชน์ต่อผู้บริโภค ชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม

ดังนั้น เมื่อพบว่าทุกคนเห็นพ้องต้องกันว่าสังคมมีความคาดหวังว่าองค์การธุรกิจจะดำเนินงานภายใต้กฎระเบียบที่ถูกต้อง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์การธุรกิจต้องนำจริยธรรมมาใช้ในทางธุรกิจ **จินตนา บุญบังการ (2553)** กล่าวว่า องค์การธุรกิจต้องบริหารธุรกิจด้วยจริยธรรมดังนี้

1) เพื่อความสามารถในการแข่งขัน (Competitiveness) การใช้หลักจริยธรรมในการจัดการธุรกิจย่อมได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวางจากผู้มีส่วนได้เสียกับธุรกิจองค์การจึงสามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้

2) เพื่อการเพิ่มผลผลิต (Productivity) เนื่องจากพนักงานของบริษัทเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากวิธีการจัดการของฝ่ายบริหาร ถ้าการจัดการนั้นมีจริยธรรมต่อพนักงานจะเป็นบวกทำให้พนักงานมีขวัญ กำลังใจในการทำงาน มีความเต็มใจและกระตือรือร้นในการทำงานและมีความจงรักภักดีต่อบริษัทมากขึ้นอันมีผลโดยตรงต่อการเพิ่มผลผลิตของบริษัท

3) สร้างความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) การจัดการที่มีจริยธรรมทำให้บริษัทมี ความเข้มแข็งเนื่องจากช่วยส่งผลกระทบทางบวกต่อผู้มีส่วนได้เสียที่อยู่นอกบริษัท เช่น ลูกค้าคู่แข่งและภาครัฐ เป็นต้นทำให้เกิดศรัทธาต่อองค์การธุรกิจและเกิดการยอมรับและให้ความเต็มใจในการสนับสนุนภาคธุรกิจเอกชนมากขึ้น

4) การออกกฎข้อบังคับของรัฐบาล (Rules and Regulations) การทำธุรกิจที่มีจริยธรรมและการบริหารงานอย่างมีจริยธรรมช่วยลดความจำเป็นที่รัฐต้องออกกฎข้อบังคับและระเบียบต่าง ๆ ย่อมทำให้การดำเนินการกิจกรรมทางธุรกิจภาคเอกชนมีความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น

5) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) การกระทำที่ถูกต้องตามหลักจริยธรรมช่วยลดการทำลายสิ่งแวดล้อม ทำให้คนในสังคมมีความสุขในการใช้ชีวิต สังคมและชุมชนมีความน่าอยู่และมีความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น ซึ่งปัจจุบันมีองค์การของประชาคม (Civic Society Organizations) และองค์การเอกชนที่มีหวังผลกำไร (Non Government Organization - NGOs) ได้เข้ามามีบทบาทในสังคมมากยิ่งขึ้นองค์การธุรกิจจึงต้องมีจริยธรรมมากขึ้นเพื่อประสานงานกับภาคประชาสังคมได้มากขึ้นจะช่วยลดแรงกดดันจากกลุ่มเอกชนทั้งหลายได้

6) ธุรกิจที่มีจริยธรรมจะช่วยปกป้องผู้ที่ทำงานให้กับธุรกิจนั้นๆ เช่น การที่ไม่ต้องกังวลว่าจะต้องถูกสอบสวน ถูกค้นประวัติ ทำให้เกิดความสบายใจในการทำงาน นอกจากนี้ยังช่วยดึงดูดให้บุคคลต้องการเข้ามาทำงานกับบริษัทมากขึ้น ตัวอย่างเช่น การที่โรงงานอุตสาหกรรมไม่ทิ้งของเสียหรือขยะเป็นพิษย่อมทำให้ชุมชนมีความปลอดภัย

2.3.5 ความแตกต่างระหว่างจริยธรรมกับกฎหมาย

จินตนา บุญบังการ (2555) จริยธรรมและกฎหมายเป็นเครื่องมือที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อควบคุมพฤติกรรมของบุคคลในสังคม ทั้งสองอย่างมีความแตกต่างกันแต่มีบทบาทเสริมซึ่งกันและกัน

ทั้งกฎหมายและจริยธรรม บอกว่า ประชาชนมีความรับผิดชอบที่จะทำในสิ่งที่ถูกและหลีกเลี่ยงการกระทำในสิ่งที่ผิด ในด้านจริยธรรมอะไรผิดอะไรถูกเป็นเรื่องของวัฒนธรรม แต่กฎหมายระบุชัดเจนว่าอะไรผิดอะไรถูก อย่างไรก็ตาม เป็นที่ยอมรับกันว่ากฎหมายอย่างเดียวไม่เพียงพอในการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลในสังคมแต่ต้องอาศัยจริยธรรม มีเหตุผลหลายประการที่เห็นว่ากฎหมายอย่างเดียวไม่เพียงพอ แดเนียลส์และเรดเบิร์ก (Daniels & Radebaugh, 1994) คือ

1) ในวงการธุรกิจ กฎหมายไม่ได้ใช้บังคับกับทุกกิจกรรมในทางธุรกิจเพราะไม่ได้หมายความว่าอะไรก็ตามที่ผิดจริยธรรมต้องผิดกฎหมาย ความสัมพันธ์ในทางส่วนตัวหลายอย่างอาจไม่ถูกต้องตามจริยธรรม แต่ไม่ผิดกฎหมาย

2) การออกกฎหมายมีกระบวนการที่ยาวและซับซ้อน และเมื่อใช้บังคับเป็นกฎหมาย อาจได้รับการทดสอบในศาลว่ากฎหมายนั้นใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด กฎหมายไม่สามารถแก้ไขข้อขัดแย้งทางจริยธรรมได้ และจะใช้ได้ในกรณีที่กฎหมายระบุไว้เท่านั้นหรือเป็นกรณีที่มีความชัดเจน ประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายจะแก้ไขข้อขัดแย้งทางจริยธรรมโดยกฎหมายได้ เฉพาะประเด็นที่ระบุไว้ในกฎหมายเท่านั้น และเป็นไปไม่ได้ที่จะมีกฎหมายครอบคลุมหมดทุกๆ เรื่อง โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับจริยธรรมหรือศีลธรรม

เมื่อเปรียบเทียบกัน จริยธรรมมีความแตกต่างกับกฎหมาย คือ จริยธรรมเป็นเครื่องมือควบคุมพฤติกรรมในระดับสูงของมนุษย์แต่เป็นการลงโทษทางสังคม (social sanction) ส่วนกฎหมายเป็นเครื่องมือที่ควบคุมพฤติกรรมในระดับต่ำของมนุษย์ และมีบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนอย่างชัดเจน

การควบคุมพฤติกรรมในระดับต่ำของมนุษย์ข้างต้น เป็นการควบคุมพฤติกรรมขั้นต่ำสุดที่สังคมยอมรับได้ ถ้าต่ำกว่านั้นสังคมจะไม่ยอมรับและถือว่าผิดกฎหมาย แต่จริยธรรมหรือศีลธรรมมุ่งเน้นพฤติกรรมที่ดงามสูงสุดยิ่งสูงเท่าไรยิ่งดี เช่น การฆ่าคนตาย กฎหมายถือเป็นความผิด การฆ่าคนเป็นพฤติกรรมขั้นต่ำที่ต้องมีการควบคุม จริยธรรมไม่ต้องการเพียงไม่ให้มีการฆ่ากันเท่านั้น แต่ต้องการให้มนุษย์มีความเมตตากรุณาและช่วยเหลือกัน

ความแตกต่างอีกประการหนึ่ง คือ จริยธรรมจะเน้นการควบคุมพฤติกรรมจากภายใน คือ การสร้างจิตสำนึกว่าเป็นการกระทำที่ถูกที่ควรส่วนกฎหมายเป็นการควบคุมจากภายนอก คือ เน้นการลงโทษ กรณีของจรรยาบรรณแม้จะเน้นการสร้างจิตสำนึกแต่มีบทลงโทษสำหรับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตาม

ตารางที่ 2.3 แสดงข้อแตกต่างระหว่างจริยธรรมกับกฎหมาย

จริยธรรม	กฎหมาย
1) เป็นเครื่องมือควบคุมพฤติกรรมระดับสูงของมนุษย์	1) เป็นเครื่องมือควบคุมพฤติกรรมระดับต่ำของมนุษย์
2) ไม่มีการลงโทษตามกฎหมายแต่ลงโทษโดยสังคม	2) มีบทลงโทษที่ชัดเจน
3) เป็นการควบคุมพฤติกรรมจากภายใน	3) เป็นการควบคุมพฤติกรรมจากภายนอก
4) เป็นข้อบังคับจากสังคมที่ไม่มีเป็นลายลักษณ์อักษร	4) เป็นข้อบังคับจากรัฐที่เป็นลายลักษณ์อักษร
	5) เป็นบทบัญญัติว่าด้วยต้องทำหรือต้องละเว้นไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

จริยธรรม	กฎหมาย
5) เป็นเรื่องของจิตสำนึกที่ทำเพราะเห็นว่าถูกต้องและภูมิใจที่ได้ทำ	

ที่มา: จินตนา บุญบงการ (2555)

สรุป

จริยธรรมทางธุรกิจ ประกอบด้วยคำหลัก 2 คำ ซึ่งสามารถอธิบายความหมายของคำว่า **จริยธรรมทางธุรกิจ** หมายถึง การประกอบธุรกิจที่เลือกนำข้อพึงประพฤติปฏิบัติที่เห็นว่า เป็นสิ่งที่ดีงามถูกต้อง และเหมาะสมหรือมาตรฐานในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจ จากการศึกษาประกอบธุรกิจมีความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้เสียในการดำเนินกิจการนั้น ๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ธุรกิจสามารถดำเนินงานได้ประสบผลสำเร็จและได้รับการยอมรับจากสังคมโดยรวมมีผลในระยะยาว และมีความยั่งยืนการพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์พบว่าสามารถพัฒนาการได้ตามวัยและวุฒิภาวะทางสติปัญญา พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ไม่ใช่เป็นการป้อนรูปแบบ แต่พัฒนาการของมนุษย์จะค่อยๆพัฒนาไปตามวัน เวลา เจริญขึ้นเรื่อย ๆ ตามวุฒิภาวะ จริยธรรมเก่ายังคงมีรากแก้วฝังอยู่และพัฒนาตามกาลเวลาที่มนุษย์มีวุฒิภาวะเพิ่มขึ้น เกิดเป็นจริยธรรมใหม่ขึ้น จริยธรรมไม่ได้สร้างขึ้นภายในหนึ่งวัน คนจะมีอุปนิสัยดีงามต้องสร้างเสริมและสะสมจากการเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมด้วยกระบวนการทางสังคมและเรียนรู้ได้ตามความสามารถของวุฒิภาวะ ซึ่งกำหนดโดยปฏิสัมพันธ์ระหว่างพันธุกรรมกับสิ่งแวดล้อม

ดังนั้นจริยธรรมจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม ทุกคนซึมซับแนวคิดจริยธรรมโดยทำความรู้จัก ทำความเข้าใจและเริ่มศึกษาอย่างจริงจัง อีกทั้งสถาบันการศึกษาส่วนใหญ่ให้การต้อนรับและเห็นด้วยกับการมีจริยธรรมในการดำเนินชีวิตจึงได้มีการบรรจุวิชา “จริยธรรม” หรือวิชาอื่นที่มีลักษณะเดียวกันหรือมีการสอดแทรกแนวคิดจริยธรรมให้นักเรียน นิสิต และนักศึกษาตั้งแต่การศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้นไปจนถึงชั้นอุดมศึกษานั้นหมายความว่าจริยธรรมได้กลายเป็นเรื่องจำเป็นอีกเรื่องหนึ่งในการดำเนินชีวิตของคนไทย ทั้งนี้ เพราะจริยธรรมระดับบุคคลจะช่วยให้เกิดความสันติสุข ความสามัคคีและการอยู่ร่วมกันของคนในชาติได้และเมื่อพิจารณาคำว่า คุณธรรม จริยธรรมและจริยศาสตร์ พบว่า คุณธรรม จริยธรรมและจริยศาสตร์มีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กัน คำว่า จริยศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับความประพฤติหรือการกระทำใดที่ควรทำการกระทำใดไม่ควรทำการกระทำดังกล่าวเกิดขึ้นจากคุณความดีที่มีภายในจิตใจของบุคคล หากบุคคลมีจะแสดงออกซึ่งการกระทำที่ดี โดยแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมที่ถูกต้องและเหมาะสมต่อบุคคลอื่น คุณค่าที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมที่ดี ถูกต้องและเหมาะสมเกิดขึ้นจากคุณความดีภายในจิตใจของบุคคล ทั้งนี้ บุคคลที่มีความประพฤติหรือปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ดีที่ถูกต้องเหมาะสมโดยเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่นและสังคมจึงได้ชื่อว่าเป็นบุคคลที่มีคุณธรรมและจริยธรรม

จริยธรรมในสังคมมีส่วนช่วยให้เกิดการกำหนดประขามติและส่งผลต่อค่านิยมและทัศนคติของบุคคลในสังคมนั้นๆ ได้ อีกครั้ง มาตรฐานหรือเกณฑ์ต่างๆ ที่ทุกคนให้การยอมรับทางสังคมยังมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่นๆ ในการดำรงชีวิต การทำงาน การเลือกประกอบธุรกิจและกิจกรรมทางการเมือง จริยธรรมมีส่วนอย่างมากต่อการตัดสินใจกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งในชีวิตของบุคคลหรือ

องค์การธุรกิจ รวมถึงการตัดสินใจในด้านนโยบายสาธารณะทั้งในระบบราชการและองค์การธุรกิจ เหตุผลสำคัญของการนำจริยธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตหรือการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจคือการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความคิดและการกระทำที่ทุกคนเห็นพ้องต้องกันว่าต้องทำความดีละเว้นความชั่วหรือแยกแยะให้ได้ว่าสิ่งไหนดีสิ่งใดไม่ดีและเลือกกระทำในสิ่งที่ดีหลีกเลี่ยงสิ่งเลว สำหรับองค์การธุรกิจต้องกำหนดเกณฑ์มาตรฐานที่ควรนำมาใช้เป็นกรอบการดำเนินงานทางธุรกิจเพื่อให้ได้รับการยอมรับ ไว้วางใจและเชื่อมั่นได้ว่าธุรกิจเลือกกระทำแต่ในสิ่งที่ดีเพื่อประโยชน์ต่อผู้บริโภค ชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า “จริยธรรม” มุ่งเน้นการสร้างจิตสำนึกของคนให้กระทำแต่ที่ถูกต้องที่ควรสำหรับ “กฎหมาย” มุ่งเน้นการลงโทษ และ “จรรยาบรรณ” มุ่งเน้นการสร้างจิตสำนึกแต่มีบทลงโทษสำหรับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามดังนั้นการดำเนินธุรกิจใด ๆ ก็ตามให้ประสบผลสำเร็จและได้รับการยอมรับจากสังคมโดยรวมจำเป็นต้องประกอบด้วยจริยธรรมกฎหมาย และจรรยาบรรณที่ดี

วิธีสอนและ กิจกรรม	1. นำเข้าสู่บทเรียน 2. บรรยายประกอบ Power Point เนื้อหาบทเรียนที่ 2.1-2.3 3. ถามตอบเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีทางจริยธรรม 4. สรุปประเด็นสำคัญและอภิปรายร่วมกัน	
สื่อการสอน	หนังสืออ้างอิง	บรรณานุกรมแนบท้ายหน่วยเรียน
	เอกสารประกอบ	เอกสารประกอบการสอนวิชาจริยธรรมทางธุรกิจ (Business Ethics) เนื้อหาบทเรียนที่ 2.1-2.3
	วัสดุโสตทัศน	- Power Point บทเรียนที่ 2.1-2.3 และ LCD Projector
งานที่มอบหมาย	ทำแบบฝึกหัดเสริมท้ายบทเรียน	
การวัดผล	1. สังเกตความสนใจในห้องเรียน 2. การตอบคำถามขณะเรียนและการอภิปรายซักถาม 3. ผลงานจากแบบฝึกหัด	

แบบฝึกหัดเสริม 2.1-2.3

1. จงบอกหลักที่จริยศาสตร์ใช้พิจารณาคุณธรรมและจริยธรรมอย่างน้อย 3 ข้อ
2. จงบอกแนวคิดและกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมแบบต่างๆ
3. จงบอกแนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมของธุรกิจที่มีต่อผู้บริโภค
4. จงบอกทฤษฎีของพัฒนาการทางจริยธรรมตามลำดับ
5. จงบอกจริยธรรมทางธุรกิจในแต่ละมิติตามลำดับ
6. จงบอกความแตกต่างของเกณฑ์ในการพิจารณาจริยธรรม
7. จงอธิบายการนำทฤษฎีจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในประเทศไทย
8. จงอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับศาสตร์อื่นๆ มา 5 ศาสตร์

บรรณานุกรม

- กัลยารัตน์ อีระชนชัยกุล. (2557). *จริยธรรมทางธุรกิจ*. กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน.
- กิงดาว จินดาเทวิน. (2555). *จริยธรรมทางธุรกิจ*. อุดรดิตต์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตต์.
- จินตนา บุญบงการ. (2553). *จริยธรรมทางธุรกิจ*. กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธาการพิมพ์.
- จินตนา บุญบงการ. (2555). *จริยธรรมทางธุรกิจ*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิราภา เต็งไตรรัตน์ และคณะ. (2550). *จิตวิทยาทั่วไป*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, น.136.
- ชัยพร วิชชาวุธ และธีรพร อูวรรณโณ. 2534. *พฤติกรรมจริยธรรมในสังคมไทยในปัจจุบันศึกษาตามแนวทางจิตวิทยาสังคม: รายงานการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงเดือน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉินิก. (2524). *ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับสุขภาพจิตและจริยธรรมของนักเรียนวัยรุ่น*. รายงานการวิจัย ฉบับที่ 26. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- นพมาศ อึ้งพระ อีระเวคิน. (2551). *ทฤษฎีบุคลิกภาพและการปรับตัว*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2552). *จริยธรรมธุรกิจ*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเรือง อินทวรินทร์. (2534). *จริยธรรมกับชีวิต*. นครสวรรค์: แสงศิลป์การพิมพ์.
- ประทีป สาวาโย. (2545). *ليبเ็ดตศาสนาของโลก*. กรุงเทพมหานคร: นิวโอเดียนส์โตร์, น.172-173.
- พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2549). *ทฤษฎีจิตวิทยาการพัฒนาการ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระไพศาล วิสาโล. (2552). *การไกล่เกลี่ยแบบพุทธ*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย เสมสิกขาลัย.
- พิภพ วังเงิน. (2545). *จริยธรรมวิชาชีพ*. กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น.
- เมธา หริมเทพาธิป. (19 กันยายน 2560). *ความสัมพันธ์ระหว่างจริยศาสตร์กับสังคมวิทยา*. เรียกใช้เมื่อ 1 มกราคม 2561 จาก Gotoknow: <https://www.gotoknow.org/posts/637286>
- ลิขิต อีระเวคิน. (2549). *วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2548). *โครงการขยายผลเพื่อนำตัวชี้วัดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีระดับองค์กรไปสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สมคิด บางโม. (2558). *จริยธรรมทางธุรกิจ*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิวลี ศิริโล. (2553). *จริยศาสตร์การพยาบาล*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, น.33-45.
- สุพัตรา สุภาพ และสัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2540). *สังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนิวัช แก้วจำนงค์. (2555). *จริยธรรมทางธุรกิจ*. สงขลา: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ.

- อานันท์ ปันยารชุน. (13 พฤศจิกายน 2547). *ธรรมรัฐ (good governance)*. เรียกใช้เมื่อ 26 ธันวาคม 2560 จาก http://Anandp.in.th./th_Speech/t04305.html.
- Bentham, Jeremy. (1818). *In Defence of Usury*. London: Payne & Foss.
- Daniels, J. D., & Radebaugh, L. H. (1994). *International Business: environments and operations*.-Massachusetts: Addison-Wealey Pubhshing Company.
- Fraedrich, John., Fernell, Linda., and Ferrell, O.C. (2013). *Ethical Decision Making in Business: A Managerial Approach*. South-Western: Cengage Learning. p.255-256.
- Gert, B. (1988). *Morality: A new justification of the moral rules*.
- Kohlberg, L. (1964). Development of Moral Character and Moral Ideology. In M.L. Hoffman & L.W. Hoffman (Eds), *Review of Child Development Research*. Vol.1. Hartord, C.T.: Connecticut Printer.
- Kurian, George Thomas (2011). *The encyclopedia of political science*. Washington: CQ Press. p.446.
- Laura Nash. (1990). *Good Intentions Aside, A Manager's Guide to Resolving Ethical Problems*. Boston: Harvaral Business School Press.
- Macdonald, Christie. (2011). *Business Ethics*. [Online]. Available: <http://www.businessethics.ca/definitions/business-ethics.html>.
- Mill, John Stuart. (1998). *Utilitarianism*. Oxford: Oxford University Press
- Piaget, J. (1932). *The Moral Judgement of the Child*. London: Routledge and Kogan Paul.
- Rawls, John (1971). *A theory of justice*. Cambridge : *The Belknap Press of Harvard University Press*. p.4.
- Resnik, D. B. (1998). The ethics of HIV research in developing nations. *Bioethics*, 12(4), 286-306.

สัปดาห์ที่3	ใบเตรียมการสอน	รหัสวิชา 05-052-303
เวลา 3 ชั่วโมง	หน่วยที่ 3 จรรยาบรรณและความเสื่อมของจรรยาบรรณวิชาชีพ	
ชื่อบทเรียน	3.1 รู้จรรยาบรรณวิชาชีพ	เวลา 90 นาที
	3.2 รู้และเข้าใจความเสื่อมของจรรยาบรรณวิชาชีพ	เวลา 90 นาที
จุดประสงค์การสอน		
	เมื่อได้ศึกษาหน่วยที่ 3 นักศึกษาสามารถ 3.1 รู้จรรยาบรรณวิชาชีพ 3.1.1 บอกความหมายของจรรยาบรรณ 3.1.2 บอกความสำคัญของจรรยาบรรณ 3.1.3 บอกแนวปฏิบัติในจรรยาบรรณวิชาชีพ 3.1.4 บอกประโยชน์ของจรรยาบรรณวิชาชีพ 3.1.5 บอกจรรยาบรรณวิชาชีพต่าง ๆ 3.2 รู้และเข้าใจความเสื่อมของจรรยาบรรณวิชาชีพ 3.2.1 บอกที่มาของความเสื่อมของจรรยาบรรณวิชาชีพ 3.2.2 บอกพฤติกรรมการละเมิดจรรยาบรรณวิชาชีพ 3.2.3 อธิบายปัญหาของจรรยาบรรณวิชาชีพต่าง ๆ	

หน่วยเรียนที่ 3

จรรยาบรรณและความเสื่อมของจรรยาบรรณวิชาชีพ

แผนการสอนประจำหน่วย

3.1 จรรยาบรรณวิชาชีพ

- 3.1.1 ความหมายของจรรยาบรรณ
- 3.1.2 ความสำคัญของจรรยาบรรณ
- 3.1.3 แนวปฏิบัติในจรรยาบรรณวิชาชีพ
- 3.1.4 ประโยชน์ของจรรยาบรรณวิชาชีพ
- 3.1.5 จรรยาบรรณวิชาชีพต่าง ๆ

3.2 ความเสื่อมของจรรยาบรรณวิชาชีพ

- 3.2.1 ที่มาของความเสื่อมของจรรยาบรรณวิชาชีพ
- 3.2.2 พฤติกรรมการละเมิดจรรยาบรรณวิชาชีพ
- 3.2.3 ปัญหาของจรรยาบรรณวิชาชีพต่าง ๆ

บทนำ

จรรยาบรรณและจริยธรรม มีความหมายใกล้เคียงกันมาก หลายคนอาจเข้าใจว่าเป็นเรื่องเดียวกัน และอีกหลายคนคงคิดว่า 2 คำนี้ต่างกันอย่างไร ในบทนี้จึงมุ่งเน้นทำความเข้าใจความหมาย ที่มา แนวปฏิบัติ และประโยชน์ที่ได้จากการมีจรรยาบรรณวิชาชีพต่าง ๆ แต่ในขณะเดียวกัน ในเมื่อธุรกิจมีการบันทึกจรรยาบรรณไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เป็นเครื่องมือควบคุมความประพฤติในวิชาชีพนั้น ๆ ทำไมยังเกิดการไม่ประพฤติปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพของตน สาเหตุเกิดจากอะไร จึงทำให้เกิดการไม่เคารพและนำมาซึ่งความเสื่อมของจรรยาบรรณ ในหน่วยเรียนนี้จะกล่าวถึง ความหมาย ความสำคัญ แนวปฏิบัติ ประโยชน์ของจรรยาบรรณวิชาชีพต่าง ๆ ที่มาของความเสื่อม และพฤติกรรมการละเมิดจรรยาบรรณวิชาชีพ ซึ่งเป็นปัญหาทุกในปัจจุบันนี้

3.1 จรรยาบรรณวิชาชีพ

จรรยาบรรณเปรียบเสมือนศีลของผู้ประกอบวิชาชีพทุกสาขาที่พึงยึดถือปฏิบัติ เพื่อยกสถานภาพและเสริมสร้างเกียรติคุณของผู้ประกอบวิชาชีพนั้น ๆ ให้สูงขึ้นรายละเอียดของความหมายของจรรยาบรรณวิชาชีพมีดังนี้

3.1.1 ความหมายของจรรยาบรรณวิชาชีพ

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่า "จรรยาบรรณ" ไว้หลายท่าน ในบทนี้ขอนำเสนอความหมาย ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 กล่าวไว้ว่า จรรยา แปลว่า ความประพฤติ กิริยาที่ควรประพฤติในหมู่คณะบรรณ แปลว่า หนังสือ เมื่อนำ 2 คำ มารวมกันเป็น “จรรยาบรรณ” เมื่อแปลตามตัวหนังสือจึงมีความหมายว่า กิริยาที่ควรประพฤติที่เขียนไว้เป็นตัวหนังสือ

ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2542) กล่าวว่า จรรยาบรรณหมายถึง ประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบอาชีพการงานแต่ละอย่างกำหนดขึ้น เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ ชื่อเสียง และฐานะของสมาชิก ซึ่งอาจเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้

สมคิด บางโม (2558) กล่าวว่า จรรยาบรรณ หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติที่เป็นลายลักษณ์อักษรขององค์กรวิชาชีพที่กำหนดให้สมาชิกของวิชาชีพนั้น ๆ ประพฤติปฏิบัติ เพื่อรักษาและส่งเสริมชื่อเสียง เกียรติคุณและฐานะของสมาชิกและของวิชาชีพนั้น ๆ ซึ่งแตกต่างกับจริยธรรม ซึ่งเป็นคุณธรรมสำหรับประพฤติปฏิบัติที่ดีงามสำหรับทุกคนทุกอาชีพเป็นที่รับรู้กันทั่วไป หรือเป็นสิ่งที่สังคมคาดหวังโดยไม่มีการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้ ดังนั้น จรรยาบรรณจึงเป็นส่วน ของจริยธรรม

สมภพ ชีวรัฐพัฒน์ (2539) กล่าวว่า จรรยาบรรณ หมายถึง ข้อกำหนดหรือระเบียบ ข้อบังคับสำหรับบุคคลในแต่ละอาชีพพึงปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เพื่อชื่อเสียงเกียรติคุณและคุณธรรมของสมาชิกและของสถาบันนั้น ๆ เพื่อประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

สุภาพร พิศาลบุตร (2549) กล่าวว่า จรรยาบรรณ หมายถึง กรอบข้อยึดถือหรือข้อบังคับ อันเป็นความประพฤติที่ดีที่มีต่อวิชาชีพหนึ่ง ๆ โดยกล่าวถึงสิ่งที่พึงปฏิบัติและสิ่งที่ไม่พึงปฏิบัติในสาขา วิชาชีพนั้น หากวิเคราะห์ความหมายของจรรยาบรรณมีองค์ประกอบ 3 ส่วน ดังนี้

1) เป็นแนวทางหรือข้อตกลงหรือเกณฑ์แห่งการประพฤติปฏิบัติหรือพฤติกรรมที่ ถูกต้องเหมาะสม

2) กลุ่มคนหรือกลุ่มผู้ประกอบวิชาชีพหนึ่ง ๆ กำหนดขึ้นสำหรับสมาชิกกลุ่มโดยอาจ บันทึกลงเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้

3) นำไปสู่เป้าหมายอันดีงามของกลุ่มหรือของวิชาชีพและเพื่อรักษาชื่อเสียงเกียรติ คุณและศักดิ์ศรีของกลุ่มวิชาชีพ

ดังนั้น จึงอาจเห็นได้ว่าการประพฤติปฏิบัติที่ถือว่าเป็นจรรยาบรรณนั้น คือ พฤติกรรมที่มี รากฐานมาจากจิตใจที่ดีงามเห็นคุณค่าของชีวิต ความถูกต้องเหมาะสมและเห็นแก่ประโยชน์สุขของ สังคมโดยรวม เมื่อวิเคราะห์คำว่าจรรยาบรรณแล้วจึงเห็นว่าจำเป็นต้องเพิ่มองค์ประกอบสำคัญ อีก คือ การเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติที่มีรากฐานจากจิตใจที่ดีงามเห็นคุณค่าของชีวิต ความ ถูกต้องและเห็นแก่ประโยชน์สุขของสังคมโดยรวม อย่างไรก็ตาม จรรยาบรรณเป็นแนวทางการปฏิบัติ ที่สัมพันธ์กับคุณธรรม จริยธรรมซึ่งเป็นคุณสมบัติที่แตกต่างจากความรู้ความสามารถ

ความหมายของวิชาชีพ

สมคิด บางโม (2558) ให้ความหมายของคำว่า วิชาชีพ (Professional) ไว้ว่า เป็น อาชีพที่มีลักษณะเฉพาะต่างจากอาชีพทั่ว ๆ ไป ดังต่อไปนี้

1) วิชาชีพ เป็นอาชีพที่ต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะจะอาศัยความรู้พื้น ๆ หรือสามัญสำนึกไม่ได้

2) ผู้ประกอบวิชาชีพ ต้องมีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะในสาขาอาชีพนั้น ๆ เทียบได้ระดับปริญญาตรีขึ้นไป ผู้ไม่ได้ศึกษาอบรมในวิชาชีพนั้นไม่สามารถประกอบอาชีพได้

3) ต้องมีองค์กรวิชาชีพและจรรยาวิชาชีพ คอยควบคุมดูแลและส่งเสริม เช่น อาชีพแพทย์ มีแพทยสภา อาชีพกฎหมาย มีเจตบัณฑิตยสภา ครู อาจารย์ มีคุรุสภา เป็นต้น

4) ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ (License) สำหรับผู้ประกอบวิชาชีพนั้น ผู้ใดไม่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพจะประกอบอาชีพไม่ได้ เช่น อาชีพแพทย์มีใบอนุญาตประกอบโรคศิลป์ เป็นต้น

5) มีความเป็นอิสระในการประกอบวิชาชีพ

6) มีกฎหมายรับรองว่าอาชีพนั้น ๆ เป็นวิชาชีพ เช่น แพทย์มี พ.ร.บ.วิชาชีพ เวชกรรม เป็นต้น

วิชาชีพที่กฎหมายรองรับ มีหลายอาชีพ เช่น วิชาชีพเวชกรรม (แพทย์) วิชาชีพวิศวกรรม วิชาชีพสถาปัตยกรรม วิชาชีพตุลาการ วิชาชีพอัยการ วิชาชีพทนายความ วิชาชีพทางการศึกษา (ครู อาจารย์) วิชาชีพพยาบาล วิชาชีพผู้ตรวจสอบบัญชี ฯลฯ

เนตรพัฒนา ยาวีราช (2552) กล่าวว่า จรรยาบรรณวิชาชีพ หมายถึง ประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบวิชาชีพแต่ละแขนงกำหนดขึ้น เพื่อรักษาและส่งเสริมปกป้องเกียรติคุณชื่อเสียงของสมาชิกในวงการวิชาชีพนั้น ซึ่งอาจเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้บางที่เรียกกันสั้น ๆ ว่า จรรยาบรรณบ้างจรรยาวิชาชีพบ้างซึ่งมิได้ใช้สำหรับทั่วไปแต่ใช้สำหรับควบคุมความประพฤติและมีไว้เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบวิชาชีพนั้นยึดถือปฏิบัติอย่างถูกต้องเพื่อให้เป็นที่ยอมรับและยกย่องของสังคมและเพื่อรักษาและผดุงไว้ซึ่งเกียรติยศและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพของตน

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า **จรรยาบรรณวิชาชีพ** หมายถึง ข้อกำหนด ข้อตกลง ข้อบังคับหรือระเบียบที่กลุ่มคนหรือกลุ่มผู้ประกอบวิชาชีพหนึ่ง ๆ กำหนดขึ้นจากรากฐานของจิตใจที่ดีงามเห็นคุณค่าของความดีว่าควรประพฤติปฏิบัติในการประกอบวิชาชีพและได้กำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษรขององค์กรวิชาชีพนั้น ๆ เพื่อให้สมาชิกของวิชาชีพพึงปฏิบัติเพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ ชื่อเสียงของตนเอง สังคม และวิชาชีพ หรือเป็นสิ่งที่สังคมคาดหวังเป็นประโยชน์สุขของสังคมโดยรวม

3.1.2 ความสำคัญของจรรยาบรรณ

อนิวัช แก้วจำนงค์ (2555) เมื่อสาขาอาชีพใดต้องการให้มาตรฐานนั้นมีความน่าเชื่อถือและศรัทธาจากบุคคลอื่นก็ต้องกำหนดจรรยาบรรณในสาขาวิชาชีพของตนเองขึ้น โดยทำการถ่ายทอดและอบรมเพื่อให้บุคคลในสาขาอาชีพนั้นสืบต่อไป จึงอาจกล่าวได้ว่าหลักจรรยาบรรณนั้นถือว่ามีคามจำเป็นและมีความสำคัญ ดังนี้

1) ช่วยควบคุมมาตรฐานและประกันคุณภาพและปริมาณที่ถูกต้องในการผลิตและการค้าผลิตภัณฑ์และบริการจากการประกอบอาชีพ

2) ช่วยควบคุมจริยธรรมของผู้ประกอบอาชีพ

3) ช่วยส่งเสริมมาตรฐานคุณภาพและปริมาณที่ดีมีคุณค่าและเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จัก เชื่อถือและศรัทธา

- 4) ช่วยลดปัญหาอาชญากรรม ลดปัญหาคดียาเสพติด
- 5) ช่วยเน้นให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้นในภาพพจน์ที่ดีของผู้มีจริยธรรม เช่น การเสียสละ การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและการรับผิดชอบในหน้าที่การงาน
- 6) ช่วยทำหน้าที่พิทักษ์สิทธิทางกฎหมายสำหรับผู้ประกอบอาชีพให้เป็นไปถูกต้องตามทำนองคลองธรรม
- 7) จรรยาบรรณช่วยส่งเสริมจริยธรรมของผู้ประกอบอาชีพและผู้ผลิต

ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าได้มีหน่วยงานของรัฐและวิชาชีพต่าง ๆ ได้จัดทำจรรยาบรรณไว้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับบุคคลที่อยู่วิชาชีพนั้น ๆ ได้นำไปใช้ในการบริหารและควบคุมตนเองได้ แม้ว่าในองค์การภาคธุรกิจเอกชนจำนวนมากยังไม่มีการจัดทำจรรยาบรรณแต่ก็ได้มีการณรงค์ให้มีการดำเนินการโดยอาจนำหลักกฎหมายมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมขององค์การไปก่อนก็ได้โดยอาจเรียกว่า “ประมวลจริยธรรมธุรกิจ” ซึ่งจะมีผลทำให้การประกอบธุรกิจหรือการดำเนินกิจกรรมขององค์การภาคเอกชนเป็นไปในมาตรฐานเดียวกันโดยมีผลผูกพันต่อกันทั้งกลุ่มผู้ผลิต คนกลาง ผู้รับเหมา และผู้ลงทุน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้หลักการที่กำหนดขึ้นทั้งในจรรยาบรรณวิชาชีพและประมวลจริยธรรมธุรกิจสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนบุคคลในวิชาชีพนั้น ๆ จะต้องทำการตรวจสอบหรือมีการพิจารณา ทบทวนหลักการเป็นระยะ ๆ เพื่อให้เกิดความใส่ใจและสร้างแรงศรัทธาให้กับวิชาชีพของตนเองรวมถึงเกิดความรู้สึกของความเป็นเจ้าของและความมั่นคงในวิชาชีพนั้น ๆ

3.1.3 แนวปฏิบัติในจรรยาบรรณวิชาชีพ

แนวปฏิบัติในจรรยาบรรณวิชาชีพ **สมคิด บางโม (2558)** ได้กล่าวว่าผู้ที่กำหนดแนวปฏิบัตินั้น ต้องเป็นองค์กรวิชาชีพ ซึ่งจะต้องมีกฎหมายรองรับ และยังได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ขององค์กรวิชาชีพ จุดมุ่งหมายของการกำหนดจรรยาบรรณวิชาชีพ และองค์กรวิชาชีพนั้นจัดตั้งขึ้นเพื่อกำกับดูแลมาตรฐานวิชาชีพ ไว้ดังนี้

1) องค์กรวิชาชีพ (Professional Organization)

วิชาชีพชั้นสูงเป็นวิชาชีพที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ ใช้วิถีแห่งปัญญาทำงานมากกว่าใช้แรง มีจรรยาบรรณวิชาชีพ ผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูงต้องผ่านการฝึกอบรมมาเป็นอย่างดีและมีอิสระในการประกอบอาชีพ วิชาชีพใดจะเป็นวิชาชีพชั้นสูงหรือไม่จะต้องมีกฎหมายรองรับ และในกฎหมายนั้นจะกำหนดองค์กรวิชาชีพไว้ด้วย

องค์กรวิชาชีพ หมายถึง คณะบุคคลที่จัดตั้งขึ้นเพื่อกำกับดูแลมาตรฐานวิชาชีพ ออกใบประกอบวิชาชีพและพัฒนาวิชาชีพ มักจัดตั้งขึ้นในรูปของสภาหรือคณะกรรมการ อาจจัดตั้งขึ้นโดยกฎหมายหรือรวมตัวกันจัดตั้งขึ้นเองโดยไม่มีกฎหมายรองรับ

องค์กรวิชาชีพ อาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1.1) องค์กรวิชาชีพที่เป็นทางการ หมายถึง องค์กรวิชาชีพที่จัดตั้งขึ้นโดยกฎหมาย มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ขององค์กรและกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นกรรมการองค์กรวิชาชีพไว้ชัดเจน องค์กรวิชาชีพประเภทนี้เป็นองค์กรวิชาชีพของวิชาชีพที่กฎหมายกำหนดว่าเป็นอาชีพชั้นสูง เช่น แพทยสภา ครุสภาแห่งชาติ สภานายความ เนติบัณฑิตยสภา คณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพวิศวกรรม (กว.) เป็นต้น

1.2) องค์กรวิชาชีพที่ไม่เป็นทางการ หมายถึง องค์กรวิชาชีพที่บุคคลในอาชีพต่าง ๆ รวมตัวกันจัดตั้งขึ้นเองเพื่อควบคุมดูแลและส่งเสริมอาชีพของตน มักรวมตัวกันจัดตั้งขึ้นในรูปของสมาคมหรือชมรมต่าง ๆ เช่น สมาคมนักธุรกิจ สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย สมาคมนักแสดง สมาคมกล้วยไม้ ชมรมผู้เลี้ยงปลาสวยงาม ชมรมผู้เลี้ยงนกพิราบ เป็นต้น

2) บทบาทหน้าที่ขององค์กรวิชาชีพ มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 2.1) กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ตรวจสอบและประกันคุณภาพวิชาชีพ
- 2.2) ออกใบประกอบวิชาชีพ และถอดถอน
- 2.3) ควบคุมดูแลการประกอบวิชาชีพ และควบคุมให้เป็นไปตามจรรยาบรรณ
- 2.4) กำหนดจรรยาบรรณวิชาชีพ และควบคุมให้เป็นไปตามจรรยาบรรณ
- 2.5) พัฒนาศึกษาวิจัย ทั้งด้านความรู้และบุคลากร
- 2.6) สร้างความศรัทธาและความเชื่อถือในวิชาชีพ ชื่อสัตย์ต่อวิชาชีพ
- 2.7) ส่งเสริมความสามัคคีและผดุงเกียรติของสมาชิก

3) จุดมุ่งหมายของการกำหนดจรรยาบรรณวิชาชีพ

วิชาชีพชั้นสูงจะต้องมีจรรยาบรรณวิชาชีพเพื่อให้เป็นแนวทางและกรอบความประพฤติของผู้ประกอบการวิชาชีพนั้น ๆ จรรยาบรรณเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับคุณธรรมและความดีงาม เป็นสิ่งที่สังคมคาดหวัง เช่น จรรยาวิชาชีพแพทย์ จรรยาวิชาชีพครู จรรยาวิชาชีพทนายความ เป็นต้น จรรยาบรรณวิชาชีพ หมายถึง ข้อกำหนดความประพฤติที่ควรปฏิบัติของผู้ประกอบวิชาชีพใดวิชาชีพหนึ่ง เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ ชื่อเสียง และฐานะของสมาชิก และวิชาชีพนั้น ๆ

จรรยาบรรณวิชาชีพจะเป็นเครื่องช่วยควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในวิชาชีพนั้น ๆ ให้เป็นไปโดยถูกต้อง ปฏิบัติงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างมีคุณธรรม ไม่เอารัดเอาเปรียบ เพื่อให้จรรยาบรรณมีประสิทธิภาพควรเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรและดำเนินการให้ผู้ประกอบอาชีพนั้นทุกคนได้รับทราบและเผยแพร่ให้สังคมได้รับรู้ด้วย เพื่อช่วยกันควบคุมอีกชั้นหนึ่งจุดมุ่งหมายของจรรยาบรรณวิชาชีพ มีดังนี้

3.1) เพื่อรักษาชื่อเสียง เกียรติคุณและศักดิ์ศรีของวิชาชีพนั้น ๆ เมื่อมีจรรยาบรรณกำหนดไว้ชัดเจน ย่อมจะเป็นเครื่องป้องกันไม่ให้สมาชิกในวิชาชีพนั้น ๆ ประพฤติปฏิบัติไปในทางเสื่อมเสีย อันจะทำให้สังคมไม่เชื่อถือวิชาชีพนั้น ๆ

3.2) เพื่อให้สมาชิกในวิชาชีพนั้น ๆ ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อปฏิบัติตามจรรยาบรรณ หรือจริยธรรมวิชาชีพจะเกิดประสิทธิภาพ เพราะจรรยาบรรณจะกำหนดกรอบที่ถูกต้องดีงามไว้

3.3) ก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้รับบริการจากวิชาชีพนั้น ๆ จรรยาบรรณจะป้องกันไม่ให้สมาชิกในวิชาชีพประพฤติปฏิบัติเอาเปรียบสังคมตามอำเภอใจ

3.4) เพื่อให้ผู้ประกอบการวิชาชีพตระหนักในความสำคัญของวิชาชีพของตน เพราะมีจรรยาบรรณเป็นเครื่องเตือนใจอยู่เสมอ และหากประพฤตินิโคจรรยาบรรณจะถูกลงโทษ ถ้าประพฤตินิโคร้ายแรงอาจถูกยึดใบอนุญาต ไม่ให้ประกอบวิชาชีพนั้นอีกต่อไป

3.5) เพื่อให้สังคมรับรู้และเข้าใจ จะได้ศรัทธาเลื่อมใสและยกย่องวิชาชีพนั้น ๆ และจะได้ร่วมกันควบคุมพฤติกรรมของผู้ประกอบวิชาชีพอีกชั้นหนึ่ง เพราะจรรยาบรรณจะประกาศออกไปให้สังคมรับรู้ทั่วกัน

4) การกำกับดูแลจรรยาบรรณวิชาชีพ

สมศักดิ์ วิวัฒนสินชัย (2550) เพื่อให้จรรยาบรรณวิชาชีพมีผลอย่างแท้จริงให้สมาชิกวิชาชีพต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดควรดำเนินการดังนี้

4.1) จรรยาบรรณวิชาชีพควรกำหนดเฉพาะเรื่องสำคัญ ๆ ที่จำเป็นควรมีไม่มาก ข้อนั้นเกินไป จนเป็นแบบครอบจักรวาล ทำให้ไม่น่าเชื่อถือและปฏิบัติตามได้ยาก จนเกิดความรู้สึกลัว ถ้าปฏิบัติตามจรรยาบรรณนั้นจะกลายเป็นทวดาไปไม่ใช่ปลุชน

4.2) ให้องค์กรวิชาชีพ เลือกผู้แทนสมาชิกเข้าไปทำงานในสภาวิชาชีพในรูปแบบของ กรรมการหรือนุกรรมการ เพื่อให้กำกับดูแลการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ

4.3) ให้มีมาตรการในการกำหนดคุณและโทษในการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตาม จรรยาวิชาชีพ สมาชิกวิชาชีพจะได้เกรงกลัวไม่กล้าประพฤติปฏิบัติตนอกรีดนอกรอย

4.4) ให้มีมาตรการเพื่อควบคุมการปฏิบัติงานของคณะกรรมการผู้กำกับดูแล จรรยาบรรณวิชาชีพด้วย

4.5) ผู้บริหารระดับสูงต้องสนใจและรับผิดชอบในจรรยาบรรณอย่างแท้จริง ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างเอาจริงเอาจังต่อจรรยาบรรณ

5) การปฏิบัติตนให้อยู่ในจรรยาบรรณวิชาชีพ

เอกพันธ์ ปัดถาวโร (2555) การที่บุคคลประกอบอาชีพที่จำเป็นต้องมีพร้อมทั้ง ประสบการณ์ความสามารถในเรื่องวิชาการแล้ว ก็ยังต้องมีจรรยาบรรณวิชาชีพ ซึ่งจรรยาบรรณเป็น เครื่องมืออันสำคัญที่จะช่วยให้ผู้ประกอบวิชาชีพมีหลักการและแนวทางปฏิบัติตามที่ถูกต้องเหมาะสม อันจะนำมาซึ่งประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน รวมทั้งความเลื่อมใสศรัทธาและความ เชื่อมั่นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้น การปฏิบัติตนให้อยู่ในจรรยาบรรณวิชาชีพจึงเปรียบเสมือนตัวชี้วัด มาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพ โดยมีหลักปฏิบัติดังนี้

5.1) ความซื่อสัตย์ปฏิบัติงานอย่างมีเกียรติและซื่อสัตย์ตลอดเวลาที่ได้ร่วมงาน ทั้งกับผู้รับบริการและเพื่อนร่วมวิชาชีพด้วยกัน ซึ่งเป็นตัวสำคัญที่บ่งบอกถึงความจริงใจทั้งต่อหน้า และลับหลัง

5.2) ความเป็นกลาง ดำเนินกิจกรรมอย่างยุติธรรมและไม่ลำเอียง ซึ่งจะต้อง ปราศจากอคติหรือพิจารณาเป็นการล่วงหน้า ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในรูปแบบการแสดงออกต่อ ผู้รับบริการวิชาชีพและเพื่อนร่วมวิชาชีพ

5.3) ความเป็นอิสระการปฏิบัติงานจะต้องมีความเป็นอิสระในการที่ให้บริการ ทางด้านต่าง ๆ หรือบริการสาธารณะซึ่งการดำเนินการนั้นเป็นไปอย่างอิสระ แต่ผู้ประกอบวิชาชีพต้อง พึงระลึกอยู่เสมอว่าผลประโยชน์ที่ได้รับเป็นไปอย่างถูกกฎหมาย เป็นไปตามระเบียบแบบแผนแล้ว ข้อตกลงที่ตั้งไว้

5.4) การรักษาความลับของผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องให้ความนับถือธรรมชาติของ ความลับของข้อมูลของผู้รับบริการในการให้บริการทางวิชาชีพและข้อมูลควรได้รับการปกปิดแก่ บุคคลที่ 3 โดยปราศจากการขออนุญาตเฉพาะเรื่อง หรือเป็นหลักเกณฑ์ทางกฎหมาย

5.5) มาตรฐานวิชาการและวิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพถูกคาดหวังว่าจะต้องมี มาตรฐานทั้งทางด้านวิชาการและวิชาชีพตามคุณสมบัติวิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพ ซึ่งเป็นพื้นฐาน ในการปฏิบัติหน้าที่ที่เป็นบรรทัดฐานเดียวกันประสบการณ์ทางวิชาการและวิชาชีพจะถูกนำมาใช้ในการ ปฏิบัติหน้าที่โดยผู้รับบริการวิชาชีพพึงจะได้รับอย่างเท่าเทียมกัน

5.6) ความสามารถและความระมัดระวังผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องแสดงออกใน การให้บริการทางวิชาชีพด้วยความระมัดระวัง ด้วยความสามารถและด้วยความขยันหมั่นเพียร เนื่องจากมีหน้าที่ที่จะต้องรักษาความรู้และความชำนาญอย่างต่อเนื่อง

5.7) พฤติกรรมทางจริยธรรมผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องประพฤติตนอย่างมี จริยธรรมตลอดเวลาและต้องรักษาชื่อเสียงที่ดีในวิชาชีพ การให้คำปรึกษาแก่ผู้รับบริการวิชาชีพอย่าง เต็มความสามารถ

3.1.4 ประโยชน์ของจรรยาบรรณวิชาชีพ

เนตร์พัฒนา ยาวีราช (2552) กล่าวว่าประโยชน์ของจรรยาบรรณวิชาชีพ มีดังนี้

1) ช่วยควบคุมมาตรฐานรับประกันคุณภาพในการประกอบอาชีพการดำเนินชีวิตการ ประกอบธุรกิจการผลิตสินค้าการให้บริการ

2) ช่วยควบคุมจริยธรรมของผู้ประกอบอาชีพและผู้ผลิตเช่นให้ผู้ประกอบอาชีพมีความ สุจริตมีความซื่อสัตย์ลดปัญหาการใช้เล่ห์เหลี่ยมการฉ้อโกง

3) ช่วยส่งเสริมมาตรฐานคุณภาพของคนของผลิตภัณฑ์บริการให้มีคุณค่าเป็นที่นิยม เชื่อถือของคนทั่วไป

4) ช่วยส่งเสริมจริยธรรมของผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ และผู้ผลิตให้มีความเมตตากรุณา เห็นอกเห็นใจกระทำสิ่งที่ถูกต้องลดปัญหาการคดโกงการเอาเปรียบการปลอมปนความเห็นแก่ ตัว การคอร์รัปชัน

5) ช่วยให้สังคมดีขึ้นลดปัญหาอาชญากรรมมิฉ้อฉลการฆาตกรรมการทำร้ายร่างกาย ไม่ ทำสิ่งล่อแหลมต่ออาชญากรรมทางเพศ

6) ช่วยให้เกิดภาพพจน์ที่ดีได้รับการยกย่องมีเกียรติมีศีลธรรมได้รับการยอมรับนับถือ จากบุคคลทั่วไปว่าเป็นผู้มีคุณธรรมมีความเสียสละ

3.1.5 จรรยาบรรณวิชาชีพต่าง ๆ

สมคิด บางโม (2558) ได้นำเสนอ จรรยาบรรณวิชาชีพทางการศึกษา (ครู-อาจารย์) แพทย์ พยาบาล นักกฎหมาย วิศวกรรม นักธุรกิจ **อนิวัช แก้วจำนงค์ (2555)** ได้นำเสนอจรรยาบรรณ วิชาชีพการบริหารทรัพยากรบุคคล นักการตลาด นักบัญชี **เนตร์พัฒนา ยาวีราช (2552)** ได้นำเสนอ จรรยาบรรณวิชาชีพนักวิจัย สื่อมวลชน และนักประชาสัมพันธ์ ดังนี้

1) จรรยาบรรณวิชาชีพทางการศึกษา (ครู-อาจารย์)

ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ.2548 กำหนดจรรยาบรรณวิชาชีพทางการศึกษาไว้เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2548 ดังนี้

- 1.1) ต้องมีวินัยในตนเอง พัฒนาตนเองด้านวิชาชีพบุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ให้ทันต่อการพัฒนาจิตวิทยา การเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองอยู่เสมอ
- 1.2) ต้องรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพและเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ
- 1.3) ต้องรัก เมตตา เอาใจใส่ช่วยเหลือส่งเสริมให้กำลังใจแก่ศิษย์และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่โดยเสมอหน้า
- 1.4) ต้องส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และนิสัยที่ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์และผู้รับบริการตามบทบาทหน้าที่เต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ
- 1.5) ต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ
- 1.6) ต้องไม่กระทำความผิดเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์และผู้รับบริการ
- 1.7) ต้องให้บริการด้วยความจริงใจและเสมอภาคโดยไม่เรียกรับหรือยอมรับผลประโยชน์จากการใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ
- 1.8) พึงช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ โดยยึดมั่นในระบบคุณธรรม สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ
- 1.9) พึงปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

2) จรรยาบรรณวิชาชีพแพทย์

จรรยาบรรณแพทย์เป็นกรอบการประพฤติปฏิบัติของแพทย์ในภาพรวมที่แพทย์ทุกคนทุกสาขาควรจะต้องปฏิบัติและยึดถือเพื่อเกียรติและศักดิ์ศรีของวิชาชีพ เป็นภาพกว้าง ๆ แต่จริยธรรมวิชาชีพแพทย์จะกำหนดไว้เป็นรายละเอียด ซึ่งมีถึง 45 ข้อ

จรรยาบรรณแพทย์ กำหนดไว้ดังนี้

- 2.1) พึงถือว่าคนมีค่าเหนือวัตถุ
- 2.2) พึงถือว่าเกียรติ ศักดิ์ศรีอยู่เหนือผลประโยชน์ใด ๆ ทั้งสิ้น
- 2.3) ไม่ถือว่าผู้ป่วยเป็นโอกาสให้ได้ทำการทดลอง
- 2.4) พึงรักษาความลับของผู้ป่วย ที่รู้ได้จากการรักษาพยาบาล
- 2.5) พึงร่วมมือกับแพทย์ และผู้เกี่ยวข้องเพื่อหาวิธีการรักษาพยาบาลอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เรียกร้องค่าตอบแทนอย่างชอบธรรม ไม่ขัดต่อจรรยาบรรณแพทย์
- 2.6) พึงให้ยารักษาที่เชื่อว่าเป็นประโยชน์จริงแก่ผู้ป่วย ไม่สັกแต่ว่าตั้งหน้าตั้งตาเพื่อให้ขายสินค้าได้
- 2.7) พึงถือว่าการรักษาพยาบาลเป็นอาชีพไม่มุ่งเน้นเป็นธุรกิจ
- 2.8) พึงชวนช่วยหาความรู้ในภารกิจของตนให้ทันสมัยอยู่เสมอ

2.9) ฟังถือว่าการรักษาพยาบาลอยู่นอกขอบข่ายของชาติ ศาสนา เชื้อชาติ ชั้นวรรณะ ฐานะ สถานภาพของบุคคล

2.10) ฟังถือว่าการต่ออายุ และให้สุขภาพเป็นการให้ที่ทุกคนปรารถนาเหนือสิ่งใดทั้งหมดจะตีราคาเป็นตัวเงินไม่ได้

2.11) ฟังช่วยต่ออายุให้แม้จะไม่หวังได้อะไรตอบแทนเลย แต่แพทย์ก็มีสิทธิ์เรียกร้องตามสิทธิอันควรจากผู้รับผิดชอบในสังคม

2.12) ฟังงดเว้นอบายมุขทุกอย่าง

จริยธรรมวิชาชีพแพทย์

คณะกรรมการแพทยสภา ได้ออกข้อบังคับว่าด้วยการรักษาจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรมฉบับที่ 1 พ.ศ.2526 และได้แก้ไขเพิ่มเติมหลายครั้ง จนถึงฉบับที่ 7 พ.ศ.2545 ซึ่งแยกออกเป็น 7 หมวด รวม 45 ข้อ แพทย์ผู้ใดฝ่าฝืนจะได้รับโทษ ตักเตือน หรืองดใช้ใบอนุญาตชั่วคราว หรือยกเลิกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตลอดไปแล้วแต่กรณี ในที่นี้ขอนำเสนอเฉพาะหมวดที่ 3 ว่าด้วยการประกอบวิชาชีพเวชกรรม ดังนี้

หมวด 3 การประกอบวิชาชีพเวชกรรม (นภส คำนวน, 2558)

ข้อ 1 ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องรักษามาตรฐานของการประกอบวิชาชีพเวชกรรมในระดับที่ดีที่สุด และพยายามให้ผู้ป่วยพ้นจากอาการทรมานจากโรค และความพิการต่าง ๆ โดยไม่เรียกร้องสินจ้างรางวัลพิเศษ นอกเหนือจากค่าบริการที่ควรได้รับตามปกติ

ข้อ 2 ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องไม่จงใจหรือชักชวนผู้ป่วยให้มารับบริการทางวิชาชีพเวชกรรม เพื่อผลประโยชน์ของตน

ข้อ 3 ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องไม่ให้หรือรับผลประโยชน์เป็นค่าตอบแทน เนื่องจากการรับ หรือส่งผู้ป่วยเพื่อรับบริการทางวิชาชีพเวชกรรม

ข้อ 4 ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องปฏิบัติต่อผู้ป่วยโดยสุภาพและปราศจากการบังคับขู่เข็ญ

ข้อ 5 ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องไม่หลอกลวงผู้ป่วยให้หลงเข้าใจผิดเพื่อประโยชน์ของตน

ข้อ 6 ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องไม่ประกอบวิชาชีพโดยไม่คำนึงถึงความปลอดภัยและความสิ้นเปลืองของผู้ป่วย

ข้อ 7 ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องไม่สั่ง ใ้ หรือสนับสนุนการใช้ยาตำรับลับ รวมทั้งใช้อุปกรณ์การแพทย์อันไม่เปิดเผยส่วนประกอบ

ข้อ 8 ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องไม่ออกใบรับรองอันเป็นความเท็จโดยตั้งใจ หรือให้ความเห็นโดยไม่สุจริตในเรื่องใด ๆ อันเกี่ยวกับวิชาชีพของตน

ข้อ 9 ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องไม่เปิดเผยความลับของผู้ป่วย ซึ่งตนทราบมาเนื่องจากการประกอบวิชาชีพ เว้นแต่ด้วยความยินยอมของผู้ป่วย หรือเมื่อต้องปฏิบัติตามกฎหมาย หรือตามหน้าที่

ข้อ 10 ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องไม่ปฏิเสธการช่วยเหลือ ผู้ที่อยู่ในระยะอันตรายจากการเจ็บป่วย เมื่อได้รับคำขอร้อง และตนอยู่ในฐานะที่จะช่วยได้

ข้อ 11 ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องไม่ใช้หรือสนับสนุนให้มีการประกอบวิชาชีพเวชกรรม ประกอบวิชาชีพพยาบาลและการผดุงครรภ์หรือการประกอบโรคศิลปะโดยผิดกฎหมาย

3) จรรยาบรรณวิชาชีพพยาบาล

หลักจริยธรรมในวิชาชีพหรือจรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาล ซึ่งจัดทำโดยสมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย ใน พ.ศ.2526 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2528 กำหนดจรรยาบรรณสำหรับพยาบาลต่อประชาชน สังคมและประเทศชาติและต่อวิชาชีพไว้ดังนี้ (พิภพ วังเงิน, 2545)

3.1) จรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาลต่อประชาชน

(1) ประกอบวิชาชีพด้วยความมีสติ ตระหนักในคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

(2) ปฏิบัติต่อประชาชนด้วยความเสมอภาคตามสิทธิมนุษยชน โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ ศาสนา และสถานภาพของบุคคล

(3) ละเว้นการปฏิบัติที่มีอคติและการใช้อำนาจหน้าที่เพื่อผลประโยชน์ส่วนตน

(4) พึงเก็บรักษาเรื่องส่วนตัวของผู้รับบริการไว้เป็นความลับเว้นแต่ด้วยความยินยอมของผู้นั้น หรือเมื่อต้องปฏิบัติตามกฎหมาย

(5) พึงปฏิบัติหน้าที่โดยใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ในการวินิจฉัยและการแก้ไขปัญหาสุขภาพอนามัยอย่างเหมาะสมแก่สภาพของบุคคล ครอบครัว และชุมชน

(6) พึงป้องกันภัยอันตรายอันจะมีผลต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน

3.2) จรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาลต่อสังคมและประเทศชาติ

(1) พึงประกอบกิจแห่งวิชาชีพให้สอดคล้องกับนโยบายอันยังประโยชน์แก่สาธารณชน

(2) พึงรับผิดชอบร่วมกับประชาชนในการริเริ่ม สนับสนุนกิจกรรมที่ก่อให้เกิดสันติสุขและยกระดับคุณภาพชีวิต

(3) พึงอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ

(4) พึงประกอบวิชาชีพโดยมุ่งส่งเสริมความมั่นคงของชาติ ศาสนา และสถาบันกษัตริย์

3.3) จรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาลต่อวิชาชีพ

(1) พึงตระหนักและถือปฏิบัติในหน้าที่ความรับผิดชอบตามหลักการแห่งวิชาชีพการพยาบาล

(2) พัฒนาความรู้และวิธีปฏิบัติให้ได้มาตรฐานแห่งวิชาชีพ

(3) พึงศรัทธาสนับสนุนและให้ความร่วมมือในกิจกรรมแห่งวิชาชีพ

(4) พึงสร้างและดำรงไว้ซึ่งสิทธิอันชอบธรรมในการประกอบวิชาชีพการพยาบาล

(5) พึงเผยแพร่ชื่อเสียงและคุณค่าแห่งวิชาชีพให้เป็นที่ปรากฏแก่สังคม

4) จรรยาบรรณวิชาชีพนักกฎหมาย

นักกฎหมาย หมายความว่า ตุลาการ อัยการ และทนายความ ทั้ง 3 วิชาชีพต่างมี จริยธรรมวิชาชีพของตนเอง บางวิชาชีพเรียกว่า มารยาทวิชาชีพ จรรยาบรรณ นักกฎหมายมีดังนี้

(1) พึงเถื่อนักกฎหมายทุกคน เป็นที่พึ่งของประชาชนทุกคนในด้านความ ยุติธรรม จึงเป็นภาระหน้าที่ของนักกฎหมายจะต้องพิทักษ์ธรรม

(2) พึงเถื่อนักกฎหมายทุกคนมีสิทธิในเรื่องความยุติธรรมเท่าเทียมกัน

(3) พึงเถื่อนักกฎหมายอยู่เหนืออำมาตย์สินจ้างหรือผลประโยชน์ใด ๆ ทั้งสิ้น

(4) พึงเถื่อนักกฎหมายเป็นเพียงเครื่องมือของความยุติธรรม มิใช่มาตรการความ

ยุติธรรม

(5) พึงเถื่อนักกฎหมายเป็นงานอาชีพ อย่าเถื่อนธุรกิจ

(6) พึงเถื่อนักกฎหมายเป็นกลางสำหรับคนทุกชาติ ทุกศาสนา ทุกฐานะ

(7) พึงเถื่อนักกฎหมายมีค่าเหนือกว่าวัตถุใด ๆ

(8) พึงชวนชวยหาความรู้ให้ทันเหตุการณ์อยู่เสมอ

(9) พึงเถื่อนักกฎหมายมีส่วนชวยตัดสินความยุติธรรมอย่างมาก จึงไม่พึงรีบร้อน ตัดสินใจโดยไม่จำเป็น

(10) พึงดเว้นอบายมุขทุกประเภท

(11) พึงรักเกียรติยิ่งกว่าทรัพย์สินใดทั้งหมด

5) จรรยาบรรณวิชาชีพวิศวกรรม

จรรยาบรรณวิชาชีพวิศวกรรม เรียกว่า มารยาทวิชาชีพ โดยออกเป็นกฎกระทรวง ดังนี้

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพ วิศวกรรม พ.ศ.2505 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยออกกฎกระทรวงไว้ให้กำหนดมารยาทแห่ง วิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม ดังนี้

(1) ไม่กระทำการใด ๆ อันอาจนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ

(2) ต้องปฏิบัติงานที่ได้รับทำอย่างถูกต้องตามหลักปฏิบัติและวิชาการ

(3) ต้องประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

(4) ไม่ใช่อำนาจหน้าที่โดยไม่ชอบธรรม หรือใช้อิทธิพลหรือให้ผลประโยชน์แห่ง บุคคลใด เพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับหรือไม่ได้รับงาน

(5) ไม่เรียก รับ หรือยินยอมรับทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อย่างใดสำหรับตนเอง หรือผู้อื่น โดยมีชอบจากผู้รับเหมาหรือบุคคลใดซึ่งเกี่ยวข้องในงานที่ทำอยู่กับผู้ว่าจ้าง

(6) ไม่โฆษณาหรือยอมให้ผู้อื่นโฆษณา ซึ่งการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม เว้นแต่การแสดงชื่อ คุณวุฒิ ที่อยู่ หรือสำนักงานของผู้นั้น

(7) ไม่ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมเกินความสามารถที่ตนเองจะกระทำได้

(8) ไม่ละทิ้งงานที่ได้รับทำโดยไม่มีเหตุอันสมควร

(9) ไม่ลงลายมือชื่อเป็นผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมในงานที่ตนไม่ได้รับ ทำตรวจสอบหรือควบคุมด้วยตนเอง

- (10) ไม่เปิดเผยความลับของงานที่ตนได้รับทำ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากผู้ว่าจ้าง
- (11) ไม่แย่งงานจากผู้ประกอบการวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมอื่น
- (12) ไม่รับทำงานหรือตรวจสอบงานขึ้นเดียวกันกับผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมอื่นทำอยู่ เว้นแต่เป็นการทำงานหรือตรวจสอบตามหน้าที่ หรือได้แจ้งให้ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมอื่นนั้นทราบล่วงหน้า
- (13) ไม่รับดำเนินงานขึ้นเดียวกันให้แก่ผู้ว่าจ้างรายอื่น เพื่อการแข่งขันราคา เว้นแต่ได้แจ้งให้ผู้ว่าจ้างรายแรกทราบล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษรหรือได้รับความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้ว่าจ้างรายแรกและได้แจ้งให้ผู้ว่าจ้างรายอื่นนั้นทราบล่วงหน้าแล้ว
- (14) ไม่ใช้หรือคัดลอกแบบ รูป แผนผัง หรือเอกสารที่เกี่ยวกับงานของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมอื่น เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมอื่นนั้น
- (15) ไม่กระทำการใด ๆ โดยจงใจให้เป็นที่เป็นที่เสื่อมเสียแก่ชื่อเสียงหรืองานของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมอื่น

6) จรรยาบรรณวิชาชีพนักธุรกิจ

สมาคมธุรกิจแห่งประเทศไทย ได้กำหนดจรรยาบรรณนักธุรกิจไว้เป็นภาพกว้างๆ สำหรับนักธุรกิจทุกสาขา ดังนี้

- (1) พึงถือว่าเกียรติสำคัญกว่าผลประโยชน์อื่นใดทั้งสิ้น
- (2) พึงให้เกียรติบุคคลเหนือวัตถุเสมอ
- (3) พึงมีความสุจริตในการแจ้งคุณภาพของสินค้า หรือบริการของตน
- (4) พึงมีเมตตาธรรมต่อทุกคนที่ด้อยกว่าตนไม่ว่าในทางใด
- (5) พึงร่วมมือกับรัฐบาลในทุกทาง เพื่อส่งเสริมประชาธิปไตย และความสงบสุขของบ้านเมือง
- (6) พึงเฉลียวผลกำไรอย่างทั่วถึงแก่ผู้ร่วมงานทุกคนตามอัตราส่วนของความรับผิดชอบอย่างน้อยที่สุดจะต้องเพียงพอสำหรับให้ครอบครัวดำรงชีพอยู่ได้อย่างเหมาะสมกับความเป็นมนุษย์
- (7) พึงร่วมมือกับนักบริหารอื่น ๆ เพื่อบริการสังคมอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด สะดวกที่สุดปลอดภัยที่สุด
- (8) พึงปฏิบัติต่อชนกรรมาชีพในฐานะผู้ร่วมงาน ไม่ใช่เครื่องจักรที่อยากจะทิ้งขว้างเมื่อใดก็ได้
- (9) พึงมีความรับผิดชอบต่อผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาทุกคนดำรงชีพได้อย่างเหมาะสมกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
- (10) พึงส่งเสริมให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติมทั้งในด้านอาชีพ สังคม และมนุษยธรรม
- (11) พึงส่งเสริมให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาทุกคน มีความปลอดภัยในการทำงาน และมีเวลาพักผ่อนเพียงพอตามลักษณะของงาน

(12) พึงให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นเพื่อปรับปรุง
กิจการ

(13) พึงส่งเสริมให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาเก็บหอมรอมริบและร่วมลงทุนในกิจการ
ด้วย

(14) พึงสนใจส่งเสริมการศึกษาของทายาทของผู้ร่วมงาน

7) จรรยาบรรณวิชาชีพการบริหารทรัพยากรบุคคล

สมาคมการจัดการงานบุคคลแห่งประเทศไทย(PMAT) และสถาบัน สมาคมและ
ชมรมการบริหารทรัพยากรบุคคลได้ประกาศใช้จรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพการบริหาร
ทรัพยากรบุคคลตั้งแต่วันที่ 18 พฤศจิกายน 2548 โดยจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพการบริหาร
ทรัพยากรบุคคลคือประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบวิชาชีพนี้กำหนดขึ้นทั้งที่เป็นและไม่เป็นลาย
ลักษณ์อักษร เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ ศักดิ์ศรี ชื่อเสียงและฐานะของสมาชิกและผู้ประกอบ
วิชาชีพนี้

ทั้งนี้ องค์กร หมายถึง หน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ ธุรกิจเอกชน สมาคม สถาบัน
อิสระ ชมรมและผู้ประกอบวิชาชีพด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลในประเทศไทย

7.1) หลักการทั่วไป

(1) จรรยาบรรณวิชาชีพนี้จัดทำเพื่อกำหนดหลักการ และแนวทางความ
ประพฤติที่พึงกระทำและไม่พึงกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประกอบวิชาชีพนี้ทุกระดับ

(2) จรรยาบรรณวิชาชีพนี้จัดทำเป็นหลักการและแนวทางปฏิบัติกว้าง ๆ เท่านั้น
ไม่สามารถระบุรายละเอียดหรือครอบคลุมการกระทำทุกกรณีได้ หากมีข้อสงสัยประการใดสอบถาม
เพื่อความกระจ่างได้ที่ตนเองสังกัดหรือเกี่ยวข้อง

(3) เชิญผู้แทนจากองค์กร/หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ชมรมนัก
บริหารงานบุคคลต่าง ๆ สมาคมการจัดการธุรกิจแห่งประเทศไทย กพ. สมาคมนักบริหารงานบุคคล
รัฐวิสาหกิจ ฯลฯ

(4) ดำเนินการจัดทำร่างจรรยาบรรณวิชาชีพ HR ให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 31
สิงหาคม2548

(5) จัดสัมมนา Focus Group

(6) นำเสนอต่อที่ประชุมกรรมการเสริมสร้างนักบริหารงานบุคคลให้เป็นมือ
อาชีพ

(7) นำเสนอต่อที่ประชุมใหญ่เพื่อขอสัตยาบรรณต่อที่ประชุมใหญ่ ในงานสัมมนา
ครบรอบ 40 ปี PMAT

7.2) จรรยาบรรณและแนวทางปฏิบัติ

(1) พฤติกรรมส่วนบุคคลแต่ละอาชีพ

(2) ดำรงตนอย่างเหมาะสมในสังคม

(3) ศรัทธาและเคารพต่อวิชาชีพของตน

(4) เคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบังคับการทำงาน นโยบายและคำสั่งสอน
อันชอบธรรมของผู้มีอำนาจสั่งการ

(5) ประกอบวิชาชีพด้วยเจตนารมณ์ที่ดีและเป็นธรรม โดยไม่คำนึงถึงเพศ ฐานะ เชื้อชาติ สัญชาติ ศาสนา สังคมและการเมือง

(6) ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถด้วยความซื่อสัตย์และสุจริต

(7) ปฏิบัติหน้าที่โดยคำนึงถึงสิทธิขององค์กร สถาบัน และบุคคลอื่น

(8) รักษาและปฏิบัติตามสัญญาและข้อตกลงกับสถาบันหรือบุคคลอื่น

(9) ปฏิบัติตามเงื่อนไขในการเข้าถึงหรือใช้ช่องทางการสื่อสารขององค์กรอย่างเคร่งครัด

(10) ใฝ่หาและพัฒนาความรู้ความสามารถในการประกอบวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

(11) พึ่งช่วยเหลือและสนับสนุนผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ

(12) ไม่ประพฤติหรือกระทำการใด ๆ อันเป็นเหตุให้เสื่อมเสียเกียรติคุณ ศักดิ์ศรี และชื่อเสียงแห่งวิชาชีพ

7.3) ความขัดแย้งของกิจกรรมและผลประโยชน์

(1) พึ่งร่วมทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม และประเทศชาติโดยไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อองค์กรที่สังกัด

(2) ไม่รับหรือดำรงตำแหน่งใด ๆ ในองค์กรที่ดำเนินการเพื่อแสวงหากำไร โดยมิได้รับความเห็นชอบจากองค์กร

(3) ไม่ประกอบธุรกิจส่วนร่วมในการประกอบธุรกิจหรืออาชีพอื่นที่เป็นการแข่งขันหรือขัดต่อผลประโยชน์ขององค์กรที่ตนสังกัด ยกเว้นได้รับการยินยอมอย่างเป็นทางการ

(4) ไม่รับของขวัญ รางวัลและผลประโยชน์ตอบแทนจากการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนตน

(5) ไม่เอื้อประโยชน์แก่องค์กรหรือบุคคลอื่นโดยมิชอบในการประกอบวิชาชีพ

7.4) การใช้และเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลและองค์กร

(1) เคารพและรักษาความลับข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้จากการจ้างงาน

(2) ไม่ใช้หรือเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลและองค์กรโดยมิชอบ ยกเว้นเป็นการปฏิบัติตามหน้าที่ หรือได้รับความเห็นชอบ

(3) ไม่ใช้หรือแสวงหาประโยชน์อันมิชอบจากการเข้าถึงข้อมูลขององค์กร เนื่องจากการดำรงตำแหน่ง หรือหน้าที่งานของตนเอง

(4) พึ่งระมัดระวังและคำนึงถึงสิทธิของข้อมูลก่อนเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล และองค์กรแก่ผู้อื่น

(5) การใช้ทรัพยากรองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ สุจริต ถูกต้องตามกฎหมาย และข้อบังคับการทำงานไม่ใช้ทรัพยากรขององค์กรเพื่อประโยชน์ส่วนตน

(6) ความรับผิดชอบเพื่อพัฒนาจากองค์กรโดยไม่แสวงงประโยชน์จากการดำรงตำแหน่งเพื่อวางแผน หรือได้มาซึ่งตำแหน่งที่ดีกว่าในองค์กรเดิมในทางมิชอบ

(7) การประพฤติผิดจรรยาบรรณวิชาชีพนี้อาจนำไปสู่การพิจารณาลงโทษสถานเบาหรือสถานหนักได้ดังนี้

(7.1) ว่ากล่าวตักเตือนเป็นลายลักษณ์อักษร

(7.2) ภาคพันธท์

(7.3) ลบชื่อออกจากทะเบียนสมาชิกสามัญหรือการเป็นตัวแทนของสมาชิกสถาบัน

(7.4) พักใบประกอบวิชาชีพโดยมีกำหนดระยะเวลา (หากมีใบประกอบวิชาชีพ)

(7.5) เพิกถอนใบประกอบวิชาชีพ (หากมี)

ทั้งนี้ผู้ประพฤติผิดจรรยาบรรณวิชาชีพนี้ อาจต้องโทษตามระเบียบข้อบังคับขององค์การที่สังกัดหรือกฎหมายบ้านเมืองได้ซึ่งมาตรการและขั้นตอนการลงโทษโดยละเอียดจำทำเป็นระเบียบต่างหาก

8) จรรยาบรรณวิชาชีพนักการตลาด

สมาคมนักการตลาดแห่งประเทศไทย ได้จัดทำจรรยาบรรณนักการตลาดขึ้นในโอกาสครบรอบ 40 ปีของสมาคมการตลาดแห่งประเทศไทยเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับบุคคลในวงการธุรกิจและการตลาดเพื่อให้อาชีพนักการตลาดเป็นอาชีพที่มีเกียรติและศักดิ์ศรีอย่างแท้จริง ความรู้ ความชำนาญทางด้านการตลาดมิใช่เพื่อเอาตัวรอดหรือเอารอดเอาเปรียบผู้บริโภคหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแต่จะต้องเป็นการสร้างสรรค์และยกระดับมาตรฐานวงการตลาดไทยให้ทัดเทียมกับอารยประเทศ

8.1) หลักการทั่วไป

(1) นักการตลาดไทยต้องมีจิตตระหนักในภาระหน้าที่และบทบาทที่จะช่วยกันเสริมสร้างและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจไทยและของประเทศไทยในตลาดโลก

(2) ดำเนินกิจกรรมทางการตลาดด้วยคุณธรรมและความรับผิดชอบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยระมัดระวังไม่ให้ผลกระทบในทางลบต่อจารีตประเพณี

(3) รับผิดชอบต่อผลการกระทำของตนและพยายามทุกวิถีทางให้มั่นใจว่าการตัดสินใจหรือการกระทำการใด ๆ ของตนเป็นไปเพื่อบ่งชี้ตอบสนองและสร้างความพึงพอใจให้แก่กลุ่มสาธารณะที่เกี่ยวข้องโดยรวม

(4) ปฏิบัติตามกฎหมายและค่านิยมที่ดีทางสังคม

(5) ตั้งมั่นอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริตและความเป็นธรรมต่อผู้บริโภค ผู้ซื้อ ผู้ขาย ลูกจ้าง พนักงานและสาธารณะชนทั่วไป

(6) กระทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ร่วมอาชีพและบุคคลอื่น

(7) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการปฏิบัติตามจรรยาบรรณนักการตลาด

(8) ละเว้นการใช้อำนาจหน้าที่เพื่อผลประโยชน์ส่วนตน

(9) ยินดีเผยแพร่ความรู้ความสามารถในวิชาชีพของตนเพื่อสาธารณะประโยชน์

นอกจากหลักการทั่วไปของจรรยาบรรณวิชาชีพนักการตลาดดังกล่าวข้างต้นแล้วทางสมาคมการตลาดยังได้จัดทำข้อพึงปฏิบัติต่อกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการบริหารงานทางการตลาด 5 ด้าน ดังนี้

(1) ด้านการผลิตภัณฑ์และบริการ

(1.1) มุ่งเสนอผลิตภัณฑ์และบริการที่มีความปลอดภัยต่อการอุปโภคบริโภค

(1.2) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และบริการที่เที่ยงตรงไม่หลอกลวงรวมถึงการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้จากการใช้ผลิตภัณฑ์หรือบริการ

(1.3) ให้บริการหลังการขายตามสมควรรวมถึงการบริการดัดแปลงแก้ไขและรับเรื่องร้องทุกข์อันสืบเนื่องมาจากการซื้อผลิตภัณฑ์และบริการ

(1.4) มุ่งเสนอผลิตภัณฑ์และบริการที่ถูกต้องตามกฎหมาย วัฒนธรรมและศีลธรรมอันดีงามของสังคมโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสถานะสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ

(1.5) พึงแจ้งให้ทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะหรือส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์และบริการที่เปลี่ยนแปลงไปอันอาจมีผลต่อการตัดสินใจของผู้ซื้อ

(1.6) ไม่ลอกเลียนแบบสินค้าและบริการของผู้อื่นโดยวิธีการที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย

(2) ด้านการตั้งราคา

(2.1) ไม่รวมกลุ่มกันตั้งราคาหรือสมยอมรู้เห็นในการกำหนดราคาที่เป็นการเอารัดเอาเปรียบผู้ซื้อ

(2.2) กำหนดผลตอบแทนหรือค่าธรรมเนียมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในขบวนการทางการตลาดอย่างเป็นธรรม

(2.3) ไม่กระทำการใด ๆ เพื่อให้สินค้าราคาสูงขึ้นโดยไม่มีเหตุผล

(3) ด้านการกระจายสินค้า

(3.1) ไม่กักตุนสินค้า

(3.2) ไม่ผูกขาดช่องทางการกระจายสินค้า

(3.3) ไม่พยายามบีบบังคับผู้ค้าอิสระให้ขายสินค้าเฉพาะของตน

(3.4) ควรให้บริการต่อผู้ค้าทุกรายเท่าเทียมกันในทุกสถานะตลาด

(4) ด้านการส่งเสริมการขาย

(4.1) ละเว้นการโฆษณาที่เป็นเท็จหรือที่อาจก่อให้เกิดการเข้าใจผิด

(4.2) ละเว้นวิธีการส่งเสริมการขายที่เป็นการหลอกลวง

(4.3) ละเว้นกลวิธีการขายที่เป็นการบีบบังคับให้ลูกค้าซื้อผลิตภัณฑ์หรือการบริการที่ลูกค้าไม่ต้องการหรือทำให้ลูกค้าซื้อโดยสำคัญผิด

(4.4) ละเว้นการโฆษณาหรือให้ข่าวสารต่อสื่อมวลชนที่บิดเบือนความจริงหรือผิดวัฒนธรรม ศีลธรรมอันดีงามหรือเป็นการให้ร้ายป้ายสีคู่แข่งอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

(5) ด้านการวิจัยตลาด

5.1) ละเว้นการแอบอ้างการวิจัยตลาดเพื่อใช้ในการขายสินค้าและบริการหรือการระดมทุนเพื่อกิจกรรมใด ๆ

(5.2) ละเว้นการให้ข้อมูลที่บิดเบือนหรือบกพร่องไม่สมบูรณ์

(5.3) ไม่นำข้อมูลวิจัยของลูกค้าไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตน

(5.4) ปฏิบัติต่อลูกค้าทุกรายอย่างเป็นธรรมและไม่นำข้อมูลอันเป็นความลับของลูกค้าไปเปิดเผยโดยมิได้รับอนุญาต

สำหรับข้อพึงปฏิบัติในด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการ การตั้งราคา การกระจายสินค้า การส่งเสริมการขายและการวิจัยตลาดอาจกล่าวได้ว่ามีผลโดยตรงต่อพ่อค้าคนกลาง (Middle Men) ทางการตลาด กิจกรรมคู่ค้า กิจกรรมของคู่แข่งชั้นทางการค้าและผู้บริโภคอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้เขียนจึงเห็นว่าหน้าที่นักการตลาดยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องและปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมจะทำให้ได้รับความไว้วางใจ และความศรัทธาในอาชีพมากยิ่งขึ้น ข้อที่พึงระมัดระวังคือการบริโภคข้อมูลที่มีความรวดเร็วและสามารถรับได้รอบทิศทางจะมีส่วนอย่างมากในการให้บุคคลอื่นสามารถรับข้อมูลข่าวสารและแยกแยะได้ว่าอะไรเป็นความจริงและอะไรเป็นเท็จซึ่งมีผลต่อความต้องการและความพึงพอใจของบุคคลในที่สุดและส่งผลถึงการปฏิบัติงานของนักการตลาดในที่สุด

8.2) ข้อพึงปฏิบัติเกี่ยวกับสัมพันธภาพองค์กร

(1) พึงรักษาความลับของข้อมูลทางองค์การ ไม่นำไปเพื่อประโยชน์ส่วนตนหรือในทางที่อาจทำให้องค์กรได้รับความเสียหาย

(2) ปฏิบัติตามหน้าที่ความรับผิดชอบตามสัญญาต่าง ๆ ที่ได้ให้ไว้ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ตรงไปตรงมาและเป็นธรรม

(3) ไม่ฉวยโอกาสจากสถานการณ์ต่าง ๆ สร้างผลประโยชน์ให้กับตนเองหรือก่อให้เกิดความเสียหายหรือความไม่เป็นธรรมต่อผู้อื่นและองค์กร

(4) เคารพสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของผู้อื่น ไม่นำผลงานของผู้อื่นแม้เพียงบางส่วนไปใช้เป็นประโยชน์ส่วนตนโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือให้ค่าตอบแทนแก่เจ้าของงานเสียก่อน

สำหรับผู้เขียนเห็นว่าสัมพันธภาพในองค์กรมีส่วนในการสร้างผลกระทบโดยตรงต่อองค์กรในประเด็นการสร้างความรักภักดีต่อองค์กร ความซื่อสัตย์สุจริตในการทำงาน การให้ความเคารพในสิทธิของผู้อื่นรวมถึงทรัพย์สินทางปัญญาที่อาจเกิดขึ้นในภายหลังได้

8.3) ข้อพึงปฏิบัติเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม

(1) ใช้พลังงานและทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด

(2) ละเว้นจากการประกอบการใด ๆ อันเป็นการทำลายทรัพยากรทางธรรมชาติและสภาพแวดล้อม

(3) หาทางปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้นและพยายามใช้ทรัพยากรที่จะนำกลับมาใช้ได้

สำหรับข้อพึงปฏิบัติเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมผู้เขียนเห็นว่ามีส่วนในการช่วยสร้างและรักษาสภาพแวดล้อมทั้งโดยเจตนาและไม่เจตนาก็ตาม การประพฤติปฏิบัติตามแนวทางข้างต้นของนักการตลาดมีส่วนช่วยสร้างจิตสำนึกในการรักษาสภาพแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลายไปมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

9) จรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี

พระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 ได้กำหนดหมวด 7 จรรยาบรรณผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีเพื่อเป็นกรอบให้ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีหรือผู้ซึ่งขึ้นทะเบียนไว้กับสภาวิชาชีพบัญชีถือปฏิบัติซึ่งจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีที่ออกเป็นข้อบังคับสภาวิชาชีพบัญชี (ฉบับที่ 19) เรื่องจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ.2553 และได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อ

วันที่ 3 พฤศจิกายน 2553 ซึ่งข้อบังคับจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีฉบับนี้ได้กำหนดหลักการพื้นฐาน (Fundamental Principles) ที่สอดคล้องกับ Code of Ethics ของ International Federation of Accountants (IFAC) และเป็นไปตามกรอบจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีของพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 มีข้อกำหนดที่สอดคล้องกับประเพณีนิยมและสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของประเทศไทย

ทั้งนี้ ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี หมายความว่า ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีด้านการทำบัญชี ด้านการสอบบัญชี ด้านการบัญชีบริหาร ด้านการวางระบบบัญชี ด้านการบัญชีภาษีอากร ด้านการศึกษาและเทคโนโลยีการบัญชีและการบริการเกี่ยวกับการบัญชีด้านอื่นตามที่กระทรวงกำหนดให้เป็นวิชาชีพรวมทั้งผู้ซึ่งขึ้นทะเบียนไว้กับสภาวิชาชีพบัญชีและให้หมายรวมถึงหัวหน้าคณะบุคคลหรือหัวหน้าสำนักงานหรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลตามมาตรา 11 ด้วย ทั้งนี้ ความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพบัญชี **สุมินทร เบ้าธรรม และดวงฤดี อู่ (2559)** ให้ความหมายว่า การกระทำการใด ๆ ที่เป็นเหตุให้ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีต้องได้โทษการประพฤติจรรยาบรรณตามมาตรา 49 โดยมีลักษณะการกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

- (1) ลงลายมือชื่อแสดงความคิดเห็นในการสอบบัญชีโดยมิได้ปฏิบัติงานตรวจสอบใด ๆ หรือควบคุมการสอบบัญชีตามมาตรฐานการสอบบัญชี
- (2) มีพฤติกรรมรับจ้างลงลายชื่อหรือยอมให้ใช้ชื่อทั้งที่ไม่ได้ปฏิบัติงานตามมาตรฐานการสอบบัญชีหรือมาตรฐานการสอบบัญชี
- (3) แสดงความคิดเห็นต่องบการเงินที่นำส่งหน่วยราชการหลายแห่งโดยงบการเงินแต่ละชุดแสดงข้อมูลต่างกันโดยไม่มีเหตุผลสมควร
- (4) แจ้งข้อความหรือจัดทำรวมถึงการใช้พยานหลักฐานอันเป็นเท็จหรือรู้ว่าเป็นพยานหลักฐานอันเป็นเท็จการเสียไม่ว่าจะทำเป็นบุคคลใดก็ตามในการประกอบอาชีพบัญชี
- (5) แนะนำให้ผู้รับบริการเสียภาษีอากรไม่ถูกต้องตามกฎหมายโดยทุจริตหรือมีเจตนาหลีกเลี่ยงภาษีอากร
- (6) มีพฤติกรรมอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการสภาวิชาชีพบัญชีกำหนดว่าเป็นพฤติกรรมอันนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพบัญชี
- (7) เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตในการประกอบวิชาชีพจากหน่วยราชการหรือสถาบันวิชาชีพที่ควบคุมหรือกำกับดูแล เนื่องจากพฤติกรรมผิดจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในสาระสำคัญ
- (8) ให้ผู้ประกอบวิชาชีพต้องปฏิบัติหรืองดเว้นการปฏิบัติใด ๆ ให้ความหมายรวมถึงการกระทำของบุคคลอื่นซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีรับรู้หรือผู้ประกอบวิชาชีพบัญชียินยอมให้อ้างชื่อ (**สุมินทร เบ้าธรรม และดวงฤดี อู่, 2559**)

ในการปฏิบัติหรืองดเว้นการปฏิบัติใด ๆ ซึ่งจะทำให้เกิดการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับนี้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีเป็นผู้รักษาการให้เป็นไปตามข้อบังคับนี้ (**สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์, 2553**)

หมวด 1 บททั่วไป กล่าวถึงจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีนอกจากที่กำหนดไว้ในข้อบังคับนี้ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 ในกรณีที่มีปัญหาการ

ตีความเกี่ยวกับการปฏิบัติตามข้อบังคับนี้ให้คณะกรรมการสภาวิชาชีพบัญชีเป็นผู้วินิจฉัยและถือว่าคำวินิจฉัยคณะกรรมการสภาวิชาชีพบัญชีเป็นที่สุด

หมวด 2 ความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรมและความซื่อสัตย์สุจริตผู้ประกอบวิชาชีพต้องปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส ต้องใช้ดุลยพินิจและปฏิบัติงานอย่างอิสระภายใต้กรอบวิชาชีพบัญชี ต้องปฏิบัติงานด้วยความยุติธรรม ซึ่งตรงต่อวิชาชีพและต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียในงานที่ตนประกอบวิชาชีพนอกจากค่าตอบแทนที่ได้รับจากการประกอบวิชาชีพนั้นทั้งนี้ ต้องปฏิบัติงานอย่างตรงไปตรงมา จริงใจ ซื่อตรงต่อวิชาชีพ ไม่คดโกงและไม่หลอกลวง

หมวด 3 ความรู้ ความสามารถและมาตรฐานในการปฏิบัติงาน ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีต้องใช้ความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพ วิธีปฏิบัติ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ความชำนาญและประสบการณ์ทางวิชาชีพด้วยความมีสติ เอาใจใส่อย่างเต็มความสามารถและระมัดระวังรอบคอบและต้องประกอบวิชาชีพให้สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง

หมวด 4 การรักษาความลับ ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีต้องไม่นำข้อมูลที่เป็นความลับขององค์กรที่ตนได้มาจากการปฏิบัติงานวิชาชีพและความสัมพันธ์ในทางธุรกิจ รวมทั้งความลับขององค์กรที่ตนสังกัดไปเปิดเผยต่อบุคคลที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับทราบโดยไม่ได้รับอนุญาตจากองค์กร เว้นแต่ในกรณีที่เป็นการเปิดเผยตามสิทธิหรือหน้าที่ที่กำหนดไว้ในกฎหมายหรือในฐานะผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี

หมวด 5 ความรับผิดชอบต่อผู้รับบริการ ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีต้องมีความรับผิดชอบตามกรอบวิชาชีพบัญชีต่อผู้รับบริการ ต้องปฏิบัติงานตามกรอบวิชาชีพบัญชีเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือและมีประโยชน์ต่อผู้รับบริการ

หมวด 6 ความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น ผู้เป็นหุ้นส่วน บุคคลหรือนิติบุคคลที่ผู้ประกอบวิชาชีพปฏิบัติหน้าที่ให้ ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีต้องปฏิบัติตามจริยธรรมทางธุรกิจขององค์กรที่ตนสังกัด ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต อุทิศตน พยายามแลทรัพย์สินขององค์กรที่ตนสังกัดทั้งนี้ ต้องไม่กระทำการใด ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงและการดำเนินการขององค์กรที่ตนสังกัดต้องใช้วิจารณญาณอย่างรอบคอบ มีเหตุผลในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรที่ตนสังกัด รวมถึงนายจ้าง (ผู้ถือหุ้น ผู้เป็นหุ้นส่วน เจ้าของ) ของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี

หมวด 7 ความรับผิดชอบต่อเพื่อนร่วมวิชาชีพและจรรยาบรรณทั่วไป ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีต้องไม่แย่งงานวิชาชีพบัญชีจากผู้ประกอบวิชาชีพด้านเดียวกันรายอื่น ต้องไม่ปฏิบัติงานทางวิชาชีพเกินกว่าที่รับมอบหมายจากผู้ประกอบวิชาชีพรายอื่น ต้องไม่ให้หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์ใด ๆ เพื่อเป็นการจูงใจให้บุคคลอื่นแนะนำหรือจัดหางานวิชาชีพบัญชีมาให้ตน ต้องไม่เรียกทรัพย์สินหรือประโยชน์จากบุคคลใด สำนึกในหน้าที่และไม่ปฏิบัติตนในลักษณะที่ทำให้เกิดความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพบัญชี

สำหรับผู้สอบบัญชีรับอนุญาต (Certified Public Accountant) หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า CPA เป็นบุคคลในวิชาชีพอิสระที่ต้องดำรงด้วยจริยธรรม ยึดถือจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพตามพระราชบัญญัติการบัญชีเช่นเดียวกับผู้ทำบัญชีได้รับอนุญาตในการก้าวเข้ามามีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบบัญชีและให้บริการด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับงานด้านบัญชีเพื่อก่อให้เกิดความเชื่อมั่นต่อกระบวนการจัดทำบัญชีว่าได้จัดทำถูกต้องสมบูรณ์เพียงใด โดยผู้สอบบัญชีอนุญาตมีหน้าที่ในการ

ตรวจสอบสารสนเทศทางการเงินโดยการรวบรวมหลักฐานการสอบบัญชีเพื่อแสดงความเห็นว่าถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามหลักการบัญชีหรือไม่ ดังนั้นในการทำงานจึงต้องมีกระบวนการวางแผนงานสอบบัญชีอย่างเป็นระบบเพื่อให้งานตรวจสอบมีประสิทธิภาพ หากจัดการวางแผนสอบบัญชีไม่รัดกุมอาจทำให้เกิดความผิดพลาดในการแสดงความคิดเห็นหรือการจัดทำงบประมาณ (Budgets Preparation) ได้

พระราชบัญญัติผู้สอบบัญชีได้กำหนดมรรยาทผู้สอบบัญชีไว้ 5 หมวด ดังนี้

หมวด 1 ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต ผู้สอบบัญชีสามารถวางแผนตรวจสอบและใช้วิธีการตรวจสอบต่าง ๆ เพื่อให้ได้หลักฐานที่เพียงพอตลอดจนแสดงความเห็นในรายงานการตรวจสอบบัญชีโดยไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลใด ๆ ความเป็นอิสระนี้จะต้องเป็นที่ประจักษ์ต่อบุคคลทั่วไปด้วยว่าผู้สอบบัญชีไม่มีส่วนได้ส่วนเสียในกิจการที่ตนสอบบัญชีเพื่อให้ผลงานผู้สอบบัญชีเป็นที่เชื่อถือได้และเป็นประโยชน์แก่ผู้ถือหุ้น ผู้บริหาร เจ้าหนี้ นักลงทุนและผู้อื่นที่ใช้งบการเงิน

หมวด 2 ความรู้ความสามารถและมาตรฐานในการปฏิบัติงาน ผู้สอบบัญชีต้องใช้ความรู้ความสามารถ และความชำนาญงานในวิชาชีพเป็นพิเศษเพื่อที่จะปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลซึ่งจะทำให้ผลงานของผู้สอบบัญชีเป็นที่น่าเชื่อถือได้การที่จะปฏิบัติงานด้วยความระมัดระวังและรอบคอบผู้สอบบัญชีต้องวางแผนและควบคุมงานสอบบัญชีจนสามารถรวบรวมหลักฐานการตรวจสอบให้เป็นที่เพียงพอแก่การแสดงความคิดเห็นในรายงานการสอบบัญชีโดยปราศจากการคาดคะเนรายการใด ๆ ที่ยังไม่เกิดขึ้นของกิจการที่ตนรับสอบบัญชี เว้นแต่เป็นการประมาณทางการบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป ตลอดจนจะต้องจัดทำรายงานการสอบบัญชีเพื่อแสดงว่างบการเงินถูกต้องตามที่ควรตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปหรือไม่เพียงใดจากหลักฐานที่ได้จากการตรวจสอบ

หมวด 3 มรรยาทต่อลูกค้า ผู้สอบบัญชีพึงให้บริการแก่ลูกค้าโดยสำนึกในหลักการและมารยาทแห่งวิชาชีพ ในการนี้ผู้สอบบัญชีจะต้องปฏิบัติงานด้วยความรู้ ความสามารถและตามมาตรฐานการปฏิบัติงานเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพและจะต้องไม่ละทิ้งงานที่รับตรวจสอบโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรในการปฏิบัติงานสอบบัญชีผู้สอบบัญชีอาจล่วงรู้หรือได้มาซึ่งข้อมูลใด ๆ ที่พึงถือเป็นความลับของกิจการที่ตนตรวจสอบ ผู้สอบบัญชีต้องนำข้อมูลนั้นไปเปิดเผย ทั้งนี้ รวมถึงการผู้สอบบัญชี ผู้ร่วมสำนักงานหรือผู้ช่วยสอบบัญชีจะต้องไม่นำข้อมูลที่ได้มาในระหว่างการปฏิบัติงานสอบบัญชีไปใช้หรือเป็นที่ประจักษ์ชัดว่าได้ใช้ประโยชน์ของตนเองหรือเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอก เว้นแต่กรณีที่ได้รับการยินยอมจากลูกค้าหรือกรณีที่ต้องให้ถ้อยคำในฐานะพยานตามกฎหมาย รวมทั้งกรณีที่เป็นการเรียกตรวจสอบโดยหน่วยงานราชการเพื่อประโยชน์ในการควบคุมและส่งเสริมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชีจึงจะเปิดเผยได้

หมวด 4 มรรยาทต่อเพื่อนร่วมวิชาชีพ ผู้สอบบัญชีควรให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันในการส่งเสริมและพัฒนาวิชาชีพสอบบัญชีและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ประกอบวิชาชีพเดียวกัน ในกรณีที่ได้รับมอบหมายให้ทำงานโดยผู้สอบบัญชีอื่นผู้สอบบัญชีจะต้องไม่ทำงานเกินขอบเขตที่ตนได้รับมอบหมาย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้สอบบัญชีที่มอบหมายนั้นก่อนและจะต้องไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นการแย่งงานหรือแย่งผู้ช่วยผู้สอบบัญชีจากผู้สอบบัญชีอื่น

หมวด 5 มารยาททั่วไป วิชาชีพสอบบัญชีเป็นวิชาชีพอิสระที่มีเกียรติ ผลงานของผู้สอบบัญชีเป็นที่น่าเชื่อถือของบุคคลหลายฝ่ายรวมทั้งสาธารณชน ผู้สอบบัญชีจึงต้องปฏิบัติตนเพื่อรักษาจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการรักษาและส่งเสริมเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพและพึงบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม

10) จรรยาบรรณวิชาชีพสื่อมวลชน

(1) พึงตระหนักในความรับผิดชอบต่อทุกเรื่องที่อยู่อกทางสื่อมวลชนเสนอข่าวอย่างถูกต้องเชื่อถือได้

(2) พึงเสนอข่าวตามที่มีหลักฐานถ้าหากภายหลังพบว่าผิดพลาดพึงแก้ไขด้วยความรับผิดชอบ

(3) พึงเสนอความรู้รอบตัวที่มีคุณประโยชน์ต่อคนจำนวนมากทั้งนี้โดยพิจารณาจากเหตุผลมิใช่อนุโลมตามความต้องการของมวลชนแต่เพียงผู้เดียวไม่สร้างกระแสข่าวที่ไม่เหมาะสมกับความมั่นคงของประเทศ

(4) พึงเสนอความบันเทิงที่ไม่เป็นพิษเป็นภัยถ้าจำเป็นแยกประเภทของผู้ชม

(5) พึงสนองเป้าหมายของสังคมไทยโดยสนับสนุนการธำรงชาติศาสนาสถาบัน กษัตริย์และระบอบประชาธิปไตย

(6) พึงสุจริตต่อหน้าที่โดยไม่ยอมรับอำมิสสินจ้างให้บิดเบือนเจตนาธรรมณ์ของตนเอง

(7) พึงดเว้นอบายมุขต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การเสียอิสรภาพในการประกอบอาชีพด้าน

นี้

(8) พึงดเว้นการใช้สื่อมวลชนเพื่อการกลั่นแกล้งหรือแก้แค้น

(9) ไม่พึงให้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือของผู้ใช้ผู้หนึ่งที่มีเป้าหมายมิชอบ

(10) พึงส่งเสริมให้อำนาจทุกฝ่ายตามรัฐธรรมนูญมีเสถียรภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของตนตามกฎหมาย

(11) พึงถือว่าเกียรติและบุคลิกภาพของตนอยู่เหนือสิ่งใดทั้งหมด

(12) พึงกล้าชี้อันตรายของสังคมด้วยความบริสุทธิ์ใจ

11) จรรยาบรรณวิชาชีพนักประชาสัมพันธ์

(1) ซื่อสัตย์จริงใจยึดมั่นในอุดมการณ์แห่งวิชาชีพตน

(2) เสียสละอดทนเพื่อรักษามาตรฐานและพัฒนาการแห่งวิชาชีพอย่างสมศักดิ์ศรี

(3) ศรัทธาในหน้าที่และมีทัศนคติที่ดีต่อองค์กร

(4) สามัคคีเอื้ออาทรและเกื้อกูลระหว่างผู้ร่วมวิชาชีพเดียวกัน

(5) ให้ความสำคัญในการรักษาความลับและเคารพสิทธิส่วนบุคคล

(6) คำนี้ถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตนและรับผิดชอบต่อสังคมเป็นนิจ

(7) นำเสนอเนื้อหาอย่างสุจริตใจและรักษาวัฒนธรรมในการใช้ภาษา

(8) เคารพรักษากฎระเบียบและบรรทัดฐานของสังคมไทย

(9) ใช้ปิยวาจา มีมนุษยสัมพันธ์และบุคลิกภาพที่ดี

12) จรรยาบรรณวิชาชีพนักวิจัย

(1) นักวิจัยต้องซื่อสัตย์และมีคุณธรรมในทางวิชาการและการจัดการ

(2) นักวิจัยต้องตระหนักถึงพันธกรณีในการทำวิจัยตามข้อตกลงที่ทำไว้กับหน่วยงานที่สนับสนุนงานวิจัยและต่อหน่วยงานที่ตนสังกัด

(3) นักวิจัยต้องมีพื้นฐานความรู้ในสาขาวิชาการที่ทำวิจัย

(4) นักวิจัยต้องมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ศึกษาวิจัยไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่มีชีวิตหรือไม่มีชีวิตดำเนินการด้วยความรอบคอบเที่ยงตรงมีจิตสำนึกอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

(5) นักวิจัยต้องเคารพศักดิ์ศรีและสิทธิของมนุษย์ที่ใช้เป็นตัวอย่งในการวิจัยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์จนขาดความเคารพในศักดิ์ศรีของเพื่อนมนุษย์

(6) นักวิจัยต้องมีอิสระทางความคิดโดยปราศจากอคติในทุกขั้นตอนของการทำวิจัย

(7) นักวิจัยพึงนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในทางที่ชอบ

(8) นักวิจัยพึงเคารพความคิดเห็นทางวิชาการของผู้อื่น

(9) นักวิจัยพึงมีความรับผิดชอบต่อสังคมทุกระดับมีจิตสำนึกที่จะอุทิศกำลังสติปัญญาในการทำวิจัยเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการเพื่อความเจริญและประโยชน์สุขของสังคมและมวลมนุษยชาติ

จากที่ได้กล่าวเกี่ยวกับจรรยาบรรณแต่ละวิชาชีพข้างต้น พบว่า ไม่ว่าจะเป็นจรรยาบรรณวิชาชีพใดก็ตาม หวังให้ผู้ประกอบวิชาชีพนั้น ๆ พึงประพฤติปฏิบัติภายใต้คุณธรรม จริยธรรม ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบต่อสังคม เพียงแต่ละวิชาชีพได้กำหนดไว้ในรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น มารยาท ข้อบังคับ กฎกระทรวง กฎหมาย และจรรยาบรรณ แต่ทั้งหมดนั้นมีความหมายสู่การปฏิบัติเดียวกัน

กรณีศึกษา

เรื่อง จรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

นางสาวบัวสวรรค์ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตได้ตรวจสอบบัญชี บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์แห่งหนึ่งพบว่าในระหว่างการตรวจสอบนั้น บริษัทมีคดีความที่กำลังอยู่ในชั้นรื้อคำพิพากษาจากศาล ซึ่งหากบริษัทแพ้คดี บริษัทจะต้องชดใช้เงินเป็นจำนวนเงิน 120 ล้านบาท ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อภาระดำเนินงานของบริษัท แต่นางสาวบัวสวรรค์ไม่ได้เปิดเผยไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงินทั้ง ๆ ที่ศาลพิพากษาคดีแล้วเสร็จในระหว่างที่ผู้สอบบัญชีตรวจสอบเสร็จ และเตรียมออกรายงานผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ซึ่งตามมาตรฐานการสอบบัญชีผู้สอบบัญชีควรจะขยายขอบเขตการตรวจสอบออกไปเพื่อตรวจสอบรายการฟ้องร้องดังกล่าว และทำการปรับปรุงหรือเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวให้ถูกต้อง หลังจากนั้นนางสาวบัวสวรรค์ก็ออกรายงานไปแล้ว บริษัท วรริต จำกัด ได้ตัดสินใจซื้อหุ้นของบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ดังกล่าว โดยใช้รายงานของนางสาวบัวสวรรค์ประกอบการตัดสินใจ และภายหลังจากซื้อหุ้นหนึ่งเดือน บริษัท วรริต จำกัด ทราบว่าบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ที่ตนซื้อหุ้นไปอาจจะต้องปิดกิจการเนื่องจากภาวะหนี้สินเป็นจำนวนเงินมาก บริษัท วรริต จำกัด จึงฟ้องร้องนางสาวบัวสวรรค์ ในฐานะที่ตนได้รับความเสียหายจากการใช้รายงานของนางสาวบัวสวรรค์

คำถาม :

1) ให้อธิบายว่านางสาวบัวสวรรค์ในฐานะผู้สอบบัญชีทำผิดจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีในเรื่องใดบ้าง และท่านคิดว่า นางสาวบัวสวรรค์ จะปลดเปลื้องความรับผิดชอบได้หรือไม่อย่างไร
ที่มา: <http://www.bablog.mju.ac.th/Patcharin/wpcontent/uploads/2011/06/Case-Ethic1.pdf>

กรณีศึกษา**เรื่อง เหตุการณ์ล่อมจับ ดร.วันชัย ผู้ต้องหาฆ่า 2 อาจารย์ ม.ราชภัฏพระนคร**

จากการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ อย่าง Facebook Live ซึ่งเป็นการรายงานสด เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2559 ในการล่อมจับ ดร.วันชัย ดนัยตโมนุฑ ผู้ต้องหาฆ่าอาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร 2 ราย โดยเหตุการณ์ล่อมจับในครั้งนี้ เกิดขึ้นที่โรงแรมสุภาพ แขวงสามเสนใน เขตพญาไท ผู้สื่อข่าวหลายแขนงต่างให้ความสนใจ และใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ในการรายงานข่าว อย่างรวดเร็ว หนึ่งในนั้นคือ Facebook Live ซึ่งเป็นการรายงานสด โดยไม่ต้องใช้เครื่องมือหรือ วัตถุอุปกรณ์ถ่ายทอดสดให้ยุ่งยาก เมื่อกด Live ภาพเคลื่อนไหวสถานการณ์สดก็ได้เริ่มขึ้น ทั้งยัง ออกอากาศไปยังสถานีโทรทัศน์โดยตรง และยังปรากฏบนหน้า เว็บบอร์ดหรือ แพนเพจข่าวต่างๆ ทำให้ผู้รับสารสามารถติดตามเหตุการณ์การล่อมจับในครั้งนี้ในทุกขั้นตอนอย่างใกล้ชิด นับว่าเป็น เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เข้ามาสนับสนุนให้การรายงานข่าวเกิดความรวดเร็ว และสดใหม่มากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 3.1: ภาพเหตุการณ์ขณะล่อมจับ

ที่มา: http://www.khaosod.co.th/view_newsonline.php?newsid=1463662157

จากเหตุการณ์ดังกล่าว มีการตั้งคำถามว่า สังคมได้อะไรจากการที่สื่อมวลชน ถ่ายทอดสดเหตุการณ์นี้ผ่านทาง Facebook Live เมื่อวิเคราะห์ถึงผลกระทบ พบว่า แม้การถ่ายทอดสด จะก่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วกว่าก็ตาม แต่ในทางกลับกัน กลับควบคุมยากในการที่จะเผยแพร่ภาพ ไม่ให้เกิดผลกระทบต่อผู้รับสาร มีความยาก ในการที่จะเซ็นเซอร์พฤติกรรมที่ไม่สมควรจะนำเสนอ ภาพ เช่น การใช้ปืนจ่อศีรษะ และถือปืนนั้น เป็นภาพที่สะเทือนใจยิ่งนัก ทั้งต่อสาธารณชน และคนใน

ครอบครัวของผู้เสียชีวิตเอง ทั้งนี้ภาพดังกล่าว อาจก่อให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบได้จากการ เสนอข่าว ในครั้งนี้อีกด้วย

คำถาม :

1) ให้อธิบายว่าสื่อมวลชนมีเสรีภาพในการที่จะนำเสนอข่าวสารข้อเท็จจริง ไม่ว่าเรื่อง ใดๆ ก็ตาม แต่ในการนำเสนอข่าวนั้นต้องมาพร้อมกับความรับผิดชอบต่อสาธารณะ มีการละเมิด จรรยาบรรณสื่อมวลชน และทำให้พบปัญหาการนำเสนอข่าวทางสื่อออนไลน์อย่างไรบ้าง

ที่มา: https://www.khaosod.co.th/view_newsonline.php?newsid=1463662157

3.2 ความเสื่อมของจรรยาบรรณวิชาชีพ

จรรยาบรรณเปรียบเสมือนกรอบการดำเนินชีวิตในวิชาชีพที่ผู้หนึ่งพึงยึดถือปฏิบัติจรรยาบรรณ แห่งวิชาชีพทุกสาขามีจุดประสงค์ร่วมกันคือ มุ่งความเจริญ ความมั่นคงของผู้ปฏิบัติงาน และความ เจริญก้าวหน้าของวิชาชีพ เมื่อปฏิบัติตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของตนอย่างเคร่งครัดและสม่ำเสมอ จะนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงในการประกอบวิชาชีพรวมทั้งช่วยยกระดับวิชาชีพ ของตนให้มีเกียรติสูงส่งเป็นที่ยอมรับของบุคคลในสังคมทุกระดับชั้น

3.2.1 ที่มาของความเสื่อมของจรรยาบรรณวิชาชีพ

สมคิด บางโม (2558) กล่าวถึงที่มาของปัญหาขององค์กรวิชาชีพที่มักพบ คือ การตั้ง บุคลากรเข้าไปเป็นกรรมการองค์กรวิชาชีพได้บุคคลที่ไม่เหมาะสม ผู้เป็นกรรมการมักเข้าไปเป็น เพื่อ แสวงหาผลประโยชน์มากกว่าสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่วิชาชีพ องค์กรวิชาชีพมักดำเนินการไป ในทางพิทักษ์ผลประโยชน์ของคนอาชีพเดียวกันมากกว่าผลประโยชน์ของสังคมและไม่ใส่ใจความสนใจ ในด้านการพัฒนาวิชาชีพ

เนื่องจากจรรยาบรรณเป็นเพียงข้อกำหนดความประพฤติที่ควรปฏิบัติ ไม่ใช่ระเบียบ ข้อบังคับ หรือกฎหมาย ไม่มีบทลงโทษเมื่อสมาชิกไม่ปฏิบัติตามจึงเกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้นดังนี้

- 1) การผิดจรรยาบรรณที่เกิดเป็นประจำจนบางครั้งมีความรู้สึกที่ไม่ใช่ความผิด
- 2) การผิดจรรยาบรรณของพนักงานมักถูกกดดันจากผู้บริหาร เพื่อให้ตนเองและ องค์กรได้ประโยชน์
- 3) การผิดจรรยาบรรณมีผลกระทบต่อผลประโยชน์ขององค์กรและส่วนตัว
- 4) การระบุว่าผิดหรือถูกจรรยาบรรณไม่มีเส้นชัดเจนหรือกำหนดไว้อย่างชัดเจน การรับผลประโยชน์ใด ๆ นอกเหนือจากสิทธิที่ตัวเองควรได้ถือถือว่าเป็นการผิดจรรยาบรรณทั้งสิ้น โดยทั่วไป การรับผลประโยชน์จากคนอื่น ผู้รับจะต้องรู้ว่าไม่ผิดจึงจะควรรับ แต่ถ้ารับแล้วรู้สึกผิด นั้นแสดงว่าผิดจรรยาบรรณ

เหตุผลข้ออ้างของผู้กระทำผิดจรรยาบรรณ มีต่าง ๆ กัน เช่น

- ไม่ผิดกฎหมาย
- ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทุกคน
- ไม่มีใครรู้ว่าทำผิดจรรยาบรรณ
- องค์กรมักจะปกป้องหรือคุ้มครองว่าบุคคลนั้นมีความจงรักภักดีต่อองค์กร

3.2.2 พฤติกรรมการละเมิดจรรยาบรรณวิชาชีพ

ลอรา แนช (Laura Nash, 1990) ได้รวบรวมพฤติกรรมกรรมการละเมิดจรรยาบรรณและจริยธรรมที่เกิดขึ้นในวงการธุรกิจไว้สรุปดังนี้

- 1) การประกอบธุรกิจด้วยความโลภ มุ่งแต่กำไรเป็นสำคัญ ไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของผู้อื่น
- 2) ปกปิดหรือรายงานการดำเนินงานที่เป็นเท็จ เช่น การตกแต่งบัญชีจากกำไรน้อยเป็นกำไรมาก เพื่อราคาหุ้นจะได้สูงขึ้น เป็นต้น
- 3) โฆษณาเป็นเท็จเกี่ยวกับคุณภาพสินค้าและบริการ
- 4) ไม่ทำตามสัญญาหรือข้อตกลงที่ได้เจรจากันไว้
- 5) ผลิตสินค้าหรือบริการที่มีคุณภาพต่ำหรือมีผลกระทบต่อผู้บริโภค หรือสร้างมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม
- 6) บังคับพนักงานให้ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้มีอำนาจแม้คำสั่งนั้นจะผิดจรรยาบรรณหรือจริยธรรม
- 7) กำหนดราคาหรือสินค้าสูงเกินไปไม่เป็นธรรม
- 8) กดขี่ไม่ให้สิทธิพื้นฐานแก่พนักงาน ได้แก่ เสรีภาพในการพูด ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การแสดงความคิดเห็น เป็นต้น
- 9) เอาเปรียบลูกจ้าง เอาเปรียบค่าจ้างแรงงาน
- 10) ไม่ยอมรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อลูกจ้างหรือบุคคลอื่น ทั้งโดยเจตนาและไม่เจตนา ทั้งที่เป็นกิจการของบริษัท

3.2.3 ปัญหาของจรรยาบรรณวิชาชีพต่าง ๆ

จรรยาบรรณวิชาชีพนั้น ใช้สำหรับควบคุมความประพฤติและมีไว้เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบวิชาชีพนั้นยึดถือปฏิบัติอย่างถูกต้องเพื่อให้เป็นที่ยอมรับและยกย่องของสังคมและเพื่อรักษาและผดุงไว้ซึ่งเกียรติยศและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพของตนหากผู้ประกอบวิชาชีพละเลยหรือประพฤติปฏิบัติผิดต่อข้อบัญญัติแห่งจรรยาบรรณของวิชาชีพแล้วจะทำให้เกิดปัญหาแก่ตนเองและสังคมขาดความเชื่อถือไว้วางใจไม่เป็นที่ยกย่องไม่มีเกียรติยศศักดิ์ศรีอีกต่อไปในบางอาชีพจะต้องมีการปฏิญาณเพื่ออุทิศตนเพื่ออาชีพนั้นจะทำให้ผู้ประกอบวิชาชีพได้ปฏิบัติตนอย่างถูกต้องมีเกียรติยศและศักดิ์ศรี (เนตรพัฒนา ยาวีราช, 2552)

มีนักวิชาการหลายท่านอธิบายความเสื่อมหรือปัญหาของจรรยาบรรณวิชาชีพต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1) ปัญหาของจรรยาบรรณข้าราชการ (เนตรพัฒนา ยาวีราช, 2552)

ปัญหาจริยธรรมของข้าราชการในอาชีพการรับราชการได้แก่ การคอร์รัปชันและการรับสินบนการให้สินบน (Bribery) แก่ข้าราชการในรูปของการจ่ายเงินเป็นสินทรัพย์หรือเป็นสิทธิประโยชน์อื่นใดให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการที่จะดำเนินการกระทำต่าง ๆ ที่ผิดกฎหมาย ซึ่งเป็นการก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมหรือเรียกว่า การให้ของขวัญ (whitemail bribes) ซึ่งคนทั่วไปจะตีความหมายว่าเป็นเงินในประเทศไทยยังมีการใช้คำว่า

เงินใต้โต๊ะด้วยการทุจริตของผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง (Corruption) นอกจากจะหมายถึงการกระทำของเจ้าหน้าที่ที่รับสินบนแล้วยังรวมถึงการทุจริตหรือแสวงหาประโยชน์จากทรัพย์สินของส่วนกลาง เช่นทรัพย์สินของประเทศหรือของหน่วยงานไปเป็นของตนโดยมิชอบการให้สินบนและการทุจริตนั้นพบทั้งในประเทศที่มั่งคั่งทางเศรษฐกิจและประเทศด้อยพัฒนาที่ยากจน การให้สินบนมีได้หลายระดับ ตั้งแต่ระดับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเช่นการให้เงินสินบนเจ้าหน้าที่เพื่ออำนวยความสะดวกในเรื่องต่าง ๆ ให้กับกิจการทำให้เกิดความได้เปรียบกิจการอื่นที่ไม่ได้ให้เป็นการจ่ายเงินเพื่อกระตุ้นให้เจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติงานให้เร็วขึ้นเพื่อความสะดวกในการติดต่อเรื่องต่าง ๆ ที่กิจการได้ปฏิบัติถูกต้องตามกฎหมายอยู่แล้วจัดเป็นประเภทการหยอดน้ำมันหล่อลื่น (lubrication bribes) หรือนักการเมืองที่มีอำนาจในการออกกฎหมายหรือกำหนดมาตรการและนโยบายของประเทศในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจของตนนอกจากนี้การให้สินบนยังทำให้ปรากฏลักษณะของความร่ำรวยผิดปกติในส่วนบุคคลซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ

การให้สินบนอีกรูปแบบหนึ่งคือการให้ของขวัญนักธุรกิจมักจะมีการมอบของขวัญให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีส่วนในการอำนวยความสะดวกแก่กิจการของตนแม้ว่าการมอบของขวัญอาจเป็นธรรมเนียมที่พึงปฏิบัติในบางสังคมโดยเฉพาะสังคมไทยแต่ทำอย่างไรจึงจะแยกออกกว่าอะไรคือของขวัญตามธรรมเนียมประเพณีหรือ เป็นการให้สินบนในรูปของของขวัญปัจจัยนี้สามารถพิจารณาได้จากมูลค่าของของขวัญที่สูงผิดปกติจากประเพณีนิยมที่ทำกันในกลุ่มคนทั่วไปมูลค่าของของขวัญที่เจ้าหน้าที่รัฐได้รับจะมีผลให้เจ้าหน้าที่ผู้นั้นต้องกระทำเพื่อตอบแทนผู้ให้หรือไม่หากมูลค่ามีราคาสูงผิดจากที่พึงจะเป็นและผู้รับสามารถมีส่วนร่วมในการตอบแทนย่อมจะถือได้ว่าเป็นการให้สินบนทั้งสิ้น และเป็นการกระทำที่ไร้จริยธรรมทั้งสิ้น

สาเหตุของการคอร์รัปชันในวงราชการพบว่ามีสาเหตุดังนี้

- 1) มีการทำเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวและพวกพ้องโดยขาดศีลธรรม
- 2) สื่อให้ความสนใจและมีการนำเสนอต่อสาธารณชนมากขึ้น
- 3) ปัจจุบันมีโครงการต่าง ๆ เกิดขึ้นมากซึ่งอาจเป็นช่องทางในการคอร์รัปชันได้
- 4) ขาดการตรวจสอบและการปราบปรามอย่างจริงจัง
- 5) ไม่มีการเปิดเผยข้อมูลในขั้นตอนการทำงานขาดความโปร่งใส
- 6) ความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว/ความอยากได้อะไรก็มี
- 7) ขาดจริยธรรม/ขาดจิตสำนึกที่ดีในการปฏิบัติงาน
- 8) เรื่องของผลประโยชน์ที่เกี่ยวพันกันทางธุรกิจ
- 9) ขาดการตรวจสอบที่ดึงความบกพร่องของหน่วยงานในการตรวจสอบ
- 10) กฎหมายมีช่องว่างมากเกินไป/กฎหมายไม่เคร่งครัด

2) ปัญหาของจรรยาบรรณในวิชาชีพแพทย์

ปัญหาเกี่ยวกับจริยธรรมในวิชาชีพแพทย์ในปัจจุบัน มีปัญหาเกี่ยวกับค่าตอบแทนและสินบนปัจจุบันมีการแบ่งแพทย์ออกเป็นแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในปัจจุบันอาจมีการหยิบยื่นค่าตอบแทนพิเศษให้หรือปัจจุบันมีค่าตรวจรักษาที่แพงมากเนื่องจากเครื่องมือแพทย์และเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่มีราคาสูงทำให้ต้นทุนในการตรวจรักษามีราคาแพง

ปัญหาเกี่ยวกับผู้ป่วยและการให้ความยินยอมเป็นสิทธิของผู้ป่วยในฐานะที่เป็นมนุษย์มีสิทธิที่จะรู้และได้รับการอธิบายให้เข้าใจรายละเอียดเกี่ยวกับโรคที่ตนเองเป็นอยู่และแนวทางการรักษามีสิทธิที่จะรักษาความลับเรื่องการเจ็บป่วยของตนเองแพทย์ไม่ควรเปิดเผยต่อผู้อื่นผู้ป่วยมีสิทธิเลือกวิธีการรักษาที่ตนเองพอใจปัจจุบันแพทย์จะให้ผู้ป่วยเซ็นใบยินยอมหากเกิดอันตรายจากการรักษาด้วยวิธีนั้น

ปัญหาการทดลองในมนุษย์เป็นปัญหาที่ต้องผ่านการพิจารณาด้านความยินยอมของผู้รับการทดลองด้วยความสมัครใจการทดลองนั้นต้องไม่ทำให้เกิดอันตรายหรือผลข้างเคียงแก่ผู้ถูกทดลอง

ปัญหาเกี่ยวกับโรคเอดส์เป็นโรคที่สังคมรังเกียจการเลือกปฏิบัติต่อคนไข้โรคเอดส์มีการปฏิเสธการรักษาไม่เอาใจใส่คนไข้ นับเป็นการกระทำที่ผิดจริยธรรมในการทำร้ายจิตใจและกำลังใจของคนไข้เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้ติดเชื้อเอดส์

ปัญหาเกี่ยวกับเทคโนโลยีช่วยเจริญพันธุ์ เช่น การฝากตัวอ่อนการปฏิสนธินอกรังมารดาทำให้เกิดปัญหาความเป็นพ่อแม่ทำให้เกิดการฟ้องร้องเรื่องสิทธิในการเป็นพ่อแม่เด็กที่จะเกิดมาปัญหาสิทธิของทายาทรับมรดกจากสามีภรรยาที่มีตัวอ่อนแช่แข็งไว้ปัญหาทางเทคโนโลยีทางวิศวกรรมพันธุกรรมของโรคบางโรคทำให้เกิดเชื้อโรคสายพันธุ์ใหม่

ปัญหาการปลูกถ่ายอวัยวะหรือการรักษาที่ต้องใช้ค่าใช้จ่ายสูงเช่นการฟอกไตผู้ป่วยโรคไตมีจำนวนมากการผ่าตัดเปลี่ยนไตพิจารณาจากสิ่งใดใครควรรับบริการก่อนคนจนที่ยากไร้มีสิทธิได้รับการเปลี่ยนไตหรือไม่ในกรณีการปลูกถ่ายอวัยวะอาจมีการขโมยอวัยวะจากผู้ป่วยหรือการซื้อขายอวัยวะในราคาสูงเช่นจากประเทศจีนมีการประกาศขายอวัยวะและมีแหล่งรับซื้อซึ่งเป็นปัญหาละเอียดอ่อนเกี่ยวกับจริยธรรมและมนุษยชาติ ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องวิศวกรรมทางพันธุกรรม (genetic engineering) ในปัจจุบันสามารถนำมาใช้ในการผลิตวัคซีนรักษาโรคผลิตตัวยาใหม่ ๆ การแปลงรหัสพันธุกรรมอาจเกิดอันตรายต่อชีวิตมนุษย์คือทำให้เกิดแบคทีเรียสายพันธุ์ใหม่ที่ไม่มีการศึกษารหัสพันธุกรรมของมนุษย์ (Human Genome Project) ที่สามารถให้ข้อมูลของมนุษย์ได้ตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดาทำให้เกิดปัญหาในการเลือกทำแท้งตัวอ่อนที่มีคุณสมบัติไม่เป็นไปตามต้องการเหล่านี้ล้วนแต่เป็นปัญหาจริยธรรมดังนั้นปัญหาเหล่านี้แพทย์ผู้วินิจฉัยจะต้องมีจรรยาบรรณในวิชาชีพแพทย์ของตนดังต่อไปนี้

- 1) ฟังถือว่าการรักษาพยาบาลเป็นอาชีพ ไม่ใช่ธุรกิจ
- 2) ฟังถือว่าการรักษาพยาบาลนอกขอบข่ายของชาติศาสนาเชื้อชาติและฐานะของบุคคล
- 3) ฟังถือว่าการต่ออายุและให้สุขภาพเป็นการให้ที่ทุกคนปรารถนาเหนือสิ่งใดทั้งหมดจะตีราคาเป็นตัวเงินไม่ได้
- 4) ฟังช่วยต่ออายุให้แม้จะไม่หวังได้อะไรตอบแทนเลยแต่แพทย์ก็มีสิทธิเรียกร้องตามสิทธิอันควรถ้าไม่จากผู้ป่วยก็จากผู้รับผิดชอบในสังคม
- 5) ฟังรักษาความลับของผู้ป่วยอย่างเต็มที่รู้ได้จากการรักษาพยาบาล
- 6) ฟังชวนขอความช่วยเหลือหาความรู้ในภารกิจของตนให้ทันสมัยอยู่เสมอ

- 7) พึ่งร่วมมือกับแพทย์และผู้เกี่ยวข้องเพื่อหาวิธีการรักษาพยาบาลอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นและเพื่อเรียกร้องค่าตอบแทนอันชอบธรรมโดยไม่ขัดต่อจรรยาบรรณแพทย์
- 8) พึ่งให้ยารักษาที่เชื่อว่าเป็นประโยชน์จริงแก่ผู้ป่วยมิใช่สักแต่ว่าเพื่อขายได้
- 9) ไม่พึงถือว่าผู้ป่วยเปิดโอกาสให้ได้ทำการทดลอง
- 10) พึ่งถือว่าบุคคลมีค่าเหนือวัตถุ
- 11) พึ่งถือว่าเกียรติอยู่เหนือผลประโยชน์ใด ๆ ทั้งสิ้น
- 12) พึ่งงดเว้นอบายมุขทุกอย่าง

สรุป

องค์ประกอบสำคัญของจรรยาบรรณ คือ การเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติที่มีรากฐานจากจิตใจที่ตั้งงามเห็นคุณค่าของชีวิต ความถูกต้องและเห็นแก่ประโยชน์สุขของสังคมโดยรวม ดังนั้นจรรยาบรรณจึงเป็นแนวทางการปฏิบัติที่สัมพันธ์กับคุณธรรม จริยธรรมซึ่งเป็นคุณสมบัติที่แตกต่างจากความรู้ความสามารถ ดังนั้น จรรยาบรรณวิชาชีพ จึงเป็นข้อกำหนด ข้อตกลง ข้อบังคับหรือระเบียบที่กลุ่มคนหรือกลุ่มผู้ประกอบการวิชาชีพหนึ่ง ๆ กำหนดขึ้นจากรากฐานของจิตใจที่ตั้งงาม เห็นคุณค่าของชีวิตว่าควรประพฤติปฏิบัติในการประกอบวิชาชีพ และได้กำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษรขององค์กรวิชาชีพนั้น ๆ เพื่อให้สมาชิกของวิชาชีพพึงปฏิบัติเพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียงของตนเอง สังคม และวิชาชีพ หรือเป็นสิ่งที่สังคมคาดหวังเป็นประโยชน์สุขของสังคมโดยรวม ดังนั้นจรรยาบรรณจึงเปรียบเสมือนกรอบการดำเนินชีวิตในวิชาชีพที่ผู้นั้นพึงยึดถือปฏิบัติจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพทุกสาขามีจุดประสงค์ร่วมกันคือ มุ่งความเจริญ ความมั่นคงของผู้ปฏิบัติงาน และความเจริญก้าวหน้าของวิชาชีพ เมื่อปฏิบัติตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของตนอย่างเคร่งครัดและสม่ำเสมอจะนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าและมีความมั่นคงในการประกอบวิชาชีพรวมทั้งช่วยยกระดับวิชาชีพของตนให้มีเกียรติสูงส่งเป็นที่ยอมรับของบุคคลในสังคมทุกระดับชั้น

จรรยาบรรณวิชาชีพเป็นเครื่องมือสำหรับควบคุมความประพฤติและใช้เป็นแนวทางให้ผู้ประกอบวิชาชีพนั้น ยึดถือปฏิบัติอย่างถูกต้องหากผู้ประกอบวิชาชีพละเลยหรือประพฤติปฏิบัติผิดต่อข้อบัญญัติแห่งจรรยาบรรณของวิชาชีพแล้วจะทำให้เกิดปัญหาแก่ตนเองและสังคมขาดความเชื่อถือว่าวางใจไม่เป็นที่ยกย่องไม่มีเกียรติยศศักดิ์ศรี แต่หากผู้ประกอบวิชาชีพหรือองค์กรใดยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพอย่างเคร่งครัด จะทำให้สามารถช่วยควบคุมมาตรฐานรับประกันคุณภาพการประกอบอาชีพการดำเนินชีวิตการประกอบธุรกิจการผลิตสินค้าการให้บริการช่วยควบคุมจริยธรรมของผู้ประกอบอาชีพและผู้ผลิตรวมทั้งช่วยส่งเสริมมาตรฐานคุณภาพของคนผลิตภัณฑบริการให้มีคุณค่าเป็นที่นิยมเชื่อถือช่วยส่งเสริมจริยธรรมของผู้ประกอบอาชีพและผู้ผลิตให้มีความเมตตากรุณาเห็นอกเห็นใจกระทำการสิ่งที่ไม่ถูกต้องรวมถึงช่วยลดปัญหาอาชญากรรมมิฉะฉานการฆาตกรรมนำไปสู่การสร้างภาพพจน์ที่ดีการได้รับการยกย่องมีเกียรติมีศีลธรรมได้รับการยอมรับนับถือจากบุคคลทั่วไปว่าเป็นผู้มีคุณธรรมมีความเสียสละ

วิธีสอนและ กิจกรรม	1. นำเข้าสู่บทเรียน 2. บรรยายประกอบ Power Point เนื้อหาบทเรียนที่ 3.1-3.2 3. ถาม-ตอบเกี่ยวกับจรรยาบรรณและความเสื่อมของจรรยาบรรณวิชาชีพ 4. สรุปประเด็นสำคัญและอภิปรายร่วมกัน	
สื่อการสอน	หนังสืออ้างอิง	บรรณานุกรมแนบท้ายหน่วยเรียน
	เอกสารประกอบ	เอกสารประกอบการสอนวิชาจริยธรรมทางธุรกิจ (Business Ethics) บทเรียนที่ 3.1-3.2
	วัสดุโสตทัศน	- Power Point บทเรียนที่ 3.1-3.2 และ LCD Projector - กรณีศึกษา 3.1
งานที่มอบหมาย	1. ทำแบบฝึกหัดเสริมท้ายบทเรียน 2. หาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความเสื่อมของจรรยาบรรณวิชาชีพ มาวิพากษ์วิจารณ์ในชั้นเรียน	
การวัดผล	1. สังเกตความสนใจในห้องเรียน 2. การตอบคำถามขณะเรียนและการอภิปรายซักถาม 3. ผลงานจากแบบฝึกหัดในชั้นเรียน	

แบบฝึกหัดเสริม 3.1-3.2

1. จงบอกความหมายของจรรยาบรรณมาพอเข้าใจ
2. จงบอกที่มาของจรรยาบรรณ มาพอเข้าใจ
3. จงบอกแนวปฏิบัติในจรรยาบรรณวิชาชีพมาพอเข้าใจ
4. จงบอกประโยชน์ของจรรยาบรรณวิชาชีพมาพอเข้าใจ
5. จงบอกจรรยาบรรณวิชาชีพ มาอย่างน้อย 3 วิชาชีพ และอธิบายความสำคัญเฉพาะของแต่ละวิชาชีพ
6. จงบอกความเสื่อมของจรรยาบรรณวิชาชีพมาพอเข้าใจ
7. จงบอกที่มาของความเสื่อมของจรรยาบรรณวิชาชีพมาพอเข้าใจ
8. จงอธิบายความเสื่อมของจรรยาบรรณวิชาชีพ มาอย่างน้อย 3 วิชาชีพ

บรรณานุกรม

- เทียนทิพย์ เดียวกี. (2559). จริยธรรมและจรรยาบรรณสื่อในการนำเสนอข่าวยุคดิจิทัล. *วารสารการสื่อสารและการจัดการ นิด้า*. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. 2(2), น.125-141.
- นภัส คำนวน. (2558). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับหน้าที่และจริยธรรมของแพทย์ เมื่อผู้ป่วยใช้สิทธิปฏิเสธการรักษาในวาระสุดท้าย. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2552). *จริยธรรมธุรกิจ*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิภพ วังเงิน. (2545). *จริยธรรมวิชาชีพ*. กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น จำกัด.
- สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์. (2553). *ข้อบังคับสภาวิชาชีพบัญชี (ฉบับที่ 19) เรื่องจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ.2553*. เล่ม 127 ง ราชกิจจานุเบกษา. 68-74. 3 พฤศจิกายน 2553.
- สมคิด บางโม. (2558). *จริยธรรมทางธุรกิจ*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมภพ ชีวรัฐพัฒน์. (2539). *จริยธรรมกับชีวิต*. กรุงเทพฯ: นานาสีพิมพ์.
- สมศักดิ์ วิวัฒน์สินชัย. (2550). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีในมุมมองของเจ้าหน้าที่พิจารณาเครดิต ธนาคารกสิกรไทย สำนักงานใหญ่*. กรุงเทพมหานคร: การศึกษาค้นคว้าอิสระ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุภาพร พิศาลบุตร. (2549). *การวางแผนและการบริการโครงการ*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สุมินทร เบ้าธรรม และดวงฤดี อู่. (2559). จรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี: มุมมองของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตและผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทย. *วารสารการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 8(2), น.141-156.
- อนิวัช แก้วจำนงค์. (2555). *จริยธรรมทางธุรกิจ*. สงขลา: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ.
- เอกพันธ์ ปัดถาวะโร. (8 สิงหาคม 2555). *จรรยาบรรณวิชาชีพ*. เรียกใช้เมื่อ 2 มกราคม 2561 จาก [blogspot.com: http://aekapan.blogspot.com/2012/08/blog-post.html](http://aekapan.blogspot.com/2012/08/blog-post.html).
- Laura Nash. (1990). *Good Intentions Aside, A Manager's Guide to Resolving Ethical Problems*. Boston: Harvard Business School Press.

สัปดาห์ที่ 4	ใบเตรียมการสอน	รหัสวิชา 05-052-303
เวลา 3 ชั่วโมง	หน่วยที่ 4 ปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม	
ชื่อบทเรียน	4.1 รู้และเข้าใจปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจ	เวลา 180 นาที
จุดประสงค์การสอน		
	เมื่อได้ศึกษาหน่วยที่ 4 นักศึกษาสามารถ 4.1 รู้และเข้าใจปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม 4.1.1 บอกที่มาของปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม 4.1.2 บอกประเภทปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจ 4.1.3 อธิบายลักษณะปัญหาจริยธรรมในการปฏิบัติงานของธุรกิจในประเทศไทย 4.1.4 อธิบายลักษณะปัญหาจริยธรรมในธุรกิจข้ามวัฒนธรรม 4.1.5 ยกตัวอย่างกรณีศึกษาเกี่ยวกับปัญหาจริยธรรมที่เกิดขึ้นในองค์กรธุรกิจ	

หน่วยเรียนที่ 4

ปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

แผนการสอนประจำหน่วย

4.1 ปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

- 4.1.1 ที่มาของปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
- 4.1.2 ประเภทปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจ
- 4.1.3 ลักษณะปัญหาจริยธรรมในการปฏิบัติงานของธุรกิจในประเทศไทย
- 4.1.4 ลักษณะปัญหาจริยธรรมในธุรกิจข้ามวัฒนธรรม
- 4.1.5 ยกตัวอย่างกรณีศึกษาเกี่ยวกับปัญหาจริยธรรมที่เกิดขึ้นในองค์กรธุรกิจ

บทนำ

การบริหารงานองค์กรยุคใหม่ มุ่งเน้นการนำหลักการเพิ่มประสิทธิภาพเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศ เป็นการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ คำนึงถึงหลักความคุ้มค่า การจัดการโครงสร้างที่กะทัดรัดและแนวราบ การให้ความสำคัญต่อค่านิยม จรรยาบรรณวิชาชีพ คุณธรรมและจริยธรรม หัวใจสำคัญของการบริหารงานองค์กรยุคใหม่คือการบริหารงานบนพื้นฐานของจริยธรรมรับผิดชอบต่อผู้บริโภคด้วยการผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ การปฏิบัติต่อพนักงานอย่างเป็นธรรม การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และดำเนินกิจการด้วยความโปร่งใสพร้อมให้สาธารณชนตรวจสอบ ดังนั้นจริยธรรมจึงเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานทุกด้านขององค์กร การทำงานภายใต้ระบบทุนนิยมหากไม่คำนึงถึงจริยธรรมอาจสร้างผลกระทบทางลบต่อองค์กร ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดถึงความบกพร่องและความเสื่อมโทรมทางจริยธรรมของคน เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว วัฒนธรรมที่มุ่งเน้นการสร้างสรรคทางวัตถุและการแสวงหาความสุขสบายให้แก่ชีวิต โดยการพัฒนาเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แพร่กระจายสู่สังคมไทยรวดเร็ว การติดต่อสื่อสารและเทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นสิ่งจูงใจให้ผู้คนในชนบทอพยพเข้าสู่เมืองหลวง จิตใจของผู้คนที่ยึดประโยชน์ของตนเป็นหลัก โดยไม่คำนึงถึงความทุกข์ ความเดือดร้อนของผู้อื่น การช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนลดลงและจะเพิ่มพูนปัญหาให้แก่สังคมมากขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต ในหน่วยเรียนนี้ จะกล่าวถึงที่มา ประเภท ลักษณะของปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ทั้งในประเทศและข้ามวัฒนธรรม พร้อมทั้งยกตัวอย่างกรณีศึกษาเกี่ยวกับปัญหาจริยธรรมที่เกิดขึ้นในองค์กรธุรกิจ

4.1 ปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

การบริหารงานองค์กรยุคใหม่ที่ให้ความสำคัญกับการเพิ่มประสิทธิภาพเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศ หากองค์กรละเลยหรือไม่ให้ความสำคัญต่อค่านิยม จรรยาบรรณวิชาชีพ คุณธรรมและจริยธรรม อาจส่งผลให้เกิดปัญหาทางจริยธรรมได้ ดังนี้

4.1.1 ที่มาของปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

จินตนา บุญบังการ (2555) ประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณา คือ ปัญหาจริยธรรมทางธุรกิจเกิดขึ้นได้อย่างไร อะไรเป็นปัจจัยหรือสาเหตุที่นำไปสู่ปัญหาทางจริยธรรม สาเหตุอาจมีดังต่อไปนี้

1) ผลประโยชน์ส่วนตัวและความเห็นแก่ตัว

ผลประโยชน์ส่วนตัว ความโลภ รวมทั้งกิเลส ตัณหา ล้วนแล้วแต่สร้างปัญหาทางจริยธรรมทั้งสิ้น บางครั้งพบว่าในธุรกิจมีคนที่มีความโลภ ไม่ตรงไปตรงมาเป็นจำนวนไม่น้อย พวกนี้มองเห็นผลประโยชน์ของตนเองเป็นสำคัญ มองไม่เห็นผลประโยชน์ของคนอื่นหรือของสาธารณะพวกนี้ไม่คำนึงว่าผลประโยชน์ของตนนั้นจะก่อให้เกิดอันตรายต่อคนอื่นหรือต่อส่วนรวมอย่างไร พวกนี้มีแนวโน้มจะใช้ประโยชน์จากตำแหน่งหน้าที่ของบริษัทเพื่อประโยชน์ของตนเอง มีความฉลาดที่จะฉกฉวยโอกาสและช่องโหว่ในกฎข้อบังคับเพื่อแสวงหากำไรให้กับตนเอง รวมทั้งการแสวงหาโอกาสจากผู้ที่ยอ่อนแอกว่า หรือเสียเปรียบ ไม่สนใจในเรื่องจริยธรรมหรือคุณธรรมแต่อย่างใด และมีความเชื่อว่าธุรกิจเป็นเรื่องของการตัดทวงประโยชน์ให้กับตัวเอง ยิ่งทำกำไรหรือความมั่งคั่งให้กับตัวเองมากเท่าใด จะกลายเป็นผู้มีความสำเร็จทางธุรกิจมากเท่านั้น พวกนี้นึกแต่ตัวเองเป็นใหญ่ (egoistic) เอาตัวเองเป็นมาตรฐาน เมื่อต้องการอะไรต้องทำให้ได้ไม่ว่าด้วยวิธีการใด ๆ ก็ตาม ระบบการคัดเลือกและสรรหาบุคลากรของบริษัททั้งหลายไม่ว่าจะเป็นประเทศใด ๆ ก็ตามไม่มีทางจะสกัดกั้นบุคคลเหล่านี้ไม่ให้เข้ามาในวงการธุรกิจของตน ไม่มีทางรู้ได้ล่วงหน้าถึงลักษณะเช่นนั้นจนกว่าจะรับบุคคลนั้นเข้ามาทำงานแล้ว การแสวงหาข้อมูลละเอียดในเรื่องส่วนตัวว่าเขาเป็นคนเช่นไร อาจเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล นอกจากนั้น ในบางประเทศ เช่น ประเทศไทยที่ยังมีความเชื่ออยู่ว่าธุรกิจเป็นเรื่องแสวงหาประโยชน์และกำไรให้กับตัวเอง เมื่อความมั่งคั่งร่ำรวยเป็นตัววัดความสำเร็จของบุคคลแล้ว ความคิดเช่นนี้เท่ากับเป็นการส่งเสริมความโลภและการแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเองของผู้ที่ทำธุรกิจ

2) การกดดันเพื่อให้ได้มาซึ่งกำไร

เมื่อแต่ละบริษัทหรือธุรกิจถูกกดดันอย่างรุนแรงเพื่อการแข่งขันในการแสวงหากำไร การแข่งขันจะมีความเข้มข้นรุนแรง และอาจนำไปสู่การดำเนินงานที่ขาดจริยธรรมและผิดกฎหมายเพื่อเอาชนะอีกฝ่ายหนึ่งหรือเพื่อให้ตัวเองอยู่รอด การกดดันเช่นนั้นเป็นการตอกย้ำความเชื่อที่ว่าผู้ชนะเท่านั้นที่จะอยู่รอด หรือผู้ที่เข้มแข็งที่สุดจะอยู่รอดได้ และทำให้ผู้บริหารต้องหันมามองผลประโยชน์ของบริษัทเป็นสำคัญ และหาวิธีการทุกอย่างในการเอาชนะคู่แข่งโดยไม่คำนึงถึงเรื่องจริยธรรมหรือตัวบทกฎหมายบริษัทที่มีปัญหาภายใต้หรือประสบการณ์ขาดทุน มักจะหันไปหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ตัวเองอยู่รอด แม้จะเป็นวิธีการที่ผิดจริยธรรม ผู้บริหารกิจการ เช่นนี้ จะเน้นหรือคิดเพียงหลักพื้นฐานของธุรกิจ (bottom-line mentality) หรือการแสวงหากำไรสูงสุด ดังนั้น วิธีการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความพยายามติดสินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อให้บริษัทของตนได้ประโยชน์ในทางที่มีขอบหรือเพื่อหลีกเลี่ยงภาษีและค่าธรรมเนียมต่าง ๆ เป็นต้น

3) จุดมุ่งหมายของธุรกิจกับค่านิยมส่วนตัว

การขัดแย้งทางจริยธรรมมักเกิดขึ้นได้เมื่อทางบริษัทได้มุ่งเน้นจุดมุ่งหมายของบริษัทและดำเนินการในวิถีทางที่ลูกจ้างบางคนรับไม่ได้ อาจทำให้พนักงานหันไปหาเสียงสนับสนุนจากสาธารณชน หรือร้องเรียนต่อสังคม หลังจากที่ได้พยายามต่อสู้ให้ทางบริษัทแก้ไขในสิ่งผิด มีความเป็นไปได้ที่พนักงานที่ต่อต้านนโยบายและวิธีการของบริษัทเช่นนั้น อาจได้รับการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม

จากผู้บริหาร อาจมีการกลั่นแกล้งหรือไม่เป็นธรรมในการให้ความดีความชอบ อย่างไรก็ตาม ปัญหาทางจริยธรรมเกิดขึ้นเมื่อพนักงานเห็นว่านโยบายหรือวิธีการของบริษัทไม่ถูกต้อง อาจเป็นอันตรายต่อพนักงานต่อชุมชน หรือแม้แต่บริษัทเอง พนักงานได้ต่อสู้เรียกร้องแล้วแต่ไม่สำเร็จเนื่องจากผู้บริหารไม่รับฟัง ถือว่าตนเองมีอำนาจและพนักงานต้องทำตามคำสั่งและนโยบายของฝ่ายบริหารเท่านั้น

4) ความขัดแย้งต่างวัฒนธรรม

ปัญหาทางจริยธรรมเกิดขึ้นได้เมื่อบริษัทดำเนินกิจการในสังคมที่มีวัฒนธรรมแตกต่างไปจากของตน ความแตกต่างทางวัฒนธรรมนำมาซึ่งความแตกต่างในมาตรฐานทางจริยธรรม บรรดาบริษัทข้ามชาติมักประสบปัญหาเช่นนี้อยู่เสมอ เช่น ประเทศตะวันตกยอมรับความเท่าเทียมในการจ้างแรงงานโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในด้านเพศหรือผิว แต่บางประเทศยังไม่ยอมรับความแตกต่างเหล่านี้ หรือการส่งสินค้าที่ด้อยคุณภาพหรือไม่ได้มาตรฐานซึ่งไม่สามารถขายได้ในประเทศของตนไปขายในประเทศอื่น โดยที่ประเทศนั้นยังไม่มีข้อห้าม อาจเกิดปัญหาทางจริยธรรมได้เช่นกัน ในบางประเทศการจ้างแรงงานเด็กถือว่าไม่เป็นเรื่องเสียหายแต่ในบางสังคมยอมรับไม่ได้ หรือบางสังคมที่ถือว่าการจ้างแรงงานสตรีในค่าจ้างที่ต่ำกว่าแรงงานชายเป็นเรื่องที่ไม่เสียหายนั้น เป็นปัญหาทางจริยธรรม เช่นกัน ปัญหาอยู่ที่ว่าจะใช้มาตรฐานของใครเป็นเกณฑ์ในขณะที่ธุรกิจได้ขยายตัวเป็นธุรกิจระดับโลกมากขึ้น และมีบริษัทต่าง ๆ ปฏิบัติงานต่างแดนต่างวัฒนธรรมมากขึ้น ย่อมทำให้ปัญหามีมากขึ้น

ดังที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นถึงที่มาของจริยธรรมผ่านวิวัฒนาการของมนุษย์ที่เป็นมาจากสัญชาตญาณที่สอดคล้องกับการปฏิบัติตามมาตรการทางจริยธรรมสะสมเรื่อยมาเป็นมโนธรรมสำนึก โดยอาศัยปัจจัยที่เป็นที่มาของจริยธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว อันได้แก่

1) **การยึดตามประเพณี** เมื่อมนุษย์อยู่รวมกันเป็นหมู่คณะ สังคม ชุมชน ย่อมจะเกิดความเชื่อที่สอดคล้องในการยึดถือและปฏิบัติตามวิถีทางของหมู่คณะนั้น ๆ ร่วมกัน จนกลายเป็นประเพณีนิยมที่เป็นแบบแผนในการถือปฏิบัติสืบต่อกันไปจนถึงอนาคต เพราะเชื่อมั่นว่าประเพณีจะทำให้หมู่คณะอยู่รอด ผู้ที่ละเมิดประเพณีแม้ไม่มีบทลงโทษที่เป็นลายลักษณ์อักษร แต่จะถูกตำหนิโดยสังคม ไม่ได้รับการยอมรับ หรือการคบค้าสมาคมด้วย ผู้มีอำนาจอาจเสื่อมความเคารพนับถือและหมดอำนาจในที่สุด จึงถือได้ว่าประเพณีเป็นมาตรการในการปฏิบัติทางจริยธรรมที่เกิดจากความสมัครใจของหมู่คณะที่ร่วมกันกำหนดว่าอะไรถูกต้องควรทำ อะไรไม่ถูกต้องควรละเว้นที่จะทำ ตัวอย่างเช่น ประเพณีของประเทศไทยที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตความเป็นสังคมเกษตรกรรม เช่น 1) ประเพณีทางศาสนา ได้แก่ ประเพณีแห่เทียนพรรษา ประเพณีการบวชประเพณีทอดกฐิน 2) ประเพณีทางสังคม ได้แก่ ประเพณีแต่งงาน ประเพณีบำเพ็ญกุศลงานศพประเพณีสงกรานต์ และ 3) ประเพณีตามความเชื่อของแต่ละท้องถิ่น ได้แก่ ประเพณีแห่นางแมวประเพณีผีตาโขน ประเพณีเดือนสิบ(สารทเดือนสิบหรือชิงเปรต) ประเพณีวิ่งควาย เป็นต้น

2) **การยึดตามกฎหมาย** เกิดขึ้นเนื่องจากสังคมมีความเปลี่ยนแปลงที่ซับซ้อนขึ้น มีสมาชิกเพิ่มมากขึ้นและปัญหามีมากขึ้นตามไปด้วย จนประเพณีไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของหมู่คณะ ชุมชน สังคมได้ในวงกว้าง จึงต้องมีมาตรการใหม่เข้ามาเพื่อควบคุมการประพฤติปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมนั้น ๆ ด้วยการกำหนดแนวทางการปฏิบัติที่เป็นลายลักษณ์อักษร มีบทลงโทษและประกาศใช้โดยผู้มีอำนาจจากฝ่ายปกครองบ้านเมือง อย่างไรก็ตามกฎหมายถูกจัดให้เป็นเครื่องมือ

เบื้องต้นเพื่อให้คนได้ตระหนักถึงจริยธรรม ด้วยเหตุว่าการกระทำดีชั่วไม่ได้เกิดจากมโนธรรมที่แท้จริง แต่เกิดจากความกลัวต่อโทษที่จะได้รับ ซึ่งพอจะกล่าวได้ว่าถ้าทำผิดกฎหมายก็ผิดจริยธรรม แต่การทำ ถูกกฎหมายไม่ได้หมายความว่าถูกต้องตามจริยธรรมทุกอย่างแต่อย่างใด

3) **การยึดตามหลักศาสนา** ศาสนา หรือลัทธิต่าง ๆ เริ่มต้นมาจากความกลัว ความสงสัยของมนุษย์และเมื่อมีใครสามารถอธิบาย หรือวางแนวทางการปฏิบัติที่เป็นที่ยอมรับ เลื่อมใส ศรัทธาผู้นั้นกลายเป็นศาสดา หรือเจ้าลัทธิในที่สุด นอกจากนี้ยังกล่าวได้ว่าศาสนาเป็นหลักสำคัญของ จริยธรรม เพราะทุกศาสนามีหลักคำสอนที่เป็นสากล ในการให้ทำความดีและละเว้นการทำความชั่ว ทั้งปวง ศาสนาจึงเป็นทั้งเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและเครื่องมือกำกับการประพฤติปฏิบัติของคนให้อยู่บน มาตรฐานของจริยธรรมได้หนักแน่นและชัดเจน

4) **การยึดตามหลักปรัชญา** เมื่อมาถึงยุคสมัยที่คนเสื่อมศรัทธาในศาสนา มีความ เลื่อมใสต่อศาสนาลดน้อยลง เบื่อหน่ายหลักคำสอนในศาสนา เพราะมีการใช้ศาสนาไปในทางที่ไม่ ถูกต้อง เช่น มีการแทรกแซงจากนักการเมือง มีการนำศาสนามาหากิน มีการนำศาสนาเพื่อทำลาย ฝ่ายตรงกันข้าม ดังนั้นจึงเกิดความคิดที่ว่าจะมีหลักการใดที่เป็นกลางในการให้ทุกศาสนาสามารถใช้ เป็นพื้นฐานกำหนดคุณค่าการปฏิบัติร่วมกันได้ โดยอาศัยหลักปรัชญาเป็นพื้นฐานก่อนจะอ้างศาสนา ดังนั้นในระยะนี้มาตรการด้านความประพฤติที่เกิดขึ้นจึงไม่ได้อ้างศาสนา แต่เป็นความคิดและข้อ โต้แย้งที่นักปรัชญาทุกคนช่วยกันขบคิดปัญหาทางจริยธรรมด้วยการใช้หลักเหตุผล

5) **การยึดตามหลักการใช้วิจารณ์ญาณ** โดยเริ่มนับตั้งแต่ค.ศ. 1970 ยุคหลัง สมัยใหม่(Postmodern) จนถึงปัจจุบัน ให้อิสระทางความคิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ที่มีการ ปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ดังนั้นทุกคนสามารถที่จะสร้างมโนธรรมในการตัดสินใจเลือก ด้วยวิจารณ์ญาณของตนเอง นั่นคือ การแยกแยะว่าสิ่งใดถูกผิด ดีชั่ว ควรทำ หรือไม่ควรทำ ทุกคน สามารถใช้ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีที่อยู่ภายในของตนเองในการตัดสินใจ โดยใช้ปัญญาในการหาเหตุผล ที่ถูกต้องได้ด้วยตนเอง

แม้ว่าที่มาของจริยธรรมจะมีหลักยึดที่เปลี่ยนแปลงไปตามระยะเวลา แต่ทั้งหมดนั้นยังมีความ สำคัญสำหรับเป็นแนวทางในมาตรการทางจริยธรรมหนักเบาไปตามสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม ของแต่ละเหตุการณ์ โดยเชื่อว่าไม่สามารถที่จะใช้เพียงหลักการใดเพียงหลักการเดียวเป็นหลักยึด เหนี่ยวที่จะสามารถใช้เป็นแบบแผนของการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องดีงามได้อย่างสมบูรณ์

4.1.2 ประเภทปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจ

จินตนา บุญบงการ (2555) กล่าวว่า เมื่อนำจริยธรรมมาใช้ในธุรกิจจะเกิดปัญหาทาง ปฏิบัติหลายประการ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของการนำเอาจริยธรรมไปใช้ ลักษณะของประเด็นปัญหา ทางจริยธรรมอาจแยกได้เป็น 3 ประเด็น คือ ประเด็นแรกปัญหาทางจริยธรรมทางความสัมพันธ์ ส่วนตัว ประเด็นที่สองเป็นเรื่องจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับนโยบายของบริษัท (Corporate Policy Ethics) และประเด็นที่สามเป็นจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับประเภทของกิจกรรมของบริษัท (functional-area ethics)

1) จริยธรรมของความสัมพันธ์แบบส่วนตัว

จริยธรรมในส่วนนี้เป็นเรื่องของตัวบุคคลในทุกบริษัทหรือธุรกิจ ปัญหาเรื่องคนเกิดขึ้นเสมอ ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวเกิดขึ้นเป็นประจำ เช่น นายจ้างอาจต้องการทราบข้อมูลส่วนตัวของพนักงาน พนักงานมีความสัมพันธ์เชิงคู่สาวกับหัวหน้างาน พนักงานมีความสัมพันธ์กับลูกค้าอย่างใกล้ชิด เช่น มีการออกไปรับประทานอาหารกลางวันหรือเย็นกันเป็นประจำ ความสัมพันธ์เช่นนี้มักก่อให้เกิดปัญหาทางจริยธรรมได้ นอกจากนี้ ยังมีปัญหา เช่น นายจ้างมีสิทธิล่วงรู้ข้อมูลส่วนตัวหรือครอบครัวของพนักงานหรือลูกน้องได้มากน้อยเพียงใด ข้อมูลอะไรควรรู้ และอะไรไม่ควรรู้ แม้ว่านายจ้างหรือบริษัทจะอ้างว่าต้องการทราบข้อมูลเพื่อนำมาปรับปรุงเรื่องของสวัสดิการและการสร้างขวัญกำลังใจ หรืออ้างว่าเพื่อนายจ้างจะได้ล่วงรู้ปัญหาส่วนตัวหรือของครอบครัวเพื่อจะช่วยเหลือก็ตาม หรือความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างนายจ้างกับลูกน้อง ระหว่างพนักงานด้วยกันเองระหว่างพนักงานจัดซื้อจัดจ้างกับผู้ส่งวัตถุดิบ (Supplier) และระหว่างพนักงานขายกับลูกค้า ความสัมพันธ์เช่นนี้อาจนำไปสู่ความขัดแย้งในการปฏิบัติหน้าที่ได้ ความสัมพันธ์ดังกล่าวอาจนำไปสู่ความไม่เป็นธรรมในการบังคับบัญชานำไปสู่การให้สินบนกับพนักงานของบริษัท หรือการบอกความลับของบริษัทกับลูกค้า

2) จริยธรรมที่เกี่ยวกับนโยบายของบริษัท (Corporate Policy Ethics)

บริษัทมีโอกาสพบกับปัญหาทางจริยธรรมในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินงานในบริษัทได้ เช่น ในการจ้างพนักงาน บริษัทควรจะคำนึงถึงความเท่าเทียมกันทางเพศมากน้อยเพียงใด บริษัทบางแห่งของไทยมักต้องการพนักงานชายมากกว่าหญิง การมีนโยบายเช่นนี้ขัดต่อจริยธรรมหรือไม่ หรือในส่วนของการเล่นหุ้นเล่นเงินเดือน บริษัทในเอเชียมีแนวโน้มที่จะให้พนักงานชายมีโอกาสมากกว่าพนักงานหญิง นโยบายสวัสดิการบางอย่างอาจมีปัญหาทางจริยธรรมได้เช่นกัน เช่น การช่วยเหลือด้านการรักษาพยาบาล จะช่วยเหลือเฉพาะตัวหรือครอบครัวด้วย จะมีการตรวจสุขภาพเพื่อเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของพนักงานหรือไม่

3) จริยธรรมที่เกี่ยวกับกิจกรรมหรือหน้าที่ต่าง ๆ ของบริษัท (Functional-area Ethics)

ลักษณะปัญหาทางจริยธรรมเฉพาะของแต่ละหน่วยงาน มีดังนี้

จริยธรรมด้านบัญชี งานด้านบัญชีมีความสำคัญต่อธุรกิจทุกประเภทเพราะจะเป็นตัวรายงานข้อมูลแก่ผู้บริหารและเจ้าของกิจการนั้น ๆ ว่าเป็นอย่างไร ข้อมูลทางด้านบัญชีจะช่วยให้ทั้งผู้บริหาร ผู้ลงทุน และลูกค้าตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง ดังนั้น ความซื่อสัตย์ การมีหลักการ ความถูกต้องของข้อมูลจึงมีความสำคัญมาก ซึ่งพบว่ามีบางบริษัทมีการแต่งตัวเลขทางบัญชีเพื่อหลีกเลี่ยงการเสียภาษีและเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่ลูกค้าและผู้ลงทุน ทำให้สังคมภายนอกหรือผู้มีส่วนได้เสียภายนอกไม่ทราบฐานะที่แท้จริงของบริษัทและทำให้เกิดความผิดพลาดในการลงทุนได้

จริยธรรมทางการตลาด เป็นจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับลูกค้าเป็นสำคัญโดยเฉพาะเมื่อเป็นเรื่องการโฆษณาสินค้า การส่งเสริมการขาย การทำวิจัยตลาด กิจกรรมเหล่านี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับจริยธรรม อันได้แก่ ความซื่อสัตย์ต่อลูกค้า ความเป็นธรรมในการโฆษณาสินค้า มีการระบุข้อมูลเกินความจริงหรือไม่ มีการให้ข้อมูลผิด ๆ หรือทำให้เกิดความเข้าใจผิดหรือไม่ การใช้กลยุทธ์การขาย

ด้วยวิธีการต่าง ๆ อาจเกี่ยวข้องกับจริยธรรมได้เช่นกัน ซึ่งรวมไปถึงการให้สินบนหรือการให้ค่านายหน้าหรือค่าคอมมิชชั่น (commissions)

จริยธรรมทางการเงิน (Financial Ethics) เป็นประเด็นทางจริยธรรมที่สำคัญและก่อให้เกิดปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจในไทยใน พ.ศ. 2540 เนื่องจากการปล่อยเงินกู้ของสถาบันการเงินบางแห่งทำเพื่อช่วยเหลือพรรคพวกและไม่ตรงไปตรงมา ขาดจริยธรรม ในสหรัฐอเมริกาในช่วงทศวรรษ 1980 และ 1990 ได้มีการทุจริตเกี่ยวกับการซื้อขายหุ้นที่วอลสตรีทเป็นจำนวนมากไม่น้อย เจ้าหน้าที่ตลาดหุ้นถูกจับว่ากระทำผิดเกี่ยวกับการให้ข้อมูลตลาดหุ้นและซื้อขายข้อมูลภายใน (insider trading) การทำธุรกรรมและดำเนินกิจการต่าง ๆ ของสถาบันการเงินมีโอกาสละเมิดจริยธรรมได้สูง เช่น การปล่อยเงินกู้เป็นจำนวนมากโดยไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกันที่เหมาะสม การปั่นตลาดหุ้นเพื่อหวังผลกำไรระยะสั้น สิ่งเหล่านี้ไม่เพียงแต่ทำลายสถาบันการเงินของตนเท่านั้น แต่เป็นการทำลายระบบการเงินและตลาดหุ้นของประเทศด้วย

จริยธรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology Ethics) ในช่วงทศวรรษ 1990 ปัญหาทางจริยธรรมในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมีมากขึ้น ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้มีการใช้อย่างกว้างขวางทั้งทางด้านธุรกิจการลงทุน การค้า และการศึกษา การทำทนายทางจริยธรรมมีในด้านของการล่วงล้ำข้อมูลส่วนตัว และข้อมูลของบริษัท การใช้ระบบอินเทอร์เน็ตเพื่อให้ข้อมูลที่ถูกต้องหรือการกลั่นแกล้ง เช่น การสร้างไวรัส การละเมิดสิทธิซอฟต์แวร์ และวิธีทัศน เพื่อตอบสนองต่อปัญหาดังกล่าว ช่างต้น ได้มีการระดมความคิดเพื่อสร้างจรรยาบรรณในเรื่องเหล่านี้ รวมทั้งการตรากฎหมายเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด แต่เทคโนโลยีสารสนเทศและระบบอินเทอร์เน็ตเป็นเรื่องข้ามพรมแดน การวางมาตรฐานทางจริยธรรมต้องได้รับความร่วมมือจากประเทศต่าง ๆ ถือได้ว่าจะต้องเป็นความพยายามระดับโลก

จริยธรรมในด้านอื่น ๆ บริษัทอาจมีปัญหาด้านจริยธรรมได้เช่นกัน เช่น ทางด้านฝ่ายจัดซื้อ ถ้าไม่มีจริยธรรมอาจได้สินค้าหรือวัตถุดิบที่ไม่ถูกต้องหรือไม่ได้มาตรฐานที่ตั้งไว้ เป็นต้น หรือการไม่ระมัดระวังในด้านการผลิตอาจนำมาซึ่งความเสียหายทางด้านสิ่งแวดล้อมหรือเป็นภัยต่อชุมชน เช่น โรงงานที่ไม่ตรวจสอบประสิทธิภาพของระบบบำบัดน้ำเสียอาจทำให้น้ำเสียไหลออกจากโรงงานเข้าไปในแม่น้ำลำคลองก่อความเสียหายต่อชุมชนได้

4.1.3 ลักษณะปัญหาจริยธรรมในการปฏิบัติงานของธุรกิจในประเทศไทย

ประยูร จินดาประดิษฐ์ (2514) สาเหตุที่ทำให้ธุรกิจขาดจริยธรรม ประกอบด้วย การบังคับใช้กฎหมาย การลงโทษไม่รุนแรงและไม่จริงจังพอ สังคมไม่ได้มีการลงโทษธุรกิจที่ผิดจริยธรรม สังคมไม่ได้ให้ความสำคัญกับการเรียกร้องให้ธุรกิจมีจริยธรรมมากนัก สังคมไม่หวังดึงยอมรับพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง เช่น การโฆษณาเกินความเป็นจริง การหนีภาษีในรูปแบบต่างๆ ซึ่งกล่าวว่ นักการเมืองรับผลตอบแทน สำหรับการตัดสินใจให้เป็นไปตามที่ธุรกิจต้องการ

นอกจากนี้ กฎ ระเบียบ ที่ตั้งไว้ไม่สามารถปฏิบัติตามได้เนื่องจากต้นทุนสูงหรือธุรกิจขาดความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติตาม ตลอดทั้งขาดการจัดการที่ดี ขาดการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบ มีการคอร์รัปชันของนักการเมืองและหรือราชการที่เอื้อให้ธุรกิจสามารถกระทำผิดได้ รัฐบาลเปิดโอกาสให้เกิดลักษณะผูกขาด เช่น การให้สัมปทานกับบริษัทใดบริษัทหนึ่ง ทำให้

ผู้ผลิตตั้งราคาที่เขาเปรียบผู้บริโภคมาก กลุ่มผู้บริโภคอ่อนแอ ไม่มีการรวมตัว รวมทั้งขาดองค์กรที่เข้ามาดูแลประโยชน์ของผู้บริโภค

1) รูปแบบการขาดจริยธรรมของธุรกิจไทย มีดังต่อไปนี้

1.1) การปลอมและ/หรือปลอมปนสิ่งแปลกปลอม เพื่อเพิ่มน้ำหนักในสิ่งของหรือปนของคุณภาพไม่ดี

1.2) การใช้สารเคมี กับพืชผักและผลไม้ แล้วขายก่อนกำหนดระยะเวลาปลอดภัยของเกษตรกร การใช้สารเคมีฆ่าของทะเลของแม่ค้า การผสมสารเร่ง สารกระตุ้นลงในอาหารสัตว์ (เช่น อาหารหมู ไก่) การใส่สารเสพติดลงในอาหาร เป็นต้น

1.3) การใช้แรงงานอย่างไ้มนุชยธรรม ให้ค่าจ้างต่ำ สวัสดิการไม่ดี ขาดสวัสดิภาพในการทำงาน การใส่ยาบ้าในน้ำให้คนงานดื่ม เพื่อจะได้ทำงานได้นานขึ้น การจ่ายค่าแรงด้วยยาเสพติด ไม่มีการจ้างคนขับรถสำรองในการขับรถทางไกล เป็นต้น

1.4) การโฆษณาคุณภาพของสินค้าหรือบริการ เกินความเป็นจริง การโฆษณาอวยว้ให้ผู้บริโภคสนใจในสินค้าและเข้าใจว่าสินค้านั้นราคาข้อมเยา ใช้ประโยชน์จากการให้ลูกค้า ไม่อ่านเงื่อนไขรายละเอียดในการคิดค่าบริการ หรือค่าปรับ เช่น ดอกเบี้ยสูงขึ้น

1.5) การไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับ กฎหมาย เช่น การทิ้งน้ำเสียหรือกากของเสียอุตสาหกรรม การปล่อยควันพิษ การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

1.6) การปั่นหุ้น การแต่งบัญชีเพื่อหลอกลูกค้า

1.7) การโกงน้ำหนัก ขนาด ปริมาณของสินค้า

1.8) การโกงภาษี การตั้งบริษัทโกงภาษี การบิดเบือนข้อมูลเพื่อเสียภาษีน้อยลง

1.9) การหลอกลวงแรงงาน เช่น การตั้งบริษัทจัดหางานส่งคนงานไปต่างประเทศ เรียกร่องเงินจำนวนมาก หลอกไปทำงานผิดกฎหมาย ผิดศีลธรรม ไม่รับผิดชอบตามสัญญา

1.10) วิธีการส่งเสริมการขายที่ขาดความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น ส่งเสริมการขายที่ให้ผู้บริโภคใช้โดยไม่จำเป็น ก่อให้เกิดความฟุ้งเฟ้อนิยมวัตถุ สื่อการลงโฆษณาบางชิ้นส่งเสริมธุรกิจใแนวอ้วกามรมย์ ส่งเสริมการเล่นการพนัน เป็นต้น

2) สิ่งที่ควรงดเว้นไม่นำมาปฏิบัติในการดำเนินธุรกิจ

กัลยาณี สูงสมบัติ (2550) ได้แบ่งสิ่งที่ควรงดเว้นไม่นำมาปฏิบัติในการดำเนินธุรกิจไว้ 8 ประการดังนี้คือ

ประการแรก เว้นจากการเบียดเบียนลูกค้า ได้แก่ ไม่กักตุนสินค้า ไม่ส่งชิ้นส่วนหรือวัตถุดิบราคาถูกแต่ไร้คุณภาพ เมื่อของขาดแคลน ใช้อะไรปลอมทำให้ลูกค้าผลิตสินค้าไม่ได้ตามต้องการ หรือเกิดของเสีย (Defect) ไม่แสวงหากำไรที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้บริโภค ไม่ผลิตสินค้าที่ต่ำกว่ามาตรฐานและเป็นจริงตามโฆษณา

ประการที่สอง เว้นจากการเบียดเบียนผู้จัดส่งสินค้าหรือวัตถุดิบ (Supplier) หรือหุ้นส่วน ได้แก่ กดราคา ปิดบังข้อมูล ไม่จ่ายเงินตามกำหนด ยืดเวลาการชำระเงิน ต่ำหนีสินค้าว่าไม่ดี เพื่อให้ลดราคามากๆ เอาไร้ดเอาเปรียบ ฯลฯ

ประการที่สาม เว้นจากการเบียดเบียนพนักงาน เช่น ไม่จ่ายค่าล่วงเวลา ใช้แรงงานเด็ก กดค่าแรง ไม่ให้สวัสดิการที่ควรให้ สภาพแวดล้อมในการทำงานที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ไม่ส่งเสริมให้พนักงานได้พัฒนาความรู้ความสามารถ การแบ่งผลประโยชน์ให้พนักงานไม่เป็นธรรม

ประการที่สี่ เว้นจากการเบียดเบียนผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของ เช่น ไม่จ่ายเงินปันผล ไม่ให้ข้อมูลที่แท้จริง นำหุ้นเข้าตลาดหลักทรัพย์แล้วไม่ใส่ใจในการบริหาร บริหารองค์กรเพื่อผลระยะสั้นๆ ไม่ได้มุ่งเพื่อความก้าวหน้าขององค์กรในระยะยาว

ประการที่ห้า เว้นจากการเบียดเบียนคู่แข่ง เช่น ปล่อยข่าวลือที่ไม่ดี ให้สินบนหรือใช้อิทธิพลเพื่อแย่งลูกค้า ซ้อข้อมูลหรือความลับของคู่แข่ง ฯลฯ

ประการที่หก เว้นจากการเบียดเบียนราชการ เช่น หลบเลี่ยงการจ่ายภาษีที่ถูกต้อง จ่ายเงินให้ใต้โต๊ะ ขायอุปกรณ์เครื่องมือให้หน่วยราชการราคาสูงกว่าปกติ ส่งงานล่าช้าทำให้เกิดผลเสียหายต่อราชการ

ประการที่เจ็ด เว้นจากการเบียดเบียนสังคม เช่น ขायของแพง โฆษณาหลอกลวง ผู้บริโภค กักตุนสินค้า บรรทุกของเกินทำให้ถนนทรุด วางหาบเร่งขวางทางเท้าทำให้ผู้คนเดินไปมาไม่สะดวก

ประการที่แปด เว้นจากการเบียดเบียนสิ่งแวดล้อม เช่น ไม่มีระบบการจัดการกับของเสียที่เกิดจากกระบวนการผลิต ทำให้เกิดมลภาวะ ได้แก่ น้ำเสีย อากาศเสีย กากอุตสาหกรรมที่มีสารพิษ ฯลฯ ตลอดจนส่งเสียงหรือกลิ่นรบกวน ผลิตสินค้าและ/หรือการบริการที่ทาลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3) ปัญหาจริยธรรมในการปฏิบัติของธุรกิจในประเทศไทย

3.1) จริยธรรมที่มีต่อเศรษฐกิจ

วิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2540 แสดงถึงปัญหาทางจริยธรรมของธุรกิจในประเทศไทย ธุรกิจเอกชนลงทุนเกินตัว เนื่องจากสามารถระดมทุนเข้ามาได้ง่าย ไม่ว่าจะในรูปแบบของการออกหุ้นกู้ประเภทต่าง ๆ การกู้ยืมเงินจากกิจการวิเทศธนกิจของสถาบันการเงินในประเทศ สถาบันการเงินจำนวนไม่น้อยปล่อยสินเชื่อโดยขาดหลักทรัพย์ค้ำประกันที่ถูกต้องเหมาะสมธนาคารพาณิชย์หวังรายได้จำนวนมหาศาลจากการปล่อยสินเชื่อผ่านกิจการวิเทศธนกิจให้แก่ธุรกิจเอกชนต่างๆ อย่างไม่ระมัดระวัง ซึ่งเป็นการปฏิบัติงานที่ขาดจริยธรรม เมื่อการได้มาซึ่งเงินทุนเป็นไปอย่างง่ายดายและเป็นจำนวนมาก มีนักลงทุนจำนวนไม่น้อยที่ไปลงทุนในกิจการที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ เช่น นำไปซื้อขायหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์เพื่อเก็งกำไร และไปกว้านซื้อที่ดินเพื่อเก็งกำไร มีการนำเงินไปลงทุนในกิจการอสังหาริมทรัพย์ เช่น อาคารชุด ศูนย์การค้า อาคารสำนักงาน สนามกอล์ฟ และสถานที่พักผ่อน (Resort) ต่าง ๆ เกินความต้องการของตลาด นอกจากนั้น การควบคุมดูแลการนำเงินกู้ไปใช้ไม่รัดกุมเพียงพอจนเป็นช่องว่างที่ทำให้นักธุรกิจเหล่านั้นนำเงินไปลงทุนอย่างไม่รอบคอบ ขาดจริยธรรม และมุ่งแต่กำไรสูงสุดในระยะสั้น ไม่ได้คำนึงถึงการสร้างความเข้มแข็งให้แก่เศรษฐกิจในระดับมหภาค หรือผลกระทบต่อสังคม

อันที่จริงการนำเงินไปลงทุนในกิจการที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้หรือประโยชน์อย่างเต็มที่ เป็นเพียงปลายเหตุ ต้นเหตุของปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจอยู่ที่การบริหารสถาบันการเงินซึ่งเป็นผู้ปล่อยเงินกู้ มีระบบการปล่อยเงินกู้ การตรวจสอบ และควบคุมดูแลการใช้เงินกู้ที่ไม่มีประสิทธิภาพ ยิ่ง

มีกรณีปรากฏให้เห็นว่าผู้บริหารสถาบันการเงินและพนักงานสมคบกับนักธุรกิจซึ่งเป็นพรรคพวกให้สินเชื่อในโครงการที่ไม่เกิดประโยชน์แก่ระบบเศรษฐกิจกลายเป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้แก่สถาบันการเงินที่ปล่อยกู้ จึงถือได้ว่าผู้บริหารสถาบันทางการเงินและพนักงานขาดจริยธรรมในการบริหาร

ภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจเช่นนี้ทำให้ธุรกิจที่คนไทยเป็นเจ้าของและบริหารโดยตระกูลใหญ่ ๆ ประสบกับความสูญเสียอย่างหนัก เช่น กลุ่มเตชะไพบูลย์ต้องยอมให้รัฐบาลยึดธนาคารศรีนคร กลุ่มโสภณพานิชแม้จะรักษาราชการกรุงเทพไว้ได้แต่ต้องปล่อยให้สถาบันการเงินในเครือเปลี่ยนผู้บริหารหรือช่วยเหลือตัวเอง เช่นเดียวกับกรณีของตระกูลลำซำที่รักษาราชการกสิกรไทยไว้แต่ต้องปล่อยให้สถาบันการเงินในเครือ เช่น บริษัทเงินลงทุนหลักทรัพย์ภัทรธนกิจ จำกัด ช่วยเหลือตัวเอง กลุ่มเลียว ไพรัตน์ ต้องสูญเสียบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์คาเธ่ย์ไฟแนนซ์ และบริษัทกลุ่มพีทีไอ และกลุ่มเอ็นทีเอส สติลของสกุลหอรุ่งเรือง มีหนี้เป็นจำนวนมาก และต้องเปลี่ยนเจ้าของและผู้บริหารเป็นต้น

3.2) จริยธรรมต่อแรงงาน

จริยธรรมต่อแรงงานในด้านนี้เกี่ยวข้องกับโดยตรงกับสิทธิมนุษยชนและเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับจริยธรรมต่อเศรษฐกิจ เรื่องสถานการณ์แรงงานกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจเกี่ยวพันกันอย่างแน่นแฟ้น ภาวะวิกฤติเศรษฐกิจในประเทศไทยมีผลกระทบต่อการทำงานอย่างมาก มีปัญหาด้านแรงงานตามมา เช่น การปลดพนักงานออกจากงาน หรือการปิดกิจการอันทำให้เกิดการว่างงาน ปัญหาเช่นนี้ทำอย่างไรจึงจะมีจริยธรรมและคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน เมื่อต้นปี 2541 จำนวนผู้ว่างงานมีประมาณ 1.4 ล้านคน จากจำนวนแรงงานทั้งหมด 32 ล้าน เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.2 ถึง 4.6 เมื่อเปรียบเทียบกับในปี 2539-2540 จากการศึกษาของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย (TDRI) โดย ดร.เสาวลักษณ์ กิติประภัสร์ ได้แสดงสิ่งที่คาดการณ์ไว้ว่าภาคเกษตรสามารถช่วยคนงานเหล่านี้ได้เป็นการคาดคะเนที่ผิด ภาคเกษตรไม่สามารถรองรับคนตกงานได้เลย เครือข่ายรองรับความปลอดภัยทางสังคม (social safety nets) ตามแบบประเพณีไม่พอเพียง จำต้องมีการจัดทำเครือข่ายรองรับความปลอดภัยทางสังคมที่เป็นทางการ

แรงงานเด็กและสตรีได้รับผลกระทบอย่างมาก แรงงานสตรีและเด็ก ซึ่งส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย ไม่มีทักษะฝีมือ ขาดอำนาจในการต่อรองทำให้กลุ่มนี้เป็นกลุ่มแรกที่ถูกเลิกจ้าง ประเทศไทยได้ถูกโจมตีและวิจารณ์อยู่เสมอในที่ประชุมระหว่างประเทศเรื่องเกี่ยวกับแรงงานเด็ก ดังนั้น เมื่อมีวิกฤติเศรษฐกิจเกิดขึ้น ปัญหานี้จึงรุนแรงมากขึ้น

นอกจากนี้ ยังมีปัญหาแรงงานเถื่อนคือ แรงงานคนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย แรงงานเหล่านี้เป็นที่สนใจของนายจ้างเนื่องจากเป็นแรงงานที่ไม่มีอำนาจต่อรองเลย นายจ้างสามารถกดค่าแรงให้ต่ำกว่าค่าจ้างขั้นต่ำได้ และในเรื่องสวัสดิการไม่เป็นไปตามกฎหมายแรงงาน เป็นการเอาเปรียบอย่างชัดเจนต่อแรงงานเหล่านี้ โดยมีการคาดคะเนว่ามีผู้ลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายเพื่อมาขายแรงงานในรูปแบบต่าง ๆ ในปี 2540-2541 ประมาณ 8 แสนคน นายจ้างถือว่าเมื่อเป็นแรงงานที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย จึงไม่ปฏิบัติต่อคนงานเหล่านี้ตามกฎหมายแรงงานและไม่คำนึงถึงจริยธรรมเท่าใดนัก

3.3) จริยธรรมที่มีต่อสิ่งแวดล้อม

แม้ว่าเรื่องสิ่งแวดล้อมได้มีการรณรงค์ให้ช่วยรักษาและให้ความสนใจในปัญหานี้อย่างต่อเนื่อง แต่ปัญหาสิ่งแวดล้อมไม่ได้ลดลงไปแต่อย่างใด รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ซึ่งได้รับการคาดหวังสูงว่าจะช่วยดูแลส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้ว่ากฎหมายฉบับนี้มุ่งเน้นการจัดการและแก้ไขปัญหามลพิษเป็นส่วนใหญ่ เรื่องของสิ่งแวดล้อมและสถานการณ์มลพิษ พ.ศ. 2540 ปรากฏว่าลุ่มน้ำภาคกลางและชุมชนเป็นแหล่งที่ได้รับผลกระทบทางมลพิษทั้งภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมมากที่สุดบริเวณที่คุณภาพน้ำมีสภาพวิกฤติมากที่สุด ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา ตั้งแต่จังหวัดนนทบุรีจนถึงจังหวัดสมุทรปราการ และแม่น้ำท่าจีน ตั้งแต่จังหวัดสุพรรณบุรีจนถึงจังหวัดสมุทรสาคร

ขยะมูลฝอยเป็นปัญหาสำคัญอีกเช่นกันเพราะในปี 2540 มีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นจากชุมชนทั่วประเทศประมาณ 13.5 ล้านตัน หรือประมาณวันละ 37,000 ตัน ในด้านสภาพอากาศพบว่าในปี 2540 ฝุ่นละอองเป็นปัญหาที่สำคัญอันเกิดจากการก่อสร้างอาคาร โรงงานอุตสาหกรรมและควันดำ ควันขาวที่ปล่อยออกมาจากท่อไอเสียรถยนต์ประเภทต่าง ๆ ส่วนสารอันตรายเป็นปัญหาที่มีขึ้นมาในปี 2540 มีผู้ป่วยได้รับสารอันตราย 3,055 คนเสียชีวิต 30 คน ตัวอย่างข้างต้นแสดงว่าภาครัฐเองมีเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอจะดูแลได้ทั่วถึงโรงงานมักจะกำจัดของเสียที่ปลายท่อมากกว่าจะกำจัดของเสียที่กระบวนการผลิตจึงควรนำระบบภาษีเพื่อสิ่งแวดล้อมมาใช้เพื่อให้ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายภาคธุรกิจซึ่งเคยสร้างมลพิษอย่างอิสระมาช้านาน และเข้าใจว่าของเสียเป็นขยะที่สามารถย่อยสลายได้ตามธรรมชาติ ควรต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการกำจัดของเสียดังกล่าว ดังนั้นการปล่อยของเสียหรือมลพิษโดยอาศัยความไม่มีประสิทธิภาพในการควบคุมของรัฐ เป็นการแสดงถึงความไม่สนใจที่ธุรกิจจะต้องรับผิดชอบต่อสังคม และมองเห็นว่าสังคมเป็นผู้มีส่วนได้เสีย (stakeholders) ที่สำคัญ เป็นการทำธุรกิจที่ยังขาดจริยธรรม ถ้านักธุรกิจมีจริยธรรมบริหารกิจการของตนโดยคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมแล้ว การควบคุมโดยกฎหมายมีความจำเป็นน้อย

นอกจากนี้ ความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับรัฐในส่วนของกรอบครองที่ดินในเขตป่าสงวน เขตป่าอนุรักษ์ เขตพื้นที่คุ้มครอง และที่สาธารณประโยชน์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการบุกรุกเข้าไปยึดครองโดยพลการทั้งสิ้น 26 แต่ในทัศนะขององค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) เห็นว่าจะช่วยรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติได้ โดยขอให้รับรองสิทธิของบุคคลหรือสิทธิชุมชนในการเข้าครอบครองที่ดินเหล่านี้ แต่รัฐยังไม่เห็นด้วยแม้ว่าการขัดแย้งเช่นนี้ไม่ใช่เป็นเรื่องของธุรกิจโดยตรงแต่มีปัญหาข้อโต้แย้งเกี่ยวกับจริยธรรมทางด้านสิทธิมนุษยชนและสิทธิชุมชนซึ่งยังหาข้อยุติไม่ได้

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าการปฏิบัติทางธุรกิจที่เกี่ยวกับจริยธรรมยังแสดงให้เห็นถึงข้อบกพร่องทางด้านกฎหมายแล้ว ความตระหนักในความรับผิดชอบต่อสังคมของบรรดาธุรกิจบางส่วนยังไม่มีเท่าที่ควร การยอมรับในด้านจริยธรรมยังมีน้อยโดยเฉพาะในส่วนของสิทธิมนุษยชน สิทธิของผู้ใช้แรงงาน และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม

4.1.4 ลักษณะปัญหาจริยธรรมในธุรกิจข้ามวัฒนธรรม

1) ลักษณะของธุรกิจระหว่างประเทศ (ชนงกรณ์ กุณฑลบุตร, 2556) หรือ (บรรจง อมรชีวิน, 2547)

ปัจจุบันธุรกิจได้ขยายตัวเป็นระดับโลกมากขึ้น และผู้บริหารมักเผชิญกับปัญหาทางด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ที่มีความซับซ้อนยุ่งยากมากขึ้น อันเกิดมาจากความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ระบบการเมือง และค่านิยมของประเทศต่างๆ ปัญหาทางจริยธรรมมีความยุ่งยากซับซ้อนตามไปด้วย เนื่องจากมาตรการในการกำหนด ส่วนใหญ่มีความแตกต่างกันในแต่ละประเทศ สิ่งสำคัญคือ ได้มีการขยายตัวของบริษัทกลายเป็นบริษัทข้ามชาติ (transnational Corporation) ซึ่งมีอิทธิพลมากในด้านการค้าระหว่างประเทศ ตลอดจนด้านสังคมและการเมืองระหว่างประเทศ นอกจากนี้ปัญหาที่บริษัทข้ามชาติต้องเผชิญคือ การเรียกร้องจากกลุ่มประชาสังคมระหว่างประเทศ (international civil society organizations)

2) ความจำเป็นของการมีธุรกิจระหว่างประเทศ

ในปัจจุบันพบว่าบริษัทใหญ่น้อยมีจำนวนมาก ล้วนแล้วแต่มี ธุรกิจ在不同ประเทศกันทั้งนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริษัทจากประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ อันได้แก่ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมนี อิตาลี ญี่ปุ่น ฯลฯ ประเทศที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจรองลงมา เช่น ออสเตรเลีย เกาหลีใต้ สิงคโปร์สภาพหรือปัจจัยที่กระตุ้นและดึงดูดให้เกิดการทำธุรกิจระหว่างประเทศสามารถที่จะจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีผลกำไร

3) ลักษณะของบริษัทข้ามชาติ

รูปแบบที่ใช้กันมากของบริษัทข้ามชาติ คือ ลงทุนร่วมกัน (joint venture) ของสองบริษัทขึ้นไปจากประเทศต่าง ๆ จัดตั้งเป็นบริษัทฯ หนึ่ง โดยมีหุ้นส่วนหนึ่งที่เข้าถึงทุนและความรู้ด้านเทคนิค บริษัทข้ามชาติเหล่านี้ต้องให้ความสนใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรมของแต่ละประเทศที่จะต้องสร้างความสมดุลระหว่างการรวมศูนย์ (ethnocentrism) กับการกระจายอำนาจ (polycentric)

4) ประเภทของโครงสร้างธุรกิจระหว่างประเทศ

โครงสร้างธุรกิจระหว่างประเทศ สามารถแบ่งออกได้ดังนี้

4.1) หน่วยงานที่เป็นองค์การระดับโลก (global organization) มีลักษณะใกล้เคียงกับระบบรวมอำนาจอย่างเต็มที่ (extreme ethnocentrism)

4.2) องค์การแบบรวมกันหลายชาติ เรียกรวม ๆ ว่าบริษัทข้ามชาติ (multinational) เป็นองค์การแบบกระจายอำนาจ (polycentrism)

4.3) องค์การระหว่างชาติ หรือระหว่างประเทศ (international organization) เป็นแบบที่อยู่ระหว่างแบบที่หนึ่งกับแบบที่สอง ให้ความเป็นอิสระแก่บริษัทสาม

4.4) องค์การข้ามชาติ (transnational organization) เป็นเครือข่ายที่รวมตัวกันของหน่วยต่าง ๆ ที่มีปฏิริยาตอบโต้กันอย่างเข้มแข็ง

5) ปัญหาทางการเมืองที่เกี่ยวกับธุรกิจข้ามชาติ

ปัจจุบันได้ยอมรับกันมากขึ้นในประเทศต่างๆ ว่าประชาธิปไตยเป็นระบบการเมืองที่เหมาะสมที่สุด แต่ยังมีหลายประเทศที่ไม่ได้ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยในกลุ่มของประเทศที่

ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยยังมีความแตกต่างอยู่ไม่น้อย แตกต่างกันด้านการเมือง ด้านประเพณี ค่านิยมและอุดมการณ์ มีผลต่อจริยธรรมในการบริหารได้

5.1) ความแตกต่างในด้านอุดมการณ์ทางการเมือง

อุดมการณ์ทางการเมือง (political ideologies) เป็นตัวสะท้อนถึงลักษณะของความเชื่อ ค่านิยม และประเพณีทางการเมืองในประเทศหนึ่ง ๆ เป็นการระบุว่าพฤติกรรมทางการเมืองเช่นไรถูกต้อง และพฤติกรรมเช่นไรไม่ถูกต้อง

5.2) ผลกระทบของระบบการเมืองต่อการบริหารธุรกิจ

ผลกระทบของระบบการเมืองต่อการบริหารจึงต้องพิจารณาถึงระบบเศรษฐกิจ และสังคม เพราะเป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับเอกชนในทางเศรษฐกิจ สามารถแบ่งได้ 3 ระบบ คือ

5.2.1) ระบบเศรษฐกิจเสรี (free enterprise) เป็นระบบที่สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตย ถือหลักให้เอกชนเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินและกิจการธุรกิจ ยอมรับในกลไกตลาดเสรี (free market mechanism) เป็นระบบที่ถือหลักว่าประชาชนจะแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการซึ่งกันและกันโดยสมัครใจ ดังนั้น หลักของระบบเศรษฐกิจเสรี จึงเน้นความสำคัญของปัจเจกชน (Individualism) คือให้ความสำคัญของเอกชนเหนือสังคม

5.2.2) ระบบความควบคุมจากรัฐส่วนกลาง (central state control) ปัจจุบันระบบนี้มีน้อยมาก เป็นระบบที่รัฐเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินและกิจการผลิตกรรมสิทธิ์ของเอกชนจะถูกห้ามหรือถูกจำกัดอย่างมาก อำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองอยู่ในมือของรัฐบาล

5.2.3) ระบบผสมระหว่างบทบาทของรัฐและเอกชน (mixed-state-and-Private enterprise) เป็นระบบที่อยู่ระหว่างกลางของ 2 ระบบแรก เป็นระบบผสมระหว่างเศรษฐกิจเสรีกับการวางแผนจากส่วนกลาง กิจการด้านการเงินและอุตสาหกรรมในบางส่วนรัฐเป็นเจ้าของและเป็นผู้ดำเนินการ เช่น ธนาคารกลาง รถไฟ สายการบิน โทรศัพท ไฟฟ้าและระบบสาธารณสุขภาคทั้งหลาย

6) ปัญหาความขัดแย้งทางวัฒนธรรม

ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมเป็นประเด็นสำคัญของธุรกิจข้ามชาติและก่อให้เกิดปัญหาทางจริยธรรมอันเนื่องมาจากความแตกต่างของค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมที่สำคัญระหว่างประเทศเมืองแม่กับประเทศที่กิจการไปลงทุน อันได้แก่การตัดสินใจทางจริยธรรมโดยมีค่านิยมที่แตกต่างกัน

7) ปัญหาการคอร์รัปชันกับการจ่ายเงินบางประเภท

การจ่ายเงินบางอย่างในประเทศที่บริษัทไปทำธุรกิจถูกมองว่าไม่เหมาะสมและผิดจริยธรรมและนำไปสู่การทุจริตคอร์รัปชัน ประเด็นสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับธุรกิจต่างชาติ ถูกมองว่าเป็นการจ่ายในรูปแบบของสินบน การให้และการรับสินบนถือว่าเป็นเรื่องผิดกฎหมาย

8) ปัญหาเกี่ยวกับนโยบายการค้าระหว่างประเทศ

บางประเทศใช้นโยบายการค้าเพื่อกดดันประเทศอื่นให้เปลี่ยนแปลงนโยบายบางประการการใช้นโยบายการค้าเช่นนี้เป็นปัญหาทางจริยธรรมว่ามีความธรรมเพียงใดและอาจมีการเลือกปฏิบัติ เช่น ใ้กับประเทศหนึ่งแต่ละเว้นประเทศหนึ่ง

9) ปัญหาเกี่ยวกับมาตรฐานด้านแรงงาน

การจ้างแรงงานเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนและการค้าระหว่างประเทศ การจ้างแรงงานมักเป็นปัญหาจริยธรรมอยู่เสมอสำหรับการลงทุนในต่างประเทศ (จินตนา บุญบังการ, 2544) จากผลการวิจัย (ปณิตดา บุญวิวัฒน์, 2543) จากการศึกษาวิจัยเรื่อง หลักจริยธรรมและลักษณะการดำเนินธุรกิจการขายตรงทั้งแบบใช้การตลาดชั้นเดียวและหลายชั้น นอกจากนี้ยังมีการศึกษาปัญหาจริยธรรมในธุรกิจการขายตรงโดยใช้หลักจริยศาสตร์ที่ว่าด้วยประโยชน์นิยมสิทธิและจรรยาบรรณมาวิเคราะห์ปัญหาการศึกษาดังกล่าวใช้วิธีการสัมภาษณ์ระดับลึกที่ทัศนะของผู้บริหาร พนักงานขาย ผู้บริโภค และนักวิชาการ ผลการศึกษาพบปัญหา 10 ข้อ คือ

- 1) การขายตัดราคา
- 2) การพูดเกินความจริงถึงประสิทธิภาพของสินค้า
- 3) การขายหรือตั้งแสดงสินค้าในร้านค้าปลีก
- 4) การกักตุนสินค้า
- 5) การสร้างความกดดันในการขายสินค้า
- 6) ปัญหาคุณภาพสินค้าที่นำมาขายตรง
- 7) ปัญหาผู้ประกอบการแสวงหาผลประโยชน์จากประชาชน
- 8) ปัญหาประชาชนสมยอมโดยหวังผลประโยชน์
- 9) ปัญหาพนักงานขายแสวงหาผลประโยชน์จากการหาสมาชิก
- 10) ปัญหาการอวดอ้างรายได้ของ บริษัทเกินความเป็นจริง

ผลการวิจัยพบว่า ทัศนะของพนักงานขายที่เห็นว่าการขายตัดราคาเป็นปัญหาจริยธรรม และเป็นผู้มีส่วนทำให้เกิดขึ้น เป็นทัศนะที่แสดงให้เห็นว่าพนักงานขายขาดจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ จึงเป็นปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังจากผู้ประกอบการ และทัศนะของผู้ที่พบมากที่สุด คือ เคยพบปัญหาและทราบว่าเป็นปัญหาจริยธรรม แสดงให้เห็นว่าธุรกิจขายตรงเป็นธุรกิจที่มีความน่าเชื่อถือ เพราะผู้ที่เกี่ยวข้องในธุรกิจมีความตระหนักรู้ถึงปัญหาจริยธรรมในระดับดี ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาจริยธรรมของธุรกิจการขายตรงที่ดีที่สุดคือ ผู้ที่เกี่ยวข้อง ในธุรกิจนี้ ควรตระหนักรู้ถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้นต่อธุรกิจและต่อสังคม ไม่ควรนึกถึงผลประโยชน์ ของตนเองเป็นหลักโดยไม่คำนึงถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สิ่งผู้ประกอบการและพนักงานขาย สามารถกระทำได้อย่างเป็นรูปธรรมมากที่สุดคือ การยึดถือจรรยาบรรณในการดำเนินธุรกิจ และความเข้าใจในกฎจรรยาบรรณ รวมถึงการเผยแพร่ให้ผู้บริโภคทราบและเข้าใจกฎเกณฑ์ เหล่านี้ด้วย

4.1.5 ยกตัวอย่างกรณีศึกษาเกี่ยวกับปัญหาจริยธรรมที่เกิดขึ้นในองค์กรธุรกิจ

กรณีศึกษาที่ 1

บริษัท Enron

เรื่องนี้คงเข้ากับสถานการณ์ของตลาดหุ้นไทย เราคงได้ยินชื่อเสียงของ Accounting Firm ว่าถ้าจะให้บริษัทคุณาเชื่อถือต้องให้บริษัท Big4 มาตรวจสอบบัญชี นั่นคือ PWC, EY, KPMG, Deloitte แต่รู้ไหมว่าเมื่อ 15 ปีก่อน Accounting Firm ที่มีชื่อเสียงจะมี 5 บริษัท หรือ Big5 แล้วบริษัทที่ 5 นั้นหายไปไหน บริษัทที่ 5 นั่นคือ Arthur Andersen ซึ่งได้ถูกถอนใบอนุญาตตรวจสอบบัญชีไปในคดี Enron เมื่อปี 2002 โดย Arthur Andersen ได้ให้ความช่วยเหลือแก่ Enron ในการตกแต่งบัญชีสร้างรายได้ และกำไรปลอม และยังปกปิดหนี้สินอีกด้วย

Enron เป็นบริษัทพลังงานสัญชาติอเมริกา ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 1985 ถือเป็นบริษัทพลังงานยักษ์ใหญ่ของอเมริกาในช่วงนั้น โดยรายได้เพิ่มขึ้น 750% ระหว่างปี 1996 – 2000 โดยมียอดขายถึง 3 ล้านล้านบาทในปี 2000 โดยเฉลี่ยแล้วเติบโตปีละ 65% เมื่อเทียบกับตัวเลขเฉลี่ยของอุตสาหกรรมที่โตเพียงแค่ 2-3% ต่อปี จึงถือได้ว่า Enron เป็นบริษัทที่ฮอตสุด ๆ ในเวลานั้น และในปี 2001 รายได้ของ Enron มากที่สุดติดอันดับ 6 ในบริษัทใหญ่ที่สุดของโลก

ธุรกิจส่วนใหญ่ของ Enron ไม่ได้เป็นเจ้าของสินทรัพย์พลังงานเอง ทั้งโรงไฟฟ้า ท่อส่งก๊าซ แต่ Enron จะเป็นนายหน้าซื้อขายระหว่างผู้ที่จะขายพลังงานกับผู้ที่จะซื้อพลังงาน ซึ่งจริง ๆ แล้ว Enron ควรจะรายงานรายได้เพียงแค่ค่าธรรมเนียมในการซื้อขาย แต่ Enron กลับเลือกที่จะใช้มูลค่าทรัพย์สินทั้งหมดที่ซื้อขายแสดงเป็นรายได้ และใช้วิธีการทางบัญชีที่รับรู้รายได้ก่อน แต่จริง ๆ ยังไม่มีเงินสดเข้ามา

สุดท้ายเมื่อเรื่องความไม่โปร่งใสเปิดเผยออกมา จึงถูกทางการตรวจสอบ และต่อมาบริษัทถูกลดเครดิตลงทำให้ไม่มีใครกล้าให้บริษัทกู้เงิน บริษัทจึงขาดสภาพคล่องในการดำเนินธุรกิจ และขยับล้มละลายในปลายปี 2001 ซึ่งช่วงต้นปี บริษัทเพิ่งรายงานยอดขายมากที่สุดเป็นประวัติการณ์ การล้มละลายครั้งนี้เป็นครั้งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ของอเมริกา และมีพนักงานหลายหมื่นคนต้องตกงาน จากราคาหุ้น Enron สูงสุดที่ \$90.75 กลายเป็น \$0.61 ในวันสุดท้ายของการซื้อขาย

ถึงแม้ว่าการล้มละลายของ Enron จะไม่ทำให้เกิดผลกระทบโดยตรง กับตลาดการค้าพลังงาน แต่ก็ได้ทำให้เกิดความตื่นตัวขึ้นในบริษัทต่าง ๆ เช่น มีการพิจารณางบดุลอย่างละเอียดรอบคอบมากขึ้น โดยเฉพาะในบริษัทที่มีบัญชีการเงิน ที่ซับซ้อนและมีพฤติกรรม ที่ปิดบังซ่อนหนี้สินไว้เป็นจำนวนมากเหมือน Enron ส่งผลให้มาตรฐานในการทำบัญชีเข้มงวดขึ้นอย่างมาก และยังทำให้บริษัทต่าง ๆ ได้ประจักษ์ถึงความเสี่ยงในการซื้อขาย โดยที่ไม่มีสินทรัพย์รองรับ ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนแต่เป็นผลดีที่ Enron ทำให้เกิดขึ้น

จะเห็นได้ว่าเวลาผ่านไปเรื่องทำนองนี้ก็ยังปรากฏให้เห็นอยู่เป็นระยะตราบใดที่มนุษย์ยังมีความโลภ และทำให้คิดว่า ธุรกิจไหนก็ตามหากมีผู้บริหารที่ไม่ซื่อสัตย์ ไม่ว่าจะผลกำไรจะดีแค่ไหน แต่เมื่อเอาตัวเลขนั้นมาคูณกับ 0 ผลลัพธ์ก็คือ 0

คำถาม :

- (1) จงบอกสาเหตุของปัญหาการล้มละลายของ Enron

กรณีศึกษาที่ 2 บริษัท Worldcom

ย้อนกลับไปในปี 2001 ระหว่างที่ตัวเองยังศึกษาต่อที่ต่างประเทศ เวิลด์คอม (WorldCom) บริษัทสื่อสารักษ์ใหญ่ของสหรัฐฯ แจ็งล้มละลาย สร้างสถิติการล้มละลายที่มีมูลค่ามหาศาลที่สุดในแวดวงธุรกิจอเมริกัน

กรณีอื้อฉาวของเวิลด์คอม เกิดจากการแต่งบัญชีซึ่งบั่นทอนความเชื่อมั่นของนักลงทุนในวอลล์สตรีทให้ติดลบลงไปอีก กัดดันให้ประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู. บุช ต้องออกมาเรียกร้อง ให้รัฐบาลเร่งปราบปรามการฉ้อฉลในวงการธุรกิจ

การล้มครืนของเวิลด์คอมทำให้บรรดาผู้ถือหุ้นต้องสูญเสียเงินไปถึงราว 180,000 ล้านดอลลาร์ และยังทำให้พนักงานอีก 20,000 ชีวิตต้องตกงาน จนบริษัทต้องยื่นขอความคุ้มครองภายใต้กฎหมายล้มละลายในเดือนกรกฎาคม 2002

ชายผู้ยืนอยู่เบื้องหลังเหตุการณ์นี้คือ สกอตต์ ซัลลิแวน (Scott Sullivan) CFO ของเวิลด์คอม หนึ่งใน CFO ที่เคยมีชื่อเสียงที่สุดในวอลล์สตรีท ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีที่สุดในฐานะ mastermind กลไกทางการเงินที่นำไปสู่การล่มสลายทางการเงินของเวิลด์คอม อันถือเป็นการล้มละลายครั้งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์สหรัฐฯ

สกอตต์ ซัลลิแวนเกิดเมื่อปี 1963 ได้รับปริญญาตรีทางบัญชีจาก State University of New York in Oswego ในปี 1983 หลังจากเรียนจบ ซัลลิแวนทำงานเป็นนักบัญชี ในที่สุดเขาก็เข้าสู่อุตสาหกรรมโทรคมนาคมทำงานในบริษัท Advanced Telecommunication Corporation จนสุดท้ายบริษัทถูกซื้อกิจการโดยเวิลด์คอม ในปี 1992

หลังเข้าทำงานกับเวิลด์คอม เส้นทางการทำงานของสกอตต์ ซัลลิแวนก็พุ่งทะยานขึ้นสูงอย่างน่าทึ่ง ภายในสองปีเขาได้กลายเป็นประธานเจ้าหน้าที่บริหารการเงิน (CFO) ของบริษัท สกอตต์ ซัลลิแวนพัฒนาความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับ เบอร์นาร์ด เอ็บบ์เบอร์ส (Bernard Ebbers) -CEO เขาช่วยเอ็บบ์เบอร์ส ในการเข้าซื้อกิจการและการควบรวมกิจการของบริษัทเป็นจำนวนมาก ทั้งสองคนทำงานอย่างใกล้ชิดและสนิทกันอย่างมากจนคนในองค์กรได้ตั้งฉายาามอิทธิพลของทั้งคู่ในบริษัทว่า "The Bernie and Scott Show"

ในปี 1997 ซัลลิแวนมีบทบาทสำคัญในการเข้าซื้อกิจการของบริษัท MCI ซึ่งให้บริการโทรคมนาคมระยะยาว ซึ่งหลังจากจบติลครั้งนี้ช่วยให้เขาเป็นหนึ่งในซีเอฟโอที่มีชื่อเสียงมากที่สุดของประเทศ ตามรายชื่อของวอชิงตันโพสต์เขายังเป็นหนึ่งในนักธุรกิจที่มีรายได้ดีที่สุดในสาขาอาชีพของเขาด้วยรายได้มากกว่า 19 ล้านดอลลาร์ในปี 1998

ในฐานะที่เป็นผู้บริหารเวิลด์คอม ซัลลิแวนได้แบ่งเวลาของเขาระหว่างสำนักงานใหญ่ของรัฐมิสซิสซิปปีและบ้านในรัฐฟลอริดาโดยเขาและภรรยาของเขาได้ซื้อที่ดินในชุมชนส่วนตัวในเมืองโบคาเรตันเพื่อสร้างบ้านในฝันที่หุ้รหามมูลค่ากว่า 2 ล้านเหรียญถึงแม้ว่าจะไม่มีโอกาสที่จะเห็นความฝันของพวกเขาเป็นจริง

ในปี 2000 ราคาหุ้นและผลประกอบการของบริษัทเวิลด์คอมเริ่มลดลง วอลล์สตรีทเริ่มสงสัยในความสามารถในการเติบโตของบริษัท

ก่อนการส่งงบไตรมาส 3 ในปีนั้นเอง ผู้จัดการฝ่ายระดับกลาง 2 คนของบริษัท คือ เบ็ตตี วินสัน (Betty Vinson)-Director Management Report และทรอย นอร์แมนด์ (Troy Normand)-Director Legal Entity Report ประสบปัญหาสำคัญทางด้านจรรยาบรรณทางวิชาชีพ เพราะเหลือเวลาอีก 5 วันในการที่บริษัทจะต้องส่งงบการเงินรายไตรมาสและประกาศผลประกอบการต่อนักลงทุน สิ่งที่เขาเจอคือ ข้อผิดพลาดทางบัญชีที่ต้นทุนค่าใช้จ่ายของการเช่าสายเคเบิลของการให้บริการ (interconnection expenses with other telecommunication companies)เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและไม่สอดคล้องกับรายได้ ทำให้ค่าใช้จ่ายดังกล่าวถูกย้ายจากงบกำไรขาดทุนไปยังงบดุลตัดเป็นสินทรัพย์เพื่อให้บริษัทมีกำไรมากขึ้น

ทั้งสองรู้ถึงปัญหาใหญ่หลวงที่จะตามมาและรับรู้ถึงแรงกดดันจากเส้นตายที่ใกล้ส่งงบกับตลาดหลักทรัพย์ จึงขอเข้าพบ สกอตต์ ซัลลิแวน CFO และ เดวิด ไมเยอร์ (David Myers) – Corporate Controller ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรง

แต่แทนที่จะให้คำตอบและสั่งการเพื่อแก้ไขข้อผิดพลาด สกอตต์ ซัลลิแวนสั่งให้วินสันและนอร์แมนด์ปกปิดข้อผิดพลาดด้วยการตั้ง Operating Line Cost เป็น Operating Asset ภายใต้สินทรัพย์ประเภท Long-Term Investments ในงบดุล ด้วยวิธีนี้ผลประกอบการในงบกำไรขาดทุนดูเหมือนจะสอดคล้องกับความคาดหวังของนักลงทุนและนักวิเคราะห์ในวอลล์สตรีท โดย สกอตต์ ซัลลิแวน บอกว่าข้อผิดพลาดจะได้รับการ "เปิดเผยตัวเองในไตรมาสต่อไป" โดยทยอยตัดเป็นค่าใช้จ่ายในปีถัดๆ ไป

ในช่วงหลายเดือนต่อมาสกอตต์ ซัลลิแวนวางแผนที่จะแก้ไขปัญหาด้วยเทคนิคทางด้านบัญชี แต่การจะต้องทำเช่นนี้ได้ เขาต้องให้ฝ่ายตรวจสอบภายในชะลอแผนการตรวจสอบซึ่งนำทีมโดย ซินเทีย คูเปอร์ (Cynthia Cooper) รองประธานฝ่ายตรวจสอบภายในของเวิลด์คอมไปก่อน โดย ซินเทีย คูเปอร์ เริ่มได้เบาะแสกลเม็ดทางบัญชีและพร้อมที่จะเริ่มค้นหาหลักฐาน

เมื่อซัลลิแวนตระหนักว่าฝ่ายตรวจสอบภายในจะเดินหน้า ไม่ถอยกลับ เขาก็ตัดสินใจที่จะทำ ความสะอาดเพื่อแก้ปัญหากการตัดสินใจที่ผิดพลาดโดยการบอกว่า "ค่าใช้จ่ายดังกล่าวเป็นการลงทุนในกำลังการผลิตของสายโทรคมนาคมในอนาคตซึ่งจะช่วยเพิ่มรายได้ในไตรมาสถัดไป ดังนั้นจึงจะควรชะลอการใช้จ่ายไปในอนาคต"

คูเปอร์ไม่สนใจและเดินหน้าตรวจสอบต่อไปจากความช่วยเหลือของทีมตรวจสอบภายในของเธอเอง จนภายหลังเธอได้เปิดโปงกลไกต่างๆในการตกแต่งบัญชีและทำให้เธอกลายเป็นหนึ่งในผู้ที่มีชื่อเสียงที่สุดในโลกสำหรับงานนี้

ในปี 2002 หลังพบว่ามีกรณีฉ้อโกงทางบัญชี สกอตต์ ซัลลิแวนถูกไล่ออกในเดือนมิถุนายน และถูกฟ้องในหลายเรื่องเกี่ยวกับการฉ้อโกงทางบัญชีในบทบาทของเขาซึ่งส่งผลต่อการล่มสลายของเวิลด์คอม เจ้าหน้าที่แจ้งข้อหาต่อซัลลิแวนว่า เป็นผู้บงการเบื้องหลังโครงสร้างการตกแต่งบัญชีของเวิลด์คอม

ซัลลิแวนยอมรับว่าเขาได้หลอกลวงนักลงทุนเกี่ยวกับสถานะทางการเงินของบริษัท นอกจากนี้เขายังอ้างว่า CEO เบอร์นาร์ด เอ็บเบอर्स ได้ตระหนักถึงการฉ้อโกงทางบัญชีอย่างครบถ้วน

คำถาม :

- (1) จงบอกสาเหตุของปัญหาของบริษัท Worldcom

กรณีศึกษาที่ 3

กระแสมุสลิม (Buying Muslim)

ตลาดอาหารฮาลาล (Halal) เติบโตขึ้นอย่างมากในช่วงศตวรรษที่ผ่านมา คิดเป็นมูลค่าประมาณ 632,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯต่อปี หรือคิดเป็น 16% ของมูลค่าอุตสาหกรรมอาหารของโลก และเมื่อรวมสินค้าและบริการอื่นๆ ที่ทำตามกฎของศาสนาอิสลาม ไม่ว่าจะเป็นภาคการเงิน อสังหาริมทรัพย์ โรงแรม ธุรกิจประกัน เครื่องสำอาง และอื่นๆ ตลาดฮาลาลมีมูลค่าสูงกว่า 1 ล้านเหรียญสหรัฐฯต่อปี สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ภาคธุรกิจฮาลาลเติบโตเป็นอย่างมากคือ ชาวมุสลิมในโลก (ที่มีอยู่ถึง 1.6 พันล้านคน) อยู่ในวัยหนุ่มสาวเสียส่วนใหญ่และคนหนุ่มสาวเหล่านี้มีกำลังซื้อสูงกว่าในอดีต

จากการที่สินค้าและบริการฮาลาลยังสามารถเติบโตได้อีกในอนาคต ทำให้บริษัทข้ามชาติจากทางตะวันตก เช่น Tesco, McDonald's และ Nestle ได้ทำการขยายสินค้าสำหรับคนมุสลิม นอกจากนี้ รัฐบาลประเทศต่าง ๆ ทั้งในเอเชียและตะวันออกกลางต่างพยายามต่างที่จะเป็นศูนย์กลางฮาลาลของภูมิภาค เป็นศูนย์กลางการผลิตสินค้าตามสั่ง และทำโลจิสติกส์แบบฮาลาล ซึ่งจะต้องมีระบบในการรักษาความบริสุทธิ์ของผลิตภัณฑ์ระหว่างการขนส่งและการเก็บรักษาด้วย

แม้ว่าอาหารจะเป็นสินค้าหลักในภาคเศรษฐกิจของฮาลาล แต่ภาคเศรษฐกิจของฮาลาลยังมีสินค้าและบริการประเภทอื่น ๆ ด้วย เช่น ยา ผลิตภัณฑ์ดูแลสุขภาพ สินค้าอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวัน การเงินการธนาคาร โรงแรม สปา และบริการทางการแพทย์ เป็นต้น จากการขยายตัวของตลาดฮาลาลทำให้บริษัทต่าง ๆ ผลิตสินค้าและบริการฮาลาล เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคชาวมุสลิม เช่น บริษัทอสังหาริมทรัพย์ หนึ่งในตะวันออกกลางได้ออกแบบสปาและสระว่ายน้ำที่แบ่งการใช้บริการระหว่างผู้ชายและผู้หญิง และมีบริษัทผลิตเครื่องสำอางจำนวนไม่มากนักที่ผลิตเครื่องสำอางเพื่อตอบสนองชาวมุสลิม เช่น โลชั่นทาผิวต้องไม่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ ลิปสติกต้องไม่มีส่วนผสมของไขมันจากสัตว์ เป็นต้น ซึ่งสินค้าและบริการใหม่ ๆ ที่ออกมานั้นไม่ได้มีไว้เพื่อตอบสนองต่อชาวมุสลิมเท่านั้น แต่ยังได้รับความสนใจจากลูกค้าที่ไม่ใช่ชาวมุสลิมด้วย เพราะถึงแม้ว่าจะไม่ได้นับถือศาสนาอิสลาม แต่หากคำนึงถึงความสะอาดปลอดภัย จะถือว่าสินค้าฮาลาลเป็นสินค้าที่ผลิตได้มาตรฐานมีความสะอาด ทำให้คนหันมานิยมเพิ่มมากขึ้น หรือแม้แต่โรงแรมที่มุ่งเจาะชาวมุสลิมคือ ไม่มีแอลกอฮอล์ไว้จำหน่าย ไม่มีการจัดปาร์ตี้ที่คึกคัก เหมาะกับครอบครัวทั่ว ๆ ไปที่ต้องการพาลูกหลานไปพักผ่อน เพราะจะมีความปลอดภัยและความเงียบสงบ

ที่มา : Global Business: Middle East Special. (2009, May 25). Time, p.35-38

คำถาม :

- (1) ท่านคิดว่าการนำจุดเด่นของศาสนามาเป็นจุดขายของสินค้าและบริการมีข้อดีข้อเสียอย่างไร
- (2) ท่านคิดว่าประเทศไทยสามารถพัฒนาเป็นศูนย์กลางอาหารฮาลาลส่งออกได้หรือไม่ จงอภิปราย

สรุป

ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม คือ ความโลภ กิเลส ตัณหา การเห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตัว และการแข่งขันที่มีความเข้มข้นรุนแรง อาจนำไปสู่การดำเนินงานที่ขาดจริยธรรมและผิดกฎหมาย รวมถึงการดำเนินกิจการในสังคมที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกัน ความแตกต่างทางวัฒนธรรมนำมาซึ่งความแตกต่างในมาตรฐานทางจริยธรรม การนำจริยธรรมมาใช้ในธุรกิจจะเกิดปัญหาทางปฏิบัติหลายประการ ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 3 ประเด็นใหญ่ คือ 1) ประเด็นปัญหาทางจริยธรรมทางความสัมพันธ์ส่วนตัว 2) ประเด็นเกี่ยวกับจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับนโยบายของบริษัท และ 3) ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับประเภทของกิจกรรมของบริษัท

ลักษณะปัญหาจริยธรรมในการปฏิบัติงานของธุรกิจในประเทศไทย ซึ่งมีสาเหตุจากขาดการบังคับใช้กฎหมาย การลงโทษไม่รุนแรงและไม่จริงจังพอ สังคมไม่ได้มีการลงโทษธุรกิจที่ผิดจริยธรรม สังคมไม่ให้ความสำคัญกับการเรียกร้องให้ธุรกิจมีจริยธรรมมากนัก และสังคมไม่หวงดัดยอมรับพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง รวมทั้งกฎ ระเบียบ ที่มีไม่สามารถปฏิบัติตามได้เนื่องจากต้นทุนสูงหรือธุรกิจขาดความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติตาม ตลอดจนขาดการจัดการที่ดี ขาดการประสานงานกัน ระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบ มีการคอร์รัปชันของนักการเมืองและหรือราชการที่เอื้อให้ธุรกิจสามารถกระทำผิดได้ รัฐบาลเปิดโอกาสให้เกิดลักษณะผูกขาด เช่น การให้สัมปทานกับบริษัทใดบริษัทหนึ่ง ทำให้ผู้ผลิตตั้งราคาที่เขาเปรียบผู้บริโภคมก กลุ่มผู้บริโภคอ่อนแอ ไม่มีการรวมตัว รวมทั้งขาดองค์กรที่เข้ามาดูแลประโยชน์ของผู้บริโภค

ปัจจุบันองค์กรต้องเผชิญกับปัญหาทางด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ที่มีความซับซ้อนยุ่งยากมากขึ้น อันเกิดมาจากความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ระบบการเมือง และค่านิยมของประเทศต่างๆ ส่งผลให้ปัญหาทางจริยธรรมมีความยุ่งยากซับซ้อนตามไปด้วย ซึ่งลักษณะของบริษัทข้ามชาติ ซึ่งมีรูปแบบการลงทุนร่วมกันของสองบริษัทขึ้นไปจากประเทศต่าง ๆ จัดตั้งเป็นบริษัทฯ หนึ่ง โดยมีหุ้นส่วนหนึ่งที่เข้าถึงทุนและความรู้ด้านเทคนิค บริษัทข้ามชาติเหล่านี้ต้องให้ความสนใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรมของแต่ละประเทศที่จะต้องสร้างความสมดุลระหว่างการรวมศูนย์กับการกระจายอำนาจ บางครั้งอาจเกิดปัญหาทางการเมืองที่เกี่ยวกับธุรกิจข้ามชาติ เช่น ความแตกต่างด้านอุดมการณ์ทางการเมือง ผลกระทบของระบบการเมืองต่อการบริหารธุรกิจ ผลกระทบของระบบการเมืองต่อการบริหาร รวมถึงปัญหาความขัดแย้งทางวัฒนธรรม เป็นปัจจัยสำคัญของธุรกิจข้ามชาติ อันเนื่องมาจากความแตกต่างของค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความแตกต่างกัน รวมทั้งปัญหาเกี่ยวกับนโยบายการค้าระหว่างประเทศและปัญหาเกี่ยวกับมาตรฐานด้านแรงงานเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนและการค้าระหว่างประเทศ

วิธีสอนและ กิจกรรม	1. นำเข้าสู่บทเรียน 2. บรรยายประกอบ Power Point เนื้อหาบทเรียนที่ 4.1 3. ถาม-ตอบเกี่ยวกับปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม 4. สรุปประเด็นสำคัญและอภิปรายร่วมกัน	
สื่อการสอน	หนังสืออ้างอิง	บรรณานุกรมแนบท้ายหน่วยเรียน
	เอกสารประกอบ	เอกสารประกอบการสอนวิชาจริยธรรมทางธุรกิจ (Business Ethics) บทเรียนที่ 4.1
	วัสดุโสตทัศน	- Power Point บทเรียนที่ 4.1 และ LCD Projector - กรณีศึกษา 4.1
งานที่มอบหมาย	1. ทำแบบฝึกหัดเสริมท้ายบทเรียน 2. หาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมมาวิพากษ์วิจารณ์ในชั้นเรียน	
การวัดผล	1. สังเกตความสนใจในห้องเรียน 2. การตอบคำถามขณะเรียนและการอภิปรายซักถาม 3. ผลงานจากแบบฝึกหัด	

สัปดาห์ที่ 4	ใบเตรียมการสอน	รหัสวิชา 05-052-303
เวลา 3 ชั่วโมง	หน่วยที่ 4 ปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม(ต่อ)	
ชื่อบทเรียน	4.2 เข้าใจและแก้ปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อสังคม	เวลา 90 นาที
	4.3 เข้าใจและแก้ปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อสิ่งแวดล้อม	เวลา 90 นาที
จุดประสงค์การสอน		
	เมื่อได้ศึกษาหน่วยที่ 4 นักศึกษาสามารถ 4.2 เข้าใจและแก้ปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อสังคม 4.2.1 บอกการคอร์รัปชันและการรับสินบน 4.2.2 อธิบายการแก้ไขปัญหาจริยธรรมที่มีต่อสังคม 4.2.3 ยกตัวอย่างกรณีศึกษาเกี่ยวกับปัญหาจริยธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม 4.3 เข้าใจและแก้ปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อสิ่งแวดล้อม 4.3.1 บอกผลกระทบจากการประกอบธุรกิจกับสิ่งแวดล้อม 4.3.2 อธิบายการแก้ไขปัญหาจริยธรรมสู่นวัตกรรมสิ่งแวดล้อม 4.3.3 ยกตัวอย่างกรณีศึกษาเกี่ยวกับปัญหาจริยธรรมที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม	

หน่วยเรียนที่ 4

ปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (ต่อ)

แผนการสอนประจำหน่วย

4.2 ปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อสังคม

4.2.1 การคอร์ปชั่นและการรับสินบน

4.2.2 การแก้ไขปัญหาจริยธรรมที่มีต่อสังคม

4.2.3 กรณีศึกษาเกี่ยวกับปัญหาจริยธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม

4.3 ปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อสิ่งแวดล้อม

4.3.1 ผลกระทบจากการประกอบธุรกิจกับสิ่งแวดล้อม

4.3.2 การแก้ไขปัญหาจริยธรรมสู่นวัตกรรมสิ่งแวดล้อม

4.3.3 กรณีศึกษาเกี่ยวกับปัญหาจริยธรรมที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม

บทนำ

การดำเนินธุรกิจที่มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างสมดุลกับสังคมและสิ่งแวดล้อมภายใต้หลักความพอประมาณ การมีเหตุผล บนพื้นฐานของความระมัดระวังและการบริหารความเสี่ยงภายใต้ความรู้และคุณธรรมของการประกอบธุรกิจ ตัวอย่างเช่น การส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่พนักงานเพื่อสร้างโอกาสการพัฒนาตนเอง การจัดสวัสดิการอย่างเหมาะสม การหาวิธีการแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมระดับท้องถิ่น ประเทศ และระดับโลก รวมทั้งการผลิตสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการดำเนินธุรกิจเพื่อแสวงกำไรเพียงอย่างเดียว อาจไม่ใช่หลักประกันของการเติบโตและพัฒนาอย่างยั่งยืน ในหน่วยเรียนนี้ จะกล่าวถึงปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อสังคม สิ่งแวดล้อม การคอร์ปชั่นและการรับสินบน การแก้ไขปัญหาจริยธรรมที่มีต่อสังคม จริยธรรมสู่นวัตกรรมสิ่งแวดล้อม และกรณีศึกษาเกี่ยวกับปัญหาจริยธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม และสิ่งแวดล้อม

4.2 ปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อสังคม

องค์การธุรกิจยุคใหม่ต้องบริหารงานโดยคำนึงถึงจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค พนักงาน และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม รวมทั้งต้องดำเนินกิจการด้วยความโปร่งใสพร้อมจะให้สาธารณชนตรวจสอบเสมอ ปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อสังคม มีดังนี้

4.2.1 การคอร์ปชั่นและการรับสินบน

เมื่อกล่าวถึง “การทุจริต” “การคอร์ปชั่น” หรือ “การฉ้อราษฎร์บังหลวง” เข้าใจง่ายๆ ว่าหมายถึง “การโกง” นั่นเอง หรือการไม่ซื่อสัตย์ สุจริต ของบุคคลกลุ่มหนึ่ง ที่ร่วมมือกันทำความชั่วโดยเจตนา มีการไตร่ตรอง วางแผนอย่างมีขั้นตอน หรือมีกระบวนการอย่างแยบยล ในวันที่ 9 ธันวาคมของทุกปี เป็นวันต่อต้านการคอร์ปชั่นของโลก มีประชาชนให้ความสนใจในเรื่องนี้มากยิ่งขึ้น

คนส่วนใหญ่คุ้นเคยกับคำว่าคอร์รัปชันมากกว่า ในหน่วยเรียนนี้จึงขอใช้คำว่า คอร์รัปชัน เพื่อความเข้าใจในการศึกษา

เสาวนีย์ ไทรุ่งเรือง และคณะ (2553) กล่าวว่า คอร์รัปชัน (Corruption) มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า Corruptere มาจากคำ 2 คำรวมกันคือ To Ruin-Com (together) + Rumpere (to break) หมายถึง การทำลาย หรือละเมิดจริยธรรม หรือ ธรรมเนียมปฏิบัติในการบริหารงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งรวมถึงพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ทำน้อยกว่า หรือไม่ดีเท่าที่กฎหมายระบุไว้ หรือแม้แต่ทำตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย แต่ใช้วิธีการที่ผิดกฎหมาย

สมคิด บางโม (2558) กล่าวว่า คอร์รัปชัน หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่กระทำการใด ๆ เพื่อแสวงหาประโยชน์แห่งตนโดยใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยทุจริต เช่น เรียกรับหรือยอมรับสินบนหรือเข้าไปมีส่วนได้เสียในกิจการนั้น ๆ หรือเก็บเงินแล้วไม่นำส่งรัฐหรือหลีกเลี่ยงภาษี เป็นต้น การคอร์รัปชันเกิดขึ้นได้ทั้งในองค์กร ของรัฐและองค์กร เอกชน

สังคีต พิริยะรังสรรค์ และผาสุก พงษ์ไพจิตร (2537) กล่าวว่า คอร์รัปชัน หมายถึง การใช้อำนาจเพื่อให้ได้มาซึ่งกำไร ตำแหน่ง ชื่อเสียงเกียรติยศ หรือผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม โดยการฝ่าฝืนกฎหมายหรือมาตรฐานทางศีลธรรม อาจรวมถึงพฤติกรรมเบี่ยงเบนของผู้มีตำแหน่งในราชการ เพื่อให้ได้ผลประโยชน์เข้าตนและพรรคพวก ทั้งในด้านสังคม ด้านการเงิน ด้านตำแหน่งองค์การ เพื่อความโปร่งใสในประเทศไทย ได้ให้คำจำกัดความของการคอร์รัปชัน คือ การกระทำการใด ๆ ของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการให้ได้มาซึ่งประโยชน์ส่วนตน

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า คอร์รัปชัน หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่กระทำการใด ๆ เพื่อแสวงหาประโยชน์แห่งตนหรือพวกพ้อง โดยใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยทุจริต การทำลาย หรือ ละเมิดจริยธรรม หรือ ธรรมเนียมปฏิบัติในการบริหารงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งรวมถึงพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย

ส่วนการรับสินบนนั้น **สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2554)** กล่าวว่า สินบน หมายถึง ทรัพย์สินหรือประโยชน์อย่างอื่นที่ให้แก่บุคคล เพื่อให้ผู้นั้นกระทำการหรือละเว้นไม่กระทำการตามที่ผู้จ่ายเงินสินบนต้องการ คำว่า **สินบน** ประกอบด้วยคำว่า **สิน** กับคำว่า **บน** **สิน** เป็นคำไทย แปลว่า ทรัพย์สิน **บน** เป็นคำภาษาเขมรว่า บน (อ่านว่า บ้อน) หมายถึง การขอร้องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วย โดยสัญญาว่าหากช่วยให้สำเร็จแล้วจะให้สิ่งของตอบแทน **สินบน** จึงหมายถึง เงินที่ให้ในลักษณะการบน แต่เป็นการบนเพื่อให้ช่วยในการทุจริต การให้สินบนจึงเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง การให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่บ้านเมืองเพื่อให้อนุมัติโครงการต่าง ๆ ทำให้รัฐต้องจ่ายเงินมากกว่าที่ควรจ่ายจริงหลายเท่า จัดเป็นการฉ้อราษฎร์บังหลวงโดยตรง

มีการจ่ายเงินที่เรียกว่าเงินสินบนอีกประเภทหนึ่ง คือเงินที่จ่ายให้แก่ผู้นำจับผู้ที่กระทำผิดกฎหมาย ภาษาไทยเรียกว่า **สินบนนำจับ** เช่น ผู้ที่ช่วยชี้เบาะแสให้ตำรวจจับผู้ร้ายหรือผู้ต้องหาว่ากระทำความผิด จะได้รับสินบนนำจับ

1) รูปแบบการคอร์รัปชันในสังคมไทย

คอร์รัปชันที่มีมานานในสังคมไทยเป็นสิ่งบั่นทอนความเจริญก้าวหน้าของประเทศไทย มีหลายรูปแบบ และพัฒนาซับซ้อนขึ้นไปเรื่อย ๆ (**จุไรรัตน์ แสนใจรักษ์, 2546**) พอประมวลได้ ดังนี้

1.1) การจัดซื้อจัดจ้างสูงกว่าราคาปกติ หรือหาทางจัดซื้อจัดจ้างในวิธีพิเศษ เพื่อสะดวกในการจัดซื้อจัดจ้างในราคาแพง เพราะไม่มีการประมูล

1.2) การฮั้วประมูล คือ การที่ผู้เข้าประมูลรวมหัวกัน ให้บริษัทใดบริษัทหนึ่งประมูลในราคาสูง โดยบริษัทที่ยินยอมสละสิทธิ์นั้นได้รับเงินจากบริษัทที่ได้เข้าประมูลหรือบางบริษัทถูกบังคับขู่ขู่สัญญาไม่ให้ยื่นซองประมูล

1.3) การทำสัญญาเสียเปรียบเอกชน โดยให้เอกชนคู่สัญญาได้เปรียบทางราชการ เช่น กำหนดเงื่อนไขให้ขดีใช้ค่าปรับแก่เอกชนเมื่อทางการผิดสัญญา แต่ไม่ระบุว่าเมื่อเอกชนผิดสัญญาแล้วจะต้องถูกปรับเป็นเงิน เป็นต้น

1.4) การเรียกเก็บส่วย ส่วย คือ ผลประโยชน์ที่เจ้าหน้าที่เรียกเก็บจากผู้ประกอบธุรกิจที่ทำผิดกฎหมายหรือเพื่ออำนวยความสะดวกให้ ถ้าไม่จ่าย "ส่วย" ก็จะถูกลั่นแกล้ง ที่ทราบกันทั่วไปคือ ส่วยทางหลวง ส่วยกินรวบ เป็นต้น

1.5) การให้สินบนและรับสินบน เพื่อให้ตนหรือพวกพ้องได้งาน ได้สัมปทาน ประมูลงานได้หรือได้เข้ารับราชการ เป็นต้น

1.6) การคอร์รัปชันเชิงนโยบาย เป็นการที่ฝ่ายบริหารหรือคณะรัฐมนตรี กำหนดนโยบายออกมาแล้วเป็นประโยชน์แก่พวกพ้อง เช่น การสนับสนุนธุรกิจบางประเภท นโยบายเอฟทีเอ (FTA) การลดภาษี หรือลดค่าสัมปทานให้แก่กิจการบางประเภท เป็นต้น

1.7) การใช้ทรัพย์สินของทางราชการไปทำประโยชน์ส่วนตัว เช่น ใช้รถหลวงไปรับส่งลูกเมีย ใช้ลูกน้องไปทำงานส่วนตัว ใช้ลูกน้องไปทำสวนทำไร่หรือสร้างบ้านส่วนตัว เป็นต้น

1.8) การเก็บค่าธรรมเนียมแล้วไม่ส่งเงิน อาจเป็นเงินค่าธรรมเนียมต่าง ๆ หรือเงินค่าปรับหรืออื่น ๆ เมื่อเจ้าหน้าที่เก็บแล้วยักยอกเป็นของตนเองไม่นำส่งคลังบางส่วน หรือทั้งหมด

1.9) การซื้อสิทธิ์ขายเสียง เป็นการคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ

1.10) การคอร์รัปชันเวลา เกิดขึ้นทั่วไปในระบบราชการ เช่น ใช้เวลาราชการไปตีกอล์ฟ ใช้เวลาราชการไปทำธุรกิจส่วนตัว เป็นต้น

1.11) การให้สัมปทานแก่พวกพ้อง เมื่อมีการประมูลงานของรัฐ บริษัทที่ประมูลได้มักเป็นบริษัทที่เป็นเครือญาติหรือเป็นพวกพ้องของรัฐมนตรี หรือผู้มีอำนาจในการอนุญาต

1.12) ผลประโยชน์ทับซ้อน คือการทับซ้อนของผลประโยชน์ของบุคคลที่มี 2 สถานะหรือมากกว่าในเวลาเดียวกัน คือ ตำแหน่งสาธารณะ (รัฐมนตรี อธิบดี นายกรัฐมนตรี) และตำแหน่งในบริษัทเอกชน หรือเจ้าของบริษัท บุคคลดังกล่าวนี้มีความใกล้เคียงที่จะแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่พวกพ้องทั้งทางตรงและทางอ้อมได้อย่างง่ายดาย

2) ผลกระทบของการคอร์รัปชัน

ผลกระทบอันเกิดจากการคอร์รัปชันหรือการฉ้อราษฎร์บังหลวง มีมากมายหลายประการ สามารถสรุปได้เป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ในเบื้องต้น ดังนี้

2.1) ผลกระทบทางเศรษฐกิจ เมื่อมีการคอร์รัปชันเกิดขึ้น จำนวนเงินที่พ่อค้าหรือผู้ประกอบการได้จ่ายให้กับราชการ เพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจการ จะถูกบวกรวมกับต้นทุนการผลิต ซึ่งหมายถึงราคาสินค้าต้องแพงขึ้น ซึ่งจะทำให้สูญเสียสภาพของการแข่งขัน

2.2) ผลกระทบทางการเมือง กระบวนการคอร์ปชั่น มักทำให้การตัดสินใจเพื่อประโยชน์สาธารณะเบี่ยงเบนไป นักการเมืองฉ้อฉลซื้อเสียงหรือซื้อตำแหน่งหน้าที่มักได้ตำแหน่งที่ดี ตำแหน่งทางการเมืองสูง ๆ ไม่ได้คนดีมาดำรงตำแหน่งทางการเมือง ทำให้ประเทศชาติเสียโอกาสและเกิดความวุ่นวายในสังคม

2.3) ผลกระทบทางสังคม ประชาชนจะต้องซื้อสินค้าในราคาแพง ต้องเสี่ยงภัยในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะหากการฉ้อราษฎร์บังหลวงเป็นไปเพื่องานโยธาธิการ (เช่น ถนน อาคาร เขื่อน สะพาน) ไม่ว่าจะเป็นความปลอดภัยในตึก สถานที่ก่อสร้าง ทั้งนี้รวมถึงการทุจริตได้จากผู้มีอำนาจหน้าที่ในหน่วยงานราชการหรือเรียกรับเงินอันไม่พึงได้ เพื่ออำนวยความสะดวก นอกจากนี้ยังเป็นการทำลายศักดิ์ศรี ความภาคภูมิใจและคุณค่าของความเป็นมนุษย์

3) ปัจจัยที่ส่งเสริมการคอร์ปชั่นในสังคมไทย

3.1) สังคมไทยเป็นสังคมแบบอุปถัมภ์ เป็นระบบสังคมแบบพวกพ้อง อาศัยพึ่งพาทิ้งกันและกัน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของชาวตะวันออก มีการตอบแทนบุญคุณซึ่งกันและกัน บุญคุณต้องทดแทน หรือคนดีคือ คนกตัญญู เหล่านี้ทำให้เกิดการคอร์ปชั่นได้ง่าย

3.2) ค่านิยมแบบธนธิปไตย

4.2.2 การแก้ไขปัญหาจริยธรรมที่มีต่อสังคม

แนวทางการแก้ไขปัญหาจริยธรรมที่มีต่อสังคม มีรายละเอียดดังนี้

1) การแก้ปัญหาคอร์ปชั่นเชิงปฏิบัติ

คอร์ปชั่นเป็นโรคร้ายเรื้อรังที่ทำลายประเทศชาติ เป็นเหตุนำไปสู่การปฏิวัติและสูญเสียสันชาติ คอร์ปชั่นกลายเป็นวิธีปฏิบัติปกติในประเทศไทย และกลายเป็นวัฒนธรรมไปแล้วโดยไม่รู้ตัว การปราบปรามคอร์ปชั่นเป็นเรื่องยากยิ่งต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย แนวความคิดของ **พิภพ วงษ์เงิน (2545)** ที่คาดว่าจะแก้ปัญหาคอร์ปชั่นได้ มีดังนี้

1.1) การลดแรงจูงใจของเจ้าหน้าที่ในการทุจริตคอร์ปชั่น

1.2) ลดการใช้อำนาจในการจัดสรรทรัพยากร

1.3) ลดการให้อำนาจ และการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับกฎหมายต่าง ๆ

1.4) สร้างจิตสำนึกและค่านิยมในสังคมไทยขึ้นมา

1.5) องค์กร อิสระตามรัฐธรรมนูญ ต้องมีอิสระในการทำหน้าที่อย่างแท้จริง

1.6) รัฐบาลเป็นรัฐบาลผสมหลายพรรค พรรคแกนนำต้องยึดประโยชน์ของ ประชา

ชาชนเป็นหลัก

4.2.3 กรณีศึกษาเกี่ยวกับปัญหาจริยธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม

โครงการขนาดใหญ่ของรัฐที่ถูกกล่าวหาว่ามีการคอร์ปชั่น เกิดขึ้นในปัจจุบันมีหลายโครงการขอเสนอเป็นกรณีศึกษาดังนี้

1) กรณีศึกษา : โครงการทางด่วนพิเศษบางนา - บางประกง

จุไรรัตน์ แสนใจรักษ์ (2546) รัฐต้องเสียค่าโง่ทางด่วน 6,200 ล้านบาท ไม่รวมดอกเบี้ยอีกร้อยละ 7.5 (วันละ 1.4 ล้านบาท) ถ้ามคำนวณจรรยาของคณะอนุญาโตตุลาการ ให้การทาง

พิเศษแห่งประเทศไทย ขอใช้ความเสียหาย จากความล่าช้าในการส่งมอบพื้นที่ให้แก่ กลุ่มกิจการร่วม
ค้า บีบีซีดี โครงการนี้เริ่มลงนามในสัญญาวันที่ 28 มิถุนายน 2538

จากรายงานการสอบสวนข้อเท็จจริงของโครงการ พบความไม่โปร่งใสหลายประการ
เช่น โครงการนี้เป็นโครงการที่ไม่คุ้มค่าต่อการลงทุน การลงนามในสัญญาเป็นการลงนามด้วยความไม่
พร้อม เนื่องจากการทางพิเศษยังไม่ได้รับมอบพื้นที่จากกรมทางหลวง แต่ กทท. อ้างว่าได้รับหนังสือ
ยินยอมให้เข้าใช้พื้นที่แล้ว และเป็นการลงนามในสัญญาที่เร่งด่วนผิดปกติเพียง 4 วัน ก่อนการเลือกตั้ง
ทั่วไป และการอนุมัติให้ขยายเวลาออกไปอีก 11 เดือนตามที่เสนอนั้น ไม่มีรายงานถึงค่าใช้จ่ายที่
เพิ่มขึ้น เหล่านี้คือความชอบมาพากลของโครงการ ซึ่งทำให้เกิดความเสียหายในท้ายที่สุด

คำถาม :

- 1.1) จงบอกสาเหตุของปัญหาจริยธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม
- 1.2) จงอธิบายผลกระทบของปัญหาจริยธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม
- 1.3) จงบอกวิธีการแก้ไขปัญหาจริยธรรมที่มีต่อสังคม

2) กรณีศึกษา : โครงการบำบัดน้ำเสียคลองด่าน จังหวัดสมุทรปราการ

ผู้จัดการออนไลน์ (2558) ย้อนรอยโครงการ “บ่อบำบัดน้ำเสีย คลองด่าน” มูลค่า
กว่า 23,700 ล้านบาท ที่มี “นายวัฒนา อัครเวม” รมช.กระทรวงมหาดไทยในขณะนั้น ตกเป็นจำเลย
ในคดี โครงการนี้ได้รับอนุมัติอย่างเป็นทางการตั้งแต่ปี 2538 ต่อมา นายยิ่งพันธ์ มนะสิการ รมว.
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในขณะนั้นที่มีการเซ็นสัญญาโครงการบำบัดน้ำเสียกับผู้รับเหมา ในเดือน
สิงหาคม 2540 แต่ชาวบ้านในพื้นที่ตั้งโครงการเพิ่งรู้เมื่อปี 2542 จึงเคลื่อนไหวคัดค้าน

จากนั้นขยายไปสู่การตรวจสอบการทุจริตคอร์ปชั่น โดยอนุกรรมการไต่สวนการ
ทุจริตที่ดินในโครงการบ่อบำบัดน้ำเสียคลองด่าน ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
แห่งชาติ (ป.ป.ช.) ซึ่งมีมูลความผิดมีชื่อนักการเมืองเข้าไปเกี่ยวข้องในฐานะเป็นผู้อนุมัติ 3 คน ได้แก่ นาย
ยิ่งพันธ์ (เสียชีวิต) นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ อดีต รมช.วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นายวัฒนา อัคร-เวม
อดีต รมช.มหาดไทย ถูกกล่าวหาว่าซื้อที่ดินแล้วนำมาขายต่อให้โครงการสมัยที่ดำรงตำแหน่ง

เดือนมิถุนายน 2550 ป.ป.ช. มีมติชี้มูลความผิดนายวัฒนาส่งให้อัยการสูงสุดฟ้อง
ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ระบุว่า ใช้อำนาจหน้าที่ขณะเป็น รมช.
มหาดไทย บังคับข่มขืนใจ หรือจูงใจให้ราษฎรขายที่ดินให้และบีบบังคับเจ้าหน้าที่ที่ดินออกโฉนด
จำนวน 17 แปลง รวมพื้นที่ 1,900 ไร่ เพื่อนำไปขายให้กรมควบคุมมลพิษ

โดยที่ดินดังกล่าวเป็นป่าชายเลนและที่ทะเลาะมูลฝอย เป็นที่สงวนหวงห้าม มีการซื้อ
ขายจากชาวบ้านเปลี่ยนมือกันมาแล้วหลายทอด ต่อมาบริษัท ปาล์มพีช ดีเวลลอปเม้นท์ ที่มี นาย
สมลักษณ์ อัครเวม และนายปรีชา เลหาพงศ์ชนะ ร่วมเป็นกรรมการก็เข้ามาซื้อต่ออีกทอดหนึ่ง โดย
รวบรวมที่ดินของบริษัท แร่ลานทอง ของนายวัฒนา-นายสมพร อัครเวม และนายมัน พัดโนทัย และ
พื้นที่ใกล้เคียงเข้าไว้ด้วยกัน ก่อนที่ดินผืนนี้จะถูกนำไปจำหน่ายกับธนาคารไทยพาณิชย์ และตกลงมือ
บริษัท คลองด่านมารีน แอนด์ ฟิชเชอรี ที่ซื้อไว้ในราคา 563 ล้านบาท

สุดท้ายที่ดินทั้งหมด กรมควบคุมมลพิษเข้าไปซื้อในราคา 1,900 ล้านบาท

13 พฤศจิกายน 2550 ม.ล.ไกรฤกษ์ เกษมสันต์ ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนคดีทุจริตที่ดินคลองด่าน พร้อมองค์คณะผู้พิพากษารวม 9 คน ออกนั่งบัลลังก์นัดพิจารณาครั้งแรก ในคดีที่นายวัฒนา มีความผิดฐานเป็นเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 148, 157, 33 และ 84 และ พ.ร.บ.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 2 มีโทษจำคุกตั้งแต่ 5-20 ปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับ 2,000-40,000 บาท หรือประหารชีวิต

12 กุมภาพันธ์ 2551 ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง นัดสืบพยานโจทก์นัดแรก และสืบพยานจำเลยวันที่ 28 มีนาคม 2551

17 เมษายน 2551 ศาลนัดไต่สวนพยานจำเลยครั้งสุดท้าย นายวัฒนาเดินทางมาร่วมการพิจารณาคดีเป็นครั้งแรก หลังจากขอเลื่อนเข้าไต่สวนมาแล้ว 4 ครั้ง ด้วยข้ออ้างป่วย มีอาการสับสนเฉียบพลัน หลงลืม สูญเสียความทรงจำชั่วคราว เนื่องจากอาการโรคเส้นเลือดอุดตันที่ก้านสมอง นายวัฒนาให้สัมภาษณ์ว่า ถูกอดีตรัฐบาลกลั่นแกล้งเพื่อบีบบังคับให้เข้าสังกัดพรรคการเมือง เช่นเดียวกับนายประชา โปธิพิพิธ (กำนันเขี้ยว) อดีต ส.ส.กาญจนบุรี พรรคประชาธิปัตย์ ที่ถูกเล่นงานคดีฮั้วประมูล และนายสมชาย คุณปลื้ม (กำนันเปาะ) อดีตนายกเทศมนตรี จำเลยคดีทุจริตซื้อที่ดิน ต.เขาไม้แก้ว จ.ชลบุรี ที่ทุกวันนี้หลบหนีคดีหลังศาลพิพากษาให้จำคุก

8 พฤษภาคม 2551 นายวัฒนา เบิกความต่อศาลยื่นยันความบริสุทธิ์ หากทำผิดจริงให้ลงโทษประหารชีวิต ซึ่งเป็นโทษสูงสุด และยืนยันด้วยว่าในวันพิพากษาจะมาฟังแน่นอน ไม่หลบหนีไปไหนเพราะไม่ได้ทำอะไรผิด

18 สิงหาคม 2551 องค์คณะผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดย ม.ล.ไกรฤกษ์ เกษมสันต์ ผู้พิพากษาอาวุโส เจ้าของสำนวน พร้อมองค์คณะ 9 คน ได้อ่านคำพิพากษาคดีที่อัยการสูงสุดเป็นโจทก์ยื่นฟ้องนายวัฒนา อัครเวม อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบ ช่มชู้ใจหรือจงใจให้ผู้อื่นร่วมออกโฉนดที่ดิน 1,900 ไร่ ทับคลองสาธารณประโยชน์และที่เขษุมลฝอย ซึ่งเป็นที่สงวนหวงห้าม นำไปขายให้กรมควบคุมมลพิษ เพื่อก่อสร้างโครงการบำบัดน้ำเสีย ต.คลองด่าน อ.บางบ่อ จ.สมุทรปราการ โดยการอ่านคำพิพากษาคดีครั้งนี้ใช้เวลานานกว่า 2 ชั่วโมง

ศาลฎีกาฯ มีมติ 8 ต่อ 1 เห็นว่า จำเลยได้ใช้อำนาจช่มชู้ใจหรือจงใจเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง และเจ้าหน้าที่ของสำนักงานที่ดินจังหวัดสมุทรปราการ สาขาบางพลี ออกโฉนดที่ดินพิพาทให้แก่จำเลย ในนามบริษัท ปาล์มบีช ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด โดยมีชอบด้วยกฎหมาย และมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 148 ให้ลงโทษจำคุกจำเลย 10 ปี

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากจำเลยหลบหนีไม่มาปรากฏตัวต่อศาล ศาลได้สั่งออกหมายจับจำเลย เพื่อมารับโทษตามคำพิพากษาต่อไป ภายในอายุความ 15 ปี นับตั้งแต่วันที่จำเลยหลบหนี

คำถาม :

- 2.1) จงบอกสาเหตุของปัญหาจริยธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม
- 2.2) จงอธิบายผลกระทบของปัญหาจริยธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม
- 2.3) จงบอกวิธีการแก้ไขปัญหาจริยธรรมที่มีต่อสังคม

3) กรณีศึกษา : โครงการห่วยออนไลน์

โครงการนี้เริ่มในปี 2539 เป็นโครงการห่วยออนไลน์ของกองสลากฯ ที่ต้องจ่ายค่าเสียหายชดเชยให้แก่บริษัทจ่าโก้ ด้วยมูลค่ากว่า 3,000 ล้านบาท ทั้ง ๆ ที่บริษัทจ่าโก้ ยังมีได้ดำเนินการใด ๆ เลย แต่กลับเรียกร้องค่าเสียหายจากรัฐเป็นจำนวนมาก นับเป็นสัญญาอภัยศที่ฝ่ายการเมือง ข้าราชการ และกลุ่มธุรกิจร่วมมือกันคอร์รัปชั่น

ศาลฎีกาพิพากษากลับคำพิพากษาศาลแพ่ง “กองสลาก” ไม่ต้องชดเชยค่าเสียหายให้ “จ่าโก้” กรณีไม่ทำตามสัญญาที่ให้เป็นตัวแทนจำหน่ายห่วยออนไลน์ โดยวินิจฉัยว่า สัญญาที่ “จ่าโก้” ทำกับกองสลากขัดต่อ พ.ร.บ.ว่าด้วยการให้เอกชนเข้าร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ ทำให้สัญญาไม่มีผลใช้บังคับ

เมื่อเวลา 13.30 น. วันที่ 24 ก.พ. 2553 ศาลฎีกาออกนั่งบัลลังก์อ่านคำพิพากษา คดีบริษัท จ่าโก้ จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทลูกของล็อกซ์เลย์ ผู้ได้รับสิทธิจำหน่ายสลากผ่านเครื่องอัตโนมัติหรือห่วยออนไลน์ ยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งบังคับให้สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ผู้คัดค้าน

ปฏิบัติตามคำสั่งชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ โดยชดใช้ค่าเสียหายจำนวน 2,508,593,718 บาท (2.5 พันล้านบาท) พร้อมดอกเบี้ยร้อยละ 7.5 ต่อปี นับตั้งแต่วันที่ 4 ม.ค.43 เนื่องจากกระทำผิดสัญญา โดยก่อนหน้านี้ ศาลชั้นต้นได้พิพากษาให้กองสลากชดใช้เงินจำนวนดังกล่าว

ศาลฎีกาพิพากษากลับคำพิพากษาของศาลแพ่งซึ่งเป็นศาลชั้นต้น โดยให้สำนักงานสลากฯ ไม่ต้องจ่ายค่าชดเชยให้จ่าโก้ เนื่องจากสัญญาที่ทำร่วมกันนั้น ขัดต่อ พ.ร.บ.ว่าด้วยการให้เอกชนเข้าร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ พ.ศ. 2535 มาตรา 5 เนื่องจากไม่ได้นำโครงการฯ ดังกล่าวเสนอขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี (ครม.) ทำให้สัญญาดังกล่าวไม่มีผลใช้บังคับ

ก่อนหน้านี้ ศาลแพ่งได้มีคำพิพากษาเมื่อ 22 ก.ค. 47 ให้สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ชดเชยค่าเสียหายให้กับจ่าโก้เป็นเงิน 2.5 พันล้านบาท พร้อมดอกเบี้ย 7.5% ต่อปี คำพิพากษาดังกล่าว เป็นการพิพากษายืนตามคำชี้ขาดของคณะอนุญาโตตุลาการ เมื่อ ค.ค. 43 ในคดีที่จ่าโก้ยื่นฟ้องกองสลากฯ เนื่องจากผิดสัญญาที่แต่งตั้งให้จ่าโก้ เป็นตัวแทนจำหน่ายรางวัลสลากบำรุงการกุศลแบบอัตโนมัติหรือห่วยออนไลน์ ปี 2554 โครงการนี้ยังเป็นปัญหาอยู่

คำถาม :

- 3.1) จงบอกสาเหตุของปัญหาจริยธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม
- 3.2) จงอธิบายผลกระทบของปัญหาจริยธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม
- 3.3) จงบอกวิธีการแก้ไขปัญหาจริยธรรมที่มีต่อสังคม

4) กรณีศึกษา : โครงการจ่านำข้าว

ผลการตัดสินใจจ่านำข้าวที่นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรีถูกสั่งจำคุก 5 ปีโดยไม่รอลงอาญา สะท้อนให้เห็นด้วยว่าเรื่องข้าวของไทยไม่เพียงแต่เป็นสินค้าเศรษฐกิจที่สำคัญ ยังสามารถกำหนดความเป็นความตายของนักการเมืองผู้ดำเนินนโยบายนี้ได้อีกด้วย

นโยบายเรื่องข้าวถูกใช้มาทุกยุคทุกสมัยทั้งในด้านหาการเสียงสนับสนุนสำหรับผู้เป็นรัฐบาล และเป็นเครื่องมือโค่นฝ่ายตรงข้ามให้หมดหนทางการเมืองไปก็หลายครั้ง นอกจากนี้ก็ยังมี

ความจริงอีกด้านหนึ่งก็คือ ในฐานะผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ของโลก นโยบายข้าวของรัฐบาลไทยไม่ได้ส่งผลสะท้อนแค่ทางเศรษฐกิจการเมืองในประเทศ หากแต่ส่งผลต่อตลาดข้าวโลกอย่างลึกซึ้งด้วย

เริ่มโครงการจำนำข้าวเจ้าปัญหา วันที่ 23 สิงหาคม 2554 นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีขณะนั้นแถลงต่อสภาว่านโยบายจำนำข้าวเป็นหนึ่งใน 16 นโยบายเร่งด่วนที่พรรคเพื่อไทยให้สัญญาไว้กับประชาชนเมื่อตอนหาเสียงเลือกตั้ง และโครงการจำนำข้าวก็ได้เริ่มนับหนึ่งและเริ่มซ้ำใหม่ในช่วงฤดูขายข้าวของทุกปีในขณะที่เธอเป็นรัฐบาล

แม้โครงการรับจำนำข้าว หรือประกันราคาข้าว เป็นกลไกการเมืองที่รัฐบาลไทยใช้มากกว่า 30 ปี แต่นโยบายจำนำข้าวของรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์แตกต่างออกไป เพราะ "รับจำนำข้าวทุกเมล็ด - ไม่มีโควต้า" ยังการันตี "ตันละ 15,000 บาท" ซึ่งสูงกว่าราคาตลาดถึง 50%

เมื่อทำโครงการครั้งสุดท้ายในปี 2557 รัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ก็ใช้เงินไปราว 8.84 แสนล้านบาท ก่อทั้งเสียงชื่นชมจากชาวนาผู้ที่ได้รับประโยชน์ ที่ทำให้พวกเขาได้เม็ดเงินเต็มเม็ดเต็มหน่วยจากที่ไม่เคยมีมาก่อน และเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากผู้ที่ต่อต้านว่าโครงการนี้ก่อให้เกิดการฉ้อราษฎร์บังหลวงอย่างโจ่งครึ่ม รวมทั้งทำให้การขาดดุลงบประมาณของรัฐบาลกว้างขวางออกไปด้วย

ไทยตกจากผู้ส่งข้าวออกข้าวอันดับหนึ่งของโลก รอยเตอร์รายงานว่าผลของโครงการนี้ทำให้ราคาข้าวของไทยสูงกว่าคู่แข่งในตลาดโลกมาก ส่งผลให้ครั้งแรกของปี 2555 ไทยส่งข้าวออกไปได้เพียง 3.45 ล้านตันลดลงจากเมื่อก่อนหน้าเกือบครึ่งหนึ่ง และในปีนั้นไทยก็เสียอันดับผู้ส่งออกข้าวอันดับหนึ่งของโลก โดยมีคู่แข่งคืออินเดียและเวียดนามแข่งหน้าไป

ในอีกด้านหนึ่งนโยบายนี้ก็ยิ่งประโยชน์ให้กับเวียดนาม, อินเดีย และประเทศอื่นๆ ที่เป็นผู้ขายข้าวด้วย เพราะพวกเขาสามารถเสนอขายข้าวในราคาที่สูงขึ้น แต่รักษาระดับไว้ให้สูงกว่าราคาของไทย ผลก็คือดึงให้ราคาข้าวในตลาดโลกสูงขึ้นอยู่ระยะหนึ่ง

ขณะเดียวกันนโยบายนี้ก็กระตุ้นให้ชาวนาในประเทศปลูกข้าวเพิ่มมากขึ้น นักวิเคราะห์จากสมาคมผู้ส่งออกข้าวของไทยกล่าวว่า การเสนอราคาสูงเช่นนี้ส่งผลทำให้เกิดอุปสงค์เทียมขึ้นในประเทศ เพราะการซื้อของรัฐบาลก็คือการดึงเอาปริมาณข้าวส่วนหนึ่งออกจากตลาด ทำให้คนที่ต้องการก็ต้องเสนอซื้อราคาสูงขึ้น ผลก็คือกระตุ้นให้คนหันมาปลูกข้าวเพิ่มขึ้นอย่างมากเกินกว่าความต้องการบริโภคและความสามารถการส่งออก

ราคาข้าวในตลาดโลกเริ่มตกลง เป้าหมายนโยบายของรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ก็คือ ซื้อข้าวเข้าไปเก็บไว้ตอนฤดูเก็บเกี่ยว หลังจากนั้นก็จะระบายข้าวออกมา แต่สถานการณ์ทำให้ไม่สามารถระบายข้าวออกมาได้ ทำให้จำนวนข้าวในสต็อกของรัฐบาลก็เริ่มสะสมมากขึ้นจนกลายเป็นสูงถึง 18 ล้านตันเมื่อสิ้นโครงการของปี 2557

"ทั่วโลกก็รู้ว่าไทยมีข้าวเก็บไว้เท่ากับจำนวนที่ปกติไทยส่งออกถึงสองปี ดังนั้นทุกประเทศที่มีความต้องการซื้อข้าวเข้าประเทศก็ไม่จำเป็นที่จะต้องเร่งรีบนำข้าวเข้าประเทศ เพราะรู้ว่าไม่นานราคาข้าวก็ต้องถูกกว่านี้เพราะรัฐบาลไทยต้องระบายข้าวออกมาแน่นอน" นักวิเคราะห์จากสมาคมผู้ส่งออกข้าวไทยกล่าว

ผลพวงจากข้าวจำนวนมหาศาลที่รอการระบายของไทย ทำให้ทั่วโลกมองเห็นว่ามีอุปทานรอผู้ซื้ออยู่ อีกทั้งอินเดียก็เริ่มการเพาะปลูกได้ดีขึ้น กลายเป็นแรงกดดันต่อราคาข้าว ผู้ซื้อสามารถต่อรองราคาได้มากกว่าเดิม ก็ยิ่งกดให้ราคาข้าวในตลาดโลกตกต่ำลง

จากการเก็บข้อมูลของสมาคมผู้ส่งออกข้าว ราคาข้าวขาว 5% ซึ่งใช้เป็นราคามาตรฐาน ในปี 2554 ราคาขายเฉลี่ยทั้งปีอยู่ที่ 549.40 ดอลลาร์สหรัฐต่อตัน แต่เมื่อผ่านไปราคาก็เริ่มตกลง เมื่อถึงปี 2557 อันเป็นปีสุดท้ายของการจำหน่ายข้าว ราคาเฉลี่ยทั้งปีลงมาอยู่ที่ 422.83 และเมื่อข้าวในสต็อกรัฐบาลสูงกว่า 18 ล้านตันในปี 2558 ราคาลงมาอยู่ที่ 385.91 ดอลลาร์สหรัฐต่อตัน และปี 2559 นั้นอยู่ที่ 394.81 ดอลลาร์สหรัฐต่อตัน (**ย้อนรอยโครงการจำหน่ายข้าว: สะเทือนสถานะผู้นำตลาดโลกของไทย, 2560**)

จุไรรัตน์ แสนใจรักษ์ (2546) มีการวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวางว่าโครงการนี้ออกแบบมาให้มีการโกงได้ทุกขั้นตอนและจะทำให้การเงินของประเทศมีปัญหา แต่รัฐบาลไม่สนใจเมื่อโครงการดำเนินไปได้เพียงปีแรกก็ขาดทุน 1.36 แสนล้านบาท และในปีที่สอง (2555-2556) ขาดทุน 6.88 แสนล้านบาท รัฐบาลถูกวิจารณ์มากกว่าการดำเนินงานมีการคอร์รัปชันทุกขั้นตอน มีการนำไปอภิปรายในสภาฯ พร้อมแสดงหลักฐานที่ชัดเจน แต่รัฐบาลก็ไม่สนใจยังคงเดินหน้าต่อไป ในปี 2557 รัฐบาลหาเงินมาจ่ายชาวนาไม่ได้ เป็นหนี้ชาวนา 1.3 แสนล้านบาทมีการชุมนุมเดินขบวน ของชาวนา และมีชาวนาผูกคอตายมากกว่า 16 ราย

ต่อมานางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ถูก ปปช. ชี้มูลความผิดเมื่อ 23 มกราคม 2558 ในข้อหาไม่ระงับยับยั้งความเสียหายโครงการจำหน่ายข้าว และส่งเรื่องให้วุฒิสภา (สนช.) ถอดถอน ถูกเว้นวรรคการเมือง 5 ปี และปีชี้ไทยสรุปข้อต่อสู้ของ น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรีนครี และอดีตประธานกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ (กขช.) ที่ศาลระบุว่า "ฟังไม่ขึ้น" และเห็นว่าจำเลยผิดตามคำฟ้อง จนนำมาสู่คำพิพากษาจำคุก 5 ปี โดยมีมติเอกฉันท์ "ไม่รอลงอาญา"

คำถาม :

- 4.1) จงบอกสาเหตุของปัญหาจริยธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม
- 4.2) จงอธิบายผลกระทบของปัญหาจริยธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม
- 4.3) จงบอกวิธีการแก้ไขปัญหาจริยธรรมที่มีต่อสังคม

5) กรณีศึกษา : จริยธรรมเด็กและเยาวชนเหยื่อของปัญหาสังคม

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (2555) จากข้อมูลทางสถิติของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนพบว่า จำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ทั่วประเทศ จำแนกตามอายุ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554-2557 พบว่า เป็นสถิติที่แนวโน้มทวีตกั่วงวลถึงสถานการณ์ของสภาพปัญหาเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมาย ที่มีแนวโน้มที่เพิ่มจำนวนและมีลักษณะการกระทำผิดที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนที่อายุอยู่ระหว่าง 10-15 ปี มีแนวโน้มก่อคดีอาชญากรรมสูงชันมากขึ้นเรื่อย ๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2555-2557 ดังนั้นจากสถานการณ์ด้านอาชญากรรมในกลุ่มเด็กและเยาวชนดังกล่าวจึงเกิดคำถามหลายคำถามกับสังคมถึงต้นตอสาเหตุของปัญหา จะมีทางออกในการแก้ปัญหาอย่างไร อนาคตของประเทศจะเป็นอย่างไร เมื่อเด็กและเยาวชนเหล่านี้เติบโตเป็นผู้ใหญ่และเป็นพลเมืองของประเทศ คำถามเหล่านี้จึงเป็นคำถามที่ท้าทายให้กับสังคมที่จะต้องเร่งแก้ปัญหา ซึ่งในบทความนี้จะเป็นการวิเคราะห์และสะท้อนสภาพปัญหาทางจริยธรรมของเด็กและเยาวชนและ ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการเสนอทางออกของปัญหาดังกล่าว

คำถาม :

- 5.1) จงบอกสาเหตุของปัญหาจริยธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม
- 5.2) จงอธิบายผลกระทบของปัญหาจริยธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม
- 5.3) จงบอกวิธีการแก้ไขปัญหาจริยธรรมที่มีต่อสังคม

4.3 ปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อสิ่งแวดล้อม

ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์กำลังประสบอยู่ในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาโลกร้อน ปัญหาขยะ ปัญหาน้ำท่วม ปัญหาความแห้งแล้ง ปัญหาป่าเสื่อมโทรม ปัญหาน้ำเน่าเสีย ปัญหามลพิษ ปัญหาดินเสื่อมคุณภาพ ปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติ ตลอดจนปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีความรุนแรงขึ้นทุกขณะ จนส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม และเป็นที่ยอมรับกันว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการดำรงชีวิตต่างๆ ของมนุษย์เอง (**สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2547**)

สาเหตุที่สำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อม คือ พฤติกรรม และกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคมของมนุษย์ที่มีต่อธรรมชาติ ค่านิยม ความเชื่อต่าง ๆ ที่ไม่เหมาะสม ดังนั้นถึงเวลาแล้วที่มนุษย์ควรคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม คือ เมื่อเราทุกคนมีบางสิ่งบางอย่างที่ได้รับจากสังคม ควรมีสิ่งตอบแทนคืนให้กับสังคม เราได้รับการศึกษา การบริการสาธารณะ ความยุติธรรมและอื่น ๆ จากสังคม สิ่งที่เราควรให้แก่สังคม คือ ความยุติธรรม ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ การเคารพกฎหมาย การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น ทุกคนควรมีส่วนร่วมในการรักษา เสริมสร้างทรัพยากรธรรมชาติเอาไว้ (**สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ, 2540**)

ปัญหาเกิดเนื่องมาจากสาเหตุของการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมที่ล้มเหลวในช่วงที่ผ่านมา ทั้งที่จริยธรรมเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งของมนุษย์ในการสร้างสันติสุข จริยธรรมเป็นเครื่องค้ำครองโลก เป็นสิ่งที่ควบคุมให้ความประพฤติของมนุษย์ได้เป็นไปในทางสันติสุขและเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์อย่างชัดเจน ปัจจุบันมนุษย์หันมาหาความสุขทางวัตถุมากเกินไป เกิดความเห็นแก่ตัว ขาดความเมตตาปราณี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ วัตถุความเจริญทางด้านวัตถุมากกว่าจิตใจ

4.3.1 ผลกระทบจากการประกอบธุรกิจกับสิ่งแวดล้อม

องค์การธุรกิจมีบทบาทและผลกระทบต่อสภาวะแวดล้อมในสภาพเดียวกันสภาวะแวดล้อมมีบทบาท และอิทธิพลต่อองค์การธุรกิจในลักษณะต่างๆ กันหลายรูปแบบ ซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการและระดับของสังคม ชนิดและสภาพของสิ่งแวดล้อมนั้นสภาพแวดล้อมทางธุรกิจสามารถแบ่งออกเป็น 8 ประการ ได้แก่

- 1) *สภาวะแวดล้อมทางสังคม* องค์การธุรกิจอยู่ในสังคมอยู่ท่ามกลางกลุ่มบุคคลต่างๆ จะต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม จากผลกระทบของพนักงานจากมลภาวะที่เกิดจากการทำงาน จากคุณภาพของสินค้าที่อาจก่อให้เกิดอันตรายซึ่งขึ้นอยู่กับคุณภาพชีวิตของบุคคลในสังคมนั้น

ตัวอย่างเช่น พฤติกรรมของผู้บริโภคในปัจจุบันมักนิยมบริโภคสินค้าที่มีราคาถูก ที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องจาก ความพึงพอใจในระดับราคาและเป็นผลมาจากภาวะเศรษฐกิจด้วยส่วนหนึ่ง ซึ่งส่งผลให้ผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากเดิมที่ซื้อสินค้าจาก Department store, ร้านขายของชำ หรือร้านค้าสะดวกซื้อต่าง ๆ ใกล้บ้าน มาเป็นการซื้อสินค้าจาก Supercenter หรือ Discount store หรือ Hypermarket มากขึ้น นอกจากนี้ความคาดหวังของคนในสังคมส่วนใหญ่ในปัจจุบันที่มีต่อธุรกิจ ต้องการให้ธุรกิจมีความรับผิดชอบต่อสังคม ก็ทำให้ห้างเหล่านี้ หันมาให้ความสำคัญกับสังคมมากขึ้น

2) *สภาวะแวดล้อมทางกฎหมาย* แต่ละประเทศต่างออกกฎหมายในรูปของพระราชบัญญัติและระเบียบ ข้อบังคับเพื่อควบคุมและอำนวยความสะดวกในการประกอบการธุรกิจ ในด้านความผาสุกและความปลอดภัยของประชาชน เช่น พระราชบัญญัติโรงงาน พระราชบัญญัติควบคุมสารเป็นพิษและวัตถุระเบิดในด้านความเป็นธรรมและป้องกันการผูกขาด เช่น พระราชบัญญัติแรงงาน พระราชบัญญัติควบคุมการค้ากำไรเกินควร

ตัวอย่างเช่น เพื่อความเหมาะสมในการดำเนินธุรกิจค้าปลีกในประเทศและประโยชน์ของผู้บริโภค ภาครัฐได้มีการออก พ.ร.บ. ธุรกิจค้าปลีก-ค้าส่ง ขึ้นมาใช้ควบคุมการประกอบการธุรกิจในด้านนี้ ทำให้ผู้ประกอบการ ต้องมีการศึกษารายละเอียดก่อนการดำเนินงานใด ๆ ที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้ค้ารายย่อย การขยายสาขาของห้างค้าปลีกข้ามชาติ และคู่แข่งรายใหม่เข้าสู่ตลาดได้ยากขึ้น และการใช้กลยุทธ์ สงครามราคาทำลายผู้ค้ารายย่อยอยู่ตามท้องถิ่นทำได้ยากมากขึ้น

3) *สภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจ* สภาพทางเศรษฐกิจของประเทศในปัจจุบันไม่มั่นคง เศรษฐกิจอยู่ในระยะถดถอย เงินตราไหลออกนอกประเทศ ค่าของเงินบาทลอยตัวส่งผลกระทบต่อองค์การธุรกิจเป็นอย่างมาก ในภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืด เงินตึงตัวทำให้ธุรกิจเกิดปัญหาเงินหมุนเวียนไม่สมดุล ขาดความเชื่อถือในด้านการเงิน ค่าของเงินบาทลดลงส่งผลกระทบต่อการค้าขายสินค้ากับต่างประเทศทำให้ประเทศขาดดุลการค้า สถานการณ์ขององค์การธุรกิจ ต้องปรับตัวโดยลดเงินเดือนพนักงานหรือให้ออกจากงาน ถ้าถึงขั้นร้ายแรงต้องปิดกิจการ ส่งผลกระทบต่อประชาชนในรูปของการเสียภาษีมูลค่าเพิ่มจากร้อยละ 7 เป็นร้อยละ 10 เพื่อรักษาสภาพสมดุลของงบประมาณค่าใช้จ่ายประจำปีของประเทศ

4) *สภาวะแวดล้อมทางการเมือง* การเมืองส่งผลกระทบต่อนโยบายการค้าประกอบการธุรกิจของประเทศ โดยเฉพาะประเทศไทยซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลแบบผสมผสานพรรคย่อยๆ เมื่อการเมืองไม่มั่นคง ทำให้ต่างชาติขาดความเชื่อถือ ส่งผลกระทบต่อธุรกิจย่อย เช่น สินค้าบางอย่างต้องเสียภาษีเพิ่มขึ้น ธุรกิจบางชนิดถูกควบคุมโดยเพิ่มหลักเกณฑ์มากขึ้น เศรษฐกิจชะงักเนื่องจากเงินตราไหลออกนอกประเทศ

5) *สภาวะแวดล้อมทางเทคโนโลยี* ปัจจุบันเป็นยุคความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ที่ส่งผลกระทบต่อทิศทาง และความก้าวหน้าขององค์การธุรกิจ เช่น การนำเทคโนโลยี เครื่องมืออุปกรณ์ที่ทันสมัยมาใช้ แทนแรงงานของคน ส่งผลกระทบต่อองค์การต้องลดจำนวนพนักงานลงและต้องเพิ่มประสิทธิภาพพนักงานที่เหลือให้รู้จักใช้เครื่องมือเทคโนโลยีชนิดใหม่ มาตรการเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อไปถึงสถานที่ ห้องทำงาน ลักษณะงาน ค่าจ้าง และสวัสดิการต่าง ๆ

ตัวอย่างเช่น เนื่องจากในปัจจุบันในตลาดห้างค้าปลีกมีการแข่งขันสูง ทำให้แต่ละบริษัทที่มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยในด้านของการจัดซื้อสินค้า การจัดการ การบริหาร การขนส่งสินค้า และการควบคุม Stock สินค้า เพื่อที่จะทำให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถควบคุมต้นทุนให้ต่ำที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ นอกจากนั้นความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ได้เปลี่ยนแปลงกระบวนการขาย ก่อให้เกิดกระบวนการขายใหม่ด้วยระบบอีคอมเมิร์ซ ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานขององค์กร เข้าถึงผู้ซื้อได้มากขึ้น เกิดโอกาสทางธุรกิจใหม่ ๆ

6) *สภาวะแวดล้อมด้านลูกค้า* ลูกค้า คือ ผู้มีพระคุณเปรียบเสมือนพระเจ้า ที่ผู้ผลิตหรือผู้ให้บริการจะต้องคอยรับใช้บริการอย่างจริงใจติดตามรสนิยมการเปลี่ยนของผู้บริโภคอุปโภค เพื่อรักษาปริมาณมาตรฐานและคุณภาพสินค้า คอยปรับกลยุทธ์การตลาดและป้องกันการแทรกแซงของคู่แข่ง

7) *องค์กรคู่แข่ง* มีอยู่ทั่วไปทั้งในและต่างประเทศ การประกอบธุรกิจชนิดใด ที่มีโอกาสที่จะแสวงหากำไรได้มาก และไม่มีข้อจำกัดหรือการเสี่ยงภัยมากนัก จะมีแนวโน้มของบริษัทคู่แข่งเพิ่มขึ้น การมีคู่แข่งมาก มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ข้อดี ทำให้บริษัทเดิมมีความตื่นตัวสนใจในเทคโนโลยีและการบริการลูกค้าอยู่ตลอดเวลา ข้อเสีย ถ้าบริษัทคู่แข่งมีความก้าวหน้ากว่าแย่งลูกค้าไปได้หมด อาจทำให้บริษัทเดิมต้องปิดกิจการ

8) *สมาคมธุรกิจต่าง ๆ* การมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน รวมตัวกันเป็นสมาคม ช่วยกันรักษาผลประโยชน์ที่ถูกต้องของสมาชิกและการส่งเสริมทางด้านวิชาการ แลกเปลี่ยนประสบการณ์จากธุรกิจ จากผู้ขาย ผู้ซื้อ ธุรกิจรายใหม่ สินค้าทดแทน ธุรกิจเดียวกัน ส่งผลให้การประกอบธุรกิจชนิดนั้นมีความเจริญก้าวหน้า สภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ที่อยู่รอบองค์การธุรกิจมิได้หยุดนิ่งอยู่กับที่แต่จะมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ผลของการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อม อาจส่งผลกระทบต่อองค์การมากบ้าง น้อยบ้าง แล้วแต่กรณีผู้จัดการและคณะผู้บริหารจะต้องคอยศึกษาวิเคราะห์ ติดตาม ปรับปรุงธุรกิจของตนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและหาวิธี หาข้อมูลใหม่ เพื่อปรับตัวให้ทันเวลาหรือไม่สนใจต่อการเปลี่ยนแปลงและมีแนวความคิดว่าผลกระทบจะหมดไปในไม่ช้า

4.3.2 การแก้ไขปัญหาจริยธรรมสู่นวัตกรรมสิ่งแวดล้อม

แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะและจริยธรรมเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มนุษย์มีชีวิตอยู่ได้โดยอาศัยสิ่งแวดล้อมทั้งมวล โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นปัจจัยตั้งต้นในการก่อเกิดสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์ต้องการ มนุษย์เป็นกลุ่มผู้บริโภคที่ร้ายกาจที่สุดในโลกและในขณะเดียวกันมนุษย์ก็เป็นกลุ่มที่สามารถสร้างสรรค์สรรพสิ่งทั้งมวลได้ดีที่สุด หากมนุษย์มีจิตใจที่เป็นกุศลเพียงพอ สภาวะการณ์ในปัจจุบันนี้ถ้าประเมินจากการรับรู้ของผู้ตอบจากสื่อต่าง ๆ ผู้ตอบพร้อมที่จะตอบได้โดยไม่ลังเลเลยว่า “มนุษย์ยังขาดจิตอันเป็นกุศลอยู่มาก” หรืออาจกล่าวได้ว่ามนุษย์โดยส่วนมากยังขาดความมี “จิตสาธารณะและจริยธรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” การกระทำของมนุษย์ส่งผลกระทบในภาพกว้างโดยรวมต่อทรัพยากรธรรมชาติและรวมไปถึงมวลมนุษยชาติเองด้วย หากจะกล่าวว่า “มนุษย์สามารถมีชีวิตและดำรงอยู่ได้เฉพาะภายใต้สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมเท่านั้น” คงไม่เป็นคำกล่าวที่เกินกว่าความเป็นจริงในโลกปัจจุบัน แต่กระบวนการปรับเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เหมาะสมกับการ

มีชีวิตและดำรงอยู่ของมนุษย์เรานี้เป็นแนวทางที่ไม่เหมาะสม เพราะสิ่งแวดล้อมมีความคงที่ แต่มนุษย์มีความต้องการไม่คงที่ ดังนั้นความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษาจึงเป็นกุญแจดอกสำคัญที่จะเปิดม่านมืดมืดที่ปิดกั้นความคิดและจิตใจอันดีงามของมนุษย์ออกมาให้มองเห็นแนวทางที่จะทำให้สิ่งแวดล้อมคงอยู่อย่างเหมาะสมกับการมีชีวิตและดำรงอยู่ของมวลมนุษยชาติ

การบริโภคสิ่งแวดล้อมโดยไม่ยั้งคิดของมนุษย์ในปัจจุบันมีมูลเหตุสำคัญใหญ่ ๆ อยู่ 2 ประการ

- 1) ความไม่รู้ หรือมีความรู้ไม่พอ
- 2) ความโง่ ในเรื่องที่ควรฉลาด แต่ฉลาดในเรื่องโง่ ๆ

สิ่งแวดล้อมศึกษา จะต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญในการขจัดสิ่งเหล่านี้ออกไปให้หมดหรืออย่างน้อยก็ทุเลาเบาบางลง สุภาชิตโบราณกล่าวไว้ว่า “ไม่เห็นโลงศพไม่หลั่งน้ำตา” สถานการณ์ในปัจจุบันเป็นเครื่องบ่งชี้ที่สำคัญว่าสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ให้มนุษย์ได้เลือกบริโภคได้ตามกิเลสตัณหาของใจได้กลายเป็นอดีตไปแล้ว เพราะทั่วทุกมุมโลกเริ่มหันหน้าเข้าหากันว่าจะต้องร่วมมือกันดำเนินการอย่างไรเพื่อจะได้สิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์กลับคืนมา ดังนั้นกระแสสังคมโลกในปัจจุบันจึงเริ่มให้ความสำคัญกับแนวคิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

การที่จะทำให้คนทุกคนมีจิตสาธารณะและจริยธรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนนั้น ไม่ใช่เรื่องยากเกินกว่าที่มนุษย์เราจะทำได้ ผู้เขียนขอเสนอแนวทางในการเสริมสร้างจิตสาธารณะและจริยธรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนดังนี้

1) แนวทางเชิงนโยบายเพื่อการขับเคลื่อนสิ่งแวดล้อมศึกษา

1.1) นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจนเป็นเอกภาพของสังคมโลก เพื่อให้เกิดพลังขับเคลื่อนที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันอันยิ่งใหญ่ของพลโลก ยกเลิกกฎหมายคาร์บอนเครดิต เพราะเป็นกฎหมายที่ไม่สร้างสรรค์เป็นการส่งเสริมประเทศอุตสาหกรรมให้เอาเปรียบประเทศเกษตรกรรม และถือเป็นการกระทำที่ขาดความรับผิดชอบใ้มนุษยธรรมโดยสิ้นเชิงของประเทศนั้น เพราะสังคมโลกต้องการให้ทุกประเทศตระหนักและแสดงความรับผิดชอบร่วมกันและแก้ปัญหาาร่วมกันอย่างสร้างสรรค์

1.2) การสร้างหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาสากล เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในเรื่องสิ่งแวดล้อมแก่ทุกคนให้มีความเป็นเอกภาพ (Unity) โดยกลุ่มประเทศหรือภูมิภาคร่วมกัน จัดทำหลักสูตรขึ้น เพื่อให้ครอบคลุมสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการร่วมกันและจะได้เรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน เพราะโลกในปัจจุบันแคบลงเรื่อย ๆ ดังนั้น กลุ่มประเทศหรือภูมิภาคจะต้องร่วมกันจัดการความรู้ในเรื่องสิ่งแวดล้อมให้แก่ประชาชนพลเมืองหรือพลโลกร่วมกัน

1.3) การให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาผ่านสื่อที่หลากหลาย ให้ทุกคนได้ซึมซับและรับรู้ถึงสภาพปัญหาปัจจุบันและในอนาคต พร้อมเสนอแนวทางป้องกันแก้ไขที่ทุกคนสามารถทำได้ อันจะช่วยให้สิ่งแวดล้อมคงอยู่อย่างยั่งยืน เพื่อการมีชีวิตและดำรงอยู่ของมนุษย์อย่างปกติสุข

1.4) เสริมสร้างกิจกรรมและการมีส่วนร่วมของสังคมทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา และให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่ทุกคนต้องเผชิญร่วมกัน จึงต้องร่วมกันในการป้องกัน แก้ไขปัญหาและสร้างสรรค์พัฒนาสิ่งแวดล้อมร่วมกัน

1.5) รัฐให้การสนับสนุนในฐานะผู้อำนวยการการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษาให้แก่ประชาชนของทุกภาคส่วนในสังคม

2) แนวทางเชิงปฏิบัติการด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา

2.1) การจัดการศึกษา ถือเป็นปัจจัยและกลไกสำคัญที่จะช่วยให้คนเกิดการพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้ดีที่สุด และสถานศึกษา คือ ตัวแปรสำคัญที่จะเป็นผู้นำการศึกษามาเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาให้ประชาชนทุกคน ให้ความสำคัญตระหนัก รู้และเข้าใจในสิ่งแวดล้อม มีเจตคติที่ดี มีความสามารถในการประเมินผลและมีส่วนร่วมร่วมรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมร่วมกัน รู้จักบริโภคอย่างสร้างสรรค์ รู้จักการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งการจัดการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาจะต้องจัดให้อย่างต่อเนื่องตามความเหมาะสมในแต่ละวัยและระดับการศึกษา

2.2) การตรากฎหมายที่ใช้บังคับได้จริง กฎหมายก็คือองค์ประกอบหนึ่งที่จะเป็นกรอบในการปฏิบัติและดำเนินการต่าง ๆ ของคนในสังคม ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับการส่งเสริมแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องและบทลงโทษผู้ฝ่าฝืนจำเป็นจะต้องใช้ได้จริงเป็นรูปธรรมอย่างยุติธรรมไม่ลำเอียง

2.3) การใช้จารีตประเพณีและความเชื่อ เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่จะมีความผูกพันกับธรรมชาติ ซึ่งจารีตประเพณีและความเชื่อของคนไทยโดยเฉพาะในชนบทยังคงมีอยู่มาก หน่วยงานราชการควรส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับจารีตประเพณีและความเชื่อเหล่านี้ให้คงอยู่ตลอดไป เช่น ดอนปู่ตา ไม้จับปลาตุวงไข่ ต้นไม้ใหญ่ มีผี ธรณีร้องไห้ เป็นต้น

2.4) การใช้กิจกรรมวันสำคัญในการรณรงค์เสริมสร้างและพัฒนาสิ่งแวดล้อม โดยมีหน่วยงานราชการ องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ประสานและอำนวยความสะดวกให้เกิดกิจกรรม เช่น การปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ การบวชป่าวันสำคัญทางศาสนา การปลูกต้นไม้ในวันเกิด เป็นต้น

2.5) การจัดทำข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นและกำหนดแนวทางการใช้ การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยองค์การ ปกครองส่วนท้องถิ่นรวบรวมและจัดทำข้อมูลตลอดจนการจัดกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมให้ชุมชนเกิดพฤติกรรมในการเสริมสร้างอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องเหมาะสม ตลอดจนกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกันอย่างชัดเจน เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันและอนาคต

2.6) การทำวิจัยชุมชน กระบวนการวิจัยชุมชนเป็นกระบวนการสร้างความรู้ ความตระหนัก เจตคติ และพฤติกรรมที่ดีให้แก่คนในชุมชนได้ดี เพราะชุมชนได้ร่วมวิเคราะห์สภาพปัญหาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา แนวทางการแก้ปัญหา การประเมินผลการแก้ปัญหา และการสรุปผลการแก้ปัญหา ซึ่งกระบวนการเหล่านี้จะเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ทำให้ชุมชนรู้และเข้าใจปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนร่วมกัน

จิตสาธารณะและจริยธรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน อาจไม่มีวันเกิดขึ้นได้ ถ้าหาก “มนุษย์ลืมนึกไปว่าตนเองคือมนุษย์” แต่ถ้าหากว่า “มนุษย์ยังรู้ตัวและตระหนักว่าตนเองคือ

มนุษย์” จิตสาธารณะและจริยธรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนก็จะค่อยๆ เจริญเติบโตขึ้นเป็นลำดับ เพราะมนุษย์ย่อมรักชีวิตในเผ่าพันธุ์มนุษย์ และจะดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมไว้เพื่อมนุษย์

4.3.3 กรณีศึกษาเกี่ยวกับปัญหาจริยธรรมที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม

โครงการจัดทำกรณีศึกษาและรายงาน “Green Innovation”/“Green Productivity” by Salforest | 10 เมษายน 2557 | Knowledge, Research

บริษัทหลายแห่งยังไม่เชื่อว่าถึงเวลาต้องทำอะไรที่มากกว่ากิจกรรมแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม (ซีเอสอาร์) หลายแห่งมองว่าการปรับตัวให้ “เขียว” จะกระทบผลกำไรมากเกินไป ในขณะที่ธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็กหลายแห่งก็มองว่าไม่มีทรัพยากรเพียงพอที่จะปรับตัว ส่วนบริษัทที่สนใจในธุรกิจที่ยั่งยืนก็ต้องศึกษาจากกรณีศึกษาของต่างประเทศเป็นหลัก ซึ่งมีบริบททางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เนื่องจากกรณีศึกษาที่มีคุณภาพของไทยมีไม่เพียงพอ ในขณะที่บริษัทที่พยายามดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืนในไทยกลับไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร บริษัท ปาสาละ จำกัด จึงร่วมมือกับโครงการ ‘เศรษฐกิจแห่งวันพรุ่งนี้’ ภายใต้ มูลนิธิ ฟรีดริค เอแบร์ท (FES) ประจำประเทศไทย ถอดบทเรียนธุรกิจเขียวในประเทศไทย 8 แห่ง 8 ธุรกิจหลายขนาด เพื่อลดความสงสัยและความเข้าใจผิด รวมถึงร่วมเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับผลิตภาพ (productivity) สีเขียวและนวัตกรรม (innovation) สีเขียวที่แท้จริงออกสู่สาธารณะ

กรณีศึกษา 8 บริษัท มีดังต่อไปนี้

1) แครี่โฮม รอยเท้าเล็ก ธุรกิจยั่งยืน

โมเดลการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ ที่ขายได้ราคาดีกว่า และมีต้นทุนในการเลี้ยงต่ำกว่า ทำให้เกษตรกรจึงมีรายได้สูงขึ้น ได้กลายเป็นความสำเร็จของแครี่โฮมในการส่งเสริมให้เกษตรกรเปลี่ยนจากการเลี้ยงโคนมทั่วไปมาเป็นเลี้ยงโคนมอินทรีย์ เมื่อดำเนินกิจการได้ 5 ปี แครี่โฮมได้ตัดสินใจเปลี่ยนโมเดลทางธุรกิจเมื่อพบว่าอาจจะต้องเผชิญกับความยากลำบากในการแข่งขันครั้งใหญ่ จากการที่รัฐบาลไทยเปิดเสรีการค้ากับประเทศออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ ผู้ผลิตนมรายใหญ่ที่มีต้นทุนในการเลี้ยงโคนมต่ำกว่าเมืองไทย

การเปลี่ยนมาทำผลิตภัณฑ์จากน้ำนมอินทรีย์ในครั้งนั้น นอกจากจะส่งผลดีต่อทั้งเกษตรกร ผู้บริโภค สิ่งแวดล้อมแล้ว ยังทำให้ “แครี่โฮม” ธุรกิจนมเล็กๆ มีที่ยืนอยู่ในตลาด ท่ามกลางผู้เล่นยักษ์ใหญ่ทั้งในและต่างประเทศ

2) แพลนทอยส์ เข้าหาลูกค้าเขียว ในภาวะแข่งขันสูง

ก่อนที่กระแสสีเขียวและการทำธุรกิจอย่างยั่งยืนจะเป็นที่รู้จักของคนในวงกว้าง บริษัท แพลน ครีเอชันส์ จำกัด ผู้ผลิตของเล่นไม้ “แพลนทอยส์” ได้ใช้แนวคิดนี้ในการทำธุรกิจมาตลอด 33 ปีที่ ไม่ว่าจะคำนึงถึงต้นไม้ที่นำมาใช้เป็นวัตถุดิบ สุขภาพของเด็กๆ และคนทำงานในกระบวนการผลิต จนเกิดเป็นนวัตกรรมสีเขียวมากมาย เมื่อผนวกกับความแข็งแกร่งด้านการออกแบบของเล่นแพลนทอยส์จึงประสบความสำเร็จในการส่งออกไปทั่วโลก แต่หลังจากการเปิดประเทศก้าวขึ้นสู่เวทีการค้าโลกของประเทศจีน การเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในสหรัฐอเมริกาและยุโรป ประกอบกับ

การเพิ่มขึ้นของค่าแรงและต้นทุนวัตถุดิบ แพลนทอยส์ก็เริ่มตระหนักว่าความยั่งยืนทางธุรกิจมีมิติมากกว่าหัวใจ แพลนทอยส์จึงต้องปรับตัวครั้งใหญ่เพื่อพาตัวเองออกมาจากวิกฤติที่กำลังเผชิญอยู่

3) ชีวาศรม ความ “ใจถึง” กับการดูแลสิ่งแวดล้อม

ธุรกิจโรงแรมกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน หรือ Sustainability ดูจะเป็นคู่ตรงข้าม เพราะโรงแรมเป็นธุรกิจที่ใช้ทรัพยากรมหาศาล เริ่มต้นตั้งแต่การก่อสร้างตึก ห้องพัก สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ใส่เข้าไป เมื่อเปิดบริการก็ต้องใช้ทรัพยากรมากมายสำหรับอำนวยความสะดวกให้กับแขกที่มาพัก น้ำเสียจากโรงแรมก็มักกลายเป็นภาระหนักของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ไม่รวมขยะ ของเสียต่างๆ ที่ต้องกำจัดอีกจำนวนมาก แต่ทุกอย่างมีข้อยกเว้น เพราะตลอดระยะเวลา 19 ปีที่ให้บริการมา บริษัท ชีวาศรม อินเตอร์เนชั่นแนล เฮลท์ แอนด์ รีสอร์ท จำกัด เจ้าของ “ชีวาศรม” รีสอร์ทสุขภาพระดับโลก ได้พิสูจน์ให้เห็นตั้งแต่เริ่มต้นว่า ธุรกิจโรงแรมและการพัฒนาอย่างยั่งยืนไปด้วยกันได้ ไม่ว่าจะเป็นการนำพลังงานทดแทนเข้ามาใช้ การปรับปรุงอาคารให้ “เขียว” ขึ้น การบำบัดน้ำเสีย 100% และทางเลือกที่ยั่งยืนอื่นๆ มาตลอด 19 ปี

4) มิตรผล จากของเหลือทิ้งสู่พลังงานทางเลือกอย่างยั่งยืน

ในอดีตชานอ้อยถือว่าเป็นของเหลือทิ้งกลุ่มมิตรผล ผู้ผลิตน้ำตาลรายใหญ่ ต้องกำจัดทิ้ง เช่นเดียวกับกากน้ำตาล แต่การตัดสินใจขยายกิจการเข้าสู่ธุรกิจไฟฟ้าเมื่อปี 2545 ชานอ้อยได้กลายมาเป็นวัตถุดิบสำคัญของโรงไฟฟ้าชีวมวล ขณะที่กากน้ำตาลก็ถูกนำมาใช้เป็นวัตถุดิบผลิตเอทานอลในปี 2548 เมื่อบวกกับความใส่ใจในการดูแลสิ่งแวดล้อม มิตรผลได้ทำให้อ้อยกลายเป็นวัตถุดิบของพลังงานหมุนเวียนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เคียงคู่ไปกับการเติบโตทางธุรกิจน้ำตาล และเป็นเส้นทางการทำธุรกิจที่สร้างประโยชน์ทั้งต่อบริษัทและสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกัน

5) ปูนลำปาง Semi-open cut mining ก้าวไกลด้วยนวัตกรรมสีเขียวต้นแบบ

ต้นทางของอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์คือการทำเหมืองหินปูน ซึ่งถือว่าเป็นข้อตรงข้ามของความยั่งยืน เพราะแม้ว่าปูนซีเมนต์ที่ผลิตได้จะกลายเป็นบ้านเรือน หรือสิ่งก่อสร้างที่มีความแข็งแรงและอยู่ได้ยาวนาน แต่ปัญหาทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการทำเหมืองปูน ไม่ว่าจะเป็นเสียงดัง ความสั่นสะเทือน ฝุ่น การเปลี่ยนแปลงทางภูมิประเทศ ความหลากหลายทางชีวภาพ และภูมิทัศน์ ก็ทำให้ภาพของการทำธุรกิจอย่างยั่งยืนกับอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ไม่อาจจะบรรจบกันได้ บริษัท ปูนซีเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) หรือ เอสซีจี ผู้ผลิตปูนซีเมนต์รายแรกและรายใหญ่ของประเทศไทย จึงคิดหานวัตกรรมการทำเหมืองรูปแบบใหม่เพื่อมุ่งสู่การทำธุรกิจอย่างยั่งยืน และเกือบ 20 ปีแล้วที่การทำเหมืองแบบ semi-open cut mining method ซึ่งเอสซีจีได้เริ่มใช้ที่เหมืองปูนภายใต้การดำเนินงานของ บริษัท ปูนซีเมนต์ไทย (ลำปาง) จำกัด หรือปูนลำปาง ได้พิสูจน์ให้เห็นว่าอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ไม่ใช่ข้อตรงข้ามกับการทำธุรกิจอย่างยั่งยืนแต่อย่างใด แต่สามารถก้าวเดินไปด้วยกันได้ หากให้ความสำคัญกับ Triple Bottom Line คือทั้งเรื่องเศรษฐกิจ (ผลลัพธ์ในการดำเนินธุรกิจ) สังคม และสิ่งแวดล้อมไปพร้อม ๆ กัน

6) เลมอนฟาร์ม วิถีเกษตรอินทรีย์ เพื่อสุขภาพและความยั่งยืน

ธุรกิจค้าปลีกเป็นสมรภูมิที่มีการแข่งขันรุนแรง ทั้งจากการขยายตัวทั่วหัวระแหงของร้านสะดวกซื้อยักษ์ใหญ่ การผุดโครงการใหม่ๆ ของศูนย์การค้าสารพัดยี่ห้อ แต่ท่ามกลางการแข่งขันที่ดุเดือด เลมอนฟาร์ม ร้านค้าปลีกเพื่อสุขภาพ กลับยืนหยัดอยู่ได้ด้วยจุดแข็งที่แตกต่างจากร้านค้าปลีก

และซูเปอร์มาร์เก็ตทั้งหลาย ภายใต้แนวคิดการทำธุรกิจค้าปลีกที่เชื่อมโยงเกษตรกรและผู้บริโภคที่ใส่ใจกับเรื่องความยั่งยืนในทุกมิติเข้าไว้ด้วยกัน ทั้งสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีวิถีเกษตรอินทรีย์เป็นแกนนำด้านการตลาด

7) ปัญญาปุรี ก้าวข้ามจุดขายความเป็นธรรมชาติ สู่ออร์แกนิก

ในตลาดเครื่องสำอางระดับสูง ซึ่งมีสินค้าแบรนด์เนมระดับหรูที่มีประวัติความเป็นมายาวนานมากมาย ปัญญาปุรี เลือกจุดขายการดูแลร่างกายและจิตใจตามปรัชญาตะวันออก โดยมีส่วนผสมจากธรรมชาติเป็นจุดขายแรก ก่อนที่จะขยับขึ้นไปเป็นส่วนผสมจากพืชพรรณที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์หรือออร์แกนิก ซึ่งมีส่วนสำคัญที่ทำให้แบรนด์แตกต่างอย่างโดดเด่นทั้งในตลาดไทยและตลาดโลก

8) อำพลฟูดส์ โพรเซสซิง ใส่นวัตกรรมเขียว แปลงขยะเป็นความยั่งยืน

กระบวนการผลิตสินค้าต่างๆ โดยเฉพาะการผลิตกะทิสำเร็จรูปยูเอชทีตราชาวเกาะ ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์แรกและผลิตภัณฑ์หลักของบริษัท อำพลฟูดส์ โพรเซสซิง จำกัด เคยก่อให้เกิดขยะมากมาย เพราะมะพร้าวที่เข้าสู่โรงงานวันละหลายแสนลูก เมื่อถูกคั้นออกมาเป็นกะทิแล้ว ของเหลือหรือของเสียต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นน้ำมะพร้าว กะลามะพร้าว เปลือกมะพร้าว กากมะพร้าว น้ำเสียจากการทำความสะอาดเครื่องจักรที่มีไขมันปนเปื้อน ก็กลายเป็นของเสียที่หากปล่อยทิ้งไว้ก็จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และชุมชน ซึ่งย้อนกลับมาเป็นผลเสียต่อภาพลักษณ์ของบริษัท แต่หากกำจัดหรือบำบัดก็เสียค่าใช้จ่ายมหาศาล กลายเป็นต้นทุนทางธุรกิจที่อาจจะทำให้เสียเปรียบในการแข่งขัน การจัดการของเสียในช่วงต้นของอำพลฟูดส์จึงทำไปตามความจำเป็น จนกระทั่งปี 2548 เมื่ออำพลฟูดส์เจอวิกฤตต้นทุน จากการขึ้นราคาของน้ำมันเตา เช่นเดียวกับการขยับตัวของค่าแรง อำพลฟูดส์จึงเริ่มมองหาทางออกจากวิกฤต และได้พบว่า มีนวัตกรรมเขียวต่างๆ มากมายสามารถช่วยเปลี่ยนของเสียที่บริษัทเคยมองว่าเป็นขยะให้กลายเป็นความยั่งยืนได้ เพราะนอกจากจะลดปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาชุมชนรอบๆ โรงงานแล้ว ยังช่วยเพิ่มยอดขายและกำไรให้กับบริษัทได้อีกด้วย จนกลายเป็นวิธีการทำธุรกิจที่ยั่งยืนสไตล์อำพลฟูดส์ที่น่าศึกษา (ศึกษาเพิ่มเติมกรณีศึกษาได้จาก <http://www.salforest.com/knowledge/green-case-studies>)

สรุป

คำว่า “การทุจริต” “การคอร์รัปชัน” หรือ “การฉ้อราษฎร์บังหลวง” เป็นพฤติกรรมของการ “การโกง” หรือ การไม่ซื่อสัตย์ สุจริต ของบุคคลกลุ่มหนึ่ง ที่ร่วมมือกันทำความชั่วโดยเจตนา มีการไตร่ตรอง วางแผนอย่างมีขั้นตอน หรือมีกระบวนการอย่างแยบยล สำหรับคำว่า สินบน คือพฤติกรรม การรับหรือการให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อย่างอื่นที่ให้แก่บุคคล เพื่อให้ผู้นั้นกระทำการหรือละเว้นไม่กระทำการตามที่อยู่จ่ายเงินสินบนต้องการ ผลกระทบอันเกิดจากการคอร์รัปชัน มีมากมายหลายประการ ดังนี้ 1) ผลกระทบทางเศรษฐกิจ ซึ่งหมายถึงราคาสินค้าต้องแพงขึ้น ทำให้สูญเสียสภาพของการแข่งขัน 2) ผลกระทบทางการเมือง ทำให้การตัดสินใจเพื่อประโยชน์สาธารณะเบี่ยงเบนไป และ 3) ผลกระทบทางสังคม ผู้บริโภคต้องซื้อสินค้าแพง รวมทั้งมีความเสี่ยงต่อการดำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งพบว่าปัจจัยที่ส่งเสริมการคอร์รัปชันในสังคมไทย คือ สังคมไทยเป็นสังคมแบบอุปถัมภ์ เป็นระบบสังคมแบบพวกพ้อง อาศัยพึ่งพาซึ่งกันและกัน มีการตอบแทนบุญคุณซึ่งกันและกัน บุญคุณต้องทดแทน

หรือคนดีคือคนกตัญญู เหล่านี้ทำให้เกิดการคอร์รัปชันได้ง่าย ซึ่งถือว่าคอร์รัปชันเป็นโรคร้ายเรื้อรังที่ทำลายประเทศชาติที่ต้องเร่งดำเนินการปราบปรามคอร์รัปชันโดยต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย

ผลสำเร็จของการดำเนินธุรกิจพิจารณาจากผลตอบแทน หมายถึง กำไร ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญต่อความคงอยู่ขององค์กร เพราะกำไรคือผลตอบแทนจากการลงทุน ส่งผลให้ผู้ถือหุ้นเกิดความมั่นใจ พนักงานมีความมั่นคง ผู้บริโภคได้รับสินค้าและบริการที่มีคุณภาพและตรงความต้องการ และภาครัฐได้รับภาษี แต่การดำเนินธุรกิจเพื่อแสวงกำไรเพียงอย่างเดียว อาจไม่ใช่หลักประกันของการเติบโตและพัฒนาอย่างยั่งยืน การดำเนินธุรกิจที่ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถส่งเสริมให้องค์กรสามารถพัฒนาอย่างยั่งยืน การดำเนินธุรกิจยุคใหม่ต้องเผชิญกับคำถามที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม การเปลี่ยนแปลงความต้องการของผู้บริโภค และความต้องการให้มีการดำเนินธุรกิจบนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อสังคม ดังนั้นหากต้องการให้องค์กรได้รับการยอมรับจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการองค์กรให้บรรลุเป้าหมายควบคู่กับการรับผิดชอบต่อสังคม

เมื่อสังคมถูกเชื่อมโยงเป็นสังคมโลก แต่ปัจจัยการผลิตโดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดและมีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ ย่อมส่งผลกระทบต่อองค์กรที่จำเป็นต้องมีรูปแบบการบริหารจัดการที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น และปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่เป็นตัวกำหนดรูปแบบของการบริการจัดการ คือ “ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย” (Stakeholders) ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงต่อการดำเนินงานขององค์กร เนื่องจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนกำหนดระดับความสำเร็จขององค์กร ปัจจัยหนึ่งของการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค คือ สินค้ามีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากน้อยเพียงใด ดังนั้นการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรทุกระดับจึงควรดำเนินการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น 1) การลด (Reduce) เป็นความพยายามที่จะลดจำนวนของปัจจัยการผลิตที่ส่งผลให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม 2) ใช้ใหม่ (Reuse) เป็นความพยายามที่จะนำปัจจัยการผลิตกลับมาใช้ใหม่ และ 3) การแปรรูปเพื่อใช้ประโยชน์ใหม่ (Recycle)

วิธีสอนและ กิจกรรม	1. นำเข้าสู่บทเรียน 2. บรรยายประกอบ Power Point เนื้อหาบทเรียนที่ 4.2 - 4.3 3. ถาม-ตอบเกี่ยวกับปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อสังคม และ สิ่งแวดล้อม 4. สรุปประเด็นสำคัญและอภิปรายร่วมกัน	
สื่อการสอน	หนังสืออ้างอิง	บรรณานุกรมแนบท้ายเล่ม
	เอกสารประกอบ	เอกสารประกอบการสอนวิชาจริยธรรมทางธุรกิจ (Business Ethics) บทเรียนที่ 4.2 - 4.3
	วัสดุโสตทัศน	- Power Point บทเรียนที่ 4.2 - 4.3 และ LCD Projector - กรณีศึกษา 4.2 - 4.3
งานที่มอบหมาย	1. ทำแบบฝึกหัดเสริมท้ายบทเรียน 2. หาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อสังคม และ สิ่งแวดล้อมมาวิพากษ์วิจารณ์ในชั้นเรียน	
การวัดผล	1. สังเกตความสนใจในห้องเรียน 2. การตอบคำถามขณะเรียนและการอภิปรายซักถาม 3. ผลงานจากแบบฝึกหัด	

แบบฝึกหัดเสริม 4.1

1. จงบอกที่มาของปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม มาพอสังเขป
2. จงบอกประเภทปัญหาจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจ
3. จงอธิบายลักษณะปัญหาจริยธรรมในการปฏิบัติงานของธุรกิจในประเทศไทย
4. จงอธิบายลักษณะปัญหาจริยธรรมในธุรกิจข้ามวัฒนธรรม
5. จงยกตัวอย่างกรณีศึกษาเกี่ยวกับปัญหาจริยธรรมที่เกิดขึ้นในองค์กรธุรกิจ

แบบฝึกหัดเสริม 4.2-3

1. จงบอกการคอร์รัปชันและการรับสินบน มาพอเข้าใจ
2. จงอธิบายการแก้ไขปัญหาจริยธรรมที่มีต่อสังคม มาพอเข้าใจ
3. จงยกตัวอย่างกรณีศึกษาเกี่ยวกับปัญหาจริยธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม อย่างน้อย 1 เรื่อง
4. จงบอกผลกระทบจากการประกอบธุรกิจกับสิ่งแวดล้อม มาพอเข้าใจ
5. จงอธิบายการแก้ไขปัญหาจริยธรรมสู่นวัตกรรมสิ่งแวดล้อม มาพอเข้าใจ
6. จงยกตัวอย่างกรณีศึกษาเกี่ยวกับปัญหาจริยธรรมที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม มาอย่างน้อย 1 เรื่อง

บรรณานุกรม

- กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2555, มิถุนายน 30). กฎหมายประชาราษฎร์ว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและเยาวชนซึ่งถูกลิดรอนเสรีภาพ. เรียกใช้เมื่อ 26 ธันวาคม 2560, จาก <http://www2.djop.moj.go.th/law/2012-06-30-16-03-00/item/163-1>
- กัลยาณี สูงสมบัติ. (2550). *เอกสารการสอนเทคนิคการจัดการสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- จินตนา บุญบงการ. (2544). *การจัดการเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- จินตนา บุญบงการ. (2555). *จริยธรรมทางธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุไรรัตน์ แสนใจรักษ์. (2546). *ธรรมาภิบาลกับคอร์รัปชันในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิถึทรรศน์.
- ชนงกรณ์ กุณชลบุตร. (2556). *หลักการจัดการ องค์การและการจัดการสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บรรจง อมรชีวิน. (2547). *วัฒนธรรมข้ามชาติกับการบริหารและการเจรจาต่อรอง*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- ปนัดดา บุญวิวัฒน์. (2543). *ปัญหาจริยธรรมของธุรกิจการขายตรง กรณีศึกษาทัศนคติของผู้บริหารพนักงานขายและผู้บริโภค*. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตร์ (จริยศาสตร์ศึกษา) มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประยูร จินดาประดิษฐ์. (2514). *การธนาคารพาณิชย์ การดำเนินงานและการบัญชี*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรสมัย.
- ผู้จัดการออนไลน์. (4 สิงหาคม 2558). *ย้อนรอย “วัฒนา อัศวเหม” หนีคดีทุจริตบ่อน้ำบาดน้ำเสียคลองด่าน*. เรียกใช้เมื่อ 11 เมษายน 2561 จาก อาชญากรรมและกระบวนการยุติธรรม: <http://www.manager.co.th/Crime/Viewnews.aspx?NewsID=9580000087984>
- พิภพ วังเงิน. (2545). *จริยธรรมวิชาชีพ*. กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น.
- ย้อนรอยโครงการจำนำข้าว: สะเทือนสถานะผู้นำตลาดโลกของไทย*. (27 กันยายน 2560). เรียกใช้เมื่อ 11 เมษายน 2561 จาก บีบีซี นาวิกั้น: <http://www.bbc.com/thai/thailand-41410157>
- สมคิด บางโม. (2558). *จริยธรรมทางธุรกิจ*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สังคีต พิริยะรังสรรค์ และผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2537). *คอร์รัปชันกับประชาธิปไตยไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ. (2540). *รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2547). *คู่มือรูปแบบกลไกการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภายใต้โครงการจัดทำรูปแบบกลไกการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดทำนโยบาย แผนมาตรการหลักเกณฑ์ และแนวทางปฏิบัติในการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (29 มกราคม 2554). *สินบน*. เรียกใช้เมื่อ 11 เมษายน 2561 จาก
สำนักงานราชบัณฑิตยสภา: [http://www.royin.go.th/?knowledges=สินบน-๒๙-
มกราคม-๒๕๕๔](http://www.royin.go.th/?knowledges=สินบน-๒๙-
มกราคม-๒๕๕๔).

เสาวนีย์ ไทยรุ่งเรือง และคณะ. (2553). Retrieved ธันวาคม 26, 2560, from
http://www.nacc.go.th/ewt_news.php?nid=3839&fileneme=inbox.

สัปดาห์ที่ 6	ใบเตรียมการสอน	รหัสวิชา 05-052-303
เวลา 3 ชั่วโมง	หน่วยที่ 5 ความรับผิดชอบต่อสังคมและการสร้างคุณค่าทางธุรกิจ	
ชื่อบทเรียน	5.1 รู้ความรับผิดชอบต่อสังคม	เวลา 90 นาที
	5.2 รู้และเข้าใจความรับผิดชอบต่อสังคมระหว่างองค์กรธุรกิจกับชุมชน	เวลา 90 นาที
จุดประสงค์การสอน		
	เมื่อได้ศึกษาหน่วยที่ 5 นักศึกษาสามารถ 5.1 รู้ความรับผิดชอบต่อสังคม 5.1.1 บอกความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคม 5.1.2 บอกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับธุรกิจ 5.1.3 บอกชนิดของกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ 5.1.4 บอกหน่วยงานระดับสากลที่เกี่ยวข้องและความจำเป็นที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม 5.1.5 บอกกฎเกณฑ์ความรับผิดชอบต่อสังคมในตลาดธุรกิจสากล 5.2 รู้และเข้าใจความรับผิดชอบต่อสังคมระหว่างองค์กรธุรกิจกับชุมชน 5.2.1 บอกความรับผิดชอบต่อสังคมสำหรับธุรกิจทุกระดับ 5.2.2 อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ	

ความรับผิดชอบต่อสังคมและการสร้างคุณค่าทางธุรกิจ

แผนการสอนประจำหน่วย

5.1 ความรับผิดชอบต่อสังคม

- 5.1.1 ความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคม
- 5.1.2 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับธุรกิจ
- 5.1.3 ชนิดของกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ
- 5.1.4 หน่วยงานระดับสากลที่เกี่ยวข้องและความจำเป็นที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม
- 5.1.5 กฎเกณฑ์ความรับผิดชอบต่อสังคมในตลาดธุรกิจสากล

5.2 ความรับผิดชอบต่อสังคมระหว่างองค์กรธุรกิจกับชุมชน

- 5.2.1 ความรับผิดชอบต่อสังคมสำหรับธุรกิจทุกระดับ
- 5.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ

บทนำ

การประกอบธุรกิจของบริษัทนั้น ต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับหลายภาคส่วน การดำเนินธุรกิจเพื่อแสวงกำไรเพียงอย่างเดียว อาจมีข้อหลักประกันของการเติบโตและพัฒนาอย่างยั่งยืน แนวคิดของความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ (CSR) คือ การทำให้ธุรกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (Economic-Social-Environment : ESG) มีสมดุล อยู่รวมกันได้อย่างยั่งยืน การที่ธุรกิจให้ความสำคัญและดำเนินการในเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมนั้น ธุรกิจยังคงต้องมีความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น และในทุก ๆ กิจกรรม ในการบริหารกิจการให้มีผลกำไร เป็นที่ยอมรับของสาธารณชน รวมถึงสามารถขยายกิจการให้เจริญเติบโตในสังคมและชุมชน และในระดับสากลต่อไป ในหน่วยเรียนนี้ จะกล่าวถึงความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคม ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับธุรกิจ ชนิดของกิจกรรม หน่วยงานระดับสากลที่เกี่ยวข้อง และความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ

5.1 ความรับผิดชอบต่อสังคม

ความรับผิดชอบต่อสังคมกับจริยธรรมธุรกิจ

ความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR) เป็นกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมหรือจริยธรรมที่ผู้บริหารนำมาใช้ในการตัดสินใจ เพื่อดำเนินการบริหารองค์การและการปฏิบัติต่อผู้มีส่วนได้เสีย ความรับผิดชอบต่อสังคมนี้ได้บังคับไว้ตามกฎหมาย ผู้บริหารจะต้องพิจารณาว่า องค์กรควรมีความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างไร มากน้อยเพียงใดบนพื้นฐานรายได้และผลตอบแทน อันจะทำให้องค์กรสามารถดำเนินต่อไปได้ ดังนั้น ผู้บริหารองค์กรควรหาผลตอบแทน ด้วยการ

รับผิดชอบทางเศรษฐกิจ ปฏิบัติตามกฎหมาย ดำเนินกิจการที่ต้องชอบธรรม และหลีกเลี่ยงการกระทำที่เป็นอันตรายต่อสังคมควบคู่กับการดำเนินงานขององค์กร

องค์กรที่ประสบความสำเร็จประการหนึ่งจะดูได้จากผลตอบแทน ได้แก่ กำไร ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อความคงอยู่ขององค์กร เพราะกำไรทำให้องค์กรได้รับผลตอบแทนจากการลงทุน ผู้ถือหุ้นมีความมั่นใจ พนักงานมีความมั่นคงในการทำงาน ลูกค้าได้รับสินค้าและบริการที่ตรงกับความต้องการและรัฐก็ได้รับภาษี ซึ่งถ้ามองในทรรศนะนี้แล้วองค์กรจะอยู่ได้ก็เพราะกำไรเป็นผลตอบแทนจากการดำเนินกิจการ ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงสะท้อนให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อสังคมเพียงพอหรือไม่ ถ้ายังไม่มีกำไรก็ควรอยู่ตรงจุดใด ซึ่งสังคมมีได้กล่าวถึงไว้ถ้าได้กล่าวถึงจริยธรรมทางธุรกิจ ซึ่งเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับค่านิยม และมาตรฐานเชิงพฤติกรรม องค์กรใช้และแก้ไขปัญหาด้วยแล้วจะยิ่งหาจุดลงตัวได้ยากยิ่งขึ้น ถึงแม้ว่าผู้บริหารจะสามารถใช้ดุลพินิจวินิจฉัยได้ แต่ในหลาย ๆ กรณีได้มีข้อถกเถียงว่าสิ่งใดคือสิ่งที่ถูกต้อง และสิ่งใดเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ทั้งนี้ เพราะสังคมของเราในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อนมากขึ้น

กระแสโลกาภิวัตน์ที่มีต่อจริยธรรม ความต้องการของสังคมที่มีพฤติกรรมทางธุรกิจได้เปลี่ยนแปลงไป และมีการเรียกร้องให้การดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคมที่กิจการของตนเองมีต่อสังคมให้มากยิ่งขึ้นไม่ว่ากิจการจะใหญ่ หรือเล็กต้องทำการประเมินความรับผิดชอบต่อสังคมใหม่ทั้งหมด ดังนั้น ผู้บริหารที่ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคมจะต้องทำความเข้าใจกับสิ่งแวดล้อมมาชีวอนามัย และผลกระทบมากยิ่งขึ้น เพราะองค์กรที่ได้รับการยอมรับในปัจจุบันไม่เพียงแต่จะต้องทำสิ่งที่ดีที่สุดในกับกิจการของตนเองเท่านั้น แต่จะต้องทำสิ่งที่ดีที่สุดในสังคมอีกด้วย

การที่กระแสเรียกร้องของสังคมโลกที่มีต่อจริยธรรมทางธุรกิจ และความรับผิดชอบต่อสังคมนั้น เนื่องมาจากการที่สังคมเปิดกว้างมากยิ่งขึ้น และถูกเชื่อมโยงเข้าหากันเป็นสังคมโลกและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดถูกทำลาย ดังนั้น กลุ่มและองค์กรต่าง ๆ ที่อยู่ในแต่ละสังคมต่างได้รับผลกระทบเพิ่มมากขึ้น จากความซับซ้อนและการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้กลายเป็นพลังดันให้กิจการต่าง ๆ ต้องพิจารณาถึง “ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย” (Stakeholders) ได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานขององค์กร และต้องพิจารณาถึงบทบาทและวิธีการที่จะเกี่ยวข้องกับบุคคล กลุ่มและองค์กรดังกล่าว นอกจากนั้นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยังมีส่วนกำหนดระดับความสำเร็จขององค์กร การเชื่อมโยงระหว่างกิจการและคนในสังคมที่ถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญ ๆ ในการพิจารณาถึงกรอบของจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม

5.1.1 ความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคม

แครร์รอล และบุชโฮลซ์ (Carroll and Buchholtz. 2005) กล่าวว่าความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ หมายถึง ความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจล้อมรอบด้วยเศรษฐกิจ กฎหมายเกี่ยวกับหลักจริยธรรม และการมีความคิดอิสระในการคาดหวังว่าองค์กร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งจะสามารถให้ในเรื่องเหล่านี้แก่สังคมได้ ส่วนความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท หมายถึง ความร่วมมือในการอธิบายความรับผิดชอบต่อสังคมที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมของบริษัทโดยอาจส่งผลกระทบต่อคนในชุมชนและสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปอันอาจจะเป็นการบอกความนิยมในด้านลบของธุรกิจที่ส่งผลกระทบต่อคนและสังคมที่สมควรได้รับการรับรองหรือยอมรับในสังคมที่ถูกต้อง

วิลเลียม (Williams. 2005) กล่าวว่าความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ หมายถึง ความรับผิดชอบต่อสังคมว่าเป็นพันธะของธุรกิจในการดำเนินนโยบาย และดำเนินกิจกรรมเพื่อให้เกิดเป็นผลกำไรต่อสังคม

เชอร์เมอร์ฮอน (Schermerhorn. 2008) กล่าวว่าความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ หมายถึง ความรับผิดชอบต่อสังคมระดับบริษัท คือ พันธะหน้าที่ขององค์กรในเรื่องที่ตนเองสนใจ และก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อทั้งผู้ถือหุ้นและภายนอก

เสนาะ ตีเยาว์ (2551) กล่าวว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ หมายถึง ภารกิจของบริษัทที่มีอยู่ต่อสังคมหรือกล่าวให้ชัดเจนลงไปก็คือภาระที่บริษัทจะต้องดำเนินงานที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ถือหุ้น หรือเจ้าของบริษัทและต่อชุมชนภายนอกนั้นด้วยความรับผิดชอบต่อบริษัทจึงเป็นภาระที่บริษัท มีต่อผู้มีส่วนร่วม (Stakeholder) ในบริษัทนั่นเองผู้มีส่วนร่วมแบ่งเป็น 2 ประเภทคือผู้มีส่วนร่วมภายในก็คือพนักงานและผู้ถือหุ้นของบริษัทผู้มีส่วนร่วมภายนอกก็คือลูกค้า สหภาพแรงงาน ลูกหนี้เจ้าหนี้สถาบันการเงิน บริษัทคู่ค้าพรรคการเมืองกลุ่มผลประโยชน์รัฐบาล หน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา สถาบันกฎหมายศาล รัฐบาลต่างประเทศ บริษัท ที่เป็นพันธมิตร คู่สัญญาและชุมชน

เนตร์พัฒนา ยาวีราช (2552) กล่าวว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ หมายถึง การที่องค์กรตั้งใจที่จะกระทำให้เกิดประโยชน์ให้แก่สังคมอันนอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนด โดยองค์กรอาจกำหนดไว้เป็นข้อบัญญัติทางจริยธรรมที่ประกอบด้วยความรับผิดชอบต่อบุคคลต่างๆ ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อคณะกรรมการ ความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น ความรับผิดชอบต่อลูกค้า ความรับผิดชอบต่อคุณภาพสินค้าหรือบริการ ความรับผิดชอบต่อพนักงาน ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า **ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจต่อสังคม** หมายถึง ความรับผิดชอบต่อสังคมระดับบริษัท ว่าเป็นพันธะของธุรกิจในการดำเนินนโยบาย และดำเนินกิจกรรมเพื่อให้เกิดเป็นผลกำไรต่อสังคม นอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนดตลอดจนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและสังคมในวงกว้าง

ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ ภาษาอังกฤษเรียกว่า Corporate Social Responsibility หรือนิยมเรียกย่อ ๆ ว่า CSR หรือ บรรษัทภิบาล หมายถึง การดำเนินกิจกรรมภายในและภายนอกองค์กร ที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมทั้งในองค์กรและในระดับใกล้และไกล ด้วยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์กรหรือทรัพยากรจากภายนอกองค์กร ในอันที่จะทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข

หากพิจารณาแยกเป็นรายคำศัพท์ คำว่า **Corporate** มุ่งหมายถึงกิจการที่ดำเนินไปเพื่อแสวงหาผลกำไร (หมายรวมถึงองค์กรประเภทอื่นได้ด้วย) ส่วนคำว่า **Social** ในที่นี้ มุ่งหมายถึงกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์กันหรือมีวิถีร่วมกันทั้งโดยธรรมชาติหรือโดยเจตนา รวมถึงสิ่งมีชีวิตอื่นและสิ่งแวดล้อมที่อยู่รายรอบประกอบ และคำว่า **Responsibility** มุ่งหมายถึงการยอมรับทั้งผลที่ไม่ดีและผลที่ดีในกิจการที่ได้ทำลงไปหรือที่อยู่ในความดูแลของกิจการนั้นๆ ตลอดจนการรับภาระหรือเป็นธุระดำเนินการป้องกันและปรับปรุงแก้ไขผลที่ไม่ดี รวมถึงการสร้างสรรค์และบำรุงรักษาผลที่ดีซึ่งส่งกระทบไปยังผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่างๆ (**พิพัฒน์ ยอดพฤติการ, 2553**)

นอกจากนั้น สถาบันไทยพัฒนาโดย ดร.พิพัฒน์ ยอดพฤติการ ซึ่งเป็นนักวิชาการคนสำคัญได้จัดประเภทของงาน CSR ออกเป็น 3 กลุ่มด้วยกัน ประกอบด้วย

CSR-After-Process เป็นการดำเนินกิจกรรมที่แยกต่างหากจากการดำเนินธุรกิจที่เป็นกระบวนการหลักของกิจการ (รวมความถึงกิจกรรมที่เกิดจากผลต่อเนื่องของกระบวนการดำเนินการธุรกิจ) เช่น การแจกจ่ายสิ่งของบรรเทาสาธารณภัย การบำเพ็ญประโยชน์ต่อสาธารณะและการเยียวยาชุมชนที่ได้รับผลกระทบทางมลพิษจากการประกอบกิจการ

CSR-In-Process เป็นการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคมที่อยู่ในกระบวนการหลักของกิจการหรือเป็นการทำธุรกิจที่หากำไรอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น การป้องกัน หรือกำจัดมลพิษในกระบวนการผลิตเพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อชุมชน การผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานตามข้อกำหนดในฉลากผลิตภัณฑ์การเปิดเผยข้อมูลผลิตภัณฑ์ต่อผู้บริโภคอย่างถูกต้อง ครบถ้วน การชดเชยความเสียหายให้แก่ลูกค้าที่เกิดจากความผิดพลาดและความบกพร่องของพนักงาน ซึ่งการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคมเหล่านี้ถือเป็นกิจกรรมที่อยู่เวลาทำงานปกติของกิจการ (สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม, 2553)

CSR-As-Process เป็นกิจกรรมที่ดำเนินงานโดยองค์กรที่ไม่แสวงหากำไรให้กับตนเองเป็นหน่วยงานที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อมุ่งสร้างประโยชน์ต่อสังคมเป็นด้านหลัก เช่น มูลนิธิ/สมาคมการกุศลที่เป็นองค์กรสาธารณประโยชน์องค์กรประชาชนและส่วนราชการ

5.1.2 ผู้มีส่วนได้เสียกับธุรกิจ (Stakeholders)

การดำเนินธุรกิจในปัจจุบันต้องคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในธุรกิจหลายฝ่าย บางครั้งการตัดสินใจทำให้เกิดความขัดแย้งได้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนี้ได้รับผลจากการดำเนินงาน และนโยบายที่ผู้บริหารกระทำไป ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้แก่ ลูกค้าพนักงาน ผู้ถือหุ้น ผู้จำหน่ายปัจจัยการผลิต ผู้ค้าปลีกรายย่อย ธนาคาร ประชาชน และสังคม กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ นักอนุรักษ์สภาพแวดล้อม การเมือง ผู้นำทางการเมืองต่างๆ ล้วนแต่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการดำเนินการและนโยบายของธุรกิจต่างๆ องค์กรในปัจจุบันจะต้องทำงานร่วมกันเพื่อให้แน่ใจว่าผู้มีส่วนได้เสียพึงพอใจมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เป้าหมายนี้ซึ่งเรียกว่า การจ้างงานพนักงานอย่างเป็นสากล (World-class employees) และผู้นำองค์กรระดับโลก (world-class organizational leaders) เช่น การรักษาสิ่งแวดล้อม ผู้นำชุมชนเป็นทีมงานที่มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันเพื่อให้ธุรกิจตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้ ในด้านของพนักงานก็มีการให้พนักงานระดับต้นมีอิสระในการทำงานมากขึ้น (Freedom) มีการพัฒนาฝึกอบรมพนักงาน (training) จัดหาอุปกรณ์ที่ช่วยให้ตอบสนองต่อลูกค้าได้เร็วยิ่งขึ้น มีการตัดสินใจที่ดีเพื่อให้สินค้าบริการที่มีคุณภาพ มีการมอบอำนาจ (empowerment) ไปสู่ระดับพนักงานในการตัดสินใจได้โดยไม่ต้องผ่านผู้บริหาร เป็นบทบาทของผู้บริหารที่ต้องสนับสนุนการทำงานฝึกอบรมพนักงานเพื่อให้พนักงานตอบสนองลูกค้าได้อย่างเป็นที่พอใจของลูกค้า การให้พนักงานทำงานร่วมกันเป็นทีมที่เป็นอิสระจากการควบคุม (Self-managed, cross – functional teams) หรือทีมงานระหว่างหน้าที่ให้ความสำคัญกับพนักงานมากขึ้น มีการปรับโครงสร้างใหม่ (restructuring) พนักงานมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น มีค่าตอบแทนเพิ่มขึ้นตามผลการทำงาน (เนตรพัฒนา ยาวีราช, 2552)

การดำเนินธุรกิจที่จำเป็นต้องมีความรับผิดชอบต่ออย่างมีจริยธรรมกับผู้ที่เกี่ยวข้องในฐานะของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งบุคคลภายในและภายนอกองค์กรดังนี้

ภาพที่ 5.1 ลำดับชั้นของผู้มีส่วนได้เสียในระดับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับซีเอสอาร์
ที่มา: สถาบันไทยพัฒนา มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ (2555)

พิพัฒนา ยอดพฤติกการ (2553) ได้ให้ความหมายคำว่า กิจกรรม (activities) หมายถึง การคิด การพูด และการกระทำ ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การวางแผน การตัดสินใจ การสื่อสารประชาสัมพันธ์ การบริหารจัดการ และการดำเนินงานขององค์กร (**วรพรรณ เอื้ออาภรณ์, 2554**)

สังคมในความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ จะพิจารณาตั้งแต่ผู้มีส่วนได้เสียในองค์กร ได้แก่ ผู้ถือหุ้น ผู้บริหาร พนักงาน และผู้มีส่วนได้เสียนอกองค์กร ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ระดับ ได้แก่ สังคมใกล้ และสังคมไกล

สังคมใกล้ คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับใกล้ชิดกับองค์กรโดยตรง ได้แก่ ลูกค้า คู่ค้า ครอบครัวของพนักงาน ชุมชนที่องค์กรตั้งอยู่ ซึ่งรวมถึงสิ่งแวดล้อมรอบข้าง

สังคมไกล คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรโดยอ้อม ได้แก่ คู่แข่งขันทางธุรกิจ ประชาชนทั่วไป ระบบนิเวศโดยรวม เป็นต้น

ในระดับของผู้ถือหุ้นหรือผู้ลงทุน ตัวอย่างความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ ได้แก่ การเคารพสิทธิของผู้ถือหุ้น การปฏิบัติต่อผู้ถือหุ้นอย่างเท่าเทียมกัน การให้ข้อมูลแก่ผู้ถือหุ้นหรือผู้ลงทุนอย่างเพียงพอต่อการตัดสินใจลงทุน หรือที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของกิจการ การไม่นำข้อมูลภายในไปเปิดเผยกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารหรือกรรมการซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้ถือหุ้นโดยรวม เป็นต้น

ในระดับของผู้บริหารหรือกรรมการบริษัท ตัวอย่างความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ ได้แก่ การส่งเสริมให้มีการกำกับดูแลกิจการที่ดี มีระบบการบริหารจัดการและการกำหนดค่าตอบแทนที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีการจัดทำและเปิดเผยข้อมูลรายงานทางการเงินและข้อมูลที่มีใช้ข้อมูลทาง

การเงินอย่างถูกต้อง ครบถ้วน ทันเวลา รวมถึงการอุทิศเวลาและความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ เป็นต้น

ในระดับของพนักงาน ตัวอย่างความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ ได้แก่ การจ่ายค่าจ้างและผลตอบแทนที่เป็นธรรมและตรงต่อเวลา การจัดสวัสดิการแก่ลูกจ้างตามที่กฎหมายกำหนด การดูแลสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงาน การพัฒนาบุคลากรและการฝึกอบรมในสถานที่ปฏิบัติงาน เป็นต้น

ในระดับของลูกค้าและผู้บริโภค ตัวอย่างความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ต่อผู้บริโภค การให้บริการลูกค้าอย่างตรงไปตรงมา การให้ข้อมูลขององค์กรและตัวผลิตภัณฑ์อย่างเพียงพอและอย่างถูกต้องเที่ยงตรง การปกป้องสุขภาพและความปลอดภัยของผู้บริโภค การยุติข้อโต้แย้งและข้อร้องเรียนของผู้บริโภค เป็นต้น

ในระดับของคู่ค้า ตัวอย่างความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ ได้แก่ การยึดถือข้อปฏิบัติทางสัญญาที่เป็นธรรม การดำเนินงานในทางต่อต้านการทุจริต รวมทั้งการกรรโชก และการรับหรือให้สินบนในทุกรูปแบบ การเคารพต่อสิทธิในทรัพย์สินหรือกรรมสิทธิ์ของคู่ค้า การไม่เอาเปรียบเปรียบต่อคู่ค้า การส่งเสริมให้คู่ค้าดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกับองค์กร เป็นต้น

ในระดับของชุมชนและสภาพแวดล้อม ตัวอย่างความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ ได้แก่ การสงเคราะห์แก่กลุ่มชุมชนที่องค์กรตั้งอยู่ การส่งเสริมแรงงานท้องถิ่นให้มีโอกาสในตำแหน่งงานต่างๆ ในองค์กร การสนับสนุนแนวทางการระดมระดมทุนในการดำเนินงานที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานที่อาจส่งผลกระทบต่อชุมชนที่องค์กรตั้งอยู่ และการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข เป็นต้น

ในระดับของประชาสังคม ตัวอย่างความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ ได้แก่ การสร้างความร่วมมือระหว่างกลุ่มหรือเครือข่ายอื่นๆ ในการพัฒนาสังคม การตรวจตราดูแลมิให้กิจการเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการล่อลวงละเมิดสิทธิมนุษยชน การรับฟังข้อมูลหรือทำประชาพิจารณ์ต่อการดำเนินกิจการที่ส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม และการทำหน้าที่ในการเสียภาษีอากรให้รัฐอย่างตรงไปตรงมา เป็นต้น

ในระดับของคู่แข่งทางธุรกิจ ตัวอย่างความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ ได้แก่ การแข่งขันอย่างเป็นธรรม การดูแลกิจการมิให้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการแข่งขันด้วยวิธีการทุบตลาด การกลั่นแกล้งหรือใช้อิทธิพลในการกีดกันเพื่อมิให้เกิดการแข่งขัน เป็นต้น (วรพรรณ เอื้ออาภรณ์, 2554)

5.1.3 ชนิดของกิจกรรมซีเอสอาร์

ศ.ฟิลิป คอตเลอร์ แห่งมหาวิทยาลัยยอร์คเวสต์เทิร์น และแนนซี ลี อาจารย์สมทบแห่งมหาวิทยาลัยวอชิงตัน และมหาวิทยาลัยซีแอตเติล ได้จำแนกซีเอสอาร์ไว้เป็น 7 ชนิด (type) กิจกรรมของ ฟิลิป คอตเลอร์ และแนนซี ลี (Philip Kotler and Nancy Lee, 2005) (สถาบันไทยพัฒน์ มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ , 2553) ได้แก่

1) การส่งเสริมการรับรู้ประเด็นปัญหาทางสังคม (Cause Promotion) เป็นการจัดหาเงินทุน วัสดุสิ่งของ หรือทรัพยากรอื่นขององค์กร เพื่อขยายการรับรู้และความห่วงใยต่อประเด็นปัญหาทางสังคมนั้น ตลอดจนสนับสนุนการระดมทุน การมีส่วนร่วม หรือการเพิ่มหาอาสาสมัครเพื่อ

การดังกล่าว องค์กรธุรกิจอาจริเริ่มและบริหารงานส่งเสริมนั้นด้วยตนเอง หรือร่วมมือกับองค์กรหนึ่ง องค์กรใด หรือกับหลายๆ องค์กรก็ได้

2) การตลาดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางสังคม (Cause-Related Marketing) เป็นการอุดหนุนหรือการบริจาครายได้ส่วนหนึ่งจากการขายผลิตภัณฑ์เพื่อช่วยเหลือหรือร่วมแก้ไขประเด็นปัญหาทางสังคมจำเพาะหนึ่งๆ ซึ่งมักมีช่วงเวลาจำกัดแน่นอน หรือดำเนินการแบบจำเพาะผลิตภัณฑ์ หรือให้แก่การกุศลที่ระบุไว้เท่านั้น กิจกรรมซีเอสอาร์ชนิดนี้ องค์กรธุรกิจมักร่วมมือกับองค์กรที่ไม่มีวัตถุประสงค์หากำไรเพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพในประโยชน์ร่วมกัน ด้วยวิธีการเพิ่มยอดขายผลิตภัณฑ์ เพื่อนำเงินรายได้ไปสนับสนุนกิจกรรมการกุศลนั้นๆ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการเปิดโอกาสให้แก่ผู้บริโภคได้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือการกุศลผ่านทาง การซื้อผลิตภัณฑ์โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอื่นใดเพิ่มเติม

3) การตลาดเพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาสังคม (Corporate Social Marketing) เป็นการสนับสนุนการพัฒนาหรือการทำให้เกิดผลจากการรณรงค์เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านสาธารณสุข ด้านความปลอดภัย ด้านสิ่งแวดล้อม หรือด้านสุขภาวะ ความแตกต่างสำคัญระหว่างการตลาดเพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาสังคมกับการส่งเสริมการรับรู้ประเด็นปัญหาทางสังคม คือ การตลาดเพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาสังคมจะเน้นที่ **การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Behavior Change)** เป็นหลัก ในขณะที่การส่งเสริมการรับรู้ประเด็นปัญหาทางสังคมจะเน้นที่ **การสร้างตระหนักรู้ (Awareness)** ตลอดจนการสนับสนุนทรัพยากรด้านทุนและอาสาสมัครเพื่อให้รับรู้ถึงประเด็นปัญหาดังกล่าว

4) การบริจาคเพื่อการกุศล (Corporate Philanthropy) เป็นการช่วยเหลือไปที่ประเด็นปัญหาทางสังคมโดยตรง ในรูปของการบริจาคเงินหรือวัสดุสิ่งของ เป็นกิจกรรมซีเอสอาร์ที่พบเห็นในแทบทุกองค์กรธุรกิจ และโดยมากมักจะจะเป็นไปตามกระแสความต้องการจากภายนอกหรือมีผู้เสนอให้ทำ มากกว่าจะเกิดจากการวางแผนหรือออกแบบกิจกรรมจากภายในองค์กรเอง ทำให้ไม่เกิดการเชื่อมโยงเข้ากับเป้าหมายหรือพันธกิจขององค์กรเท่าใดนัก

5) การอาสาช่วยเหลือชุมชน (Community Volunteering) เป็นการสนับสนุนหรือจูงใจให้พนักงาน คู่ค้าร่วมสละเวลาและแรงงานในการทำงานให้แก่ชุมชนที่องค์กรตั้งอยู่และเพื่อตอบสนองต่อประเด็นปัญหาทางสังคมที่องค์กรให้ความสนใจหรือห่วงใย องค์กรธุรกิจอาจเป็นผู้ดำเนินการเองโดยลำพัง หรือร่วมมือกับองค์กรหนึ่งองค์กรใด และอาจเป็นผู้กำหนดกิจกรรมอาสา ดังกล่าวนั้นเอง หรือให้พนักงานเป็นผู้คัดเลือกกิจกรรมแล้วนำเสนอต่อองค์กรเพื่อพิจารณาให้การสนับสนุน โดยที่พนักงานสามารถได้รับการชดเชยในรูปของวันหยุดหรือวันลาเพิ่มเติม

6) การประกอบธุรกิจอย่างรับผิดชอบต่อสังคม (Socially Responsible Business Practices) เป็นการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจอย่างพินิจพิเคราะห์ทั้งในเชิงป้องกันด้วยการหลีกเลี่ยงการก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม หรือในเชิงร่วมกันแก้ไขด้วยการช่วยเหลือเยียวยาปัญหาทางสังคมนั้นๆ ด้วยกระบวนการทางธุรกิจ เพื่อการยกระดับสุขภาวะของชุมชนและการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม โดยที่องค์กรธุรกิจสามารถที่จะดำเนินการเอง หรือเลือกที่จะร่วมมือกับพันธมิตรภายนอกก็ได้

7) การพัฒนาและส่งมอบผลิตภัณฑ์และบริการตามกำลังซื้อของคนในระดับฐานราก (Developing and Delivering Affordable Products and Services) เป็นการใช้กระบวนการทางธุรกิจในการผลิตและจำหน่ายสินค้าและบริการสู่ตลาดที่เรียกว่า The Bottom of the Pyramid (BoP) ในราคาที่ไม่แพง เหมาะกับกำลังซื้อของผู้บริโภคในระดับฐานราก ให้สามารถเข้าถึงสินค้าและ

บริการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต พร้อมกันกับเป็นโอกาสสำหรับธุรกิจในการเข้าถึงตลาดปริมาณมหาศาล

การจำแนกกิจกรรมซีเอสอาร์ข้างต้น หากพิจารณาตามตระกูล (order) ของซีเอสอาร์จะพบว่ากิจกรรม 3 ชนิดแรก เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางการพูด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นการสื่อสารการตลาดที่เข้าข่ายการดำเนินกิจกรรมโดยใช้ทรัพยากรนอกองค์กรเป็นหลัก (Social-driven CSR) ส่วนกิจกรรม 4 ชนิดหลัง เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางการกระทำ หรือเป็นการดำเนินกิจกรรมขององค์กรโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ภายในองค์กรเป็นหลัก (Corporate-driven CSR)

และหากพิจารณาโดยยึดที่ตัวกระบวนการทางธุรกิจ (business process) ซีเอสอาร์ในตระกูล Corporate-driven CSR ยังสามารถจำแนกออกเป็นซีเอสอาร์จำพวก (division) ที่อยู่ในกระบวนการทางธุรกิจ (CSR in process) กับซีเอสอาร์จำพวกที่อยู่นอกกระบวนการทางธุรกิจ หรือเกิดขึ้นภายหลังโดยแยกต่างหากจากกระบวนการทางธุรกิจ (CSR after process) **ฟิลิป คอตเลอร์ และแนนซี ลี (Philip Kotler and Nancy Lee, 2009) (สถาบันไทยพัฒน์ มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ , 2553)**

5.1.4 หน่วยงานระดับสากลที่เกี่ยวข้องและความจำเป็นที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม

แนวคิดการดำเนินธุรกิจที่ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคมได้แพร่หลาย จนเกิดองค์การความร่วมมือระดับนานาชาติและองค์กรความร่วมมือในประเทศไทย ที่รวมตัวกันเพื่อทำหน้าที่กำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินธุรกิจให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืนได้แก่

1) องค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development - OECD)

เศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลให้บริษัทข้ามชาติมีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศ บริษัทข้ามชาติที่กล่าวถึงนี้ เป็นได้ทั้งบริษัทต่างชาติที่เข้ามาดำเนินงานในประเทศและบริษัทในประเทศที่ออกไปดำเนินงานในต่างประเทศ โดยหากกลุ่มบริษัทข้ามชาติเหล่านี้มีบรรทัดฐานความรับผิดชอบต่อสังคมในการประกอบการอย่างโปร่งใส ไม่เอาเปรียบ และดูแลช่วยเหลือสังคม ก็ย่อมจะเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้ยั่งยืนควบคู่กับการสร้างความเข้มแข็งของสังคม

ในบริบทระหว่างประเทศ องค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development - OECD) ซึ่งจัดตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1961 โดยพัฒนามาจากองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจภาคพื้นยุโรป ได้มีการพัฒนาแนวปฏิบัติสำหรับบริษัทข้ามชาติที่สามารถยึดถือปฏิบัติโดยสมัครใจเพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม ภายใต้การสนับสนุนของรัฐบาลในประเทศต่างๆ ซึ่งแนวปฏิบัติดังกล่าวเรียกว่า “**แนวปฏิบัติ OECD สำหรับบริษัทข้ามชาติ**” (OECD Guidelines for Multi-National Enterprises)

OECD ได้มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจในหมู่ชาติสมาชิก 30 ประเทศ และการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาทั้งในประเทศอุตสาหกรรมและประเทศกำลังพัฒนากับประเทศที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกว่า 100 ประเทศ

แนวปฏิบัติ OECD เป็นข้อเสนอแนะการปฏิบัติที่เป็นไปโดยสมัครใจต่อการประกอบการของบรรษัทข้ามชาติ ที่มีใช้ข้อบังคับหรือเครื่องมือในการกีดกันทางการค้า ถือเป็นข้อตกลงร่วมกันของรัฐบาลในกลุ่มประเทศ OECD และกลุ่มประเทศนอก OECD อื่นๆ โดยแนวปฏิบัติดังกล่าว มุ่งที่จะให้กลุ่มบรรษัทข้ามชาติดำเนินกิจการอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมในมิติที่หลากหลาย

ปัจจุบัน รัฐบาล 39 ชาติ จากประเทศสมาชิก 30 ประเทศและประเทศที่มีใช้สมาชิกอีก 9 ประเทศได้แนะนำให้ธุรกิจใช้แนวปฏิบัติ OECD สำหรับบรรษัทข้ามชาติ (OECD Guidelines for MNEs) ในการดำเนินงานที่ว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชน ความสัมพันธ์กับแรงงาน สิ่งแวดล้อม การต้านทุจริต และการคุ้มครองผู้บริโภค โดยมีจุดมุ่งหมายในการสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นร่วมกันระหว่างตัวกิจการและภาคสังคมเพื่อเสริมสร้างบรรยากาศการลงทุนจากต่างประเทศและการขยายบทบาทการเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน

ความรับผิดชอบต่อหลักของกิจการในมุมมองของ OECD ต่อการมีส่วนร่วมของธุรกิจ โดยพื้นฐาน ก็คือ การทำธุรกิจ ดังนั้น บทบาทของธุรกิจต่อสังคม คือ การดำเนินการลงทุนเพื่อที่จะให้ผลตอบแทนที่เพียงพอแก่สังคมผู้ส่งมอบทรัพยากรต่างๆ ให้กิจการนำมาใช้ประโยชน์ นั่นคือ การสร้างงาน และการผลิตสินค้าและบริการต่างๆ ตามที่สังคมต้องการ

อย่างไรก็ดี ความรับผิดชอบต่อกิจการในบริบทของ CSR อยู่นอกเหนือจากหน้าที่หลักดังกล่าว แม้กิจการมีหน้าที่ที่จะปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แต่ในทางปฏิบัติ มักต้องคำนึงถึงความคาดหวังจากสังคมที่มีได้ระบุอยู่ในข้อกำหนดทางกฎหมาย ทุกวันนี้ ธุรกิจจึงเผชิญกับความท้าทายไม่เฉพาะการดำเนินงานที่ต้องถูกกฎหมายเท่านั้น แต่ยังคงไม่ขัดกับจารีตของสังคมด้วย

ปัจจุบัน ยังมีข้อถกเถียงในเรื่องประสิทธิผลของการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการที่เป็นไปโดยสมัครใจ ฝ่ายหนึ่งเชื่อว่าจะเป็นหนทางนำไปสู่การสร้างบรรทัดฐานที่มีประสิทธิผลสำหรับการทำธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม ขณะที่อีกฝ่ายหนึ่ง มองว่าเป็นเพียงภาพของการประชาสัมพันธ์ที่ไร้ผล หากแต่ต้องใช้วิธีกำหนดเป็นข้อผูกมัดทางกฎหมายและบังคับให้ต้องปฏิบัติตามกฎหมายเหล่านั้น

สมาชิกประเทศ OECD เชื่อว่าการริเริ่มโดยสมัครใจจะเปิดโอกาสให้ธุรกิจและสังคมหาหนทางที่จะก้าวไปข้างหน้าได้ในหลายกรณีซึ่งมาตรฐานของการปฏิบัติทางธุรกิจอันเป็นที่ยอมรับได้ยังคงมีความคลุมเครืออยู่ เห็นได้จากผลสำรวจของ OECD ในกิจการซึ่งมีการว่าจ้างหน่วยงานภายนอกทำงานให้ (Outsourcing) แทบทั้งหมดที่ได้เปิดเผยนโยบายเกี่ยวกับมาตรฐานแรงงานหลักตามแนวปฏิบัติของ OECD ได้ยึดถือปฏิบัติตามมาตรฐานที่ประกาศให้ผู้ส่งมอบรับทราบได้อย่างครบถ้วน ซึ่งเทียบกับเมื่อปลายทศวรรษ 1990 แล้วจะมีตัวเลขที่แตกต่างกันมาก

กระนั้นก็ตาม กิจการ 118 แห่งจากการสำรวจกิจการที่ดำเนินธุรกิจในสาขาที่ต้องให้ความสำคัญกับเรื่องมาตรฐานแรงงานหลักเป็นพิเศษจำนวน 147 แห่ง กลับไม่ยอมเปิดเผยนโยบายการว่าจ้างทำงานให้ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นทั้งหลักฐานสนับสนุนความก้าวหน้าอย่างสำคัญต่อการสร้างบรรทัดฐานที่มีประสิทธิผลจากการดำเนินโดยสมัครใจ และหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าหลายกิจการน่าจะสามารถปฏิบัติได้มากกว่าที่เป็นอยู่เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

ฉะนั้น การปล่อยให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการเป็นไปอย่างสมัครใจทางเดียว โดยปราศจากข้อผูกมัดและกฎระเบียบนั้น ก็ดูออกจะใสซื่อเกินไป OECD จึงสนับสนุนให้ประเทศต่างๆ สร้างพันธะที่มีผลผูกพันทางกฎหมาย เช่น การมีบทลงโทษทั้งทางแพ่งและอาญาต่อการให้สินบนของเจ้าหน้าที่รัฐในต่างแดน หรือการบังคับใช้กฎหมายภาษีระหว่างประเทศอย่างเคร่งครัด ขณะเดียวกัน OECD ก็ได้ย้ำเตือนว่า การใช้วิธีตราและบังคับด้วยข้อกฎหมายอย่างเดียวจะเป็นการแก้ปัญหาในระดับโลกนี้ได้ทั้งหมดนั้น ก็ดูออกจะเลื่อนลอยเกินความเป็นจริงเช่นกัน

การริเริ่มที่ว่าด้วยความสมัครใจนั้น อันที่จริงแล้วก็ไม่ค่อยตรงกับความเป็นจริงเท่าใดนัก เพราะคำว่า “สมัครใจ” ตามพจนานุกรม คือการกระทำที่ปราศจากการบังคับหรือการชักจูงจากภายนอก หากยึดตามนิยามดังกล่าวก็จะเห็นว่า หลายกิจกรรมที่ริเริ่มขึ้นนั้น มิได้เกิดจากความสมัครใจที่แท้จริง แต่เป็นการริเริ่มที่ตอบสนองต่อแรงจูงใจทางการเงิน แรงกดดัน (ที่มีใช้การบังคับ) ให้ปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบ เช่น กฎระเบียบทางสิ่งแวดล้อมในสหภาพยุโรปที่เสนอสิ่งจูงใจ (Incentives) ให้สำหรับการดูแลจัดการด้านสิ่งแวดล้อมได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด หรือการผ่อนปรนค่าตัดสินลงโทษ (Lenient Sentences) ในแนวปฏิบัติพิพากษาของสหรัฐต่อกิจการที่แสดงให้เห็นได้ว่ามีระบบบริหารจัดการที่เชื่อถือได้ในการป้องกันการละเมิดกฎหมายของพนักงาน

ด้วยเหตุนี้ ความคิดที่เชื่อว่าวิธี “การผูกมัดให้ทำ” จะให้ผลที่แตกต่างไปจาก “การริเริ่มเอง” จึงฟังไม่ขึ้น เนื่องจากข้อเท็จจริงปรากฏว่าการริเริ่มเหล่านี้กลายเป็นองค์ประกอบที่ไม่สามารถแบ่งแยกออกจากระบบที่มีอิทธิพลต่อวิธีปฏิบัติทางธุรกิจ สิ่งที่ทำร้ายกว่าคือการส่งเสริมให้เกิดส่วนผสมที่ทำงานได้ (Workable Mix) ระหว่างการริเริ่มด้วยความสมัครใจเองจริงๆ กับการริเริ่มที่ตอบสนองต่อแรงจูงใจภายนอก และนำผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดเข้าสู่การดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคมตามบทบาทของตนเอง

การริเริ่มเองจากภายในเป็นบทบาทที่กิจการแสดงให้เห็นถึงความพยายามที่สูงขึ้น แต่กิจการโดยลำพังก็ไม่สามารถที่จะสร้างบรรทัดฐานแห่งการปฏิบัติได้สำเร็จ หากปราศจากบทบาทของภาครัฐและภาคประชาสังคมต่อการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมในการแสดงบทบาทของตน โดยเฉพาะในแนวปฏิบัติของ OECD ระบุไว้ว่า ธุรกิจไม่ควรถูกเรียกร้องให้ทำหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคมของภาคีอื่น โดยเฉพาะบทบาทหน้าที่ของรัฐ รูปธรรมในแนวปฏิบัติของ OECD ยังชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จในการเป็นหุ้นส่วนร่วมกันระหว่างเอกชนและรัฐ (Private-Public Partnerships)

โดนัลด์ จอห์นสตัน อดีตเลขาธิการ OECD (1996-2006) ผู้ซึ่งครั้งหนึ่งเคยเชื่อมั่นว่าระบบกฎหมายและกฎระเบียบจะเป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมองค์กรให้เกิดความรับผิดชอบต่อสังคม ด้วยประสบการณ์อย่างยาวนานของการเป็นทั้งนักกฎหมายและเป็นผู้ออกกฎหมาย แต่ปัจจุบันได้เปลี่ยนความคิดและเชื่อว่าหลักการดังที่ปรากฏในแนวปฏิบัติของ OECD จะนำไปสู่การพัฒนาพลเมืองบริษัทที่ดี (Good Corporate Citizenship) ภายใต้แรงจูงใจบางอย่างที่ไม่จำเป็นต้องถูกบังคับด้วยกฎหมาย แนวปฏิบัติดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมให้บรรดาบริษัทต่างๆ สามารถที่จะดำเนินธุรกิจอย่างรับผิดชอบต่อสังคม และยังช่วยให้องค์กรเหล่านั้นได้เข้าใจด้วยการดำเนินการธุรกิจอย่างรับผิดชอบต่อสังคมจะเป็นนั้นเป็นอย่างไร

2) ข้อตกลงโลกแห่งสหประชาชาติ หรือ UN Global Compact

ริเริ่มขึ้นในปี 1999 เพื่อเชิญชวนให้เหล่าบรรดาบริษัทพลเมืองทั้งหลายเข้าร่วมทำข้อตกลงภายใต้หลักสากล 10 ประการ สำหรับนำไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจ ให้ได้ชื่อว่า เป็นบริษัทพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ หรือ Responsible Corporate Citizen ในสังคมโลก

หลักสากล 10 ประการดังกล่าว เกี่ยวข้องกับประเด็นหลัก 4 เรื่อง ได้แก่ เรื่องสิทธิมนุษยชน (Human Rights) เรื่องแรงงาน (Labor) เรื่องสิ่งแวดล้อม (Environment) และเรื่องการต้านทุจริต (Anti-Corruption) โดยหลักจริยธรรมหลักสากลถือปฏิบัติทั่วโลก (Principles of the Global Compact) **เนตรพัฒนา ยาวีราช (2552)** ประกอบไปด้วย

2.1) เรื่องสิทธิมนุษยชน (Human Rights)

หลักการข้อที่ 1 สนับสนุนและยอมรับในสิทธิมนุษยชน

หลักการข้อที่ 2 มั่นใจได้ว่าธุรกิจไม่ละเมิดสิทธิอันชอบธรรมของมนุษยชน

2.2) เรื่องการใช้แรงงาน (Labor)

หลักการข้อที่ 3 การให้เสรีภาพในการต่อรองของพนักงาน

หลักการข้อที่ 4 หลีกเลี่ยงการบังคับข่มขู่พนักงาน

หลักการข้อที่ 5 ไม่กักขังหน่วงเหนี่ยวแรงงานเด็ก

หลักการข้อที่ 6 ไม่เลือกปฏิบัติต่อพนักงาน ต้องปฏิบัติต่อพนักงานเสมอภาค

เท่าเทียมกัน

2.3) เรื่องสิ่งแวดล้อม (Environment)

หลักการข้อที่ 7 สนับสนุนแนวทางที่ปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อม

หลักการข้อที่ 8 ถือปฏิบัติในการดำเนินธุรกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

หลักการข้อที่ 9 ส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดการใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อ

สิ่งแวดล้อม

2.4) เรื่องต้านทุจริต (Anti-Corruption)

หลักการข้อที่ 10 ธุรกิจดำเนินการอย่างถูกต้องปราศจากการติดสินบน การไม่มี

คอร์รัปชัน Anti- corruption

นับตั้งแต่ที่มีการประกาศข้อตกลงโลกแห่งสหประชาชาติอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2543 ได้มีหน่วยงานต่างๆ เข้าร่วมแล้วกว่า 8,000 แห่ง โดยในจำนวนนี้เป็นองค์กรธุรกิจกว่า 7,700 ราย จากกว่า 130 ประเทศทั่วโลก สำหรับในประเทศไทย มีองค์กรธุรกิจจำนวน 28 แห่ง (ในจำนวนนี้ 9 แห่งไม่ได้ส่งรายงานตามที่กำหนด) ได้เข้าร่วมในข้อตกลงดังกล่าว

3) องค์กรระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (International Organization for Standardization: ISO)

นับตั้งแต่ความริเริ่มเมื่อ พ.ศ. 2544 โดยคณะกรรมการด้านนโยบายผู้บริโภค มาถึงการประชุมภาคีผู้มีส่วนได้เสียในปี พ.ศ. 2547 จนนำไปสู่การจัดตั้งคณะกรรมการด้านความรับผิดชอบต่อ

ต่อสังคม (ISO/WG SR) ในปลายปีเดียวกัน เพื่อพัฒนาเป็นมาตรฐาน ISO 26000 และใช้เวลาว่างเกือบ 10 ปี ก่อนที่จะมีการประกาศเป็นมาตรฐานระหว่างประเทศเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553

ISO 26000 เป็นมาตรฐานระหว่างประเทศที่กำหนดโดยองค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (International Organization for Standardization: ISO) เพื่อให้คำแนะนำเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม (social responsibility) แก่องค์กรทุกประเภททั้งในประเทศที่พัฒนาแล้วและในประเทศกำลังพัฒนา ในการสนองตอบความต้องการของสังคมที่ให้ความสำคัญเพิ่มขึ้นกับการประกอบการอย่างรับผิดชอบต่อสังคม

ในมาตรฐาน ISO 26000 ประกอบด้วยข้อแนะนำที่ให้หน่วยงานนำไปปฏิบัติโดยสมัครใจ มีข้อกำหนด (requirements) ดังเช่นที่ปรากฏในมาตรฐานการรับรอง อาทิ ISO 9001 หรือ ISO 14001 ด้วยเหตุนี้ ISO 26000 จึงมีใช้มาตรฐานสำหรับนำไปใช้ หรือนำมาพัฒนาเป็นข้อกำหนดอ้างอิงเพื่อการรับรอง (certification)

มาตรฐาน ISO 26000 มีจุดประสงค์ที่ต้องการเกื้อหนุนองค์กรเข้ามีส่วนร่วมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน มีเจตนาที่จะยุยงส่งเสริมให้องค์กรดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคม มากกว่าข้อกำหนดทางกฎหมาย ด้วยตระหนักว่า การปฏิบัติตามกฎหมายถือเป็นหน้าที่ขั้นพื้นฐานของกิจการ และเป็นส่วนที่จำเป็นของความรับผิดชอบต่อสังคมอยู่แล้ว

นอกจากนี้ยังมีความต้องการที่จะส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจเดียวกันในเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม และใช้เป็นส่วนเติมเต็ม มีใช้เพื่อนำไปใช้ทดแทนเครื่องมือและความริเริ่มอื่นๆ ในด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

เนื้อหาในมาตรฐาน ISO 26000 ประกอบด้วย 7 เรื่องหลัก (core subjects) ได้แก่

- (1) การกำกับดูแลองค์กร
- (2) สิทธิมนุษยชน
- (3) การปฏิบัติด้านแรงงาน
- (4) สิ่งแวดล้อม
- (5) การปฏิบัติดำเนินงานอย่างเป็นธรรม
- (6) ประเด็นด้านผู้บริโภค
- (7) การมีส่วนร่วมและพัฒนาชุมชน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการนำ ISO 26000 ไปใช้จะช่วยสร้างให้เกิดทั้งการรับรู้และสมรรถนะการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร รวมทั้งการเสริมสร้าง

- (1) ความได้เปรียบทางการแข่งขัน
- (2) ชื่อเสียง
- (3) ความสามารถในการดึงดูดและเหนี่ยวรั้งแรงงาน / สมาชิก ลูกค้า / ผู้ใช้ ให้

คงอยู่กับองค์กร

- (4) การธำรงรักษาขวัญกำลังใจ ข้อผูกพัน และผลิตภาพของพนักงาน
- (5) ทักษะของผู้ลงทุน เจ้าของ ผู้บริจาค ผู้อุปถัมภ์ และแวดวงการเงิน
- (6) ความสัมพันธ์กับบริษัท ภาครัฐ สื่อ ผู้ส่งมอบ ผู้ร่วมงาน ลูกค้า และชุมชนที่

สถานประกอบการตั้งอยู่

นอกจากนี้บทบาทขององค์กรทางธุรกิจที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม (กิ้งดาว จินดา เทวิน, 2555) เช่น

4) มูลนิธิอนาคตโลก (Global Futures Foundation : GFF)

เป็นการรวมตัวกันขององค์กรขนาดใหญ่ รัฐบาลและกลุ่มผู้สนับสนุนเพื่อแก้ไขข้อขัดแย้งและสร้างโอกาสในการดำเนินธุรกิจ

5) หอการค้าระหว่างประเทศ (International Chamber of Commerce : ICC)

จัดตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมการค้าเสรีและการประกอบการของธุรกิจเอกชน ให้บริการแก่องค์กรธุรกิจและเป็นตัวแทนของธุรกิจเอกชนเพื่อปกป้องผลประโยชน์ทางธุรกิจทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ ซึ่งมีสมาชิกจากทั่วโลก 130 ประเทศ

สำหรับประเทศไทยได้ก่อตั้งหอการค้านานาชาติแห่งประเทศไทย (ICC Thailand) เมื่อ พ.ศ. 2542 ด้วยความร่วมมือของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสมาคมธนาคารไทย โดยเขาเป็นสมาชิกของหอการค้าระหว่างประเทศ (ICC) มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้ภาคธุรกิจไทยมีบทบาทโดยตรง ในการรวมกำหนดนโยบายทางการค้าและการลงทุนในเวทีโลก

6) สถาบันการบริหารธุรกิจและสิ่งแวดล้อม (Management Institute for Environment and Business : MEB)

มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือบริษัทในการปรับปรุงคุณภาพของสิ่งแวดล้อม โดยผ่านความสำเร็จขององค์กรธุรกิจ ส่งเสริมโอกาสการพัฒนาให้กับธุรกิจโดยการทำงานร่วมกับโรงเรียน เพื่อรวมประเด็นปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมเข้าในหลักสูตร ตลอดจนให้มีการขยาย อุตสาหกรรมและการฝึกอบรม เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

7) สภาธุรกิจของโลกเพื่อความเจริญเติบโตที่ยั่งยืน (World Business Council for Sustainable Development : WBCSD)

เป็นการรวมตัวกันของบริษัทระหว่างประเทศจำนวน 125 บริษัท โดยมีการร่วมมือกันสำหรับงานด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมความเจริญเติบโตทางด้าน เศรษฐกิจและมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

8) สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม (Corporate Social Responsibility Institute: CSRI)

ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 24 กันยายน 2550 ภายใต้เจตนารมณ์ในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของภาคธุรกิจ โดยสถาบันจะทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการส่งเสริมแนวคิดและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมแก่หน่วยงานในภาคธุรกิจ ด้วยการสนับสนุนของภาครัฐ ภาคเอกชนและความร่วมมือกับ 10 ผู้นำองค์กรจากภาคธุรกิจ ได้แก่ ประธานกรรมการ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ประธานสภาธุรกิจตลาดทุนไทย นายกสมาคมบริษัทหลักทรัพย์ นายกสมาคมบริษัทจัดการลงทุน นายกสมาคมส่งเสริมผู้ลงทุนไทย รองประธานหอการค้าไทย เลขาธิการสมาคมธนาคารไทยและ อุปนายกสมาคมบริษัทจดทะเบียน

5.1.5 กฎเกณฑ์ความรับผิดชอบต่อสังคมในตลาดธุรกิจสากล

หลักการกำหนดไว้เพื่อเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน ดังนี้

1) การกำกับดูแลองค์กรบริษัทฯ มุ่งมั่นที่จะเป็นต้นแบบที่ดี ด้วยการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้ลงทุนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการดำเนินธุรกิจ เพิ่มมูลค่าและส่งเสริมการเติบโตอย่างยั่งยืนขององค์กร รวมถึงการบริหารจัดการตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีอันเป็นสากลและเป็นประโยชน์ต่อสังคมไทย ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและดำรงรักษาความเป็นเลิศในคุณธรรม อันเป็นคุณค่าพื้นฐานขององค์กรชั้นนำ

2) สิทธิมนุษยชน บริษัทฯ ให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานเพื่อ ส่งเสริมการเคารพต่อสิทธิและเสรีภาพ ด้วยการไม่เลือกปฏิบัติส่งเสริมความเสมอภาค ไม่แบ่งแยกเพศและชนชั้น ไม่ใช้แรงงานเด็ก และต่อต้านการคอร์รัปชันทุกรูปแบบ

3) การปฏิบัติด้านแรงงาน บริษัทฯ มีการกำกับดูแลให้ค่าจ้างอยู่ในระดับที่เหมาะสมกับอุตสาหกรรมของไทย การปรับปรุง เปลี่ยนแปลงโครงสร้าง และการจัดระเบียบองค์กรนี้จะดำเนินการอย่างรับผิดชอบโดยอยู่ภายใต้กรอบแห่งกฎหมายไทย รวมทั้งปฏิบัติตามกฎหมาย และข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องกับอาชีวอนามัยและความปลอดภัยอย่างเคร่งครัดสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่มีความปลอดภัยสำหรับพนักงาน ผู้รับเหมา และผู้มาเยี่ยมชมบริษัทฯ โดยพยายามให้ทุกคนปลอดภัยจากอุบัติเหตุและอันตรายใดๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้

4) สิ่งแวดล้อม บริษัทฯ มีนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจน และถือเป็นแนวปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เช่น มีมาตรการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในกิจกรรมต่างๆ ขององค์กร ทั้งนี้เพื่อรักษาและดำรงไว้ซึ่งระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมของชุมชนที่บริษัทฯ ประกอบกิจการอยู่ รวมทั้งสร้างวัฒนธรรมองค์กร ด้วยการสร้างจิตสำนึกของพนักงานและผู้ปฏิบัติงานในบริษัทฯ สู้วัฒนธรรมสีเขียวและเครือข่ายสีเขียวอย่างยั่งยืน

5) การดำเนินงานอย่างเป็นธรรม บริษัทฯ มีความมุ่งมั่นในการดำเนินธุรกิจอย่างเป็นธรรม และมีจริยธรรม ใส่ใจในการปฏิบัติตามกฎหมายเคารพกฎระเบียบของสังคม และเป็นองค์กรที่มีความเป็นกลางทางการเมือง

6) ความสัมพันธ์กับลูกค้าและผู้จัดหา มุ่งเน้นการบริการที่ดีเพื่อความพึงพอใจสูงสุดของลูกค้า มีความจริงใจต่อการจัดการข้อร้องเรียนของลูกค้ารวมทั้งพยายามที่จะแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการผลิต และ/หรือการบริการ ในขณะเดียวกัน บริษัทฯ มีความคาดหวังที่จะได้รับสินค้าและบริการในลักษณะเดียวกันนี้จากองค์กร ผู้จัดหาสินค้า โดยมุ่งเน้นที่จะคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนกับลูกค้าและผู้จัดหา

7) การมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชน บริษัทฯ จะพิจารณาความต้องการของชุมชน ส่งเสริมบุคลากรเพื่อเป็นหุ้นส่วนกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในท้องถิ่นรอบสถานประกอบการในด้านการพัฒนาการศึกษา วัฒนธรรม สังคม และมีส่วนในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชนให้ดีขึ้น พร้อมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้พนักงานมีส่วนร่วมทำงานอาสาสมัคร และกิจกรรมสาธารณประโยชน์ร่วมกับชุมชน

5.2 ความรับผิดชอบต่อสังคมระหว่างองค์กรธุรกิจกับชุมชน

5.2.1 ความรับผิดชอบต่อสังคมสำหรับธุรกิจทุกระดับ

ปัจจุบันการตัดสินใจและการกระทำต่าง ๆ ทางด้านการจัดการ ได้เพิ่มการพิจารณาทางด้านสังคมเข้าไปด้วย ผู้บริหารทั้งหลายได้มีการโต้แย้งกันถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรและสังคม โดยถือว่าความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจเป็นการแสดงออกของการบริหารที่มีจริยธรรม ดังนั้นสิ่งที่สำคัญ คือ การพิจารณาว่าองค์กรควรมีความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างไร และพิจารณาต่อไปว่าควรจะรับผิดชอบต่อสังคมและแก้ปัญหาของสังคมมากน้อยเพียงใด อย่างไรก็ตาม ต้องไม่ลืมว่าองค์กรต้องมีรายได้และผลกำไรอันจะทำให้กิจการดำเนินการต่อไปได้

หลักการเหล่านี้ **จินตนา บุญบงการ (2555)** สามารถจัดแบ่งความรับผิดชอบที่ผู้บริหารควรมีต่อสังคมได้เป็น 4 ระดับ คือ

1) **ความรับผิดชอบต่อทางเศรษฐกิจ (economic responsibility)** เพื่อผลิตสินค้าและบริการตามที่ประชาชนต้องการและนำมาขายเพื่อให้เกิดกำไรแก่เจ้าของกิจการ (ในกรณีที่องค์กรทำเพื่อกำไร) นับได้ว่าเป็นความรับผิดชอบหลักและความรับผิดชอบดั้งเดิมของการดำเนินการจนอาจกล่าวได้ว่านอกจากความรับผิดชอบต่อทางเศรษฐกิจแล้ว ผู้บริหารในอดีตบางคนไม่เคยคำนึงถึงความรับผิดชอบในด้านอื่นเลย

2) **ความรับผิดชอบต่อทางกฎหมาย (legal responsibility)** เพื่อดำเนินกิจการไปตามครรลองของกฎหมายและกฎข้อบังคับต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม กฎหมายและกฎข้อบังคับไม่สามารถจะครอบคลุมการกระทำทุกอย่างที่องค์กรกระทำได้ การกระทำบางอย่างไม่ผิดกฎหมายแต่องค์กรควรจะทำหรือไม่เช่นนั้นขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของผู้บริหารองค์กรนั้น ๆ

3) **ความรับผิดชอบต่อทางจริยธรรม (ethics responsibility)** การกระทำบางอย่างไม่ใช่สิ่งที่กฎหมายบังคับ ถ้าองค์กรไม่ทำก็ไม่ผิดกฎหมาย แต่องค์กรเลือกกระทำเพราะเห็นว่าเป็นความรับผิดชอบต่อทางจริยธรรม เช่น การให้สวัสดิการด้านเสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย เงินกู้ยืม อาหารกลางวัน รถรับส่งพนักงาน การจัดนำเที่ยว เป็นต้น

4) **ความรับผิดชอบในการใช้ดุลพินิจ (discretionary responsibility)** ความรับผิดชอบในระดับนี้เป็นความสมัครใจของผู้บริหารองค์กรโดยตรง และขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจเลือกกระทำของผู้บริหารแต่ละคน ความรับผิดชอบนี้ไม่ได้บังคับไว้เป็นกฎหมายหรือเป็นสิ่งที่พนักงานคิดว่าควรได้รับตามหลักจริยธรรม เช่น ผู้บริหารไม่สนับสนุนให้พนักงานทำงานล่วงเวลาแต่กลับจ้างพนักงานเพิ่ม เพิ่มเครื่องจักร เพิ่มเงินเดือน ทั้งนี้เพราะผู้บริหารพินิจพิเคราะห์อย่างสุขุมแล้วว่าการทำงานล่วงเวลาทำให้สุขภาพของพนักงานเสื่อมโทรม และเป็นการบั่นทอนคุณภาพชีวิต

จะเห็นได้ว่าความรับผิดชอบต่อสังคมอาจแบ่งเป็นระดับขั้นได้ จากขั้นที่ 1 อันเป็นสิ่งที่ผู้บริหารหรือนักธุรกิจต้องทำเพื่อความอยู่รอดของตนเองนั่นคือ ความรับผิดชอบต่อทางเศรษฐกิจ แต่ผู้บริหารหรือนักธุรกิจบางคนจะรับผิดชอบต่อขั้นสูงขึ้นไป คือ จะเลือกทำสิ่งที่ได้ผลประโยชน์ได้กำไรแต่ต้องไม่ผิดกฎหมาย ถ้ามีความรับผิดชอบต่อสูงขึ้นไปอีกก็จะเป็นความรับผิดชอบที่คำนึงถึงจริยธรรม หลังจากนั้นเป็นขั้นการพินิจพิเคราะห์การกระทำเพื่อความรับผิดชอบต่ออย่างสุขุม รมณ์ระว่างจริงจึงขึ้นไปกว่าแค่เพียงคำนึงถึงจริยธรรม และการที่ผู้บริหารหรือนักธุรกิจคนใดจะตัดสินใจ

ดำเนินการโดยมีความรับผิดชอบมากขึ้นประการใดย่อมขึ้นอยู่กับจริยธรรมของผู้บริหารหรือนักธุรกิจผู้นั้น สุดท้ายเป็นขั้นตอนของความรับผิดชอบต่อสังคมทั้งหมด

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าจริยธรรมกับความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจมีความใกล้เคียงกันจนแยกไม่ออก ความรับผิดชอบต่อสังคมแสดงถึงความมีจริยธรรม และความมีจริยธรรมแสดงออกได้ด้วยการมีความรับผิดชอบต่อสังคม ความรับผิดชอบต่อสังคมและจริยธรรมทางธุรกิจจะมีได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใดเสียกับธุรกิจส่วนหนึ่งและความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจกับสังคมอีกส่วนหนึ่ง

5.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ

จินตนา บุญบงการ (2555) จริยธรรมในธุรกิจ หรือ business ethics เป็นการนำหลักจริยธรรมทั่วไปมาใช้กับธุรกิจ จริยธรรมในธุรกิจไม่ใช่เป็นจริยธรรมที่แตกต่างไปจากจริยธรรมทั่วไปอะไรก็ตามที่สังคมถือว่าไม่ถูกต้อง เช่น การทุจริต ธุรกิจก็ต้องถือว่าไม่ถูกต้องเช่นกัน ธุรกิจไม่ควรกำหนดเอาเองว่าอะไรถูก อะไรผิดในด้านจริยธรรม เมื่อนำเอามาใช้กับธุรกิจ ผู้ที่อยู่ในวงธุรกิจจะต้องผูกพันอยู่กับแนวคิดหรือหลักของจริยธรรมอันเดียวกันกับที่สังคมยอมรับ การพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับธุรกิจ จึงสามารถมองได้หลายมุมที่สำคัญ คือ การมองจริยธรรมในฐานะที่เป็นตัวกระตุ้นผู้บริหารให้ความสนใจในความรับผิดชอบต่อสังคม

ความจำเป็นที่ต้องมีจริยธรรมในธุรกิจ

ในประเทศตะวันตกได้มีความสนใจศึกษาเรื่องของจริยธรรมในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาเรื่องการบริหารหรือการจัดการมาตั้งแต่ทศวรรษ 1970 และขยายตัวกว้างขวางขึ้นในทศวรรษ 1980 จะเห็นได้ว่าเมื่อตลาดหุ้นวอลสตรีท ในนิวยอร์ก ถูกทำให้สิ้นสะเทือนโดยการซื้อขายที่อื้อฉาวในช่วงทศวรรษ 1980 ประธานกรรมการตลาดหลักทรัพย์ที่วอลสตรีท จอห์น แวก ได้สัญญามอบเงิน 20 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ แก่คณะบริหารธุรกิจของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด เพื่อสร้างหลักสูตรจริยธรรมในธุรกิจสำหรับนักศึกษาปริญญาโททางด้านบริหารธุรกิจ

อดีตนายกรัฐมนตรี นายอานันท์ ปันยารชุน ได้กล่าวว่าจริยธรรมและการดำเนินธุรกิจนั้น มิได้เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน ทั้งนี้ตลาดไม่สามารถที่จะคงอยู่อย่างยั่งยืนได้ด้วยค่านิยมทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวแต่ยังต้องอาศัยมาตรฐานทางจริยธรรมเพื่อสร้างให้ตลาดไม่เป็นที่ที่มีแต่การเอาเปรียบ แต่เป็นที่ที่ได้ประโยชน์ร่วมกัน

ความจำเป็นที่ต้องมีจริยธรรมในธุรกิจมีเหตุผลอยู่หลายประการประการสำคัญ คือ

1) เพื่อความสามารถในการแข่งขัน จอห์น เอเกอร์ (John Aker) อดีตประธานกรรมการของไอบีเอ็ม ได้เคยกล่าวไว้ว่าถ้าผู้บริหารกิจการไม่มีจริยธรรม กิจการนั้น ๆ จะไม่สามารถแข่งขันกับผู้อื่นได้ ทั้งในตลาดระดับชาติ และนานาชาติ เขาเห็นว่า “จริยธรรมกับความสามารถในการแข่งขัน (competitiveness) แยกกันไม่ออก เราแข่งขันบนฐานที่เป็นสังคมร่วมกัน ไม่มีสังคมใดที่จะยืนหยัดต่อสู้อย่างมีความสำเร็จได้นานถ้าคนในสังคมยังแอบ “แทงข้างหลัง” ผู้คนยังลักขโมยกัน ไม่มีใครไวใจใคร การพิพาทเล็ก ๆ น้อย ๆ จบลงโดยการฟ้องร้องในศาล” แม้จะมีการอ้างว่าจริยธรรมขัดกับการหากำไร แต่เมื่อพิจารณาข้อคิดของเอเกอร์แล้ว ความสามารถในการแข่งขันอยู่ที่ความตรงไปตรงมาและการต่อรองที่ยุติธรรม

2) **การเพิ่มผลผลิต (productivity)** การใช้จริยธรรมในธุรกิจช่วยสร้างความสามารถในการผลิตให้สูงขึ้น เนื่องจากพนักงานของบริษัทเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากวิธีการจัดการของฝ่ายบริหาร ถ้าการจัดการนั้นมีจริยธรรม ผลกระทบต่อพนักงานจะเป็นบวก ทำให้พนักงานมีขวัญและกำลังใจในการทำงาน มีความเต็มใจและกระตือรือร้นในการทำงานและมีความจงรักภักดีต่อบริษัทมากขึ้น อันมีผลโดยตรงต่อการเพิ่มผลผลิตของบริษัท

3) **ความสัมพันธ์กับผู้ได้เสียและสาธารณชน** การบริหารที่มีจริยธรรมทำให้บริษัทมีความเข้มแข็งขึ้นเนื่องจากช่วยส่งผลกระทบทางบวก ต่อผู้ที่มีส่วนได้เสียที่อยู่นอกบริษัท เช่น ลูกค้า เป็นต้น ทำให้ลูกค้ามีศรัทธาเชื่อถือต่อบริษัท นอกจากนี้ยังทำให้สาธารณชนยอมรับในบริษัท การยอมรับเช่นนี้ทำให้บริษัทมีความมั่นคงและสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว

4) **การออกกฎหมายข้อบังคับของรัฐบาล** การทำธุรกิจที่มีจริยธรรม และการบริหารที่มีจริยธรรม ช่วยลดความจำเป็นที่รัฐต้องออกกฎหมายข้อบังคับ การมีข้อบังคับเป็นจำนวนมากและมีรายละเอียดปลีกย่อย ย่อมทำให้การทำธุรกิจและการบริหารจัดการในภาคเอกชนขาดความคล่องตัว ในเรื่องนี้จะเห็นได้ว่ารัฐมีแนวโน้มที่จะออกกฎหมายและข้อบังคับมากขึ้น เพื่อควบคุมธุรกิจให้รับผิดชอบต่อสังคมและสิทธิมนุษยชนมากขึ้น ดังนั้น ถ้าไม่ต้องการให้มีกฎหมายจากภาครัฐมากเกินไป การบริหารจัดการในภาคเอกชนต้องมีจริยธรรม

5) **มีความห่วงใยในด้านสิ่งแวดล้อม** และเกียรติภูมิและคุณค่าของชีวิตมนุษย์มากขึ้น ปัจจุบันความห่วงใยในด้านนี้มีมากขึ้น องค์กรของประชาสังคม (civil society organizations) และองค์กรเอกชน (nongovernment organizations : NGOs) ได้มีบทบาทมากขึ้นในการต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนคนธรรมดา และผู้ยากไร้ และความเป็นธรรมธุรกิจและการบริหารภาคเอกชน ต้องมีจริยธรรมมากขึ้นเพื่อจะประสานงานได้มีประสิทธิภาพกับประชาสังคม (civil society) และลดแรงกดดันจากกลุ่มเอกชนทั้งหลาย

6) **ธุรกิจที่มีจริยธรรมจะสามารถช่วยป้องกันไม่ให้อันตรายเกิดขึ้นแก่ชุมชน** เช่น การที่โรงงานอุตสาหกรรมไม่ทิ้งของเสียหรือเป็นพิษยอมทำให้ชุมชนมีความปลอดภัย

7) **ธุรกิจที่มีจริยธรรมจะช่วยปกป้องผู้ที่ทำงานให้กับธุรกิจนั้น ๆ** เช่น การที่ไม่ต้องกังวลว่าจะต้องถูกสอบสวนถูกค้นประวัติ ย่อมทำให้เกิดความสบายใจในการทำงาน ที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ธุรกิจที่มีจริยธรรมช่วยดึงดูดให้คนมาทำงานกับบริษัท เพราะโดยปกติแล้วคนเรามักชอบที่จะทำงานในบริษัทที่มีความถูกต้องชอบธรรมและสังคมยอมรับ

สรุป

ความรับผิดชอบขององค์กรธุรกิจต่อสังคม หมายถึง ความรับผิดชอบต่อสังคมระดับบริษัท ที่เป็นพันธะของธุรกิจในการดำเนินนโยบาย และดำเนินกิจกรรมเพื่อให้เกิดเป็นผลกำไรต่อสังคม นอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนด ตลอดจนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและสังคมในวงกว้าง

การดำเนินธุรกิจที่จำเป็นต้องมีความรับผิดชอบต่ออย่างมีจริยธรรมกับผู้ที่เกี่ยวข้องในฐานะของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งบุคคลภายในและภายนอกองค์กรจะพิจารณาตั้งแต่ผู้มีส่วนได้เสียในองค์กร ได้แก่ ผู้ถือหุ้น ผู้บริหาร พนักงาน และผู้มีส่วนได้เสียนอกองค์กร ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ระดับ ได้แก่ สังคมใกล้ คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องใกล้ชิดกับองค์กรโดยตรง ได้แก่ ลูกค้า คู่ค้า ครอบครัวของพนักงาน ชุมชนที่องค์กรตั้งอยู่ ซึ่งรวมถึงสิ่งแวดล้อมรอบข้างสังคมใกล้ คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรโดยอ้อม ได้แก่ คู่แข่งขันทางธุรกิจ ประชาชนทั่วไป ระบบนิเวศโดยรวม เป็นต้น

ซีเอสอาร์ของ ฟิลิป คอตเลอร์ และแนนซี ลี จำแนกไว้ 7 กิจกรรม ได้แก่ 1) การส่งเสริมการรับรู้ประเด็นปัญหาทางสังคม 2) การตลาดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางสังคม 3) การตลาดเพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาสังคม 4) การบริจาคเพื่อการกุศล 5) การอาสาช่วยเหลือชุมชน 6) การประกอบธุรกิจอย่างรับผิดชอบต่อสังคม 7) การพัฒนาและส่งมอบผลิตภัณฑ์และบริการตามกำลังซื้อของคนในระดับฐานราก

หน่วยงานระดับสากลที่เกี่ยวข้องและความจำเป็นที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมได้แก่ 1) องค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา 2) ข้อตกลงโลกแห่งสหประชาชาติ 3) องค์กรระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน 4) มูลนิธิอนาคตโลก 5) หอการค้าระหว่างประเทศ 6) สถาบันการบริหารธุรกิจและสิ่งแวดล้อม 7) สภาธุรกิจของโลกเพื่อความเจริญเติบโตที่ยั่งยืน 8) สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม กฎเกณฑ์ความรับผิดชอบต่อสังคมในตลาดธุรกิจสากลหลักกำหนดไว้เพื่อเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน ดังนี้ 1) การกำกับ ดูแลองค์กร 2) สิทธิมนุษยชน 3) การปฏิบัติด้านแรงงาน 4) สิ่งแวดล้อม 5) การดำเนินงานอย่างเป็นธรรม 6) ความสัมพันธ์กับลูกค้าและผู้จัดหา 7) การมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชน

ความรับผิดชอบต่อที่ผู้บริหารควรมีต่อสังคมได้กำหนดไว้ 4 ระดับ คือ 1) ความรับผิดชอบต่อทางเศรษฐกิจ 2) ความรับผิดชอบต่อทางกฎหมาย 3) ความรับผิดชอบต่อทางจริยธรรม 4) ความรับผิดชอบต่อในการใช้ดุลพินิจ

ความสัมพันธ์และจำเป็นที่ต้องมีจริยธรรมในธุรกิจมีเหตุผลอยู่หลายประการประการสำคัญ คือ 1) เพื่อความสามารถในการแข่งขัน 2) การเพิ่มผลผลิต 3) ความสัมพันธ์กับผู้ได้เสียและสาธารณชน 4) การออกกฎหมายข้อบังคับของรัฐบาล 5) มีความหวังใยในด้านสิ่งแวดล้อม 6) ธุรกิจที่มีจริยธรรมจะสามารถช่วยป้องกันไม่ให้อันตรายเกิดขึ้นแก่ชุมชน 7) ธุรกิจที่มีจริยธรรมจะช่วยปกป้องผู้ทำงานให้กับธุรกิจนั้น ๆ

วิธีสอนและ กิจกรรม	1. นำเข้าสู่บทเรียน 2. บรรยายประกอบ Power Point เนื้อหาบทเรียนที่ 5.1-5.2 3. ถามตอบเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมระหว่างองค์กรธุรกิจกับชุมชน 4. สรุปประเด็นสำคัญและอภิปรายร่วมกัน	
สื่อการสอน	หนังสืออ้างอิง	บรรณานุกรมแนบท้ายหน่วยเรียน
	เอกสารประกอบ	เอกสารประกอบการสอนวิชาจริยธรรมทางธุรกิจ (Business Ethics) บทเรียนที่ 5.1-5.2
	วัสดุโสตทัศน	- Power Point บทเรียนที่ 5.1-5.2 และ LCD Projector
งานที่มอบหมาย	ทำแบบฝึกหัดเสริมท้ายบทเรียน	
การวัดผล	1. สังเกตความสนใจในห้องเรียน 2. การตอบคำถามขณะเรียนและการอภิปรายซักถาม 3. ผลงานจากแบบฝึกหัด	

สัปดาห์ที่ 7	ใบเตรียมการสอน	รหัสวิชา 05-052-303
เวลา 3 ชั่วโมง	หน่วยที่ 5 ความรับผิดชอบต่อสังคมและการสร้างคุณค่าทางธุรกิจ (ต่อ)	
ชื่อบทเรียน	5.3 รู้และเข้าใจการสร้างคุณค่าทางธุรกิจ	เวลา 180 นาที
จุดประสงค์การสอน		
	เมื่อได้ศึกษาหน่วยที่ 5 นักศึกษาสามารถ 5.3 รู้และเข้าใจการสร้างคุณค่าทางธุรกิจ 5.3.1 บอกการสร้างคุณค่าร่วมได้ 5.3.2 บอก SVOI เครื่องมือค้นหา "คุณค่าร่วม" 5.3.3 อธิบาย CSV โมเดลทำดีวิถีทุนนิยม 5.3.4 ยกตัวอย่างองค์กรธุรกิจที่มีการสร้างคุณค่าร่วมในธุรกิจไทย	

ความรับผิดชอบต่อสังคมและการสร้างคุณค่าทางธุรกิจ (ต่อ)

แผนการสอนประจำหน่วย

5.3 การสร้างคุณค่าทางธุรกิจ

- 5.3.1 การสร้างคุณค่าร่วม
- 5.3.2 SVOI เครื่องมือค้นหา "คุณค่าร่วม"
- 5.3.3 CSV โมเดลทำดีวิถีทุนนิยม
- 5.3.4 ตัวอย่างองค์กรธุรกิจที่มีการสร้างคุณค่าร่วมในธุรกิจไทย

บทนำ

การเพิ่มศักยภาพการแข่งขันทางธุรกิจ นั้นจำเป็นต้องมุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถการใช้ทุนมนุษย์ ทุนกายภาพ และทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้เกิดมูลค่าเพิ่มกับสินค้าและบริการ (Value Creation) และการเพิ่มประสิทธิภาพ (Efficiency) ในกระบวนการผลิต ซึ่งรวมกันเรียกว่าผลผลิตภาพการผลิต (Productivity) ถือเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญของการแข่งขัน ดังนั้นการปรับเปลี่ยนประเทศไทยสู่ประเทศที่มีรายได้สูง (High Income Country) โดยการขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ปัญญา เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ ต้องประกอบด้วยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การบริหารจัดการสมัยใหม่ และการสร้างคลัสเตอร์ทางด้านเทคโนโลยี การพัฒนาขีดความสามารถด้านการวิจัยและพัฒนา การพัฒนาโมเดลธุรกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม เป็นต้น รวมทั้งการสร้างคลัสเตอร์เศรษฐกิจระดับกลุ่มจังหวัด การพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานรากในชุมชน การส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อตอบสนองประเด็นปัญหาและความท้าทายทางสังคมในมิติต่าง ๆ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการทำธุรกิจ และการส่งเสริมและสนับสนุนให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเข้มแข็งและสามารถแข่งขัน การสร้างงานใหม่ๆ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ทั้งนี้เพื่อให้ประเทศไทยหลุดพ้นจากกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง ซึ่งถือเป็นเปลี่ยนโมเดลเศรษฐกิจจากการพึ่งพาการลงทุนต่างประเทศ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาการศึกษาคน สร้างการวิจัยและพัฒนา โครงสร้างเศรษฐกิจ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นภารกิจทางธุรกิจที่อยู่บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อสังคมและการสร้างคุณค่าทางธุรกิจ

5.3 การสร้างคุณค่าทางธุรกิจ

การขับเคลื่อนเรื่อง CSR ได้มีพัฒนาการมาเป็นลำดับ จากการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสียในกรอบของการ “ทำก็ต่อเมื่อเกิดเรื่อง” ในลักษณะเชิงรับหรือเชิงตอบสนองเพื่อมุ่งจัดการกับผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้น ที่เรียกว่าเป็น Responsive CSR มาสู่กรอบของการ “ทำโดยไม่รอให้เกิดเรื่อง” ในลักษณะเชิงรุกหรือเชิงป้องกันเพื่อสร้างให้เกิดเป็นคุณค่าหรือผลกระทบทางบวก ด้วยการใช้ศักยภาพและความเชี่ยวชาญที่องค์กรมีอยู่ หรือที่เรียกว่าเป็น Strategic CSR

ในประเทศไทย องค์กรภาคธุรกิจหลายแห่ง ได้ทำการศึกษาและนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้กับองค์กร ถึงขนาดที่ว่า มีองค์กรบางแห่งประกาศจะนำมาใช้แทนเรื่อง CSR ที่กำลังดำเนินอยู่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ยังมีความเข้าใจที่มีความแตกต่างหรือมีความคลาดเคลื่อนในหมู่ของผู้ที่นำแนวคิด CSV มาใช้

การสร้างคุณค่าทางธุรกิจ เป็นการสร้างค่านิยมร่วม หรือบางท่านอาจจะใช้คำว่า การสร้างคุณค่าร่วม หรือ Creating Shared Value (CSV) ตามแนวทางของไมเคิล อี พอร์เตอร์ คือ การนำวิธีการทางธุรกิจ มาใช้ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาสังคม โดยคำนึงถึงการนำทรัพยากรและความเชี่ยวชาญหลักของกิจการ มาสร้างให้เกิดเป็นคุณค่าเชิงเศรษฐกิจและสังคมไปพร้อมกัน ในหน่วยเรียนนี้จึงขอใช้คำว่า การสร้างคุณค่าร่วม หรือ CSV เพื่อความเข้าใจในการศึกษา (สถาบันไทยพัฒน์ มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2557)

5.3.1 การสร้างคุณค่าร่วม (Creating Shared Value : CSV)

1) แนวคิดของการสร้างคุณค่าร่วม

ถูกบัญญัติขึ้นโดย ไมเคิล อี พอร์เตอร์ เจ้าสำนักทางด้านการพัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขัน (Competitiveness) และห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ปรากฏเป็นครั้งแรกในบทความที่เขียนร่วมกับ มาร์ค เครเมอร์ ชื่อว่า "The Link Between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility" ตีพิมพ์เมื่อเดือนธันวาคม ปี 2549 โดยให้คำนิยามไว้ว่าเป็นการพัฒนาเชิงสังคมในวิถีของการสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจด้วยรูปแบบทางธุรกิจ

นั่นหมายความว่า วิธีการสร้างคุณค่าร่วม ตามแนวทาง CSV ของพอร์เตอร์ จะต้องผนวกเข้ากับความสามารถในการแสวงหากำไร และการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันขององค์กร โดยใช้ทรัพยากรและความเชี่ยวชาญหลักของกิจการในการสร้างให้เกิดคุณค่าเชิงเศรษฐกิจและสังคมไปพร้อมกัน

จุดยืนของพอร์เตอร์ในเรื่อง CSV ก้าวล้ำไปถึงขั้นที่กล่าวว่า เป็นการใช่วิถีทางของทุนนิยมในการแก้ไขปัญหาสังคม มิใช่การดำเนินตามมาตรฐานทางจริยธรรมและค่านิยมส่วนบุคคลเป็นที่ตั้งแต่ประการใด นอกจากนี้ ยังสำคัญด้วยว่า CSV มิใช่การแบ่งปันคุณค่าที่เกิดขึ้นแล้วหรือมีอยู่แล้วให้แก่สังคมในรูปของการบริจาค มิใช่การสร้างสมดุลในผลประโยชน์ระหว่างผู้มีส่วนได้เสียและที่สำคัญและท้าทายอย่างยิ่ง คือ CSV มิใช่เรื่องเดียวกันกับความยั่งยืน (Sustainability) การที่พอร์เตอร์ต้องการแสดงจุดยืนที่ชัดเจนในข้างต้น

ประการแรก เกิดจากความล้มเหลวของการนำแนวคิด CSR ไปปฏิบัติให้เกิดผล โดยองค์กรธุรกิจไม่สามารถแสดงให้เห็นผลลัพธ์จากการดำเนินงาน CSR ในมุมที่สังคมได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น หรือประเด็นปัญหาสังคมต่าง ๆ ได้รับการดูแลป้องกันและแก้ไขด้วยความเป็น “บริษัทที่ดี” (Good Company) มากไปกว่าการเป็น “บริษัทที่ทำการตลาดดี” (Good Marketing) โดยใช้ CSR เป็นเครื่องมือสื่อสาร

ประการที่สอง ในบทความชิ้นแรกที่พอร์เตอร์กล่าวถึงเรื่อง CSV จะพบว่า การสร้างคุณค่าร่วม หรือ Shared Value ให้เกิดขึ้นนั้น จำต้องอาศัยการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงกลยุทธ์ หรือ Strategic CSR นั่นหมายความว่า พอร์เตอร์เองยอมรับว่า CSV เกิดจาก Strategic

CSR เพียงแต่ความพยายามในการนำเสนอแนวคิด Strategic CSR ในบทความชิ้นนั้น ไม่แรงพอที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ CSR ในองค์กรและไม่เด่นชัดพอที่จะทำให้เห็นความแตกต่างระหว่าง CSR ในแบบเดิม ซึ่งพอร์เตอร์เรียกว่า Responsive CSR กับ CSR ในแบบใหม่ หรือ Strategic CSR ที่เขาได้บัญญัติขึ้น ความพยายามในการบสอง จึงเกิดขึ้นในบทความชื่อ "The Big Idea: Creating Shared Value" ตีพิมพ์เมื่อเดือนมกราคม ปี 2554 และประสบผลสำเร็จกับคำว่า CSV มากกว่า Strategic CSR

ประการที่สาม แม้ CSV บนฐานคิดของทุนนิยม มิได้มีรากมาจากเรื่องจริยธรรม จะถูกวิพากษ์จากภาคประชาสังคมอย่างกว้างขวาง แต่พอร์เตอร์น่าจะได้ชั่งน้ำหนักและประเมินแล้วว่า การที่จะให้ภาคธุรกิจรับแนวคิดดังว่ไปปฏิบัติ จำเป็นต้องชี้ให้เห็นประโยชน์และความเชื่อมโยงต่อเรื่องที่ธุรกิจคาดหวัง นั่นคือ กำไรและความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งการตอบรับของภาคธุรกิจต่อแนวคิด CSV (ซึ่งก็คือ Strategic CSR) ถือเป็นบทพิสูจน์ในความกล้าหาญของพอร์เตอร์ได้เป็นอย่างดี กล่าวโดยสรุป พอร์เตอร์นำแนวคิดเรื่อง Strategic CSR ที่เขากับเครเมอร์ ได้เคยเสนอไว้เมื่อปี 2549 มาริแบรนด์ใหม่ ภายใต้ชื่อ CSV ในปี 2554 ฉะนั้น องค์กรที่บอกว่า ตนเองกำลังจะเปลี่ยนหรือยกระดับจาก CSR มาสู่ CSV ก็หมายความว่า ท่านกำลังจะให้ความสำคัญกับการทำ Strategic CSR มากกว่า CSR ในแบบเดิม ๆ ที่ทำอยู่นั่นเอง

2) ความแตกต่างของการสร้างคุณค่าร่วม

การตกลึกความคิดว่าจะลงตัวเป็น CSV ไม่ใช่เรื่องง่ายสำหรับ ไมเคิล อี พอร์เตอร์ และมาร์ค เครเมอร์ นับจากบทความเรื่อง "The Competitive Advantage of Corporate Philanthropy" ที่เผยแพร่เมื่อปี 2545 มาสู่บทความชิ้นสำคัญเรื่อง "The Link Between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility" ในปี 2549 จนถึงบทความชิ้นเปิดตัว "The Big Idea: Creating Shared Value" ที่ตีพิมพ์ในปี 2554 คุณจะเทียบไม่ได้เลยกับความยากในการแปลงแนวคิด CSV ไปใช้ ในองค์กร เพื่อทำให้เกิดผลในทางปฏิบัติ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การสร้างทฤษฎีนั้นไม่ยากเท่ากับการปฏิบัติให้ได้ผลตามทฤษฎี

CSR หรือความรับผิดชอบต่อองค์กรที่สังคมได้ประโยชน์ฝ่ายเดียว ไม่จัดว่าเป็น CSV ส่วน Philanthropy หรือการบริจาคที่เป็นการส่งมอบคุณค่าที่ได้เกิดขึ้นแล้ว มิใช่คุณค่าที่สร้างขึ้นหรือเกิดขึ้นควบคู่ไปพร้อมกัน ไม่ถือว่าเป็น CSV เช่นกัน คุณลักษณะของ CSV จะต้องมี "ภาวะคู่กัน" (Duality) ของประโยชน์ที่ควรเกิดขึ้นทั้งต่อองค์กรและสังคมควบคู่กันไป มิใช่เกิดขึ้นกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพียงฝ่ายเดียว

3) องค์ประกอบของการสร้างคุณค่าร่วม

องค์ประกอบของการสร้างคุณค่าร่วม จะให้ความสำคัญกับการตอบสนองต่อประเด็นปัญหาหรือความจำเป็นทางสังคมที่สร้างให้เกิดโอกาสทางธุรกิจ ด้วยการนำทรัพยากรและความเชี่ยวชาญหลักขององค์กรมาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยคำนึงถึงการทำงานร่วมกับภาคีหุ้นส่วนภายนอก

สำหรับองค์ประกอบที่ช่วยในการออกแบบความริเริ่มหรือแผนงานในการสร้างคุณค่าร่วม ประกอบด้วย

3.1) การพัฒนากรณีทางธุรกิจเพื่อตัดสินใจลงทุนดำเนินการโดยชี้ให้เห็นคุณค่าทางสังคมและคุณค่าทางธุรกิจที่คาดว่าจะได้รับ

3.2) การเข้าร่วมกับหุ้นส่วนดำเนินการภายนอกองค์กรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเพื่อขยายพื้นที่ดำเนินการ

3.3) การกำหนดกิจกรรมและเม็ดเงินลงทุนสำหรับการขับเคลื่อน

3.4) การจัดโครงสร้างทรัพยากรและการจัดการภายในองค์กรสำหรับรองรับการดำเนินงาน

3.5) การกำหนดและติดตามวัดผลลัพธ์ทางธุรกิจและผลลัพธ์ทางสังคม

4) ระดับของการสร้างคุณค่าร่วม

ในระดับของการคิดค้นผลิตภัณฑ์ชิ้นใหม่ ที่เป็นการตอบสนองความต้องการของสังคม โดยเฉพาะกับตลาดหรือกลุ่มลูกค้าที่ยังไม่ได้รับการตอบสนอง เป็นแนวปฏิบัติในการสร้างคุณค่าร่วม โดยมุ่งเน้นที่การพัฒนา “Products” เพื่อตอบสนองความต้องการทางสังคม ซึ่งเป็นการส่งมอบคุณค่าให้แก่สังคมโดยตรงผ่านทางตัวสินค้าและบริการ ในขณะที่ธุรกิจจะได้รับคุณค่าในรูปของรายได้ ส่วนแบ่งตลาด การเติบโต และความสามารถในการทำกำไรที่เพิ่มขึ้น ตัวอย่างของการสร้างคุณค่าร่วมในระดับผลิตภัณฑ์ อาทิ ในธุรกิจการเงินมีการออกแบบสินเชื่อหรือผลิตภัณฑ์ทางการเงินสำหรับผู้ประกอบการสังคม หรือโครงการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการนำทรัพยากรธรรมชาติไปใช้ประโยชน์มีการพัฒนารูปแบบของแหล่งพลังงานทดแทน พลังงานสะอาด ในธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม มีการใช้สารอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการในการประกอบหรือแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ ลดการใช้สารเคมีหรือสารปรุงแต่งอาหารที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ในธุรกิจบริการสุขภาพ มีการนำเสนอผลิตภัณฑ์และบริการสำหรับคนชั้นฐานราก ด้วยคุณภาพในราคาที่เหมาะสม และเป็นธรรมในธุรกิจบริการโทรคมนาคม มีการขยายบริการเครือข่ายที่ครอบคลุมพื้นที่ชนบทห่างไกลและขาดแคลนบริการ เป็นต้น

ในระดับของการกำหนดบรรทัดฐานใหม่ในเรื่องผลิตภาพ โดยให้ความสำคัญกับประเด็นทางสังคมตลอดห่วงโซ่คุณค่า เป็นแนวปฏิบัติในการสร้างคุณค่าร่วม โดยมุ่งเน้นที่การยกระดับ “Value Chain” โดยใช้ประเด็นทางสังคมมาเป็นโจทย์ ในการพัฒนาผลิตภาพร่วมกับคู่ค้าและหุ้นส่วนทางธุรกิจในห่วงโซ่คุณค่า ซึ่งเป็นการส่งมอบคุณค่าให้แก่สังคมจากการจัดการทรัพยากร วัตถุประสงค์ แรงงาน ค่าตอบแทน ในขณะที่ธุรกิจจะได้รับคุณค่าในรูปของประสิทธิภาพ การบริหารต้นทุน ความมั่นคง ทางวัตถุประสงค์ คุณภาพ และความสามารถในการทำกำไรที่เพิ่มขึ้น

ตัวอย่างของการสร้างคุณค่าร่วมในระดับห่วงโซ่คุณค่า อาทิ ในธุรกิจการเงิน มีการพัฒนาช่องทางการเข้าถึงและการทำธุรกรรมทางการเงินผ่านธนาคารทาง โทรศัพท์มือถือ (Mobile Banking) ในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการนำทรัพยากรธรรมชาติ ไปใช้ประโยชน์ มีการปรับปรุงสวัสดิภาพ อาชีวอนามัย ความปลอดภัย และคุณภาพชีวิตของแรงงาน ในธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม มีการพัฒนาแหล่งวัตถุดิบและผู้ส่งมอบในท้องถิ่นในธุรกิจบริการสุขภาพ มีการขยายช่องทางบริการโดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม เช่น ระบบการแพทย์ทางไกล (Telemedicine) ในธุรกิจบริการโทรคมนาคมมีการผนึกพลังร่วมกับพันธมิตรทางธุรกิจในการเพิ่มมูลค่าโครงข่ายด้วย Application หรือ Content ต่าง ๆ เป็นต้น ในระดับของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในท้องถิ่นที่เอื้อต่อธุรกิจ เป็น

แนวปฏิบัติในการสร้างคุณค่าร่วมโดยมุ่งเน้นที่ ‘Local Community’ โดยเพิ่มบทบาทในการร่วมพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในแง่ชุมชนที่เอื้อต่อการประกอบธุรกิจ ซึ่งเป็นการส่งมอบคุณค่าให้แก่สังคมด้วยการสร้างงาน การสาธารณสุข การศึกษา เศรษฐกิจชุมชน สวัสดิการสังคม ในขณะที่ธุรกิจจะได้รับคุณค่าทั้งในแง่ของรายได้และการบริหารต้นทุน การเข้าถึงปัจจัยการผลิต การกระจายสินค้าและบริการ รวมถึงความสามารถในการทำกำไรที่เพิ่มขึ้น

ตัวอย่างของการสร้างคุณค่าร่วมในระดับชุมชนท้องถิ่น อาทิ ในธุรกิจการเงิน ให้การสนับสนุนสินเชื่อแก่กลุ่มผู้มีรายได้น้อยในระดับฐานราก (Microfinance) ในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการนำทรัพยากรธรรมชาติไปใช้ประโยชน์ มีการร่วมพัฒนาชุมชนเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถแข่งขันในตลาดเกิดใหม่ในธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม เพิ่มการลงทุนและพัฒนาผลผลิตในภาคเกษตรที่เป็นแหล่งวัตถุดิบ ในธุรกิจบริการสุขภาพ ขยายบทบาทการให้ความรู้เรื่องสุขภาพแก่ชุมชนโดยเฉพาะในกลุ่มเสี่ยง ในธุรกิจบริการโทรคมนาคม มีการสนับสนุนบริการโทรคมนาคมขั้นพื้นฐานและบริการเพื่อสังคม เช่น ศูนย์อินเทอร์เน็ตในโรงเรียน และศูนย์อินเทอร์เน็ตในชุมชน เป็นต้น

ในระดับผลิตภัณฑ์ องค์กรสามารถคิดค้นผลิตภัณฑ์ที่เป็นความต้องการของสังคมขึ้นใหม่ โดยเฉพาะกับกลุ่มลูกค้าที่ยังไม่ได้รับการตอบสนอง โดยอาศัยโอกาส ที่ธุรกิจได้รับการมีปฏิสัมพันธ์ในตลาดที่เข้าไปเกี่ยวข้อง อาทิ การเข้าถึงแหล่งเงิน การปรับปรุงด้านโภชนาการและสุขภาพ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ประหยัดพลังงาน การพัฒนาสื่อการเรียนรู้และการศึกษา บ้านพักอาศัยราคาประหยัด เป็นต้น

ในระดับห่วงโซ่คุณค่า องค์กรสามารถยกระดับผลผลิตภาพ โดยอาศัยประเด็นร่วมระหว่างคู่ค้าจากกิจกรรมในสายคุณค่าที่เข้าไปเกี่ยวข้อง อาทิ ประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร/พลังงาน การพัฒนาการเกษตร การจำกัดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และของเสีย การเพิ่มมูลค่าในการจัดซื้อจัดจ้าง สุขภาพและความปลอดภัยของแรงงาน การจัดหาทรัพยากรจากท้องถิ่น การกระจายสินค้าและบริการไปยังพื้นที่ห่างไกล เป็นต้น

ในระดับชุมชนท้องถิ่น องค์กรสามารถสร้างปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อ การประกอบธุรกิจ โดยอาศัยการใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานในท้องถิ่น อาทิ การร่วมพัฒนาชุมชน การพัฒนาฝีมือแรงงาน การเสริมสร้างทักษะและการศึกษา การเสริมสร้างศักยภาพการกำกับดูแล และการบริหารส่วนท้องถิ่น การรณรงค์การเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรม การเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสิทธิมนุษยชน เป็นต้น

ด้วยแนวทางการสร้างคุณค่าร่วมทั้ง 3 ระดับข้างต้น จะช่วยให้องค์กรสามารถ แปลงกลยุทธ์ CSV ไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมได้ดียิ่งขึ้น

วิธีการสร้างคุณค่าร่วม แบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ คือ ระดับของการคิดค้นผลิตภัณฑ์ขึ้นใหม่ที่เป็นการตอบสนองความต้องการของสังคมโดยเฉพาะ กับตลาดหรือกลุ่มลูกค้าที่ยังไม่ได้รับการตอบสนอง ระดับของการกำหนดบรรทัดฐานใหม่ในเรื่องผลผลิตภาพโดยให้ความสำคัญกับประเด็นทางสังคมตลอดห่วงโซ่คุณค่า และระดับของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในท้องถิ่นที่เอื้อต่อธุรกิจ

5) กรอบการขับเคลื่อนของการสร้างคุณค่าร่วม

การขับเคลื่อน CSV ควรเริ่มต้นจากการสำรวจและทำให้เกิดสภาพแวดล้อมหรือเงื่อนไขที่เอื้อต่อการลงมือปฏิบัติใน 3 ประการ สำคัญ ได้แก่ การกำหนดให้ CSV เป็นข้อผูกมัดหรือ

ข้อยึดมั่นในระดับองค์กร การจัดวางโครงสร้างพื้นฐานที่เปิดทางให้เกิดการขับเคลื่อน CSV การค้นหา และบ่มเพาะบุคลากรให้มีไฟและมีพลัง นำการขับเคลื่อน CSV (สถาบันไทยพัฒนา มูลนิธิบูรณะชนบท แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2555)

5.3.2 SVOI เครื่องมือค้นหา “คุณค่าร่วม”

การให้ความช่วยเหลือที่เป็นกิจกรรมเพื่อสังคม หรือ CSR-after-process ในรูปของการ บริจาคเพื่อการกุศล การให้เงินหรือวัสดุสิ่งของ หรือการอาสาสมัคร ถือเป็นจุดนำเข้าไปในกระบวนการ ทำงานร่วมกับชุมชนหรือผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มเป้าหมาย แต่ผลที่เกิดขึ้นจากการทำงานโดยอาศัยการให้ เงินหรือวัสดุสิ่งของโดยลำพัง อาจเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะที่ต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจาก ภายนอกตลอดเวลา หรือทำได้ชั่วคราว เนื่องจากเป็นงานอาสา โดยผลสะท้อนกลับอาจเกิดขึ้น ในทางลบ หากการให้หรือความช่วยเหลือนั้นจำต้องยุติลงในวันหนึ่งวันใดข้างหน้า

การหาแนวทางการให้ความช่วยเหลือเชิงกลยุทธ์ จึงเป็นทางเลือกที่ถูกพัฒนาขึ้น สำหรับ องค์กรธุรกิจที่ต้องการผลสัมฤทธิ์ที่เป็นความยั่งยืนจากการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคม โดยคำนึงถึงการ ประยุกต์ใช้ความถนัดความเชี่ยวชาญของหน่วยงาน และการใช้โครงข่ายธุรกิจสนับสนุนการทำงาน ของชุมชนหรือผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มเป้าหมาย ในลักษณะที่ก่อให้เกิดการสร้างคุณค่าร่วมระหว่างธุรกิจ และสังคมไปพร้อมกัน

สำหรับหน่วยงานรัฐ มูลนิธิ หรือองค์กรสาธารณประโยชน์ ที่มีการดำเนินงานเพื่อสังคม ตามภารกิจของหน่วยงานอยู่แล้ว ควรคำนึงถึงการให้ทุนหรือทรัพยากรในการส่งมอบผลประโยชน์ให้ ได้อย่างคุ้มค่า เพราะหากต้นทุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานสูงกว่าประโยชน์ที่ส่งมอบ คุณค่าสุทธิที่ สังคมได้รับจะติดลบ และสะท้อนให้เห็นถึงการขาดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ชุมชนหรือผู้มีส่วน ได้เสียกลุ่มเป้าหมายจะมีค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost) ในการได้รับความช่วยเหลือจาก หน่วยงานอื่นที่มีประสิทธิภาพกว่า

การระบุโอกาสในการสร้างคุณค่าร่วม หรือ Shared Value Opportunity Identification (SVOI) มีจุดมุ่งหมายในการค้นหาประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาดำเนินการตามแนว ทางการสร้างคุณค่าร่วม และริเริ่มกิจกรรมซึ่งมีศักยภาพที่จะพัฒนาต่อยอดตามแนวทางการสร้าง คุณค่าร่วม

วิธีการระบุโอกาสในการสร้างคุณค่าร่วม (SVOI) ประกอบด้วยกระบวนการใน 4 ขั้นตอน ได้แก่

- 1) ทบทวนรูปแบบการให้ความช่วยเหลือที่ดำเนินอยู่ หรือ Review Existing Investments
- 2) พัฒนาภูมิภาพของประเด็น หรือ Develop a Landscape of Issues
- 3) คัดกรองประเด็นที่มีศักยภาพต่อการสร้างคุณค่าร่วม หรือ Screen Issues for Shared Value Potential และ
- 4) จัดลำดับความสำคัญของโอกาสในการสร้างคุณค่าร่วม หรือ Prioritize Shared Value Opportunities

กิจกรรมในขั้นตอนการทบทวนรูปแบบการให้ความช่วยเหลือที่ดำเนินอยู่ ประกอบด้วย การสัมภาษณ์ผู้ที่ริเริ่มแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมการให้ความช่วยเหลือในแต่ละความริเริ่ม (Initiatives) ที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน การประเมินการดำเนินความริเริ่มที่สามารถรวบรวมข้อมูลได้โดยพิจารณาจากคุณค่าทางธุรกิจและทางสังคมที่ได้รับ การประมวลและหารือถึงข้อค้นพบจากการประเมินร่วมกับคณะทำงานขององค์กร

กิจกรรมในขั้นตอนการพัฒนาภูมิภาคของประเด็น ประกอบด้วย การหารือกับผู้บริหารระดับสูงในประเด็นที่เป็นความสำคัญยิ่งยวดทางธุรกิจและเชื่อมโยงกับประเด็นทางสังคม การวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างประเด็นทางธุรกิจและประเด็นทางสังคมตามที่ได้รับข้อมูลจากการหารือกับผู้บริหารระดับสูง และการจัดทำรายการประเด็นที่มีศักยภาพต่อการสร้างคุณค่าร่วม

กิจกรรมในขั้นตอนการคัดกรองประเด็นที่มีศักยภาพต่อการสร้างคุณค่าร่วม ประกอบด้วย การนำรายการประเด็นที่ถูกระบุว่ามีศักยภาพต่อการสร้างคุณค่าร่วม มาพิจารณาโดยใช้เกณฑ์คัดกรองหลัก และการใช้เกณฑ์คัดกรองเสริมในการกลั่นกรองประเด็นเพิ่มเติม (ถ้าจำเป็น)

กิจกรรมในขั้นตอนการจัดลำดับความสำคัญของโอกาสในการสร้างคุณค่าร่วม ประกอบด้วย การจัดทำเค้าโครงกิจกรรมซึ่งมีศักยภาพที่จะพัฒนาได้ พร้อมผลลัพธ์ทางธุรกิจและทางสังคมที่คาดว่าจะได้รับ และการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วมกันกำหนดโอกาสในการสร้างคุณค่าร่วม 2-3 กิจกรรม

โดยสิ่งที่เป็นผลลัพธ์จากกระบวนการระบุโอกาสในการสร้างคุณค่าร่วม คือ ประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาดำเนินการตามแนวทางการสร้างคุณค่าร่วม และกิจกรรมซึ่งมีศักยภาพที่จะพัฒนาได้ตามแนวทางการสร้างคุณค่าร่วม ซึ่งจะถูกนำไปใช้เป็นข้อมูลตั้งต้นสำหรับการออกแบบความริเริ่มแห่งคุณค่าร่วม (Shared Value Initiatives) ที่ก่อให้เกิดผลลัพธ์การดำเนินงานทั้งในทางธุรกิจและในทางสังคมไปพร้อมกันในระยะถัดไป

ทั้งนี้ ผลพลอยได้สำคัญจากการใช้เครื่องมือ SVOI คือ การชี้ให้องค์กรเห็นว่า มีหลายโครงการ/กิจกรรม CSR ที่มีผลกระทบต่อสังคมน้อย ซึ่งสามารถยุบ/ควบ/รวม และทำให้ประหยัดงบประมาณ CSR ได้จำนวนมาก (พิพัฒน์ ยอดพฤติการ, 2560)

5.3.3 CSV โมเดลทำดีวิถีทุนนิยม

สุวัฒน์ ทองธนากุล (2557) ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ร่วมกับ สถาบันไทยพัฒนา จัดงานแถลงแนวโน้มทิศทาง CSR ปี 2557 ที่เน้นบทบาทความรับผิดชอบต่อสังคม ในฐานะพลเมืองภาคองค์กร หรือ Corporate Citizenship มีนัก CSR ที่ไปร่วมฟังที่หอประชุมศาสตราจารย์สังเวียนฯ จำนวนมาก ที่อาคารตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพิ่มความชัดเจนในความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกลยุทธ์ CSV (Creating Shared Value) จากทีมนักวิชาการสถาบันไทยพัฒนาที่นำโดย ดร.พิพัฒน์ ยอดพฤติการ สุธิชา เจริญงาม และ วีรญา ปรียาพันธ์ ซึ่งผ่านการอบรมและรับรองจากสถาบันสำนักต้นตำรับ และหน่วยงานยังได้แจกหนังสือ “กลยุทธ์ธุรกิจคู่สังคม CSV”

แนวคิดเรื่อง CSV เริ่มจากการนำเสนอโดยรุ่นใหญ่ระดับไมเคิล อี พอร์เตอร์ มือเซียนทางด้านกลยุทธ์การแข่งขัน (Competitiveness) และห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ร่วมกับ มาร์ค เครเมอร์ เขียนบทความชื่อ “The Link Between Competitive Advantage and Corporate

Social Responsibility” ที่พิมพ์ในวารสาร Harvard Business Review เมื่อเดือนธันวาคม 2549 เป็นการปล่อยหัวข้อด้วยการนิยามว่า “เป็นการพัฒนาสังคมในวิถีของการสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจด้วยรูปแบบทางธุรกิจ”

จนมีการเปิดตัวด้วยบทความ “The Big Idea : Creating Shared Value” เมื่อเดือนมกราคม 2554 ซึ่งสถาบันไทยพัฒนา เชื่อว่า แนวคิด CSV จะเป็นที่สนใจของภาคธุรกิจในการนำไปใช้ แสดงความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยวิธีการทำธุรกิจที่ใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์และความถนัดของกิจการในการสร้างคุณค่าให้สังคม ขณะที่ผลตอบแทนทางธุรกิจเป็นแรงจูงใจในการขับเคลื่อน

ดร.พิพัฒน์ ผู้อำนวยการ สถาบันไทยพัฒนา จึงสรุปว่า นี่เท่ากับแนวคิดเรื่อง Strategic CSR หรือ CSR เชิงกลยุทธ์ที่ฟอร์เตอร์ และเครเมอร์ เคยเสนอไว้เมื่อปี 2549 ได้ถูกปรับปรนตีใหม่ด้วยชื่อ CSV ในปี 2554

สิ่งที่ใช่ CSV

- ผนวกเข้ากับความสามารถในการทำกำไรและการสร้างรายได้เปรียบของการแข่งขัน
- ใช้ทรัพยากรและความเชี่ยวชาญหลักของกิจการ
- ทำให้เกิดคุณค่าเชิงเศรษฐกิจและสังคมไปด้วยกัน
- ใช้วิถีทุนนิยมในการแก้ปัญหาสังคม

สิ่งที่ไม่ใช่ CSV

- การแบ่งปันคุณค่าที่เกิดขึ้น หรือมีอยู่แล้วแก่สังคมในลักษณะการบริจาค
- การทำตามมาตรฐานทางจริยธรรมและค่านิยมส่วนบุคคลเป็นตัวตั้ง
- การสร้างสมดุลในผลประโยชน์ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- เป็นเรื่องเดียวกับความยั่งยืน (Sustainability)

การสร้างคุณค่าร่วม หรือ CSV จึงมีลักษณะเด่น คือ จะต้องเกิดผลลัพธ์ หรือผลประโยชน์ 2 ฝ่าย ทั้งต่อองค์กร และชุมชนหรือสังคม ดังนั้น กรณีกิจกรรม CSR ประเภทสังคมสังเคราะห์ หรือ การบริจาคสร้างบุญกุศล (Philanthropy) ที่สังคมได้รับการช่วยเหลือฝ่ายเดียว จึงไม่ใช่ CSV เพราะเป็นการมอบคุณค่าที่เกิดขึ้นแล้วให้ ไม่ใช่คุณค่าที่สร้างขึ้น และเป็นผลเกิดขึ้นควบคู่ไปพร้อมกัน

1) หลักการวางแผนงานในการสร้างคุณค่าร่วม จึงต้องคำนึงถึงหลักพื้นฐาน 3 ประการ คือ

- 1.1) สร้างให้เกิดโอกาส หรือผลตอบแทนทางธุรกิจ
- 1.2) ตอบสนองต่อประเด็นปัญหา หรือความจำเป็นทางสังคมที่เฉพาะเจาะจง
- 1.3) การใช้ประโยชน์จากทรัพยากร และความเชี่ยวชาญหลักขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล

ประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล

แนวคิดเรื่อง CSV จึงมิได้ถูกพัฒนาขึ้นมาทดแทน CSR หรือเรื่องความยั่งยืน แต่ CSV เป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมผ่านการทำธุรกิจที่องค์กรใช้ความถนัดและความเชี่ยวชาญอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีแรงจูงใจเรื่องผลตอบแทนทางธุรกิจในแง่การขยายตลาดใหม่และการลดต้นทุนเป็นตัวขับเคลื่อน โดยไม่จำเป็นต้องถูกแรงกดดันจากภายนอกให้แก้ปัญหาสังคม

ข้อคิด...

การสร้างคุณค่าร่วม หรือ CSV จึงน่าจะถือเป็นกลยุทธ์ใน CSR ที่มีการปรับแก้เพื่อตอบสนองต่อการดำเนินธุรกิจด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมโดยสร้างคุณค่าร่วมระหว่างองค์กรและสังคมให้ได้ประโยชน์ไปด้วยกัน จากความเห็นของ ดร.พิพัฒน์ ต่อการแสดงจุดยืนที่ชัดเจนของพอร์เตอร์ ในการกำหนดกลยุทธ์ CSV ในวิถีนโยบายเพราะความล้มเหลวในการนำแนวคิด CSR ไปปฏิบัติให้เกิดผล เพราะองค์กรธุรกิจไม่สามารถแสดงผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงาน CSR ที่ยืนยันได้ว่าสังคมได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น หรือประเด็นปัญหาสังคมได้รับการดูแลป้องกันและแก้ไขด้วยความเป็น “บริษัทที่ดี” (Good Company) มากกว่าการเป็น “บริษัทที่ทำการตลาดดี” (Good Marketing) โดยใช้กิจกรรม CSR เป็นเครื่องมือสื่อสาร

การไต่ถามความรู้กลยุทธ์ CSV ซึ่งพอร์เตอร์นำเสนอเด่นชัดกว่าเมื่อ 5 ปีก่อนในแนวคิดเรื่อง Strategic CSR ประกอบกับตลาดหลักทรัพย์ฯ และสถาบันไทยพัฒน์ ได้ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจให้แพร่หลายขึ้นก็เชื่อว่ากิจการชั้นนำที่มีความพร้อมใน CSR Club บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ฯ จะมีบทบาทเป็นตัวอย่างมากขึ้น นอกเหนือจากที่ยกเป็นตัวอย่าง เช่น บางจากฯ เซ็นทรัล ดีแทค และธนาคารกสิกรไทย

ที่น่าสนใจในแง่แรงขับเคลื่อนจากภายในองค์กรสามารถสร้างผลตอบแทนทางธุรกิจที่จะมีทั้งผลกำไร และการยอมรับจากชุมชนและสังคม ซึ่งจะส่งผลถึงความยั่งยืนขององค์กรได้ในระยะยาว แม้จะมีข้อมูลเหตุหลักให้มี CSV ตามหลักการของพอร์เตอร์ก็ตาม

5.3.4 ตัวอย่างองค์กรธุรกิจที่มีการสร้างคุณค่าร่วมในธุรกิจไทย

สถาบันไทยพัฒน์ มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ (2557) จากงานสัมมนาเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่อโอกาสของการสร้างคุณค่าร่วมในประเทศไทย และการแนะนำเครื่องมือ SVOI (Shared Value Opportunity Identification) โดยสถาบันไทยพัฒน์ ในฐานะ Shared Value Initiative Affiliate ในประเทศไทย และบริษัท เอ็กซ์เพิร์ท แอสเปค อินเทอร์เน็ต เซ็นแนล จำกัด สำหรับใช้พัฒนาความริเริ่มด้าน CSV ที่เหมาะสมกับองค์กร สอดคล้องกับแง่มุมความเชี่ยวชาญทางธุรกิจ พร้อมด้วยแนวทางการระบุผลลัพธ์ทางธุรกิจและทางสังคมที่คาดว่าจะได้รับอย่างเป็นรูปธรรม

วันนี้ 25 กันยายน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และสถาบันไทยพัฒน์ ได้ร่วมกันจัดสัมมนา “Shared Value Opportunities in Thailand” เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และส่งเสริมการขับเคลื่อนการสร้างคุณค่าร่วม (Creating Shared Value: CSV) ขององค์กรธุรกิจไทย ตามแนวทางของไมเคิล อี พอร์เตอร์ และมาร์ค เครเมอร์

เครเมอร์ได้พูดผ่านวิดีโอทัศน์ที่บันทึกสำหรับงานสัมมนาในครั้งนี้ว่า ไมเคิล และ ตัวเขาเองรู้สึกตื่นเต้นมากที่มีการจัดงานสัมมนานี้ขึ้นในประเทศไทย เมื่อตอนที่ไมเคิลและเขาได้ริเริ่มแนวคิด CSV นี้ขึ้นเป็นครั้งแรก ไม่นึกว่าจะได้รับการยอมรับจากบรรดาบริษัทและประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกมากมายขนาดนี้ พร้อมกับได้กล่าวแสดงความยินดีกับบริษัทชั้นนำของไทยที่ได้พัฒนาความคิดริเริ่มและกำลังนำกลยุทธ์ด้านคุณค่าร่วมไปผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งในความคิดหลักของบริษัท

ในช่วงแรกของงานสัมมนา เป็นการแลกเปลี่ยนมุมมองและประสบการณ์ของบริษัทจดทะเบียนชั้นนำโดยผู้บริหารระดับสูงจาก บมจ. พุกกา เรียลเอสเตท บมจ. บางจาก ปีโตรเลียม และ บมจ. ธนาคารกสิกรไทย ได้นำเสนอตัวอย่างของ CSV ที่เกิดขึ้นแล้วในองค์กรทั้งสามแห่ง อาทิ การนำเทคโนโลยีควบคุมการก่อสร้างบ้านแบบ Real Estate Manufacturing (REM) ของพุกกา เรียลเอสเตท การร่วมดำเนินธุรกิจสถานีบริการน้ำมันกับสหกรณ์การเกษตร ของบางจาก ปีโตรเลียม และ บริการสินเชื่อรับประกันการประหยัดพลังงาน ของ ก.สิกรไทย

ไมเคิล อี พอร์เตอร์ และมาร์ค เครเมอร์ (Porter, M. E., & Kramer, M. R., 2011) ได้จำแนกการสร้างคุณค่าร่วม หรือ CSV ออกเป็น 3 ระดับ คือ 1) ระดับของการคิดค้นผลิตภัณฑ์ (Product) ขึ้นใหม่ที่เป็นความต้องการของสังคม โดยเฉพาะกับตลาดหรือกลุ่มลูกค้าที่ยังไม่ได้รับการตอบสนอง 2) ระดับของการกำหนดบรรทัดฐานใหม่ในเรื่องผลิตภาพโดยให้ความสำคัญกับประเด็นทางสังคมตลอดห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) และ 3) ระดับของการพัฒนากลุ่มความร่วมมือ (Cluster) ในท้องถิ่นที่เอื้อต่อธุรกิจ

1) โปรแกรมสินเชื่อรับประกันการประหยัดพลังงานของ ก.สิกรไทย เป็นตัวอย่างของ CSV ในระดับ Product ที่ธนาคารให้แก่ผู้ประกอบการในรูปของสินเชื่อสี่สัปดาห์ / เช่าซื้อเครื่องจักรและอุปกรณ์ และ/หรือ เงินกู้ระยะยาว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการลงทุนในโครงการจัดการด้านพลังงานให้มีประสิทธิภาพ ผ่านการใช้บริการจากบริษัทจัดการด้านพลังงาน (Energy Service Company - ESCO) ซึ่งเป็นบริษัทที่ปรึกษาและบริหารจัดการด้านพลังงานอย่างครบวงจร และมีการรับประกันผลการประหยัดพลังงานที่ได้จากการลงทุนในโครงการดังกล่าว ซึ่งทำให้ผู้ประกอบการมั่นใจได้ว่าผลการประหยัดพลังงานที่ได้จากการลงทุนในโครงการจะเป็นแหล่งที่มาหลักของการชำระคืนเงินกู้ของลูกค้า (Self-Financing Project) โดยไม่กระทบกระแสเงินสดจากการดำเนินงานปกติของกิจการ ผลจากการลดต้นทุนการใช้พลังงาน นอกจากจะเป็นผลดีต่อสภาพแวดล้อมและการใช้พลังงานของประเทศโดยรวมแล้ว ยังทำให้กิจการมีสถานะทางการเงินและความสามารถทางการแข่งขันดีขึ้นในระยะยาว

2) ส่วนการก่อสร้างบ้านแบบ REM ที่พุกกา เรียลเอสเตทได้คิดค้นและพัฒนาขึ้น เป็นตัวอย่างของ CSV ในระดับ Value Chain ที่ประยุกต์มาจากกระบวนการผลิตแบบอุตสาหกรรม ด้วยการวางแผนการทำงานร่วมกับผู้รับเหมาก่อสร้างและผู้ส่งมอบในห่วงโซ่คุณค่าให้รับผิดชอบเฉพาะในส่วนงานที่ตนเองมีความถนัดเพียงกิจกรรมเดียว จนสำเร็จทั้งเฟส หรือโครงการ ณ จุดก่อสร้าง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการก่อสร้างสูงสุด มีการควบคุมกระบวนการทำงานให้เป็นไปตามลำดับขั้นตอนที่เหมาะสม มีจังหวะการทำงานที่แน่นอน มีการทำงานอย่างต่อเนื่องในสายการก่อสร้างระหว่างผู้รับเหมาและผู้ส่งมอบแต่ละราย มีระบบการตรวจสอบและควบคุมคุณภาพระหว่างการก่อสร้างในทุกขั้นตอน ทำให้ย่นระยะเวลาก่อสร้างเฉลี่ยจาก 45 วัน เหลือเพียง 21 วัน จนเป็นผลให้บริษัทสามารถส่งมอบบ้านที่มีคุณภาพในมาตรฐานเดียวกันและในเวลาอันรวดเร็วให้แก่ลูกค้า

3) สำหรับธุรกิจสถานีบริการน้ำมันที่บางจาก ปีโตรเลียมร่วมดำเนินงานกับสหกรณ์การเกษตร เป็นตัวอย่างของ CSV ในระดับ Cluster ที่เริ่มต้นจากแนวคิดน้ำมันแลกข้าว เพื่อแบ่งปันแลกเปลี่ยนปัจจัยในการยังชีพ โดยบริษัทนำข้าวที่ได้รับจากสหกรณ์ไปบริจาคให้เป็นอาหารกลางวันแก่นักเรียนในโรงเรียนรอบโรงกลั่น ส่วนสหกรณ์นำน้ำมันของบริษัทในราคาถูกไป

จำหน่ายให้แก่สมาชิก พัฒนาเป็นความไว้วางใจเชื่อมั่นในระดับสูงธุรกิจสมัยใหม่ในรูปแบบของการจัดตั้งเป็นสถานีบริการน้ำมันสหกรณ์และสถานีบริการน้ำมันชุมชนโดยลำดับ ปัจจุบันมีสถานีบริการน้ำมันชุมชน ซึ่งมีคนในชุมชนเป็นสมาชิกและเจ้าของจำนวน 618 สถานี เป็นวิธีการดำเนินธุรกิจที่มีวิธีคิดและวัฒนธรรมที่อุ้มชูกันและกัน ให้โอกาสคนไทยได้เป็นเครือข่ายร่วมธุรกิจ ที่นอกจากสร้างรายได้จากยอดขายน้ำมันแล้ว สมาชิกของชุมชนยังได้รับเงินปันผลปลายปี เพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวที่เป็นสมาชิกอีกกว่า 1.2 ล้านครัวเรือน เป็นประโยชน์ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมไปพร้อมกัน

สรุป

การสร้างคุณค่าทางธุรกิจ เป็นการสร้างค่านิยมร่วม (Creating Shared Value: CSV) ซึ่งเป็นการนำวิธีการทางธุรกิจมาใช้ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาสังคม โดยมีเป้าหมายเพื่อนำทรัพยากรและความเชี่ยวชาญของการดำเนินกิจการมาสร้างให้เกิดเป็นคุณค่าเชิงเศรษฐกิจและสังคม การให้ความช่วยเหลือที่เป็นกิจกรรมเพื่อสังคม (CSR-after-process) ในรูปแบบของการบริจาคเพื่อการกุศล การให้เงินหรือวัสดุสิ่งของ หรือการอาสาสมัคร ถือเป็นจุดนำเข้าไปในกระบวนการทำงานร่วมกับชุมชนหรือผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มเป้าหมาย แต่ผลที่เกิดขึ้นจากการทำงานโดยอาศัยการให้เงิน วัสดุสิ่งของ อาจเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะที่ต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอกตลอดเวลา ซึ่งอาจเกิดความยั่งยืน ดังนั้นพัฒนาการให้ความช่วยเหลือเชิงกลยุทธ์เป็นแนวทางหนึ่งสำหรับองค์กรธุรกิจที่ต้องการผลสัมฤทธิ์ที่เป็นความยั่งยืนของการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคม โดยคำนึงถึงการประยุกต์ใช้ความถนัด ความเชี่ยวชาญของหน่วยงาน และการใช้โครงข่ายธุรกิจสนับสนุนการทำงานของชุมชนหรือผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มเป้าหมาย ในลักษณะที่ก่อให้เกิดการสร้างคุณค่าร่วมระหว่างธุรกิจและสังคมไปพร้อมกัน

หน่วยงานหรือองค์กรสาธารณประโยชน์ที่ดำเนินงานเพื่อสังคมตามภารกิจของหน่วยงาน ควรให้ความสำคัญกับการใช้ทุนหรือทรัพยากรที่นำไปสู่การสร้างผลประโยชน์อย่างคุ้มค่า เพราะเมื่อต้นทุนค่าใช้จ่ายการดำเนินงานสูงกว่าประโยชน์ที่ส่งมอบคุณค่าสุทธิที่สังคมได้รับจะติดลบ สะท้อนให้เห็นถึงการขาดประสิทธิภาพการดำเนินงาน ส่งผลให้ผู้มีส่วนได้เสียมีโอกาสเสียโอกาส (Opportunity Cost) ดังนั้นการระบุโอกาสการสร้างคุณค่าร่วม (Shared Value Opportunity Identification: SVOI) ควรจะมีจุดมุ่งหมายของการค้นหาประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาดำเนินการตามแนวทางการสร้างคุณค่าร่วมและริเริ่มกิจกรรมซึ่งมีศักยภาพที่จะพัฒนาต่อยอดตามแนวทางการสร้างคุณค่าร่วม

วิธีสอนและ กิจกรรม	1. นำเข้าสู่บทเรียน 2. บรรยายประกอบ Power Point เนื้อหาบทเรียนที่ 5.3 3. ถาม-ตอบเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมระหว่างองค์กรธุรกิจกับชุมชน 4. สรุปประเด็นสำคัญและอภิปรายร่วมกัน	
สื่อการสอน	หนังสืออ้างอิง	บรรณานุกรมแนบท้ายหน่วยเรียน
	เอกสารประกอบ	เอกสารประกอบการสอนวิชาจริยธรรมทางธุรกิจ (Business Ethics) บทเรียนที่ 5.3
	วัสดุโสตทัศน	- Power Point บทเรียนที่ 5.3 และ LCD Projector
งานที่มอบหมาย	ทำแบบฝึกหัดเสริมท้ายบทเรียน	
การวัดผล	1. สังเกตความสนใจในห้องเรียน 2. การตอบคำถามขณะเรียนและการอภิปรายซักถาม 3. ผลงานจากแบบฝึกหัด	

แบบฝึกหัดเสริม 5.1-5.2

1. จงบอกความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคม มาพอสังเขป
2. จงบอกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับธุรกิจ
3. จงบอกชนิดของกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ พร้อมยกตัวอย่าง
4. จงบอกหน่วยงานระดับสากลที่เกี่ยวข้องและความจำเป็นที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม มาอย่างน้อย 3 หน่วยงาน
5. จงบอกกฎเกณฑ์ความรับผิดชอบต่อสังคมในตลาดธุรกิจสากล มาพอสังเขป
6. ความรับผิดชอบต่อสังคมสำหรับธุรกิจมีกี่ระดับ พร้อมอธิบายมาพอสังเขป
7. จงอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ มาพอเข้าใจ

แบบฝึกหัดเสริม 5.3

1. จงบอกความหมายของการสร้างคุณค่าร่วมมาพอสังเขป
2. การระบุโอกาสในการสร้างคุณค่าร่วม (SVOI) มีกระบวนการกี่ขั้นตอน ประกอบไปด้วยอะไรบ้าง
3. จงอธิบาย CSV โมเดลทำดีวิถีทุนนิยม มาพอเข้าใจ
4. จงยกตัวอย่างองค์กรธุรกิจที่มีการสร้างคุณค่าร่วมในธุรกิจไทย มาอย่างน้อย 1 องค์กร พร้อมอธิบายมาพอเข้าใจ

บรรณานุกรม

- จินตนา บุญบงการ. (2555). *จริยธรรมทางธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2552). *จริยธรรมธุรกิจ*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิพัฒน์ นนทนาธรณ์. (2553). *การจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร: การสร้างข้อได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: ริงค์บียอนด์บุ๊กส์.
- พิพัฒน์ ยอดพฤติการ. (2560). *SVOI เครื่องมือค้นหา “คุณค่าร่วม”*. เรียกใช้เมื่อ 12 เมษายน 2561 จาก ไทยซีเอสอาร์เน็ตเวิร์ค: <http://www.thaicrs.com/2017/08/svoi.html>
- วรพรรณ เอื้ออาภรณ์. (2554). *การดำเนินกลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ สาขาวิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันไทยพัฒนา มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2553, สิงหาคม). *ชนิดของกิจกรรมซีเอสอาร์*. จาก Thai CSR Network : https://www.thaicrs.com/2008/01/blog-post_07.html
- สถาบันไทยพัฒนา มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2555, พฤศจิกายน). *ซีเอสอาร์คืออะไร*. เรียกใช้เมื่อ เมษายน 12, 2561, from Thai CSR Network: http://www.thaicrs.com/2006/03/blog-post_20.html
- สถาบันไทยพัฒนา มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2555). *Creating Shared Value (CSV): กลยุทธ์ธุรกิจคู่สังคม*. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยพัฒนา.
- สถาบันไทยพัฒนา มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2557). *ตัวอย่าง CSV ในธุรกิจไทย*. เรียกใช้เมื่อ 13 เมษายน 2561 จาก ไทยซีเอสอาร์เน็ตเวิร์ค: <http://www.thaicrs.com/2014/09/csv.html>
- สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม. (2553). *เข้มทิศธุรกิจเพื่อสังคม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไอคอนพริ้นติ้ง.
- สุวัฒน์ ทองธนากุล. (2557). *CSV โมเดลทำดีวิถีทุนนิยม*. เรียกใช้เมื่อ 12 เมษายน 2561 จาก ไทยซีเอสอาร์เน็ตเวิร์ค: <http://www.thaicrs.com/2014/03/csv.html>
- เสนาะ ตีเยาว์. (2551). *หลักการบริหาร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Carrol, Archie B. and Buchholtz, K.A. (2005). *Business & Society: Ethics and Stakeholder Management*. 5th ed. U.S.A.: Thomson.
- Kotler, P., & Lee, N. (2005). Best of breed: When it comes to gaining a market edge while supporting a social cause, “corporate social marketing” leads the pack. *Social marketing quarterly*, 11(3-4), 91-103.
- Schermerhorn John R. (2008). *Management*. 8th ed. Canada: John Wiley&Sons.
- Williams, Chuck. (2005). *Management*. 3rd ed. U.S.A.: Thomson.

สัปดาห์ที่ 8	ใบเตรียมการสอน	รหัสวิชา 05-052-303
เวลา 3 ชั่วโมง	สอบกลางภาค	
ชื่อบทเรียน	หน่วยเรียนที่ 1-5	เวลา 180 นาที
จุดประสงค์การสอน		
	สอบกลางภาค หน่วยเรียนที่ 1-5	

วิธีสอนและ กิจกรรม	สอบกลางภาค หน่วยเรียนที่ 1-5	
สื่อการสอน	หนังสืออ้างอิง	
	เอกสารประกอบ	ข้อสอบกลางภาค
	วัสดุโสตทัศน	-
งานที่มอบหมาย	-	
การวัดผล	ข้อสอบกลางภาค	

สัปดาห์ที่ 9	ใบเตรียมการสอน	รหัสวิชา 05-052-303
เวลา 3 ชั่วโมง	หน่วยที่ 6 การนำจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในธุรกิจ	
ชื่อบทเรียน	6.1 การนำจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในธุรกิจ	เวลา 180 นาที
จุดประสงค์การสอน		
	เมื่อได้ศึกษาหน่วยที่ 6 นักศึกษาสามารถ 6.1 รู้และเข้าใจการนำจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในธุรกิจ 6.1.1 บอกจริยธรรมทางธุรกิจกับความคาดหวังของสังคม 6.1.2 บอกความจำเป็นที่ต้องมีจริยธรรมในการบริหารธุรกิจ 6.1.3 บอกจริยธรรมที่มีผลต่อการทุ่มเทของพนักงาน 6.1.4 บอกจริยธรรมที่มีผลต่อกำไรของธุรกิจ 6.1.5 อธิบายการประยุกต์ใช้แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมกับการดำเนินธุรกิจ 6.1.6 อธิบายความสำคัญของชื่อเสียงในการเสริมคุณค่าให้กับธุรกิจ	

หน่วยที่ 6

การนำจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในธุรกิจ

แผนการสอนประจำหน่วย

6.1 การนำจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในธุรกิจ

- 6.1.1 จริยธรรมทางธุรกิจกับความคาดหวังของสังคม
- 6.1.2 ความจำเป็นที่ต้องมีจริยธรรมในการบริหารธุรกิจ
- 6.1.3 จริยธรรมที่มีผลต่อการทุ่มเทของพนักงาน
- 6.1.4 จริยธรรมที่มีผลต่อกำไรของธุรกิจ
- 6.1.5 การประยุกต์ใช้แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมกับการดำเนินธุรกิจ
- 6.1.6 ความสำคัญของชื่อเสียงในการเสริมคุณค่าให้กับธุรกิจ

บทนำ

การพัฒนาภาคธุรกิจของประเทศไทย เป็นไปในลักษณะของการเพิ่มมูลค่า (Value Added) ในกระบวนการผลิตมากกว่าการสร้างคุณค่า (Value Creation) ความสามารถในการเพิ่มผลิตภาพ (Productivity) ของประเทศไทยเพื่อนำไปสู่การสร้างคุณค่ายังมีน้อยมาก เนื่องจากขาดการสั่งสมองค์ความรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพภายในให้สามารถต่อยอดองค์ความรู้ที่ได้มา (Endogenous Efforts) ขาดการยกระดับห่วงโซ่แห่งคุณค่า (Value Chain) รวมถึงขาดการประสานความร่วมมือกัน (Synergy) ทั้งทางด้านองค์ความรู้และเทคโนโลยี ดังนั้น ภาคธุรกิจของประเทศไทยจำเป็นต้องปรับตัวจากการแข่งขันด้วยการสร้างคุณค่าทางธุรกิจ การนำจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในธุรกิจ รวมทั้งการสร้างคุณค่าด้วยนวัตกรรม องค์ความรู้และเทคโนโลยีเพื่อเป็นการปรับตัวให้สอดคล้องกับความท้าทาย ความเสี่ยง โอกาส และอุปสรรคที่เกิดขึ้น และเพื่อเป็นการยกระดับการสร้างความสามารถของประเทศไทยในการแข่งขันระดับโลกต่อไป ในหน่วยเรียนนี้ จะกล่าวถึงการนำจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในธุรกิจ สิ่งที่สังคมคาดหวังจากการดำเนินธุรกิจ ความจำเป็นที่ต้องมีจริยธรรม เพราะส่งผลต่อการทุ่มเทของพนักงาน ต่อกำไรของธุรกิจ และชื่อเสียงในการเสริมคุณค่าให้กับธุรกิจ

6.1 การนำจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในธุรกิจ

การดำเนินธุรกิจทั่วไป มีเป้าหมายคือ มุ่งหวังกำไร ผลตอบแทน ส่วนแบ่งทางการตลาด ใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน แต่รูปแบบกลยุทธ์ที่นำมาใช้ในการดำเนินธุรกิจนั้นเอง อาจจะนำมาซึ่งการเอาเปรียบ และเบียดเบียนทั้งผู้บริโภคเองและคู่แข่งในอุตสาหกรรมเดียวกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ จึงเป็นเหตุให้ผู้ประกอบการดำเนินการธุรกิจต่อกำไรของธุรกิจ และความสำคัญของชื่อเสียงธุรกิจนำไปสู่การเสริมคุณค่าให้กับธุรกิจ

6.1.1 จริยธรรมทางธุรกิจกับความคาดหวังของสังคม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติให้ความสำคัญต่อภาคธุรกิจ เนื่องจากมีส่วนต่อความเจริญของสังคมและเป็นທີ່ประจักษ์ต่อคนในสังคม โดยในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา บทบาทของภาคธุรกิจได้มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นผู้นำในสังคมเช่นเดียวกับผู้นำในสังคมกลุ่มอื่น เช่น กลุ่มของข้าราชการ นักคิด นักเขียน นักวิชาการและนักการเมือง เป็นต้น ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า ภายหลังจากที่ประเทศไทยได้มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงจากการสร้างรายได้ของประเทศด้วยการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมโดยนโยบายของประเทศไทยในปัจจุบันมุ่งเน้นการสร้างรายได้จากการส่งเสริมภาคธุรกิจให้มีการส่งออกสินค้าเกษตร – อุตสาหกรรมและสินค้าอุตสาหกรรมให้มากขึ้นโดยได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9

จากการดำเนินธุรกิจในช่วงปี 2540 – 2542 ที่ต้องประสบปัญหามากมายและนำไปสู่ภาวะล้มเหลวในการจัดการองค์การในภาคธุรกิจจำนวนมาก เมื่อได้วิเคราะห์สาเหตุแล้ว นักธุรกิจและนักวิชาการส่วนใหญ่ให้ความเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่าหากนักธุรกิจของไทยดำเนินธุรกิจอยู่ภายใต้กฎระเบียบที่ถูกต้องและชัดเจนในการจัดการก็จะสามารถดำรงไว้ซึ่งธุรกิจของตนเองได้อีกทั้งยังสามารถช่วยทำให้เศรษฐกิจของประเทศเติบโตได้อย่างต่อเนื่อง แต่การล่มสลายของหลาย ๆ องค์การธุรกิจในช่วงนั้น ล้วนแล้วแต่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจที่ไม่โปร่งใส ขาดการนำหลักจริยธรรมมาใช้ ธุรกิจส่วนใหญ่ดำเนินงานบนความเห็นแก่ตัวและประโยชน์ขององค์การและเจ้าของเป็นสำคัญ การดำเนินธุรกิจในประเทศไทยคล้ายกับประเทศทุนนิยมอื่น ๆ ที่ภาคธุรกิจ มีบทบาทที่สำคัญนั่นคือความเป็นห่วงต่อสภาพแวดล้อมและความปลอดภัยของประชาชนที่เป็นผลจากการที่ภาคธุรกิจใช้ทรัพยากรและผลิตสินค้าออกมาเป็นจำนวนมาก สินค้าที่ผลิตนั้นมีความปลอดภัยหรือไม่ องค์การธุรกิจมีกระบวนการผลิตที่ปลอดภัยต่อพนักงาน สังคมและสภาพแวดล้อมเพียงใดองค์การธุรกิจสร้างกำไรที่เหมาะสมกับต้นทุนและยุติธรรมต่อผู้บริโภคหรือไม่ นักการเมือง นักวิชาการ และผู้นำสังคมที่ติดตามความเคลื่อนไหวในภาคธุรกิจได้แสดงความห่วงใยต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันว่า ธุรกิจจะไม่สามารถมีความเจริญอย่างต่อเนื่องได้ หากไม่คำนึงเรื่องจริยธรรมด้วยเนื่องจากการแข่งขันอย่างรุนแรงในปัจจุบันที่มีการแย่งชิงทรัพยากรของสังคมอย่างไร้กฎเกณฑ์ที่เป็นธรรมและทำธุรกิจโดยไม่มีการจริยธรรม ไม่มีการคำนึงถึงประโยชน์ของผู้ที่มีส่วนร่วมในสังคมที่ธุรกิจตั้งอยู่ จะทำลายธุรกิจนั้นในที่สุดเช่นกัน (อนิวัช แก้วจำนงค์, 2555)

6.1.2 ความจำเป็นที่ต้องมีจริยธรรมในการบริหารธุรกิจ

สังคมไทยในปัจจุบันมีการเรียกร้องให้องค์กรธุรกิจแสดงความรับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจให้มากขึ้น ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะทุกภาคส่วนได้รับประสบการณ์ทั้งในส่วนที่ดีและส่วนที่ไม่ดีจากองค์กรภาคธุรกิจภาคเอกชนโดยทำให้สังคมมองเห็นถึงความเอาเปรียบการกระทำที่ไร้ซึ่งจริยธรรมเนื่องจากระบบการบริหารหรือลักษณะการทำงานของผู้บริหารที่มองเห็นแต่การดำรงอยู่ได้ขององค์กรแต่เพียงฝ่ายเดียว ขาดความจริงใจในการดูแลและให้ความสำคัญกับชุมชนและสังคม ด้วยเหตุนี้สังคมจึงได้เรียกร้องโดยมีสิทธิอย่างเต็มที่ในการเรียกร้องเพื่อให้้องค์การธุรกิจดำเนินงานบนพื้นฐานของความมีจริยธรรมและแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม

จึงอาจกล่าวได้ว่าจริยธรรมกลายเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชนและสังคมไทยไปโดยปริยาย ทุกคนเริ่มซึมซับแนวคิดจริยธรรมโดยทำความรู้จัก ทำความเข้าใจและเริ่มศึกษาอย่างจริงจัง อีกทั้งสถาบันการศึกษาส่วนใหญ่ให้การต้อนรับและเห็นด้วยกับการมีจริยธรรมในการดำเนินชีวิตจึงได้มีการบรรจุวิชา “จริยธรรม” หรือวิชาอื่นที่มีลักษณะเดียวกันหรือมีการสอดแทรกแนวคิดจริยธรรมให้นักเรียน นิสิตและนักศึกษาตั้งแต่การศึกษาชั้นพื้นฐานขึ้นไป จนถึงชั้นอุดมศึกษานั้นหมายความว่าจริยธรรมได้กลายเป็นเรื่องจำเป็นอีกเรื่องหนึ่งในการดำเนินชีวิตของคนไทย ทั้งนี้เพราะจริยธรรมระดับบุคคลจะช่วยให้เกิดความสันติสุข ความสามัคคีและการอยู่ร่วมกันของคนในชาติได้

นอกจากนี้ จริยธรรมในสังคมยังมีส่วนช่วยให้เกิดการกำหนดประชาติและส่งผลต่อค่านิยมและทัศนคติของบุคคลในสังคมนั้น ๆ ได้อีกครั้ง มาตราฐานหรือเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ทุกคนให้การยอมรับทางสังคมยังมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ในการดำรงชีวิตการทำงาน การเลือกประกอบธุรกิจและกิจกรรมทางการเมือง จริยธรรมยังมีส่วนอย่างมากต่อการตัดสินใจกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งในชีวิตของบุคคลหรือองค์การธุรกิจ รวมถึงการตัดสินใจในด้านนโยบายสาธารณะทั้งในระบบราชการและองค์การธุรกิจ จึงอาจกล่าวได้ว่าเหตุผลความจำเป็นในการนำจริยธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตหรือการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจนั้นมีมากมายหลายประการ ประการสำคัญ คือ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความคิดและการกระทำที่ทุกคนเห็นพ้องต้องกันว่าต้องทำความดีละเว้นความชั่วหรือแยกแยะให้ได้ว่าสิ่งไหนดีสิ่งไหนไม่ดี และเลือกกระทำในสิ่งที่ดีหลีกเลี่ยงสิ่งเลว สำหรับองค์การธุรกิจก็ต้องกำหนดเกณฑ์มาตรฐานที่ควรนำมาใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานทางธุรกิจเพื่อให้ได้รับการยอมรับ ไว้วางใจและเชื่อมั่นได้ว่าธุรกิจเลือกกระทำแต่ในสิ่งที่ดีเพื่อประโยชน์ต่อผู้บริโภค ชุมชนสังคมและสิ่งแวดล้อม (อนิวัช แก้วจำนงค์, 2555)

ดังนั้น เมื่อพบว่าทุกคนเห็นพ้องต้องกันว่าสังคมมีความคาดหวังว่าองค์การธุรกิจจะดำเนินงานภายใต้กฎระเบียบที่ถูกต้อง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์การธุรกิจจะต้องนำจริยธรรมมาใช้ในทางธุรกิจ ในเรื่องนี้ **จินตนา บุญบงการ (2555)** ได้ให้ความเห็นถึงความจำเป็นที่องค์การธุรกิจต้องบริหารธุรกิจด้วยจริยธรรมสรุปได้ดังนี้

1) เพื่อความสามารถในการแข่งขัน (Competitiveness) การใช้หลักจริยธรรมในการจัดการธุรกิจย่อมได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวางจากผู้มีส่วนได้เสียกับธุรกิจองค์การจึงสามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้

2) เพื่อการเพิ่มผลผลิต (Productivity) เนื่องจากพนักงานของบริษัทเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากวิธีการจัดการของฝ่ายบริหาร ถ้าการจัดการนั้นมีจริยธรรมต่อพนักงานจะเป็นบวกทำให้พนักงานมีขวัญ กำลังใจในการทำงาน มีความเต็มใจและกระตือรือร้นในการทำงานและมีความจงรักภักดีต่อบริษัทมากขึ้นอันมีผลโดยตรงต่อการเพิ่มผลผลิตของบริษัท

3) สร้างความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) การจัดการที่มีจริยธรรมทำให้บริษัทมีความเข้มแข็งเนื่องจากช่วยส่งผลกระทบทางบวกต่อผู้มีส่วนได้เสียที่อยู่นอกบริษัท เช่น ลูกค้า คู่แข่งขัน และภาครัฐ เป็นต้น ทำให้เกิดศรัทธาต่อองค์การธุรกิจและเกิดการยอมรับและให้ความเต็มใจในการสนับสนุนภาคธุรกิจเอกชนมากขึ้น

4) การออกกฎข้อบังคับของรัฐบาล (Rules and Regulations) การทำธุรกิจที่มีจริยธรรมและการบริหารงานอย่างมีจริยธรรมช่วยลดความจำเป็นที่รัฐต้องออกกฎข้อบังคับและระเบียบต่าง ๆ ย่อมทำให้การดำเนินการกิจกรรมทางธุรกิจภาคเอกชนมีความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น

5) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) การกระทำที่ถูกต้องตามหลักจริยธรรมจะช่วยลดการทำลายสิ่งแวดล้อม ทำให้คนในสังคมมีความสุขในการใช้ชีวิตมากขึ้น สังคมและชุมชนมีความน่าอยู่และมีความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น ซึ่งปัจจุบันมีองค์การของประชาคม (Civic Society Organizations) และองค์การเอกชนที่มีหวังผลกำไร (Non Government Organization- NGOs) ได้เข้ามามีบทบาทในสังคมมากยิ่งขึ้น องค์การธุรกิจจึงต้องมีจริยธรรมมากขึ้นเพื่อจะได้ประสานงานกับภาคประชาสังคมได้มากขึ้น จะช่วยลดแรงกดดันจากกลุ่มเอกชนทั้งหลายได้

6) ธุรกิจที่มีจริยธรรมจะช่วยปกป้องผู้ที่ทำงานให้กับธุรกิจนั้น ๆ เช่น การที่ไม่ต้องกังวลว่า จะต้องถูกสอบสวน ถูกค้นประวัติ ทำให้เกิดความสบายใจในการทำงาน นอกจากนี้ยังช่วยดึงดูดให้บุคคลต้องการเข้ามาทำงานกับบริษัทมากขึ้น ตัวอย่างเช่น การที่โรงงานอุตสาหกรรมไม่ทิ้งของเสียหรือขยะเป็นพิษย่อมทำให้ชุมชนมีความปลอดภัย

6.1.3 จริยธรรมที่มีผลต่อการทุ่มเทของพนักงาน

Zigarmi, Houson and Diehl (2011) ได้ทำการศึกษาเรื่องความมุ่งมั่นทุ่มเทในการทำงาน (Work Passion) ร่วมกับบริษัท The Ken Blanchard Companies โดยวิจัยตามความหมายที่ว่าเป็นความไม่ย่อท้อ และเป็นความรู้สึกเชิงบวกที่เกิดจากการประเมินการทำงานและองค์การ ทั้งด้านอารมณ์ (Affection) และด้านกระบวนการคิด (Cognition) ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและนำไปสู่ “ความตั้งใจ” ในการทำงาน 5 ประการคือ

- (1) ความตั้งใจในการดำรงสมาชิกภาพกับองค์การ (Intent to Stay)
- (2) ความตั้งใจในการกล่าวรับรององค์การในทางบวก (Intent to Endorse)
- (3) ความตั้งใจในการเอาขณะอุปสรรค (Intent to Exert Discretionary Effort)
- (4) ความตั้งใจในการกระทำตน เป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ (Intent to Use Organizational Citizenship Behaviors)

(5) ความตั้งใจในการสร้างผลงานที่ดีที่สุด (Intent to Perform) ความมุ่งมั่นทุ่มเทดังกล่าวนี้จึงเป็นลักษณะทางจิตที่พร้อมกระทำเป็นพฤติกรรม ซึ่งสามารถแยกพิจารณาเป็นลักษณะทางจิตในเชิงพุทธศาสนา และการกระทำในรูปของพฤติกรรมได้ชัดเจนดังนี้

1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลในเชิงลบต่อจริยธรรมของพนักงาน

นอกจากการอบรมเลี้ยงดู การศึกษา ประสบการณ์และค่านิยมของสังคมแล้ว สิ่งที่มีอิทธิพลต่อจริยธรรมของพนักงาน มีดังนี้

1.1) เป้าหมายกำไรที่สูงเกินไปหรือเป้าหมายการทำงานที่สูงเกินไป ทำให้พนักงานต้องกระทำทุกวิถีทางเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น แม้จะกระทำผิดจริยธรรมก็ตาม

1.2) พฤติกรรมของผู้บริหารเป็นแบบอย่างที่ไม่ดี ประพฤติผิดจรรยาบรรณอยู่เสมอ ทำให้พนักงานมองเห็นเป็นเรื่องธรรมดา ในการกระทำที่ผิดต่อจริยธรรม บางครั้งเป็นคำสั่งหรือวัตถุประสงค์ของผู้บังคับบัญชาทำให้ต้องกระทำสิ่งผิด ๆ

1.3) ระเบียบปฏิบัติขององค์กรไม่ชัดเจนหรือไม่ครอบคลุมถึงจริยธรรม เมื่อพบพนักงานกระทำผิดจริยธรรมก็ไม่มีการลงโทษอย่างจริงจังหรือปล่อยปละละเลย ทำให้พนักงานไม่เกรงกลัว

1.4) ผลประโยชน์ส่วนตัวและความเห็นแก่ตัว พนักงานบางคนเป็นคนเห็นแก่ตัวใจคอคับแคบ ถูกอบรมเลี้ยงดูมาไม่ดี การศึกษาน้อย ทำให้มีโอกาสกระทำผิดจริยธรรมได้ง่าย

1.5) สภาพเศรษฐกิจของประเทศไม่ดี สินค้าราคาแพง รายได้ของพนักงานไม่พอเพียงต่อการครองชีพ ถ้าพนักงานไม่มีศีลธรรมประจำใจที่ดีพอ ย่อมจะประพฤติผิดจริยธรรมได้ง่าย

1.6) การดำรงชีวิตที่ไม่เหมาะสม ดื้ออายนามข่มขู่ เกลี้ยกล่อม เล่นการพนัน มีหนี้สินสัมพันธภาพหรือใช้ชีวิตฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยตามสังคมโดยไม่ประมาณตน นิยมใช้ของราคาแพง เป็นเครื่องกระตุ้นให้ทำผิดจริยธรรมได้ง่าย เช่น ยกยอกหรือโกงเงินบริษัท เป็นต้น

2) คุณธรรมสำหรับพนักงาน

พนักงานมีฐานะใกล้เคียงกับประชาชนทั่วไป นอกจากการดำรงชีวิตโดยยึดศีล 5 เป็นคุณธรรมประจำใจเป็นพื้นฐานแล้ว ควรจะมีคุณธรรมข้ออื่น ๆ เป็นคุณธรรมประจำใจเพิ่มขึ้น เพื่อให้อาชีพการงานเจริญรุ่งเรืองและมีรายได้มากขึ้น ขอเสนอหลักธรรมดังนี้

2.1) สังคหัตถ์ 4 ประกอบด้วยหลักธรรม 4 ประการ ได้แก่

(1) ทาน คือ การเสียสละให้ปันของของตนแก่ผู้อื่น พนักงานควรให้ปันของตนเองแก่เพื่อนร่วมงานตามฐานะ ให้ปันกำลังกายคือ ช่วยทำงาน

(2) ปิยะวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพ อ่อนโยนและจริงใจ พนักงานกระทำได้โดยง่าย เช่น กล่าวสวัสดี กล่าวคำชม กล่าวคำขอโทษ ใช้คำเรียกที่สุภาพ

(3) อัถถจริยา คือ การประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นทั้งกาย วาจา ใจ พนักงานทำประโยชน์ให้แก่เจ้านายและเพื่อนร่วมงานในบางโอกาสได้เสมอ เช่น ช่วยทำงาน ช่วยเป็นธุระบ้าง รับฝากสิ่งของ แนะนำให้ไปศึกษาต่อ ชักชวนให้ทำงาน

(4) สมานัตตตา คือ การเป็นผู้สม่ำเสมอหรือประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย เช่น แต่งกายถูกระเบียบ ทักทายสม่ำเสมอ เคยทานอาหารกลางวันร่วมกัน เชื้อฟังกสม่ำเสมอ

2.2) อิทธิบาท 4 มีข้อปฏิบัติ 4 ประการ ดังนี้

(1) ฉันทะ คือ ความพึงพอใจในงานที่ทำ เมื่อมีหน้าที่การงานใดแล้ว ต้องพึงพอใจในงานนั้นทำด้วยความเต็มใจถือว่าหน้าที่การงานคือชีวิต

(2) วิริยะ คือ ความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน นั่นคือ ต้องทำบ่อย ๆ ทำมากๆ ทำด้วยความอดทนและตั้งใจทำ ความขยันขึ้นอยู่กับความพอใจหรือฉันทะ ถ้ามีฉันทะมากก็ขยันมาก มีฉันทะน้อยก็ขยันน้อย

(3) จิตตะ คือ ความเอาใจใส่ในการทำงาน หมั่นตรวจดูว่า งานที่ทำไปได้มากน้อยเพียงใด มีปัญหา อุปสรรคหรือข้อบกพร่องอะไรเพื่อจะได้แก้ไขต่อไป ถ้ามีฉันทะและวิริยะมากก็จะมีจิตตะมากไปด้วย

(4) วิมังสา คือ การใช้ปัญญาไตร่ตรองด้วยเหตุและผลในการทำงาน เช่น งานไม่เสร็จเพราะสาเหตุอะไร งานมีข้อบกพร่องที่ตรงไหน เพราะอะไร งานมีอุปสรรคคืออะไร จะได้แก้ไขที่สาเหตุของปัญญานั้น ๆ งานจะได้สำเร็จตามจุดหมาย

2.3) กฎแห่งกรรม เป็นหลักธรรมเกี่ยวกับการกระทำและผลของการกระทำ ซึ่งมีหลักว่า "ทำดี ได้ดี ทำชั่ว ได้ชั่ว" กรรม หมายถึงการกระทำ

6.1.4 จริยธรรมที่มีผลต่อกำไรของธุรกิจ

องค์การธุรกิจจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญแก่การจำแนกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอกออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ภายใต้งैว็อนไซที่แตกต่างกัน ในด้านสถานภาพหรือความใกล้ชิด (Status/Proximity) และด้านผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าขององค์กร (Benefits from Organizational Values) เช่น ผู้บริโภคหรือลูกค้าซึ่งได้ประโยชน์จากราคาและคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ผู้จัดจำหน่ายซึ่งได้รับผลกำไรจากการขาย ผู้ถือหุ้นซึ่งมุ่งหวังเงินปันผลจากกำไรของกิจการ ชุมชนซึ่งคาดหวังประโยชน์ร่วมในด้านแรงงาน วัตถุดิบ และการพัฒนาท้องถิ่น ฯลฯ

6.1.5 การประยุกต์ใช้แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมกับการดำเนินธุรกิจ

โดยทั่วไปองค์การธุรกิจจะมีการกำหนดกิจกรรมในการดำเนินงานหรือการจัดการโดยกำหนดตามหน้าที่ต่าง ๆ ทางธุรกิจ ผู้บริหารต้องประสานงานและควบคุมดูแลเพื่อให้ทุกหน้าที่สามารถดำเนินกิจกรรมได้เป็นผลสำเร็จและส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร โดยทั่วไปกิจกรรมในการจัดการธุรกิจจะอาศัยกิจกรรมของหน่วยงานในระดับปฏิบัติการขององค์การธุรกิจ 5 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมการผลิตและการดำเนินงาน การตลาด บัญชีและการเงิน ทรัพยากรมนุษย์ และการวิจัยและพัฒนา โดยอาจกล่าวในรายละเอียดของการประยุกต์จริยธรรมในกิจกรรมของการบริหารธุรกิจ ดังนี้

1) การผลิตและการดำเนินงาน (Production and Operations)

การผลิตและการดำเนินงานเป็นระบบเพื่อการแปรรูปทรัพยากรซึ่งเป็นปัจจัยนำเข้า โดยผ่านกระบวนการแปรรูปปัจจัยนำเข้าให้เปลี่ยนสภาพเป็นสินค้าและบริการตามที่ต้องการ การจัดการการผลิต จึงเป็นการออกแบบและปรับปรุงระบบการผลิตเพื่อก่อให้เกิดสินค้าและบริการที่มีคุณภาพตามที่ได้กำหนด การผลิตและการดำเนินงานมีความสำคัญต่อองค์กรโดยจะทำให้ทราบว่าสินค้าและบริการขององค์กรมีการผลิตโดยใช้ต้นทุนเพียงใด และจะทำให้เกิดความแตกต่างจากคู่แข่งอย่างไร เป็นต้น

ในการจัดการผลิตและการดำเนินงานผู้บริหารจึงต้องทำความเข้าใจและคำนึงระบบการควบคุมการผลิตและการดำเนินการ (Operations Control Systems) เนื่องจากการดูแลกระบวนการผลิตการรักษาต้นทุนการผลิตและความล่าช้าให้มีค่าต่ำที่สุด หากดำเนินการในกิจกรรมนี้ได้เหมาะสมจะทำให้การผลิตและการดำเนินงานในองค์กรบรรลุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จริยธรรมในการผลิตและการดำเนินงานเป็นจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าหรือจริยธรรมในการให้บริการลูกค้าที่ส่วนใหญ่สินค้าที่ผลิตโดยโรงงานอาจมีส่วนผสมของสารปนเปื้อนที่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค บางกรณีอาจมีการเติมสารที่เป็นอันตรายเป็นส่วนผสมเพื่อให้สินค้าที่ออกมามีความสวยงามและเป็นที่ยังพอใจของผู้บริโภคแม้ว่าองค์การอาหารและยา (อย.) ได้แจ้งให้ผู้ผลิตสินค้าได้รับทราบแล้วแต่ก็ยังมีผู้ประกอบการจำนวนมากละเมิดกฎหมายข้อบังคับ แม้ว่าได้มีกฎหมายให้แจ้งส่วนผสมเพื่อให้ผู้บริโภคได้รับทราบแต่ก็ยังมีกรกระทำผิดเกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้ง

นอกจากนี้ ยังพบว่า มีผู้ผลิตที่ผลิตสินค้าออกมาและเก็บสินค้าไว้ในสต็อกเป็นเวลานานทำให้สินค้าหมดอายุ แต่ก็ยังคงยังนำสินค้าดังกล่าวมาจำหน่ายให้กับผู้บริโภคหรือนำไปเป็นของแจกของแถมหรือนำมาขายลดราคาก็มีให้เห็นและสร้างปัญหาในสังคมอยู่เสมอหรือการที่โรงงานไม่ได้ตรวจสอบประสิทธิภาพของบ่อบำบัดน้ำเสีย หรือแอบปล่อยน้ำเสียลงในแม่น้ำลำคลองสาธารณะจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่สังคม

2) การตลาด (Marketing)

การตลาดอาจกล่าวได้ว่าเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม สร้างสรรค์และส่งเสริมผลิตภัณฑ์หรือบริการให้กับองค์การธุรกิจและผู้บริโภค ปัจจุบันงานด้านการตลาดมีความสำคัญในการทำธุรกิจในลำดับต้น ๆ เพราะนั่นหมายถึงแนวทางหรือวิธีการที่องค์การเลือกที่จะดำเนินการเพื่อสร้างความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ทางการตลาดขององค์การ กลยุทธ์การตลาดจึงเป็นเครื่องมือในการรณรงค์ต่อสู้กับคู่แข่งเพื่อแย่งชิงส่วนแบ่งตลาด ทั้งนี้ องค์การจะกำหนดให้มีฝ่ายการตลาดเพื่อเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการกำหนดแผนการตลาดโดยนำเสนอกลยุทธ์การตลาดที่เกี่ยวข้องกับการใช้ส่วนประสมการตลาด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาดให้เหมาะสมเพื่อสนองความต้องการของตลาดเป้าหมาย

การทำงานด้านการตลาดมีส่วนเกี่ยวข้องกับทุกหน้าที่งานในองค์การและมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้บริโภคและผู้จัดจำหน่ายสินค้าซึ่งเป็นคนกลางในการกระจายตัวสินค้าถึงผู้บริโภคได้อย่างทั่วถึง ดังนั้นผู้บริหารควรทำความเข้าใจหน้าที่ทางการตลาดโดยทั่วไปว่าจะมีส่วนช่วยองค์การธุรกิจได้มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ พบว่า การตลาดในปัจจุบันได้ทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์ดังต่อไปนี้ การตลาดทำหน้าที่ในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ การตลาดทำหน้าที่กระจายตัวสินค้าและการตลาดทำหน้าที่ด้านการอำนวยความสะดวก

ปัญหาจริยธรรมด้านการตลาดมักเกี่ยวข้องกับลูกค้าเป็นสำคัญโดยเฉพาะการตลาดมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดจำหน่าย การโฆษณา การประชาสัมพันธ์และการขายโดยบุคคล ตัวอย่างปัญหาในการจัดจำหน่ายโดยเสนอราคาเกินความเป็นจริง มีการโฆษณาสินค้าเกินความเป็นจริงจนทำให้ลูกค้าจำนวนมากหลงเชื่อซื้อสินค้าตามการโฆษณา หรือในกรณีการประชาสัมพันธ์สินค้าได้ให้ข้อมูลผิด ๆ แก่ลูกค้าตัดสินใจซื้อสินค้าบนข้อมูลที่ผิดหรือการที่พนักงานประชาสัมพันธ์สินค้าโดยให้ดื่ม ชม และชิมสินค้าฟรี แต่เมื่อลูกค้าซื้อสินค้าที่ไม่มีคุณภาพต่างจากที่ได้ดื่ม ชม และชิม สำหรับพนักงานขายสินค้าโดยส่วนใหญ่นำเสนอสินค้าด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่ลูกค้าตามเชื่อถือนและวางมัดจำเพื่อซื้อสินค้า เมื่อถึงเวลาส่งมอบสินค้ากลับไม่ได้รับสินค้าตามที่ได้ตกลงกันหรือบางรายไม่ได้รับสินค้าด้วยทำให้ต้องเสียเงินมัดจำไปหลายราย รวมถึงการที่พนักงานการตลาดได้เสนอให้ค่านายหน้าหรือค่าคอมมิชชั่นกับฝ่ายจัดซื้อของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่สั่งซื้อสินค้าจากบริษัทผู้จัดจำหน่ายสินค้า

3) บัญชีการเงิน (Accounting and Financial)

สำหรับสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทยได้ระบุว่า “บัญชีเป็นกระบวนการระบุ วัดค่า บันทึกและติดต่อสื่อสารเหตุการณ์และเกิดขึ้นทางเศรษฐกิจของกิจการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ข้อมูลทางการเงิน” จึงกล่าวได้ว่ากระบวนการทางบัญชีจึงอาจจำแนกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ การระบุ การวัดค่า การบันทึกรายการค่าและการติดต่อสื่อสาร (เอกสารประกอบการประชุม สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, 2542)

ส่วนการเงินเป็นการศึกษาและกำหนดวิธีการที่บุคคล หน่วยงานธุรกิจและองค์การ จะต้องจัดหา แบ่งสรรและใช้ทรัพยากรด้านการเงินโดยคำนึงถึงความเสี่ยงอันจะส่งผลกระทบต่อฐานะด้านการเงินขององค์การธุรกิจได้ จึงอาจกล่าวได้ว่าการเงินเป็นปัจจัยที่ใช้วัดสถานะขององค์การเพื่อ ดึงดูดนักลงทุนให้เข้ามาลงทุนร่วมหรือดึงดูดลูกค้าเพื่อให้การสนับสนุนต่อองค์การฐานะการเงินจะ ช่วยให้อ่างแผนกลยุทธ์อย่างมีประสิทธิภาพไม่เฉพาะในเรื่องของการจัดการด้านการเงินเท่านั้น แต่ยัง ครอบคลุมการจัดการหนี้ การแสวงหาแหล่งเงินทุนและการตัดสินใจเกี่ยวกับการลงทุน กลยุทธ์ด้าน การเงินจึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารฝ่ายการเงินในการกำหนดกิจกรรมรวมถึงการประเมินสถานะทาง การเงินและประเมินผลกระทบที่เน้นความคุ้มค่าในการลงทุนก่อนตัดสินใจดำเนินงานเพื่อปรับเปลี่ยน กลยุทธ์ให้เหมาะสมในแต่ละสถานการณ์

ปัญหาจริยธรรมด้านบัญชีส่วนใหญ่เป็นเรื่องของพนักงานในฝ่ายบัญชีที่ต้องการช่วย ให้ผู้บริหารหรือลูกค้าสามารถตัดสินใจในบางเรื่องได้ถูกต้องและรวดเร็วจึงอาจมอบข้อมูลทางการ บัญชีด้วยความเต็มใจหรืออาจไม่เต็มใจก็ตามทำให้บุคคลอื่นนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้เพื่อแสวงหา ผลประโยชน์ หรือจากการที่นักบัญชีมีการตกแต่งตัวเลขทางบัญชี เพื่อช่วยเหลือบริษัทให้ชำระภาษีได้ น้อยลงหรือเพื่อให้หลบหลีกการชำระภาษีบางประเภท เพื่อผลประโยชน์ของบริษัทหรือการปกปิด ตัวเลขทางการบัญชีทำให้บุคคลภายนอกไม่สามารถรู้สถานะทางการเงินที่แท้จริงของบริษัท ทำให้เกิด ความผิดพลาดในการลงทุนกับบริษัท เป็นต้น ส่วนปัญหาทางจริยธรรมด้านการเงินส่วนใหญ่จะเป็นไป ในกรณีที่พนักงานยักยอกเงินของบริษัทหรือทำการยักยอกถ่ายเทเงินของบริษัทเข้าบัญชีตนเองหรือ ปกปิดข้อมูลของลูกค้าเพื่อให้บริษัทอนุมัติเงินกู้ให้กับลูกค้า เป็นต้น

4) การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management)

ทรัพยากรมนุษย์เป็นแนวทางหรือวิธีการเพื่อให้การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับบุคคล ในองค์การโดยเป็นหน้าที่ของฝ่ายบุคคลหรือฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ การสรรหา การคัดเลือก การประเมินการปฏิบัติงานและการ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ องค์การธุรกิจควรให้ความสำคัญการจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อมุ่งใจเพื่อให้ บุคคลทำงานอยู่คู่กับองค์กรต่อไปได้นานที่สุด การดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์มี ขอบเขตการปฏิบัติงานที่สำคัญใน 4 ลักษณะดังนี้

4.1) การดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสม (Procurement) เป็นขั้นตอนเริ่มต้นของการทำงานด้านทรัพยากรมนุษย์ การที่จะได้มาซึ่งบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่ องค์การต้องการจริง ๆ นั้นจำเป็นต้องใช้กระบวนการทางทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญและเป็นตาม องค์การต้องการจริง ๆ นั้นจำเป็นต้องใช้กระบวนการทางทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญและเป็นระบบ ดังนี้ (1) การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ (2) การพยากรณ์กำลังแรงงาน (3) การเลือกสรร (4) การคัดเลือก (5) การบรรจุ และ (6) การปฐมนิเทศ

4.2) การธำรงรักษาบุคคลในองค์การ (Maintenance) เป็นการปฏิบัติเพื่อให้ บุคคลที่ได้รับการบรรจุเข้าทำงานในแต่ละตำแหน่งมีความพึงพอใจและเต็มที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ และความรับผิดชอบให้นานที่สุด ในขั้นตอนนี้องค์การจะดำเนินการหลาย ๆ อย่างเพื่อสร้างความพึง พพอใจแก่ทุกคนในองค์การ โดยเฉพาะการสร้างทัศนคติที่ดีและการให้ความรัก การสร้างความผูกพัน และการปฏิบัติต่อพวกเขาด้วยความยุติธรรมโดยเฉพาะการจัดสรรผลตอบแทนในรูป ตัวเงิน (Money)

ได้แก่ ค่าจ้าง โบนัสและเงินเดือน เป็นต้น สำหรับผลตอบแทนที่ไม่ใช่ตัวเงิน ได้แก่ สวัสดิการ (Fringe Benefits) ในรูปแบบต่าง ๆ รวมไปถึงการสร้างแรงจูงใจ (Motivation) เพื่อให้ทุกคนสามารถปฏิบัติงานและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและพึงพอใจต่อผลลัพธ์ที่ได้จากการทำงาน

4.3) การประเมินการปฏิบัติงานพนักงาน (Employee Performance Appraisal) เป็นกิจกรรมหลักจัดทำขึ้นเพื่อพิจารณาวิสัยทัศน์ และตีค่าการปฏิบัติงานหรือผลงานของพนักงานเป็นค่าระดับคะแนนต่างกัน หลักการทำงานของผู้ประเมินต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความยุติธรรมความไม่ลำเอียง ไม่มีกลุ่มพวกพ้องและผลประโยชน์ใด ผู้ทำหน้าที่ในการประเมินผลการปฏิบัติงานจะเป็นผู้บังคับบัญชาระดับหัวหน้าเนื่องจากมีความใกล้ชิดกับพนักงานและเข้าใจการทำงานมากที่สุด โดยอาจทำการประเมินในวิธีที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับลักษณะงานและการประกอบธุรกิจขององค์กรด้วย

4.4) การพ้นจากงาน (Withdrawal) เป็นการจัดการเพื่อให้บุคคลในองค์กรพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ และความรับผิดชอบ การให้บุคคลในองค์กรต้องพ้นจากงานนั้น อาจมีความหมายเป็นไปได้ในเชิงบวกและเชิงลบ ตัวอย่างเชิงบวก การเลื่อนตำแหน่ง การเกษียณอายุ และการลาออก ส่วนเชิงลบ การให้ออกและการไล่ออก เป็นต้น

ปัญหาจริยธรรมในงานทรัพยากรมนุษย์ส่วนใหญ่เป็นไปได้ทุกแผนกงานโดยเฉพาะในส่วนของการสรรหาและว่าจ้างที่สามารถเรียกรับเงินสินบนจากผู้สมัครเพื่อให้ได้รับการคัดเลือกและบรรจุเป็นพนักงานของบริษัท การประเมินผลการปฏิบัติงานที่ไม่มีมาตรฐานที่ชัดเจน การตัดค่าจ้างแรงงานแต่ให้พนักงานมาช่วยงานในวันหยุด ปัญหาการจ่ายค่าตอบแทนที่ไม่เป็นธรรมโดยไม่ปฏิบัติตามกฎหมายแรงงาน การไม่ใส่ใจในสุขภาพและความปลอดภัยของพนักงานรวมถึงการให้พนักงานออกจากงานเมื่อได้รับบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยจากการทำงานโดยจ่ายเงินเพียงเล็กน้อย เป็นต้น

สำหรับปัญหาด้านทรัพยากรมนุษย์ที่เกิดจากนโยบายของบริษัทและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในประเทศไทย ตัวอย่างเช่น ในการจ้างงานในหลายบริษัทที่มีการจ้างแรงงานชายมากกว่าแรงงานหญิง การห้ามแรงงานหญิงตั้งครรภ์ หากตั้งครรภ์ก็ให้ออกจากงาน การให้แรงงานชายมีโอกาสในความก้าวหน้าโดยก้าวสู่ตำแหน่งหัวหน้างานได้เร็วและมากกว่าแรงงานหญิง การตรวจสุขภาพพนักงานโดยแอบตรวจเลือดพนักงานเพื่อหาสารเสพติดหรือตรวจเอดส์ เป็นต้น นโยบายในลักษณะนี้ก็ยังไม่สามารถตอบได้ว่าผิดหลักจริยธรรมหรือไม่

5) ด้านการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D)

การวิจัยและพัฒนาเป็นการศึกษาค้นคว้า เพื่อทำให้ผลิตภัณฑ์ขององค์กรมีคุณภาพ มีต้นทุนต่ำ มีความแตกต่างจากคู่แข่งและค้นหาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ องค์กรธุรกิจสามารถดำเนินการในเรื่องเหล่านี้ได้ในลักษณะของการคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ (Innovation) พัฒนาระบบการผลิตใหม่ (Process Innovation) และการลอกเลียนแบบ (Imitation) จากคู่แข่ง

โดยทั่วไปองค์กรธุรกิจที่ใช้กลยุทธ์การเป็นผู้นำด้านต้นทุนจะใช้เวลาวิจัยและการพัฒนาไปในแนวทางเพื่อการคิดค้นและพัฒนาระบบการผลิตอย่างไรที่ใช้ต้นทุนต่ำสุด ในขณะที่องค์กรธุรกิจที่ใช้กลยุทธ์การสร้าง ความแตกต่างจะเน้นการคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่แล้วในตลาดให้เท่าเทียมคู่แข่งหรือดีกว่าคู่แข่งยิ่งขึ้น

องค์กรในปัจจุบันมีการจัดตั้งฝ่ายงานที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยและพัฒนาหลายองค์กรดำเนินการว่าจ้างบริษัทที่มีความเชี่ยวชาญโดยเฉพาะเพื่อเป็นผู้ดำเนินการ (Contract R&D)

หลาย ๆ องค์กรเปิดบริษัทวิจัยและพัฒนาเป็นบริษัทในเครือและรับจ้างวิจัยและพัฒนาให้กับองค์กรอื่น และหลายองค์กรได้เข้าไปร่วมหุ้นกับบริษัทวิจัยและพัฒนาที่มีชื่อเสียงก็มิให้เห็นในปัจจุบัน

ปัญหาจริยธรรมของนักวิจัยส่วนใหญ่ เป็นข้อบกพร่องหรือความผิดพลาดของนักวิจัยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับจรรยาบรรณนักวิจัย เช่น ไม่ทราบจำนวนประชากรและไม่ได้ใช้กลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัย ไม่ทำงานตามแผนการวิจัยหรือระเบียบวิธีวิจัย เช่น เปลี่ยนแปลงแบบสอบถามกลางคัน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยตีข้อมูลเข้าข้างตนเอง ไม่รักษาความลับของผู้ตอบแบบสอบถามและการเขียนรายงานไม่ตรงกับข้อเท็จจริงที่ได้รับการทำวิจัย เช่น การบิดเบือนข้อเท็จจริงเพื่อประโยชน์ของผู้ว่าจ้างให้ทำวิจัย การเขียนรายงานข้อมูลเพื่อเอาใจเจ้านายหรือการจงใจเขียนข้อมูลเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจผิด เป็นต้น (อนิวัช แก้วจำนงค์, 2554)

กรณีศึกษา

จริยธรรมภาคเอกชน: บริษัทในเครือปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (SCG)

บริษัทในเครือ ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (SCG) ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มธุรกิจที่สำคัญ 6 กลุ่ม คือ ธุรกิจเคมีภัณฑ์ กระจก ซีเมนต์ ผลิตภัณฑ์ก่อสร้าง จัดจำหน่ายและการลงทุน บริษัทได้ยึดมั่นจริยธรรมและจรรยาบรรณเป็นหลักในการบริหาร โดยมีอุดมการณ์ในการดำเนินธุรกิจดังนี้

1. ตั้งมั่นในความเป็นธรรมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นผู้ถือหุ้น พนักงาน ผู้บริโภค ผู้ขายสินค้าและบริการให้แก่บริษัทและหน่วยงานราชการเช่นการปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นที่เหมาะสม การไม่ทุจริตราคาสินค้าแก่ผู้บริโภค
2. มุ่งมั่นในความเป็นเลิศ ยึดหลักการว่าทำให้ดีมีคุณภาพ นำมุมมองของลูกค้ามาเป็นมุมมองของผู้ผลิตและบริการให้ดีด้วย
3. เชื่อมมั่นในคุณค่าของคนโดยถือว่าคนเป็นทรัพยากรที่มีค่าและสำคัญที่สุดขององค์กร ต้องดูแลเอาใจใส่ยึดหลักบรรษัทภิบาลเข้ามาบริหารองค์กร
4. ถู่มั่นในความรับผิดชอบต่อสังคม คำนึงถึงชุมชนแวดล้อมที่ทำงานอยู่ผู้บริหารมีนโยบายแนชัดที่ให้บริษัททำประโยชน์ต่อสังคม

คำถาม:

- 1) จากการดำเนินงานของบริษัทในเครือปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (SCG) อย่างมีจริยธรรมทำให้เกิดคุณค่าในการบริหารงานของบริษัทอย่างไรบ้าง

ที่มา: <https://www.gotoknow.org/posts/533356>

6.1.6 ความสำคัญของชื่อเสียงในการเสริมคุณค่าให้กับธุรกิจ

“ชื่อเสียง” หรือ “Reputation” เป็นแนวคิดที่ได้รับการอ้างอิงอย่างกว้างขวางในระดับสากลมาเป็นเวลายาวนาน มีนัยยะเชิงบวกซึ่งบ่งบอกถึงความเป็นที่รู้จัก อาจรวมไปถึงคุณค่าหรือคุณงามความดีที่ผู้คนโดยทั่วไปทั้งที่เกี่ยวข้องโดยตรงหรือโดยอ้อม จะสามารถรับรู้หรือสัมผัสกับสิ่งที่กล่าวถึงนั้นได้ โดยชื่อเสียงอาจเป็นเรื่องของบุคคล สถานที่ องค์กร หรือแม้แต่ผลิตภัณฑ์ ด้วยเหตุที่ “ชื่อเสียง” มีคุณลักษณะเชิงนามธรรมสูง การประเมินชื่อเสียงของบุคคล สินค้า บริการ หรือองค์กร

ใด ๆ แต่เดิมนั้น มักเป็นการประเมินจากคุณค่าที่บุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเกิดความรู้สึกโดยรวม โดยที่ไม่สามารถระบุถึงระดับของชื่อเสียงในเชิงคุณภาพได้อย่างแน่ชัด ว่ามีองค์ประกอบเช่นไร และมีน้ำหนักในมิติต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่ชื่อเสียง กลายเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งยวดในการนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมาย และบทบาทของชื่อเสียงที่มีต่อการเติบโตอย่างต่อเนื่องขององค์กรธุรกิจก็กลายเป็นสิ่งที่ปฏิเสธไม่ได้ในยุคสังคมไร้พรมแดน ทำให้การศึกษาเรื่องชื่อเสียงองค์กร (Corporate Reputation) ได้รับความสนใจมากขึ้น ด้วยจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการวัดประเมินชื่อเสียงให้มีความเป็นระบบที่เชื่อมั่นได้มากที่สุด

ชื่อเสียงองค์กร (Corporate Reputation) เป็นศัพท์เทคนิคที่มีผู้นิยามไว้อย่างมากมาย (Barnett, Jermier และ Lafferty, 2006) ได้สำรวจวรรณกรรม นำมาวิเคราะห์และประเมินการอ้างอิงถึงคำว่าชื่อเสียง จนนำมาตีความหมายของ “ชื่อเสียงองค์กร” ว่า “เป็นการตัดสินโดยรวม (Collective Judgments) ของผู้สังเกตการณ์ (Observers) เกี่ยวกับองค์กรธุรกิจใด ๆ บนพื้นฐานของการประเมิน (Assessments) ถึงผลกระทบด้านการเงิน สังคม และสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับองค์กรนั้นตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมา (Over Time)”

ชื่อเสียงขององค์กรในความรู้สึกของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างกลุ่มกันก็อาจไม่เหมือนกัน เนื่องด้วยปัจจัยด้านอำนาจ (Power) ความเร่งด่วน (Urgency) และความเกี่ยวข้องโดยชอบธรรม (Legitimacy) ซึ่งแต่กลุ่มมีส่วนเกี่ยวข้องอยู่กับองค์กรในแง่มุมที่แตกต่างกันอย่างหลากหลาย (Mitchell, Agle, and Wood, 1997 อ้างถึงใน Mahon and Wartick, 2012)

อีกทั้งยังมีหลักฐานการศึกษาในอดีตที่แนะนำ แนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับชื่อเสียงของบริษัทว่า จะต้องมีการสร้างการผูกพัน (Structured Engagement) กับกลุ่มต่างๆ ที่ชัดเจน ได้แก่ นักลงทุน นักกฎหมาย องค์กรเพื่อสังคม ชุมชน และสื่อ

ด้วยเหตุนี้ องค์กรธุรกิจจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญแก่การจำแนกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ภายนอกออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ภายใต้ง่อนไขที่แตกต่างกัน ในด้านสถานภาพหรือความใกล้ชิด (Status/Proximity) และด้านผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าขององค์กร (Benefits from Organizational Values) เช่น ผู้บริโภคหรือลูกค้าซึ่งได้ประโยชน์จากราคาและคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ผู้จัดจำหน่ายซึ่งได้รับผลกำไรจากการขาย ผู้ถือหุ้นซึ่งมุ่งหวังเงินปันผลจากกำไรของกิจการ ชุมชนซึ่งคาดหวังประโยชน์ร่วมในด้านแรงงาน วัตถุประสงค์ และการพัฒนาท้องถิ่น ฯลฯ

ดังนั้น การวัดประเมินชื่อเสียงขององค์กรธุรกิจ จึงต้องให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก (External Stakeholders) ซึ่งองค์กรมุ่งหวังให้ตนมีชื่อเสียงที่แข็งแกร่งเกิดขึ้นในใจ โดยจำแนกออกเป็นกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียย่อยๆ บนพื้นฐานการสร้างคุณค่าขององค์กร (Organizational Values) ที่สัมพันธ์กับสังคม ภายนอกตามลำดับของโซ่อุปทาน (Supply Chain) ดังนี้

(1) กลุ่มนักลงทุน และผู้ถือหุ้น (Investor and Shareholder) สำหรับธุรกิจขนาดใหญ่แล้ว ผู้ถือหุ้น และนักลงทุนมีบทบาทสำคัญต่อการระดมทุนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาและการเติบโตของกิจการ

(2) กลุ่มผู้ป้อนวัตถุดิบ (Supplier) หมายถึง กลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนทรัพยากรในกระบวนการผลิตขององค์กร ทั้งด้านสถานที่ แรงงาน ความรู้ความชำนาญ อุปกรณ์ทางเทคนิค วัสดุสิ้นเปลือง

(3) กลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ภาครัฐ (Government Executive and Officer) เป็นกลุ่มที่มีบทบาทโดยตรงในการสนับสนุนองค์กรผ่านการตัดสินใจของภาครัฐ ทั้งในเชิงนโยบาย กฎระเบียบ ข้อมูล และการกำหนดกิจกรรมเพื่อสนับสนุนธุรกิจในรูปแบบต่าง ๆ

(4) กลุ่มชุมชนที่ใกล้ชิดทางกายภาพ (Surrounding Community) หมายรวมทั้งกลุ่มชุมชนที่อยู่อาศัยหรือใช้พื้นที่ร่วมกันในบริเวณโดยรอบสถานที่ตั้งของสำนักงานหลัก สาขาหรือโรงงานผลิตที่อาจกระจายอยู่ในท้องถิ่นต่างๆ โดยมีความสัมพันธ์ในฐานะที่เป็นทั้ง “ผู้ให้” และ “ผู้รับ” ที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับองค์กรเสมือนเป็นเพื่อนบ้านกัน

(5) กลุ่มชุมชนเฉพาะทาง (Interest Group/Community) ครอบคลุมกลุ่มองค์กรเอกชนประเภทไม่แสวงกำไรที่ดำเนินงานเพื่อเป้าหมายเฉพาะของตน อาจเป็นกลุ่มเดียวกันกับชุมชนที่มีความใกล้ชิดกับองค์กร ในทางกายภาพ หรือมิใช่ก็ได้ แต่มารวมตัวกันด้วยความสนใจร่วมกัน หรือมีจุดมุ่งหมายเฉพาะของกลุ่มซึ่งอาจสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับแนวทางของธุรกิจก็ได้ โดยการรวมตัวกันในวงที่กว้างขวางสามารถเกิดขึ้นได้ในรูป ของชุมชนบนสังคมออนไลน์ซึ่งสามารถก่อให้เกิดอิทธิพลต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มอื่น ๆ

(6) กลุ่มผู้จัดจำหน่าย (Distributor) ธุรกิจหลายประเภทจำเป็นต้องพึ่งพาผู้แทนจำหน่ายหรือผู้ค้ารายย่อยที่เป็นคนกลางระหว่างบริษัทกับผู้บริโภค กลุ่มผู้แทนจำหน่ายจึงมีบทบาทเป็น “คู่ค้า” รายสำคัญที่อาจมีอิทธิพลต่อลูกค้าได้เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับธุรกิจผลิตสินค้าบริโภคและอุปโภคที่มีประชาชนทั่วไปเป็นผู้บริโภคปลายทาง (End User) ผู้จัดจำหน่ายหรือเอเยนต์จะเป็นกลุ่มที่มีบทบาทอย่างสูงในการกระจายสินค้า

(7) กลุ่มลูกค้า และกลุ่มผู้บริโภคหรือผู้ที่มีศักยภาพจะเป็นลูกค้าได้ในอนาคต (Customer and Prospect Customer/Consumer) ลูกค้าหรือผู้ซื้อผลิตภัณฑ์คือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสำคัญยิ่งเป็นผู้ตัดสินใจความสำเร็จของธุรกิจ นอกเหนือจากการศึกษาชื่อเสียงของธุรกิจจากกลุ่มลูกค้าแล้ว องค์กรควรพิจารณาให้ ครอบคลุมถึงผู้บริโภคในวงกว้าง ซึ่งอาจหมายถึงผู้ที่ยังมิได้เป็นลูกค้าในปัจจุบัน แต่มีศักยภาพที่จะเปลี่ยนสถานภาพมาเป็นลูกค้าของบริษัทได้ในอนาคต

(8) กลุ่มสื่อมวลชน (Media) แม้สื่อมวลชนจะเป็นกลุ่มที่มีจำนวนไม่มากเมื่อเทียบกับกลุ่มอื่น ๆ แต่หากคำนึงถึงอิทธิพลของสื่อที่มีต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแทบทุกกลุ่มในฐานะเป็นสื่อกลาง (Mediator) ในการเผยแพร่ข่าวสารและชักนำความคิดเห็นของประชาชนแล้วก็ถือว่าสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

(9) กลุ่มสาธารณชน (General Public) หมายถึง กลุ่มประชาชนโดยทั่วไปซึ่งยังไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับองค์กรในด้านใดด้านหนึ่ง แต่คือสมาชิกที่อยู่ในสังคมซึ่งธุรกิจจำเป็นต้องเอาใจใส่ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากและมีความหลากหลายของคุณลักษณะทางประชากร (Demographics) และสถานภาพทางเศรษฐกิจ-สังคม (Socio-Economic Status)

สรุป

เป้าหมายของการดำเนินธุรกิจ คือ การสร้างผลกำไร ผลตอบแทน ส่วนแบ่งทางการตลาด ด้วยการใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ซึ่งรูปแบบกลยุทธ์การดำเนินธุรกิจ ต้องไม่นำมาซึ่งการเอาเปรียบและเบียดเบียนผู้บริโภคเองและคู่แข่งกัน ดังนั้นผู้ประกอบการ ต้องให้ความสำคัญกับ จริยธรรมทางธุรกิจกับความคาดหวังของสังคม เมื่อผู้ประกอบการดำเนินธุรกิจ ภายใต้กฎระเบียบอย่างถูกต้องและชัดเจน สามารถช่วยทำให้เศรษฐกิจของประเทศเติบโตได้อย่าง ต่อเนื่อง แต่หากดำเนินธุรกิจที่ไม่โปร่งใส ขาดการนำหลักจริยธรรมมาใช้ ดำเนินงานบนความเห็นแก่ ตัวและประโยชน์ขององค์กรและเจ้าของเป็นสำคัญ ธุรกิจเหล่านั้นอาจนำไปสู่การล่มสลายของ องค์กรธุรกิจ ในขณะที่นั้นแล้วแต่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการ ดังนั้นองค์กรธุรกิจจึงต้องมีความ จำเป็นที่ต้องมีจริยธรรมในการบริหารธุรกิจ เพราะองค์กรธุรกิจดำเนินงานบนพื้นฐานของความมี จริยธรรมและแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม ส่งผลให้ความสามารถในการแข่งขันและการเพิ่มผลผลิต สูงขึ้น รวมทั้งมีการจัดการที่มีจริยธรรมทำให้บริษัทมีความเข้มแข็งมากขึ้น ส่งผลให้สามารถช่วยลด ความจำเป็นที่รัฐต้องออกกฎหมายข้อบังคับและระเบียบต่าง ๆ รวมทั้งช่วยลดการทำลายสิ่งแวดล้อม และ ช่วยปกป้องผู้ที่ทำงานให้กับธุรกิจ

นอกจากนั้นจริยธรรมยังมีผลต่อการทุ่มเทของพนักงาน ความไม่ย่อท้อ ความรู้สึกเชิงบวกที่ เกิดจากการประเมินการทำงานและองค์กรทั้งด้านอารมณ์และด้านกระบวนการคิดที่เกิดขึ้นอย่าง ต่อเนื่องและนำไปสู่ความตั้งใจในการทำงาน ดังนั้นองค์กรธุรกิจจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้ความสำคัญ กับการจำแนกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ภายนอกออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ภายใต้เงื่อนไขที่แตกต่างกัน ในด้าน สถานภาพหรือความใกล้ชิด ด้านผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าขององค์กร ดังนั้นผู้บริหารต้อง ประสานงานและควบคุมดูแลกิจกรรมการผลิตและการดำเนินงาน การตลาด บัญชีและการเงิน ทรัพยากรมนุษย์ และการวิจัยและพัฒนา เพื่อให้ทุกหน้าที่สามารถดำเนินกิจกรรมได้เป็นผลสำเร็จ และส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร

วิธีสอนและ กิจกรรม	1. นำเข้าสู่บทเรียน 2. บรรยายประกอบ Power Point เนื้อหาบทเรียนที่ 6.1 3. ถามตอบเกี่ยวกับการนำจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในธุรกิจ 4. สรุปประเด็นสำคัญและอภิปรายร่วมกัน	
สื่อการสอน	หนังสืออ้างอิง	บรรณานุกรมแนบท้ายหน่วยเรียน
	เอกสารประกอบ	เอกสารประกอบการสอนวิชาจริยธรรมทางธุรกิจ (Business Ethics) บทเรียนที่ 6.1
	วัสดุโสตทัศน	- Power Point บทเรียนที่ 6.1 และ LCD Projector - กรณศึกษา 6.1
งานที่มอบหมาย	ทำแบบฝึกหัดเสริมท้ายบทเรียน	
การวัดผล	1. สังเกตความสนใจในห้องเรียน 2. การตอบคำถามขณะเรียนและการอภิปรายซักถาม 3. ผลงานจากแบบฝึกหัด	

สัปดาห์ที่ 10	ใบเตรียมการสอน	รหัสวิชา 05-052-303
เวลา 3 ชั่วโมง	หน่วยที่ 6 การนำจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในธุรกิจ	
ชื่อบทเรียน	6.2 การนำจริยธรรมไปประยุกต์ใช้กับนโยบายของรัฐ	เวลา 180 นาที
จุดประสงค์การสอน		
	เมื่อได้ศึกษาหน่วยที่ 6 นักศึกษาสามารถ 6.2 เข้าใจการนำจริยธรรมไปประยุกต์ใช้กับนโยบายของรัฐ 6.2.1 อธิบายหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจ 6.2.2 อธิบายบทบาทจริยธรรมของบุคลากรภาครัฐ 6.2.3 อธิบายรัฐบาลกับผลกระทบต่อจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ	

การนำจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในธุรกิจ (ต่อ)

แผนการสอนประจำหน่วย

6.2 การนำจริยธรรมไปประยุกต์ใช้กับนโยบายของรัฐ

6.2.1 หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจ

6.2.2 บทบาทจริยธรรมของบุคลากรภาครัฐ

6.2.3 รัฐบาลกับผลกระทบต่อจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ

บทนำ

การบริหารราชการแผ่นดินจำเป็นต้องมีการกำหนดหน่วยงานหรือองค์กรตามภารกิจหน้าที่ ตั้งแต่ ระดับกระทรวง ทบวงกรม ซึ่งเป็นการบริหารราชการส่วนกลางลงไปจนถึงราชการบริหารส่วนภูมิภาค คือ จังหวัด อำเภอ และราชการบริหารส่วนท้องถิ่น ประเทศไทยยังประสบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันซึ่งเป็นวิกฤตของสังคมที่ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินนโยบายของรัฐ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องสร้างจิตสำนึกทั้งทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องที่ซึ่งมีบทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบายของรัฐและให้บริการแก่ประชาชนเพื่อนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองของประเทศชาติ คุณธรรม และจริยธรรมเป็นคุณสมบัติประจำตัวในแต่ละบุคคลแต่เมื่อบุคคลนั้นอยู่ในองค์กรย่อมต้องพัฒนาเสริมสร้างให้เพิ่มพูนยิ่งขึ้น เพื่อให้กลายเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่ดี ที่ต้องมีภาพลักษณ์ที่ดีทั้งต่อ หน้า และลับหลัง เป็นองค์กรแห่งคุณธรรม มีธรรมาภิบาล มีผลการปฏิบัติงานบรรลุผลตามเป้าหมายเป็นที่พึงพอใจแก่ประชาชนโดยรวม ในหน่วยเรียนนี้ จะกล่าวถึงการดำเนินธุรกิจภายใต้ นโยบายของรัฐ บทบาทที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานรัฐ และรัฐบาลกับผลกระทบต่อจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ

6.2 การนำจริยธรรมไปประยุกต์ใช้กับนโยบายของรัฐ

6.2.1 หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจ

การประกอบธุรกิจมีความเกี่ยวข้องกับหน่วยงานของรัฐอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เริ่มตั้งแต่ การก่อตั้งธุรกิจนั้นขึ้น สำหรับในประเทศไทยการดำเนินการของธุรกิจต้องมีการขออนุญาต มีการขอจดทะเบียน การขออนุมัติดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หากผู้ประกอบการหลีกเลี่ยง กระทำที่ถูกต้องตามหลักการแล้วย่อมทำให้เกิดความเสียหายและมีความผิดทางกฎหมาย เพราะ หน่วยงานของรัฐเหล่านั้นมีหน้าที่กำกับดูแลให้ผู้ประกอบการดำเนินกิจการอย่างถูกต้อง ไม่สร้าง ปัญหาให้แก่ผู้บริโภค หรือต่อพนักงานลูกจ้างและต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ส่วนในต่างประเทศจะมี หน่วยงานรับผิดชอบในด้านมาตรฐาน ความถูกต้องของผู้ประกอบการ (เนตร์พัฒนา ยาวีราช, 2552)

หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจมีหลายหน่วยงานได้แก่ กระทรวง พาณิชยกรรม ทรัพย์สินทางปัญญา สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) กระทรวง แรงงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงอุตสาหกรรม สำนักงาน

มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) กระทรวงสาธารณสุข กรมโรงงานอุตสาหกรรม กรมสรรพากร กรมสรรพสามิต กรมศุลกากร
หน่วยงานเหล่านี้ที่มีหน้าที่สอดส่องดูแลจริยธรรมของสังคมด้วย เป็นต้น

1) กระทรวงพาณิชย์ (Ministry of Commerce)

1.1) หน้าที่กระทรวงพาณิชย์

มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการค้า ธุรกิจบริการ ทรัพย์สินทางปัญญา และราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงพาณิชย์ หรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงพาณิชย์

1.2) บทบาทหลัก

(1) การกิจด้านในประเทศ

- การดูแลราคาสินค้าเกษตรและรายได้เกษตรกร
- ดูแลผู้บริโภคภายใต้กรอบกฎหมายของกระทรวงพาณิชย์
- ส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจการค้า ทั้งการค้าสินค้าและธุรกิจบริการ
- ค้ำครองด้านทรัพย์สินทางปัญญา

(2) การกิจด้านต่างประเทศ

- เจรจาด้านต่างประเทศ ซึ่งประกอบด้วยการเจรจาภายใต้กรอบ WTO FTA อนุภูมิภาค ภูมิภาค ฯลฯ
- จัดระเบียบและบริหารการนำเข้าส่งออก รวมทั้งการขยายข้าวรัฐต่อรัฐ การค้ามันสำปะหลัง สินค้าข้อตกลงต่าง ๆ
- แก้ไขปัญหา และรักษาผลประโยชน์ทางการค้า เช่น การดูแลเรื่อง GSP การเก็บภาษีตอบโต้การทุ่มตลาด
- ส่งเสริมและเร่งรัดการส่งออก (กระทรวงพาณิชย์, 2558)

2) กรมทรัพย์สินทางปัญญา (Department of Intellectual Property)

ภาพที่ 6.1 ตราสัญลักษณ์

กรมทรัพย์สินทางปัญญา

เป็นหน่วยงานส่วนราชการระดับกรม สังกัดกระทรวงพาณิชย์ โดยให้บริการด้านทรัพย์สินทางปัญญาที่สะดวกรวดเร็ว เป็นมาตรฐานสากล เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

พันธกิจ : 1) จัดทะเบียน ค้ำครอง และปกป้องสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาทั้งในและต่างประเทศ 2) ส่งเสริมให้เกิดการสร้างสรรค การบริหารจัดการและการใช้ประโยชน์ทรัพย์สินทางปัญญาในเชิงพาณิชย์

ภารกิจ : ส่งเสริมให้เกิดการสร้างสรรคและใช้ประโยชน์ทรัพย์สินทางปัญญาในเชิงพาณิชย์ รวมทั้งให้

ความคุ้มครองและปกป้องสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางการค้าและการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

บริการ :

2.1) เครื่องหมายการค้า คือ เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์หรือตราที่ใช้กับสินค้าหรือบริการ ซึ่งเครื่องหมายที่ให้ความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ เครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2543 และพระราชบัญญัติ เครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2559 มี 4 ประเภท ดังต่อไปนี้

(1) เครื่องหมายการค้า (Trade Mark) คือ เครื่องหมายที่ใช้กับสินค้าเพื่อแสดงที่ใช้เครื่องหมายการค้า นั้น แตกต่างกับสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่น เช่น บรีส มาม่า กระทิงแดง เป็นต้น

(2) เครื่องหมายบริการ (Service Mark) คือ เครื่องหมายที่ใช้เป็นที่หมายหรือเกี่ยวข้องกับบริการ เพื่อแสดงว่าบริการที่ใช้เครื่องหมายนั้นแตกต่างกับบริการที่ใช้เครื่องหมายบริการของบุคคลอื่น เช่น เครื่องหมายของสายการบิน ธนาคาร โรงแรม เป็นต้น

(3) เครื่องหมายรับรอง (Certification Mark) คือ เครื่องหมายที่เจ้าของเครื่องหมายรับรองหรือจะใช้เป็นที่หมายหรือเกี่ยวข้องกับสินค้าหรือบริการของบุคคลอื่น เพื่อเป็นการรับรองคุณภาพของสินค้า หรือบริการนั้น เช่น เซลล์ชวนชิม แม่ช้อยนางรำ ฮาลาล (HALAL) เป็นต้น

(4) เครื่องหมายร่วม (Collective Mark) คือ เครื่องหมายการค้าหรือเครื่องหมายบริการที่ใช้โดยบริษัทหรือวิสาหกิจในกลุ่มเดียวกัน หรือโดยสมาชิกของสมาคม กลุ่มบุคคล หรือองค์กรอื่นใดของรัฐหรือเอกชน เช่น ตราช่างของบริษัท ปูนซีเมนต์ไทย จำกัด เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า การจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า / ตราสินค้านั้น แสดงถึงสิทธิและความเป็นเจ้าของของผู้ที่ได้จดทะเบียน ซึ่งจะได้สิทธิประโยชน์คุ้มครองตามกฎหมาย ป้องกันผู้อื่นลอกเลียน ก่อให้เกิดความเสียหายทางธุรกิจ ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ต่าง ๆ ดังนี้

(1) เครื่องหมายการค้า ที่จดทะเบียนแล้วจะมีอายุการคุ้มครอง 10 ปี เมื่อครบกำหนดสามารถที่จะต่ออายุได้เป็นคราว ๆ คราวละ 10 ปี

(2) มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการใช้เครื่องหมายการค้าสำหรับสินค้าของท่าน

(3) มีสิทธิในการทำสัญญาอนุญาตหรือโอนสิทธิ ให้ผู้อื่นใช้เครื่องหมายการค้าของท่าน

(4) มีสิทธิฟ้องร้องและเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ในกรณีที่มีผู้ละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าของท่าน

2.2) สิทธิบัตร / อนุสิทธิบัตร (Patent / Petty Patent)

สิทธิบัตร หมายถึง “สิทธิพิเศษที่กฎหมายบัญญัติให้เจ้าของสิทธิเด็ดขาด หรือสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการแสวงหาประโยชน์จากการประดิษฐ์ หรือการออกแบบ ผลิตภัณฑ์ ที่ได้รับสิทธิบัตร นั้น” จากความหมายข้างต้นจะเห็นได้ว่าสิทธิบัตรนั้นยังแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การประดิษฐ์ และการออกแบบผลิตภัณฑ์ ซึ่งทั้งสองประเภท มีความแตกต่างกันดังนี้

การประดิษฐ์ (Invention) หมายถึง ความคิดสร้างสรรค์เกี่ยวกับลักษณะองค์ประกอบโครงสร้างหรือกลไกของผลิตภัณฑ์ รวมทั้งกรรมวิธีในการผลิต การเก็บรักษา หรือการปรับปรุงคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้ดีขึ้น หรือทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ขึ้นใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม

การออกแบบผลิตภัณฑ์ (Product Design) ที่มีลักษณะตามที่กฎหมายกำหนด เป็นสิทธิพิเศษที่ให้ผู้ประดิษฐ์คิดค้นหรือผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์ มีสิทธิที่จะผลิตสินค้า จำหน่ายสินค้าแต่เพียงผู้เดียว ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

อนุสิทธิบัตร หมายถึง หนังสือสำคัญที่รัฐออกให้เพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์จะมีลักษณะคล้ายกันกับการประดิษฐ์แต่เป็นความคิดสร้างสรรค์ที่มีระดับการพัฒนาเทคโนโลยีไม่สูงมาก หรือเป็นการประดิษฐ์คิดค้นเพียงเล็กน้อยและมีประโยชน์ใช้สอยมากขึ้น รวมทั้งกรรมวิธีในการผลิต การรักษาปรับปรุงคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้ดีขึ้น หรือทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ชิ้นใหม่ที่แตกต่างกันไปจากเดิม เช่น กลไกของเครื่องยนต์ ยารักษาโรค วิธีการในการเก็บรักษาพืชผักผลไม้ไม่ให้เน่าเสียเร็วเกินไป เป็นต้น

2.3) สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์

(1) แบบผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช่เป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่

(1.1) แบบผลิตภัณฑ์ที่มีหรือใช้แพร่หลายอยู่แล้ว

(1.2) แบบผลิตภัณฑ์ที่ได้มีการเปิดเผยภาพ สาระสำคัญ

(1.3) แบบผลิตภัณฑ์ที่ได้มีการประกาศโฆษณามาก่อน

(1.4) แบบผลิตภัณฑ์ที่คล้ายกับแบบผลิตภัณฑ์ประเภทที่ (1.1)-(1.3)

(2) แบบผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

(3) แบบผลิตภัณฑ์ที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

2.4) ลิขสิทธิ์ (Copyright) หมายถึง สิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะกระทำการใด ๆ เกี่ยวกับงานที่ผู้สร้างสรรค์ได้ริเริ่มโดยการใช้สติปัญญาความรู้ ความสามารถ และความวิริยะอุตสาหะของตนเองในการสร้างสรรค์ โดยไม่ลอกเลียนงานของผู้อื่นโดยงานที่สร้างสรรค์ต้องเป็นงานตามประเภทที่กฎหมายลิขสิทธิ์ให้คุ้มครอง โดยผู้สร้างสรรค์จะได้รับความคุ้มครองทันทีที่สร้างสรรค์โดยไม่ต้องจดทะเบียน

การแจ้งข้อมูลลิขสิทธิ์ต่อกรมทรัพย์สินทางปัญญา ได้จัดให้มีบริการ รับจดแจ้งข้อมูลลิขสิทธิ์ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น การจัดทำฐานข้อมูลเพื่อให้เป็นแหล่งค้นหาสำหรับผู้ที่ต้องการติดต่อขออนุญาตใช้ผลงานของเจ้าของลิขสิทธิ์เพื่อประโยชน์ในทางธุรกิจเป็นสำคัญ

ประเภทงานที่กฎหมายลิขสิทธิ์ให้ความคุ้มครอง งานวรรณกรรม (หนังสือ บทความ บทกลอน) นาฏกรรม (ท่าเต้นท่ารำ) ศิลปกรรม (ภาพวาด ภาพถ่าย) ดนตรีกรรม (เนื้อร้อง ทำนองเพลง) โสตทัศนวัสดุ (วีซีดีดีวีดี) ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง (เทป ซีดีเพลง) งานแพร่เสียงแพร่ภาพ (รายการวิทยุโทรทัศน์) หรืองานอื่นใดในแผนวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์หรือแผนกศิลปะ

2.5) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ คือ เครื่องหมายที่ใช้กับสินค้าที่มาจากแหล่งผลิตที่เฉพาะเจาะจง ซึ่งคุณภาพหรือชื่อเสียงของสินค้านั้น ๆ เป็นผลมาจากการผลิตในพื้นที่ดังกล่าว GI จึงเปรียบเสมือนเป็นแบรนด์ของท้องถิ่นที่บ่งบอกถึงคุณภาพและแหล่งที่มาของสินค้า

75 สินค้า GI ไทยมีอะไรบ้าง

ข้าว 9 รายการ

- ข้าวหอมมะลิสุรินทร์
- ข้าวสังข์หยดเมืองพัลุง
- ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้
- ข้าวหอมทองสกทราวิ
- ข้าวเจ้าเขมเส้าไห้
- ข้าวเหนียวขาวกาฬสินธุ์
- ข้าวเหลืองประทิวชุมพร
- ข้าวกำลังนา
- ข้าวไร้มันหัวเพชรบุรี

ผัก/ผลไม้ 33 รายการ

- ส้มโอบนครชัยศรี
- ส้มโอบขาวแดงกว๊านขาม
- ส้มโอบขาวใหญ่สมุทรสงคราม
- ส้มโอบทับทิมสยามปากพะยูน
- ส้มโอบอุบลราชธานี
- ส้มโอบท่าซ้อยเมืองพิจิตร
- ส้มโอบศรีราชา
- ส้มโอบระดุมแดงเชียงราย
- ส้มโอบระดุมแดง
- ส้มโอบระดุมเก็ด
- ส้มโอบระดุมห้วย
- ส้มโอบระดุมท่าอุเทน
- ส้มโอบระดุมบ้านคา
- ส้มโอบองคั้นห้วยสี
- ลำไยอบแห้งเนื้อสีทองลำพูน
- มะขามหวานเพชรบูรณ์
- กระเทียมหนองบัว
- ทุเรียนนนท์
- ทุเรียนป่าละอู
- ทุเรียนปราจีน
- กล้วยเล็บมือนางชุมพร
- ลิ้นจี่คอมพิวเตอร์สงคราม
- ชมพู่เพชร
- ลิ้นจี่นครพนม
- หนามแก้วสมุทร
- ส้มสีทองน่าน
- มะพร้าวเกาะพะงัน
- มะนาวเพชรบุรี
- มะม่วงน้ำดอกไม้สีทองบางเจ้า
- มะยงชิดนครนายก
- มะปรางหวานนครนายก
- พริกบางช้าง

ผ้า(ไหม+ผ้าฝ้าย) 8 รายการ

- ผ้าตีนจกแม่แจ่ม
- ผ้าครามธรรมชาติสกลนคร
- ผ้าไหมยกดอกลำพูน
- ผ้าไหมแพรวากาฬสินธุ์
- ผ้าไหมมัดหมี่ราชบุรี
- เส้นไหมไทยพื้นบ้านอีสาน
- ผ้าฝ้ายทอมลสมนและบ้านห้วยท่อม
- ผ้าไหมมัดหมี่อินดินแดงบุรีรัมย์

หัตถกรรม/อุตสาหกรรม 9 รายการ

- จักสานพนมสนธิ์
- ครกหินอ่างศิลา
- รมบ่อสร้าง
- เครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียง
- ศิลาดลเชิงไหม
- มุกภูเก็ต
- เครื่องปั้นดินเผาเกาะเกร็ด
- ญอกมละบัวน่าน
- ชามโกสุมพิสัย

ไวน์-สุรา 1 รายการ

- ไวน์ที่ราบสูงอุตรดิตถ์

ณ วันที่ 28 ธ.ค. 59

ภาพที่ 6.2 75 สินค้า 75 ชนิด ที่ขึ้นทะเบียน GI

ภาพที่ 6.3 ตราสัญลักษณ์
สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย

ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ไทย คือ ตราของกรมทรัพย์สินทางปัญญาที่ออกให้แก่ผู้ผลิตสินค้า GI เพื่อรับรองว่าเป็นสินค้า ที่มาจากแหล่งภูมิศาสตร์ที่ได้รับขึ้นทะเบียนไว้ โดยต้องปฏิบัติตาม คู่มือและแผนการควบคุมนั้นแล้ว

2.6 การป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ทรัพย์สินทางปัญญา
แนวทางปฏิบัติเมื่อเจ้าของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาถูกละเมิด

- (1) กรณีถูกละเมิดเครื่องหมายการค้า
- (2) กรณีถูกละเมิดลิขสิทธิ์
- (3) กรณีถูกละเมิดสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตร

แนวทางปฏิบัติกรณีถูกกล่าวหาว่าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา

- (1) กรณีถูกกล่าวหาว่าละเมิดเครื่องหมายการค้า
- (2) กรณีถูกกล่าวหาว่าละเมิดลิขสิทธิ์
- (3) กรณีถูกกล่าวหาว่าละเมิดสิทธิบัตร

2.7 ความลับทางการค้า (Trade Secrets) หมายถึง ข้อมูลการค้าซึ่งยังไม่รู้จัก

กันโดยทั่วไป และมีประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ผู้ควบคุมความลับทางการค้าจะต้องมีมาตรการ ที่เหมาะสมในการเก็บความลับ ทางการค้า

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความลับทางการค้า คือ พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2545 โดยให้ความ

คุ้มครองข้อมูลที่เป็นความลับทางการค้าอย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพ ผู้ที่เป็นเจ้าของความลับทางการค้าจะได้รับความคุ้มครองตลอดไปตราบเท่าที่ความลับทางการค้านั้นยังคง เป็นความลับอยู่

2.8) แบบผังภูมิของวงจรรวม คือ แบบแผนผังหรือภาพที่สร้างขึ้นไม่ว่าจะปรากฏในรูปแบบใดหรือวิธีใดเพื่อให้เห็นถึงการจัดวางให้เป็นวงจรรวม จากคำนิยามดังกล่าวจะเห็นได้ว่า แบบของวงจรไฟฟ้าที่ได้ออกแบบขึ้นมา หรือที่เรียกว่า LAYOUT DESIGN และตัวชุดหน้ากากหรือแผ่นบัง MASK WORK ซึ่งเป็นตัวต้นแบบที่ใช้ในการสร้างให้เกิดแบบผังภูมิ ก็จัดว่าอยู่ในข่ายที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายนี้ด้วยเช่นกัน

2.9) การระงับข้อพิพาท

กรมทรัพย์สินทางปัญญาได้จัดทำกระบวนการระงับข้อพิพาทด้านทรัพย์สินทางปัญญาขึ้น เพื่อเป็นทางเลือกในการแก้ไขปัญหาด้านทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดขึ้นและอำนวยความสะดวกในการระงับข้อพิพาทให้แก่คู่พิพาทโดยใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการ และการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ซึ่งจะเป็นผลดีแก่คู่พิพาททั้งสองฝ่ายในการช่วยยุติปัญหาที่เกิดขึ้นได้ในเวลาอันรวดเร็ว ประหยัด และเป็นธรรม (**กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2559**)

3) สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) (Office of the Consumer Protection Board)

ภาพที่ 6.4 ตราสัญลักษณ์

สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.)

สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นหน่วยงานที่มีฐานะเทียบเท่ากรม สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2541 มีอำนาจหน้าที่ 7 ประการในการช่วยเหลือผู้บริโภค ดังนี้

(1) รับรู้เรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อน หรือเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำของผู้ประกอบการธุรกิจ เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ผู้บริโภคที่ถูกเอาเปรียบ หรือได้รับอันตรายจากสินค้าหรือบริการสามารถร้องเรียนได้ที่สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ทำเนียบรัฐบาลด้วยตนเอง หรือจดหมาย หรือสายด่วนร้องทุกข์ 1166

(2) ติดตามและสอดส่องพฤติการณ์ของผู้ประกอบการซึ่งกระทำการอื่นมีลักษณะละเมิดสิทธิของผู้บริโภค และจัดให้มีการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้าหรือบริการเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค

(3) สนับสนุนหรือทำการศึกษาและวิจัยปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคร่วมกับสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานอื่นเพื่อดำเนินการช่วยเหลือผู้บริโภคได้ตรงกับปัญหาและความต้องการ

(4) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการศึกษาแก่ผู้บริโภคระดับการศึกษาเกี่ยวกับความปลอดภัยและอันตรายอันอาจได้รับจากสินค้าหรือบริการ เพื่อให้ผู้บริโภคได้เรียนรู้และเข้าใจปัญหาวิธีการป้องกันและหลีกเลี่ยงเพื่อให้สามารถคุ้มครองตนเองได้ในเบื้องต้นก่อน

(5) ดำเนินการเผยแพร่วิชาการและให้ความรู้และการศึกษาแก่ผู้บริโภคเพื่อสร้างนิสัยในการบริโภคที่เป็นการส่งเสริมพละทานามัย ประหยัด และการใช้ทรัพยากรของชาติให้เป็นประโยชน์มากที่สุด โดยสำนักงานฯ มีรายงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบงานด้านนี้โดยตรงคือ กองเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ดำเนินการเผยแพร่ ความรู้ทางวิชาการในด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค ทางสื่อต่าง ๆ มีเอกสารบทความ ข่าวสารเผยแพร่

(6) ประสานงานกับส่วนราชการ หรือหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุมส่งเสริมหรือกำหนดมาตรฐานของสินค้าหรือบริการ สำนักงานฯ มีหน่วยงานรับผิดชอบในด้าน การคุ้มครองผู้บริโภคด้านการโฆษณา ด้านฉลาก ด้านสัญญา โดยประสานงานกับส่วนราชการหรือหน่วยงานที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคให้ได้รับความปลอดภัยและได้รับความเป็นธรรม จากการซื้อสินค้าในการตรวจสอบสินค้าบริการ สินค้าที่ไม่ได้มาตรฐานเช่นสินค้าปลอมปน สินค้าเลียนแบบ สินค้าขายเกินราคา สินค้ามีปริมาณไม่ตรงตามมาตราซึ่งตวงวัด จะมีการประสานกับกรมการค้าภายใน กรมทะเบียนการค้า เจ้าหน้าที่ตำรวจกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจดำเนินการตรวจสอบ จับกุม และดำเนินคดีกับผู้ประกอบการ

(7) ปฏิบัติการอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการเฉพาะเรื่องมอบหมาย เช่น การแจ้งหรือโฆษณาข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายหรือเสื่อมเสียแก่สิทธิของผู้บริโภค ประสานงานเร่งรัดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของผู้บริโภค ดำเนินการด้านกฎหมายคดีแพ่งและคดีอาญาแก่ผู้กระทำการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค ฟ้องเรียกค่าเสียหายให้แก่ผู้บริโภคที่ร้องขอ (สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค, ม.ป.ป.)

4) กระทรวงแรงงาน (Ministry of Labour)

ภาพที่ 6.5 ตราสัญลักษณ์

กระทรวงแรงงาน

กระทรวงแรงงานเป็นองค์กรภาครัฐในการบริหารแรงงาน พัฒนาประชาชนให้มีความก้าวหน้า มีศักยภาพสนับสนุนขีดความสามารถในการแข่งขัน มีหลักประกันมั่นคง และคุณภาพชีวิตที่ดี นับเป็นกระทรวงที่กำกับดูแลหน่วยงาน สถานประกอบการอย่างมีจริยธรรมต่อพนักงานลูกจ้าง

พันธกิจของกระทรวงแรงงาน **กระทรวงแรงงาน (2552)** คือ

(1) การเพิ่มศักยภาพแรงงาน และผู้ประกอบการ ให้พร้อมรับกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง และให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของประเทศ

(2) คุ้มครองและส่งเสริมให้แรงงานมีความมั่นคงในการทำงาน มีหลักประกัน และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

- (3) พัฒนาระบบทรวง ให้เป็นองค์กรธรรมาภิบาล
- (4) พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างบูรณาการ เพื่อการบริหารจัดการ และให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ
- (5) ส่งเสริมความร่วมมือด้านแรงงานระหว่างประเทศ

ที่มา: www.mol.go.th

5) กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน (Department of Labour Protection and Welfare)

เป็นองค์กรหลักในการกำหนดและพัฒนา
มาตรฐานแรงงาน เสริมสร้างความมั่นคงด้านสภาพ
การจ้างและสภาพการทำงานให้แรงงานมีคุณภาพ
ชีวิตที่ดี

พันธกิจของกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน (กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน, 2561)

- ภาพที่ 6.6** ตราสัญลักษณ์กรมสวัสดิการ
และคุ้มครองแรงงาน
- (1) พัฒนาระบบบริหารจัดการด้านแรงงานของ
ประเทศไทยให้เทียบเท่ามาตรฐานสากล
 - (2) สร้างและยกระดับคุณภาพชีวิตและความปลอดภัยในการทำงาน
 - (3) พัฒนาความร่วมมือระหว่างนายจ้างและลูกจ้างบนพื้นฐานความไว้วางใจซึ่งกัน
และกัน
 - (4) สร้างความเชื่อมั่น การมีส่วนร่วมและความร่วมมือเพื่อยกระดับการบริหาร
จัดการด้านแรงงานในทุกภาคส่วน
 - (5) ส่งเสริมให้นายจ้างปฏิบัติตามกฎหมายอย่างมีความรับผิดชอบ
 - (6) เสริมสร้างพัฒนาองค์กรและศักยภาพของบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่าง
มีประสิทธิภาพบนพื้นฐานของคุณธรรม
- อำนาจหน้าที่ของกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน**
- (1) กำหนดและพัฒนามาตรฐานแรงงาน ร่วมทั้งการส่งเสริมกำกับดูแลให้การ
รับรองสถานประกอบกิจการที่มีการบริหารจัดการตามมาตรฐานแรงงาน ที่สอดคล้องกับ
มาตรฐานสากล
 - (2) คุ้มครองดูแลแรงงานทั้งในระบบและนอกระบบ ให้ได้รับสิทธิประโยชน์ตามที่
กฎหมายกำหนดและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

(3) ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ กฎหมายว่าด้วยแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

(4) ดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาระบบความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน

(5) ส่งเสริมพัฒนาและเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจด้านมาตรฐานแรงงานคุ้มครองแรงงาน ความปลอดภัยในการทำงาน แรงงานสัมพันธ์ แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ และสวัสดิการแรงงาน

(6) ส่งเสริมและดำเนินการให้มีการจัดสวัสดิการแรงงาน

(7) ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ข้อพิพาทแรงงาน และความไม่สงบด้านแรงงาน

(8) พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศด้านสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน จัดทำแผนงานและประสาน

(9) แผนปฏิบัติงานของกรมให้สอดคล้องกับนโยบาย และยุทธศาสตร์ ด้านแรงงาน และพัฒนาอาชีพของกระทรวง

(10) ปฏิบัติการตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานหรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ที่มา: www.labour.go.th

6) กระทรวงวัฒนธรรม (Ministry of Culture)

เป็นหน่วยงานของรัฐที่ก่อตั้งขึ้นมาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง สร้างจิตสำนึกค่านิยม คุณธรรม และจริยธรรมที่ดั่งงามของคนในชาติ

ภาพที่ 6.7 ตราสัญลักษณ์

กระทรวงวัฒนธรรม

พันธกิจของกระทรวงวัฒนธรรม คือ

(1) ทำนุบำรุงศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติ และสนองงานสำคัญของสถาบันชาติศาสนา พระมหากษัตริย์ ให้มีการสืบทอดและพัฒนาอย่างยั่งยืน

(2) บูรณาการศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมประชาชนและชุมชน

(3) การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ทั้งระดับชุมชน ท้องถิ่น ชาติ และนานาชาติด้วยมิติทางวัฒนธรรม

(4) บูรณาการความร่วมมือในการบริหารจัดการองค์ความรู้ และมรดกศิลปวัฒนธรรมให้เกิดประโยชน์แก่สังคมไทย และสังคมโลก ปลุกฝังให้ประชาชนมีสำนึกในวัฒนธรรมของตน และนำมาใช้ในการดำรงชีวิตมีสถาบันทางสังคม เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันชุมชน

สถาบันทางศาสนา ฯลฯ มีความเข้มแข็งทำหน้าที่เป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ

ที่มา : www.m-culture.go.th

7) กระทรวงอุตสาหกรรม (Ministry of Industry)

ทิศทางและแนวทางการดำเนินงานด้านการมาตรฐาน
ของ สมอ.

ภาพที่ 6.8 ตราสัญลักษณ์

กระทรวงอุตสาหกรรม

(1) สถานะด้านการมาตรฐานระหว่างประเทศในปัจจุบัน กิจกรรมด้านการมาตรฐานที่เป็นสากล ซึ่งประกอบด้วย 3 กิจกรรมหลัก ได้แก่ มาตรวิทยา (Metrology) การกำหนดมาตรฐาน (Standards Development) และการตรวจสอบและรับรอง (Conformity Assessment) เป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญของประเทศที่สามารถช่วยให้นักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเป็นไปอย่างยั่งยืน เนื่องจากกิจกรรมด้านการมาตรฐานสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการผลิตหรือทำให้การบริการมีคุณภาพ ปัจจุบันกิจกรรมด้านการมาตรฐานมีความหลากหลายมากขึ้น ไม่ได้จำกัดเฉพาะใน

ภาคอุตสาหกรรมเท่านั้น แต่มีการกำหนดและใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ อย่างกว้างขวาง เช่น การบริหาร การบริการด้านสุขภาพ ความปลอดภัย สิ่งแวดล้อม และการประหยัดพลังงาน ทั้งนี้ เพื่อให้มีกรอบกติกาหรือแนวทางที่ชัดเจน ช่วยให้เกิดการยอมรับผลิตภัณฑ์และบริการซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ กิจกรรมด้านการมาตรฐานยังก่อให้เกิดการถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ด้วย ดังนั้น กิจกรรมด้านการมาตรฐานจึงเป็นสิ่งที่ทำให้สมรรถนะระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศเพิ่มขึ้น โดยที่ทุกภาคส่วน ทั้งรัฐ ธุรกิจ และสังคม ล้วนมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการมาตรฐานทั้งสิ้น นับตั้งแต่มีการจัดตั้งองค์การการค้าโลกในปี พ.ศ. 2538 ได้มีการกำหนดแนวปฏิบัติสำคัญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้มาตรฐานและกฎระเบียบทางวิชาการ เพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้าระหว่างประเทศ ภายใต้ความตกลงว่าด้วยการขจัดอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (WTO-TBT) ซึ่งมีสาระสำคัญ คือ ให้ประเทศสมาชิกใช้มาตรฐานสากลหรือปรับมาตรฐานของประเทศให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และให้มีการยอมรับผลการตรวจสอบและรับรองซึ่งกันและกันโดยผ่านกระบวนการการรับรองระบบงานตามมาตรฐานสากล มาตรฐานจึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญทางการค้า ที่สร้างความชอบธรรมในการแข่งขัน ประเทศที่มีระบบการมาตรฐานที่เข้มแข็งซึ่งมักเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว จึงมักจะได้เปรียบในการแข่งขัน ดังนั้น ประเทศที่ระบบการมาตรฐานไม่เข้มแข็งจะเสียเปรียบหรือพบอุปสรรคทางการค้าระหว่างประเทศอยู่เสมอ

(2) การดำเนินงานด้านการมาตรฐานของประเทศไทย

การดำเนินงานด้านการมาตรฐานของประเทศไทยมีมาเป็นระยะเวลาพอสมควรแล้ว แต่ถือว่ามี การเริ่มดำเนินการอย่างจริงจังจึงเมื่อมีการตราพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 ขึ้นในปี พ.ศ. 2511 โดยสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงาน มีภารกิจหลักในการคุ้มครองอุตสาหกรรมภายในประเทศ และการคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ โดยการกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมในประเทศ และการควบคุมผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมทั้งที่ผลิตในประเทศและที่นำเข้าจากต่างประเทศให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด การดำเนินงานของ สมอ. ในปัจจุบัน ได้

ขยายขอบข่ายการดำเนินงานออกไปกว้างขวางยิ่งขึ้น โดยครอบคลุมภารกิจที่กำหนดมาตรฐานอื่นที่ไม่จำกัดเฉพาะผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมด้วย เช่น ระบบการบริหารจัดการ บริการ บุคลากร หน่วยงานการพัฒนาผู้ประกอบการ SMEs และวิสาหกิจชุมชน การเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการไทยในเวทีการค้าระหว่างประเทศ และการรับรองความสามารถของหน่วยงานตรวจสอบและรับรองตามมาตรฐานสากล

8) สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.)

(Industrial Standards Institute)

กระทรวงอุตสาหกรรม เป็นสถาบันมาตรฐานแห่งชาติที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ.2511 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2531 มีหน้าที่ดำเนินงานด้านมาตรฐานของประเทศเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมอุตสาหกรรมหรือเศรษฐกิจของประเทศ

สมอ. มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมพ.ศ.2511 มติคณะรัฐมนตรี นโยบายรัฐบาล แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายและแผนแม่บทของกระทรวงอุตสาหกรรม

ภารกิจของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

(1) กำหนดนโยบายและแผนหลักด้านการมาตรฐานของประเทศ ให้เป็นไปตามแนวสากล โดยให้หน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนเข้าร่วมดำเนินการอย่างเป็นระบบ

(2) ปฏิบัติงานและพัฒนาด้านการมาตรฐานภายใต้ พ.ร.บ. มาตรฐานฯ และมติ ค.ร.ม. เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค ความปลอดภัย พิทักษ์สิ่งแวดล้อม ประหยัดพลังงาน และพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศให้สามารถแข่งขันได้ ในตลาดโลก

(3) ดูแลรักษาผลประโยชน์ของประเทศในด้านการมาตรฐานไม่ให้เป็นอุปสรรคต่อการค้าของประเทศ

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ได้ดำเนินงานด้านการรับรอง เพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลตามแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คือ

(1) รับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (Product Certification) โดยการอนุญาตให้แสดงเครื่องหมายมาตรฐานกับผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐาน

(2) รับรองขีดความสามารถห้องปฏิบัติการ (Laboratory Accreditation) โดยการดำเนินการรับรองห้องปฏิบัติการตามหลักเกณฑ์เช่นเดียวกับมาตรฐานของต่างประเทศหรือระหว่างประเทศ

(3) รับรองระบบคุณภาพ (Quality System Certification) โดยการดำเนินการรับรองระบบคุณภาพตามอนุกรมมาตรฐาน ISO 9000 ซึ่งเป็นมาตรฐานระดับชาติและมีเนื้อหาตลอดจนรูปแบบ เช่นเดียวกับมาตรฐานขององค์การมาตรฐานระหว่างประเทศ ISO 9000 และ ISO 14000 การรับรองคุณภาพนี้เป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการ ผู้ส่งมอบ หรือผู้ซื้อสินค้า ให้เกิดความเชื่อมั่นในคุณภาพสินค้า ทำให้ตลาด ต่างประเทศทั่วโลกยอมรับการรู้เรื่องระบบคุณภาพนี้

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) และสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ได้ร่วมดำเนินการรับรองระบบการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุม

ในการผลิตอาหาร Hazard Analysis and Critical Control Point (HACCP) System หรือมาตรฐานการรับความปลอดภัยของอาหารที่ปราศจากสารปนเปื้อนสารเคมี เชื้อจุลินทรีย์ แบคทีเรียต่าง ๆ เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจในคุณภาพความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์อาหารที่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอาหารใช้ในกระบวนการผลิต ตามโครงการมาตรฐาน อาหารระหว่างประเทศกำหนดให้ HACCP. เป็นเกณฑ์ในการตรวจประเมินเพื่อให้การรับรองผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับลูกค้า ระบบนี้เกี่ยวกับการส่งออกและนำเข้าผลิตภัณฑ์อาหารในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก

ภารกิจหลักของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม คือ การกำหนดนโยบายและแผนหลักด้านมาตรฐานการผลิตให้เป็นไปตามแนวสากลอย่างเป็นระบบ ปฏิบัติงานและพัฒนามาตรฐานเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค ความปลอดภัยในการใช้ผลิตภัณฑ์ พิทักษ์สิ่งแวดล้อม ประหยัดพลังงาน และพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก ดูแลรักษาผลประโยชน์ของประเทศในด้านมาตรฐานไม่ให้เป็นอุปสรรคต่อการค้าของประเทศ

กิจกรรมด้านการมาตรฐานของ สมอ.

(1) การกำหนดมาตรฐาน

(1.1) มาตรฐานระดับประเทศ กำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มอก.) ประเภทบังคับและไม่บังคับ ตามความต้องการ และการขยายตัวของอุตสาหกรรม การค้า และเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งนโยบายของรัฐ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคส่งเสริมให้อุตสาหกรรมแข่งขันได้ในตลาดโลก และรักษาสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ

(1.2) มาตรฐานระดับสากล ร่วมกำหนดมาตรฐานกับองค์กรสากลที่สำคัญ คือ องค์กรระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (International Organization for Standardization: ISO) คณะกรรมาธิการระหว่าง ประเทศว่าด้วยมาตรฐานสาขาอิเล็กทรอนิกส์ (International Electrotechnical Commission : IEC) และโครงการมาตรฐานอาหารระหว่างประเทศ (Codex)

(2) การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์

(2.1) การรับรองตามมาตรฐานของสถาบันระหว่างประเทศสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมให้การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์โดยการอนุญาตให้ แสดงเครื่องหมายมาตรฐาน จำนวน 5 แบบ

ภาพที่ 6.9 แสดงเครื่องหมายมาตรฐาน

(2.2) การรับจดทะเบียนผลิตภัณฑ์

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ให้การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชั่วคราว โดยการจดทะเบียนผลิตภัณฑ์ สำหรับผลิตภัณฑ์ที่ยังมิได้ กำหนดมาตรฐานตามมติ คณะรัฐมนตรี

(2.3) การเป็นหน่วยตรวจให้กับสถาบันมาตรฐานต่างประเทศ

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยตรวจของสถาบันมาตรฐานการต่างประเทศ เพื่อรับรองมาตรฐาน อุตสาหกรรมของประเทศญี่ปุ่น (JIS MARKS) ของประเทศเยอรมัน (VDE) เฉพาะเครื่องใช้ไฟฟ้าประเทศ ศรีลังกาและประเทศฟิลิปปินส์ นอกจากนี้ยังตรวจติดตามผลให้กับประเทศสาธารณรัฐอัฟริกาใต้ (SABS) ด้วย

(2.4) การรับรองฉลากเขียว (Green Label)

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ร่วมกับสถาบันสิ่งแวดล้อมไทยดำเนินโครงการฉลากเขียวเพื่อให้การรับรองโดยให้ใช้ฉลากเขียว สำหรับผลิตภัณฑ์ทั้งนี้เพื่อช่วยลดมลภาวะจากสิ่งแวดล้อม และเพื่อผลักดันให้ผู้ผลิตใช้เทคโนโลยี หรือวิธีการผลิต ที่ให้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อย

(3) การรับรองระบบ

(3.1) การรับรองสุขลักษณะโรงงานอุตสาหกรรมอาหาร (Hygiene)

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ได้ให้บริการให้คำปรึกษา แนะนำและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอาหาร ในการจัดระบบสุขลักษณะให้ได้ ตามมาตรฐานสากล

(3.2) การรับรองระบบ การวิเคราะห์อันตราย และจุดวิกฤตที่ต้องควบคุม ในการผลิต (HACCP) สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ได้ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) จัดทำโครงการร่วม เพื่อให้การรับรอง HKCCP ตามมาตรฐาน มอก. 7000

(4) การรับรองระบบงาน

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ได้ดำเนินการรับรองระบบงาน (Accreditation) เพื่อจัดระบบมาตรฐานของประเทศ ให้สอดคล้องกับสากล โดยได้รับความเห็นชอบ จากคณะรัฐมนตรีให้จัดตั้งคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วย การรับรองระบบงานขึ้น เพื่อให้การรับรอง ระบบงานตามมาตรฐานสากลด้านการรับรองระบบคุณภาพ การรับรองระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม ห้องปฏิบัติการ หน่วยตรวจ และการจดทะเบียนบุคลากรผู้ทรงคุณวุฒิ หลักสูตรและองค์กร ผูกอบรวม ด้านการมาตรฐาน

(5) การบริการข้อเสนอเทศมาตรฐาน

ศูนย์สนเทศ สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ให้บริการ ข้อเสนอเทศด้านการมาตรฐานแก่ผู้ประกอบการและผู้สนใจทั่วไป เช่น ฐานข้อมูลมาตรฐาน กฎระเบียบ ทางวิชาการ ระบบการควบคุมคุณภาพทั้งของไทย ต่างประเทศ และระหว่างประเทศ เป็นต้น

(6) การปฏิบัติตามพันธกรณีความตกลงภายใต้องค์การการค้าโลก

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เป็นแกนกลางในการปฏิบัติตามพันธกรณีตามมติคณะรัฐมนตรี ได้แก่ ความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (Agreement on Technical Barriers to Trade) ความตกลงว่าด้วยการบังคับใช้มาตรการด้าน สุขอนามัย และสุขอนามัยพืช (Agreement on the application of Sanitary and Phytosanitary Measures: SPS)

(7) งานด้านมาตรฐานการรับรองระดับสากลและระดับภูมิภาค

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมได้เข้าร่วมกิจกรรมด้าน มาตรฐานและการรับรองกับองค์การและหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในระดับ สากลและระดับภูมิภาค เพื่อ ประโยชน์ทางการค้าอุตสาหกรรมและวิชาการ

(7.1) ระดับสากล ISO

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของ องค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (International Organization for Standardization - ISO) ภายใต้การดูแลของคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการมาตรฐานระหว่างประเทศ (กมป.) เพื่อ ร่วมดำเนินการด้านการกำหนดมาตรฐานระหว่างประเทศ IEC สมอ. เป็นสมาชิกร่วมดำเนินงานกับ คณะกรรมาธิการระหว่างประเทศ ว่าด้วยมาตรฐานสาขาอิเล็กทรอนิกส์ (International Electrotechnical commission - IEC) ประเทศไทย โดย สมอ. ได้เป็นสมาชิกร่วมดำเนินการ กับโครงการมาตรฐานอาหารระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นโครงการร่วมขององค์การอาหาร และเกษตรกร แห่งสหประชาชาติ หรือ FAO และองค์การอนามัยโลก WHO (Joint FAO / WHO Food standard

programme หรือ Codex) นอกจากนี้ยังได้ร่วมดำเนินงานกับ International Accreditation Forum : IAF เพื่อดำเนินการด้านการรับรองระบบงาน และ International Auditor and Training certification Association - IATCA ด้านการรับรองหน่วยงานที่ให้บริการฝึกอบรม และขึ้นทะเบียนบุคลากรด้านตรวจประเมิน รวมทั้งร่วมดำเนินการรับรองห้องปฏิบัติการทดสอบกับ International Laboratory Accreditation Conference

(7.2) ระดับภูมิภาค

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ได้เข้าร่วมกิจกรรมงานด้านมาตรฐาน และการรับรองในส่วนภูมิภาคกับ ASEAN Consultative committee for standards and Quality - ACCSQ และ Asia Pacific Economic cooperation : standards and conformance sub-Committee (APEC/CTI/SCSC) รวมทั้งร่วมดำเนินการด้านรับรองห้องปฏิบัติการกับสมาคมมาตรฐานแห่งภาคพื้นแปซิฟิก (Pacific Area standards congress-PASC)

(8) การส่งเสริมมาตรฐาน

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคเอกชน และหน่วยงานภาครัฐปรับปรุงระบบงาน ให้สอดคล้องกับหลักปฏิบัติมาตรฐานสากล เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาขีดความสามารถของอุตสาหกรรม และเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศ และส่งเสริมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจแก่ผู้ผลิต ผู้บริโภค และผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของคุณภาพและการมาตรฐาน และนำไปใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ

(9) การพัฒนาบุคลากร

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ได้ดำเนินการพัฒนาบุคลากรด้านการมาตรฐานทั้งภาครัฐและเอกชนให้มีขีดความสามารถที่จะ ดำเนินการด้านมาตรฐาน ให้สอดคล้องกับสากล และเป็นที่ยอมรับ

การรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ แสดงเครื่องหมายมาตรฐาน แบ่งได้เป็น 5 แบบ

(1) เครื่องหมายมาตรฐานทั่วไป - เป็นมาตรฐานที่กำหนดเพื่อรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ทั่วไปโดยผู้ประกอบการสามารถยื่นขอใบอนุญาตแสดงเครื่องหมายมาตรฐานได้ด้วยความสมัครใจ เมื่อสำนักงานได้ตรวจสอบโรงงานและกรรมวิธีการผลิต และทดสอบแล้วก็จะอนุญาตให้แสดงเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์นั้นได้

(2) เครื่องหมายมาตรฐานบังคับ - เป็นมาตรฐานที่กำหนดขึ้นเพื่อความปลอดภัยและเพื่อป้องกันความเสียหายอันอาจจะเกิดแก่ประชาชน หรืออุตสาหกรรมโดยการตราพระราชกฤษฎีกาให้ผลิตภัณฑ์เป็นไปตามมาตรฐานเรียกว่ามาตรฐานบังคับซึ่งผู้ผลิต - ผู้จำหน่าย และผู้นำเข้า จะต้องผลิต จำหน่าย และนำเข้าผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน

(3) เครื่องหมายมาตรฐานเฉพาะด้านความปลอดภัย - เป็นเครื่องหมายมาตรฐานด้านความปลอดภัยในการใช้งาน เช่น ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้า มีการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์สร้างความมั่นใจในความปลอดภัย ผ่านการตรวจสอบแล้ว

(4) เครื่องหมายมาตรฐานเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม - เป็นเครื่องหมายมาตรฐานรับรองด้านการผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีคุณสมบัติในการรักษาสิ่งแวดล้อมตามมาตรฐานเฉพาะ

ด้านเครื่องหมายนี้เป็นทั้งมาตรฐานบังคับและมาตรฐานทั่วไป กรณีที่เป็นมาตรฐานบังคับ กฎหมาย บังคับให้ผู้ผลิต ผู้นำเข้า และผู้จำหน่ายจะต้องผลิต นำเข้า และจำหน่ายเฉพาะผลิตภัณฑ์เป็นไปตาม มาตรฐานเท่านั้น

(5) เครื่องหมายมาตรฐานเฉพาะด้านความเข้ากันได้ทางแม่เหล็กไฟฟ้า - เป็นมาตรฐานที่รับรองผลิตภัณฑ์ที่มีคุณสมบัติตามที่ สมอ. กำหนด เช่น ชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ ผลิตภัณฑ์ที่ผ่านการตรวจสอบแล้วสามารถนำเครื่องหมายมาตรฐานเฉพาะด้านความเข้ากันได้ทาง แม่เหล็กไฟฟ้า ที่มีสัญลักษณ์รูปตัวเอส มีคำว่า EMC อยู่ตรงกลาง ที่มา : www.tisi.co.th

ภาพที่ 6.10 ตราสัญลักษณ์สำนักงาน คณะกรรมการอาหารและยา (อย.)

9) สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) (Food and Drug Administration - FDA)

คือ หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ อาหารและยา เครื่องสำอางวัตถุเสพติดเครื่องมือ แพทย์ วัตถุอันตราย โดยเน้นที่การให้ความรู้แก่ ผู้บริโภค รู้จักการใช้สิทธิเพื่อหลีกเลี่ยงการเอาเปรียบ นโยบายการดำเนินงานของสำนักงาน คณะกรรมการอาหารและยามีขึ้น เพื่อจัดตั้งโครงการ ความปลอดภัยของอาหารเกี่ยวกับมาตรฐานการ

บริโภคสินค้าการควบคุมสารเคมีภัณฑ์ และวัตถุเสพติด กำกับดูแลผลิตภัณฑ์ก่อนออกสู่ท้องตลาด กำกับดูแลผลิตภัณฑ์หลังออกสู่ท้องตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีคุณภาพ การพัฒนา ศักยภาพของผู้บริโภค เผยแพร่ให้ความรู้แก่ผู้บริโภค ให้การอนุญาตแก่ผู้ประกอบการในการผลิต ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ โดยแบ่งออกเป็นกลุ่ม ได้แก่ ผลิตภัณฑ์อาหาร ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางผลิตภัณฑ์วัตถุ อันตราย และผลิตภัณฑ์ยา โดยผู้ประกอบการจะต้องนำผลิตภัณฑ์ดังกล่าวผ่านการตรวจวิเคราะห์ ถ้า เป็นเรื่องเกี่ยวกับอาหารควบคุมเฉพาะแล้ว ต้องนำผลการวิเคราะห์มาแสดงด้วย แต่ถ้าเป็นเรื่อง เกี่ยวกับยาจะต้องพิจารณาเสียก่อนว่าเป็นยาตามตำรายาหรือเป็นยานอกตำรายาที่รัฐมนตรีประกาศ ถ้าเป็นยาตามตำรายาก็ไม่ต้องใช้ผลวิเคราะห์เพราะสามารถศึกษาวิธีวิเคราะห์ที่ปรากฏอยู่ในตำรายาที่ รัฐมนตรีประกาศไว้หากเป็นยาตามตำรายาแต่ใช้วิธีวิเคราะห์นอกตำรายาที่รัฐมนตรีประกาศก็ต้องแสดง วิธีวิเคราะห์แต่ถ้าเป็นยานอกตำรายาแม้จะไม่มีบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 กำหนดไว้ เกี่ยวกับเรื่องนี้ในทางปฏิบัติต้องส่งผลวิเคราะห์ให้มา เพื่อประกอบการพิจารณาด้วย ส่วนเครื่องสำอาง นั้นในทางปฏิบัติจะให้ผู้ขอแจ้งวิธีวิเคราะห์เท่านั้น หากไม่แจ้งวิธีวิเคราะห์ถึงจะส่งตัวอย่าง เครื่องสำอางตรวจสอบ (สายด่วน อย. 1556)

กลุ่มผลิตภัณฑ์อาหาร ตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522 ได้แก่ วัตถุทุกชนิดที่ คนกิน ดื่ม อม หรือนำเข้าสู่ร่างกาย รวมถึงวัตถุที่ใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตอาหาร วัตถุเจือปนใน อาหาร เครื่องปรุงแต่งกลิ่น รส อาหารกลุ่มผลิตภัณฑ์อาหาร ต้องส่งตัวอย่างตรวจวิเคราะห์ คุณภาพ มาตรฐานตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข และต้องขออนุญาตใช้ฉลากอาหารด้วย เช่น ผลิตภัณฑ์ จากพืช ผลิตภัณฑ์จากสัตว์ การผลิตอาหารหากใช้คนงานในการผลิต ตั้งแต่ 7 คน หรือใช้เครื่องจักร และเตาไฟรวมกันแล้วตั้งแต่ 5 แรงม้าขึ้นไป ต้องขอใบอนุญาตผลิตอาหารจากสำนักงาน

คณะกรรมการอาหารและยาหรือสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนั้น ๆ หน่วยงานที่ทำหน้าที่ตรวจวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์ ได้แก่กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข สถาบันอาหาร ถนนจรัญสนิทวงศ์ 40 กรมวิทยาศาสตร์ ถนนพระราม 6 สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ถนนพหลโยธิน ศูนย์ทดสอบและมาตรวิทยา นิคมอุตสาหกรรมบางปู

ฉลากผลิตภัณฑ์อาหาร ยา เครื่องสำอาง และวัตถุอันตรายที่จำหน่ายแก่ผู้บริโภค จะต้องแสดงข้อความภาษาไทย ที่บ่งบอกถึงส่วนประกอบที่มีอยู่ในผลิตภัณฑ์ ข้อความต่าง ๆ ที่ให้ผู้บริโภคทราบ มีดังนี้ชื่อการค้า เครื่องหมายการค้า ประเภทของผลิตภัณฑ์ ส่วนประกอบ และอัตราส่วน สรรพคุณขนาดบรรจุ วิธีใช้ คำเตือน วิธีเก็บรักษา ชื่อ ที่ตั้ง ผู้ผลิต ผู้แทนจำหน่าย วันที่ผลิต วันหมดอายุ เครื่องหมายอย. ตารางแสดงคุณค่าทางโภชนาการ

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานของรัฐอื่นๆ ที่ให้ความคุ้มครองบุคคลให้เป็นไปอย่างมีจริยธรรม เช่น ด้านการจ้างงาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ในความคุ้มครองประชาชนในการถูกหลอกลวงไปทำงานต่างประเทศ ด้านการละเมิดทางอินเทอร์เน็ต มีสายด่วนรับเรื่องร้องเรียนจากผู้ได้รับความเสียหายจากการใช้อินเทอร์เน็ต เป็นต้น **ที่มา :** <http://www.ocpb.go.th>

10) กระทรวงสาธารณสุข (Ministry of Public Health)

ภาพที่ 6.11 ตราสัญลักษณ์

กระทรวงสาธารณสุข

เป็นหน่วยงานราชการไทย พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2554 หมวด 19 มาตรา 42 ได้ระบุว่า มาตรา 42 กระทรวงสาธารณสุข มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพอนามัย การป้องกัน ควบคุม และรักษาโรคภัย การฟื้นฟูสมรรถภาพของประชาชน และราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงสาธารณสุข หรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงสาธารณสุข มาตรา 43 กระทรวงสาธารณสุข มีส่วนราชการดังต่อไปนี้

- 10.1) สำนักงานรัฐมนตรี
- 10.2) สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข
- 10.3) กรมสุขภาพจิต
- 10.4) กรมควบคุมโรค
- 10.5) กรมอนามัย
- 10.6) กรมการแพทย์
- 10.7) กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์
- 10.8) กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ
- 10.9) กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
- 10.10) สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

ที่มา: <https://www.moph.go.th>

11) กรมโรงงานอุตสาหกรรม (Department of Industrial Works)

ภาพที่ 6.12 ตราสัญลักษณ์
กรมโรงงานอุตสาหกรรม

เป็นหน่วยงานส่วนราชการระดับกรม สังกัดกระทรวงอุตสาหกรรม โดยมีพันธกิจดังนี้

(1) บริหารจัดการ การกำกับดูแลธุรกิจอุตสาหกรรม รวมถึงวัตถุดิบอันตราย ด้านการผลิต สิ่งแวดล้อม ความปลอดภัย ตามกรอบของกฎหมายและข้อตกลงระหว่างประเทศ

(2) ส่งเสริม สนับสนุนข้อมูลและองค์ความรู้ด้านเครื่องจักร การผลิต สิ่งแวดล้อม ความปลอดภัย วัตถุดิบอันตราย พลังงานและความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรม

(3) พัฒนาสมรรถนะองค์การและบุคลากร (กรมโรงงานอุตสาหกรรม, ม.ป.ป.)

เมื่อกิจการมีรายได้ก็ต้องเสียภาษี กิจการเจ้าของคนเดียว ภ.ง.ด. 90 บุคคลธรรมดา ห้างหุ้นส่วน บริษัท ภ.ง.ด. 91 นิติบุคคล หน่วยงานที่คอยกำกับดูแล ได้แก่ กรมสรรพากร กรมสรรพสามิต กรมศุลกากร **ที่มา: www.diw.go.th**

12) กรมสรรพากร (The Revenue Department)

ภาพที่ 6.13 ตราสัญลักษณ์
กรมสรรพากร

มีภารกิจเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษี การเสนอแนะ และการใช้นโยบายทางภาษีอากร เพื่อให้ได้ภาษีตามเป้าหมายอย่างทั่วถึง และเป็นธรรมเป็นกลไกในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม และเกิดความสมัคใจในการเสียภาษี โดยให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) จัดเก็บภาษีอากรตามประมวลรัษฎากรและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

(2) เสนอแนะนโยบายจัดเก็บภาษีอากรต่อ
กระทรวงการคลัง

(3) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรม หรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย (**กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมสรรพากร กระทรวงการคลัง พ.ศ. 2551, 2551**)

13) กรมสรรพสามิต (The Excise Department)

ภาพที่ 6.14 ตราสัญลักษณ์
กรมสรรพสามิต

เป็นหน่วยงานส่วนราชการระดับกรม สังกัด
กระทรวงการคลัง โดยมีพันธกิจดังนี้

- (1) บูรณาการบริหารการจัดเก็บภาษีอย่างมีประสิทธิภาพ
โปร่งใส เป็นธรรมและยั่งยืนเพื่อเสถียรภาพทางการคลัง
- (2) ขับเคลื่อนนโยบายภาษีเพื่อสังคม สิ่งแวดล้อม และ
พลังงาน
- (3) พัฒนาการให้มีความมาตรฐาน ทันสมัย โปร่งใสและเป็น
ธรรม
- (4) เสริมสร้างนวัตกรรมทางภาษีเพื่อการพัฒนาอย่าง
ยั่งยืน (กรมสรรพสามิต, ม.ป.ป.) **ที่มา:** www.excise.go.th

14) กรมศุลกากร (The Customs Department)

ภาพที่ 6.15 ตราสัญลักษณ์
กรมศุลกากร

ความผิดทางศุลกากรที่มักพบได้เสมอ ๆ ในการนำเข้าส่งออก
สามารถจำแนกออกเป็น 5 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

(1) ความผิดฐานลักลอบหนีภาษีศุลกากร

การลักลอบหนีศุลกากร หมายถึง การนำของที่
ยังไม่ได้เสียค่าภาษีอากร หรือของที่ควบคุมการนำเข้าหรือของที่ยัง
ไม่ได้ผ่านพิธีการศุลกากรโดยถูกต้องเข้ามาหรือส่งออก
ประเทศไทย โดยของที่ลักลอบหนีศุลกากรอาจเป็นของที่ต้องเสีย
ภาษีหรือไม่ต้องเสียภาษีก็ได้ หรืออาจเป็นของต้องห้ามหรือของ
ต้องจำกัดหรือไม่ก็ได้หากไม่นำมาผ่านพิธีการศุลกากรก็มีความผิด
ฐานลักลอบหนีศุลกากร

ทั้งนี้ กฎหมายศุลกากรได้กำหนดโทษผู้กระทำความผิดฐานลักลอบหนี
ศุลกากรสำหรับความผิดครั้งหนึ่ง ๆ ไว้อย่างสูงสุด คือ ให้อำนาจที่ลักลอบหนีศุลกากรและปรับเป็นเงิน 4
เท่าของของราคารวมค่าภาษีอากร หรือจำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือทั้งปรับและจำ

(2) ความผิดฐานหลีกเลี่ยงภาษีอากร

การหลีกเลี่ยงภาษีอากร หมายถึง การนำของที่ต้องชำระค่าภาษีอากรเข้ามา
หรือส่งของออกไปนอกประเทศไทย โดยนำมาผ่านพิธีการศุลกากรโดยถูกต้อง แต่ใช้วิธีการอย่างใด
อย่างหนึ่งโดยมีเจตนาเพื่อมิให้ต้องชำระค่าภาษีอากรหรือชำระในจำนวนที่น้อยกว่าที่จะต้องชำระ เช่น
แสดงปริมาณ น้ำหนัก ราคา ชนิดสินค้า หรือพิกัดอัตราศุลกากรเป็นเท็จ เป็นต้น ดังนั้นผู้นำเข้าหรือ
ส่งออกที่มีความผิดฐานหลีกเลี่ยงภาษีอากร จึงมีความผิดฐานสำแดงเท็จอีกฐานหนึ่งด้วย กฎหมาย
ศุลกากรได้กำหนดโทษผู้กระทำความผิดฐานหลีกเลี่ยงภาษีอากรไว้อย่างสูงสุด คือ ให้อำนาจที่หลีกเลี่ยงภาษี
อากรและปรับเป็นเงิน 4 เท่า ของราคารวมค่าภาษีอากร หรือจำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือทั้งปรับและจำ
แต่ในกรณีที่มีการนำของชุกช่อนมากับของที่สำแดงเพื่อหลีกเลี่ยงภาษีอากรสำหรับของชุกช่อน โทษ

สำหรับผู้กระทำผิด คือ ปรับ 4 เท่าของอากรที่ขาดกับอีก 1 เท่าของภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีสรรพสามิต และภาษีเพื่อมหาดไทยที่ขาด (ถ้ามี) และให้ยกของที่ซื้อมาให้เป็นของแผ่นดิน

(3) ความผิดฐานสำแดงเท็จ

การสำแดงเท็จ หมายถึง การสำแดงใด ๆ เกี่ยวกับการนำเข้าหรือส่งออกสินค้า ไม่ตรงกับหลักฐานเอกสารและข้อเท็จจริงในการนำเข้าและส่งออก การกระทำผิดฐานสำแดงเท็จมีหลายลักษณะ ดังนี้

(3.1) การยื่นใบขนสินค้า คำสำแดง ใบรับของ บันทึกเรื่องราว หรือตราสาร อย่างอื่นต่อกรมศุลกากรเป็นความเท็จ หรือไม่บริบูรณ์หรือชักพาให้หลงผิดในรายการใด ๆ ก็ตาม

(3.2) การไม่ตอบคำถามของเจ้าหน้าที่ศุลกากรที่ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายด้วยความสัตย์จริง

(3.3) การไม่ยอมหรือละเลย ไม่ทำ ไม่รักษานักเก็บเรื่องราว หรือทะเบียน หรือสมุดบัญชี หรือเอกสาร หรือตราสารอย่างอื่น ๆ ซึ่งกฎหมายศุลกากรกำหนดไว้

(3.4) การปลอมแปลงหรือใช้เอกสารบันทึกเรื่องราว หรือตราสารอย่างอื่นที่ปลอมแปลงแล้ว

(3.5) การแก้ไขเอกสารบันทึกเรื่องราว หรือตราสารอย่างอื่นภายหลังที่ทางราชการออกให้แล้ว

(3.6) การปลอมดวงตรา ลายมือชื่อ ลายมือชื่อย่อ หรือเครื่องหมายอย่างอื่นของพนักงานศุลกากรซึ่งพนักงานศุลกากร นั้น ๆ ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย

การกระทำตามลักษณะนี้เป็นไปตามข้อ 3.1-3.6 ให้ถือเป็นความผิดโดยมิต้องคำนึงถึงว่าผู้กระทำมีเจตนาหรือกระทำโดยประมาทเลินเล่อหรือไม่ ทั้งนี้ กฎหมายศุลกากรได้กำหนดโทษผู้กระทำผิดฐานสำแดงเท็จไว้สูงสุด คือ ปรับเป็นเงินไม่เกิน 50,000 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 6 เดือน

(4) ความผิดฐานนำของต้องห้ามต้องจำกัดเข้ามาในหรือส่งออกนอกราชอาณาจักร ของต้องห้าม คือ ของที่มีกฎหมายห้ามมิให้นำเข้าหรือส่งออก เช่น วัตถุลามก ของที่มีการแสดงถิ่นกำเนิดเป็นเท็จ ของที่ละเมิดลิขสิทธิ์ หรือทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น ส่วนของต้องจำกัด คือ ของที่จะนำเข้า-ออกได้ ต้องได้รับอนุญาตหรือปฏิบัติให้ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้องนั้น ๆ เช่น ต้องมีใบอนุญาตนำเข้าหรือส่งออกของกระทรวงอุตสาหกรรมหรือกระทรวงสาธารณสุข ต้องปฏิบัติตามประกาศอันเกี่ยวกับฉลากหรือใบรับรองการวิเคราะห์หรือเอกสารกำกับยา เป็นต้น ของต้องจำกัดเหล่านี้หากปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กฎหมายอื่น ๆ กำหนดแล้ว ก็สามารถนำเข้าหรือส่งออกได้

ภาพที่ 6.16 สัตว์ป่าคุ้มครอง (ลิงลม)
ที่มา: มูลนิธิรักสัตว์ป่า

กฎหมายศุลกากร ได้กำหนดโทษผู้กระทำความผิดในการนำของต้องห้ามต้องจำกัดเข้าประเทศไทย โดยไม่ได้รับอนุญาตสำหรับความผิดครั้งหนึ่ง ๆ ไว้สูงสุดคือให้รับของที่หลีกเลี่ยงข้อห้ามข้อจำกัดและปรับเป็นเงิน 4 เท่า ของราคารวมค่าภาษีอากร หรือจำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือทั้งปรับและจำ

(5) ความผิดฐานฝ่าฝืนพิธีการศุลกากร

ในการนำเข้าและส่งออกสินค้าแต่ละครั้ง ผู้นำเข้าและส่งออกจะต้องปฏิบัติให้ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายศุลกากรและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การบริหารและการควบคุมการจัดเก็บภาษีอากรและการนำเข้าส่งออกเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

ที่มา : www.customs.go.th

จากข้อมูลข้างต้น สรุปรายงานของรัฐบาลเป็นองค์กรที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นมาเพื่อรักษาไว้ซึ่งจริยธรรม และป้องกันผู้กระทำความผิดจากการกระทำต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาตามมา กลายเป็นปัญหาสังคม หน่วยงานของรัฐบาลจึงต้องมีบทบาทในการเข้ามาทำหน้าที่กำกับดูแลให้เกิดความถูกต้องเป็นธรรมต่อสังคม

6.2.2 บทบาทจริยธรรมของบุคลากรภาครัฐ

ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ต่างประสบปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบที่เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการถดถอยของมาตรฐานด้านจริยธรรม การตรวจสอบ การกระทำความผิดในประเทศเหล่านี้ แม้จะทราบว่าใครหรือฝ่ายใดเป็นผู้ที่ควรรับผิดชอบ แต่ก็มักไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้แต่อย่างใด ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนดำเนินไปไม่สู้จะราบรื่นนัก ไม่ไว้วางใจกัน

หลักการบริหารเพื่อส่งเสริมจริยธรรมตามที่สมาคมการบริหารงานบุคคลระหว่างประเทศ (International personnel management Association) ได้เสนอแนะไว้มีดังนี้

1) มาตรฐานทางจริยธรรมควรมีความชัดเจน เพื่อที่บุคลากรขององค์กรจะได้รับทราบถึงหลักการ และมาตรฐานที่เป็นที่คาดหวังในการปฏิบัติงานของตน บุคลากรทุกคนควรใช้หลักการประพฤติปฏิบัติเดียวกัน

2) มาตรฐานทางจริยธรรมควรสะท้อนกรอบของกฎหมาย ซึ่งนับเป็นพื้นฐานของมาตรฐานขั้นต่ำ และหลักของความประพฤติสำหรับบุคลากรทุกคน

3) ควรมีการชี้แจงในเรื่องจริยธรรมให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐทุกคน และควรส่งเสริมการฝึกอบรมในเรื่องจริยธรรม เพื่อให้บุคลากรสามารถพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการวิเคราะห์ปัญหาเชิงจริยธรรม และการใช้เหตุผลในเชิงศีลธรรม

4) ลูกจ้างและบุคลากรควรรับทราบสิทธิ หน้าที่ และพันธกรณี เมื่อต้องประสบกับปัญหาการกระทำผิดจริง ๆ หรือต้องสงสัยว่ากระทำความผิด

5) ผู้ที่เป็นผู้นำทางการเมืองจะต้องประพฤติตนให้เป็นแบบอย่าง ควรส่งเสริมให้มีการออกกฎหมายและระเบียบ เพื่อสนับสนุนการประพฤติตามหลักจริยธรรมและลงโทษการประพฤติผิด

6) กระบวนการตัดสินใจควรมีความโปร่งใส และเปิดให้องค์กรจากภายนอก เช่น ฝ่ายนิติบัญญัติเข้าไปตรวจสอบได้ และประชาชนควรสามารถเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศของทางราชการได้

7) ควรมีบทแนะนำที่ชัดเจนสำหรับปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน ในการร่วมมือกันปฏิบัติงานระหว่างทั้งสองฝ่าย เช่น ประเด็นเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้าง และการปรับหรือแปรรูปการจ้างงานภาครัฐ เป็นต้น

8) ฝ่ายผู้บริหารควรแสดงและส่งเสริมการประพฤติตามหลักจริยธรรม และควรกระตุ้นให้เกิดการประพฤติที่ได้มาตรฐานระดับสูง โดยการให้แรงจูงใจที่เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติงาน

9) นโยบายเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ขั้นตอน และแนวปฏิบัติต่าง ๆ ควรเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นถึงความตั้งใจจริงขององค์กรในเรื่องจริยธรรม

10) สภาพะการจ้างงานในภาครัฐ ควรเป็นองค์ประกอบที่ช่วยส่งเสริม หรือช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการประพฤติปฏิบัติตามหลักจริยธรรม การเคารพ และทำตามหลักพื้นฐานของจริยธรรมในการทำงานจะช่วยให้องค์กรภาครัฐ เป็นองค์กรที่ดำเนินงานด้วยการยึดมั่นในหลักการอย่างจริงจังได้

11) ควรสร้างกลไกในการตรวจสอบ เพื่อให้ข้าราชการต้องมีภาระรับผิดชอบในการกระทำของตนต่อผู้บังคับบัญชาและที่สำคัญกว่านั้นคือต่อสาธารณะ ภาระความรับผิดชอบควรจะเน้นไปที่เรื่องการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมและการมุ่งผลสัมฤทธิ์

12) ต้องมีการวางขั้นตอน กระบวนการ และบทลงโทษที่เหมาะสมสำหรับจัดการต่อกรกระทำผิด ส่วนสำคัญของการวางโครงสร้างองค์กรเพื่อส่งเสริมจริยธรรมจะต้องรวมถึงการหาวิธีการตรวจสอบ และสอบสวนประเด็นข้อกล่าวหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการประพฤติมิชอบทั้งหลาย

6.2.3 รัฐบาลกับผลกระทบต่อจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ

ขอยกตัวอย่างบางหน่วยงานของภาครัฐ เช่น กระทรวงอุตสาหกรรม สำนักงานมาตรฐานอุตสาหกรรม (สมอ.)

1) ปัญหาในระบบการมาตรฐานของประเทศไทย

จากสถานการณ์ดำเนินงานด้านการมาตรฐานที่เป็นอยู่ในประเทศ เปรียบเทียบกับระบบสากลที่มีการดำเนินการในประเทศที่พัฒนาแล้ว สรุปประเด็นที่เป็นปัญหาของระบบการมาตรฐานของประเทศไทยได้ ดังนี้

- **ด้านมาตรวิทยา**

1. ขีดจำกัดในการให้บริการในสาขาที่มีความต้องการ และการกระจายงานไปสู่ส่วนภูมิภาค เนื่องจากต้องลงทุนและใช้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถสูง และยังคงอยู่ในระยะเริ่มต้น

2. ขาดความเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระบบการมาตรฐาน

- **ด้านการกำหนดมาตรฐาน**

3. ขาดเอกภาพในการดำเนินงาน เนื่องจากไม่มีความเชื่อมโยงและใช้ข้อมูลร่วมกัน มาตรฐานที่บางหน่วยงานกำหนดขึ้นจึงอาจไม่สอดคล้องกับแนวทางที่สากลยอมรับ และไม่มีหน่วยงานเจ้าภาพที่ชัดเจนในบางสาขา

4. ความแตกต่างกันของมาตรฐานของแต่ละหน่วยงานกำหนด สร้างภาระแก่ผู้ประกอบการในการปฏิบัติ

5. การมีส่วนร่วมของภาคเอกชนเป็นไปอย่างจำกัด เนื่องจากไม่เข้าใจประโยชน์ที่แท้จริง และขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณจากภาครัฐ

- **ด้านการตรวจสอบและรับรอง**

6. มีการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นในส่วนราชการต่างๆเป็นจำนวนมาก เพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจของส่วนราชการ และส่วนใหญ่ยังไม่มีระบบการดำเนินงานตามแนวทางที่สากลยอมรับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดตั้งห้องปฏิบัติการทดสอบซึ่งลงทุนสูง และไม่มีการจัดการให้เกิดความคุ้มค่า

7. การดำเนินงานของภาคเอกชนที่มีอยู่ ส่วนใหญ่เป็นกิจการต่างของชาติ ซึ่งอาจดำเนินการไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่สากลยอมรับ โดยไม่มีกฎหมายกำกับดูแล

8. มีการจัดตั้งหน่วยรับรองระบบงานเพื่อรับรองความสามารถของหน่วยตรวจสอบและรับรองขึ้นในหลายส่วนราชการตามมติคณะรัฐมนตรี ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน โดยไม่มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งในการดำเนินงานร่วมกัน เกิดความยุ่งยากในการสร้างความยอมรับในผลการตรวจสอบและรับรองจากต่างประเทศ ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของประเทศในเวทีระหว่างประเทศ และทำให้สิ้นเปลืองทรัพยากรของประเทศ

2) ปัญหาในการดำเนินงานของ สมอ.

จากสถานการณ์ของโลกที่ใช้มาตรฐานเป็นเครื่องมือที่สำคัญทางการค้า ทำให้กิจกรรมด้านการมาตรฐานมีการขยายตัวอย่างกว้างขวาง และมีความสัมพันธ์กับทุกภาคส่วน ส่งผลให้การดำเนินงานของ สมอ.ขยายขอบข่ายกว้างขึ้น แต่ยังไม่ทันต่อความต้องการ อันเนื่องมาจากปัญหาข้อจำกัดด้านบุคลากรและการสนับสนุนด้านงบประมาณที่ไม่สอดคล้องกับภารกิจที่เพิ่มขึ้นทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

3) ทิศทางและแนวทางเพื่อพัฒนาระบบการมาตรฐานของประเทศ

กิจกรรมในระบบการมาตรฐานมีความหลากหลายและมีขอบข่ายกว้างขวาง จำเป็นต้องใช้ทรัพยากรมาก แต่ละหน่วยงานไม่สามารถดำเนินการเองได้ทั้งหมด ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน การพัฒนาระบบการมาตรฐานของประเทศไทยจึงต้องพิจารณาความจำเป็นที่แท้จริงของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และจัดระบบให้เหมาะสมกับความ

จำเป็นของประเทศ โดยสมควรให้มีการกำหนดทิศทางและแนวทางในการพัฒนาระบบการมาตรฐานของประเทศ

4) ปัญหาจริยธรรมเกี่ยวกับการจ้างแรงงาน

ตัวอย่างข้อพิพาททางแรงงานของอุตสาหกรรมแห่งหนึ่ง เป็นโรงงานอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปเพื่อการส่งออกประเภทเสื้อผ้าเด็กเป็นส่วนใหญ่ โดยรับจ้างผลิตสินค้าให้กับแบรนด์เนมที่มีชื่อเสียง พนักงานทั้งหมดประมาณ 900 คน กลับไม่เคยได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสม ถูกเอารัดเอาเปรียบอย่างหนักไม่ได้รับสิทธิประโยชน์แม้กระทั่งตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน มีการบังคับให้ทำงานล่วงเวลาจนดึก บางครั้งต้องทำงานจนสว่าง นอกจากนี้ยังมีการลอบโทษพนักงานโดยไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เช่น การปรับเงินสูงถึง 2,000 บาท หากพบมะนาว (ซึ่งพนักงานกินแก้ง่วง) ในบริเวณที่ทำงาน มีการใช้วาจาข่มขู่คุกคามตลอดจนทำร้ายร่างกาย ด้วยการดำเนินงานของบริษัทมีผลกำไรมาตลอดและเจริญเติบโตเรื่อยมาตามลำดับต่อมาบริษัทปิดงาน ไม่จ่ายค่าจ้าง ไม่จ่ายค่าชดเชย

5) ตัวอย่างปัญหาการใช้แรงงานเด็ก

การใช้แรงงานเด็ก หรือการเอาเปรียบแรงงานเด็ก เป็นประเด็นที่ประเทศไทยเคยถูกหยิบยกโจมตีในเวทีโลก ปัญหาพื้นฐานของแรงงานเด็กที่สำคัญ คือ ความยากจน และความด้อยการศึกษา ปัญหาความยากจนทำให้เด็กต้องเข้ามาทำงานเป็นแรงงานเด็ก ทำให้ขาดการศึกษาเล่าเรียน หรือมีการศึกษาต่ำ ขาดความรู้และทักษะที่จะใช้ในการประกอบอาชีพ

สรุป

หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจมีหลายหน่วยงานได้แก่ กระทรวงพาณิชย์ กรมทรัพย์สินทางปัญญา สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) กระทรวงแรงงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงอุตสาหกรรม สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) กระทรวงสาธารณสุข กรมโรงงานอุตสาหกรรม กรมสรรพากร กรมสรรพสามิต กรมศุลกากร เป็นต้น ซึ่งล้วนต้องยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดเป็นรูปธรรม เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติและลดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง

ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ต่างประสบปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบที่เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการถดถอยของมาตรฐานด้านจริยธรรม การตรวจสอบการกระทำผิด ดังนั้นหลักการบริหารเพื่อส่งเสริมจริยธรรมตามที่สมาคมการบริหารงานบุคคลระหว่างประเทศ เสนอแนะดังนี้ 1) มาตรฐานทางจริยธรรมควรมีความชัดเจน 2) มาตรฐานทางจริยธรรมควรสะท้อนกรอบของกฎหมาย 3) ควรมีการชี้แนะในเรื่องจริยธรรมให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐทุกคนและควรส่งเสริมการฝึกอบรมในเรื่องจริยธรรม 4) ลูกจ้างและบุคลากรควรรับทราบสิทธิ หน้าที่ และพันธกรณี เมื่อต้องประสบกับปัญหาการกระทำผิดจริง ๆ หรือต้องสงสัยว่ากระทำผิด 5) ผู้ที่เป็นผู้นำทางการเมืองจะต้องประพฤติตนให้เป็นแบบอย่าง ควรส่งเสริมให้มีการออกกฎหมายและระเบียบ 6) กระบวนการตัดสินใจควรมีความโปร่งใส และเปิดให้องค์กรจากภายนอกเข้าไปตรวจสอบได้ 7) ควรมีบทบาทแนะแนวที่ชัดเจนสำหรับปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน ในการร่วมมือกันปฏิบัติงานระหว่างทั้งสองฝ่าย 8) ฝ่ายผู้บริหารควร

แสดงและส่งเสริมการประพุดิตตามหลักจริยธรรม และควรกระตุ้นให้เกิดการประพุดิตที่ได้มาตรฐานระดับสูง 9) กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ขั้นตอน และแนวปฏิบัติต่าง ๆ ควรเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นถึงความตั้งใจจริงขององค์กรในเรื่องจริยธรรม 10) สภาวะการจ้างงานในภาครัฐ ควรเป็นองค์ประกอบที่ช่วยส่งเสริม ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการประพุดิตปฏิบัติตามหลักจริยธรรม การเคารพ และทำตามหลักพื้นฐานของจริยธรรมในการทำงานจะช่วยให้องค์กรภาครัฐเป็นองค์กรที่ดำเนินงานด้วยการยึดมั่นในหลักการอย่างจริงจังได้ 11) ควรสร้างกลไกในการตรวจสอบ และ 12) ต้องมีการวางขั้นตอน กระบวนการ และบทลงโทษที่เหมาะสมสำหรับจัดการต่อการกระทำผิด

จากความสำคัญและจำเป็นของการนำจริยธรรมไปประยุกต์ใช้กับนโยบายของรัฐ ทำให้รัฐบาลยุคปัจจุบันได้กำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) การเสริมสร้างจิตสำนึก ค่านิยม ให้นหน่วยงานภาครัฐบริหารงานตามหลัก ธรรมาภิบาล เพื่อมุ่งส่งเสริม เสริมสร้าง จิตสำนึกและค่านิยม ให้แก่หน่วยงานภาครัฐบริหารงานตามหลัก ธรรมาภิบาล โดยมีทัศนคติ วิสัยทัศน์ ในการร่วมกันแก้ไขและรับผิดชอบต่อปัญหาการทุจริตและประพุดิตมิชอบภาครัฐ รวมทั้งการณรงค์ เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ให้ทุกภาคส่วนมีวินัย เคารพกฎหมาย กฎ และระเบียบ ที่จะเป็นกลไกในการแก้ไขปัญหา การพัฒนาตลอดจนเป็นการวางรากฐานในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตภาครัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) การบูรณาการหน่วยงานทุกภาคส่วน ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตภาครัฐ เพื่อมุ่งประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับทุกภาคส่วนในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตภาครัฐ ส่งเสริมบทบาทและการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการติดตามตรวจสอบการทุจริตหรือประพุดิตมิชอบในภาครัฐ เสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายภาคประชาชนให้เป็นกลไกในการตรวจสอบ ถ่วงดุล รวมถึงการสร้างหลักประกันความปลอดภัยในการแจ้งข้อมูลหรือเบาะแสในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต 3) การเสริมสร้างความเข้มแข็งในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตภาครัฐ เพื่อมุ่งพัฒนาระบบและกลไกในการตรวจสอบ ควบคุม และถ่วงดุลการใช้อำนาจให้เหมาะสม ชัดเจน และมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการกระจายอำนาจสู่ระดับภูมิภาค สร้างกลไก ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับภาคเอกชนให้มีศักยภาพในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตปรับปรุง แก้ไข และพัฒนากฎหมายที่เอื้อประโยชน์ต่อการทุจริตหรือเป็นอุปสรรคต่อการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ เสริมสร้างประสิทธิภาพ ในการคุ้มครองพยานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ส่งเสริมความร่วมมือด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตกับองค์กรอื่นระหว่างประเทศ 4) การพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตภาครัฐ เพื่อมุ่งพัฒนาสมรรถนะและขีดความสามารถเจ้าหน้าที่ของรัฐในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตภาครัฐให้สัมฤทธิ์ผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อแก้ไขสภาพปัญหาการทุจริตให้เป็นระบบอย่างต่อเนื่อง สร้างมาตรฐานทางวิชาชีพให้สามารถร่วมมือหรือประสานการปฏิบัติกับองค์กรทุกภาคส่วน รวมถึงองค์กรอื่นระหว่างประเทศ

วิธีสอนและ กิจกรรม	1. นำเข้าสู่บทเรียน 2. บรรยายประกอบ Power Point เนื้อหาบทเรียนที่ 6.2 3. ถาม-ตอบเกี่ยวกับการนำจริยธรรมไปประยุกต์ใช้กับนโยบายของรัฐ 4. สรุปประเด็นสำคัญและอภิปรายร่วมกัน	
สื่อการสอน	หนังสืออ้างอิง	บรรณานุกรมแนบท้ายหน่วยเรียน
	เอกสารประกอบ	เอกสารประกอบการสอนวิชาจริยธรรมทางธุรกิจ (Business Ethics) บทเรียนที่ 6.2
	วัสดุโสตทัศน	- Power Point บทเรียนที่ 6.2 และ LCD Projector
งานที่มอบหมาย	ทำแบบฝึกหัดเสริมท้ายบทเรียน	
การวัดผล	1. สังเกตความสนใจในห้องเรียน 2. การตอบคำถามขณะเรียนและการอภิปรายซักถาม 3. ผลงานจากแบบฝึกหัด	

แบบฝึกหัดเสริม 6.1

1. จงบอกจริยธรรมทางธุรกิจกับความคาดหวังของสังคม มาพอสังเขป
2. จงบอกความจำเป็นที่ต้องมีจริยธรรมในการบริหารธุรกิจ มาพอสังเขป
3. จงบอกจริยธรรมที่มีผลต่อการทุ่มเทของพนักงาน มาพอสังเขป
4. จงบอกจริยธรรมที่มีผลต่อกำไรของธุรกิจ มาพอสังเขป
5. จงอธิบายการประยุกต์ใช้แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมกับการดำเนินธุรกิจ มาพอสังเขป
6. จงอธิบายความสำคัญของชื่อเสียงในการเสริมคุณค่าให้กับธุรกิจ มาพอสังเขป

แบบฝึกหัดเสริม 6.2

1. จงอธิบายภารกิจและหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจอย่างน้อย 5 หน่วยงาน
2. จงยกตัวอย่างการดำเนินธุรกิจร้านขายของชำ มีความเกี่ยวข้องกับผู้ถือหุ้นหน่วยงาน และเกี่ยวข้องในกิจกรรมใดบ้าง
3. จงอธิบายบทบาทจริยธรรมของบุคลากรภาครัฐ มาพอสังเขป
4. จงอธิบายรัฐบาลกับผลกระทบต่อจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ มาพอสังเขป

บรรณานุกรม

- กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมสรรพากร กระทรวงการคลัง พ.ศ. 2551. (2551, 25 มกราคม).
ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 125 ตอนที่ 22 ก. หน้า 134.
- กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (14 กันยายน 2559). *เครื่องหมายการค้า*. เรียกใช้เมื่อ 15 เมษายน 2561
จาก กรมทรัพย์สินทางปัญญา: <https://www.ipthailand.go.th/th/trademark-001.html>
- กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน. (2561). *วิสัยทัศน์ พันธกิจ ประเด็นยุทธศาสตร์และกลยุทธ์*.
Retrieved กันยายน 20, 2561, from กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน:
https://www.labour.go.th/th/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=103
- กระทรวงพาณิชย์. (1 กันยายน 2558). *ภารกิจกระทรวง*. เรียกใช้เมื่อ 13 เมษายน 2561 จาก
กระทรวงพาณิชย์: <http://www.moc.go.th/index.php/moc-about/2015-10-19-03-05-53/2015-10-19-03-12-52.html>
- กระทรวงแรงงาน. (2552, สิงหาคม 24). *นโยบาย/วิสัยทัศน์/พันธกิจ*. Retrieved กันยายน 14,
2559, from กระทรวงแรงงาน:
http://www.mol.go.th/anonymouse/policy_vision_mission
- จินตนา บุญบงการ. (2555). *จริยธรรมทางธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2552). *จริยธรรมธุรกิจ*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย. (2542). *เอกสารประกอบการประชุม*.
กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. (ม.ป.ป.). *ภารกิจ และอำนาจหน้าที่*. เรียกใช้เมื่อ 2561
จาก สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค
(สคบ.):http://www.ocpb.go.th/news_view.php?nid=11
- อนิวัช แก้วจำนงค์. (2554). *การจัดการทรัพยากรมนุษย์*. สงขลา: นำศิลป์โฆษณา.
- อนิวัช แก้วจำนงค์. (2555). *จริยธรรมทางธุรกิจ*. สงขลา: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ.
- M.L. J.M. Jermier y B. Lafferty Barnett. (2006). Corporate Reputation: The Definitional
Landscape . *Corporate Reputation Review*, 26-38.
- Mahon, J., & Wartick, S. L. (2012). Corporate social performance profiling: using
multiple stakeholder perceptions to assess a corporate reputation. *Journal of
Public Affairs*, 12(1), 12-28.
- Mitchell, R. K., Agle, B. R., & Wood, D. J. (1997). Toward a theory of stakeholder
identification and salience: Defining the principle of who and what really
counts. *Academy of management review*, 22(4), 853-886.
- Zigarmi, D., Nimon, K., Houson, D., Witt, D., & Diehl, J. (2011). A preliminary field test
of an employee work passion model. *Human Resource Development
Quarterly*, 22(2), 195-221.

สัปดาห์ที่ 11	ใบเตรียมการสอน	รหัสวิชา 05-052-303
เวลา 3 ชั่วโมง	หน่วยที่ 7 จริยธรรมของผู้บริหารและนักธุรกิจ	
ข้อบทเรียน	7.1 จริยธรรมของผู้บริหาร	เวลา 60 นาที
	7.2 จริยธรรมของนักธุรกิจ	เวลา 60 นาที
	7.3 ผลลัพธ์ของการบริหารงานโดยใช้หลักจริยธรรม	เวลา 60 นาที
จุดประสงค์การสอน		
	เมื่อได้ศึกษาหน่วยที่ 7 นักศึกษาสามารถ 7.1 รู้จริยธรรมของผู้บริหาร 7.1.1 บอกจริยธรรมของผู้บริหาร 7.1.2 บอกบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหาร 7.1.3 บอกหลักธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับผู้บริหาร 7.1.4 บอกปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจริยธรรมของผู้บริหาร 7.1.5 บอกธรรมาภิบาลและบรรษัทภิบาล 7.2 รู้จริยธรรมของนักธุรกิจ 7.2.1 บอกจริยธรรมของนักธุรกิจ 7.2.2 บอกบทบาทจริยธรรมของนักธุรกิจที่เกี่ยวข้องต่อบุคคล 7.3 รู้และเข้าใจผลลัพธ์ของการบริหารงานโดยใช้หลักจริยธรรม 7.3.1 บอกความสัมพันธ์จริยธรรมทางธุรกิจกับผลประกอบการ 7.3.2 บอกการพัฒนาคุณธรรมของผู้บริหาร 7.3.3 บอกจริยธรรมกับการแก้ไขข้อขัดแย้ง 7.3.4 บอกหลักปฏิบัติที่ก่อให้เกิดจริยธรรมในธุรกิจระหว่างประเทศ 7.3.5 อธิบายจริยธรรมในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร 7.3.6 อธิบายความรับผิดชอบขององค์กรที่พึงมีในการดำเนินธุรกิจ	

หน่วยที่ 7

จริยธรรมของผู้บริหารและนักธุรกิจ

แผนการสอนประจำหน่วย

7.1 จริยธรรมของผู้บริหาร

- 7.1.1 จริยธรรมของผู้บริหาร
- 7.1.2 บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหาร
- 7.1.3 หลักธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับผู้บริหาร
- 7.1.4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจริยธรรมของผู้บริหาร
- 7.1.5 ธรรมภิบาลและบรรษัทภิบาล

7.2 จริยธรรมของนักธุรกิจ

- 7.2.1 จริยธรรมของนักธุรกิจ
- 7.2.2 บทบาทจริยธรรมของนักธุรกิจที่เกี่ยวข้องต่อบุคคล

7.3 ผลลัพธ์ของการบริหารงานโดยใช้หลักจริยธรรม

- 7.3.1 ความสัมพันธ์จริยธรรมทางธุรกิจกับผลประโยชน์
- 7.3.2 การพัฒนาคุณธรรมของผู้บริหาร
- 7.3.3 จริยธรรมกับการแก้ไขข้อขัดแย้ง
- 7.3.4 หลักปฏิบัติที่ก่อให้เกิดจริยธรรมในธุรกิจระหว่างประเทศ
- 7.3.5 จริยธรรมในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร
- 7.3.6 ความรับผิดชอบขององค์กรที่พึงมีในการดำเนินธุรกิจ

บทนำ

จริยธรรมทางธุรกิจเป็นมาตรฐานการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การผลิตสินค้า การบริโภค การบริหารจัดการ และการจัดจำหน่ายให้ได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรมกับผู้ขาย ผู้ผลิต ผู้ซื้อ และผู้บริโภค เมื่อทุกฝ่ายมีความสัมพันธ์ทางธุรกิจระหว่างกันซึ่งต้องมีจริยธรรมต่อกัน ดังนั้นจริยธรรมทางธุรกิจจึงมีความสำคัญต่อสังคมยุคปัจจุบันที่ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างบรรทัดฐานให้กับองค์กรธุรกิจ จริยธรรมทางธุรกิจจึงเป็นมาตรการที่คอยกำกับกับการดำเนินธุรกิจที่บ่งบอกสิ่งใดถูกหรือสิ่งใดผิด สิ่งใดเหมาะสม ดังนั้น การนำจริยธรรมมาใช้ในธุรกิจจึงเป็นสิ่งสำคัญเพราะเป็นการปลูกฝังให้นักธุรกิจได้รู้จักการบริหารจัดการอย่างถูกต้อง รวมทั้งเป็นการส่งเสริมให้นักธุรกิจตระหนักถึงหลักการปฏิบัติหน้าที่ของนักธุรกิจและการดำรงตนในสังคมได้อย่างดี ดังนั้นการดำเนินธุรกิจบนพื้นฐานของจริยธรรมเป็นดังแรงจูงใจที่ทำให้องค์กรธุรกิจมีความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค สิ่งแวดล้อม และสังคม ผลตอบแทนที่องค์กรธุรกิจได้รับ คือ ความเชื่อถือ ภาพลักษณ์ที่ดี ความภักดีต่อตราสินค้า และบริการของผู้บริโภค แต่หากผู้ประกอบการมุ่งเน้นเพียงการทำกำไรโดยไม่คำนึงถึง

ศีลธรรมอันดีงามการทำธุรกิจอาจเป็นอันตรายต่อสังคม ในหน่วยเรียนนี้ จะกล่าวถึงจริยธรรมของผู้บริหาร บทบาทและหน้าที่ หลักธรรมขั้นพื้นฐาน ธรรมาภิบาลและบรรษัทภิบาล บทบาทจริยธรรมของนักธุรกิจ ผลลัพธ์ของการบริหารงานโดยใช้หลักจริยธรรม การพัฒนาคุณธรรมของผู้บริหาร นำมาแก้ไขข้อขัดแย้งอย่างไร และความรับผิดชอบขององค์กรที่พึงมีในการดำเนินธุรกิจ

7.1 จริยธรรมของผู้บริหาร

7.1.1 จริยธรรมของผู้บริหาร

คุณธรรมเป็นเครื่องทำให้เกิดจริยธรรม บุคคลที่มีคุณธรรมประจำใจ ย่อมจะประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบของจริยธรรม การยึดศีล 5 เป็นหลักธรรมประจำใจ เป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิต ทำให้ล่วงพ้นต่อความชั่วและความเดือดร้อนทั้งปวง ในทางพุทธศาสนาได้สอนหลักธรรมสำหรับผู้ใหญ่ ปฏิบัติแก่บุคคลทั่วไป ในส่วนของ **สมคิด บางโม (2558)** ได้กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารในองค์กรก็เช่นเดียวกัน ต้องตระหนักด้านการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติโดยเฉพาะการบริหารงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา ลูกน้อง ทีมงาน เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการทำงานโดยความยินดี ทুমเทศความรู้ความสามารถเต็มกำลังและสติปัญญา จะนำไปสู่ผลงานทั้งของผู้ปฏิบัติ ผู้บริหาร และองค์กร และผู้บริหารที่ประสบผลสำเร็จต้องมีคุณธรรมจริยธรรม พร้อมคุณสมบัติครบถ้วนของการเป็นผู้รู้จักการครองตน ครองคนและครองงาน

7.1.2 บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหาร

บทบาทหน้าที่สำคัญของผู้บริหารจึงเกี่ยวกับการกำกับหรือกำหนดทิศทาง (Direction) ในการเดินไปข้างหน้าร่วมกันของคนในองค์กร โดยผู้บริหารต้องแสดงให้เห็นถึง วิสัยทัศน์และแนวทางที่ชัดเจน สามารถสร้างแรงจูงใจ (Motivation) กระตุ้นให้ทีมงานเกิดขวัญและแรงบันดาลใจที่จะก้าวไปด้วยกัน นอกจากการกำหนดและกำกับแนวทางไปสู่เป้าหมายแล้ว บทบาทสำคัญอีกประการของผู้บริหาร คือ การบริหารจัดการ (Organization) เกี่ยวกับการดำเนินงาน ให้เป็นไปตามกระบวนการที่ได้วางแผนไว้ โดยต้องมีการบริหารจัดการกับหน่วยงาน องค์กรและ ทีมงาน นอกจากผู้บริหารต้องเข้าใจบทบาทหน้าที่สำคัญของตนเองแล้ว การที่จะเป็นผู้ประสบความสำเร็จยังมีคุณสมบัติอื่นอีกหลายประการ

ผู้บริหารเป็นผู้ที่ต้องทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์โดยอาศัยคนอื่น ดังนั้นผู้บริหารที่ดีควรที่จะมีคุณสมบัติของผู้นำควบคู่ไปด้วย ดังนี้

1) มีภาวะผู้นำ มีศิลปะในการครองใจคน สามารถจูงใจคนให้เต็มใจร่วมมือหรือให้การสนับสนุน เป็นนักประสานความเข้าใจของทุกฝ่าย สามารถบริหารความขัดแย้งระหว่างบุคคลและประสานประโยชน์ให้เกิดกับองค์กรได้

2) มีเมตตาธรรม ไม่มีอคติ หรือ ฉันทคติ คือลำเอียงด้วยความชังหรือรัก ไม่เอาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย การตำหนิหรือลงโทษผู้ใต้บังคับบัญชาต้องลงโทษด้วยเมตตา ไม่ใช่ด้วยอารมณ์โกรธแค้นส่วนตัว นักบริหารที่เป็นผู้นำขององค์กรยังต้องรู้จักสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ต้องรู้จักแสดงน้ำใจกับเพื่อนร่วมงานและลูกน้องในโอกาส อันสมควร และสิ่งที่จะต้องมียังมี คือ ความรู้จักอดกลั้น และอดทน ทั้งทางอารมณ์และจิตใจ สุดท้ายคือ การรู้จักให้อภัย ไม่อาฆาต

แค่น เรื่องที่แล้วก็ให้แล้วกันไป ถ้าผู้บริหารมีเมตตาธรรมรู้จักให้อภัย จะทำให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการทำงาน

3) ต้องอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลและความถูกต้องในการทำงาน ถ้ามีหลักการที่ชัดเจน การทำงานก็จะง่าย สะดวกเร็วขึ้น มีความเป็นธรรม และตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ได้แม่นยำ

4) เป็นนักคิด นักวิเคราะห์ นักบริหารที่ดีต้องคิดสร้างสรรค์ให้บังเกิดสิ่งที่เป็นไปได้ และต้องมีความสามารถในการจัดระบบความคิดให้เชื่อมโยง มองถึงองค์กรรมของปัญหาทั้งหมด นอกจากการคิดอย่างมีระบบแล้วยังต้องรู้จักวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ได้ชัดเจน มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5) มีการสร้างวิสัยทัศน์ นักบริหารที่มีความสามารถต้องมองเห็นเหตุการณ์ในอนาคต ออก และคาดการณ์ได้อย่างแม่นยำ ด้วยสายตาที่กว้างไกล จากประสบการณ์ที่สะสมมานานปี ด้วยการศึกษาและพัฒนาอย่างต่อเนื่องยาวนาน มองเห็นภาพรวมทั้งระบบ ข้อมูลที่ถูกต้องสมบูรณ์ ทันสมัย จะช่วยกะเก็งเหตุการณ์ในอนาคตได้ใกล้เคียงความเป็นจริงมากขึ้น และสามารถตัดสินใจ ดำเนินการบริหารองค์กรให้เป็นในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม ได้

6) มีทักษะหลายด้าน นอกจากจะเป็นนักคิด นักวิเคราะห์ ยังต้องมีทักษะในเรื่องต่อไปนี้

6.1) ทักษะในการตัดสินใจ ต้องมีการจัดการที่ดี มีทีมงานที่แข็งแกร่ง มีข้อมูลที่ต้องการมากพอและทันสมัย รู้จักรุกในโอกาสและจังหวะเวลาที่ดีและเหมาะสม รู้จักรอ เมื่อยังไม่ถึงเวลาที่สมควร

6.1) ทักษะในการวางแผน ทั้งแผนขององค์กร (แผนแม่บท) และแผนกลยุทธ์ เป็นยุทธศาสตร์ที่จะทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยกำหนดทิศทางและวิธีการทำงานไว้ล่วงหน้า เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถเดินตามแนวทางที่กำหนดไว้ได้โดยสะดวก มีการกำหนดแผนระยะสั้น ระยะยาว เพื่อที่จะปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมและสถานการณ์ในแต่ละขณะได้ อย่างเหมาะสมลงตัว

6.2) ทักษะในการจัดองค์กร กำหนดโครงสร้างขององค์กรให้มีรูปแบบเหมาะสมกับพันธกิจและภารกิจขององค์กร วางตนให้เหมาะสมกับงานที่ถนัด สร้างทีมงานที่ดี ขจัดปัญหาและอุปสรรคในการทำงานด้วยวิธีละมุนละม่อม บางครั้งอาจต้องใช้ความเด็ดเดี่ยว เฉียบขาด ก็ต้องทำ

6.3) ทักษะในการแก้ไขปัญหา พึงระลึกไว้เสมอว่า ปัญหาเป็นส่วนหนึ่งของงาน จึงเป็นเรื่องธรรมดา ความสามารถในการแก้ปัญหา ดูว่าปัญหาใดเป็นปัญหาหลัก ปัญหาใดเป็นปัญหารอง ปัญหาใดสำคัญเร่งด่วนที่สำคัญ ผู้บริหารต้องไม่กระทำตัวเป็นปัญหาเสียเอง

6.4) ทักษะในการสร้างทีมงาน ต้องสามารถสร้างทีมงานที่ดี มีฝีมือให้เหมาะสมในแต่ละด้านจัดมือทำงานไว้เป็นสต๊าฟ (Staff) ช่วยคิด ช่วยกลั่นกรองงาน

7) รอบรู้และมีข้อมูลที่ทันสมัย เพราะการมีข้อมูลที่ดี ช่วยให้การตัดสินใจถูกแม่นยำขึ้น จึงต้องรู้จัก รู้รอบ รู้กว้าง รู้ไกล กระจือรือร้อนอยู่เสมอ เป็นนักอ่าน ขยันใฝ่หาความรู้ ข้างสังเกต รู้จักฟัง

8) รู้และเข้าใจบทบาทหน้าที่ทันสมัย รู้ว่าขณะนี้ตนเป็นใครมีบทบาทและมีอำนาจหน้าที่อย่างไร เพื่อที่จะสวมบทบาท และแสดงบทบาทตามอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบที่มีอยู่ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ไม่เข้าไปก้าวกายงานในหน้าที่รับผิดชอบของคนอื่น

9) กล้าตัดสินใจในหลักวิชาการบริหาร กล่าวกันว่า สิ่งที่ยากที่สุดของนักบริหารคือการตัดสินใจ แม้จะมีข้อมูลครบถ้วนในมือแต่ก็ไม่กล้าตัดสินใจ เพราะขาดความมั่นใจ กลัวที่จะต้องรับผิดชอบกับผลที่เกิดจากการตัดสินใจนั้น องค์กรใดที่มีผู้บริหารแบบนี้องค์กรนั้นคงเจริญเติบโตได้ยาก มองไม่เห็นอนาคตด้านความเจริญก้าวหน้า

10) มียุทธวิธีและเทคนิค กลยุทธ์เป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของงาน ส่วนเทคนิคจะช่วย ประหยัดเวลา และทรัพยากรอื่น ๆ มิให้สิ้นเปลือง เทคนิคที่ดีไม่ควรมีความสลับซับซ้อนมากเกินไป สามารถเข้าใจและง่ายต่อการปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จได้

11) รู้จักประนีประนอมและยืดหยุ่น จะช่วยลดความขัดแย้งและขจัดปัญหาอุปสรรคในการทำงานได้มาก

12) รู้จักการเจรจาต่อรอง ไม่เอาแต่ได้ฝ่ายเดียว ไม่มีใครได้ทั้งหมด และต้องไม่มีใครเสียทั้งหมดต้องได้ทั้งสองฝ่าย (Win – Win) บางครั้งต้องรู้จักแพ้เพื่อชนะ

13) ประสานงานเป็นและประสานประโยชน์ได้ การสร้างสัมพันธภาพอย่างไม่เป็นทางการ มีความสำเร็จขององค์กรอย่างสูง ทำให้เรื่องยากเป็นเรื่องง่าย ย่นระยะเวลา ลดพิธีกรรมรูปแบบต่าง ๆ

14) รู้จักใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า นับตั้งแต่ทรัพยากรมนุษย์ วัสดุอุปกรณ์ ทรัพย์สินอื่น ๆ รวมทั้งเวลาเหล่านี้ล้วนเป็นต้นทุนในการทำงาน

15) เป็นนักประชาธิปไตย นักบริหารต้องใจกว้างพอจะยอมรับความแตกต่างทางความคิด และต้องอยู่ท่ามกลางความแตกต่างให้ได้ พร้อมทั้งต้องพยายามประสานความต่างนั้นให้เกิดประโยชน์เชิงสร้างสรรค์

16) กระจายอำนาจเป็น โดยดูจากการกระจายอำนาจหน้าที่ และความรู้ผิดชอบไปสู่มือทำงานเพื่องานจะได้สำเร็จลุล่วงเรียบร้อย รวดเร็ว มอบหมายงานที่มีความสำคัญให้ผู้ได้บังคับบัญชา เพื่อพัฒนาให้เขารู้จักรับผิดชอบสูงขึ้น เปิดโอกาสให้เขาเป็นเจ้าของงานและตัดสินใจในงานชิ้นสำคัญๆ ให้ความรู้สึกลงในด้านจิตวิทยา ให้โอกาสและสนับสนุนให้ผู้ได้บังคับบัญชา มีความริเริ่มสร้างในสิ่งใหม่ ๆ และเป็นประโยชน์

17) รู้จักทำงานในเชิงรุก มุ่งผลงานในเนื้องานเป็นหลักมากกว่ารูปแบบหรือพิธีการ เป็นฝ่ายเริ่มต้นกระทำก่อนในสิ่งที่ถูกต้อง และจำเป็นเพื่อให้งานสำเร็จ

18) พิจารณาคนเป็น นักบริหารต้องเชื่อในความสามารถของคนอื่นด้วย มนุษย์ทุกคนล้วนมีศักยภาพและความสามารถในทางใดทางหนึ่งเสมอ นักบริหารที่มีความสามารถจึงต้องมองคนให้เป็นใช้คนให้ถูก ใช้ให้ถูกคนและถูกงาน ต้องแยกเรื่องส่วนตัวออกจากเรื่องของส่วนรวมโดยเด็ดขาด สังคมไทยมักจะแยกไม่ค่อยออก

19) โปร่งใสและตรวจสอบได้เป็นหนึ่งในการบริหารการจัดการที่ดี (good governance) แสดงถึงความสุจริตใจในการทำงานต้องเปิดเผย ชัดเจน ตรงไปตรงมา ตอบคำถามของสังคมได้

20) รู้จักควรไม่ควร รู้จักความพอดี เป็นเรื่องยากที่จะบอกอย่างไรจึงพอดี ขึ้นอยู่กับสติปัญญาวิจรรณญาณและประสบการณ์ของแต่ละคน ที่จะเรียนรู้ความเหมาะสมพอดี ต้องรู้จักงาน รู้จักดี รู้จักชั่ว แยกแยะออกได้อย่างชัดเจน

7.1.3 หลักธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับผู้บริหาร

หลักธรรมที่สามารถสนองตอบจริยธรรมของผู้บริหารองค์กรทั้งในฐานะบุคคลของสังคม ในฐานะผู้บริหารขององค์กรและฐานะพลเมืองของประเทศ มีหลักธรรมที่สำคัญมากมายในที่นี้ จะนำเสนอ 10 หลักธรรมที่สำคัญพอสังเขป ดังได้ประมวลสรุปจากธรรมนุญชีวิตของ **พระพรหม คุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต, 2551) และวคิน อินทสระ (2549) ดังนี้**

1) สปัปฐธรรม 7 เป็นธรรมของคนดี หรือธรรมของสัปบุรุษ กล่าวคือ ผู้ใดที่ถือหลักธรรมนี้ได้ย่อมเป็นคนสมบูรณ์แบบหรือมนุษย์โดยสมบูรณ์ มีคุณค่าสามารถนำหมู่ชนและสังคมไปสู่สันติสุขและความสวัสดิ์ คุณสมบัติ 7 ประการนี้ ได้แก่

1.1) รู้หลักและรู้จักเหตุ (ธัมมัญญูตา) คือ รู้หลักการและกฎเกณฑ์ของสิ่งที่ตนต้องเข้าไปเกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิต ในการทำหน้าที่และดำเนินกิจการต่าง ๆ

1.2) รู้ความมุ่งหมายและรู้จักผล (อรรถัญญูตา) คือ รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมายของหลักการที่ตนปฏิบัติ เข้าใจวัตถุประสงค์ของกิจการที่ตนกระทำ รู้ประโยชน์ที่เป็นจุดหมายแท้จริงของชีวิต

1.3) รู้จักตน (อัตตัญญูตา) คือ การรู้ตามความเป็นจริงเกี่ยวกับตนเอง ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ความสามารถ ความถนัดและคุณธรรม มีเท่าไร อย่างไร แล้วประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสม ตลอดจนแก้ไขปรับปรุงตนให้เจริญยิ่งขึ้น

1.4) รู้จักประมาณ (มัตตัญญูตา) คือ รู้จักพอดี เช่น รู้จักการบริโภค การใช้จ่ายทรัพย์ ให้พอดีกับรายได้ ไม่เป็นหนี้จนไม่สามารถชำระหนี้ได้ รวมทั้งการพูดจา การพักผ่อน การสนุกสนาน รื่นเริง การใช้ชีวิตและการทำหน้าที่ของตนเอง ให้มีความพอเหมาะลงตัว ไม่ตามใจความอยากของตนเองจนเกินไป

1.5) รู้จักกาล (กาลัญญูตา) คือ รู้กาลเวลาที่เหมาะสม เช่น รู้ว่าเวลาไหน ควรทำอะไร อย่างไรและทำให้ตรงเวลา ทำให้เป็นเวลา ทำให้ทันเวลา ทำให้พอเวลา ทำให้ถูกเวลา ตลอดจนรู้จัก กะเวลาและวางแผนการใช้เวลาอย่างได้ผล

1.6) รู้จักชุมชน (ปริสฺสนัญญูตา) คือ รู้จักถิ่นฐาน รู้จักชุมชน รู้การอันควรประพฤติปฏิบัติในถิ่นที่ชุมนุม เช่น ชุมชนนี้เมื่อเขาไปหาแล้วควรต้องทำตัวหรือแสดงกิริยาอย่างไร พูดอย่างไร ระเบียบประเพณี วัฒนธรรม เป็นอย่างไร เพื่อจะได้ปฏิบัติตัวให้ถูกต้องตรงกับความต้องการและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน

1.7) รู้จักบุคคล (ปุคคลัญญูตา) คือ รู้และเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น ใคร นิสัย ดึงหย่อน หรือมีอัธยาศัย ความสามารถและคุณธรรมอย่างไร ทำให้ตัดสินใจได้ว่าจะปฏิบัติต่อบุคคลเหล่านั้นได้อย่างไร จะเลือกคบหรือไม่ หรือต้องมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างไร เช่น จะใช้จะยกย่อง จะตำหนิ หรือจะแนะนำสั่งสอนอย่างไร

2) พรหมวิหาร 4 เป็นธรรมประจำใจของผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่กว้างขวางดุจพรหม ได้แก่

2.1) เมตตา (Loving Kindness) เป็นความรัก ความปรารถนาดี ต้องการช่วยเหลือให้ทุกคนประสบประโยชน์และความสุข สรุปคือ ความปรารถนาให้ทุกคนมีความสุข

2.2) กรุณา (Compassion) เป็นความสงสาร อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ความเดือดร้อนทั้งทางร่างกายและจิตใจ สรุปคือ ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์

2.3) มุทิตา (Appreciative Gladness) เป็นความเบิกบานพลอยยินดี เมื่อเห็นผู้อื่นอยู่ดี มีสุข ก็มีจิตใจแจ่มชื่นเบิกบาน เมื่อเห็นเขาทำดีประสบความสำเร็จก้าวหน้า ก็พลอยยินดีพร้อมที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุน ไม่มีจิตคิดริษยา หรือน้อยเนื้อต่ำใจในวาสนาของตนที่ไม่ทัดเทียมผู้อื่น สรุป คือ พลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี หรือมีอนุโมทนาจิต

2.4) อุเบกขา (Equanimity) เป็นการวางใจให้เป็นกลาง เมื่อเห็นบุคคลจะได้รับผลดี หรือชั่วอันสมควรแก่เหตุที่คน ๆ นั้นเป็นผู้กระทำ ก็สามารถวินิจฉัย วางตนและปฏิบัติไปตามหลักการ ด้วยเหตุผลและความเที่ยงธรรม คือ สามารถวางเฉยและไม่เข้าเติมเมื่อผู้อื่นได้รับความวิบัติที่ตนไม่อาจช่วยเหลือได้ สรุปคือ การวางเฉย หรือการวางใจเป็นกลาง

3) ทศพิธราชธรรม เป็นหลักธรรมของผู้เป็นใหญ่ ซึ่งสามารถนำไปใช้กับผู้มีอำนาจของทุกองค์กร ทั้งผู้นำครอบครัว ผู้นำกลุ่ม ผู้นำองค์กร ผู้นำชุมชน ผู้นำประเทศ ประกอบด้วย หลักธรรม 10 ข้อ ดังนี้

3.1) ทาน (Sharing with the Populace) หมายถึง การให้วัตถุภายนอกเป็นของต่าง ๆ โดยต้องมีผู้รับโดยตรง การให้ทานสามารถให้ได้ 3 ชนิด คือ ให้วัตถุเป็นทาน ให้ธรรมะเป็นทาน ถือว่าเป็นทานที่เลิศกว่าทานทั้งปวง และให้อภัยทานหรือยกโทษให้

3.2) ศีล (Maintaining Good Conduct) หมายถึง ปกติ ภาวะปกติ การประพฤติปฏิบัติให้เกิดภาวะปกติ หรือความสุจริต เช่น มีศีล 5 ศีล 8 ศีล 227

3.3) ปริจจาคะ (Working Selflessly) หมายถึง การเสียสละ โดยเสียสละความเห็นแก่ตัว หรือกิเลสที่อยู่ภายในจิตใจคนเรา

3.4) อาชวะ (Working Honestly) หมายถึง ความซื่อตรง เปิดเผย ไม่มีอันตรายหรือ โทษภัยใด ๆ เป็นที่ไว้วางใจต่อการทำหน้าที่ด้วยความบริสุทธิ์ใจต่อตนเอง

3.5) มัทวะ (Deporting himself with Gentleness and Congeniality) หมายถึง ความอ่อนน้อมถ่อมตน มีความอ่อนโยนต่อผู้อื่น

3.6) ตปะ (Rejecting Indulgence through Austerity) หมายถึง ธรรมะที่เพากิเลส เป็นการกำจัดบาป หรือกิเลส ความซู้ทั้งปวงและความเห็นแก่ตัว

3.7) อโภธะ (Adhering to Reason, not Anger) หมายถึง ความไม่โกรธ ซึ่งมีจุดเริ่มต้น จากภายในจิตใจของความไม่สบายใจ ความไม่พอใจแล้วระเบิดออกมาภายนอกทำร้ายผู้อื่นด้วยวาจา หรือลงมือทำร้ายร่างกาย

3.8) อวิหิงสา (Bringing Tranquility through Non-Violence) หมายถึง ความไม่เบียดเบียน หรือการกระทำที่กระทบกระทั่งตนเองและผู้อื่นให้ได้รับความลำบาก ความเดือดร้อน

3.9) ชันติ (Overcoming Difficulties with Patience) หมายถึง ความอดทน เช่น อดทนต่อการรอคอย อดทนต่อกิเลสที่ย้ายวน การมีความอดทนจึงทำให้เกิดโสรัจจะหรือความสงบเสงี่ยม ซึ่งมักได้ยินคำกันว่า ชันติ-โสรัจจะ ดังนั้นผู้บริหารที่มีขันติ และโสรัจจะก็จะเป็นผู้ที่หนักแน่น มีเหตุผล มีความสุภาพ งามสง่าและน่านับถือ

3.10) อวิโรธนะ (Not doing that which Strays from Righteousness) หมายถึง ความมั่นคงในธรรม เป็นความไม่บกพร่อง หรือกระทำผิดไปจากทำนองคลองธรรม

4) **มรรค 8** เป็นอริยมรรค คือ ทางปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มัชฌิมาปฏิปทา เป็นทางสายกลาง หรือหลักปฏิบัติอันเป็นสายกลางกล่าวถึงคุณธรรม 8 ประการ คือ

4.1) สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ (Right Understanding) หมายถึง ความเห็นถูกต้องตามทำนองคลองธรรม เช่น เห็นว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว บุญมี บาปมีชาติหน้ามี ชาติก่อนมี

4.2) สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ (Right Thoughts) หมายถึง การไม่ตกอยู่ใต้อิทธิพลของตัณหา ความไม่พยาบาท ความไม่เบียดเบียน

4.3) สัมมาวาจา การพูดชอบ (Right Speech) หมายถึง การพูดที่เว้นจากการพูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพื่อแฉ้อ แต่มีวาจาที่พูดที่ชอบ พูดความจริง พูดประสานสามัคคี พูดอ่อนหวาน พูดสิ่งที่เป็นประโยชน์

4.4) สัมมากัมมันตะ การกระทำชอบ (Right Action) หมายถึง การงดเว้นกระทำใด ๆ ที่เป็นการเบียดเบียนชีวิตและเบียดเบียนทรัพย์สินผู้อื่น ดังนั้น การกระทำชอบที่เป็นความเมตตา กรุณาต่อสิ่งมีชีวิตทั้งปวง การรู้จักเสียสละแบ่งปันเฉลี่ยสุขของตนแก่ผู้อื่นตามสมควรและไม่มัวเมา ในกามคุณ มีความพึงพอใจในคุ้มครองของตนอย่างเหมาะสม

4.5) สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีพชอบ (Right Livelihood) หมายถึง การเว้นมิจฉอาชีพ หากรูปแบบ การทุจริตในอาชีพของตนก็เรียกว่า ทำมิจฉชีพในสัมมาชีพ

4.6) สัมมาวายามะ ความเพียรชอบ (Right Effort) หมายถึง ความเพียรชอบทุกรูปแบบ เช่น เพียรระวังบาปอกุศลที่ยังไม่เกิด ไม่ให้เกิดขึ้น เพียรละบาปอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว เพียรให้กุศลที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น เพียรรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมและทำกุศลให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป

4.7) สัมมาสติ ความระลึกชอบ (Right Mindfulness) หมายถึง การระลึกถึงสิ่งใดที่ทำให้กุศลเจริญและอกุศลเสื่อม ก็ให้ระลึกถึงบ่อย ๆ

4.8) สัมมาสมาธิ ความตั้งใจมั่นชอบ (Right Concentration) หมายถึง การที่จิตตั้งมั่น ในอารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง อย่างมั่นคงไม่หวั่นไหว ไม่ฟุ้งซ่าน

อนิวัช แก้วจันทน์ (2555) กล่าวว่า หลักธรรมสามารถนำไปใช้เป็นภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิตและบริหารองค์การในปัจจุบันได้แน่นอนแต่ต้องค้นหาหลักธรรมที่เหมาะสมเพื่อนำไปปฏิบัติต่อกันได้จริง ความเข้าใจหลักคำสอนของทุกศาสนาสามารถนำไปประกอบเป็นตัวอย่างเพื่อสร้างความเข้าใจและค้นหาหลักธรรมที่เหมาะสมต่อไปจะทำให้ชีวิตการทำงานประสบแต่ความสุขและธุรกิจประสบผลสำเร็จต่อไป

5) สังคหวัตถุ 4

หลักธรรมที่เรียกว่า “สังคหวัตถุ 4” เป็นหลักธรรมสำหรับใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจบุคคลอื่นโดยจะช่วยให้เกิดการประสานมวลหมู่คนรอบข้างให้เกิดความรัก สามัคคี มีน้ำใจต่อกัน และสามารถอยู่ร่วมกันได้ด้วยความเข้าใจ หลักสังคหวัตถุ 4 ที่บุคคลควรนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำงานในปัจจุบัน ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยาและสมานัตตา ซึ่งผู้เขียนอธิบายโดยสรุปดังนี้

5.1) ทาน (Giving) คือ การให้ การเริ่มต้นหรือรู้จักการให้ก่อน การเสียสละแบ่งปัน และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่บุคคลอื่นโดยไม่หวังผลสิ่งใดเป็นการตอบแทน การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยเจตนาที่ดี

สำหรับผู้บริหารหากใช้ “ทาน” ในการบริหารงานจะเป็นการให้ความรู้ให้คำแนะนำ สั่งสอน ด้วยความจริงใจ สุจริตส่งผลให้เกิดพระคุณมากกว่าพระเดชจะทำให้ท่านได้รับความรักและสร้างความผูกพันต่อกันกับเพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาทำให้ทำงานร่วมกันได้เหมือนอยู่ในครอบครัวเดียวกัน ส่งผลให้พนักงานดำรงอยู่กับองค์กรได้อย่างยาวนาน

5.2) ปิยวาจา (Kind Speech) คือ การพูดจาหรือการใช้วาจาที่สุภาพ นุ่มนวล มองเห็นความอ่อนโยนเป็นคำพูด โดยพูดแต่ในสิ่งที่สร้างสรรค์เป็นประโยชน์และเกิดกำลังใจต่อบุคคลอื่น ทั้งนี้ ในการดำเนินชีวิตของคนเราทุกคนย่อมมีความต้องการให้บุคคลอื่นพูดจากับเราแต่ดี ๆ ดังนั้น เราจึงอาจต้องเริ่มต้น แล้วเราจะได้รับตอบแต่ในสิ่งที่ดี ๆ ทั้งนี้เพื่อควรหวังให้บุคคลอื่นปฏิบัติต่อเราก่อนโดยต้องปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอกับทุกคนที่ต้องติดต่อสัมพันธ์ด้วย

สำหรับผู้บริหารเมื่อต้องติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นจึงต้องติดต่อสื่อสารหรือพูดให้บุคคลอื่นเกิดความประทับใจทั้งต่อหน้าและลับหลังจึงจะเกิด “เสน่ห์” การใช้ปิยวาจาจึงกล่าวได้ว่าเป็นการลดความรุนแรงในการปฏิบัติต่อกัน คำพูดที่ไพเราะนอกจากจะสร้างความประทับใจต่อบุคคลอื่นแล้วยังช่วยสร้างมิตรในแวดวงธุรกิจได้เป็นอย่างดี เนื่องจากบุคคลแต่ละคนย่อมต้องการให้บุคคลอื่นพูดแต่ในสิ่งดี ๆ ต่อกัน ซึ่งจะทำให้มีความสุขกายสบายใจทุกครั้งเมื่อต้องติดต่อธุรกิจด้วย นอกจากนี้ เพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชาและลูกค้าจะให้ความเคารพ ให้ความเกรงใจและให้การยอมรับเมื่อต้องทำงานร่วมกันอีกด้วย

5.3) อุตถจริยา (Useful Conduct) การแสดงซึ่งพฤติกรรมหรือความประพฤติที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคลอื่น การให้ความช่วยเหลือกิจการสาธารณประโยชน์ ระมัดระวังให้การกระทำแต่สิ่งที่ดีงามเป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม

สำหรับผู้บริหาร อุตถจริยา กล่าวได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากการทำงานร่วมกันย่อมต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การบริหารจัดการไม่สามารถกระทำเพียงลำพังได้เป็นผลสำเร็จ การแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่ดีโดยให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นด้วยความเต็มใจหรือแสดงออกซึ่งความประสงค์ที่จะให้ความช่วยเหลือโดยการให้คำแนะนำที่ดี เป็นที่ปรึกษาและให้ความช่วยเหลือเมื่อถูกร้องขอทั้งเรื่องส่วนตัวและเรื่องงาน การกระทำเหล่านี้ย่อมต้องได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาและการให้การยอมรับนั้นจะนำไปสู่การบริหารจัดการที่ประสบผลสำเร็จโดยเร็ว

5.4) สมานัตตา (Even and Equal Treatment) คือ การทำตนให้มีความเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอ การวางตัวให้เหมาะสมกับฐานะ ภาวะบุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม

ในการบริหารธุรกิจนักบริหารย่อมต้องประพฤติตัวให้มีความเสมอภาคกับเพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา ร่วมทุกข์ร่วมสุขเพื่อไม่ให้บุคคลอื่นตำหนิในการกระทำของเราได้ว่าเป็นการแบ่งชนชั้น ทำตัวห่างเหินซึ่งจะทำให้บุคคลในหน่วยงานรู้สึกไม่สบายใจซึ่งจะทำให้เกิดช่องว่างในการทำงานร่วมกัน เมื่อนั้นจะทำให้การบริหารงานประสบความสำเร็จยาก หากนำสมานัตตาใช้ในการบริหารงานย่อมจะทำให้บุคคลอื่นรู้สึกสบายใจโดยสามารถเล่าเรื่องราวต่างๆ ที่เป็นปัญหาในการทำงานให้ฟังจะทำให้ผู้บริหารได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานและสามารถนำพาหน่วยงานไปสู่ความสำเร็จได้

6) อธิบาท 4

หลักธรรมที่เรียกว่า “อธิบาท 4” เป็นหลักธรรมที่จะช่วยให้บุคคลไปถึงผลสำเร็จได้ตามประสงค์ บุคคลที่หวังความสำเร็จในการดำเนินชีวิตหรือการทำงานจึงต้องกระทำตนโดยประพฤติปฏิบัติให้สมบูรณ์ด้วยสิ่งที่เรียกว่าฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา การประพฤติปฏิบัติด้วยหลักฐานอธิบาท 4 จึงเป็นฐานที่จะช่วยสร้างความสำเร็จในชีวิตและการงานได้จริง ผู้เขียนขอกล่าวโดยสรุป ดังนี้

6.1) ฉันทะ หมายถึง ความพอใจสิ่งที่มีอยู่เชื่อว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สุดแล้วและนำสิ่งนั้นในการสร้างสรรค์กำลังใจเพื่อก้าวไปสู่เรื่องอื่น ๆ ในชีวิตต่อไป สำหรับคนทำงานต้องพอใจรักใคร่ในงานที่ทำเสียก่อนจึงย่อมจะมีกำลังใจในการทำการอื่น ๆ ต่อไป ทั้งนี้ บุคคลที่ทำงานตรงกับใจรักจะสร้างความชำนาญการได้ง่ายและมีแนวโน้มของความสำเร็จในหน้าที่การงานได้มากกว่าบุคคลที่ไม่มีใจรักและพอใจในหน้าที่การงานของตนเอง ดังนั้น บุคคลจึงต้องเรียนรู้ในหน้าที่การงานโดยเร็วเพื่อบอกกับตนเองว่าพอใจ รักใคร่ในหน้าที่การงาน ปัจจุบันมาน้อยเพียงใด ถ้ายังไม่สายเกินไปก็ควรพยายามเปลี่ยนงานไปยังสิ่งที่ตนรักและพอใจ หากสายเกินไปอาจส่งผลให้ไม่เกิดความก้าวหน้าในหน้าที่การงานและส่งผลต่อการดำเนินชีวิตมีแต่ความทุกข์ในงานและอาจไม่สามารถสร้างความสำเร็จในงานที่ตนเองทำได้

6.2) วิริยะ หมายถึง ความเพียรพยายามที่จะกระทำการงานอย่างต่อเนื่องไม่ขาดตอน เพื่อการสร้างสรรค์ผลสำเร็จสำหรับในระยะยาว การมีวิริยะจึงหมายถึง การมีความกล้าหาญที่จะทำให้สิ่งที่ตนได้เพียรพยายามเพื่อไปสู่ผลสำเร็จให้จงได้ดังสุภาษิตที่ว่า “ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น” สำหรับคนทำงานการสร้างความมานะบากบั่น และเพียรพยายามทำการใด ๆ ในหน้าที่การงานให้สำเร็จย่อมเป็นความสุขของตนเองและเป็นที่ยอมรับของคนรอบข้าง การรอคอยหรือบนบานเพื่อให้ประสบผลสำเร็จอาจเป็นเพียงกำลังใจส่วนหนึ่งเท่านั้น แต่ความสำเร็จนั้นย่อมมาจากการกระทำของตนเองเท่านั้น

6.3) จิตตะ หมายถึง การไม่ทอดทิ้งสิ่งนั้นไปจากความรู้สึกของตนเอง โดยกระทำในสิ่งที่ประสงค์จะทำด้วยใจจดจ่อ สร้างความเด่นชัดในจิตใจและมีสมาธิในสิ่งที่จะทำ แม้ว่าจะต้องใช้เวลาช้านานก็ตาม บุคคลจึงต้องสร้างสภาวะจิตใจและสภาวะจิตใจที่สงบและมั่นคงในเรื่องที่จะกระทำ โดยไม่คิดฟุ้งซ่านไปถึงเรื่องอื่น ๆ ในเวลาเดียวกัน การใส่ใจในงานโดยไม่ทอดทิ้งไปเสียเฉย ๆ โดยขาดเหตุผลย่อมเป็นการสานต่อความเพียรพยายามที่มีแต่เดิมให้คงอยู่กับตนเอง ซึ่งจะทำให้บุคคลสามารถฟันฝ่าอุปสรรคหรือข้อจำกัดในงานได้อย่างไม่ยากเย็น

6.4) วิมังสา หมายถึง ความหมั่นตรិตรองพิจารณาหาเหตุผลในงานที่ทำ สำหรับบุคคลที่เข้าใจความสำคัญ ความจำเป็นและจุดมุ่งหมายของงานที่ตนกำลังดำเนินการย่อมทราบเป้าหมายของชีวิตที่แท้จริงว่าต้องการอะไร นั่นหมายความว่าบุคคลจะสามารถเข้าใจได้ว่างานของตนไม่ได้ตอบสนองเฉพาะตนเองและหน่วยงานเท่านั้น แต่มีผลกระทบต่อองค์กร ชุมชน สังคมและประเทศชาติอีกด้วย การพิจารณาหาเหตุผลในงานที่ทำโดยไม่ทอดทิ้งงานที่รับผิดชอบ มีความเพียรพยายามในการต่อสู้กับอุปสรรคข้อจำกัดต่าง ๆ โดยไม่ย่อท้อ รวมถึงการมีใจจดจ่อกับหน้าที่การงานย่อมนำมาซึ่งความสำเร็จในงานอย่างแท้จริง

7) อริยสัจ 4

หลักธรรมที่เรียกว่า “อริยสัจ 4” กล่าวได้ว่าเป็นหลักความจริง 4 ประการ ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค โดยขอกกล่าวพอสังเขปเพื่อการนำไปใช้อย่างถูกต้อง ดังนี้

7.1) ทุกข์ เป็นความกลัว ความเศร้าโศก ความเสียใจ ความไม่สมหวังในสิ่งที่ปรารถนาและความพลัดพรากจากสิ่งที่รัก เป็นต้น ซึ่งในความเป็นจริงของชีวิตทุกคนอาจเผชิญกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วเกิดทุกข์ โดยสามารถสังเกตบุคคลได้ง่าย โดยทุกข์ของบุคคลจะแสดงออกมาเป็น ความวิตกกังวล ความเครียดและความเจ็บ ดังนั้น จึงหาต้นเหตุของความทุกข์และความดับทุกข์

7.2) สมุทัย เหตุแห่งทุกข์ เพราะอวิชา บุคคลที่มองไม่เห็นความเป็นจริงของชีวิตที่ตกอยู่ในเหตุแห่งทุกข์นั้นตลอดไป นั่นคือตกอยู่ในสิ่งที่เรียกว่า ตัณหา ความโกรธ ความอิจฉาริษยา ความเศร้าโศกเสียใจ ความยึดมั่น ถือมั่น หรือที่เรียกว่าเป็นคนยึดติดในขั้น 5 ทำให้ตกอยู่ในเหตุแห่งทุกข์

7.3) นิโรธ คือ ความดับทุกข์ ด้วยการสร้างความเข้าใจในความจริงในชีวิต หากได้ การฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอก็จะสามารถนำไปสู่การดับเศร้าโศกทั้งหมดได้ อันจะนำมาสู่ความสุขในการดำเนินชีวิตได้เกิดความสงบและสบายใจในที่สุด

7.4) มรรค คือ หนทางนำไปสู่ความดับทุกข์ ได้แก่ อริยมรรค 8 ซึ่งเป็นการหล่อเลี้ยงชีวิตด้วยสติ เพื่อนำไปสู่การมีสมาธิและปัญญา ทำให้พ้นจากความทุกข์ และความเศร้าโศกเสียใจได้

นอกจากนี้ ยังมีหลักธรรมอื่น ๆ ที่มีความสำคัญและสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต หรือสร้างให้เป็นคุณธรรมประจำใจสำหรับนักบริหารหรือหัวหน้างานในระดับต่าง ๆ ได้ ซึ่งในเรื่องนี้ **เนตรพิพัฒนา ยาวีราช (2552)** ได้นำเสนอหลักธรรมซึ่งเป็นการละเว้นอคติต่าง ๆ ดังนี้

8) อคติ 4

8.1) ฉันทาคติ หมายถึง ความลำเอียงอันเนื่องมาจากความชอบหรือความรัก ผู้บังคับบัญชาที่ดีจะต้องละเว้นฉันทาคติ ไม่ทำอะไรให้ได้ชื่อว่าลำเอียงหรือมีอคติ อันเนื่องมาจากสถาบันเดียวกัน สีเดียวกันหรือพรรคพวกเดียวกัน ความดีความชอบทั้งหลายจะต้องอยู่ในฐานของระบบคุณธรรม นั่นคือ หลักความสามารถ หลักโอกาส และความเท่าเทียมกัน

8.2) โทษาคติ หมายถึง ความลำเอียงหรืออคติเนื่องจากความเกลียดชังหรือความโกรธเคืองผู้บังคับบัญชาที่ดีจะต้องไม่ประพฤติปฏิบัติด้วยความลำเอียงหรือมีอคติ อันเนื่องมาจากความโกรธ ความเกลียดชัง จะต้องตั้งอยู่บนหลักความถูกต้องดีงามและคุณธรรม

8.3) โมหาคติ หมายถึง ความลำเอียงหรืออคติเนื่องจากความไม่รู้จริงหรือเรียกว่า ความเขลาหรือความหลง

8.4) ภัยาคติ เป็นความลำเอียงเพราะเกิดจากความกลัว

9) ขรรวาสธรรม 4

หลักขรรวาสธรรม 4 เป็นหลักธรรมสุดท้ายที่มีความเกี่ยวข้องกับการครองเรือน รวมถึงสามารถนำไปใช้ในการบริหารได้ ทั้งนี้หากดูที่ความหมายของขรรวาสธรรม หมายถึง คุณสมบัติของผู้ประสบผลสำเร็จในการดำเนินชีวิตซึ่งประกอบด้วย สัจจะ ทมะ ขันติละ จาคะ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากคำพบว่าสามารถแยกคำสำคัญได้ 2 คำ ได้แก่ “ขรรวาส” ที่แปลว่าผู้ที่ดำเนินชีวิตในทางโลกหรือ

ผู้ครองเรือน และ “ธรรม” แปลว่าความถูกต้องและความดีงามซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ควรปฏิบัติของบุคคล สำหรับความเป็นฆราวาสที่ดีหมายความว่าเมื่อบุคคลเป็นคนดีก็ย่อมเป็นเพื่อนที่ดีกับบุคคลอื่นด้วย ความเป็นคนดีในที่นี้หมายความว่าดีใน 4 เรื่อง ดังนี้

9.1) สัจจะ หมายถึง ความซื่อสัตย์ ซื่อตรง จริ่งใจ พุดจริง ทำจริงต่อกัน จากความหมายดังกล่าวทำให้มองเห็นถึงความลึกซึ้งของคำว่าสัจจะที่จะเป็นเหตุนำไปสู่ความน่าเชื่อถือและความน่าไว้วางใจได้ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าสัจจะ นอกจากจะมีความเกี่ยวข้องกับตนเองแล้วยังมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นด้วย สำหรับบุคคลที่มีสัจจะย่อมได้รับการยกย่อง มีความน่าเชื่อถือสูง บุคคลอื่นยำเกรงและส่งผลทำให้ครอบครัวมีความมั่นคง เป็นต้น

9.2) ทมะ หมายถึง การรู้จักข่มจิตใจตนเอง การข่มจิตใจตัวเองนี้เป็นเรื่องยากสำหรับคนที่มีจิตใจไม่เข้มแข็งหรือคนที่มีอารมณ์แปรปรวน ดังนั้น บุคคลที่มี “ทมะ” ย่อมต้องฝึกตนปรับปรุงตนหรือต้องบังคับควบคุมตนเองให้รู้จักการข่มจิตใจในทุกเรื่องที่เขาเข้ามาในชีวิตและการทำงาน โดยสามารถปรับปรุงแก้ไขตนให้เจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ และพร้อมที่จะแก้ไขตนเองเพื่อให้บุคคลอื่นยอมรับ สำหรับบุคคลที่มี “ทมะ” ย่อมเป็นคนที่มีความสามารถในการทำงานสามารถยับยั้งตนเองไม่ให้หลงไปทำความผิดใด ๆ และกลายเป็นบุคคลที่มีความเป็นเลิศในที่สุด

9.3) ขันติ หมายถึง ความอดทนอดกลั้นต่อทุกสิ่งทุกอย่าง ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญสำหรับการดำรงชีวิตและการทำงาน ได้แก่ การอดทนต่อความยากลำบาก อดทนต่อทุกขเวทนา อดทนต่อการกระทบกระทั่ง และอดทนต่อสิ่งที่เฝ้าชวนใจหรือกิเลสซึ่งทนได้ยาก นอกจากนี้ บุคคลยังต้องอดทนต่อการพูดจาส่อเสียดเยาะเย้ยจากบุคคลที่ประสงค์ร้ายด้วย เมื่อสามารถอดทนและไม่หวั่นไหวต่อเรื่องใด ๆ ได้ย่อมเป็นผู้ชนะและเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในที่สุด บุคคลที่มีขันติย่อมทำงานได้ดีโดยสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ ไม่มีเรื่องวิวาทกับบุคคลอื่นและไม่หลงผิดไปทำความชั่วได้ง่าย

9.4) จาคะ หมายถึง การเสียสละโดยเสียสละทั้งวัตถุสิ่งของ รวมถึงการมีน้ำใจในการแบ่งปันสิ่งของอันเป็นของ ๆ ตนแก่บุคคลที่ควรให้ บุคคลที่มีจาคะย่อมมีกัลยาณมิตรรอบตัว ครอบครัวและสังคมมีความสุขและเป็นที่น่าพอใจของบุคคลทั่วไป

บุคคลที่นำหลักฆราวาสธรรม 4 ไปใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำงานย่อมได้รับผลแห่งการปฏิบัตินั้นโดยเป็นผู้ที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินชีวิตและการทำงาน สำหรับบุคคลที่เริ่มต้นก็ยังไม่สายต้องให้กำลังใจตนเองและสร้างความเพียรพยายามปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตนเองให้ได้ ซึ่งในขั้นเริ่มต้นอาจทำได้ยาก แต่เมื่อมุ่งตรงต่อเป้าหมายนั้น และฝึกฝนอย่างต่อเนื่องสุดท้ายย่อมนำมาซึ่งความสำเร็จในชีวิตหน้าที่และการงานได้อย่างแน่นอน

10) ธรรมเพื่อการบริหาร

ผู้บริหาร นักการจัดการ รวมทั้งนักวิชาการมีความเห็นตรงกันว่าวิธีการบริหารที่ดีคือการใช้ ทั้งพระเดชและพระคุณซึ่งให้ได้ทั้งน้ำใจคนและผลของงาน ดังนั้น เมื่อต้องนำหลักธรรมมาใช้ในการบริหารผู้เขียนจึงเห็นว่าหลักธรรมที่เรียกว่า “พละ 4 ประการ” ซึ่งประกอบด้วย ปัญญาพละ วิริยะพละ อดวิชชพละ และสังคหพละ มีความเหมาะสมมากที่สุด ซึ่งพละหรือกำลังแห่งคุณธรรมทั้ง 4 ประการ มีผลต่อการบริหารและการจัดการ โดยมีส่วนก่อให้เกิดผลสำเร็จในการวางแผน จัด

องค์การ จัดการทรัพยากรมนุษย์ การนำและการควบคุมอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยอาจกล่าวในรายละเอียด ดังนี้

- 10.1) ปัญญาพล หมายถึง กำลังความรู้หรือความฉลาด
- 10.2) วิริยพล หมายถึง กำลังแห่งความเพียร
- 10.3) อดวัชพล หมายถึง กำลังงานที่มีโทษหรือความสุจริต
- 10.4) สังคหพล หมายถึง กำลังสงเคราะห์หรือมนุษยสัมพันธ์

นอกจากนี้ ผู้บริหารจำเป็นต้องเป็นผู้รอบรู้หรือมีกำลังแห่งความรู้ นั่นคือต้องมีปัญญา คือ ความรอบรู้เกี่ยวกับงานในหน้าที่และความรับผิดชอบ 3 ด้าน ได้แก่ รู้ตน รู้คน และรู้งาน สรุปพอสังเขปดังนี้

(1) รู้ตน หมายถึง การรู้จักตัวตนที่แท้จริงของตนเองรู้ว่าตนเองมีความเด่นและความด้อยในเรื่องใด โดยสามารถนำจุดเด่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในหน้าที่การงานและพัฒนาจุดด้อยให้ค่อย ๆ ลดน้อยลงหรือหมดไป นอกจากนี้ นักบริหารต้องหัดมองตนเองและตักเตือนตนเองได้ โดยต้องอย่ามองข้ามความผิดของตนเองหรืออาจต้องโทษการกระทำของตนเองบ้าง ว่าเป็นส่วนหนึ่งของความผิดพลาดของคนอื่นหรือโทษการกระทำของคนอื่นทุกครั้งไป

(2) รู้คน หมายถึง ความรอบรู้เกี่ยวกับบุคคลอื่นซึ่งเป็นเพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้อื่นที่เป็นผู้บังคับบัญชาเหนือกว่าเราอีกชั้นหนึ่งขึ้นไป โดยต้องรู้ว่าใครมีสมรรถนะในด้านใด เพื่อจะใช้คนหรือขอความร่วมมือขอความช่วยเหลือในเรื่องงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสม นอกจากนั้นต้องรู้จักนิสัยหรือพฤติกรรมที่เป็นความเคยชินของบุคคลที่ต้องเกี่ยวข้องด้วย เช่น บุคคลเหล่านั้นเป็นคนที่รักสวยรักงาม ใจร้อนโมโหง่าย ซึมเศร้า ขาดความกระตือรือร้น เฉื่อยชาพวก เชื่อง่ายหูเบา พวกใฝ่รู้ช่างสงสัย ต้องการรายละเอียดและช่างกังวล เป็นต้น

(3) รู้งาน หมายถึง ความรอบรู้ในงานในหน้าที่และความรับผิดชอบเพื่อประโยชน์ในการบริหารและการจัดการ โดยทั่วไปคำว่า “รู้งาน” เป็นไปได้ 2 ลักษณะ ได้แก่ รู้เท่าและรู้ทัน โดยการรู้เท่าเป็นความรอบรู้เกี่ยวกับขั้นตอนหรือความรู้เท่าถึงการณจึงสามารถช่วยป้องกันภัยที่อาจมาถึงได้ สำหรับการรับรู้เท่าทันสถานการณ์เมื่อเกิดปัญหา ก็สามารถแก้ไขเฉพาะหน้าได้ จึงเท่ากับว่าหากผู้บริหารรู้งานก็ต้องรู้เท่าด้วย เพื่อเอาไว้ป้องกันและต้องรู้ทันเพื่อเอาไว้แก้ไข

การบริหารธุรกิจในปัจจุบันจะนำหลักธรรม มาใช้แต่เพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ จำเป็นต้องแสวงหาความรู้ใหม่มาประกอบเข้าด้วยกัน ผู้เขียนเห็นว่าหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักการที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับการบริหารธุรกิจในสภาพการณ์ปัจจุบันจึงขอกกล่าวต่อจากหลักธรรมทางศาสนาเพื่อให้ผู้อ่านได้ประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ทางธุรกิจต่อไป

7.1.4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจริยธรรมของผู้บริหาร

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจริยธรรมของผู้บริหาร นอกจากการศึกษา ประสบการณ์และค่านิยมของสังคมแล้ว ยังมีปัจจัยอื่น ๆ อีก ซึ่งอาจแบ่งออกได้เป็นปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน (สมคิด บางโม, 2558) ดังนี้

1) ปัจจัยภายนอกองค์กร ได้แก่

- 1.1) สภาพการแข่งขัน
- 1.2) การเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมและการค้า
- 1.3) การเมือง
- 1.4) การที่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ

2) ปัจจัยภายในองค์กร ได้แก่

- 2.1) เป้าหมายกำไรหรือผลผลิตที่ตั้งไว้สูงเกินไป
- 2.2) สภาพการเงินขององค์กรอยู่ในภาวะขาดทุนหรือมีหนี้สินมาก
- 2.3) การให้อำนาจมากเกินไปและขาดการควบคุมที่รัดกุม
- 2.4) ผู้บริหารมีปัญหาทางการเงิน
- 2.5) กฎระเบียบขององค์กรไม่รัดกุม
- 2.6) ผลประโยชน์ส่วนตัวและความเห็นตัว

7.1.5 ธรรมาภิบาลและบรรษัทภิบาล

แนวคิดเรื่องธรรมาภิบาลและบรรษัทภิบาล เกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน โดยเป็นแนวนโยบายของธนาคารโลกที่กำหนดให้ประเทศผู้กู้เงินนำไปเป็นแนวปฏิบัติตั้งแต่ทศวรรษที่ 1980 แท้จริงแล้ว บรรษัทภิบาล เป็นส่วนหนึ่งของธรรมาภิบาลนั่นเอง เมื่อเกิดล่มสลายของระบบเศรษฐกิจ ระบบการเงินและระบบการค้าของโลกหลายครั้ง ผู้เชี่ยวชาญเชื่อกันว่าสาเหตุแห่งความล้มเหลวนั้น เกิดจากการฉ้อโกงของผู้บริหารในองค์กร ความไร้ประสิทธิภาพในการป้องกันการรั่วไหลในกระบวนการบริหารและกระบวนการผลิตที่นำไปสู่ความไม่สามารถแข่งขันได้

ธรรมาภิบาลและบรรษัทภิบาลจะประสบผลสำเร็จได้ต้องเกิดจากจริยธรรมของผู้บริหาร ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน และเป็นหน้าที่ของทุกสถาบันที่จะต้องปลูกฝังแนวความคิดทางจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับทุกคน ให้เห็นว่าเป็นความรับผิดชอบของทุกคนที่จะต้องดำเนินงานอย่างมีจริยธรรม

1) ธรรมาภิบาล (Good Governance)

1.1) ความหมายของธรรมาภิบาล

มีนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ความหมายของธรรมาภิบาล ไว้ดังนี้

ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2551) กล่าวว่า ธรรมาภิบาล หมายถึง การกำกับดูแลกิจการเป็นการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการฝ่ายจัดการ ผู้ถือหุ้นและผู้มีส่วนได้เสีย โดยผ่านโครงสร้างกระบวนการทำงานและระบบการทำงาน เพื่อให้มีการกำกับฝ่ายบริหารให้ปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใสและมุ่งเน้นผลประโยชน์ ของผู้ถือหุ้นและผู้มีส่วนได้เสียเป็นหลัก

โกวิทย์ พวงงาม (2552) กล่าวว่า ธรรมาภิบาล หมายถึง เป็นการบริหารงานของภาครัฐในทุกด้านโดยชอบธรรมและมีประสิทธิภาพโดยเน้นการใช้กระบวนการการมีส่วนร่วมจากทุกส่วนของสังคมไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ เอกชนและภาคประชาชนอย่างจริงจังและต่อเนื่องเพื่อให้ประเทศมีพื้นฐานประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง มีความชอบธรรมด้านกฎหมาย มีเสถียรภาพมีโครงสร้างการบริหารที่มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้

จินตนา บุญบงการ (2553) กล่าวว่า ธรรมาภิบาล หมายถึง การควบคุมที่ดี โดยรวมของกิจการและการกระทำของบริษัทและการควบคุมเช่นนี้ต้องอาศัยผู้มีส่วนได้เสียของบริษัท ทั้งหลายและจะเป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้การบริหารมีจริยธรรมอย่างแท้จริง

พัชร์ผจง วัฒนสินธุ์ (2559) กล่าวว่า ธรรมาภิบาล หมายถึง การปกครอง การควบคุมดูแลกิจการต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม นอกจากนี้ยังหมายถึง การบริหารจัดการที่ดี ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและเอกชน ธรรมที่ใช้ในการบริหารงานนี้มีความหมายอย่างกว้าง กล่าวคือ มิใช่มีความหมายเพียงหลักธรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่รวมถึงศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และความถูกต้องชอบธรรมทั้งปวง ซึ่งวิญญูชนพึงมีและพึงประพฤติปฏิบัติ

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า **ธรรมาภิบาล** หมายถึง การกำกับดูแลกิจการเป็นการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการฝ่ายจัดการ ผู้ถือหุ้นและอาศัยผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อให้มีการกำกับฝ่ายบริหารให้ปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใสและมุ่งเน้นผลประโยชน์ โดยผ่านโครงสร้างกระบวนการทำงานและระบบการทำงานอย่างมีส่วนร่วม เป็นการบริหารงานของภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชนในทุกด้านโดยชอบธรรมด้านกฎหมาย และมีประสิทธิภาพ มิใช่มีความหมายเพียงหลักธรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่รวมถึงศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และความถูกต้องชอบธรรมทั้งปวง ซึ่งวิญญูชนพึงมีและพึงประพฤติปฏิบัติ

1.2) องค์ประกอบของธรรมาภิบาล

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ได้กำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ.2542 ว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ประกอบด้วย 6 หลัก ดังนี้

(1) หลักคุณธรรม คือ การยึดถือและเชื่อมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยการรณรงค์เพื่อสร้างค่านิยมที่ดีงามให้ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรหรือสมาชิกของสังคมถือปฏิบัติ ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ ความอดทนขยันหมั่นเพียร ความมีระเบียบวินัย เป็นต้น

(2) หลักนิติธรรม คือ การตรากฎหมาย กฎ ระเบียบข้อบังคับและกติกาต่าง ๆ ให้ทันสมัย และเป็นธรรม ตลอดจนเป็นที่ยอมรับของสังคมและสมาชิก โดยมีการยินยอมพร้อมใจและถือปฏิบัติร่วมกันอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม

(3) หลักความโปร่งใส คือ การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไป ตรงมา และสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ โดยการปรับปรุงระบบและกลไกการทำงานขององค์กรให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารหรือเปิดให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก ตลอดจนมีระบบ หรือกระบวนการตรวจสอบและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นการสร้างควมไว้วางใจซึ่งกันและกัน และช่วยให้การทำงานของภาครัฐและภาคเอกชนปลอดจากการทุจริตคอร์รัปชัน

(4) หลักความมีส่วนร่วม คือ การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และร่วมเสนอความเห็นในการตัดสินใจสำคัญ ๆ ของสังคม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ การแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติหรืออื่น ๆ และขจัดการผูกขาดทั้งโดยภาครัฐหรือโดยภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งจะช่วยให้เกิดความสามัคคีและความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ และภาคธุรกิจเอกชน

(5) หลักความรับผิดชอบ คือ ผู้บริหาร พนักงาน และลูกจ้างต้องตั้งใจปฏิบัติภารกิจตามหน้าที่อย่างดียิ่ง โดยมุ่งให้บริการแก่ผู้มารับบริการ เพื่ออำนวยความสะดวกต่าง ๆ มีความรับผิดชอบต่อความบกพร่องในหน้าที่การงานที่ตนรับผิดชอบอยู่และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขได้ทันที

(6) หลักความคุ้มค่า คือ ผู้บริหารต้องตระหนักว่ามีทรัพยากรค่อนข้างจำกัด ดังนั้นในการบริหารจัดการจำเป็นจะต้องยึดหลักความประหยัดและความคุ้มค่า ซึ่งจำเป็นจะต้องตั้งจุดมุ่งหมายไปที่ผู้รับบริการหรือประชาชนโดยส่วนรวม

1.3) หลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี

เนตร์พัฒนา ยาริราช (2552) ได้กล่าวไว้ว่า หลักการกำกับดูแลกิจการของธุรกิจกำหนดได้ดังนี้

(1) นโยบายการกำกับดูแลกิจการของบริษัท คณะกรรมการบริษัทกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติในการกำกับดูแลกิจการที่ดี รวมไปถึงการพิจารณาทบทวนเป็นประจำ เพื่อให้เหมาะสมกับเวลาและสถานการณ์ สอดคล้องกับความคาดหวังของผู้ถือหุ้นและผู้มีส่วนได้เสียอยู่เสมอ

(2) ผู้ถือหุ้น : สิทธิและความเท่าเทียมกัน

(3) สิทธิของผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่าง ๆ อาทิเช่น ปฏิบัติต่อคู่ค้าตามเงื่อนไขหรือข้อตกลง เอาใจใส่ในการบริการและรับผิดชอบต่อลูกค้า สนับสนุนและให้ความร่วมมือที่ดีกับภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันต่อผู้บริหารและพนักงาน

(4) การประชุมผู้ถือหุ้น จัดให้มีการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ถือหุ้นสถานที่ประชุม การจัดส่งข้อเสนเทศ เอกสารประกอบ และข้อมูลข่าวสาร

(5) ภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ ขณะเดียวกันก็คำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย

(6) ความซื่อสัตย์ของผลประโยชน์

(7) จริยธรรมธุรกิจ

(8) การถ่วงดุลของกรรมการที่ไม่เป็นผู้บริหาร

(9) ค่าตอบแทนของกรรมการและผู้บริหาร

(10) การประชุมคณะกรรมการ

(11) คณะกรรมการตรวจสอบ และคณะกรรมการบริหาร

(12) ระบบการควบคุมภายในและการตรวจสอบภายใน

(13) รายงานของคณะกรรมการ

(14) ความสัมพันธ์กับผู้ลงทุน

1.4) ธรรมภิบาลในการบริหาร

(1) หลักคุณธรรม

(2) หลักนิติธรรม

(3) หลักความโปร่งใส

(4) หลักความมีส่วนร่วม

(5) หลักความรับผิดชอบต่อ

(6) หลักความคุ้มค่า

2) บรรษัทภิบาล (Corporate Governance)

คำว่า บรรษัทภิบาล เกิดจาก "บรรษัท + อภิบาล" บรรษัท แปลว่า บริษัทขนาดใหญ่ อภิบาล แปลว่า บำรุงรักษา ปกครอง สองคำรวมกัน บรรษัทภิบาล จึงแปลว่า การบำรุงรักษาบริษัทขนาดใหญ่ หรือการกำกับดูแลบริษัทขนาดใหญ่

2.1) ความหมายของบรรษัทภิบาล

บรรษัทภิบาล หมายถึง การกำกับดูแลและบริหารจัดการองค์ธุรกิจที่ดี ให้ องค์ธุรกิจบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้โดยให้ผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่มสมประโยชน์และไม่กระทบต่อสังคม (สมคิด บางโม, 2558)

2.2) วัตถุประสงค์ของการมีบรรษัทภิบาลที่ดี กล่าวไว้ดังนี้

การสร้างบรรษัทภิบาลที่ดีให้เกิดขึ้นในองค์ธุรกิจ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

(1) เพื่อเพิ่มสมรรถนะในการแข่งขันให้แก่องค์กร ทั้งในระดับประเทศและระดับโลก

(2) เพื่อสร้างกำไร ความมีเสถียรภาพ ความเจริญเติบโต และความผ่องแผ้วสังคม

(3) เพื่อเพิ่มโอกาสในการเสาะหาพันธมิตรทางธุรกิจที่มีบรรษัทภิบาลที่ดี

(4) เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าสู่ตลาดทุนของโลก

2.3) การสร้างบรรษัทภิบาลที่ดี

กระบวนการสร้างบรรษัทภิบาลที่ดี มีขั้นตอนดังนี้ (เกียรติศักดิ์ จิรเชียรนาถ อ้างถึง ใน สมคิดบางโม, 2558)

(1) ความเข้าใจที่ถูกต้อง (Right Understanding) ต้องมีความเข้าใจถึงความจริงของบรรษัทภิบาลที่แท้จริง

(2) ความคิดที่ถูกต้อง (Right Thinking) โดยคิดวิเคราะห์ให้เหมาะสมกับองค์กรของตน

(3) ความทุ่มเทที่ถูกต้อง (Right Commitment) ทุ่มเททั้งเวลาและเงินทุนทำอย่างต่อเนื่องด้วยศรัทธา

(4) การกระทำที่ถูกต้อง (Right Action) หมายความว่า ทำตามกระบวนการสร้างบรรษัทภิบาล มีเหตุและผลของการกระทำ

(5) การกำกับควบคุมที่ถูกต้อง (Right Monitoring) การกระทำอาจมีเบี่ยงเบนไป เนื่องจากมีผู้เกี่ยวข้องมากมายและมีปัจจัยต่าง ๆ มาก ต้องมีแบบควบคุมที่ดี

(6) การประเมินและปรับแก้ที่ถูกต้อง (Right Monitorin and Alignment) มีระบบการประเมินที่ดี เมื่อพบข้อบกพร่องต้องปรับแก้ให้ถูกต้อง

2.4) ผู้มีส่วนได้เสียขององค์ธุรกิจ (Stakeholder) สมคิด บางโม (2558) กล่าวไว้ดังนี้

(1) ผู้ถือหุ้น (Stockholders) หรือเจ้าของบริษัท อาจเป็นบุคคลหรือนิติบุคคล คาดหวังว่าจะได้รับผลตอบแทนการลงทุนในรูปของเงินปันผลในอัตราที่พอใจ

(2) คณะกรรมการบริษัท (Board) มีอำนาจในการกำกับและควบคุมนโยบาย คาดหวังให้บริษัทเจริญก้าวหน้าและดำเนินไปอย่างถูกต้อง คณะกรรมการบริษัทมีความสำคัญยิ่งต่อ บริษัท

(3) ผู้บริหาร (Managers) เป็นผู้กำหนดกลยุทธ์และบริหารบริษัท คาดหวังว่าจะ ได้รับเงินเดือนหรือค่าตอบแทนคุ้มกับความสามารถ

(4) พนักงาน (Employees) เป็นผู้ปฏิบัติงานในบริษัท คาดหวังว่าจะได้รับ ค่าจ้างหรือค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและคุ้มกับความสามารถ

(5) เจ้าหนี้ (Creditors) เป็นผู้ที่บริษัทกู้เงินมาอาจเป็นบุคคลหรือสถาบัน การเงิน คาดหวังว่าจะได้รับผลตอบแทนจากการให้กู้เงินตรงตามกำหนดเวลา เจ้าหนี้มีอิทธิพลต่อการ ดำเนินงานของบริษัทด้วย

(6) รัฐบาล (Government) คาดหวังว่าบริษัทจะชำระภาษีครบถ้วน และตาม กำหนดเวลา รัฐบาลจะควบคุมมิให้ธุรกิจเอาเปรียบประชาชน และส่งเสริมให้ธุรกิจดำเนินการ อย่าง คล่องตัว

(7) ชุมชน (Community) คาดหวังว่าบริษัทจะไม่สร้างมลพิษแก่สิ่งแวดล้อม และรับผิดชอบต่อสังคม

7.2 จริยธรรมของนักธุรกิจ

7.2.1 จริยธรรมของนักธุรกิจ

จริยธรรมทางธุรกิจ มีคำหลัก 2 คำ คือ จริยธรรมและธุรกิจ ซึ่งได้กล่าวถึงจริยธรรมไป พอสังเขปแล้ว จึงควรมาทำความเข้าใจกับคำว่า ธุรกิจต่อไป ตามพจนานุกรมราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายธุรกิจว่า การงานประจำเกี่ยวกับอาชีพค้าขายหรือกิจการอื่นที่สำคัญและ ไม่ใช่ราชการ (กฎ) การประกอบกิจการในทางเกษตรกรรม อุตสาหกรรม หัตถกรรม พาณิชยกรรม การบริการหรือกิจการอื่น แต่หากมองความหมายของธุรกิจในเชิงพฤติกรรมเราจะเห็นว่า ธุรกิจเป็น กิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลอย่างน้อย 2 ฝ่ายที่เรียกว่า ผู้ซื้อและผู้ขาย มาทำการตกลง เสรจจา แลกเปลี่ยนหรือซื้อขายกัน โดยฝ่ายผู้ซื้อได้รับสินค้าหรือบริการตามที่ต้องการและฝ่ายผู้ขายได้รับ ผลตอบแทนเป็นตัวเงินในรูปของกำไร ซึ่งทำให้เกิดความพึงพอใจทั้งสองฝ่าย

จากความหมายจริยธรรมทางธุรกิจข้างต้น กล่าวสรุปได้ว่า จริยธรรมทางธุรกิจเป็นการ นำข้อพึงประพฤติปฏิบัติที่ชอบด้วยความดี ความถูกต้อง มาใช้กับธุรกิจโดยนักธุรกิจ หรือ ผู้ประกอบการ ดังนั้นจริยธรรมต้องเริ่มจากการมีนักธุรกิจที่ดี จึงจะมีการประกอบการที่ดีและเป็น ธุรกิจที่ดีในที่สุดนั่นเอง แต่ถ้านักธุรกิจมุ่งแต่ผลประโยชน์ของตนเอง หรือผลกำไรของธุรกิจแต่เพียง อย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียธุรกิจนั้น ย่อมจะเป็นธุรกิจที่ขาดจริยธรรม ซึ่งจะก่อให้เกิดความเสียหาย ความเดือดร้อนขึ้น รวมทั้งธุรกิจเองก็ จะไม่สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้ในอนาคต ดังสุภาษิตไทยที่ว่า “ซื้อกินไม่หมดคคกินไม่นาน”

7.2.2 บทบาทจริยธรรมของนักธุรกิจที่เกี่ยวข้องต่อบุคคล

สมคิด บางโม (2558) ได้กล่าวถึง บทบาทจริยธรรมของนักธุรกิจที่เกี่ยวข้องต่อบุคคล ไว้ ดังนี้

- 1) จริยธรรมของนักธุรกิจที่มีต่อลูกค้า นักธุรกิจพึงปฏิบัติต่อลูกค้า ดังนี้
 - 1.1) พึงขายสินค้าและบริการในราคายุติธรรม มีกำไรตามสัดส่วนที่เหมาะสมกับคุณภาพสินค้าและบริการ
 - 1.2) พึงขายสินค้าและบริการให้ถูกต้อง ตามจำนวน คุณภาพ ราคา ที่ตกลงกัน และมีความรับผิดชอบตามภาระผูกพันของตน
 - 1.3) พึงดูแลและให้บริการแก่ลูกค้าทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ให้โอกาสเท่าเทียมกันที่จะซื้อสินค้าจะรับบริการไม่ว่าในสถานะใด เช่น ในภาวะสินค้าขาดตลาด เป็นต้น
 - 1.4) พึงละเว้นการกระทำใด ๆ ที่จะควบคุมการตัดสินใจของลูกค้าในการซื้อหรือรับบริการโดยใช้ความใหญ่ขององค์กรของตนเป็นเครื่องต่อรอง หรือการซื้อขายโดยวิธีต่างตอบแทนกันหรือสร้างเงื่อนไขกำหนดให้ลูกค้าต้องทำตาม
 - 1.5) พึงละเว้นการกระทำใด ๆ เพื่อทำให้สินค้ามีราคาสูงขึ้น โดยไม่มีเหตุผล เช่น การกักตุนสินค้า ปลอ่ยข่าวอันเป็นเท็จเพื่อให้ลูกค้าหลงเชื่อต้องซื้อหรือไม่ซื้อสินค้าในสภาพที่เหมาะสมหรือไม่จำเป็น
 - 1.6) พึงปฏิบัติต่อลูกค้า และให้บริการอย่างมีน้ำใจไมตรี มีอัธยาศัยที่ดีต่อกัน
- 2) จริยธรรมของนักธุรกิจที่มีต่อคู่แข่ง นักธุรกิจพึงปฏิบัติต่อคู่แข่งดังนี้
 - 2.1) พึงละเว้นจากการกลั่นแกล้งใส่ร้ายป้ายสี ทั้ขบถ ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม
 - 2.2) พึงให้ความร่วมมือในการแข่งขัน เพื่อสร้างสภาวะตลาดที่ดี
- 3) จริยธรรมของนักธุรกิจที่มีต่อหน่วยงานของรัฐ นักธุรกิจพึงปฏิบัติต่อหน่วยงานของรัฐ ดังนี้
 - 3.1) พึงทำธุรกิจกับหน่วยงานของรัฐอย่างตรงไปตรงมา ซื่อสัตย์สุจริตและเป็นธรรม มีอัธยาศัยไมตรีประหนึ่งลูกค้าทั่วไป
 - 3.2) พึงปฏิบัติตามข้อกำหนดของกฎหมายในการทำธุรกิจ ทำบัญชี เสียภาษีให้รัฐอย่างถูกต้อง ตรงตามลักษณะของธุรกิจ ไม่เปิดโอกาสให้ข้าราชการประพฤติมิชอบในธุรกิจของตน
 - 3.3) พึงละเว้นจากการติดสินบน จ้างวานข้าราชการเพื่ออำนวยความสะดวกให้ตนในการประกอบธุรกิจใด ๆ แม้จะไม่เกี่ยวข้องเสียหายต่อธุรกิจของตนเองก็ตาม
 - 3.4) พึงละเว้นการให้ความร่วมมือ สนับสนุนการกระทำของข้าราชการที่มีเจตนาทำการทุจริต ไม่ว่าจะในทางใด ๆ แม้จะไม่เกี่ยวข้องเสียหายต่อธุรกิจของตนเองก็ตาม
 - 3.5) พึงละเว้นจากการให้ของขวัญ หรือของกำนัลใด ๆ แก่ข้าราชการ เว้นแต่จะเป็นสิ่งของเล็กน้อยที่คนส่วนใหญ่ให้กันตามประเพณีนิยม
 - 3.6) พึงให้ความร่วมมือกับหน่วยรัฐในการทำตามหน้าที่พลเมืองที่ดี ให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่สังคมและชุมชนอย่างแท้จริง

3.7) พึ่งมีทัศนคติที่ถูกต้องและมีความเชื่อถือต่อหน่วยราชการเป็นเบื้องต้น ไม่มีอคติหรือไม่พยายามหลีกเลี่ยงที่จะติดต่อกับ พึ่งเชื่อว่านักธุรกิจสามารถร่วมมือกับราชการแก้ไข ปัญหาที่มีอยู่ รวมทั้งป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้

4) จริยธรรมของนักธุรกิจที่มีต่อสังคม นักธุรกิจควรถือเป็นความรับผิดชอบในการร่วม สร้างสรรค์สังคมให้เจริญก้าวหน้า โดยมีหลักปฏิบัติ ดังนี้

4.1) พึ่งละเว้นจากการประกอบธุรกิจที่ทำให้สังคมเสื่อม ทั้งด้านจิตใจและทาง ศีลธรรม

4.2) พึ่งละเว้นจากการประกอบธุรกิจที่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4.3) พึ่งดูแลเอาใจใส่การประกอบกิจการของตน ป้องกันมิให้เป็นต้นเหตุก่อ มลภาวะให้สิ่งแวดล้อมและสังคม

4.4) พึ่งให้ความเคารพในสิทธิทางปัญญาของผู้อื่น หรือธุรกิจอื่น ไม่ลอกเลียน ความคิดการผลิตลอกเลียนของต้นแบบของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต

4.5) พึ่งให้ความร่วมมือกับทุกฝ่ายในชุมชนเพื่อการสร้างสรรค์สังคม โดยการสละ เวลา กำลังกาย กำลังทรัพย์ตามความเหมาะสมของตน

4.6) ในการดำเนินธุรกิจ นักธุรกิจพึงให้ความสนใจในเรื่องการสร้างงานแก่คนใน ชุมชนให้สอดคล้องกับศักยภาพของชุมชนนั้น ๆ อันจะสามารถทำให้ธุรกิจก้าวหน้า และยังทำให้สังคม มีคนที่มีคุณภาพ มีรายได้และพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง

5) จริยธรรมของนักธุรกิจที่มีต่อพนักงาน

เนตร์พัฒนา ยาวีราช (2552) ได้กล่าวถึง จริยธรรมของนักธุรกิจที่มีต่อพนักงาน ไว้ดังนี้

5.1) พึ่งให้ค่าจ้างค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ ให้รางวัลเมื่อมี กำไรมากขึ้น ธุรกิจดีขึ้น

5.2) พึ่งเอาใจใส่ในสวัสดิการ จัดหาเครื่องป้องกันอันตราย

5.3) พึ่งพัฒนาให้ความรู้เพื่อเพิ่มความชำนาญ

5.4) พึ่งยุติธรรมต่อพนักงานทุกคน ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง

5.5) พึ่งศึกษานิสัยใจคอของพนักงานแต่ละคน

5.6) พึ่งเคารพสิทธิส่วนบุคคลของพนักงาน

5.7) พึ่งเชื่อถือไว้วางใจในงานที่มอบหมาย

5.8) พึ่งให้คำแนะนำปรึกษาช่วยเหลือ

5.9) พึ่งสนับสนุนให้พนักงานประพฤติตนดี ห้ามปรามถ้าพบว่าพนักงานทำไม่ดี

ความรับผิดชอบต่อผู้ประกอบการต่อพนักงานลูกจ้าง จะต้องมึจริยธรรมต่อ พนักงานในด้านต่างๆ สำคัญ 3 ด้าน ดังนี้

(1) ความรับผิดชอบต่อด้านการจ้างงาน (Employment) ทำได้โดยการที่นายจ้าง กำหนดค่าตอบแทนในการทำงานให้ตามความเหมาะสมตามที่กฎหมายกำหนด

(2) ความรับผิดชอบต่อสภาพการทำงาน (Work Condition) หมายถึง การ เอาใจใส่ต่อสถานที่ทำงานที่มีความปลอดภัยจากอันตรายต่างๆ อันอาจเกิดขึ้นแก่พนักงานได้

(3) ความรับผิดชอบด้านสิทธิส่วนบุคคลของพนักงาน (Human Right) ในการแสดงความคิดเห็นมีเสรีภาพในการดำเนินชีวิต การรวมกลุ่มกันของพนักงานเป็นสหภาพแรงงานในการเรียกร้องต่าง ๆ รวมทั้งการเคารพและรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะของพนักงาน

ข้อกำหนดของกฎหมายที่ผู้ประกอบการพึงจะต้องปฏิบัติตามพนักงาน ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พระราชบัญญัติเงินทดแทน พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พระราชบัญญัติประกันสังคม หากไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของกฎหมาย ผู้ประกอบการมีความผิดและมีโทษตามที่กฎหมายกำหนด

7.3 ผลลัพธ์ของการบริหารงานโดยใช้หลักจริยธรรม

7.3.1 ความสัมพันธ์จริยธรรมทางธุรกิจกับผลประกอบการ

หลักคุณธรรมและจริยธรรม มีความสำคัญอยู่ที่การให้คุณค่าของบุคคลจนเกิดเป็นความประทับใจ อย่างลึกซึ้ง เรียกว่า “เป็นค่านิยมเฉพาะของบุคคลต่อสิ่งนั้น ๆ” จริยธรรมที่เกิดจากค่านิยม ซึ่งอาจแบ่งออกเป็น 2 ประการ ได้แก่ ประการแรก คือ ค่านิยมพื้นฐานเป็นค่านิยมที่ทำให้บุคคลมีคุณธรรมประจำใจ มีธรรมนิยมประเพณีที่ดี กฎหมายและกฎระเบียบที่ควบคุมสังคม และประการที่สอง คือ ค่านิยมวิชาชีพทำให้บุคคลมีอุดมการณ์ประจำวิชาชีพ มีจรรยาบรรณวิชาชีพ หรือมีพระราชบัญญัติวิชาชีพ เป็นต้น ความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรม อาจแบ่งออกได้เป็น 2 ระดับ คือ 1. ระดับการดำรงชีวิต คือ คุณธรรมและจริยธรรมจะเป็นตัวนำที่ทำให้บุคคลได้กำหนดพฤติกรรมของตนเอง เพื่อทำให้เกิดความสุข 2. ระดับสังคม ความสุขของบุคคลที่อยู่ในกลุ่มเพื่อนและสังคม คือ การได้รับการยอมรับ บุคคลต้องอาศัยคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อรักษาธำรงค์ไว้ซึ่งศักดิ์ศรีและส่งเสริมชื่อเสียง เกียรติคุณของบุคคล และในฐานะผู้ประกอบการวิชาชีพ เช่น จริยธรรมจะเป็นอุดมการณ์หรือจุดมุ่งหมาย อันสูงสุด สำหรับวิชาชีพพนักงานกฎหมายในอันที่จะให้ความยุติธรรมการดำรงไว้ซึ่งความสุขของสังคม และการใช้เหตุผลยิ่งกว่าการกระทำตามอำเภอใจ (วิชา มหาคุณ, 2546)

7.3.2 การพัฒนาคุณธรรมของผู้บริหาร

1) งานด้านคุณธรรม จริยธรรม เป็นงานที่มีความอ่อนไหว ลึกซึ้ง และเข้าถึงได้ยาก กระบวนการพัฒนาต้องใช้ความละเอียดอ่อนทบทวนวิถีการที่เรียบง่ายและที่สำคัญต้องสร้างความรู้ความเข้าใจเพื่อให้เกิดการยอมรับและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการพัฒนาด้วยความเต็มใจ “ความสำเร็จในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมไม่ได้อยู่ที่ได้ทำ (มีเงิน มีคน มีแผน) แต่อยู่ที่ทำแล้วได้อะไร (ได้สร้างคุณค่าให้แก่ตนเอง ผู้อื่น และราชการ)” การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม หมายถึง การทำให้ดีให้เจริญ โดยนำหลักประพฤติปฏิบัติที่ก่อให้เกิดคุณงามความดี “หลัก ๔ ก.” มาใช้ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งประกอบด้วย

ก.ที่ ๑ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ก.ที่ ๒ หลักการกำกับดูแลองค์กรที่ดี

ก.ที่ ๓ หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี และ

ก.ที่ ๔ หลักการจัดการความรู้ และเสริมด้วยหลักการจูงใจอันเป็นหลักการเพื่อการรักษาคุณงามความดีให้คงอยู่ โดยหลักประพฤติกปฏิบัตินี้จะนำมาบูรณาการให้สอดคล้องกับนโยบายขององค์กร

การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ต้องยึดหลักประพฤติกปฏิบัติที่ติดตั้งที่ได้กล่าวมาแล้ว และต้องมีกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับบริบทขององค์กรและประการสำคัญ คือ **บุคลากรขององค์กร** ตั้งแต่ระดับผู้บริหารระดับสูงไปจนถึงเจ้าหน้าที่คนสุดท้าย ต้องมีความเข้าใจและยอมรับในบทบาทหน้าที่ของการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญ สนับสนุนและเป็นแบบอย่าง ผู้ให้การพัฒนาต้องมีความรู้ในหลักการเชิงทฤษฎี มีความเข้าใจในเชิงปฏิบัติ มีความศรัทธาในคุณงามความดี และลงมือทำด้วย “หัวใจ” ที่เต็มเปี่ยมด้วย “ความรัก” ผู้รับการพัฒนาต้องเข้าใจ ยอมรับพร้อมที่จะเข้าสู่การพัฒนาด้วยความสมัครใจ

2) **กลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม** จะต้องดำเนินไปด้วยวิธีที่สร้างสรรค์ เรียบง่าย ไม่เพิ่มภาระงาน และค่อยเป็นค่อยไปในลักษณะการซึมซับเพื่อให้ฝังลึกในจิตใจ ทั้งนี้ ความสำเร็จในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมที่แท้จริงไม่ใช่เพียงแค่การบรรลุเป้าหมายตามที่คาดหวังไว้ แต่ต้องรักษาความมีคุณธรรม จริยธรรมให้คงอยู่และดำเนินไปอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

3) ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

- 3.1) ความศรัทธาในคุณงามความดี
- 3.2) การให้ความสำคัญ สนับสนุน และการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้บังคับบัญชา
- 3.3) การมีส่วนร่วมและความเสียสละ
- 3.4) การประพฤติกปฏิบัติด้วยจิตสำนึกที่ดี
- 3.5) การธำรงไว้ซึ่งความยั่งยืนในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม

สรุป การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมไม่ใช่เป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม แต่เป็นการปลูกจิตสำนึก ให้รู้สึกผิดชอบชั่วดี ตระหนักในคุณงามความดี และสามารถสร้างคุณค่าให้แก่ตนเอง ผู้อื่น และราชการเพื่อยังประโยชน์ให้แก่แผ่นดิน (ชาตรี เทียนทอง, 2556)

7.3.3 จริยธรรมกับการแก้ไขข้อขัดแย้ง

แวน สเลกส (Van Slyke, 1999) ให้นิยามว่า ความขัดแย้ง หมายถึง เป็นการแข่งขันระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งต่างฝ่ายต่างมีความต้องการเป้าหมาย หรือความคิดที่เข้ากันไม่ได้ ทำให้ตกลงกันไม่ได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ 3 ปัจจัย ได้แก่ การแข่งขันกัน (Competition) การที่ต้องพึ่งพากันและกัน (Interdependence) และการรับรู้ที่เข้ากันไม่ได้ (Perceived Incompatibility)

การดำเนินกิจกรรมในหน่วยต่าง ๆ ขององค์กร หรือสถาบันใด ๆ ซึ่งเป็นที่รวมของความ ต้องการหรือความปรารถนาของคนในที่นั้น ย่อมเป็นธรรมดาอยู่เองที่จะเกิดความคิดเห็นที่แตกต่าง หรือไม่เห็นด้วยเหมือนกันทั้งหมด ด้วยพื้นฐานของความรู้ ความเชื่อ ประสบการณ์ ค่านิยมของกลุ่มคนหรือวัฒนธรรมในองค์กรนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้ายังมีสิ่งทีกระทบต่อผลประโยชน์ก็ย่อมจะเกิดความขัดแย้งขึ้น ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหาร หรือผู้นำที่จะต้องทำหน้าที่ในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ถ้ามองโดยรวม ๆ เราจะรู้สึกว่าการขัดแย้งเป็นเรื่องไม่ดี เพราะก่อให้เกิดความแตกแยก ความรู้สึกที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกันและโอกาสที่จะนำไปสู่การทำลายกัน แต่ถ้าไตร่ตรองให้ลึกซึ้ง เราก็ยัง

สามารถเห็น ข้อดีของความขัดแย้ง โดยใช้วิกฤตนั้นแปรเปลี่ยนให้โอกาส โดยหาจุดร่วมที่ยอมรับได้ของฝ่ายต่าง ๆ ในการสร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่บุคคลและองค์กร ซึ่งเราจะต้องเข้าใจถึงสาเหตุแห่งปัญหานั้นก่อน แล้วจึงจะคิดหาหนทางในการแก้ไขได้อย่างถูกต้อง ตามที่ **จินตนา บุญบังการ (2551)** และ **กฤษณ์ คำชาย (2554)** ได้จำแนกประเภทของขัดแย้งและการแก้ไขความขัดแย้งไว้ สามารถอธิบายโดยสังเขปได้ดังต่อไปนี้

1) ประเภทความขัดแย้งสามารถจำแนกได้ดังนี้

1.1) ความขัดแย้งทางโครงสร้าง (Structural) เป็นความคิดเห็นที่แตกต่างกันเกี่ยวกับการ บริหารโครงสร้างขององค์กรในการบริหารจัดการ การกำหนดเป้าหมาย การจัดหาและการจัดสรร ทรัพยากร เช่น การสั่งงาน การอำนวยความสะดวก การมอบหมายงานและอำนาจหน้าที่ การให้ผลตอบแทน การให้คุณให้โทษ ซึ่งคนในแผนกต่าง ๆ อาจมีความคิดเห็นที่ไม่เหมือนกันและเป็นสาเหตุก่อให้เกิดความขัดแย้งต่อการกำหนดโครงสร้างการบริหารในองค์กรขึ้นได้

1.2) ความขัดแย้งภายในตัวบุคคล (Intrapersonal) เป็นธรรมชาติที่บุคคลจะเกิดความรู้สึกขัดแย้งทางความคิด การตัดสินใจและความเชื่อในการกระทำของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าได้รับความเห็นจากบุคคลอื่นไม่เหมือนตนเอง เช่น คำชมเชย หรือคำตำหนิ ก็สามารถที่จะเกิดความ ขัดแย้งได้ว่าตนเองถูกต้อง หรือมีข้อผิดพลาด บกพร่องจริงตามที่คนอื่นพูดหรือไม่ เป็นต้น

1.3) ความขัดแย้งระหว่างบุคคล (Interpersonal) เพราะมีความไม่ลงรอยกันตามความคิด ความเชื่อและประสบการณ์ที่แตกต่างกันของบุคคล บางคนไม่ชอบพฤติกรรมของเพื่อนร่วมงานบางคน que แสดงออกว่าเป็นคนดีแต่พูดเจาคความคิดเจาคความเห็น ให้ลงมือปฏิบัติจริงไม่สามารถทำได้ หรือบางคนมองคนในแง่ร้าย จะคิด จะพูด จะทำก็มองไปในทางร้ายเสียหมดสิ้น หรือบางคนเห็นแก่ตัว ทำอะไรเอาดีเข้าตัวเอาร้ายให้คนอื่น เป็นต้น หรือการเล่นพรรคเล่นพวกของผู้บริหารในลักษณะเด็กของใครก็จะได้รับการสนับสนุนส่งเสริม พฤติกรรมเหล่านี้ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างบุคคลและเกิดผลกระทบระดับองค์กรได้ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลในองค์กร ด้วยเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุแตกต่างกันไป เป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมในการแก้ไขข้อขัดแย้ง ซึ่งไม่มีคำตอบ สำเร็จรูปว่าวิธีใดจะสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งได้อย่างสมบูรณ์ เช่น การแก้ไขด้วยการต่อสู้ แข่งขันกับผู้ขัดแย้งด้วย การร่วมมือกับผู้ที่ขัดแย้ง การประนีประนอม การหลีกเลี่ยง การยอมรับ ฝ่ายตรงข้าม ทั้งนี้ต้องพิจารณาระดับความรุนแรงของความขัดแย้งที่จะส่งผลเสียหายมากน้อยเพียงใด ใครบ้างที่จะได้รับผลกระทบ ระยะเวลาที่จะส่งผลกระทบรวดเร็วเพียงใด ผลเสียหายมีเวลานานต่อเนื่องเพียงใด นอกจากนี้ต้องคำนึงถึงพลังกำลังของคนที่ขัดแย้งด้วยว่าเป็นผู้มีอำนาจในระดับเดียวกันหรือไม่ จึงจะเลือกใช้วิธีการแก้ไขข้อขัดแย้งได้เหมาะสม เพื่อให้ได้ผลสำเร็จต่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งนั้น

2) วิธีการแก้ไขข้อขัดแย้งที่ผู้บริหารสามารถเลือกใช้ตามความเหมาะสม ดังนี้

2.1) การยอมรับฝ่ายตรงข้าม (Accommodating) เป็นการยอมรับเอาข้อโต้แย้งของอีกฝ่ายหนึ่งมาใช้เป็นข้อแก้ไข เมื่อเห็นว่าฝ่ายตนผิดพลาด ข้อโต้แย้งของอีกฝ่ายหนึ่งถูกต้องกว่า การเลือกใช้วิธีนี้เพื่อลดปริมาณความขัดแย้ง ด้วยเชื่อว่าการนำความขัดแย้งมาพูดจะทำลายความสัมพันธ์ระหว่างกัน จึงใช้วิธีการในลักษณะของการผ่อนปรน ซึ่งมีพฤติกรรมเปรียบเทียบได้ กับ ลูกหนี

2.2) การประนีประนอม (Compromising) เป็นอีกวิธีหนึ่งเมื่อเห็นความขัดแย้งก่อให้เกิดความชะงักงันของการทำงาน การพัฒนาภายในองค์กร ถ้าประนีประนอมได้จะเป็นการดี และคู่ขัดแย้งมีอำนาจพอ ๆ กัน แต่มีจุดมุ่งหมายเหมือนกัน ดังนั้น จึงใช้วิธีนี้เพื่อแลกผลประโยชน์กัน ต่างฝ่ายต่างได้บางส่วนและยอมเสียไปบางส่วน ไม่มีฝ่ายใดได้เต็มทั้งคู่ แม้ว่าส่วนที่เสียไปอาจเสียด้วยความไม่เต็มใจ แต่ต่างฝ่ายต่างพยายามประสานผลประโยชน์กัน วิธีการประนีประนอมมีข้อดี คือ แก้ความขัดแย้งได้เร็วและยังคงรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกันไว้ได้ แต่ก็มีข้อเสียคือ ผลได้จะลดลง และหากใช้วิธีนี้บ่อยจะทำให้เกิดการเล่นเกม เช่น เกมการเรียกร้องมาก ๆ เพื่อให้เกิดการต่อรองเป็นพฤติกรรมที่เปรียบเทียบได้กับสุนัขจิ้งจอก

2.3) การร่วมมือกับผู้ขัดแย้ง (Collaborating) เป็นวิธีที่ใช้ในกรณีที่ทั้งสองฝ่ายมีข้อโต้แย้ง ที่มีน้ำหนักทั้งคู่ ไม่สามารถประนีประนอมได้ ต้องร่วมมือกันหาข้อยุติที่รวมเอาข้อโต้แย้งทั้งสองฝ่าย เป็นไปเพื่อการแก้ปัญหาที่ทั้งสองฝ่ายจะบรรลุเป้าหมายของตนและยังคงความสัมพันธ์ไว้ได้ในลักษณะที่เรียกว่า ชนะ-ชนะ ทั้งคู่ นั่นเอง ข้อดีของวิธีนี้คือ คู่เจรจาทั้งสองฝ่ายต้องมีความกล้าแสดงออกและตระหนักถึงความเป็นมิตรที่ดีต่อกัน ข้อเสียคือ ต้องใช้เวลาและความพยายามมากกว่าวิธีอื่น ๆ เปรียบเทียบได้กับพฤติกรรมของนกฮูก

2.4) การหลีกเลี่ยง (Avoiding) ใช้เมื่อประเด็นที่ขัดแย้งเล็กน้อยเกินไป หรือเพื่อรอเวลาให้อีกฝ่ายหนึ่งเย็นลง หรือให้ผู้อื่นเข้ามาแก้ไขจะดีกว่า เป็นลักษณะของการเลี่ยงปัญหาที่นำไปสู่ความขัดแย้ง หรือหลีกเลี่ยงคนที่มีแนวโน้มจะขัดแย้ง ข้อดีของวิธีนี้คือ สามารถรักษาความสัมพันธ์ของบุคคลไว้ได้ แต่ข้อเสียคือ ปัญหาไม่ได้ถูกแก้ไขและอาจจะทำให้สถานการณ์แย่ลงกว่าเดิมได้ เปรียบเทียบได้กับพฤติกรรมของเต่า

2.5) การแก้ไขต่อสู้หรือแข่งขันกับผู้ขัดแย้ง วิธีนี้จะถูกใช้ในกรณีที่จำเป็นต้องตัดสินใจให้รวดเร็วและมีผลกระทบต่อผลประโยชน์ขององค์กรรุนแรง เช่น พนักงานไม่เห็นด้วยกับนโยบายขององค์กร ผู้บริหารก็จะมีความพยายามใช้อำนาจที่เหนือกว่าให้คนอื่นยอมรับ เป็นการแก้ไขข้อขัดแย้งแบบแพ้-ชนะ กล่าวได้ว่า ผู้ที่ใช้วิธีนี้จะให้ความเห็นส่วนตัวตนสำคัญมากและความสัมพันธ์กับคนอื่นสำคัญน้อยกว่า ซึ่งวิธีนี้อาจจะทำให้เกิดความขัดแย้งเพิ่มขึ้นได้ เพราะมีการแสดงออกให้เห็นโดยโจมตีความคิดของคนอื่น ใช้ความชำนาญ ตำแหน่งหรือประสบการณ์ที่ตนมีมากกว่าข่มผู้อื่น สำหรับข้อดีของวิธีนี้คือ เหมาะสำหรับการตัดสินใจในองค์กรที่ยอมรับว่า ผู้บริหารเป็นฝ่ายถูกและ การบังคับได้ผลมากกว่าวิธีอื่น ส่วนข้อเสีย คือ ถ้าใช้วิธีนี้มากเกินไปจะทำให้เกิดความรู้สึกที่เป็นปฏิกิริยาต่อคนผู้นั้น ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เปรียบเทียบได้กับฉลาม

ดังนั้น การแก้ไขข้อโต้แย้งของผู้บริหารที่จะต้องมีการเจรจาทำความเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาต่าง ๆ จากทุกฝ่ายด้วยใจที่เปิดกว้าง ยอมรับฟังอย่างไม่มีอคติและมีความมุ่งหมายเพื่อการแก้ไขปัญหาให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทุกฝ่าย โดยคำนึงถึงหลักกฎหมาย หลักสิทธิมนุษยชน ความเป็นธรรม จึงต้องตระหนักถึงความสำคัญของจริยธรรมผู้บริหารเพื่อหาข้อประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมในการแก้ไขข้อขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในและภายนอกองค์กร ซึ่งกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ดีที่สุดดังที่ **ดูบริน (Dubrin, 1990)** ได้ให้ข้อเสนอแนะการแก้ปัญหาคือความขัดแย้งที่น่าสนใจดังนี้ คือ การเจรจาต่อรองต้องไม่บีบบังคับอีกฝ่ายให้จนมุม ต้องเหลือช่องทางไว้ให้ต่อรองบ้าง การแก้ไขข้อขัดแย้งจะเป็นผลได้ต่อเมื่อการเรียกร้องนั้นสมเหตุสมผล ซึ่งเป็นเครื่องแสดงถึงความ

จริงจังในการแก้ปัญหา หากเรียกร้องจนอีกฝ่ายไม่สามารถทำได้ก็เหมือนการจูงใจให้เกิดเป็นปัญหา มากกว่าที่จะต้องการแก้ปัญหา นอกจากนี้กรอบความคิดต้องเป็นแง่บวก ไม่มีอคติ หรือการมองกันในแง่ร้าย มิฉะนั้นจะทำให้การหาแนวทางการแก้ปัญหาหายากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันได้มีผลของการศึกษาพบว่า การเจรจาที่ได้ผลจะต้องค่อยๆ รุกจากเรื่องเล็กให้ได้ผลก่อนและขยับไปเรื่องใหญ่ และเพื่อให้มีความชัดเจนในผลการเจรจาจะต้องมีการกำหนดเส้นตายในการพิจารณา ตัดสินใจของแต่ละฝ่ายว่าต้องการหรือจะลงมือกระทำอย่างไรต่อไป สิ่งสำคัญอีกสองประการ คือ การควบคุมอารมณ์ของผู้เจรจาภายใต้แรงกดดันและการรักษาหน้าของคู่ขัดแย้งไม่ให้เสียหาย ขณะมีการเจรจาหากเราใช้วิธีแบบชนะ-ชนะ

7.3.4 หลักปฏิบัติที่ก่อให้เกิดจริยธรรมในธุรกิจระหว่างประเทศ

- 1) ปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบของประเทศต่างๆ ที่บริษัทฯ เข้าไปประกอบธุรกิจ และปฏิบัติตามกฎระเบียบองค์กรด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และเป็นธรรม
- 2) เคารพในสิทธิมนุษยชน ปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเสมอภาค และไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น
- 3) ปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยการดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศ
- 4) ปฏิบัติตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศและกฎหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งการให้ความสำคัญสูงสุดในเรื่องสุขอนามัย ความปลอดภัย และสิ่งแวดล้อม
- 5) เคารพทรัพย์สินทางปัญญา สิทธิบัตร หรือสิทธิอื่นใดของลูกค้า คู่ค้า ผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ รวมถึงปกป้องในสิทธิดังกล่าวของบริษัท
- 6) ไม่ทำธุรกรรมที่ไม่เป็นธรรม เช่น การซื้อขายหลักทรัพย์ที่ใช้ข้อมูลภายใน โดยจะปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบของแต่ละประเทศที่บริษัทฯ เข้าไปดำเนินธุรกิจ
- 7) บันทึกข้อมูลทางการเงินและบัญชีที่ถูกต้องครบถ้วนและทันเวลา ตามกฎหมายและกฎระเบียบของแต่ละประเทศที่บริษัทฯ เข้าไปประกอบธุรกิจ
- 8) ไม่ขัดต่อผลประโยชน์โดยรวมของบริษัทฯ และแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนรวมและผลประโยชน์ส่วนตน
- 9) ปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบของแต่ละประเทศที่บริษัทฯ เข้าไปประกอบธุรกิจ ติดต่อบริษัทลูกค้า คู่ค้า และผู้มีส่วนได้เสีย ตลอดจนยึดมั่นต่อจริยธรรมของการดำเนินธุรกิจในแต่ละประเทศ
- 10) ต่อต้านและไม่กระทำตามอำนาจอันไม่ชอบธรรม
- 11) รายงานต่อผู้บังคับบัญชากรณีที่มีการละเมิดกฎจรรยาบรรณ

7.3.5 จริยธรรมในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร

สุภาพ ทรงกิจทรัพย์ (2557) ได้กล่าวไว้ว่า จริยธรรมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่ทุกคนจะต้องมี โดยประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ถูกต้อง ดีงาม เหมาะสม ละเว้นในสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ ไม่ทำ ความเดือดร้อนเสียหายให้แก่ตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สำหรับองค์การธุรกิจที่ประสบความสำเร็จในระยะยาวอย่างยั่งยืนนั้น จะเป็นองค์การที่มีผู้นำองค์การผู้บริหาร หัวหน้างาน เป็นผู้ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งด้านการงาน สังคม และ

ส่วนตัว เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มองโลกกว้างมีความคิดในการพัฒนาเปลี่ยนแปลง แสวงหาโอกาสที่จะทำ มีพลังและคล่องแคล่วว่องไว ขยันหมั่นเพียรซื่อสัตย์ สุจริต มีระเบียบวินัย มีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดี มีมนุษยสัมพันธ์พัฒนาคุณภาพตนเองอยู่ตลอดเวลา ปกครองผู้ใต้บังคับบัญชาโดยใช้คุณธรรมให้ความยุติธรรม จะต้องมีความรู้ความสามารถประสบการณ์ ดูแลทุกคนให้มีความสุขในการทำงาน ร่วมมือ และร่วมใจในการทำงานให้มีประสิทธิภาพ สร้างคนทุกคนให้เป็นคนดี คนเก่งมีวินัย เคารพกฎหมาย และมีความรับผิดชอบต่อสังคม

ตัวอย่างผู้นำในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ด้วยจริยธรรม

ดร.เทียม โชควัฒนา อดีตประธานเครือสหพัฒน์ผู้สร้างเครือสหพัฒน์พิบูล เป็นตัวอย่างผู้นำที่มีจริยธรรมคุณธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต ทั้งในด้านการดำเนินธุรกิจ และการดำเนินชีวิต โดยเห็นได้จากคำสอนของท่านที่มีการตีพิมพ์ในหนังสือ “คำสอนจากนายห้าง เทียมโชควัฒนา” ทั้งจากการประพฤติปฏิบัติตัวของท่านและคำสอนของท่านได้เป็นแบบอย่างให้กับผู้บริหารหัวหน้างาน และพนักงานทุกคนในเครือสหพัฒน์ ได้ประพฤติปฏิบัติตาม โดยขอยกตัวอย่างบางคำสอนของท่าน ดังนี้

การดำเนินธุรกิจ “งานยิ่งหนักเพียงใด ก็ยิ่งเป็นกำไรของชีวิต จำไว้เสมอว่า การค้ามีคู่แข่งแต่ไม่มีคู่แข่ง” หมายถึง เป็นนักธุรกิจอย่าเอาเปรียบใคร การทำสินค้าขายต้องมีความต้องการให้สินค้าของเราสร้างความสุขให้กับผู้บริโภคอย่างจริงจัง การมีน้ำใจเป็นเรื่องสำคัญ การบริหารพนักงานอย่างเข้าใจความต้องการการเจริญเติบโตของพนักงานทุกคน คือ การไม่เอาเปรียบลูกน้อง

ไม่สร้างศัตรู แม้แต่ในการแข่งขันทางธุรกิจต้องจำไว้เสมอว่า “การค้ามีคู่แข่ง แต่ไม่มีคู่แข่ง” เพราะการทำให้คนอื่นชุนเคืองใจนั้น ย่อมทำให้พวกเขาเกิดความโกรธแค้นและเมื่อนั้นพวกเขาอาจจะพยายามคิดหาทางแก้แค้นอยู่ร่ำไป ซึ่งไม่ใช่เรื่องที่ดีสำหรับฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเลย จงพยายามที่จะผูกมิตรกับทุก ๆ คนด้วยความจริงใจ

คำสอนสำหรับผู้บริหาร และหัวหน้างาน “เที่ยงธรรมและเยือกเย็น คือหลักสำคัญในการปกครองคน” หมายถึง ความเที่ยงธรรมของหัวหน้าเป็นรากฐานที่มั่นคงของการทำธุรกิจ เมื่อเราปกครองเขาอย่างเที่ยงธรรม เขาก็จะรักบริษัทและมีความสุขที่จะทำงานกับบริษัท

ผู้บริหารที่เยือกเย็นสุขุมไม่โกรธใครง่าย ๆ จะทำให้พนักงานทำงานด้วยความสบายใจ มีความมั่นใจและมีสมองปลอดโปร่งที่จะคิดอะไรที่สร้างสรรค์ได้ผู้บริหารที่ดีต้องเป็นคนที่ใครอยู่ใกล้ก็ร่วมเย็น และสบายใจ คำสอนที่แสดงให้เห็นว่า ดร.เทียม โชควัฒนาให้ความสำคัญกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ คือ “ปลูกต้นไม้ใหญ่ใช้เวลา 100 ปี สร้างคนดีใช้เวลา 10 ปี” หมายถึง เมื่อบริษัทมีคนมากต้องรู้จักใช้คน ใครมีจุดอ่อนตรงไหนช่วยแก้ไขปัญหา ใครมีจุดเด่นอื่นตรงไหน ก็ให้โอกาสแก่เขาตามความสามารถนั้น ส่งเสริมจุดเด่นเขาให้เต็มที่ ให้เขาได้ใช้จุดเด่นของเขาอย่างดีที่สุด ประโยชน์ก็จะเกิดกับบริษัทได้เอง (คำสอนจากนายห้างเทียม โชควัฒนา)

สรุป จริยธรรมมีความสำคัญต่อการบริหาร ทรัพยากรมนุษย์ บริษัทที่มีการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและยุติธรรมมักจะมีผู้นำขององค์การเป็นตัวอย่างในเรื่องของการบริหารโดยใช้หลักคุณธรรม และบ่มสร้างจริยธรรมให้แก่พนักงาน ให้วิธีคิด วิธีชีวิต เสริมสร้างให้คนในองค์การมีความคิดอยากเรียนรู้ตลอดเวลา สนับสนุนให้คนดีทำดียิ่งขึ้น และสร้างให้คนแข่งขันทำความดี ตลอดจนให้

ผลตอบแทน สนับสนุนหน้าที่ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานด้วยความเป็นธรรม เมื่อพนักงานได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านคุณธรรม จริยธรรม และความรู้ความสามารถอยู่เสมอก็จะมีผลทำให้องค์กรและพนักงานประสบความสำเร็จในระยะยาวอย่างมั่นคงและยั่งยืน

7.3.6 ความรับผิดชอบต่อองค์กรที่พึงมีในการดำเนินธุรกิจ

พัคตร์ผจจ วัฒนสินธุ์ (2559) ได้กล่าวถึงความรับผิดชอบต่อองค์กรที่พึงมีในการดำเนินธุรกิจ ดังนี้

1) ความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility)

ความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นแนวคิดที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อภาคธุรกิจ เอกชนที่มีต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยการให้ความสำคัญกับ 3 เป้าหมายหลัก ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล ซึ่งเริ่มได้จากการปฏิบัติและตัดสินใจอย่างเป็นระบบ (System) เริ่มตั้งแต่การป้องกัน (Prevent) รักษา (Maintain) ปรับปรุง (Improve) และพัฒนา (Develop) เพื่อส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมใหม่ โดยมีพื้นฐานอยู่ที่ความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียขององค์กร (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2555)

ทั้งนี้ธุรกิจไม่ว่าขนาดใหญ่หรือขนาดเล็ก ควรแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมทั้งสิ้น ทั้งนี้ เพราะล้วนเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนความรับผิดชอบต่อสังคมของนักธุรกิจที่มีต่อสังคม นอกจากนี้ ยังมีสาเหตุสำคัญอีก 3 ประการ ที่แสดงให้เห็นว่าประเด็นความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นเรื่องสำคัญคือ

- 1.1) การสร้างผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในวงกว้าง
- 1.2) การให้ความสำคัญและแสดงความรับผิดชอบต่อธุรกิจ หน่วยงาน บุคคล

สังคมที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทาน

- 1.3) ความสัมพันธ์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับธุรกิจ

2) แนวทางการปฏิบัติเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (2555) ได้นำเสนอแนวทางการปฏิบัติเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจเอกชนไว้ 7 ข้อดังนี้

- 2.1) การกำกับดูแลกิจการที่ดี
- 2.2) การเคารพสิทธิมนุษยชน
- 2.3) การปฏิบัติต่อแรงงานอย่างเป็นธรรม
- 2.4) การรักษาสิ่งแวดล้อม
- 2.5) การประกอบธุรกิจด้วยความเป็นธรรม
- 2.6) ความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค
- 2.7) การร่วมพัฒนาชุมชนและสังคม

สรุป

จริยธรรมของผู้บริหาร คุณธรรมเป็นเครื่องทำให้เกิดจริยธรรม บุคคลที่มีคุณธรรมประจำใจ ย่อมประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบของจริยธรรม การยึดศีล 5 เป็นหลักธรรมประจำใจ เป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิต ทำให้ลวงพ้นต่อความชั่วและความเดือดร้อนทั้งปวง รวมถึงผู้บริหารที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการกำกับกำหนัดขององค์กร ผู้บริหารต้องแสดงให้เห็นถึงวิสัยทัศน์และแนวทางที่ชัดเจนที่สามารถสร้างแรงจูงใจ กระตุ้นให้เกิดขวัญและแรงบันดาลใจ และบทบาทสำคัญของผู้บริหาร คือ การบริหารจัดการเกี่ยวกับการดำเนินงาน ให้เป็นไปตามกระบวนการที่ได้วางแผนที่ไว้ โดยมีการบริหารจัดการกับหน่วยงาน องค์กรและทีมงาน โดยผู้บริหารต้องเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง

หลักธรรมที่สามารถสนองตอบจริยธรรมของผู้บริหารองค์กรทั้งในฐานะบุคคลของสังคม ในฐานะผู้บริหารขององค์กรและฐานะพลเมืองของประเทศ ประกอบด้วย 1) สัปปริสธรรม 7 เป็นธรรมของคนดีที่ซึ่งผู้ใดที่ถือหลักธรรมนี้ได้ย่อมเป็นคนสมบูรณ์แบบหรือมนุษย์โดยสมบูรณ์ มีคุณค่าสามารถนำหมู่ชนและสังคมไปสู่สันติสุขและความสวัสดิ 2) พรหมวิหาร 4 เป็นธรรมประจำใจของผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่กว้างขวางดุจพรหม 3) ทศพิธราชธรรม เป็นหลักธรรมของผู้เป็นใหญ่ซึ่งสามารถนำไปใช้กับผู้มีอำนาจของทุกองค์กร ทั้งผู้นำครอบครัว ผู้นำกลุ่ม ผู้นำองค์กร ผู้นำชุมชน และผู้นำประเทศ 4) มรรค 8 เป็นทางปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ 5) สังคหัตถ์ 4 เป็นหลักธรรมสำหรับใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจบุคคลอื่นโดยจะช่วยให้เกิดการประสานมวลหมู่คนรอบข้างให้เกิดความรัก สามัคคี มีน้ำใจต่อกัน และสามารถอยู่ร่วมกันได้ด้วยความเข้าใจ 6) อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่ช่วยให้บุคคลไปถึงผลสำเร็จได้ตามประสงค์ บุคคลที่หวังความสำเร็จในการดำเนินชีวิตหรือการทำงานจึงต้องกระทำตนโดยประพฤติปฏิบัติให้สมบูรณ์ด้วยสิ่งที่เรียกว่าฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา 7) อริยสัจ 4 เป็นหลักความจริง 4 ประการ ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค 8) อคติ 4 ประกอบด้วยฉันทาคติ โทษาคติ โมหาคติ และภยาคติ 9) ขรรวาสธรรม 4 เป็นหลักธรรมสุดท้ายที่มีความเกี่ยวข้องกับการครองเรือนรวมถึงสามารถนำไปใช้ในการบริหารได้ ทั้งนี้หากดูที่ความหมายของขรรวาสธรรม และ 10) ธรรมเพื่อการบริหาร วิธีการบริหารที่ดีคือ การใช้ ทั้งพระเดชและพระคุณซึ่งให้ได้ทั้งน้ำใจคนและผลของงาน

เมื่อพิจารณาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจริยธรรมของผู้บริหาร ประกอบด้วย การศึกษา ประสบการณ์และ ค่านิยมของสังคม ซึ่งแบ่งออกได้เป็นปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ได้แก่ ปัจจัยภายนอกองค์กร ได้แก่ 1) สภาพการแข่งขัน 2) การเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมและการค้า 3) การเมือง และ 4) การที่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ ปัจจัยภายในองค์กร ได้แก่ 1) เป้าหมายกำไรหรือผลผลิตที่ตั้งไว้สูงเกินไป 2) สภาพการเงินขององค์กรอยู่ในภาวะขาดทุนหรือมีหนี้สินมาก 3) การให้อำนาจมากเกินไปและขาดการควบคุมที่รัดกุม 4) ผู้บริหารมีปัญหาทางการเงิน 5) กฎระเบียบขององค์กรไม่รัดกุม และ 6) ผลประโยชน์ส่วนตัวและความเห็นตัว

เมื่อพิจารณาจริยธรรมของนักธุรกิจ ซึ่งประกอบด้วยคำหลัก 2 คำ คือ จริยธรรมและธุรกิจ ซึ่งความหมายธุรกิจ ว่า การงานประจำเกี่ยวกับอาชีพค้าขายหรือกิจการอื่นที่สำคัญและไม่ใช่งานราชการ (กฎ) การประกอบกิจการในทางเกษตรกรรม อุตสาหกรรม หัตถกรรม พาณิชยกรรมบริการหรือกิจการอื่น จะเห็นว่า ธุรกิจเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลอย่างน้อย 2 ฝ่ายที่เรียกว่า ผู้ซื้อและผู้ขาย มาทำการตกลง เสรจแลกเปลี่ยนหรือซื้อขายกัน โดยฝ่ายผู้ซื้อได้รับสินค้าหรือบริการตามที่

ต้องการและผู้ขายได้รับผลตอบแทนเป็นตัวเงินในรูปของกำไร ซึ่งทำให้เกิดความพึงพอใจทั้งสองฝ่าย ดังนั้นจริยธรรมทางธุรกิจเป็นการนำข้อพึงประพฤติปฏิบัติที่ชอบด้วยความดี ความถูกต้อง มาใช้กับธุรกิจโดยนักธุรกิจ หรือผู้ประกอบการ จริยธรรมต้องเริ่มจากการมีนักธุรกิจที่ดี การประกอบการที่ดี และเป็นธุรกิจที่ดี แต่หากนักธุรกิจมุ่งแต่ผลประโยชน์ของตนเอง หรือผลกำไรของธุรกิจแต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ย่อมเป็นธุรกิจที่ขาดจริยธรรม ซึ่งจะก่อให้เกิดความเสียหาย ความเดือดร้อน ธุรกิจอาจจะไม่สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้

วิธีสอนและ กิจกรรม	1. นำเข้าสู่บทเรียน 2. บรรยายประกอบ Power Point เนื้อหาบทเรียนที่ 7.1-7.3 3. ถามตอบเกี่ยวกับจริยธรรมของผู้บริหารและนักธุรกิจ 4. สรุปประเด็นสำคัญและอภิปรายร่วมกัน	
สื่อการสอน	หนังสืออ้างอิง	บรรณานุกรมแนบท้ายหน่วยเรียน
	เอกสารประกอบ	เอกสารประกอบการสอนวิชาจริยธรรมทางธุรกิจ (Business Ethics) บทเรียนที่ 7.1-7.3
	วัสดุโสตทัศน	- Power Point บทเรียนที่ 7.1-7.3 และ LCD Projector
งานที่มอบหมาย	ทำแบบฝึกหัดเสริมท้ายบทเรียน	
การวัดผล	1. สังเกตความสนใจในห้องเรียน 2. การตอบคำถามขณะเรียนและการอภิปรายซักถาม 3. ผลงานจากแบบฝึกหัด	

แบบฝึกหัดเสริม 7.1-7.3

1. จงบอกความหมายของจริยธรรมของผู้บริหาร มาพอสังเขป
2. จงบอกบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหาร มาพอสังเขป
3. จงบอกหลักธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับผู้บริหาร มาพอสังเขป
4. จงบอกปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจริยธรรมของผู้บริหาร มาพอสังเขป
5. จงบอกธรรมาภิบาลและบรรษัทภิบาล มาพอสังเขป
6. จงบอกความหมายจริยธรรมของนักธุรกิจ มาพอสังเขป
7. จงบอกบทบาทจริยธรรมของนักธุรกิจที่เกี่ยวข้องต่อบุคคล มาพอสังเขป
8. จงบอกความสัมพันธ์จริยธรรมทางธุรกิจกับผลประกอบการ มาพอสังเขป
9. จงบอกการพัฒนาคุณธรรมของผู้บริหาร มาพอสังเขป
10. จงบอกจริยธรรมกับการแก้ไขข้อขัดแย้ง พร้อมยกตัวอย่างมาพอเข้าใจ
11. จงบอกหลักปฏิบัติที่ก่อให้เกิดจริยธรรมในธุรกิจระหว่างประเทศ พร้อมยกตัวอย่างมาพอเข้าใจ
12. จงอธิบายจริยธรรมในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร พร้อมยกตัวอย่างมาพอเข้าใจ
13. จงอธิบายความรับผิดชอบขององค์กรที่พึงมีในการดำเนินธุรกิจ และยกตัวอย่างมาพอเข้าใจ

บรรณานุกรม

- บุญชูรี คำชาย. (2554). การบริหารความขัดแย้ง. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
http://www.novabizz.com/NovaAce/Relationship/Conflict_Management.htm.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2552). การเสริมสร้างธรรมาภิบาลและความโปร่งใสในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.
วารสารสถาบันพระปกเกล้า. 7(2), น.5-22.
- จินตนา บุญบงการ. (2551). *จริยธรรมทางธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- จินตนา บุญบงการ. (2553). *จริยธรรมทางธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- ชาติรี เทียนทอง. (20 กุมภาพันธ์ 2556). *การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม*. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2561 จาก โททูนอร์: <https://www.gotoknow.org/posts/520121>
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2551). องค์การสมรรถนะสูงกับความรับผิดชอบต่อสังคม. *วารสารการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน*. 15(2), น.11-36.
- เนตรพัฒนา ยาวีราช. (2552). *จริยธรรมธุรกิจ*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: เอส.อาร์.พริ้นติ้งเมสโปรดักส์.
- พัคตร์ผจง วัฒนสินธุ์. (2559). *จริยธรรมและการบริหารธุรกิจ*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วศิน อินทสระ. (2549). *พุทธจริยศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ธรรมดา.
- วิชา มหาคุณ. (2546). *จริยธรรมในวิชาชีพ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- สมคิด บางโม. (2558). *จริยธรรมทางธุรกิจ*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2555). *ธุรกิจโปร่งใสไร้คอร์รัปชัน*. กรุงเทพฯ: บริษัทสมาร์ท คอนเวอร์เจนซ์ จำกัด.
- สุภาพร ทรงกิจทรัพย์. (2557). หลักจริยธรรมกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์. *วารสารศรีปทุมปริทัศน์*, มหาวิทยาลัยศรีปทุม. 7(2), น.114-121.
- Dubrin, A.J. (1990). *Effective Business Psychology*. 3rd ed. New Jersey: Prentice-Hall. p.207.
- Van Slyke, E. J. (1999). *Listening to conflict: Finding Constructive Solution to Workplace Disputes*. New York: Library of Congress Cataloging-in- Publication Data.

สัปดาห์ที่ 12	ใบเตรียมการสอน	รหัสวิชา 05-052-303
เวลา 3 ชั่วโมง	หน่วยที่ 8 จริยธรรมธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อม	
ชื่อบทเรียน	8.1 รู้จริยธรรมธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อม	เวลา 180 นาที
จุดประสงค์การสอน		
	เมื่อได้ศึกษาหน่วยที่ 8 นักศึกษาสามารถ 8.1 รู้จริยธรรมธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อม 8.1.1 บอกจริยธรรมธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อม 8.1.2 บอกแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมของธุรกิจ 8.1.3 บอกสิ่งกระตุ้นและแรงผลักดันให้ดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อม	

หน่วยเรียนที่ 8

จริยธรรมธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อม

แผนการสอนประจำหน่วย

- 8.1 จริยธรรมธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อม
 - 8.1.1 จริยธรรมธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อม
 - 8.1.2 แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมของธุรกิจ
 - 8.1.3 สิ่งกระตุ้นและแรงผลักดันให้ดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อม

บทนำ

ความมุ่งมั่นของการดำเนินธุรกิจตามนโยบายความรับผิดชอบต่อสังคมนั้นเป็นแนวทางการปฏิบัติงานของผู้ประกอบการ ผู้บริหาร และพนักงาน ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินธุรกิจเป็นไปอย่างโปร่งใส มีจริยธรรม ตรวจสอบได้ เคารพต่อหลักสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการปฏิบัติต่อผู้มีส่วนได้เสียอันได้แก่ พนักงาน ผู้ถือหุ้น ลูกค้า คู่ค้า และสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และคุ้มค่า นอกจากนี้ผู้ประกอบการควรปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบังคับ มาตรฐานเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการดำเนินการและควบคุมให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม กฎกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครเรื่องการเก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย และประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และจำเป็นต้องกำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไขเมื่อเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากการดำเนินงานของบริษัท ในหน่วยเรียนนี้ จะกล่าวถึงจริยธรรมธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อม แนวทางการจัดการ สิ่งกระตุ้น และแรงผลักดันให้ดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อม

8.1 จริยธรรมธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อม

8.1.1 จริยธรรมธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อม

1) จริยธรรมธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคม

ทำไมธุรกิจจะต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม คำถามนี้อาจเกิดจากความรู้สึกที่ว่ามีความขัดแย้งระหว่างเป้าหมายธุรกิจที่ต้องการกำไรสูงสุด แต่ความรับผิดชอบต่อสังคมทำให้ธุรกิจมีต้นทุนเพิ่มขึ้น ซึ่งย่อมจะทำให้กำไรของธุรกิจลดลง แต่เหตุการณ์นี้มีจุดเริ่มต้นตั้งแต่ศตวรรษที่ 20 (อภีรัฐ **ตั้งกระจำและคณะ, 2546**) ประเทศมหาอำนาจสหรัฐอเมริกาซึ่งมีธุรกิจขนาดใหญ่ได้ถูกโจมตีว่ามีอำนาจและอิทธิพลมากเกินไปในการใช้อำนาจเอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค โดยปราศจากความรับผิดชอบต่อสังคมและได้มีความพยายามหยุดยั้งธุรกิจเหล่านั้น ด้วยกฎหมายการป้องกันการผูกขาด (Antitrust Law) กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Protection Laws) และกฎระเบียบของ

ธนาคาร ทำให้นักธุรกิจองค์กรขนาดใหญ่ทั้งหลายต่างหันกลับมาทบทวนพฤติกรรมและการกระทำของตนเอง ดังนั้นบทบาทของธุรกิจเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงและได้ตระหนักถึงการดำเนินธุรกิจที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น ทั้งนี้ได้เริ่มด้วยหลักการช่วยเหลือในรูปของกองทุนและหลักการของผู้พิทักษ์เป็นหลักการพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ (อภิรัฐ ตั้งกระจ่างและคณะ, 2546) อธิบายพอสังเขป ดังนี้

2) จริยธรรมธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม

สมาคมพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2559) มีแนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ไว้ดังนี้

จริยธรรมสิ่งแวดล้อม (environmental ethics) เดิม มนุษย์ไม่เคยประสบปัญหาสิ่งแวดล้อมมากนัก แต่ในปัจจุบันมนุษย์ประสบกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง อันเนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติเหลือน้อยลง การใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในทางที่ผิด เช่น การทดลองระเบิดปรมาณู การทำลายป่าไม้ ฯลฯ ทำให้ระบบนิเวศเปลี่ยนแปลง และเสียสมดุล ส่งผลกระทบต่อชีวิตของมนุษย์เอง ปัจจุบันสังคมไทยมีปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม จึงจำเป็นต้องนำจริยธรรมสิ่งแวดล้อมมาศึกษาให้ครบทุกด้าน โดยการบูรณาการกับทุกกิจกรรม เช่น การรู้จักประมาณในการบริโภคหรือทางสายกลางในการใช้สอย การกตัญญูตเวทีรู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อม การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

หลักการของจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อม ตามที่นักนิเวศวิทยา Miller ได้เสนอใน 'โลกทรรศน์แนว "Sustainable-Earth Worldview"' นั้น เราอาจพบได้ในคำสอนของศาสนาที่สำคัญของโลก หลักการนี้ไม่ใช่ของใหม่ หากแต่เป็นสัจธรรมนิรันดร์ซึ่งมีมานานแล้ว บางคนอาจจะบอกว่า เป็นอุดมคติมากเกินไป เป็นเรื่องปฏิบัติได้ยากในความเป็นจริง จริยธรรมต้องการจะตักเตือนใจเราว่าวิถีทางที่กำลังดำเนินอยู่นั้นเป็นสิ่งผิด เป็นหนทางที่นำไปสู่การล่มสลายของสิ่งแวดล้อม และเป็นอันตรายต่อชีวิตของสิ่งมีชีวิตทั้งปวงในโลกธรรมชาติ

กลุ่มคนที่มีโลกทรรศน์ "Sustainable-Earth Worldview" เชื่อว่าเราควรสร้างสรรค์สังคมใหม่ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรัก เมตตาธรรม ความร่วมมือกัน ความยุติธรรม และความห่วงใยต่อเพื่อนมนุษย์และสรรพสัตว์ในโลกธรรมชาติ สังคมใหม่แบบนี้จะเป็นสังคมที่ยั่งยืน ผู้คนมีชีวิตอยู่อย่างมีคุณภาพ ส่วนสังคมอุตสาหกรรมนิยมที่กำลังพบเห็นอยู่ในขณะนี้ เป็นสังคมที่เน้นความเห็นแก่ตัว การแข่งขัน ความก้าวร้าว การแสวงหาวัตถุและความเจริญสูงสุด และการทุจริตธรรมชาตสังคมนี้นี้มีแต่จะทำลายล้างสิ่งแวดล้อม และชีวิตจิตใจของมนุษย์ 'โลกทรรศน์แนว "Sustainable-Earth Worldview"' ต้องการให้มี "การปฏิวัติสังคม" ที่เน้นการเปลี่ยนแปลงทางจิตสำนึกนั่นเอง

จริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมใหม่ ชี้ให้เราเห็นว่า มนุษย์เรามี "ความต้องการ" 2 แบบ ความต้องการที่ไม่จำเป็นกับความต้องการที่แท้จริง ระบบอุตสาหกรรมนิยมมุ่งเน้นแต่เรื่องกระตุ้นความต้องการที่ไม่จำเป็น ซึ่งใช้ทรัพยากรมาก สิ่งที่ถูกต้องการคือ เราสนองความต้องการแบบที่แท้จริงเท่านั้น ซึ่งหมายความว่า วิถีชีวิตแบบใหม่จะต้องมีลักษณะเรียบง่าย ปฏิเสธบริโภคนิยม ไม่ลุ่มหลงในวัตถุ และใช้ชีวิตอย่างมีความหมาย

8.1.2 แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมของธุรกิจ

ภาคธุรกิจนับเป็นภาคที่สำคัญต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม เนื่องจากเกี่ยวข้องกับในแง่ของการเป็นผู้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติในการผลิตและให้บริการ และการเป็นผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ตามห่วงโซ่อุปทาน (supply chain) ภาคธุรกิจจึงมีบทบาทนำพาประเทศไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยในการดำเนินงานของภาคธุรกิจควรมียุทธศาสตร์ที่สำคัญ ดังนี้

1) การผลิต

เดิมธุรกิจมองประเด็นสิ่งแวดล้อมเพียงในรูปของขยะมูลฝอย น้ำเสีย ฝุ่น ควันดำ ฯลฯ และเป็นหน้าที่ของภาครัฐที่จะต้องเข้ามาจัดการในภาพรวม ดังนั้น การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมภายในองค์กรจึงเป็นการบำบัดที่ปลายท่อ เพียงเพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายของภาครัฐ ที่ขณะนั้นมีลักษณะแบบการสั่งการและควบคุม ผู้ประกอบการธุรกิจมักคิดว่าการดูแลด้านสิ่งแวดล้อมเป็นภาระและเป็นหน่วยที่ก่อให้เกิดค่าใช้จ่าย ดังนั้นจึงมองประเด็นนี้ในเชิงลบและมักละเลยหรือไม่ให้ความสำคัญ หรือถ้าให้ก็เป็นลำดับสุดท้าย นับแต่การประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา ภาครัฐได้ปรับเปลี่ยนแนวความคิดในการจัดการภาคธุรกิจอุตสาหกรรมจาก "การสั่งการและควบคุม" เป็น "การกำกับและดูแล" และ "การป้องกันการเกิดมลพิษ" และได้นำเครื่องมือการจัดการสิ่งแวดล้อมรูปแบบใหม่ ๆ เสนอต่อภาคธุรกิจ เช่น เทคโนโลยีสะอาด หรือระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ส่งผลให้ภาคธุรกิจเริ่มหันมามีมุมมองใหม่ต่อสิ่งแวดล้อมว่าไม่ใช่เรื่องมลพิษเท่านั้น ธุรกิจเริ่มเข้าใจถึงความเชื่อมโยงระหว่างต้นทุนการผลิตกับต้นทุนด้านสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ หากมีการใช้ทรัพยากรและพลังงานอย่างไม่มีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดของเสียและมลพิษจำนวนมาก ก็จะเป็นการเพิ่มต้นทุนการผลิตที่เกิดจากการใช้วัตถุดิบ พลังงานและการบำบัดของเสีย ทำให้สินค้ามีราคาสูงไม่สามารถแข่งขันได้ในตลาด ส่วนผลพลอยได้ก็คือ การมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของประเทศ

ถึงแม้ว่าขณะนี้ภาคธุรกิจเริ่มมีความเข้าใจต่อเรื่องสิ่งแวดล้อมมากขึ้น แต่ก็ยังนับว่าเป็นส่วนน้อย ยังมีธุรกิจอีกจำนวนมาก โดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและเล็ก หรือ SMEs ซึ่งมีมากกว่าร้อยละ 90 ของอุตสาหกรรมทั้งหมดของประเทศ ที่ยังไม่มีกระบวนการบันทึกนี้ในการผลิต

กระบวนการผลิตที่ยั่งยืนต้องมุ่งเน้นการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด โดยมีการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือการใช้วัตถุดิบให้เกิดประโยชน์สูงสุด ลดการเกิดของเสีย รวมถึงการหาแนวทางการแปรรูปของเสียเพื่อเวียนกลับมาใช้ใหม่ในกระบวนการผลิตอีกครั้ง

2) การตลาด

ผู้ผลิตสามารถใช้กลไกทางการตลาดเป็นเครื่องมือการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ การที่ผู้ผลิตมีความพยายามที่จะทำการผลิตสินค้าหรือบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมจะสร้างแรงจูงใจให้กับผู้บริโภคในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าหรือบริการดังกล่าวเพิ่มขึ้น ดังนั้น ผู้ผลิตจึงสามารถผลิตสินค้าหรือบริการได้มากขึ้น ซึ่งส่งผลให้มีต้นทุนในการผลิตลดต่ำลง นั้นย่อมหมายถึง ผลกำไรที่เพิ่มขึ้นของผู้ผลิตในระยะยาวนั่นเอง

ในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยเริ่มมีสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมหรือสินค้าสีเขียว (green products) วางขายในตลาดมากขึ้น เช่น เสื้อผ้าไม่ฟอกย้อม น้ำมันไร้สารตะกั่ว กระจกพลาสติกย่อยสลายได้เองในแสงอาทิตย์ ตู้เย็นประหยัดไฟฟ้า ผลิตภัณฑ์รีไซเคิล ฯลฯ

อย่างไรก็ตาม การเติบโตของการตลาดสีเขียวของประเทศไทยช้ากว่าประเทศอื่น ๆ มาก เนื่องจากคนไทยส่วนมากยังขาดความตระหนักและจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรและรักษาสิ่งแวดล้อม ถึงแม้ว่าจะต้องเผชิญกับมลพิษและปัญหาสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ในชีวิตประจำวันก็ตาม นอกจากนี้ผู้บริโภคไทยยังไม่นิยมใช้ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมเป็นอีกปัจจัยหนึ่งในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ ทำให้การตลาดสีเขียวของไทยลุ่ม ๆ ดอน ๆ เนื่องจากขาดกลุ่มผู้บริโภคที่มีความห่วงใยต่อสิ่งแวดล้อม (green consumers) อย่างจริงจัง ซึ่งคนกลุ่มนี้จะเป็นพลังขับเคลื่อนให้ภาคธุรกิจหันมาประกอบกิจการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้นได้

การเผยแพร่ข่าวสารขององค์กรธุรกิจควรทำในรูปแบบของการให้การศึกษามากขึ้น เพื่อให้ผู้บริโภคเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบของการบริโภคกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะช่วยกระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้บริโภคเกิดความเข้าใจและหันมาใช้สินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นอันจะนำไปสู่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนได้

3) การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

ผู้ผลิตสามารถดำเนินการเผยแพร่ข้อมูลสินค้าและบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมแก่ผู้บริโภคอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ผ่านการโฆษณาประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการติดฉลากสินค้าและข้อมูลทางด้านสิ่งแวดล้อมบนผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะช่วยกระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้บริโภคเกิดความเข้าใจและหันมาใช้สินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นอันจะนำไปสู่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระยะยาวอย่างยั่งยืนได้

ปัจจุบันภาคธุรกิจในประเทศไทยเริ่มหันมาสนใจเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมแก่สาธารณชนมากขึ้น ผ่านการโฆษณาประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ถึงแม้ว่าจะมีเป้าประสงค์หลักคือการสร้างภาพลักษณ์สีเขียว (green image) ให้แก่องค์กร เพื่อแสดงให้ประชาชนเห็นว่าธุรกิจของตนมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ซึ่งเป็นกลยุทธ์หนึ่งในการเพิ่มส่วนแบ่งการตลาดก็ตาม แต่อันที่จริงที่ได้ในระยะยาวจากการเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวคือ ผู้บริโภคได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม การเผยแพร่ข่าวสารขององค์กรธุรกิจควรทำในรูปแบบของการให้การศึกษามากขึ้น เพื่อให้ผู้บริโภคเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบของการบริโภคกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะช่วยกระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้บริโภคเกิดความเข้าใจและหันมาใช้สินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นอันจะนำไปสู่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนได้

4) การสร้างความร่วมมือของภาคธุรกิจ

การสร้างความร่วมมือของภาคธุรกิจในการดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน เนื่องจากความร่วมมือของภาคธุรกิจจะเป็นกลไกในการขยายผลการดำเนินงานที่ทำให้ผู้ผลิตรายอื่น ๆ เห็นความสำคัญของการผลิตสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น ปัจจุบันภาคธุรกิจได้มีการจัดตั้งเครือข่ายหรือเวทีธุรกิจเพื่อเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนประสานการดำเนินงานธุรกิจเพื่อสิ่งแวดล้อมอันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน เช่น คณะกรรมการนักธุรกิจเพื่อสิ่งแวดล้อมไทย (Thailand

Business Council for Sustainable Development: TBCSD) และเครือข่ายการดำเนินงานด้านนิเวศเศรษฐกิจและการผลิตที่สะอาด (Thailand Network of Eco-efficiency and Cleaner Production: TNEC) ซึ่งการดำเนินงานยังจำกัดเฉพาะกลุ่มสมาชิกเท่านั้น

5) รูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมผ่านคู่ค้าทางธุรกิจ

ดังที่ทราบกันทั่วไปว่าห่วงโซ่อุปทานของการผลิตผลิตภัณฑ์ชนิดหนึ่ง ๆ ประกอบด้วยองค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็กจำนวนมาก ตั้งแต่ ต้นน้ำ (upstream) จนถึงปลายน้ำ (downstream) องค์กรธุรกิจหนึ่ง ๆ จึงสามารถเป็นได้ทั้งผู้ซื้อและผู้ขายในห่วงโซ่อุปทาน การจัดการสิ่งแวดล้อมผ่านห่วงโซ่อุปทาน หรือห่วงโซ่สีเขียว (greening supply chain management) จึงเป็นกลยุทธ์ด้านการบริหารเชิงธุรกิจที่สามารถดำเนินการควบคู่ไปกับการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อทำให้เกิดการปรับปรุงการบริหารจัดการและสิ่งแวดล้อมภายในองค์กรอย่างยั่งยืน

โดยเชื่อมโยงกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตั้งแต่การจัดการวัตถุดิบเพื่อใช้ในการผลิต การจัดซื้อ การขนส่ง และการส่งมอบผลิตภัณฑ์ไว้ด้วยกัน โดยสร้างความร่วมมือภายในองค์กรผู้ซื้อ (buyers) และบริษัทคู่ค้า (suppliers) เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า และส่งเสริมให้มีการนำหลักการผลิตที่สะอาดและการป้องกันมลพิษมาใช้ในองค์กรที่เกี่ยวข้องในทำนอง "พีชี่นั้ง" นั่นคือ องค์กรธุรกิจที่มีขนาดใหญ่มีอำนาจในการซื้อช่วยเหลือ SMEs ซึ่งเป็นคู่ค้าของตน ให้มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการผลิตผลิตภัณฑ์ของผู้ซื้อ และช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมไว้ด้วย นอกจากนี้ ยังอาจทำให้เกิดโซ่อุปทานย้อนกลับ (reversed supply chain) ในการส่งคืนซากสินค้าให้กับผู้ผลิต เพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ ใช้ซ้ำ นำไปบำบัดหรือกำจัดต่อไป

แนวคิดเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมผ่านห่วงโซ่อุปทานกำลังได้รับความนิยมนำมาประยุกต์ใช้อย่างแพร่หลายจากการที่องค์กรผู้ซื้อมีนโยบาย มาตรฐานการจัดซื้อจัดหาที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในเป็นกรอบการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมและการปรับปรุงประสิทธิภาพของบริษัท ซึ่งหากบริษัทคู่ค้าของตนไม่ได้มีการรับรู้หรือยอมรับนโยบายหรือมาตรฐานเหล่านี้ไปด้วย ก็อาจมีผลให้องค์กรธุรกิจเหล่านั้น ไม่สามารถบรรลุถึงนโยบายหรือมาตรฐานขององค์กรได้ เนื่องจากการจัดซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้ตามมาตรฐานสิ่งแวดล้อมที่ตั้งไว้ แนวคิดนี้พัฒนาตอบสนองต่อกระแสการพัฒนาธุรกิจที่ยั่งยืน และมาตรการด้านการค้าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะกับสหภาพยุโรป ซึ่งนับวันจะให้ความสำคัญต่อการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ดังนั้น บริษัทคู่ค้าขนาดเล็กโดยเฉพาะบริษัทที่มีเจ้าของเป็นคนไทยจำเป็นต้องพยายามปรับกระบวนการผลิตและผลิตภัณฑ์ของตนให้เข้ากับความต้องการของบริษัทผู้ซื้อ

จากงานวิจัยของ **พงษ์วิภา หล่อสมบูรณ์ (2547)** สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย หัวหน้าโครงการวิจัย "การพัฒนาแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมผ่านคู่ค้าทางธุรกิจในบริบทไทย" ได้ดำเนินงานสร้างทีมพีชี่นั้งในบริษัทผู้ซื้อเพื่อให้ความช่วยเหลือด้านเทคนิคแก่บริษัทคู่ค้า ผ่านการถ่ายทอดความรู้และเทคนิคการทำงานจากบริษัทผู้ซื้อซึ่งเป็นบริษัทขนาดใหญ่ไปสู่บริษัทคู่ค้าที่เป็นบริษัทขนาดกลางและขนาดเล็ก โดยใช้กระบวนการและเครื่องมือจัดการสิ่งแวดล้อมชนิดต่าง ๆ เช่น เทคโนโลยีสะอาด การประเมินผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม และระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เพื่อปรับปรุงผลการดำเนินงานของบริษัทคู่ค้าอย่างต่อเนื่อง (**พงษ์วิภา หล่อสมบูรณ์, 2547**)

8.1.3 สิ่งกระตุ้นและแรงผลักดันให้ธุรกิจดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อม

1) สาเหตุหลักของปัญหาสิ่งแวดล้อม มีอยู่ 2 ประการด้วยกัน คือ

1.1) การเพิ่มของประชากร (Population growth) ปริมาณการเพิ่มของประชากรก็ยังคงอยู่ในอัตราทวีคูณ (Exponential Growth) เมื่อผู้คนมากขึ้น ความต้องการบริโภคทรัพยากรก็เพิ่มมากขึ้นทุกทางไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาหาร ที่อยู่อาศัย พลังงาน

1.2) การขยายตัวทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี (Economic Growth & Technological Progress) ความเจริญทางเศรษฐกิจนั้นทำให้มาตรฐานในการดำรงชีวิตสูงตามไปด้วย มีการบริโภคทรัพยากรจนเกินกว่าความจำเป็นขั้นพื้นฐานของชีวิต มีความจำเป็นต้องใช้พลังงานมากขึ้นตามไปด้วย ในขณะที่ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีก็ช่วยเสริมให้วิธีการนำทรัพยากรมาใช้ได้ง่ายขึ้นและมากขึ้น

ผลสืบเนื่องอันเกิดจากปัญหาสิ่งแวดล้อม คือ ทรัพยากรธรรมชาติร่อยหรอ เนื่องจากมีการใช้ทรัพยากรกันอย่างไม่ประหยัด อาทิ ป่าไม้ถูกทำลาย ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ขาดแคลนน้ำ

(1) ภาวะมลพิษ (Pollution) เช่น มลพิษในน้ำ ในอากาศและเสียง มลพิษในอาหาร สารเคมี อันเป็นผลมาจากการเร่งรัดทางด้านอุตสาหกรรมนั่นเอง

มลพิษทางอากาศ หมายถึง ภาวะอากาศที่มีสารเจือปนอยู่ในปริมาณที่สูงกว่าระดับปกติเป็นเวลานานพอที่จะทำให้เกิดอันตรายแก่มนุษย์ สัตว์ พืช หรือทรัพย์สินต่าง ๆ อาจเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ฝุ่นละอองจากลมพายุ ภูเขาไฟระเบิด แผ่นดินไหว ไฟไหม้ป่า ก๊าซธรรมชาติอากาศเสียที่เกิดขึ้น โดยธรรมชาติเป็นอันตรายต่อมนุษย์น้อยมาก เพราะแหล่งกำเนิดอยู่ไกลและปริมาณที่เข้าสู่สภาพแวดล้อมของมนุษย์และสัตว์มีน้อย กรณีที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ ได้แก่ มลพิษจากท่อไอเสีย ของรถยนต์จากโรงงานอุตสาหกรรมจากขบวนการผลิตจากกิจกรรมด้านการเกษตรจากการระเหย ของก๊าซบางชนิด ซึ่งเกิดจากขยะมูลฝอยและของเสีย เป็นต้น

แหล่งกำเนิดมลพิษทางอากาศที่สำคัญของประเทศไทย แบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

(1.1) ยานพาหนะ ก่อให้เกิดปัญหามลพิษทางอากาศจำกัดเฉพาะในเขตชุมชนขนาดใหญ่ เช่น กรุงเทพมหานครและปริมณฑล แต่ปัญหามลพิษทางอากาศจากโรงงานอุตสาหกรรม เป็นปัญหาเฉพาะพื้นที่กระจายอยู่ทั่วประเทศทั้งในเขตชนบทและเขตเมือง

แหล่งกำเนิดจากยานพาหนะ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วของประเทศจากภาคเกษตรกรรม มาเป็นภาคอุตสาหกรรมทำให้กรุงเทพมหานครซึ่งเป็นศูนย์กลางของแหล่งธุรกิจและความเจริญมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดความต้องการในการเดินทางและการขนส่งมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้เกิดปัญหาจราจรติดขัดเข้าขั้นวิกฤต และนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ การจราจรที่ติดขัดทำให้รถเคลื่อนตัวได้ด้วยความเร็วต่ำ มีการหยุดและออกตัวบ่อยครั้ง ขึ้นน้ำมันถูกเผาผลาญมากขึ้น การสันดาปของน้ำมันเชื้อเพลิงไม่สมบูรณ์ และมีการระบายสารมลพิษทางท่อไอเสียในสัดส่วนที่เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นบริเวณที่ใกล้ถนนที่มีการจราจรติดขัด จะมีปัญหามลพิษทางอากาศที่รุนแรงกว่า ในบริเวณที่มีการจราจรคล่องตัว สารมลพิษที่ระบายเข้าสู่บรรยากาศที่เกิดจากการคมนาคมขนส่ง ได้แก่ ก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ ก๊าซออกไซด์ของไนโตรเจน

สารประกอบไฮโดรคาร์บอน ฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน สารตะกั่วและก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์

(1.2) แหล่งกำเนิดจากโรงงานอุตสาหกรรม

มลพิษทางอากาศจากแหล่งกำเนิดอุตสาหกรรม เกิดจากการเผาไหม้เชื้อเพลิงและกระบวนการผลิต ซึ่งเป็นตัวการสำคัญที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพอากาศในบรรยากาศและอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนในชุมชน โดยทั่วไปหรือก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญเชื้อเพลิงที่ใช้สำหรับอุตสาหกรรมมีอยู่ 3 ประเภทใหญ่ ๆ ด้วยกัน คือ

- เชื้อเพลิงที่เป็นของแข็ง
- เชื้อเพลิงที่เป็นของเหลว ได้แก่ น้ำมันเตา และน้ำมันดีเซล
- เชื้อเพลิงที่เป็นก๊าซ ได้แก่ ก๊าซธรรมชาติ และก๊าซ LPG

สารมลพิษทางอากาศที่เกิดจากการเผาไหม้เชื้อเพลิงชนิดต่าง ๆ ได้แก่ ก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ ฝุ่นละออง ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ และก๊าซออกไซด์ของไนโตรเจน ซึ่งพบว่ามีปริมาณการระบายออกสู่บรรยากาศเพิ่มมากขึ้นทุกปีตามปริมาณการใช้เชื้อเพลิงที่เพิ่มขึ้น

(2) มลพิษจากแสงอาทิตย์ เมื่อพระอาทิตย์ขึ้น แสงแดดอ่อน ๆ จากดวงอาทิตย์จะทำให้สุขภาพของร่างกายและจิตใจรุ่มร่ามขึ้น เสมือนว่าได้รับการชำระล้างความสกปรกหมักหมมที่ผ่านมาตลอดวันและคืน เราจึงนิยมผึ่งแดดในยามเช้า แต่พอสายแสงแดดกล้าขึ้น ร่างกายและจิตใจที่เบิกบานจะค่อย ๆ ลดลง ๆ ผิวอันนวลเนียนจะเริ่มระคายเคือง ถ้าตากแดดต่อไปนาน ๆ ผิวจะเกรียมเป็นสีน้ำตาล ใบหน้าลอก และมีฝ้าเกิดขึ้น เกิดโรคแพ้ภูมิคุ้มกัน เจ็บไข้ได้ป่วยได้ง่าย

ที่จริงแล้ว แสงแดดจากดวงอาทิตย์มีประโยชน์ต่อสิ่งมีชีวิตทั้งมนุษย์ สัตว์ พืช พันธุ์ต่อวิทยาศาสตร์ และต่อโลกอย่างมหาศาล เช่น คนในเขตร้อนมักไม่ค่อยเป็นโรคเกี่ยวกับกระดูกเนื่องจากได้รับแสงแดดเพียงพอในการสังเคราะห์วิตามินดี-3 ซึ่งมีประโยชน์ต่อการบำรุงกระดูก หรือทางด้านวิทยาศาสตร์ก็สามารถนำรังสีอัลตราไวโอเล็ตจากการสังเคราะห์มาใช้ในการวิเคราะห์ทางเคมีได้

แสงอาทิตย์ประกอบด้วยแสงต่าง ๆ ทั้งชนิดที่ตามองเห็นและมองไม่เห็นด้วยตาเปล่า แสงหรือรังสีอันตราย คืออัลตราไวโอเล็ต ซึ่งเป็นรังสีประเภทที่ตามองไม่เห็น คือ เป็นคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า ที่มีความยาวคลื่นสั้นกว่าแสงที่ตามองเห็นได้ รังสีอัลตราไวโอเล็ตมี 2 ชนิด คือ อัลตราไวโอเล็ต-เอ มีความยาวคลื่นตั้งแต่ 320-400 นาโนเมตร และอัลตราไวโอเล็ต-บี มีความยาวคลื่นตั้งแต่ 290-320 นาโนเมตร

ความเป็นพิษของรังสีอัลตราไวโอเล็ต เกิดจากรังสีนี้เมื่อไปกระทบกับผิวหนังจะทำอันตรายต่อเซลล์ของร่างกาย จากการศึกษาวิจัยพบว่า กรดอะมิโน ซึ่งมีอยู่ในโปรตีนในร่างกายถูกกลืนรังสีนี้ได้ดี และทำให้เกิดสารพิษในร่างกายขึ้นหลายชนิด ที่เป็นต้นเหตุของมะเร็งที่ผิวหนัง

กรดในร่างกายอีกชนิดหนึ่ง คือ กรดนิวคลีอิกก็สามารถถูกกลืนรังสีนี้ได้ แม้จะไม่มากนัก แต่ก็ทำให้เกิดสารเคมีที่เป็นผลร้ายต่อกรรมพันธุ์ ทำให้ลูกหลานที่เกิดมามีลักษณะผิดปกติฝ่าเหล่าผ่ากอ

รังสีอัลตราไวโอเล็ต มีอันตรายต่อเซลล์ของร่างกาย โดยทางอ้อมอีกด้วย คือเมื่อเซลล์หนึ่งถูกกลืนรังสีนี้ไว้ ทำให้เกิดสารพิษชนิดหนึ่งขึ้นมา สารพิษที่เกิดขึ้นนี้จะไปทำอันตรายเซลล์อื่นต่อ ๆ ไป นอกจากนี้รังสีชนิดนี้ยังทำให้เกิดโรคต่อกระจกได้อีกด้วย

รังสีอัลตราไวโอเล็ตจากดวงอาทิตย์ผ่านบรรยากาศในชั้นต่าง ๆ มาสู่ผิวโลกเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อระบบภูมิคุ้มกันของร่างกายมนุษย์และสัตว์ ถ้าหากเราได้รับแสงมฤตยูนี้โดยตรง บรรดาพืชพันธุ์สิ่งมีชีวิตทั้งหลายจะถูกทำลายโดยสิ้นเชิง

นับว่าเป็นโชคดีของมนุษย์ที่ในบรรยากาศในชั้นสตราโตสเฟียร์ยังมีก๊าซโอโซนที่มีความสามารถดูดกลืนรังสีอัลตราไวโอเล็ตได้ดี ทำให้รังสีผ่านลงมายังพื้นโลกน้อยลงแต่ปัจจุบันนี้เราพบว่าปริมาณของโอโซนในบรรยากาศเหนือพื้นโลก นับวันจะม่น้อยลงทุกที ผู้ที่ทำลายก็คือ มนุษย์รักสวยรักงามในโลกเราเอง มนุษย์ผู้นิยมสเปรย์ฉีดผม สเปรย์ฆ่าแมลง สเปรย์น้ำหอมปรับอากาศ สเปรย์ระงับกลิ่นตัว ในสเปรย์มีสารเคมีชนิดหนึ่งเป็นตัวผลักดันให้สารในกระป๋องพุ่งออกมาเป็นละออง เกสรเคมีที่เป็นตัวผลักดันนี้ คือ ฟลูออโรคาร์บอน หรือที่เรียกว่า ฟรีออน สารชนิดนี้เมื่อออกมาจากกระป๋องสเปรย์แล้ว จะให้โอโซนสลายตัวมีปริมาณลดลง มีตัวที่จะสกัดกั้นรังสีอัลตราไวโอเล็ตน้อยลง เป็นผลให้รังสีผ่านสตราโตสเฟียร์มายังโลกมากขึ้นเป็นอันตรายแก่มนุษย์ และสิ่งแวดล้อมอย่างมหาดล

การป้องกันอันตรายจากรังสีอัลตราไวโอเล็ต ต้องพยายามหลีกเลี่ยงแสงสว่างที่มีความเข้มสูง ธรรมชาติของร่างกายมีกลไกในการป้องกันแสงอาทิตย์อยู่แล้ว คือ ผิวหนังชั้นนอก ร่างกายมีสารให้สีหรือที่เรียกว่า รังสีหรือเม็ดสีของสัตว์สามารถกรองหรือกระจายแสงได้ และยังมีเอนไซม์บางชนิดสามารถฆ่าฤทธิ์พิษที่เกิดขึ้นจากรังสีอัลตราไวโอเล็ต

ในความเป็นพิษเป็นภัยของแสงอัลตราไวโอเล็ตนี้ นักวิทยาศาสตร์ได้พบสารที่เป็นคุณแฝงอยู่ด้วย ในปี พ.ศ. 2471 มีผู้พบว่าสีย้อม (dye) บางชนิด เช่น ไทอาซินดาเย เมทิลิน บลู (4) Thiazine dye methylene blue (IV) หรือสีย้อมพวกแซนทีนที่มีฮาโลเจนอยู่ด้วย (halogenated fluorescein family of xanthene) สีย้อมพวกนี้เมื่อถูกกับรังสีอัลตราไวโอเล็ต จะเปลี่ยนเป็นสารที่มีพิษต่อแมลง ซึ่งนำมาใช้กำจัดแมลงได้

ชาวอียิปต์โบราณพบว่าพืชแอมมินาจัส (Amminajus) ซึ่งขึ้นอยู่ตามแม่น้ำไนล์ มีสารชนิดหนึ่งซึ่งเมื่อถูกแสงอาทิตย์จะกลายเป็นยารักษาโรค ใช้ในการบำบัดรักษาโรคผิวหนัง ปัจจุบันนี้เราพบว่าสารนี้คือ ซอราเลนส์ (Psoralens) จึงได้มีผู้หันมาใช้สารนี้ในการบำบัดโรคมะเร็งได้

เราควรหลีกเลี่ยงแสงแดดในช่วงเที่ยงถึงบ่าย ซึ่งเป็นเวลาแดดจัด มีความเข้มของแสงอัลตราไวโอเล็ตสูง เพื่อป้องกันมิให้เซลล์ในร่างกายถูกแสงแดดทำลาย เป็นเหตุให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บขึ้นได้ โดยเฉพาะหน้าร้อนในขณะนี้ อย่าเดินตากแดดโดยไม่มีหมวกหรือร่มหรือแว่นตากันแดด ซึ่งนอกจากจะทำให้ผิวหนังแห้งกรียม หน้าลอก เป็นฝ้า ตาเป็นต้อกระจก เป็นโรคร้ายไข้เจ็บอื่น ๆ แล้ว ยังทำให้เกิดโรคมะเร็งผิวหนังอีกด้วย (อภิรัตน์ ปานทอง, 2551)

Miller กล่าวว่า การที่เราจะมองโลกทรรศน์แนว “Sustainable-Earth worldview” ได้นั้น เราต้องผ่านการยกระดับ “ความตื่นตัวทางสิ่งแวดล้อม” (environmental awareness) 4 ระดับด้วยกัน คือ

2) สิ่งกระตุ้นให้ธุรกิจดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อม

จินตนา บุญบงการ (2555) ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับสิ่งกระตุ้นหรือการตื่นตัวให้ธุรกิจดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ไว้ดังนี้

2.1) เราเริ่มมองเห็นปรากฏการณ์และรับรู้ปัญหา เราเริ่มรู้สึกกว่า กำลังมีบางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น เช่น ปัญหามลภาวะ เรายังมองไม่เป็นระบบ เราคิดแต่เพียงว่า เมื่อมีปัญหามลภาวะเราก็ต้อง เข้าไปแก้ไข โดยการควบคุมหรือชำระล้าง

2.2) เราเริ่มมองเห็นความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงเกี่ยวพันกันอย่างเป็นระบบ เช่น เรารู้ว่าปัญหามลภาวะ ความเสื่อมโทรมทางสิ่งแวดล้อม และการหมดสิ้นของทรัพยากรธรรมชาติ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาประชากร การพัฒนาอุตสาหกรรม ลัทธิบริโภคนิยม และความยากจนในสังคม การตื่นตัวมากขึ้นในระดับนี้เรียกร้องให้เราแก้ไขปัญหาย่างเป็นระบบเช่นกัน แต่เรายังมองไม่เห็นว่ ปัญหาสิ่งแวดล้อมเข้าไปเกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจการเมืองอย่างไร

2.3) การตื่นตัวในระดับที่ 3 จะทำให้เรามองความเชื่อมโยงทางสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบมากขึ้น และมีการแสวงหาทางเลือกใหม่ ๆ ในการจัดการทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น มองหาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจแบบใหม่ ที่เรียกกันว่า “การ พัฒนาแบบยั่งยืน” ในขณะที่เดียวกัน ก็พัฒนาวิธีการจัดการทางสิ่งแวดล้อมที่มีลักษณะสลับซับซ้อนและมี ประสิทธิภาพมากขึ้น

การตื่นตัวทั้ง 3 ระดับ ยังคงมีลักษณะที่ทำให้ความสำคัญสูงสุดแก่มนุษย์ (human-centered) เราแก้ไขปัญหามลภาวะ โดยมีเป้าหมายเพื่อความสุขสมบูรณ์ของมนุษย์ วิธีการแบบนี้ อยู่ตรงกันข้ามกับ life-centered โลกทรรศน์กระแสหลักยังคงเป็นโลกทรรศน์ที่เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มนุษย์ยังคงมีฐานะที่สำคัญกว่าธรรมชาติ และอยู่เหนือธรรมชาติ

2.4) การตื่นตัวในระดับที่ 4 คือ การก้าวข้าม พ้นทั้ง 3 ระดับเข้าสู่โลกทรรศน์แนว “Sustainable-Earth worldview” นั่นเอง การตื่นตัวระดับ สูงสุดไม่ใช่อยู่ที่ว่า ” ความอยู่รอดของมนุษย์” หากแต่เป็นความอยู่รอดของธรรมชาติ โลกทรรศน์ “โลกธรรมชาที่ยั่งยืน” ไม่อาจได้มาโดยการอ่านหนังสือ หรือนั่งคิดนั่งฝัน จริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมจะ เกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อเรามีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ โดยการเห็น โดยการรู้สึก สัมผัส โดยการเข้าใจ โดยความรัก และห่วงใย ที่สำคัญคือเกิดความเชื่อศรัทธาขึ้นมา โลกทรรศน์ใหม่คือ วิธีการคิดแบบใหม่และวิถีแห่งความรู้สึก แบบใหม่อันเกิดจากการฟังเสียงของธรรมชาติ ประชาชนที่บ่งว่า “เรามองภูเขา ภูเขาของเรา ภูเขาและเรา เป็นหนึ่งเดียว” สะท้อนให้เราเห็นถึงภาพแบบใหม่ของประชาคมแห่งโลกธรรมชาติที่ตั้งอยู่บนหลักการของความรัก ความศรัทธา ความจริงใจ และความร่วมมือกัน (สมาคมพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม (ประเทศไทย), 2559)

3) แรงผลักดันให้ธุรกิจดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อม

จินตนา บุญบงการ (2555) กล่าวถึงความสำคัญ 3 ประการของการปรับเปลี่ยนแนวคิด และเปรียบเทียบแนวทางการดำเนินการของธุรกิจ ในปัจจุบันกระแสของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (CSR) เป็นเรื่องที่ทุกองค์กรธุรกิจต้องให้ความสำคัญ ทั้งนี้เพราะเหตุผลสำคัญ 3 ประการ คือ 3 C

3.1) บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ (Constitution) พ.ศ. 2550 มาตรา 67 ในส่วนของการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง ซึ่งทำให้องค์กรศึกษา

และประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในชุมชน และจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งองค์การอิสระในการให้ความเห็นประกอบก่อนดำเนินการจนนำไปสู่การฟ้องต่อศาลปกครอง อันมีผลถึงกับสามารถระงับโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การธุรกิจได้

3.2) กระแสความสนใจของสังคมในเรื่อง “สีเขียว” อันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate) ธุรกิจต้องเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินการ รูปแบบการผลิตเพราะผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของการบริโภค โดยให้ความสำคัญต่อธุรกิจที่สนใจ และรักษาสภาพแวดล้อมของโลกเพื่อช่วยระงับภาวะโลกร้อน

3.3) ความตกลงการเปิดเสรีการค้า (Commerce) ภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) ซึ่งส่งผลให้สินค้านำเข้า 8,300 รายการมีอัตราภาษีลดเหลือ 0% สำหรับประเทศในกลุ่มอาเซียนเดิม 6 ประเทศ คือ ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ และบรูไน รวมทั้งผลของความตกลงการค้าระหว่างอาเซียนกับจีน (ACFTA) และสาธารณรัฐเกาหลี (AKFTA) นับจากเดือนมกราคม 2553 ตลอดจนความตกลงการค้าระหว่างอาเซียนกับออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ (AANZFTA) ตั้งแต่เดือนมีนาคม 2553

ส่วนอาเซียนอีก 4 ประเทศ คือ กัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม ได้รับการอนุโลมให้ลดภาษีอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยจะต้องลดภาษีรายการสินค้าทั้งหมดไม่ให้สูงกว่า 5% ในปี 2523 และให้เหลือ 0% ในปี 2558 ภาคธุรกิจจึงจำต้องศึกษาข้อมูลและปรับตัวรองรับทั้งโอกาสและผลกระทบจากการเปิดเขตการค้าเสรี เพราะจากนี้ไปมาตรการภาษีนำเข้า มาตรการโควตาภาษีและอุปสรรคทางการค้าที่มีใช้ภาษี (NTBs) ที่ขัดต่อความตกลงดังกล่าว จะต้องถูกยกเลิก ทำให้ประเทศต่าง ๆ หันมาใช้มาตรการอื่น ๆ ที่ได้รับการยกเว้นเพื่อป้องกันผลกระทบจากการเปิดตลาดเสรีการค้า อาทิ มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (SPS) มาตรการอุปสรรคทางเทคนิคทางการค้า (TBT) กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า (ROO) มาตรการปกป้องจากการนำเข้าสินค้าที่เพิ่มขึ้น (SG) ซึ่งมาตรการต่าง ๆ เหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกับแนวปฏิบัติทางซีเอสอาร์แทบทั้งสิ้น

4) เปรียบเทียบแนวทางการดำเนินการของธุรกิจ

การปรับเปลี่ยนแนวคิดในการดำเนินธุรกิจเพื่อการแข่งขันและได้รับการยอมรับจากสังคมเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะในวิกฤติเศรษฐกิจของโลกมีการถดถอยจากวิกฤติทางเศรษฐกิจของอเมริกาในปี 2552 และการเกิดแผ่นดินไหวอย่างรุนแรงในประเทศญี่ปุ่น เมื่อต้นปี 2554 เป็นเหตุให้เศรษฐกิจมีการถดถอยทั่วโลก สำหรับประเทศไทยมีวิกฤติทางการเมืองมาตั้งแต่ปี 2552 และยังมีต่อเนื่องมาตลอด อันมีผลต่อเศรษฐกิจและการดำเนินธุรกิจทั้งสิ้น

ได้มีการสำรวจความเห็นผู้นำองค์การภาคธุรกิจของประเทศไทยจำนวน 100 คน เพื่อดูวิธีการปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินธุรกิจในปีที่ผ่านมา และการปรับตัวแนวทางใหม่ในปี 2554 มีผลดังนี้

จะเห็นว่ากระแสเรื่อง “กรีนคอนเซปต์” มีมาตั้งแต่ปี 2552 ขึ้นมาแรงในปี 2553 และในปี 54 นี้ก็ยังคงติดโผ 10 อันดับ แสดงให้เห็นว่าธุรกิจไม่สามารถที่จะละทิ้งกลยุทธ์การดำเนินธุรกิจที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ และการดูแลจัดการของเสียที่เกิดจากการประกอบอาหาร

ส่วนกระแส “ซีเอสอาร์” ตามการสำรวจในรอบ 3 ปี ได้เข้ามาอยู่ในปี 53 และไต่ขึ้นมาอยู่อันดับ 3 ในปี 54 นี้ (ได้คะแนนโหวต 73%) รองจากเรื่องนวัตกรรม (80%) และการบริหารต้นทุน (75%) แสดงให้เห็นว่าเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมยังมาแรงแข่งเรื่องการตอบสนองผู้บริโภค (70%) และการสร้างแบรนด์ (60%) อย่างน่าสนใจ

สรุป

จริยธรรมธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อม หลักการของจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมไม่ใช่ของใหม่แต่เป็นสัจธรรมนิรันดร์ที่มีมานาน จริยธรรมต้องการจะตกเตือนใจว่าวิถีทางที่กำลังดำเนินอยู่นั้นเป็นสิ่งที่ผิด เป็นหนทางที่นำไปสู่การล่มสลายของสิ่งแวดล้อม และเป็นอันตรายต่อชีวิตของสิ่งมีชีวิตทั้งปวงในโลกธรรมชาติ จริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมใหม่ชี้ให้เห็นว่า มนุษย์เรามี "ความต้องการ" 2 แบบ ความต้องการที่ไม่จำเป็นและความต้องการที่แท้จริง ระบบอุตสาหกรรมนิยมมุ่งเน้นแต่เรื่องกระตุ้นความต้องการที่ไม่จำเป็น ซึ่งใช้ทรัพยากรมาก สิ่งที่ต้องคือ เราสนองความต้องการแบบที่แท้จริงเท่านั้น ซึ่งหมายความว่า วิถีชีวิตแบบใหม่จะต้องมีลักษณะเรียบง่าย ปฏิเสธบริโภคนิยมไม่ลุ่มหลงในวัตถุ และใช้ชีวิตอย่างมีความหมาย

แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมของธุรกิจ การผลิต เมื่อระบบการดำเนินธุรกิจแบบเดิมอาจมองสิ่งแวดล้อมเพียงในรูปของขยะมูลฝอย น้ำเสีย ฝุ่น ควันดำ ซึ่งเป็นหน้าที่ของภาครัฐที่ต้องเป็นผู้รับผิดชอบ ดังนั้น การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมภายในองค์กรจึงเป็นการบำบัดที่ปลายท่อ เพียงเพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายของภาครัฐที่มีลักษณะแบบการสั่งการและควบคุม ผู้ประกอบการธุรกิจคิดว่าการดูแลด้านสิ่งแวดล้อมเป็นภาระและเป็นหน่วยที่ก่อให้เกิดค่าใช้จ่าย ดังนั้นจึงมองประเด็นนี้ในเชิงลบและละเลยหรือไม่ให้ความสำคัญ ภาครัฐได้ปรับเปลี่ยนแนวความคิดการจัดการภาคธุรกิจอุตสาหกรรมจาก "การสั่งการและควบคุม" เป็น "การกำกับและดูแล" และ "การป้องกันการเกิดมลพิษ" และได้้นำเครื่องมือการจัดการสิ่งแวดล้อมรูปแบบใหม่ ๆ เสนอต่อภาคธุรกิจ เช่น เทคโนโลยีสะอาด หรือระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ส่งผลให้ภาคธุรกิจเริ่มหันมามีมุมมองใหม่ต่อสิ่งแวดล้อมว่าไม่ใช่เรื่องมลพิษเท่านั้น ธุรกิจเริ่มเข้าใจถึงความเชื่อมโยงระหว่างต้นทุนการผลิตกับต้นทุนด้านสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ หากมีการใช้ทรัพยากรและพลังงานอย่างไม่มีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดของเสียและมลพิษจำนวนมาก จะเป็นการเพิ่มต้นทุนการผลิตที่เกิดจากการใช้วัตถุดิบพลังงานและการบำบัดของเสีย ทำให้สินค้ามีราคาสูงไม่สามารถแข่งขันได้ในตลาด ส่วนผลพลอยได้คือการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของประเทศ

การตลาด ในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยเริ่มมีสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมหรือสินค้าสีเขียว (green products) วางขายในตลาดมากขึ้น แต่การเติบโตของการตลาดสีเขียวของประเทศไทยช้ากว่าประเทศอื่น ๆ เนื่องจากการขาดความตระหนักและจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรและรักษาสิ่งแวดล้อม ถึงแม้ต้องเผชิญกับมลพิษและปัญหาสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ในชีวิตประจำวันก็ตาม

การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ผู้ผลิตสามารถดำเนินการเผยแพร่ข้อมูลสินค้าและบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมแก่ผู้บริโภคอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ผ่านการโฆษณาประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการติดฉลากสินค้าและข้อมูลทางด้านสิ่งแวดล้อมบนผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะช่วยกระตุ้นและ

ส่งเสริมให้ผู้บริโภคเกิดความเข้าใจและหันมาใช้สินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นอันจะนำไปสู่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระยะยาวอย่างยั่งยืนได้

การสร้างความร่วมมือของภาคธุรกิจ การสร้างความร่วมมือของภาคธุรกิจในการดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน เนื่องจากความร่วมมือของภาคธุรกิจจะเป็นกลไกในการขยายผลการดำเนินงานที่ทำให้ผู้ผลิตรายอื่น ๆ เห็นความสำคัญของการผลิตสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น

รูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมผ่านคู่ค้าทางธุรกิจ

ห่วงโซ่อุปทานของการผลิตผลิตภัณฑ์ชนิดหนึ่ง ๆ ประกอบด้วยองค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็กจำนวนมาก ตั้งแต่ ต้นน้ำ (upstream) จนถึงปลายน้ำ (downstream) องค์กรธุรกิจหนึ่ง ๆ จึงสามารถเป็นได้ทั้งผู้ซื้อและผู้ขายในห่วงโซ่อุปทาน การจัดการสิ่งแวดล้อมผ่านห่วงโซ่อุปทาน หรือห่วงโซ่สีเขียว (greening supply chain management) จึงเป็นกลยุทธ์ด้านการบริหารเชิงธุรกิจที่สามารถดำเนินการควบคู่ไปกับการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อทำให้เกิดการปรับปรุงการบริหารจัดการและสิ่งแวดล้อมภายในองค์กรอย่างยั่งยืน

กระตุ้นและแรงผลักดันให้ดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อม สิ่งกระตุ้นและแรงผลักดันให้ธุรกิจดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อม มีสาเหตุหลักของปัญหาสิ่งแวดล้อม มีอยู่ 2 ประการด้วยกัน คือ 1) การเพิ่มของประชากร (Population growth) ปริมาณการเพิ่มของประชากรยังอยู่ในอัตราทวีคูณ เมื่อผู้คนมากขึ้น ความต้องการบริโภคทรัพยากรก็เพิ่มมากขึ้นทุกทางไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาหาร ที่อยู่อาศัย พลังงาน 2) การขยายตัวของเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ความเจริญทางเศรษฐกิจนั้นทำให้มาตรฐานในการดำรงชีวิตสูงตามไปด้วย มีการบริโภคทรัพยากรจนเกินกว่าความจำเป็นขั้นพื้นฐานของชีวิต มีความจำเป็นต้องใช้พลังงานมากขึ้นตามไปด้วย ในขณะที่เดียวกันความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีก็ช่วยเสริมให้วิธีการนำทรัพยากรมาใช้ได้ง่ายขึ้นและมากขึ้น

สิ่งกระตุ้นให้ธุรกิจดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อม สิ่งกระตุ้นให้ธุรกิจดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากเกิดปัญหาภาวะทำให้ต้องแก้ไข เพราะปัจจัยต่าง ๆ มีความเชื่อมโยงเกี่ยวพันกันอย่างเป็นระบบ เช่น ปัญหาภาวะ ภาวะเสื่อมโทรมทางสิ่งแวดล้อม และการหมดสิ้นของทรัพยากรธรรมชาติ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาประชากร การพัฒนาอุตสาหกรรม ทัศนียภาพนิคม และความยากจนในสังคม การตื่นตัวเพื่อร่วมแก้ปัญหาทำให้เรามองความเชื่อมโยงทางสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบมากขึ้น และมีการแสวงหาทางเลือกใหม่ ๆ ในการจัดการทางเศรษฐกิจและสังคม

แรงผลักดันให้ธุรกิจดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อม การปรับเปลี่ยนแนวคิดและเปรียบเทียบแนวทางการดำเนินการของธุรกิจ ในปัจจุบันกระแสของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร เป็นเรื่องที่ถูกองค์กรธุรกิจต้องให้ความสำคัญ ทั้งนี้เพราะเหตุผลสำคัญ 3 ประการ คือ 3 C ได้แก่ 1) บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ (Constitution) พ.ศ. 2550 มาตรา 67 ในส่วนของการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง ซึ่งทำให้ต้องศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในชุมชน และจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งองค์กรอิสระในการให้ความเห็นประกอบก่อนดำเนินการจนนำไปสู่การฟ้องต่อศาลปกครอง อันมีผลถึงกับสามารถระงับโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรธุรกิจได้ 2) กระแสความสนใจของสังคมในเรื่อง “สีเขียว” อันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลง

สภาพภูมิอากาศ (Climate) ธุรกิจต้องเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินการ รูปแบบการผลิตเพราะผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของการบริโภค โดยให้ความสำคัญต่อธุรกิจที่สนใจ และรักษาสภาพแวดล้อมของโลกเพื่อช่วยระงับภาวะโลกร้อน และ 3) ความตกลงการเปิดเสรีการค้า (Commerce) ภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) ซึ่งส่งผลให้สินค้านำเข้า 8,300 รายการมีอัตราภาษีลดเหลือ 0% สำหรับประเทศในกลุ่มอาเซียนเดิม 6 ประเทศ คือ ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ และบรูไน รวมทั้งผลของความตกลงการค้าระหว่างอาเซียนกับจีน (ACFTA) และ สาธารณรัฐเกาหลี (AKFTA) นับจากเดือนมกราคม 2553 ตลอดจนความตกลงการค้าระหว่างอาเซียนกับออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ (AANZFTA) ตั้งแต่เดือนมีนาคม 2553

การปรับเปลี่ยนแนวคิดในการดำเนินธุรกิจ เพื่อการแข่งขันและได้รับการยอมรับจากสังคมเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะในวิกฤติเศรษฐกิจของโลกมีการถดถอยจากวิกฤติทางเศรษฐกิจ การเกิดแผ่นดินไหวอย่างรุนแรงเป็นเหตุให้เศรษฐกิจมีการถดถอยทั่วโลก สำหรับประเทศไทยมีวิกฤติทางการเมืองมาตั้งแต่ปี 2552 และยังมีต่อเนื่องมาตลอด อันมีผลต่อเศรษฐกิจและการดำเนินธุรกิจ

วิธีสอนและกิจกรรม	1. นำเข้าสู่บทเรียน 2. บรรยายประกอบ Power Point เนื้อหาบทเรียนที่ 8.1 3. ถาม-ตอบเกี่ยวกับจริยธรรมธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อม 4. สรุปประเด็นสำคัญและอภิปรายร่วมกัน	
สื่อการสอน	หนังสืออ้างอิง	บรรณานุกรมแนบท้ายหน่วยเรียน
	เอกสารประกอบ	เอกสารประกอบการสอนวิชาจริยธรรมทางธุรกิจ (Business Ethics) บทเรียนที่ 8.1
	วัสดุโสตทัศน	- Power Point บทเรียนที่ 8.1 และ LCD Projector
งานที่มอบหมาย	- ทำแบบฝึกหัดเสริมท้ายบทเรียน	
การวัดผล	1. สังเกตความสนใจในห้องเรียน 2. การตอบคำถามขณะเรียนและการอภิปรายซักถาม 3. ผลงานจากแบบฝึกหัด	

สัปดาห์ที่ 13	ใบเตรียมการสอน	รหัสวิชา 05-052-303
เวลา 3 ชั่วโมง	หน่วยที่ 8 จริยธรรมธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อม (ต่อ)	
ชื่อบทเรียน	8.2 เข้าใจจริยธรรมกับกระแสโลกาภิวัตน์	เวลา 180 นาที
จุดประสงค์การสอน		
	เมื่อได้ศึกษาหน่วยที่ 8 นักศึกษาสามารถ 8.2 เข้าใจจริยธรรมกับกระแสโลกาภิวัตน์ 8.2.1 อธิบายพัฒนาการของ Red Ocean Blue Ocean White Ocean และ Green Ocean 8.2.2 อธิบายธรรมาภิบาลสีเขียว (Green Governance) 8.2.3 อธิบายอุปนิสัยสีเขียว (Green Habits) 8.2.4 อธิบายมาตรฐาน ISO9001 ISO14001 และ ISO26000 8.2.5 อธิบายคาร์บอนฟุตพริ้นท์ (Carbon Footprint)	

หน่วยเรียนที่ 8

จริยธรรมธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อม (ต่อ)

แผนการสอนประจำหน่วย

8.2 จริยธรรมกับกระแสโลกาภิวัตน์

- 8.2.1 พัฒนาการของ Red Ocean Blue Ocean White Ocean และ Green Ocean
- 8.2.2 ธรรมาภิบาลสีเขียว (Green Governance)
- 8.2.3 อุปนิสัยสีเขียว (Green Habits)
- 8.2.4 มาตรฐาน ISO9001 ISO14001 และ ISO26000
- 8.2.5 คาร์บอนฟุตพริ้นท์ (Carbon Footprint)

บทนำ

ปัจจุบันกระแสโลกาภิวัตน์ ธุรกิจเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม โดยการใช้ทรัพยากรในการทำธุรกิจ เกิดปัญหาด้านทรัพยากรที่ลดลง หรือหมดไป จึงจำเป็นเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ประกอบการธุรกิจ ควรให้ความสำคัญดังนี้ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สร้างจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมให้กับพนักงานในองค์กร ส่งเสริมกิจกรรมทางสังคมในอันที่จะบำรุงรักษาสภาพแวดล้อม ไม่ผลิตสินค้าที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับว่าด้วยสิ่งแวดล้อมอย่างเคร่งครัด ดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจโดยมีความสำนึกในการรักษาสภาพแวดล้อม ซึ่งเนื้อหาในหน่วยเรียนนี้จะได้กล่าวถึง พัฒนาการของ Red Ocean Blue Ocean White Ocean และ Green Ocean ธรรมาภิบาลสีเขียว (Green Governance) อุปนิสัยสีเขียว (Green Habits) มาตรฐาน ISO9001 ISO14001 และ ISO26000 คาร์บอนฟุตพริ้นท์ (Carbon Footprint)

8.2 จริยธรรมกับกระแสโลกาภิวัตน์

8.2.1 พัฒนาการของ Red Ocean Blue Ocean White Ocean และ Green Ocean

1) กลยุทธ์น่านน้ำสีแดง (Red Ocean Strategy)

การวางแผนและการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้องค์กรพัฒนาและมีความยั่งยืน มีกลยุทธ์หลายรูปแบบปรากฏขึ้นในวงการบริหารจัดการเพื่อให้ผู้บริหารระดับสูงนำไปใช้ประกอบการกำหนดกลยุทธ์ในการเผชิญกับคู่แข่งและสถานการณ์ทางธุรกิจ หนึ่งในนั้นคือ กลยุทธ์การแข่งขัน (Competitive Strategy) ที่เรียกว่า กลยุทธ์น่านน้ำสีแดง (Red Ocean Strategy) ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่ใช้สร้างขีดความสามารถทางการแข่งขัน โดยมุ่งพัฒนาและส่งเสริมคุณค่าที่เหนือกว่า (Beating Value) คู่แข่งขัน โดยองค์กรต้องเลือกระหว่างกลยุทธ์ต้นทุนต่ำ การสร้างความแตกต่าง หรือการมุ่งเฉพาะส่วน เพราะพื้นที่ตลาดเดิมได้ถูกกำหนดไว้อย่างแน่นหนา

ในน่านน้ำสีแดงนี้ ขอบเขตของอุตสาหกรรมต่าง ๆ ถูกกำหนดขึ้นและยอมรับ และมีกฎเกณฑ์แห่งเกมการแข่งขัน บริษัทต่าง ๆ ในกลุ่มนี้พยายามเอาชนะคู่แข่งอื่น โดยการแย่งส่วนแบ่งอุปสงค์ของผลิตภัณฑ์หรือบริการที่มากกว่า เมื่อพื้นที่ว่างในการตลาดหนาแน่นมากขึ้น การคาดหวังต่อการเติบโตและผลกำไรจะลดลง ผลิตภัณฑ์จะกลายเป็นโภคภัณฑ์ (commodity) หรือไม่ก็สินค้าเฉพาะทาง (niche) และทำให้การแข่งขันในน่านน้ำเข้มข้นดุเดือดมากขึ้น

หากพิจารณาในด้านการลงทุนกับความเสี่ยงจะพบว่ากลยุทธ์นี้จะเหมาะกับธุรกิจที่มีการลงทุนสูง (High Investment) ด้วยความที่ตลาดมีการแข่งขันสูงจึงต้องใช้ทรัพยากรเพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน และการรับรู้ความเสี่ยงในระดับต่ำ (Low Perceived Risk) เพราะการลงทุนที่สูงทำให้ยากที่จะยอมรับความล้มเหลวหรือความเสี่ยงสูงได้ง่ายนัก (ชนกฤต เลิศศิริสกุล, 2559)

2) กลยุทธ์น่านน้ำสีคราม (Blue Ocean Strategy)

กลยุทธ์น่านน้ำสีคราม (Blue Ocean Strategy) มาจากนักวิชาการสองท่าน คือ W. Chan Kim และ Renee Mauborgne ซึ่งเป็นอาจารย์จาก INSEAD สถาบันทางด้านบริหารธุรกิจชื่อดังในฝรั่งเศส ทั้งสองท่านได้ร่วมกันเขียนบทความที่นำไปสู่เรื่องของ Blue Ocean ในวารสาร Harvard Business Review และออกเป็นหนังสือชื่อ Blue Ocean Strategy

Blue Ocean Strategy เป็นกลยุทธ์ที่กำหนดขึ้นมาเพื่อหลีกเลี่ยงการแข่งขันแบบดั้งเดิมโดยผู้ประกอบการต้องพยายามพัฒนาสินค้าให้มีความแตกต่าง หรือต้องสร้างความต้องการใหม่ๆ (New Demand) ขึ้นมาเสมอ โดยใช้นวัตกรรม (Innovation) ใหม่ ๆ หรือน่านน้ำใหม่ ซึ่งเปรียบเทียบกับทะเลสีครามสวยงาม ซึ่งตรงกันข้ามทะเลเลือดหรือการแข่งขันอย่างดุเดือดของธุรกิจที่เราพบเห็นอยู่ทั่ว ๆ ไปในปัจจุบัน กล่าวคือ มุ่งเน้นในการเอาชนะคู่แข่งอื่น ๆ เพื่อที่จะแย่งชิงลูกค้ามาให้ได้มากที่สุด และทำให้ได้กำไรมากที่สุด ในธุรกิจที่สินค้าและบริการในอุตสาหกรรมก็จะมีลักษณะที่เหมือน ๆ กัน จึงทำให้กลยุทธ์น่านน้ำสีครามได้รับการตอบรับที่ดีในปัจจุบัน

Blue Ocean Strategy เป็นกลยุทธ์ที่เน้นการหลีกเลี่ยงการแข่งขันที่ทำให้เกิดการบาดเจ็บจากการแข่งขันทางธุรกิจ โดยองค์กรที่ใช้กลยุทธ์ดังกล่าวจะไม่สนใจต่อการแข่งขันหรือตัวคู่แข่ง กล่าวคือ จะไม่เข้าไปแข่งขันในตลาดหรืออุตสาหกรรมเดิม ๆ แต่จะพยายามสร้างตลาดหรืออุตสาหกรรมใหม่ ๆ และแตกต่างที่ยังไม่มีใครสร้างหรือเข้าไปพัฒนา และแทนที่จะเป็นการเอาชนะคู่แข่งกลับเป็นการทำให้คู่แข่งล่าถอยไป ดังนั้น หากผู้ประกอบการจะสร้างกลยุทธ์ขององค์กรให้เป็นกลยุทธ์แบบ "น่านน้ำสีคราม" เพื่อสร้างโอกาสให้ธุรกิจ ผู้ประกอบการจำเป็นต้องพิจารณาก่อนว่าลูกค้าในอุตสาหกรรมของตนเอง ณ เวลานั้นซื้อสินค้าหรือบริการด้วย "เหตุผล" ด้วย "ราคาที่ต่ำ" หรือซื้อที่ "ความแตกต่างของผลิตภัณฑ์"

หัวใจสำคัญของ Blue Ocean Strategy คือ ลูกค้า (Customers) เพราะหน้าที่ของธุรกิจทั้งหลายก็คือ การทำให้ลูกค้ามีหลาย ๆ ครั้ง ที่ผู้บริหารหรือนักการตลาดมักจะมองแต่เรื่องของการสร้างตราสินค้า (Branding) และคุณสมบัติ (Features) ของสินค้าและบริการ จากมุมมองของตนเองมากกว่าการมองจากมุมมองของลูกค้าหรือผู้ใช้งานจริง การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ หรือนวัตกรรมใหม่ ๆ จึงไม่อาจเรียกว่านวัตกรรมได้ หากไม่ได้รับการตอบสนองที่ดีจากลูกค้า ดังนั้นหัวใจสำคัญของกลยุทธ์น่านน้ำสีครามก็คือ การสร้างนวัตกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่ยัง

ไม่เคยมีใครเข้าถึงมาก่อน ซึ่งสามารถค้นหาได้โดยการตั้งคำถามที่แตกต่าง และการสังเกตพฤติกรรมของลูกค้าย่างใกล้ชิดจนสามารถเข้าถึงความต้องการที่ซ่อนอยู่ของลูกค้าได้ (พสุ เดชะรินทร์, 2550)

3) กลยุทธ์น่านน้ำสีขาว (White Ocean Strategy)

เป็นพื้นฐานในการบริหารงานและใช้ชีวิตที่ตั้งมั่นอยู่บนคุณงามความดี มีศีลธรรม และปรับมุมมองจากการตักตวงผลประโยชน์จากสังคม มาเป็นการช่วยเหลือ แบ่งปัน และเป็นส่วนหนึ่งของส่วนรวม โดยไม่วาง "ตัวเอง" เป็นศูนย์กลาง และไม่เห็น "ผลกำไร" เป็นสิ่งสำคัญสูงสุดจนละเลยมิติด้านอื่น จึงทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน บนความสมดุลของ People (สังคม ประชาชน และกลุ่มเป้าหมายทุกภาคส่วน) Planet (ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมทั้งกายภาพและจิตภาพ) Profit (กำไรที่เหมาะสมและแบ่งปันกับส่วนรวม) โดยมี Passion ความมุ่งมั่นศรัทธาในการทำงาน ขับเคลื่อนเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้น

นายदनัย จันท์เจ้าฉาย ผู้เขียนหนังสือ White Ocean Strategy กล่าวว่า "กลยุทธ์น่านน้ำสีขาว" คือ ทางสายกลางที่เป็นทางออกของวิกฤติด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง จากความล่มสลายของทางสุดโต่งสองสาย ทั้งระบบสังคมนิยมที่ขาดแรงกระตุ้นให้มนุษย์พัฒนาศักยภาพ เนื่องจากปัจจัย ด้านเศรษฐกิจ สู่อุณหภูมิของระบบทุนนิยม (Pure Capitalism) ที่มุ่งเน้นสร้างผลกำไรและปั่นตัวเลข บนความโลภและการปลุกฝังผิด ๆ ให้สร้างความมั่งคั่งสูงสุดแก่ผู้ถือหุ้น จนขาดศีลธรรมและสติ ส่งผลให้เกิดวิกฤติเศรษฐกิจทั่วโลก White Ocean Strategy คือ ทางสายกลางที่อยู่บนความลงตัว ความพอดี ก่อให้เกิดความสมดุลทั้งภายในและภายนอก สร้างความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ถือเป็น Sustainable Capitalism และ Sustainable Development

การทำธุรกิจไม่ว่าจะอยู่บนน่านน้ำสีใดก็ตาม ทั้งสีเลือดหรือสีคราม แต่องค์กรที่ยืนหยัดอยู่บนน่านน้ำสีขาวจะสามารถขยายคลื่นแห่งคุณงามความดี ให้แผ่ไพศาลไปทั่วสังคม จึงทำให้เกิดความยั่งยืนทั้งต่อองค์กรและส่วนรวม โดยหลักการของน่านน้ำสีขาวมีอยู่ด้วยกัน 7 ประการ ได้แก่

- 3.1) การเกิดขึ้นและมีอยู่ขององค์กรเป็นไปเพื่อสร้างผลเชิงบวกต่อสังคมโดยรวม (Net Positive Impact on Society)
- 3.2) ตั้งเป้าหมายระยะยาวและมองภาพใหญ่ระดับมหภาค (Long-term Goal, Macro View)
- 3.3) แสวงหาจุดสมดุลระหว่าง People, Planet, Profit โดยมี Passion เป็นพลังขับเคลื่อน
- 3.4) ยืนบนหลักการของโลกอันอุดมสมบูรณ์ (The World of Abundance)
- 3.5) ตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรม ความเป็นจริงและความเป็นเนื้อแท้ (Integrity)
- 3.6) เป็นองค์กรที่ระบือเปิดจากข้างใน และมีทีเอ็นเอของ Individual Social Responsibility (ISR)
- 3.7) เป็นผู้สร้างบรรทัดฐานใหม่ให้เกิดขึ้นในวงการ (Set the Benchmark)"

(दनัย จันท์เจ้าฉาย, 2554)

4) กลยุทธ์น่านน้ำสีเขียว (Green Ocean Strategy)

การวางแผนและการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้องค์กรพัฒนาและมีความยั่งยืน มีกลยุทธ์หลายรูปแบบปรากฏขึ้นในวงการบริหารจัดการ เพื่อให้ผู้บริหารระดับสูง

นำไปใช้ประกอบการกำหนดกลยุทธ์ในการเผชิญกับคู่แข่งและสถานการณ์ทางธุรกิจ หนึ่งในนั้น คือ กลยุทธ์การพัฒนายั่งยืน (Sustainable Strategy) ที่เรียกว่า กลยุทธ์น่านน้ำสีเขียว (Green Ocean Strategy) ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่ใช้สร้างและผนวกคุณค่าทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่เน้นดำรงความยั่งยืนทางคุณค่า (Sustaining Value) ด้วยการแข่งขันกับตนเอง โดยองค์กรจะต้อง ทบทวนกิจกรรมในสายคุณค่าทั้งหมด เพื่อปลูกฝังเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมและความเป็นมิตรต่อ สิ่งแวดล้อมเข้าไว้ในทุก ๆ กิจกรรม มิใช่การดำเนินเพียงกิจกรรมเพื่อสังคมหรือสิ่งแวดล้อมที่อยู่นอก กระบวนการหรือแยกต่างหากจากการดำเนินธุรกิจ การพัฒนากรยุทธ์น่านน้ำสีเขียว จึงคำนึงถึงคุณค่า ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่ถูกสร้างขึ้นในสายคุณค่า ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการ พัฒนาสู่ความยั่งยืน

หากพิจารณาในด้านการลงทุนกับความเสี่ยงจะพบว่า กลยุทธ์นี้จะเหมาะกับธุรกิจที่ มีการลงทุนต่ำ (Low Investment) และการรับรู้ความเสี่ยงในระดับสูง (High Perceived Risk) เพราะลักษณะการทำธุรกิจไม่ได้มุ่งเน้นกำไรสูงสุดเป็นที่ตั้ง แต่เน้นที่ประสิทธิภาพในการลดของเสีย ซึ่งทำให้เกิดภาระที่นับเป็นความเสี่ยงได้อย่างหนึ่ง (ธนกฤต เลิศศิริสกุล, 2559)

ทั้งนี้ สถาบันไทยพัฒน์ได้จำแนกกลยุทธ์น่านน้ำสีเขียวออกเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่ เรื่องของ ระบบที่กำกับดูแลด้วยธรรมาภิบาลสีเขียว (Green Government) และเรื่องของคนที่ปลูกฝังด้วย อุปนิสัยสีเขียว (Green Habits)

8.2.2 ธรรมาภิบาลสีเขียว (Green Governance)

จินตนา บุญบงการ (2555) กล่าวว่า ผู้บริโภคได้แสดงเจตจำนงต้องการลดภาวะโลกร้อน โดยแสดงวิธีการตัดสินใจซื้อสินค้าที่มีกระแสสีเขียว จนเรียกได้ว่าเกิดอุปสงค์สีเขียว (Green Demand) มีผลผลักดันให้องค์กรธุรกิจต้องปรับปรุงและพัฒนากระบวนการดำเนินงาน สายผลิตภัณฑ์ รวมทั้งบริการต่าง ๆ ให้อิงกับ Green Concept ยิ่งกว่านั้นองค์กรหลายแห่งได้พยายามผนวกความเป็นสีเขียวเข้าไปในผังอุปทานให้ได้ตลอดทั้งสายของห่วงโซ่อุปทาน (Greenting the Supply Chain) เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์สีเขียว (Green Product) สู่ตลาด

ทางเลือกและแนวปฏิบัติของธรรมาภิบาลสีเขียว สามารถที่จะจำแนกออกได้เป็น 3 หมวดใหญ่ ๆ ได้แก่ ประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร (Resource Efficiency) ภาระรับผิดชอบต่อ กระบวนการ (Process Accountability) และประสิทธิผลในตัวผลิตภัณฑ์ (Product Effectiveness)

ภาพที่ 8.1 ทางเลือกและแนวปฏิบัติของธรรมาภิบาลสีเขียว

1) Resource Efficiency

ภายใต้หมวดประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร องค์กรธุรกิจสามารถพัฒนาการผลิตหรือการให้บริการที่มี CSR ด้วยการพิจารณาที่ปัจจัยนำเข้า (input) คือ การใช้ทรัพยากรทั้งที่เป็นวัตถุดิบและพลังงานในกระบวนการผลิตหรือการให้บริการ เพื่อการบริหารการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่าที่ต้นทางและการลดของเสียและมลพิษที่เกิดขึ้นในปลายทาง

ตัวอย่างแนวปฏิบัติ CSR ในหมวดนี้ ได้แก่ มาตรการประหยัดพลังงานการนำทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่ การจัดหาทรัพยากรจากหน่วยงานที่นำวัสดุที่หมดสภาพหรือที่ใช้แล้วมาปรับสภาพเพื่อนำมาใช้ใหม่ การซื้อวัตถุดิบเท่าที่จำเป็นต่อการผลิตหรือการให้บริการจากแหล่งที่อยู่ใกล้เคียงก่อน เพื่อลดการขนส่งจากระยะไกลซึ่งเป็นการเพิ่มแก๊สเรือนกระจกอันเป็นต้นเหตุของภาวะโลกร้อน การปฏิเสธการซื้อวัตถุดิบที่เป็นต้นเหตุในการทำลายธรรมชาติหรือเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน การลดการใช้ทรัพยากรที่มีการใช้บรรจุภัณฑ์อย่างฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น การรณรงค์ให้ผู้ส่งมอบ (suppliers) จัดหาวัตถุดิบหรือทรัพยากรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

2) Process Accountability

ภายใต้หมวดการรับผิดชอบต่อกระบวนการ องค์กรธุรกิจสามารถพัฒนากระบวนการดำเนินธุรกิจที่มี CSR ด้วยการพิจารณาที่ตัวกระบวนการ (process) โดยคำนึงถึงวิธีการที่ถูกต้องดีงามในการดำเนินธุรกิจ ในฐานะที่เป็นเหตุปัจจัย (cause) และคำนึงถึงความมุ่งหมายในการดำเนินธุรกิจในฐานะที่ก่อให้เกิดผลกระทบ (effect) สู่ภายนอกทั้งต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม นอกเหนือจากผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ

ตัวอย่างแนวปฏิบัติ CSR ในหมวดนี้ ได้แก่ การจัดให้มีระบบการทำงานที่มุ่งเน้นความปลอดภัยและสุขอนามัยในสถานที่ทำงานอย่างเหมาะสม เช่น การมีระบบป้องกันมลพิษที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงาน การจัดให้มีสถานที่ทำงานที่สะอาดเพื่อความปลอดภัยจากอันตรายที่อาจเกิดขึ้นทั้งจากอุบัติเหตุและโรคภัย การสำรวจตรวจสอบสภาพชุมชนและสังคมโดยรอบที่ตั้งของธุรกิจว่าได้รับผลกระทบในทางลบจากการดำเนินการของธุรกิจหรือโครงการที่จะดำเนินการในอนาคตมากน้อยเพียงใด การให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแก่พนักงานและสาธารณชน การเตรียมแผนฉุกเฉินเพื่อจัดการกับปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้น รวมทั้งจัดให้มีระบบการรายงานต่อหน่วยงานกำกับดูแลทันทีที่เกิดเหตุการณ์ดังกล่าวการเปิดเผยนวัตกรรมที่ค้นพบในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อกระตุ้นให้ธุรกิจและผู้ประกอบการรายอื่นได้ปฏิบัติตาม

3) Product Effectiveness

ภายใต้หมวดประสิทธิผลในตัวผลิตภัณฑ์ องค์กรธุรกิจสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มี CSR ด้วยการพิจารณาที่ปัจจัยส่งออก (Output) ในส่วนที่เป็นผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นได้ทั้งสินค้า (goods) และบริการ (services) โดยคำนึงถึงความสามารถในการสร้างผลผลิต "ที่ใช้การได้" เมื่อเทียบกับของเสียจากการผลิต

ตัวอย่างแนวปฏิบัติ CSR ในหมวดนี้ ได้แก่ การผลิตสินค้า/บริการที่ปลอดภัย ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้บริโภค การมีกระบวนการเรียกคืนสินค้า/บริการที่ไม่ปลอดภัย การให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเพียงพอแก่ผู้บริโภคโดยคำนึงถึงสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของผู้บริโภคเป็นสำคัญ เช่น ไม่โฆษณาเกินจริง ฉลากสินค้าควรมีข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน ใช้ภาษาเรียบง่ายต่อการทำความเข้าใจ

บอกวิธีการใช้สินค้าอย่างปลอดภัยรวมถึงการกำจัดซากขยะหลังการใช้งาน การกระตุ้นให้ผู้บริโภคและผู้ผลิตเห็นความสำคัญของการใช้สินค้า/บริการที่คำนึงถึงเรื่องสิ่งแวดล้อมและสังคมมากขึ้น การส่งเสริมให้ลูกค้าตระหนักถึงข้อพึงระวังด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการใช้สินค้าและบริการของบริษัท

8.2.3 อุปนิสัยสีเขียว (Green Habits)

จินตนา บุญบงการ (2555) กล่าวถึง อุปนิสัยสีเขียวจะช่วยลดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่โลกกำลังเผชิญอยู่โดยเฉพาะวิกฤติภาวะโลกร้อนจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศอันเกิดจากน้ำมือของมนุษย์ เราจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อช่วยเยียวยาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม มิให้เป็นภัยอันตรายต่อคนรุ่นเรา รวมทั้งต้องพิทักษ์ระบบนิเวศให้ยืนยาวสืบต่อไปยังคนรุ่นหลัง อุปนิสัยสีเขียวภายใต้กลยุทธ์น่านน้ำสีเขียวที่ทุกคนสามารถปฏิบัติได้ ประกอบด้วย 7 อุปนิสัย ได้แก่

1) Rethink: เปลี่ยนความคิด ที่จะเปลี่ยนแปลงด้วยตนเอง

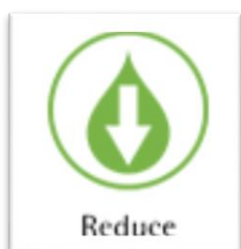

ภาพที่ 8.2 สัญลักษณ์ Rethink

ความเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อเรามีความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงด้วยตนเอง กระแสการรณรงค์เรื่องโลกร้อนจะไม่เกิดผลสำเร็จใด ๆ หากทุกคนที่ได้รับฟังข้อมูล ไม่ตระหนักว่าตนเองต้องเปลี่ยนแปลง การรอคอยให้ผู้อื่นทำไปก่อน แล้วเราจึงค่อยคิดจะทำนั้น จะทำให้ท่านได้รับการดูแลจากธรรมชาติเป็นคนท้าย ๆ โลกได้ส่งสัญญาณดังขึ้นเรื่อย ๆ จากเหตุการณ์แผ่นดินไหว น้ำท่วม ภัยแล้ง และอุณหภูมิที่แปรปรวนอย่างชนิดที่ไม่เคยมีมาก่อน เราอาจเป็นหนึ่งในผู้เคราะห์ร้ายจากสึนามิเพราะแผ่นดินไหว เครื่องบินตกเพราะฝนกระหน่ำ ป้าย

ล้มทับเพราะลมพายุ หรือถูกไฟดูดเพราะน้ำท่วม ภูธรธรรมชาติที่อยู่ปลายจมูก คือ โลกดูแลเราเพราะเราดูแลโลก โลกทำร้ายเราเพราะเราทำร้ายโลก เราไม่สามารถหลีกเลี่ยงหนีไปจากโลกได้ ฉะนั้น โลกก็จะตามไปดูแลหรือทำร้ายท่านได้ทุกหนทุกแห่ง ฉะนั้น

2) Reduce: ลดการใช้ ลดการบริโภค ให้เหลือแต่เท่าที่จำเป็นกับชีวิต

ภาพที่ 8.3 สัญลักษณ์ Reduce

โลกร้อนเพราะเราเผาผลาญทรัพยากรเกินขีดจำกัดที่ธรรมชาติจะหมุนเวียนได้ทัน โลกบูดเพราะเราบริโภคเกินจนเกิดขยะและของเสียที่ไม่สามารถย่อยสลายตามธรรมชาติได้ทัน ไม่มีใครปฏิเสธว่าเราทุกคนต้องการอยู่ในโลกที่เย็นและโลกที่หอมฉนั้น จึงช่วยกันลดการใช้ทรัพยากรให้เหลือแต่เท่าที่จำเป็น ช่วยกันลดการบริโภคเพื่อไม่ให้เกิดขยะและของเสียจำนวนมากอย่างที่เป็นอย่างอยู่ ลดการใช้บรรจุภัณฑ์ที่ต้องใช้เวลาช่วยอายุ

คนในการย่อยสลาย เช่น ขวดพลาสติก ถุงพลาสติก ก่อ่งโฟม ฯลฯ ลดการบริโภคเนื้อสัตว์โดยหันมาบริโภคพืชผักผลไม้ทดแทนเพื่อลดปริมาณการปล่อยแก๊สเรือนกระจกในห่วงโซ่

อาหาร ลดการใช้กระดาษในสำนักงาน ลดการพิมพ์หนังสือ นิตยสาร จดหมายข่าว หรือสิ่งพิมพ์ที่เป็น

รายงวดประจำให้พอเหมาะพอดีกับจำนวนผู้อ่าน โดยไม่ต้องอิงกับยอดของการทำให้แพร่หลาย (circulation) รวมทั้งลดการซื้อผลิตภัณฑ์ซึ่งใช้สารเคมีที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

3) Reuse: ใช้ประโยชน์ซ้ำๆ กับสิ่งของที่ต้องเสียเงินซื้อ

ภาพที่ 8.4 สัญลักษณ์ Reuse

สำรวจของที่ซื้อมาแล้วเพิ่งใช้เพียงหนเดียวว่าสามารถใช้ประโยชน์ซ้ำได้หรือไม่ ก่อนที่จะซื้อใหม่ เช่น เครื่องแต่งกาย รองเท้า กระเป๋า กระดาษ ภาชนะใส่ของ ฯลฯ การใช้บรรจุภัณฑ์ซ้ำ เช่น ถุงหิ้วพลาสติก กล่องใส่ของ ฯลฯ หรือหลีกเลี่ยงผลิตภัณฑ์หรือบรรจุภัณฑ์ชนิดใช้ครั้งเดียวทิ้ง (disposables) เช่น การใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก การใช้ผ้าเช็ดโต๊ะแทนกระดาษชำระ การใช้ขวดน้ำยาล้างสุขภัณฑ์ชนิดเติมซ้ำได้ (refillable) โปรดอย่าลืมว่าประโยชน์ใช้สอยในทางเศรษฐศาสตร์จะยิ่งเพิ่มขึ้นถ้าสิ่งของนั้นยังถูกใช้งาน ฉะนั้นการซื้อของมีคุณภาพที่

ราคาสูงกว่าแต่ใช้งานได้ทนนาน จะดีกว่าซื้อของที่ด้อยคุณภาพในราคาถูกแต่ใช้งานได้เพียงไม่กี่ครั้ง

4) Recycle: คัดแยกก่อนทิ้งเป็นขยะ เปลี่ยนสภาพนำกลับมาใช้ใหม่

ภาพที่ 8.5 สัญลักษณ์ Recycle

เป็นการนำวัสดุที่หมดสภาพหรือที่ใช้แล้วมาปรับสภาพเพื่อนำมาใช้ใหม่เริ่มจากการสนับสนุนผลิตภัณฑ์ที่ทำจากวัสดุรีไซเคิล เช่น กระดาษ พลาสติก แก้ว โลหะ ฯลฯ การลงมือปรับแต่งของใช้แล้วในบ้านให้เกิดประโยชน์ใหม่ เช่น การเก็บกรองน้ำชะล้างมารดน้ำต้นไม้ การนำของขวัญที่ได้รับในเทศกาลต่าง ๆ มาตกแต่งเพื่อใช้เป็นของขวัญแก่ผู้อื่นต่อ (recycled gift) โดยมีกิตติกรรมประกาศแก่ผู้ให้เดิมเป็นทอด ๆ ฯลฯ การคัดแยกขยะเป็นวัสดุเหลือใช้ที่ไม่สามารถรีไซเคิลได้เองมอบให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นกิจวัตร เช่น ขวด

พลาสติก กระป๋องน้ำอัดลม กระดาษหนังสือพิมพ์ นิตยสารเก่า แผ่นซีดีชำรุด แบตเตอรี่มือถือ คอมพิวเตอร์ ฯลฯ และหากพบว่ามีสิ่งของหลายอย่างที่ซื้อมาแล้วไม่ได้ใช้งานอีกเลย ก็ควรนำไปบริจาคให้แก่ผู้ใช้ประโยชน์ได้ผ่านหน่วยรับบริจาคต่าง ๆ เช่น วัดสวนแก้ว หรือประกาศผ่าน Bangkok freecycle.com ตีกว่าทิ้งให้เสื่อมโทรมหรือเก็บไว้เฉย ๆ โดยเปล่าประโยชน์

5) Recondition: ใช้ถูกวิธี ยืดอายุสิ่งของที่ใช้งาน ตรวจเสีย...ซ่อมได้

ภาพที่ 8.6 สัญลักษณ์ Recondition

ของหลายอย่างสามารถซ่อมแซมแล้วนำกลับมาใช้ใหม่ได้ดังเดิม แต่ผู้บริโภคกลับได้รับการปลูกฝังค่านิยมให้ต้องเปลี่ยนหรือซื้อของใหม่ใช้อยู่ตลอดด้วยเหตุที่ผู้ผลิตต้องการรักษาตัวเลขยอดขายสินค้าและชิ้นส่วนให้ได้มากที่สุดจนทำให้ค่าบริการหรือค่าซ่อมแพงกว่าการซื้อของใหม่ใช้ ฉะนั้น วิธีการแรก คือ พยายามใช้ของให้ถูกวิธีเพื่อยืดอายุการใช้งานและหลีกเลี่ยงการชำรุดเสียหายก่อน

เวลาอันควร หากสิ่งของใดมีกำหนดเวลาที่ต้องบำรุงรักษาหมั่นตรวจสอบและปฏิบัติตามตารางการบำรุงรักษานั้น ๆ เช่น รถยนต์เครื่องปรับอากาศ ฯลฯ รวมถึงเรียนรู้วิธีการซ่อมแซมเบื้องต้นที่ไม่ซับซ้อนมากนัก โดยศึกษาจากคู่มือที่มาพร้อมกับผลิตภัณฑ์หรือดาวน์โหลดคู่มือจากเว็บไซต์เจ้าของผลิตภัณฑ์ หากเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีระยะเวลารับประกันการใช้งาน ให้เก็บใบรับประกันสินค้าไว้เพื่อใช้สิทธิ์ยกเว้นค่าบริการซ่อมบำรุงในระยะเวลาที่รับประกัน ท้ายสุด หากซ่อมไม่ได้จริง ๆ หรือพิจารณาแล้วว่าไม่คุ้มค่าซ่อม ให้สอบถามผู้ขายว่ามีนโยบายแลกเปลี่ยนสินค้าที่ชำรุดกับสินค้ารุ่นใหม่หรือไม่ เพื่อเราจะได้มีโอกาสซื้อสินค้าในราคาต่ำลง และเจ้าของผลิตภัณฑ์จะได้นำสินค้าที่ชำรุดนั้นไปแปลงสภาพอย่างถูกวิธี

6) Refuse: ปฏิเสธสินค้าฟุ่มเฟือย ปฏิเสธความอยากได้ตามกระแส

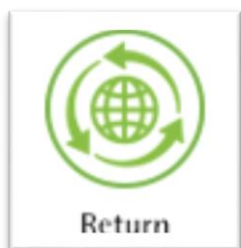

ภาพที่ 8.7 สัญลักษณ์ Refuse

การปฏิเสธเป็นช่องทางหนึ่งที่ช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีอยู่อย่างจำกัดไม่ให้ถูกนำมาใช้หรือถูกทำลายเร็วขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้เวลาธรรมชาติในการฟื้นฟูสภาพตัวเองตามระบบนิเวศ โดยเริ่มจากสิ่งเล็กน้อยนอกตัว เช่น ปฏิเสธการใช้สินค้าที่เป็นต้นเหตุในการฆ่าสัตว์หรือทำลายสิ่งแวดล้อมบอกเลิกรับจดหมายนำเสนอสินค้าที่ในชีวิตนี้จะไม่ซื้อแน่ ๆ เรื่อยมาถึงสิ่งที่เราต้องเติมใส่ร่างกาย เช่น ปฏิเสธการบริโภคอาหารที่ต้องเดินทางมาจากแดนไกล เพราะระหว่างกระบวนการเก็บรักษาและการขนส่งอาหารในแต่ละเที่ยวจะไปเพิ่มแก๊สเรือนกระจกที่เป็นต้นเหตุหลักของภาวะโลกร้อน รวมไปถึงปฏิเสธ

การดื่มเหล้า สูบบุหรี่ และเสพสิ่งที่เป็นอบายมุขทุกอย่างที่ทำให้โลกหมุนเพราะความมีเมามาจนกระทั่งถึงสิ่งสำคัญที่อยู่ข้างในกาย เช่น ปฏิเสธการทำความชั่วซึ่งเป็นบ่อเกิดของความรุ่มร้อนในจิตใจ เพราะเมื่อจิตร้อนกายก็ร้อน สิ่งรอบข้างก็ได้รับกระแสร้อน สุดท้ายโลกก็ร้อนขึ้น

7) Return: ใช้ทรัพยากรธรรมชาติแล้ว อย่าลืมตอบแทนคืนแก่โลกด้วย

ภาพที่ 8.8 สัญลักษณ์ Return

หน้าที่หนึ่งของมนุษย์ในฐานะผู้อาศัยโลกเป็นที่พักพิง คือ การตอบแทนคืนแก่โลก ใครใช้ทรัพยากรจากธรรมชาติประเภทใดเยอะ ก็ต้องคืนทรัพยากรประเภทนั้นกลับให้มาก ๆ โดยเฉพาะนักธุรกิจ นักอุตสาหกรรม ที่มีเครื่องขยายพิสัย โดยใช้บริษัทเป็นเครื่องมือในการทำ “กำไร” จากการแปลงทรัพยากรและวัตถุดิบต่าง ๆ ให้เป็นสินค้าและบริการครวละมาก ๆ โปรดอย่าลืมนำท่านกำลังใช้บริษัทเป็นเครื่องมือในการทำ “กรรม” และได้ขยายพิสัยของกรรมในขณะเดียวกัน ยิ่งเป็นมหาเศรษฐีมีกำไรสะสมมากเท่าใด ก็ยิ่งต้องตอบแทน

คืนแก่โลกแก่สังคมมากเท่านั้น ในทางกลับกันถ้าท่านเป็นผู้ให้แก่โลกแก่สังคมมากเท่าใด โลกก็จะตอบแทนคืนแก่ท่านมากเช่นนั้น ฉะนั้น จะอย่าติดหนี้โลกวันนี้คืนดีจากกลายเป็นวันร้ายคืนร้ายเพราะโลกจะมาทวงหนี้จากท่าน หากเป็นหนี้ระยะสั้นก็ต้องชดใช้กันในชีวิตนี้ แต่หากเป็นหนี้ระยะยาวโลกก็จะ

ตั้งบัญชีค้างชำระรอทวงในชาติต่อ ๆ ไป พร้อมด้วยดอกเบี้ยยที่ทบถมทวีคูณตราบที่ท่านยังต้องเวียน
ว้ายตายเกิดอยู่บนโลกใบนี้

ฉะนั้น ระบบที่กำกับดูแลด้วยธรรมาภิบาลสีเขียว (Green Governance) และมนุษย์เรา
ที่เต็มไปด้วยอุปนิสัยสีเขียว (Green Habits) เดินไปพร้อม ๆ กัน โลกสีเขียวที่สร้างขึ้นด้วยมือเราจะ
เกิดขึ้นได้จริง และเมื่อนั้นก็จะต่ออายุสัตว์โลกให้อยู่คู่กับโลกใบนี้ยาวนานขึ้นนั่นเอง

8.2.4 มาตรฐาน ISO9001 ISO14000 และ ISO26000

1) มาตรฐานระบบบริหารงานคุณภาพ ISO 9001

สถาบันรับรองมาตรฐานไอเอสโอ (ม.ป.ป.) ISO 9001 เป็นมาตรฐานสากลที่องค์กร
ธุรกิจทั่วโลกให้ความสำคัญ เพื่อความเป็นเลิศทางด้านคุณภาพ และควมมีประสิทธิภาพของการ
ดำเนินงานภายในองค์กร

ISO 9001 จึงเป็นระบบบริหารงานคุณภาพตามมาตรฐานสากล แนวคิดสำคัญของ
ISO 9001 คือการจัดวางระบบบริหารงานเพื่อการประกันคุณภาพ ซึ่งเป็นระบบที่ทำให้เชื่อมั่นได้ว่า
กระบวนการต่างๆ ได้รับการควบคุมและสามารถตรวจสอบได้ โดยผ่านระบบที่ระบุขั้นตอนและวิธีการ
ทำงาน เพื่อให้มั่นใจว่าบุคลากรในองค์กรรู้หน้าที่ความรับผิดชอบและขั้นตอนต่างๆ ในการปฏิบัติงาน
โดยต้องมีการฝึกอบรมให้ความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน มีการจดบันทึกข้อมูล รวมทั้งการ
ตรวจสอบการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามที่ระบุไว้ในระบบหรือไม่ และมีการแก้ไขข้อผิดพลาดรวมทั้งมี
แนวทางในการป้องกันข้อผิดพลาดเดิม

ในปัจจุบันมาตรฐาน ISO 9001:2015 มีการเพิ่มข้อกำหนดในเรื่องการทำ
ความเข้าใจกับองค์กรและบริบทองค์กร การทำความเข้าใจกับความต้องการและความคาดหวังของผู้มีส่วน
ได้ส่วนเสียเพื่อใช้ในการดำเนินการกับความเสี่งและโอกาสรวมถึงข้อกำหนดอื่นๆ ซึ่งเป็นพื้นฐาน
หนึ่งที่จะช่วยให้องค์กรสามารถมุ่งสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ต่อไป

1.1) มาตรฐานที่ใช้ได้กับทุกองค์กรและมาตรฐาน ISO อื่น

ISO 9001 เน้นบทบาทของผู้บริหารระดับสูงที่จะต้องให้ความสำคัญกับ
ความต้องการ ความคาดหวังของลูกค้า และผู้ที่เกี่ยวข้อง องค์กรทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นภาคอุตสาหกรรม
การผลิตหรือภาคบริการทั้งรัฐและเอกชน สามารถนำระบบบริหารงานคุณภาพ ISO 9001 ไปใช้ได้
และไม่มีขีดจำกัดว่าต้องใช้กับองค์กรขนาดใหญ่ที่มีการลงทุนสูงและบุคลากร จำนวนมากเท่านั้น แต่
ยังใช้ได้กับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์และ
บริการให้เทียบเคียงกับองค์กรขนาดใหญ่ ที่มีชื่อเสียงได้ ยิ่งกว่านี้ ISO 9001:2015 ใช้โครงสร้างของ
ข้อกำหนดตาม Annex SL ในปัจจุบันมีมาตรฐานที่มีโครงสร้างนี้เช่น ISO 14001:2015, ISO
22301:2012 และ ISO 27001:2013 เป็นต้น ซึ่งในอนาคต มาตรฐาน ISO ทุกฉบับก็จะถูกปรับให้อยู่
ในรูปแบบ Annex SL เหมือนกันทำให้การดำเนินการบูรณาการ (Integrate) มาตรฐานต่างๆ ได้ง่าย
มากขึ้น

1.2) ประโยชน์ที่ได้รับภายในองค์กร

- (1) มีการบริหารเชิงกลยุทธ์และการบริหารความเสี่ยงจากบริบทและความต้องการและความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กร
- (2) มีการจัดการกับความต้องการและความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- (3) มีคุณภาพสินค้าที่ดีสม่ำเสมอและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง
- (4) มีระบบข้อมูลเพื่อการตัดสินใจได้อย่างแม่นยำขึ้น
- (5) มีการจัดการความรู้ขององค์กร
- (6) เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานดีขึ้น
- (7) เป็นส่วนหนึ่งของการมุ่งสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน
- (8) มีโครงสร้างมาตรฐานที่บูรณาการ (Integrate) มาตรฐานต่างๆ ได้ง่ายมากขึ้น

1.3) ประโยชน์ที่ได้รับภายนอกองค์กร

- (1) ลูกค้าเกิดความมั่นใจในสินค้าและบริการ
- (2) การจัดการเป็นที่ยอมรับในระดับสากล
- (3) บรรลุความต้องการและความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- (4) เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- (5) เพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน

1.4) The Principles of Quality Management

- (1) QMP1 : การให้ความสำคัญกับลูกค้า Customer Focus
- (2) QMP 2 : ความเป็นผู้นำ Leadership
- (3) QMP 3 : การมีส่วนร่วมของบุคลากร Engagement of People
- (4) QMP 4 : การบริหารเชิงกระบวนการ Process Approach
- (5) QMP 5 : การปรับปรุง Improvement
- (6) QMP 6 : การตัดสินใจบนพื้นฐานของหลักฐาน Evidence-base Decision Making
- (7) QMP 7 : การบริหารความสัมพันธ์ Relationship Management

2) มาตรฐานระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม ISO 14001

ISO 14001 : 2015 เป็นมาตรฐานสากลสำหรับระบบการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กร เพื่อเพิ่มสมรรถนะสิ่งแวดล้อมภายในองค์กร และเพื่อความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม

ISO 14001 : 2015 มาตรฐานสากลฉบับนี้มีเจตนารมณ์เพื่อใช้สำหรับองค์กรที่ต้องการบริหารจัดการกับความรับผิดชอบต่อด้านสิ่งแวดล้อมของตนอย่างเป็นระบบ โดยใช้ข้อกำหนดที่ได้ระบุไว้ในมาตรฐานระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อตอบสนองต่อความคาดหวังของระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วย การเพิ่มสมรรถนะด้านสิ่งแวดล้อม การดำเนินการให้สอดคล้องตามกฎหมายและพันธะสัญญาที่เกี่ยวข้อง และความสามารถในการบรรลุวัตถุประสงค์ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรเอง เพื่อทำให้เกิดคุณค่าต่อองค์กร ผู้มีส่วนได้ส่วน

เสีย สิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมขององค์กร รวมถึงเพื่อความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

มาตรฐานสากลฉบับนี้ใช้ได้กับทุกองค์กร ทุกขนาด และทุกประเภท โดยพิจารณาจากประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม (environmental aspects) จากกิจกรรม ผลิตภัณฑ์ และบริการที่องค์กรพิจารณาแล้วว่าสามารถควบคุม หรือดำเนินการผลักดันอย่างใดอย่างหนึ่งได้ โดยการพิจารณาทั้งวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์และบริการ (life cycle perspective) ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้กับทุกกิจกรรม หรือบางกิจกรรมขององค์กร เพื่อให้เกิดการปรับปรุงระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ

2.1) มาตรฐานที่ใช้ได้กับทุกองค์กรและมาตรฐาน ISO อื่น

ISO 14001 : 2015 เน้นบทบาทของผู้บริหารระดับสูงที่จะต้องให้ความสำคัญกับความต้องการ ความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้ที่เกี่ยวข้อง องค์กรทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นภาคอุตสาหกรรมการผลิตหรือภาคบริการทั้งรัฐและเอกชน สามารถนำระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม ISO 14001:2015 ไปใช้ได้ และไม่มีขีดจำกัดว่าต้องใช้กับองค์กรขนาดใหญ่ที่มีการลงทุนสูง และมีบุคลากรจำนวนมากเท่านั้น แต่ยังสามารถใช้ได้กับองค์กรที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) อีกด้วย โดย ISO 14001:2015 จะช่วยยกระดับระบบการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมขององค์กร ทั้งนี้ ISO 14001:2015 ได้ใช้โครงสร้างของข้อกำหนดที่เป็นโครงสร้างเดียวกันกับหลายๆ มาตรฐาน ได้แก่ ISO 9001:2015, ISO 22301:2012 และ ISO 27001:2013 ทำให้องค์กรสามารถนำมาตรฐานต่างๆ มาบูรณาการ (Integrate) เพื่อสะดวกในการประยุกต์ใช้ภายในองค์กร

2.2) ประโยชน์ที่ได้รับภายในองค์กร

- (1) ทราบหลักการของข้อกำหนดในมาตรฐาน ISO 14001 : 2015 และการนำมาตรฐานดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการจัดทำระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมได้
- (2) สามารถพิจารณาประเด็นภายนอกและภายในที่เกี่ยวข้องกับจุดประสงค์และทิศทางกลยุทธ์องค์กร
- (3) สามารถชี้แจงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย วิเคราะห์ และประเมินความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม
- (4) สามารถนำมาตรฐานดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการตรวจติดตามภายในองค์กรได้
- (5) เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อสิ่งแวดล้อมภายในองค์กร
- (6) เป็นส่วนหนึ่งของการมุ่งสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน
- (7) มีโครงสร้างมาตรฐานที่สามารถบูรณาการ (Integrate) ร่วมกับมาตรฐาน

อื่น ๆ ได้

2.3) ประโยชน์ที่ได้รับภายนอกองค์กร

- (1) ลูกค้าเกิดความมั่นใจในประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมของสินค้าและบริการ
- (2) การจัดการเป็นที่ยอมรับในระดับสากล
- (3) บรรลุความต้องการและความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- (4) เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

(5) เพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน

2.4) The Principles of Environmental Management

- (1) Polluter Pays Principle (PPP)
- (2) The User Pays Principle (UPP)
- (3) The Precautionary Principle (PP)
- (4) Principle of Effectiveness and Efficiency
- (5) The Principle of Responsibility
- (6) The Principle of Participation
- (7) The Principle of Proportionality

3) มาตรฐานความรับผิดชอบต่อสังคม ISO 26000

กิตติพงษ์ จีรวาสวงศ์ (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึง มาตรฐาน ISO 26000 ว่าเป็นมาตรฐานที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมาโดย ISO (the International Organization for Standardization) เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับองค์กรต่าง ๆ ในการพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมให้เกิดขึ้นกับองค์กร ซึ่งมาตรฐานนี้ จะมีลักษณะเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินงาน (Guidance) ไม่ใช่ข้อกำหนด (Requirements) ดังนั้น จึงไม่สามารถที่จะขอการรับรองได้ เหมือนกับมาตรฐาน ISO 9001 (ระบบบริหารคุณภาพ) หรือมาตรฐาน ISO 14001 (สิ่งแวดล้อม) มาตรฐาน ISO 26000 นี้ จัดทำขึ้นโดยผู้แทนของประเทศสมาชิกของ ISO ทั้งหมดที่มีส่วนร่วมและสังเกตการณ์กว่า 99 ประเทศ รวมถึงผู้แทนจากประเทศไทย ครอบคลุมตัวแทนจากกลุ่มต่าง ๆ ทั้ง 6 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มอุตสาหกรรม กลุ่มหน่วยงานของรัฐ กลุ่มแรงงาน กลุ่มผู้บริโภค กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) และกลุ่มงานบริการ งานสนับสนุน งานวิจัยและอื่น ๆ ร่วมกับผู้แทนจากองค์กรพันธมิตร (Liaison Organization) ทั้งหมด 42 องค์กร รวมถึงจากคณะกรรมการอื่น ๆ ของ ISO ได้แก่ คณะทำงานด้าน Ergonomic (ISO/TC 159) คณะทำงานด้าน Assistive Products for Persons with Disability (ISO/TC 173) คณะทำงานด้านการบริหารคุณภาพและการประกันคุณภาพ (ISO/TC 176) และ คณะทำงานด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม (ISO/TC 207) โดยมีการประกาศใช้อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2553 (2010)

มาตรฐาน ISO 26000 สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการดำเนินการเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมในองค์กรได้ทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานในภาครัฐหรือเอกชน องค์กรที่แสวงหากำไรหรือไม่แสวงหากำไร รวมถึงในภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาคอุตสาหกรรม การบริการ การศึกษา สาธารณสุข ขนส่ง หรืออื่น ๆ นอกจากนั้น ยังสามารถนำไปใช้ได้ทั้งในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว และกำลังพัฒนาด้วย

ในมาตรฐาน ISO 26000 ได้ให้ความหมายของคำว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมไว้ว่าเป็นความรับผิดชอบต่อขององค์กร ในผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจ และกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร (รวมถึงผลิตภัณฑ์ บริการ และกระบวนการ) ที่มีต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม ผ่านการแสดงออกอย่างโปร่งใสและมีจริยธรรม ในการ

- มีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมถึงการสร้างสุขอนามัย และสวัสดิการที่ดีกับสังคม

- คำนึงถึงความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสีย
- ปฏิบัติตามข้อกำหนดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสอดคล้องกับแนวปฏิบัติสากล
- บูรณาการให้เกิดขึ้นทั่วทั้งองค์กร ภายใต้ขอบเขตของอิทธิพล และผลกระทบ

(Sphere of Influence)

3.1) ประโยชน์ของความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีต่อองค์กร

ในการสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมให้เกิดขึ้นกับองค์กร จะช่วยให้เกิดประโยชน์มากมายกับองค์กร อาทิ

- ส่งเสริมให้เกิดการตัดสินใจบนพื้นฐานของความเข้าใจที่ดีขึ้นเกี่ยวกับความคาดหวังของสังคม เพิ่มโอกาส และลดความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคม

- ช่วยในการปรับปรุงการบริหารความเสี่ยงขององค์กร
- สร้างชื่อเสียงขององค์กร และส่งเสริมให้เกิดความไว้วางใจจากสาธารณะ
เพิ่มมากขึ้น

- สร้างสรรค์ให้เกิดนวัตกรรมขึ้นในองค์กร
- ปรับปรุงความสามารถในการแข่งขันให้กับองค์กร รวมถึงการเข้าถึงแหล่ง
เงินทุน และคู่ความร่วมมือที่ต้องการ

- ปรับปรุงความสัมพันธ์ขององค์กรกับผู้มีส่วนได้เสีย ช่วยสร้างมุมมองใหม่ ๆ
ให้กับองค์กร และการติดต่อกับผู้มีส่วนได้เสียที่แตกต่างกันไป

- สร้างความภักดี การมีส่วนร่วม และขวัญกำลังใจ รวมถึงการสร้างความปลอดภัย และสุขอนามัยที่ดีให้กับพนักงาน

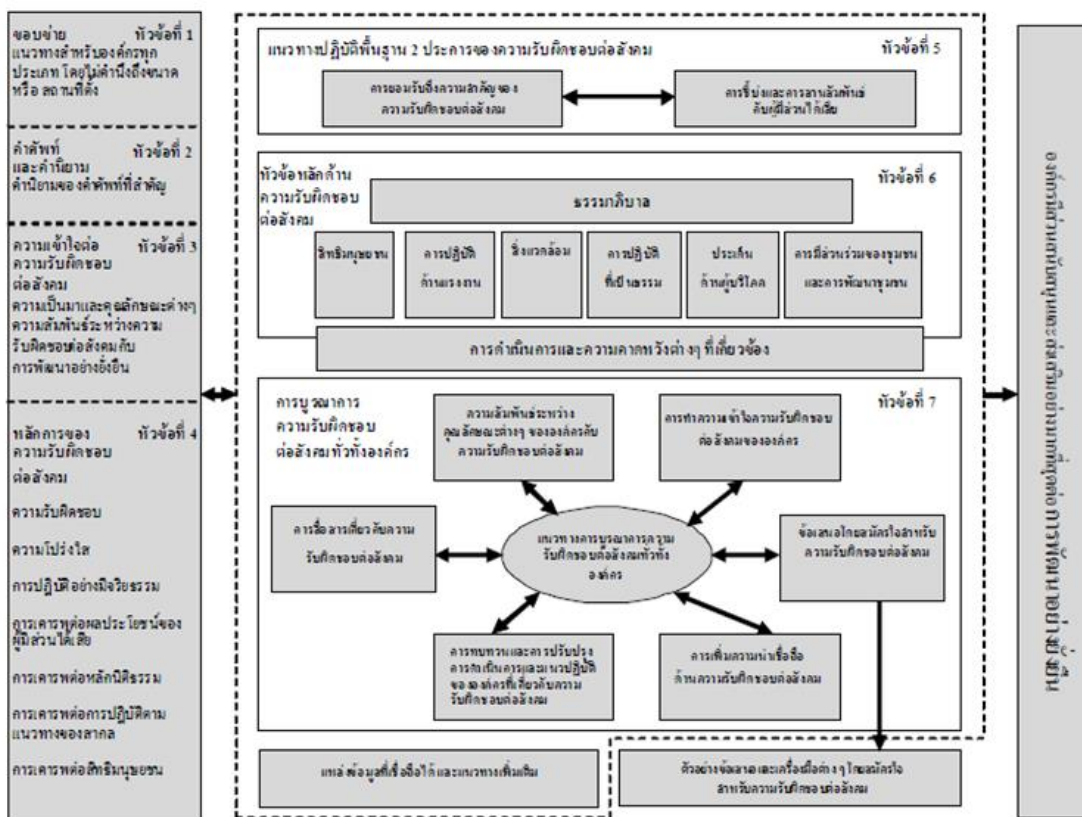
- ส่งผลในทางบวกให้กับขีดความสามารถขององค์กร ในการสรรหา จูงใจ
และรักษาพนักงานขององค์กร

- ช่วยให้เกิดการประหยัดจากผลผลิตที่เพิ่มขึ้น และความมีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร การใช้พลังงาน และน้ำที่ลดลง รวมถึงปริมาณของของเสียที่ลดลง

- ปรับปรุงความน่าเชื่อถือ และความเป็นธรรมของธุรกรรมต่าง ๆ ผ่านการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างรับผิดชอบ การแข่งขันอย่างเป็นธรรม และการปฏิเสธการคอร์รัปชัน

- ป้องกัน หรือลดความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นกับผู้บริโภคเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือบริการ

3.2) องค์ประกอบของมาตรฐาน ISO 26000

ภาพที่ 8.9 แสดงภาพรวมของมาตรฐาน ISO 26000
ที่มา: <https://goo.gl/images/YAc6aD>

ในภาพที่ 8.9 จะแสดงถึงองค์ประกอบ การเชื่อมโยงระหว่างกันของมาตรฐาน ISO 26000 เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์กร จากองค์ประกอบต่าง ๆ ของมาตรฐาน ISO 26000 ซึ่งจะช่วยองค์กรในการทำความเข้าใจถึงแนวทางในการนำมาตรฐานนี้ไปใช้งาน โดย

- ภายหลังจากการพิจารณาถึงคุณลักษณะของความรับผิดชอบต่อสังคม และความสัมพันธ์ต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนแล้ว องค์กรควรจะมีการทบทวนถึงหลักการพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งในทางปฏิบัติ จะต้องเกิดการยอมรับและเห็นคุณค่าของความรับผิดชอบต่อสังคม รวมถึงกำหนดหลักการพื้นฐานการดำเนินงานให้สอดคล้องกับหลักการที่ระบุไว้ในแต่ละหัวข้อหลัก

- ก่อนที่จะทำการวิเคราะห์ถึงหัวข้อหลัก และประเด็นต่าง ๆ ทางด้านความรับผิดชอบต่อสังคม รวมถึงการดำเนินการและความคาดหวังที่เกี่ยวข้องในแต่ละประเด็น องค์กรควรจะมีการพิจารณาถึงแนวปฏิบัติพื้นฐาน 2 ประการของความรับผิดชอบต่อสังคม ได้แก่ การยอมรับและเห็นคุณค่าของความรับผิดชอบต่อสังคมภายใต้ขอบเขตอิทธิพลและผลกระทบขององค์กร รวมถึงการระบุและสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียกับองค์กร

• เมื่อมีการทำความเข้าใจในหลักการพื้นฐาน ขั้นตอนถัดไป จะเป็นการระบุถึง หัวข้อหลัก รวมถึงประเด็นที่สำคัญต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงองค์กรควรจะมีการบูรณาการความ รับผิดชอบต่อสังคมเข้ากับการตัดสินใจและกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร โดยแนวปฏิบัตินี้ จะ ประกอบด้วย การกำหนดความรับผิดชอบต่อสังคมให้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของนโยบาย วัฒนธรรมองค์กร กลยุทธ์และการปฏิบัติการ การสร้างความสามารถภายในสำหรับความรับผิดชอบต่อ สังคม การสื่อสารด้านความรับผิดชอบต่อสังคมทั้งภายในและภายนอกองค์กร และการทบทวนการ ดำเนินการและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างสม่ำเสมอ

3.3) โครงสร้างข้อกำหนดของมาตรฐาน ISO 26000

ในมาตรฐาน ISO 26000 จะแบ่งออกเป็น 7 หมวดที่สำคัญกับอีก 2 ภาคผนวก ประกอบด้วย

(1) ขอบเขต จะอธิบายถึงขอบเขต และข้อจำกัด รวมถึงการยกเว้นต่าง ๆ ของ มาตรฐาน ISO 26000

(2) คำศัพท์และความหมาย จะอธิบายถึงความหมายของคำศัพท์ที่สำคัญที่ระบุ ไว้ในมาตรฐาน เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และสามารถนำไปใช้ได้ถูกต้อง

(3) การทำความเข้าใจเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม จะอธิบายถึงปัจจัยที่ สำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมให้เกิดขึ้นในองค์กร รวมถึงอธิบายถึงแนวคิดหลัก ของความรับผิดชอบต่อสังคม และการนำไปประยุกต์ใช้

(4) หลักการพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อสังคม จะอธิบายถึงหลักการ พื้นฐานที่สำคัญทั้ง 7 หลักการของความรับผิดชอบต่อสังคม

(5) การยอมรับต่อความรับผิดชอบต่อสังคม และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ เสีย จะอธิบายถึงแนวปฏิบัติพื้นฐาน 2 ประการของความรับผิดชอบต่อสังคม ได้แก่ การเห็นคุณค่า และยอมรับในความรับผิดชอบต่อสังคม และการชี้แจงและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย โดยจะ อธิบายให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร ผู้มีส่วนได้เสีย และสังคม

(6) หัวข้อหลักของความรับผิดชอบต่อสังคม จะอธิบายถึงหัวข้อหลัก และ ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องในแต่ละหัวข้อหลักของความรับผิดชอบต่อสังคม โดยในแต่ละหัวข้อหลัก จะ ระบุถึงขอบเขต ความสัมพันธ์ที่มีต่อความรับผิดชอบต่อสังคม หลักการพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง และการ ดำเนินการ และความคาดหวังของแต่ละประเด็นสำคัญ

(7) การบูรณาการความรับผิดชอบต่อสังคมให้เกิดขึ้นทั่วทั้งองค์กร จะอธิบาย ถึงการนำความรับผิดชอบต่อสังคมไปสู่การปฏิบัติภายในองค์กร ครอบคลุมตั้งแต่การสร้าง ความเข้าใจ การนำไปปฏิบัติ การสื่อสาร การปรับปรุงความน่าเชื่อถือ การทบทวนและปรับปรุง และการสร้างกลุ่ม จิตอาสาสำหรับความรับผิดชอบต่อสังคม

3.4) หลักการพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อสังคมทั้ง 7 หลักการ

องค์ประกอบหลักที่สำคัญ ในกลุ่มแรกของมาตรฐาน ISO 26000 คือ หลักการ พื้นฐาน (Principle) ของความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งจะเป็นแนวทางพื้นฐานที่สำคัญสำหรับหัวข้อ หลักสำหรับการดำเนินการ และขั้นตอนการบูรณาการความรับผิดชอบต่อสังคมให้เกิดขึ้นทั่วทั้ง องค์กร โดยหลักการพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อสังคมทั้ง 7 หลักการ จะประกอบด้วย

- (1) ความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้ (Accountability) โดยองค์กรจะต้องมีความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้กับผลกระทบที่มีต่อสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม
- (2) ความโปร่งใส (Transparency) โดยองค์กรจะต้องมีความโปร่งใสในการตัดสินใจ และกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร ที่มีผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม
- (3) การปฏิบัติอย่างมีจริยธรรม (Ethical Behavior) โดยองค์กรจะต้องมีการดำเนินการอย่างมีจริยธรรม
- (4) การคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้เสีย (Respect for Stakeholder Interests) โดยองค์กรจะต้องยอมรับพิจารณา และตอบสนองต่อผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้เสีย
- (5) การเคารพต่อหลักนิติธรรม (Respect for the Rule of Law) โดยองค์กรจะต้องยอมรับว่าการเคารพต่อหลักนิติธรรม เป็นข้อบังคับที่สำคัญอย่างมาก
- (6) การเคารพต่อแนวปฏิบัติสากล (Respect for International Norms of Behaviour) โดยองค์กรจะต้องให้การยอมรับต่อแนวปฏิบัติสากล ในขณะที่ต้องยึดมั่นในหลักการของการเคารพต่อหลักนิติธรรมด้วย
- (7) การเคารพต่อสิทธิมนุษยชน (Respect for Human Right) โดยองค์กรจะต้องให้ความเคารพต่อสิทธิมนุษยชน และยอมรับถึงความสำคัญ และความเป็นสากลของหลักการนี้

หัวข้อหลักและประเด็นสำคัญของความรับผิดชอบต่อสังคม

ภาพที่ 8.10 แสดงหัวข้อหลัก (Core Subjects) ของความรับผิดชอบต่อสังคม

ที่มา: กิตติพงษ์ จิรวาสวงศ์ (ม.ป.ป.)

ในส่วนของหัวข้อหลัก (Core Subjects) จะประกอบด้วย ประเด็นสำคัญของแต่ละหัวข้อ ที่อธิบายถึงแนวความคิดของแต่ละประเด็น รวมถึงการดำเนินการและความคาดหวังที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยให้องค์กร ได้เข้าใจชัดเจนขึ้นถึงสิ่งที่ควรจะทำ โดยหัวข้อหลักของความรับผิดชอบต่อสังคม จะประกอบด้วย

(1) การกำกับดูแลกิจการที่ดี (Organizational Governance)

(2) สิทธิมนุษยชน (Human Rights) จะประกอบด้วยประเด็นสำคัญ ได้แก่ การตรวจสอบสถานะขององค์กร สถานการณ์ที่มีความเสี่ยงด้านสิทธิมนุษยชน การหลีกเลี่ยงการสมรู้ร่วมคิด การแก้ไขข้อขัดแย้ง การเลือกปฏิบัติ และกลุ่มที่ต้องมีการดูแลเป็นพิเศษ สิทธิการเป็นพลเมือง และสิทธิทางการเมือง สิทธิทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม หลักการและสิทธิขั้นพื้นฐานในการทำงาน

(3) ข้อปฏิบัติด้านแรงงาน (Labour Practices) จะประกอบด้วยประเด็นสำคัญ ได้แก่ การจ้างงานและแรงงานสัมพันธ์ สภาพแวดล้อมในการทำงาน และการปกป้องทางสังคม การसानเสวนาทางสังคม สุขอนามัยและความปลอดภัยในการทำงาน และการพัฒนาบุคคลและการฝึกอบรมในสถานที่ปฏิบัติงาน

(4) การดูแลสิ่งแวดล้อม (Environment) จะประกอบด้วยประเด็นสำคัญ ได้แก่ การป้องกันมลภาวะ การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ และการปกป้องสิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางชีวภาพ และการฟื้นฟูถิ่นที่อยู่ทางธรรมชาติ

(5) การปฏิบัติอย่างเป็นธรรม (Fair Operating Practices) จะประกอบด้วยประเด็นสำคัญ ได้แก่ การต่อต้านการคอร์รัปชัน การมีส่วนร่วมทางการเมือง การแข่งขันอย่างเป็นธรรม การส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมในห่วงโซ่คุณค่า และการเคารพต่อสิทธิทรัพย์สิน

(6) ความใส่ใจต่อผู้บริโภค (Consumer Issues) จะประกอบด้วยประเด็นสำคัญ ได้แก่ การตลาดอย่างเป็นธรรม สารสนเทศที่เป็นข้อเท็จจริงและไม่อคติและข้อปฏิบัติตามสัญญาที่เป็นธรรม การปกป้องดูแลสุขภาพและความปลอดภัยของผู้บริโภค การบริโภคอย่างยั่งยืน การบริการ การสนับสนุน และการแก้ไขข้อร้องเรียนและข้อพิพาทจากผู้บริโภค

8.2.5 คาร์บอนฟุตพริ้นท์ (Carbon Footprint)

หลายท่านหากซื้อสินค้าที่มาจากทางยุโรป อาจจะคุ้นเคยกับคำนี้บ้างแล้ว เพราะได้มีการประกาศให้มีการเริ่มใช้กันตั้งแต่ปี 2550 เป็นต้นมา แล้วเจ้าคำแปลก ๆ คำนี้มันคืออะไร และมีผลต่อชีวิตเราอย่างไร ถึงจำเป็นที่จะต้องมาทำการรู้จัก จะมีผลต่ออนาคตของพวกเราอย่างไร (**องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน).**, ม.ป.ป.)

1) ความหมายของคาร์บอนฟุตพริ้นท์

คาร์บอนฟุตพริ้นท์ (Carbon Footprint) คือ ปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่ปล่อยออกมาจากผลิตภัณฑ์แต่ละหน่วย ตลอดวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ เริ่มต้นตั้งแต่การได้มาซึ่งวัตถุดิบ การขนส่ง การประกอบชิ้นส่วน การใช้งาน จนกระทั่งถึงการจัดการซากผลิตภัณฑ์หลังการใช้งาน โดยทำการคำนวณออกมาในรูปของคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่าต่อหน่วยผลิตภัณฑ์

สาเหตุของการเกิดสภาวะโลกร้อน สิ่งหนึ่งที่สำคัญคือการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากภาคอุตสาหกรรมการผลิต ซึ่งทั่วโลกได้พยายามแก้ปัญหาโดยการประชาสัมพันธ์ให้มีการแสดงข้อมูล

2) คาร์บอนฟุตพริ้นท์ของผลิตภัณฑ์

องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) (ม.ป.ป.) การส่งเสริมการใช้คาร์บอนฟุตพริ้นท์ (Carbon Footprint) ของผลิตภัณฑ์ การปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์อย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นจากการใช้พลังงาน การเกษตร การพัฒนาและขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม การขนส่ง รวมถึงการตัดไม้ทำลายป่า และการทำลายสิ่งแวดล้อมในรูปแบบอื่นๆ ล้วนเป็นสาเหตุสำคัญของการเกิดภาวะโลกร้อน ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อการค้าของมนุษย์ สิ่งมีชีวิต และสิ่งแวดล้อมที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ดังนั้น การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเพื่อลดภาวะโลกร้อน จึงเป็นหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ทั้งภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรกรรมในฐานะผู้ผลิต ภาคบริการในฐานะผู้ขับเคลื่อนกิจกรรม รวมถึงภาคประชาชนในฐานะผู้บริโภค

การเลือกซื้อสินค้าหรือบริการที่มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกน้อย จึงเป็นทางหนึ่ง ที่ผู้บริโภคจะมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก และยังเป็นกลไกทางการตลาด ในการกระตุ้นให้ผู้ผลิตพัฒนาสินค้า ที่ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกตามความต้องการของผู้บริโภคด้วย

อย่างไรก็ตาม ผู้บริโภคจำเป็นต้องมีข้อมูลในการตัดสินใจเลือกซื้อ องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) หรือ อบก. ในฐานะหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ ตลอดจนให้คำแนะนำแก่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก จึงได้พัฒนาโครงการส่งเสริมการใช้คาร์บอนฟุตพริ้นท์ (Carbon Footprint) ของผลิตภัณฑ์ขึ้นเพื่อส่งเสริมให้ผู้บริโภคมีข้อมูลการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดประกอบการตัดสินใจ และเป็นการเพิ่มขีดความสามารถของอุตสาหกรรมไทยในการแข่งขันในตลาดโลก "คาร์บอนฟุตพริ้นท์" หมายถึง ปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่ปล่อยออกมาจากผลิตภัณฑ์แต่ละหน่วย ตลอดวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ ตั้งแต่การได้มาซึ่งวัตถุดิบ การขนส่ง การประกอบชิ้นส่วน การใช้งาน และการจัดการซากผลิตภัณฑ์หลังใช้งาน โดยคำนวณออกมาในรูปของคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า

เครื่องหมายคาร์บอนฟุตพริ้นท์ ที่จะติดบนสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ นั้น เป็นการแสดงข้อมูลให้ผู้บริโภคได้ทราบว่า ตลอดวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์เหล่านั้น มีการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกออกมาปริมาณเท่าไร ตั้งแต่กระบวนการหาวัตถุดิบ การผลิต การขนส่ง การใช้งาน และการกำจัดเมื่อกลายเป็นของเสีย ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค และกระตุ้นให้ผู้ประกอบการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีในการผลิตให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น การใช้คาร์บอนฟุตพริ้นท์ยังช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลกด้วย เนื่องจากขณะนี้ในหลายประเทศเริ่มมีการนำคาร์บอนฟุตพริ้นท์มาใช้กันแล้ว ทั้งในอังกฤษ ฝรั่งเศส สวิสเซอร์แลนด์ แคนาดา ญี่ปุ่น และเกาหลี เป็นต้น และมีการเรียกร้องให้สินค้าที่นำเข้าจากประเทศไทยต้องติดเครื่องหมายคาร์บอนฟุตพริ้นท์ด้วย นอกจากนี้ หากประเทศไทยมีการดำเนินโครงการและเก็บข้อมูลการลดการปล่อยก๊าซเรือน

กระจกที่ชัดเจน จะช่วยให้เรามีอำนาจในการต่อรองมากขึ้นในการประชุมระดับโลกเพื่อกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาภาวะโลกร้อน

3) ฉลากคาร์บอนในต่างประเทศ

สืบเนื่องจากพิธีสารเกียวโตที่ประเทศสมาชิกวางเป้าหมายที่จะลดปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หรือ ก๊าซเรือนกระจกที่เป็นสาเหตุของการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิโลกลงให้ได้ร้อยละ 5.2 ภายในปี พ.ศ. 2555 จากปริมาณที่ปล่อยในปีฐาน พ.ศ. 2533 ทำให้เกิดการค้าคาร์บอนเครดิตขึ้น ซึ่งประเทศ/บริษัท ที่ไม่สามารถลดปริมาณก๊าซเรือนกระจกได้ตามเป้าหมาย มีความจำเป็นต้องซื้อคาร์บอนเครดิตจากประเทศที่มีเครดิตเหลือ ผลของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงเริ่มกลายเป็นธุรกิจการซื้อขายคาร์บอนเครดิต ระหว่างประเทศ และเชื่อว่าจะมีมูลค่ามหาศาลในระยะต่อไป โดยธุรกิจชนิดนี้จะแพร่กระจายเป็นวงกว้าง ทำให้หลายประเทศสนใจการสร้างความตระหนักต่อปัญหาการเกิดสภาวะโลกร้อนทั้งในหมู่ผู้ผลิตและผู้บริโภค จนมีหลายประเทศให้ความสนใจในการศึกษาคิด คำนวณ Carbon Footprint ขึ้น เพื่อบอกจำนวนก๊าซเรือนกระจกที่ผลิตกันนั้นๆ ผลิตต่อหนึ่งหน่วยสินค้าโดยวิธีการคิด Carbon Footprint จะเริ่มตั้งแต่การจัดหาวัตถุดิบแล้วนำไปแปรรูปผลิต จนถึงการจัดจำหน่ายและย่อยสลาย ทำให้ผู้บริโภคทราบถึงความใส่ใจของผู้ผลิตต่อปัญหาโลกร้อน อีกทั้งยังสามารถสร้างความตื่นตัวในกลุ่มผู้บริโภคให้เลือกซื้อสินค้าที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจก ในขั้นตอนการผลิตน้อยกว่าสินค้าชนิดเดียวกันแต่ต่างตราสินค้า

working with
the Carbon Trust

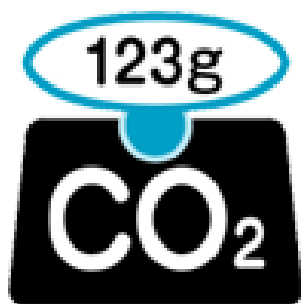
ภาพที่ 8.11 ฉลากคาร์บอน
ในประเทศอังกฤษ

3.1) ประเทศอังกฤษ Carbon Footprint และ Carbon

label program แนะนำขึ้นครั้งแรกในสหราชอาณาจักร ในเดือนมีนาคม 2550 ภายใต้การกำกับดูแลของ Carbon Trust ซึ่งฉลากคาร์บอนนี้ถูกกำหนดขึ้นเพื่อเป็นทางเลือก และข้อมูลให้ผู้บริโภคตรวจสอบข้อมูลว่าผู้ผลิตได้ใส่ใจในภาคการผลิต ต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมมากน้อยแค่ไหน โดย Carbon Trust คาดหวังว่าการดำเนินโครงการฉลากคาร์บอนนี้ จะเป็นหนึ่งในกิจกรรมที่ช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก จากภาคอุตสาหกรรมการผลิต การขนส่ง และบรรจุภัณฑ์และได้รับความสนใจอย่างมากจากผู้ผลิตสินค้าอุปโภค/บริโภค โดย Tesco Plc. ซูเปอร์มาร์เก็ตรายใหญ่ได้เริ่มติดฉลาก Carbon Footprint บอกจำนวนคาร์บอนที่ผลิตบน

ภาชนะบรรจุสินค้าภายใต้ตราสินค้า Tesco ของตนเองประมาณ 20 รายการ วางขายใน Tesco ทั่วประเทศ ทั้งนี้ บริษัท ERM (Emergent Ventures India Pvt. Ltd.) เป็นผู้พัฒนาโครงการ และเริ่มติดในผลิตภัณฑ์ จำพวก มันฝรั่งทอดกรอบ ชนิด Walkers Crisps, แคมพูที่มีส่วนผสมของพืชธรรมชาติ ฯลฯ โดยในปี พ.ศ. 2550 บริษัท ERM ได้ทำการศึกษาและร่วมงานกับผู้ผลิตสินค้า 9 ชนิด เพื่อคำนวณหา carbon footprint จากผลการศึกษาทำให้ทราบว่าฤดูต่าง ๆ มีผลต่อการคำนวณ carbon footprint ดังกล่าว เนื่องจากขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยด้วยกันโดยมีผลมาจากสภาพอากาศที่แตกต่างกัน บริษัทที่เข้าร่วมโครงการจะต้องมีสัญญาผูกพันว่าจะลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกลงให้ได้เท่ากับ จำนวนที่ได้ตกลงกันครั้งแรกเป็นระยะเวลา 2 ปี หากไม่ทำตามพันธะกรรมดังกล่าวจะถูกเพิกถอนใบอนุญาตของฉลากคาร์บอนคืน

จากการศึกษาในประเทศอังกฤษพบว่าผู้บริโภค จำนวนร้อยละ 66 ต้องการทราบจำนวนคาร์บอนฟุตพริ้นท์ที่ปล่อยจากภาคการผลิตสินค้า และปัจจุบันได้มีโปรแกรมการคำนวณ carbon footprint วางขายแล้ว ปัจจุบันมีการจัดตั้งกลุ่ม Student Climate Action Plan Committee เพื่อรณรงค์การลดปริมาณก๊าซเรือนกระจกในหมู่นักเรียน/นักศึกษา จากการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เกิดความตระหนักในหมู่นักเรียน/นักศึกษา ต่อการลดการปล่อยปริมาณก๊าซเรือนกระจก

ภาพที่ 8.12 ฉลากคาร์บอน
ในประเทศญี่ปุ่น

3.2) ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งสนใจการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเดิมอยู่แล้ว มีประกาศจากรัฐบาลให้ลดปริมาณก๊าซเรือนกระจกลง จากสาเหตุดังกล่าวสร้างความตื่นตัวให้ผู้ผลิตหันมาศึกษาวิจัย การลดปริมาณก๊าซเรือนกระจก พร้อม ๆ กับการสร้างความตระหนักและตื่นตัวให้ผู้บริโภค จึงมีการจัดทำฉลาก Carbon Footprint ขึ้น เพื่อบอกปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (Carbon Oxide Emission) ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการผลิตทั้งหมด ว่าในแต่ละขั้นตอนการผลิตมีการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ออกมาจำนวนเท่าใด ดังนั้น จึงได้มีการจัดประชุมผู้เชี่ยวชาญ จากภาครัฐและเอกชนเพื่อร่วมกันยกร่างแนวทางในการนำระบบ Carbon Label มาใช้ว่าจะมีการกำหนดขั้นตอนการใช้อย่างไร โดยคาดว่าจะแล้วเสร็จและเริ่ม

รณรงค์ให้หันมาใช้จริงจริงจังในเดือนเมษายน พ.ศ. 2552 ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์ให้ผู้บริโภคทราบ และเข้าใจว่าสินค้าทุกชนิด เป็นที่มาของการเกิดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในภาคขบวนการผลิต แต่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากน้อยเพียงใด ให้ผู้บริโภคเป็นผู้ตัดสินใจจากการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์

การแนะนำฉลาก Carbon Footprint มาใช้กับสินค้าถือเป็นเรื่องใหม่และท้าทายสำหรับผู้ผลิตว่าฉลาก Carbon Footprint จะได้รับความสนใจและส่งผลต่อการเลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภคมากน้อยเพียงใด บริษัทในประเทศญี่ปุ่นที่ได้เริ่มปรับสินค้าของตนเองแล้ว คือ บริษัท Sapporo Breweries Ltd. ใช้เวลาเตรียมการ 4 ปี ในการรวบรวมข้อมูลการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์จากกระบวนการผลิต ขณะนี้อยู่ในระหว่างการเปลี่ยนรูปสัญลักษณ์ของ Black Label Beer ใหม่โดยมีกำหนดวางตลาดในเดือนธันวาคม 2551 ทั้งนี้กระป๋องรูปโฉมใหม่จะเป็น eco-friendly เพราะนอกจากจะพิมพ์ฉลาก Carbon Footprint บนกระป๋องแล้วลูมิเนียมที่ใช้ในการผลิตกระป๋องจะมีปริมาณลดลง เพราะจะสามารถลดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในขบวนการผลิตลงได้อีก 2 กรัมจากเดิม 161 กรัม (ประมาณการปี พ.ศ. 2548) โดยกระป๋องแบบใหม่นี้จะนำมาใช้กับเบียร์ทุกรุ่นตั้งแต่ เมษายน 2552 เป็นต้นไป ส่วนบริษัทอื่น ๆ เช่น Ajinomoto Co. และ Kao Corp. ก็ได้หันมาเน้น Green products มากขึ้น เชื่อว่าการนำแนวคิด Carbon Footprint มาใช้กับบริษัทชั้นนำเหล่านี้จะนำไปสู่การปรับปรุงขบวนการผลิต และระบบการจำหน่ายสินค้าครั้งใหญ่ในญี่ปุ่นในระยะต่อไป

ผู้ผลิตในประเทศญี่ปุ่นมองว่าในอนาคตอันใกล้ Carbon Footprint อาจกลายเป็นข้อมูลที่ผู้ซื้อมองหาและจำเป็นต้องรับรู้ก่อนตัดสินใจเลือกซื้อ สินค้า โดยวิธีการลดปริมาณก๊าซคาร์บอนจากการผลิตสินค้าอาจเริ่มต้นได้หลายแนวทาง เช่น

(1) ลดจากบรรจุภัณฑ์ของสินค้าเพราะประเทศญี่ปุ่นได้ชื่อว่าใช้จ่ายเงินจำนวนมาก เพื่อให้หีบห่อดูสวยงาม และจงใจให้ชวนซื้อ ดังนั้น ในการจัดงานแสดงสินค้า Tokyo International Packaging Exhibition 2008 ในเดือนตุลาคม 2551 ที่ผ่านมา ผู้จัดงานได้จัดมุมแสดงสินค้าที่ติดสลาก Carbon Footprint เพื่อสร้างความคุ้นเคยและสำรวจความเห็นนักธุรกิจ ซึ่งภายในงานสลาก Carbon Footprint ได้รับความสนใจอย่างมาก บริษัท Rengo Co., บริษัทผลิตกระดาษลูกฟูก ได้นำเสนอสินค้าของตนพร้อมแจ้งปริมาณก๊าซคาร์บอนที่ปล่อยในขบวนการผลิต บริษัท Dai Nippon Printing Co., ได้นำเสนอบรรจุภัณฑ์กลุ่ม eco friendly ชนิดใหม่ 8 ชนิดพร้อมๆ กัน ที่น่าสนใจคือ ถุงบรรจุอาหารประเภท retort pouch ซึ่งผลิตจากวัสดุชนิดใหม่ที่สามารถลดปริมาณก๊าซคาร์บอนลงได้ถึงร้อยละ 30

(2) ลดจากกระบวนการ ผลิตสินค้า เช่น Nippon Meat Packer Inc. ได้คำนวณปริมาณก๊าซคาร์บอนที่เกิดจากการผลิตเนื้อวัวที่ฟาร์มของบริษัทใน ประเทศออสเตรเลีย ยี่ห้อ Whyalla Feedlot ซึ่งขายภายใต้ Eco-Beef ใช้วิธีการคำนวณแบบ Life Cycle Assessment Method (LCA) พบว่า เนื้อวัว 1 กิโลกรัม ทำให้เกิดก๊าซคาร์บอน (CO₂ Emission) จำนวนมากถึง 16.4 กรัม ในจำนวนนี้เป็นก๊าซคาร์บอนที่เกิดขึ้นในช่วงการเลี้ยงวัว 13 กิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 79 ดังนั้นหากปรับเปลี่ยนวิธีการเลี้ยงสัตว์ จะสามารถตัดลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกลงได้อย่างมาก ขณะนี้ในประเทศญี่ปุ่นมีองค์กร เรียกว่า The Japan Environmental Management Association for Industry ซึ่งเป็นหน่วยงานกลางทำหน้าที่ออกเอกสารรับรอง Ecoleaf Environmental Certificate ให้แก่ บริษัทที่มีความคืบหน้าในการพัฒนาการผลิตสินค้าที่ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม บนฐานการคำนวณแบบ Life Cycle Assessment Method (LCA) อย่างชัดเจน

ปัจจุบัน บริษัทในญี่ปุ่นประมาณ 30 บริษัท ได้รวมตัวกันดำเนินโครงการลดคาร์บอนเพื่อลดก๊าซเรือนกระจก ทั้งนี้ คาดว่าประชาชนจะสามารถเริ่มซื้อผลิตภัณฑ์ที่ติดฉลากคาร์บอนได้ในเดือนเมษายน 2552 โดยบริษัทต่างๆ จับมือกันลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากภาคการบรรจุภัณฑ์ใช้ในการบรรจุอาหาร (ตามที่ทราบกันว่าบรรจุภัณฑ์ในประเทศญี่ปุ่นสวยงาม และมีหลายชิ้น)

ภาพที่ 8.13 ฉลากคาร์บอน
ในประเทศเกาหลี

3.3) ประเทศเกาหลี การติดป้ายบอกจำนวนคาร์บอนไดออกไซด์ ที่ปล่อยออกมาจากภาคการผลิตได้แพร่หลายไปทั่วยุโรป ทำให้ประเทศเกาหลีสนใจและคาดว่าเริ่มใช้ฉลากคาร์บอนในเดือนมกราคม 2552 โดยรัฐบาลเกาหลีจะเริ่มวางขายผลิตภัณฑ์ที่มีเครื่องหมาย ฉลากคาร์บอนติดอยู่บนตัวสินค้า และจะแนะนำ 2 ฉลากพร้อมๆ กัน คือ

- (1) ฉลาก carbon footprint label certificate
- (2) ฉลาก Low carbon certification

ขณะนี้ มี 10 บริษัทสนใจนำผลิตภัณฑ์เข้าร่วมโครงการ ดังนี้ สายการบิน Asiana Airlines, Gas boiler, เครื่องซักผ้า LG, แชมพู ตรา Amore Pacific Corporation, น้ำอัดลมโค้ก, TFT-LCD Glass substrates ยี่ห้อซัมซุง, เครื่องกรองน้ำ ตรา Woongjin Coway,

ตู้เสื้อผ้า ตรา Llivart, เต้าหู้ ตรา Pulmuone, ข้าวหุงสำเร็จรูป ตรา CJ Cheil Jedang, ข้าวหุงสำเร็จรูป ตรา CJ Cheil Jedang ทั้งนี้ ขั้นตอนการดำเนินโครงการฉลากคาร์บอนของประเทศเกาหลี จะเริ่มจากการ แบ่งประเภทอุตสาหกรรมเป็นกลุ่มๆ ก่อนหาวิธีคำนวณ carbon footprint ของแต่ละ ชนิดสินค้า เมื่อได้ฉลากคาร์บอนแล้วจะมีการจัดฝึกอบรมให้เจ้าของผลิตภัณฑ์รับทราบ โดยจะมีการ จัดเก็บฐานข้อมูล LCI ของประเทศเป็นระยะ ๆ โดยในขณะนี้สามารถจัดเก็บฐานข้อมูล LCI (Life Cycle Inventory) ได้แล้วจำนวน 400 ชนิด

ภาพที่ 8.14 ฉลากคาร์บอน
ในประเทศสหรัฐอเมริกา

3.4) ประเทศสหรัฐอเมริกา สหรัฐอเมริกาโดยมลรัฐ

แคลิฟอร์เนีย ได้ทำการออกฉลากคาร์บอน จำนวน 3 ประเภท ดังนี้

(1) ฉลาก Low-Carbon Seal ซึ่งเป็นฉลากคาร์บอน ประเภทที่ไม่มีจำนวนการปล่อย carbon footprint ติด ดังนั้น ผู้บริโภคจะไม่สามารถทราบได้ถึงจำนวน ก๊าซเรือนกระจกที่ถูก ปล่อยในภาคการผลิตสินค้า

(2) ฉลาก Carbon Score เป็นฉลากคาร์บอน ประเภทที่มีจำนวน carbon footprint ติดไว้บนตัวผลิตภัณฑ์ ดังนั้นผู้บริโภคจะสามารถเปรียบเทียบข้อมูลการปล่อยก๊าซเรือน กระจก จากภาคการผลิตสินค้าของระหว่างสินค้าแต่ละชนิดหรือ ชนิดเดียวกัน แต่ต่างตราสัญลักษณ์กันได้ เพื่อเปิดโอกาสให้ ผู้บริโภคใช้เป็นข้อมูลในการเลือกซื้อสินค้า ที่ปล่อยก๊าซเรือน กระจกในภาคการผลิตปริมาณน้อยที่สุด

(3) ฉลาก Carbon Rating ฉลากคาร์บอนประเภทนี้จะมีลักษณะคล้ายกับ energy label ในสหภาพยุโรป โดยฉลากคาร์บอนประเภทนี้จะแบ่งกลุ่มโดยใช้สัญลักษณ์เป็นรูปดาว จาก 1 จนถึง 5 ดาว หากสินค้าใดได้จำนวนดาวมากหมายถึงสินค้าชนิดนั้น ๆ ลดการปล่อยก๊าซเรือน กระจกลงได้ในปริมาณมากกว่าสินค้าที่ได้ดาวน้อยดวง

3.5) ประเทศจีน ได้แนะนำโรงแรม URBN ภายใต้สโลแกน China's 1st Carbon Neutral Hotel ที่ปรับปรุงสภาพมาจากโรงงานเก่า มีทั้งหมด 26 ห้อง ภายใต้แนวคิด Green Concept โดยใช้วัสดุ recycle และวัสดุพื้นเมืองในการตกแต่งภายใน เช่น ก้อนอิฐของเซี่ยงไฮ้

3.6) ประเทศนิวซีแลนด์ ขณะนี้มีการแนะนำการคำนวณปริมาณก๊าซ คาร์บอนไดออกไซด์จากการเลือกซื้อวัสดุ สร้างบ้าน (carbon calculator for houses) โดยเชื่อว่าวิธี นี้จะสามารถลดปริมาณก๊าซคาร์บอนลงได้ถึงประมาณ 50 กรัม ซึ่งก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จำนวน 50 ตัน นี้เองมีค่าเทียบเท่ากับก๊าซคาร์บอนที่ปล่อยจากท่อไอเสียรถยนต์ตลอดวงจร ชีวิตที่รถยนต์คันหนึ่ง สามารถใช้งานได้ หรือมีค่าเทียบเท่ากับการปล่อยก๊าซคาร์บอนจากการบินซึ่งเทียบระยะทางการบิน ได้เป็นระยะประมาณ 500,000 ไมล์

ทั้งนี้เปิดเผยโดยผู้จัดการระบบโปรแกรมการคิดคำนวณ Mr. Geoff Henly ว่าการ คำนวณมีขั้นตอนธรรมดาแต่สามารถแสดงให้เห็นได้ว่าการเลือกวัสดุแต่ละ ชนิด จะมีผลต่อ สิ่งแวดล้อมโดยตรงเนื่องจากงานก่อสร้างมีหลายแบบ โดยวิธีการคำนวณจะแสดงให้เห็นถึงวัสดุที่ เลือกใช้แต่ละชนิดว่าจะมีค่าการ ปล่อยก๊าซคาร์บอนมากน้อยเพียงใด เช่น วัสดุจำพวกไม้ ชนิด Pinus

radiate สามารถดูดซับก๊าซคาร์บอนได้ถึง 1.7 ตัน ในกรณีที่บ้านใช้แต่วัสดุจำพวกไม้ Pinus radiate ส่วนวัสดุจำพวกอลูมิเนียมจะก่อให้เกิดก๊าซคาร์บอนประมาณ 9 ตัน ต่อหนึ่งผลิตภัณฑ์ Mr. Geoff Henly เสริมว่าโปรแกรมการออกแบบนี้เองเหมาะสำหรับคำนวณบ้านแบบชั้นเดียว ดังนั้นจะเห็นได้ว่าหากผู้บริโภคเลือกใช้วัสดุจำพวกไม้แทนอลูมิเนียมจะ สามารถลดก๊าซคาร์บอนได้สูงถึงประมาณ 20-25 ตัน จากอากาศ โปรแกรมนี้จึงเป็นทางเลือกหนึ่งของผู้บริโภคที่สามารถเลือกซื้อสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

สรุป

กระแสโลกาภิวัตน์กลยุทธ์ทางธุรกิจ มีพัฒนาการของ ดังนี้ 1) กลยุทธ์น่านน้ำสีแดง (Red Ocean Strategy) ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่ใช้สร้างขีดความสามารถทางการแข่งขัน โดยมุ่งพัฒนาและส่งมอบคุณค่าที่เหนือกว่า (Beating Value) คู่แข่งขัน ตลาดมีการแข่งขันสูง 2) กลยุทธ์น่านน้ำสีคราม (Blue Ocean Strategy) เน้นการหลีกเลี่ยงการแข่งขันที่ทำให้เกิดการบาดเจ็บจากการแข่งขันทางธุรกิจ โดยการสร้างนวัตกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่ยังไม่เคยมีใครเข้าถึงมาก่อน 3) กลยุทธ์น่านน้ำสีขาว (White Ocean Strategy) คือ ทางสายกลางที่เป็นทางออกของวิกฤติด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง จากความล่มสลายของทางสุดโต่งสองสาย 4) กลยุทธ์น่านน้ำสีเขียว (Green Ocean Strategy) กลยุทธ์ที่ใช้สร้างและผนวกคุณค่าทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่เน้นดำรงความยั่งยืนทางคุณค่า (Sustaining Value) ด้วยการแข่งขันกับตนเอง

ธรรมาภิบาลสีเขียว (Green Governance) ผู้บริโภคได้แสดงเจตจำนงต้องการลดภาวะโลกร้อน โดยแสดงวิธีการตัดสินใจซื้อสินค้าที่มีกระแสสีเขียว สามารถที่จะจำแนกออกได้เป็น 3 หมวดใหญ่ ๆ ได้แก่ ประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร (Resource Efficiency) ภาระรับผิดชอบในกระบวนการ Process Accountability) และประสิทธิผลในตัวผลิตภัณฑ์ (Product Effectiveness)

อุปนิสัยสีเขียว (Green Habits) ภายใต้กลยุทธ์น่านน้ำสีเขียวที่ทุกคนสามารถปฏิบัติได้ ประกอบด้วย 7 อุปนิสัย ได้แก่ 1) Rethink: เปลี่ยนความคิด ที่จะเปลี่ยนแปลงด้วยตนเอง 2) Reduce: ลดการใช้ ลดการบริโภค ให้เหลือแต่เท่าที่จำเป็นกับชีวิต 3) Reuse: ใช้ประโยชน์ซ้ำๆ กับสิ่งของที่ต้องเสียเงินซื้อ 4) Recycle: คัดแยกก่อนจะทิ้งเป็นขยะ เปลี่ยนสภาพนำกลับมาใช้ใหม่ 5) Recondition: ใช้ถูกวิธี ยืดอายุสิ่งของที่ใช้ งาน ตรวจสอบเสีย...ซ่อมได้ 6) Refuse: ปฏิเสธสินค้าฟุ่มเฟือย ปฏิเสธความอยากได้ตามกระแส 7) Return: ใช้ทรัพยากรธรรมชาติแล้ว อย่าลืมตอบแทนคืนแก่โลกด้วย

มาตรฐาน ISO 9001 เป็นมาตรฐานสากลที่องค์กรธุรกิจทั่วโลกให้ความสำคัญ เพื่อความเป็นเลิศทางด้านคุณภาพ และควมมีประสิทธิภาพของการดำเนินงานภายในองค์กร

มาตรฐาน ISO 14001 : 2015 เน้นบทบาทของผู้บริหารระดับสูงที่จะต้องให้ความสำคัญกับความต้องการ ความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้ที่เกี่ยวข้อง องค์กรทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นภาคอุตสาหกรรมการผลิตหรือภาคบริการทั้งรัฐและเอกชน

มาตรฐาน ISO 26000 สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการดำเนินการเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมในองค์กรได้ทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานในภาครัฐหรือเอกชน องค์กรที่แสวงหากำไรหรือไม่แสวงหากำไร รวมถึงในภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาคอุตสาหกรรม การบริการ การศึกษา

สาธารณสุข ขนส่ง หรืออื่น ๆ นอกจากนั้น ยังสามารถนำไปใช้ได้ทั้งในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว และกำลังพัฒนาด้วย

คาร์บอนฟุตพริ้นท์ (Carbon Footprint) คือ ปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่ปล่อยออกมาจากผลิตภัณฑ์แต่ละหน่วย ตลอดวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ เริ่มต้นตั้งแต่การได้มาซึ่งวัตถุดิบ การขนส่ง การประกอบชิ้นส่วน การใช้งาน จนกระทั่งถึงการจัดการซากผลิตภัณฑ์หลังการใช้งาน โดยทำการคำนวณออกมาในรูปของคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่าต่อหน่วยผลิตภัณฑ์

วิธีสอนและ กิจกรรม	1. นำเข้าสู่บทเรียน 2. บรรยายประกอบ Power Point เนื้อหาบทเรียนที่ 8.2 3. ถาม-ตอบเกี่ยวกับจริยธรรมกับกระแสโลกาภิวัตน์ 4. สรุปประเด็นสำคัญและอภิปรายร่วมกัน	
สื่อการสอน	หนังสืออ้างอิง	บรรณานุกรมแนบท้ายหน่วยเรียน
	เอกสารประกอบ	เอกสารประกอบการสอนวิชาจริยธรรมทางธุรกิจ (Business Ethics) บทเรียนที่ 8.2
	วัสดุโสตทัศน	- Power Point บทเรียนที่ 8.2 และ LCD Projector
งานที่มอบหมาย	- ทำแบบฝึกหัดเสริมท้ายบทเรียน - ศึกษาเพิ่มเติมหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมกับกระแสโลกาภิวัตน์มาวิพากษ์วิจารณ์ในชั้นเรียน	
การวัดผล	1. สังเกตความสนใจในห้องเรียน 2. การตอบคำถามขณะเรียนและการอภิปรายซักถาม 3. ผลงานจากแบบฝึกหัด	

แบบฝึกหัดเสริม 8.1

1. จงบอกที่มาของจริยธรรมธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อม มาพอสังเขป
2. จงบอกแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมของธุรกิจ มาพอสังเขป
3. จงบอกสิ่งกระตุ้นและแรงผลักดันให้ดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อม มาพอสังเขป

แบบฝึกหัดเสริม 8.2

1. จงอธิบายพัฒนาการของกลยุทธ์ Red Ocean, Blue Ocean, White Ocean และ Green Ocean พร้อมยกตัวอย่างธุรกิจมาอย่างละ 1 ตัวอย่าง
2. จงอธิบายธรรมาภิบาลสีเขียว (Green Governance) และยกตัวอย่างมาพอสังเขป
3. จงอธิบายอุปนิสัยสีเขียว (Green Habits) และยกตัวอย่างมาพอสังเขป
4. จงบอกวิธีการลดปริมาณขยะในสิ่งแวดล้อม 7R มีอะไรบ้าง และอธิบายพอสังเขป
5. จงอธิบายมาตรฐาน ISO9001 ISO14001 และ ISO26000 มาพอสังเขป
6. จงยกตัวอย่างบริษัทในประเทศไทยที่นำ ISO26000 ไปปฏิบัติอย่างน้อย 10 บริษัท
7. จงอธิบายปรากฏการณ์ของคาร์บอนฟุตพริ้นท์ (Carbon Footprint) และฉลากคาร์บอน มาพอสังเขป

บรรณานุกรม

- กิตติพงษ์ จีรวังวงศ์. (ม.ป.ป.). *ISO 26000 มาตรฐานความรับผิดชอบต่อสังคม (ตอนที่ 1)*. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2561 จาก CSRcom.com:
<http://www.csrcom.com/articles/view/69>
- จินตนา บุญบงการ. (2555). *จริยธรรมทางธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- दनัย จันทร์เจ้าฉาย. (2554). *สุดยอดเดอะซีเคร็ต*. กรุงเทพฯ: ดีเอ็มจี.
- ชนกฤต เลิศศิริสกุล. (2559). *กลยุทธ์น่านน้ำสีเขียว*. เรียกใช้เมื่อ 1 มกราคม 2561 จาก
<https://www.gotoknow.org/posts/605896>
- พงษ์วิภา หล่อสมบูรณ์. (27 ธันวาคม 2547). *การพัฒนาธุรกิจกับการจัดการสิ่งแวดล้อม*. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2561 จาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- พสุ เดชะรินทร์. (2550). *การนำกลยุทธ์ blue ocean มาใช้ในภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน*. เรียกใช้เมื่อ 1 มกราคม 2561 จาก
<http://library.acc.chula.ac.th/Article/2552/Pasu/BangkokBiznews/B1702092.pdf>
- สถาบันรับรองมาตรฐานไอเอสโอ. (ม.ป.ป.). *มาตรฐานระบบบริหารงานคุณภาพ (ISO 9001)*. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2561 จาก สถาบันรับรองมาตรฐานไอเอสโอ:
<http://masci.or.th/service>.
- สมาคมพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม (ประเทศไทย). (2559). *ความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา*. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2561 จาก สมาคมพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม: <http://adeq.or.th>.
- องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน). (ม.ป.ป.). *คาร์บอนฟุตพริ้นท์ของผลิตภัณฑ์*. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2561 จาก องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน): http://thaicarbonlabel.tgo.or.th/products_is/products_is.pnc
- อภิรัฐ ตั้งกระจ่างและคณะ. (2546). *จริยธรรมทางธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- อภิรัตน์ ปานทอง. (2551). *ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม*. เรียกใช้เมื่อ 1 มกราคม 2561 จาก
<http://202.28.94.60/webcontest/2551/g36/index.html>

สัปดาห์ที่ 14	ใบเตรียมการสอน	รหัสวิชา 05-052-303
เวลา 3 ชั่วโมง	หน่วยที่ 9 การพัฒนาจริยธรรมธุรกิจอย่างยั่งยืน	
ชื่อบทเรียน	9.1 รู้การพัฒนาจริยธรรมในองค์กร	เวลา 180 นาที
จุดประสงค์การสอน		
	เมื่อได้ศึกษาหน่วยที่ 9 นักศึกษาสามารถ 9.1 รู้การพัฒนาจริยธรรมในองค์กร 9.1.1 บอกสิทธิมนุษยชน: SA800/WRAP 9.1.2 บอกบทบาทและความรับผิดชอบในการดำเนินธุรกิจ 9.1.3 บอกการสร้างแรงจูงใจที่ก่อให้เกิดการพัฒนาจริยธรรมทางธุรกิจ	

หน่วยเรียนที่ 9

การพัฒนาจริยธรรมธุรกิจอย่างยั่งยืน

แผนการสอนประจำหน่วย

9.1 การพัฒนาจริยธรรมในองค์กร

9.1.1 สิทธิมนุษยชน: SA800/WRAP

9.1.2 บทบาทและความรับผิดชอบในการดำเนินธุรกิจ

9.1.3 การสร้างแรงจูงใจที่ก่อให้เกิดการพัฒนาจริยธรรมทางธุรกิจ

บทนำ

ในสภาพสังคมปัจจุบัน หลายสังคม หลายองค์กรมักจะเรียกร้องสิทธิของตนเอง เราสามารถนำเรื่องของสิทธิต่าง ๆ มาใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินการกระทำของบุคคลได้ว่าถูกต้องหรือผิดจริยธรรมได้เช่นกัน กฎเกณฑ์ที่เป็นข้อปฏิบัติในการดำเนินธุรกิจองค์ประกอบของจริยธรรมที่สำคัญที่กำกับพฤติกรรมของผู้ที่อยู่ในแวดวงธุรกิจที่นิยม อ้างถึงเป็นประจำ อาทิ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเป็นธรรม ความเชื่อถือได้ ความไว้วางใจได้ การรักษาคำพูดเป็นต้นค่านิยมเชิงจริยธรรมเหล่านี้เกี่ยวข้องกับกิจกรรมและกระบวนการในทุกวงการธุรกิจ การเสริมสร้างจริยธรรมทางธุรกิจขององค์กร การสร้างแรงจูงใจที่ก่อให้เกิดการพัฒนาจริยธรรมทางธุรกิจ แต่ทุกคนจะมีวิธีคิดและวิธีมองปัญหาจริยธรรมให้สอดคล้องกับภูมิปัญญา และความรู้เดิมของเขาไม่มากนักน้อย โคลเปริก ยืนยันว่าคนเราจะสามารถพัฒนาความคิดทางจริยธรรมได้ถึงขั้นสูงขึ้นตามอายุ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าทุกคนจะต้องไปถึงขั้นสูงสุดทั้งหมด ในหน่วยเรียนนี้จะกล่าวถึง สิทธิมนุษยชน: SA800/WRAP บทบาทและความรับผิดชอบในการดำเนินธุรกิจ และการสร้างแรงจูงใจที่ก่อให้เกิดการพัฒนาจริยธรรมทางธุรกิจ

9.1 การพัฒนาจริยธรรมในองค์กร

9.1.1 สิทธิมนุษยชน: SA800/WRAP

ในสภาพสังคมปัจจุบันเมื่อทุกประเทศได้ให้ความสำคัญกับเรื่องของ "สิทธิ (Rights)" ที่มนุษย์ทุกคนควรได้รับเมื่อเกิดมาในโลกใบนี้ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าสังคมสามารถนำเรื่องของสิทธิต่าง ๆ มาใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินการกระทำของบุคคลได้ว่าถูกต้องหรือผิดจริยธรรมได้เช่นกัน ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของสิทธิของบุคคลที่สำคัญ ได้แก่ สิทธิตามกฎหมายและสิทธิมนุษยชน ซึ่งอาจกล่าวโดยสรุป ดังนี้

1) มาตรฐานแรงงานว่าด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Accountability 8000 : SA 8000) เป็นมาตรฐานแรงงานที่กำหนดขึ้นโดยองค์กรเอกชนในประเทศสหรัฐอเมริกา คือ Social Accoutability International เมื่อปี 2540 เพื่อให้ผู้ประกอบการต่าง ๆ นำไปปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อให้ได้รับความเชื่อถือทางสังคม มีสาระสำคัญดังนี้

1.1) *แรงงานเด็ก* บริษัทต้องไม่จ้างหรือสนับสนุนให้มีการจ้างแรงงานเด็ก (อายุต่ำกว่า 15 ปี) หรือเยาวชน (อายุ 15-18 ปี) หรือจ้างแรงงานเด็กอายุต่ำกว่าที่กฎหมายท้องถิ่นกำหนด กรณีมีการจ้างแรงงานเด็กไว้ทำงานอยู่ก่อนแล้ว ต้องให้เด็กได้เข้าโรงเรียนและอยู่ในโรงเรียนจนพ้นวัยเด็ก และต้องมีมาตรการดูแลให้เด็กอยู่ในภาวะอันตรายไม่ปลอดภัย หรือไม่ถูกสุขอนามัย ทั้งภายในหรือนอกสถานที่ทำงาน รวมทั้งต้องจัดทำบันทึกรายละเอียดของเด็กเก็บไว้เป็นหลักฐาน

1.2) *การบังคับใช้แรงงาน* บริษัทต้องไม่กระทำหรือสนับสนุนการบังคับใช้แรงงาน โดยการเรียกเก็บเงินประกัน หรือให้ลูกจ้างมอบบัตรหรือหลักฐานประจำตัวแก่บริษัทเมื่อจ้างงาน

1.3) *สุขภาพและความปลอดภัย* บริษัทต้องจัดสถานที่ทำงานและสภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัยและถูกสุขอนามัยแก่ลูกจ้าง ต้องจัดให้มีขั้นตอนการปฏิบัติและระบบการตรวจสอบที่เชื่อถือได้ในการป้องกันการบาดเจ็บ อันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการทำงาน หรือเกี่ยวข้องกับการทำงาน นอกจากนี้ ต้องแต่งตั้งผู้แทนซึ่งเป็นผู้บริหารระดับอาวุโสให้มีหน้าที่รับผิดชอบด้านสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของลูกจ้าง อีกทั้งต้องจัดให้ลูกจ้างได้รับการฝึกอบรมด้านสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงานเป็นประจำ ตลอดจนต้องจัดให้มีห้องน้ำและน้ำดื่มสะอาดและพอเพียงสำหรับลูกจ้างทุกคน

1.4) *เสรีภาพในการสมาคมและสิทธิในการร่วมเจรจาต่อรอง* บริษัทต้องเคารพสิทธิของลูกจ้างในการรวมตัวจัดตั้งหรือเข้าเป็นสมาชิกสหภาพแรงงาน ต้องเคารพสิทธิในการร่วมเจรจาต่อรองของผู้แทนลูกจ้างและต้องรับรองว่าผู้แทนลูกจ้างจะไม่ถูกเลือกปฏิบัติ และสามารถติดต่อกับสมาชิกในสถานที่ทำงานได้

1.5) *การเลือกปฏิบัติ* บริษัทต้องไม่กระทำหรือสนับสนุนให้มีการเลือกปฏิบัติในการว่าจ้าง การจ่ายค่าตอบแทน การเข้ารับการฝึกอบรม การเลื่อนตำแหน่ง การเลิกจ้าง หรือการเกษียณอายุ เพราะเหตุแห่งความแตกต่างทางเชื้อชาติ สัญชาติวรรณะ ชนชาติกำเนิด ศาสนา ความพิการ เพศ หรือความเปราะบางทางเพศ สถานะการเป็นสมาชิกสหภาพ หรือการสังกัดทางการเมือง

1.6) *วินัย* บริษัทต้องไม่กระทำหรือสนับสนุนให้มีการใช้วิธีทำโทษ โดยการทำร้ายร่างกายและการบังคับขู่เข็ญทั้งทางร่างกายและจิตใจ

1.7) *ชั่วโมงการทำงานและการทำงานล่วงเวลา* บริษัทต้องกำหนดชั่วโมงการทำงานให้เป็นไปตามกฎหมายและมาตรฐานอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าด้วยกรณีใด ๆ ลูกจ้างต้องไม่ถูกกำหนดให้ทำงานปกติเกินกว่า 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และต้องจัดให้มีวันหยุดอย่างน้อย 1 วันในทุก ๆ ระยะเวลา 7 วัน หากจำเป็นต้องทำงานล่วงเวลาต้องกระทำเฉพาะในสถานการณ์จำเป็นทางธุรกิจ ช่วงเวลาสั้น ๆ เท่านั้น ทั้งนี้ต้องไม่เกิน 12 ชั่วโมง ต่อสัปดาห์ โดยต้องจ่ายค่าตอบแทนในอัตราพิเศษเสมอ

1.8) *ค่าตอบแทน* บริษัทต้องจ่ายค่าจ้างแก่ลูกจ้างอย่างน้อยเท่าอัตราค่าจ้างที่กฎหมายกำหนด หรือตามมาตรฐานขั้นต่ำของอุตสาหกรรมนั้น ๆ และต้องเพียงพอสำหรับความจำเป็นขั้นพื้นฐานของลูกจ้าง การจ่ายค่าตอบแทนการทำงานแต่ละงวดลูกจ้างจะต้องได้รับทราบรายละเอียดที่ชัดเจนเกี่ยวกับส่วนประกอบของค่าจ้างและสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่เขาได้รับการจ่ายค่าตอบแทนดังกล่าว อาจจ่ายในรูปเงินสดหรือเช็คก็ได้ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามความสะดวกของลูกจ้าง การหักค่าจ้างเพื่อการลงทะเบียนจะกระทำมิได้ นอกจากนี้ บริษัทต้องรับรองว่าจะไม่ใช้

วิธีการทดลองงานลูกจ้างหรือทำสัญญาจ้างระยะสั้น ๆ หรือมีการว่าจ้างใหม่เป็นระยะ ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงการไม่ให้ลูกจ้างได้รับสิทธิประโยชน์ตามกฎหมาย หรือหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบตามกฎหมาย ประกันสังคม

2) วิธีการจัดการ SA 8000

2.1) *นโยบาย* บริษัทต้องจัดให้มีนโยบาย ประกาศให้ชัดเจนว่า จะปฏิบัติตามกฎหมาย ปฏิบัติตามข้อกำหนดแห่งมาตรฐานนี้ รวมทั้งข้อกำหนดตามมาตรฐานแรงงานระหว่างประเทศ ประกาศให้ลูกจ้างได้ทราบโดยทั่วกัน

2.2) *การทบทวน* ผู้บริหารระดับสูง ต้องทบทวนแก้ไขปรับปรุงนโยบายและแผนปฏิบัติงานเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อแสดงถึงความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติให้เป็นไปตามข้อกำหนดแห่งมาตรฐานนี้

2.3) *ผู้แทนบริษัท* บริษัทต้องแต่งตั้งและจัดให้มีผู้แทนบริษัท ซึ่งเป็นผู้บริหารระดับอาวุโสและผู้แทนลูกจ้าง เพื่อทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบการดำเนินการต่าง ๆ ทั้งนี้ เพื่อให้แน่ใจว่าข้อกำหนดในมาตรฐานนี้ จะได้รับการปฏิบัติอย่างครบถ้วน

2.4) *การวางแผนและการนำไปปฏิบัติ* บริษัทต้องให้ลูกจ้างได้ทราบถึงข้อกำหนดแห่งมาตรฐานนี้โดยทั่วกัน และมีการนำไปปฏิบัติทุกระดับขององค์กร จัดให้มีการฝึกอบรมเป็นระยะ ตรวจสอบกิจกรรมและการดำเนินงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้แน่ใจได้ว่าได้ปฏิบัติตามนโยบายของบริษัท และข้อกำหนดแห่งมาตรฐานนี้

2.5) *การควบคุมผู้รับจ้างผลิตหรือผู้รับเหมาช่วง* บริษัทต้องกำหนดวิธีปฏิบัติในการคัดเลือกและประเมินผู้รับจ้างผลิตหรือผู้รับเหมาช่วง (ทุกช่วงการผลิต) และดูแลให้มีการปฏิบัติหรือดำเนินการให้สอดคล้องกับข้อกำหนดแห่งมาตรฐานนี้เช่นกัน และต้องจัดเก็บรักษามาตรฐานที่แสดงว่าผู้รับจ้างผลิต และผู้รับเหมาช่วงได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดแห่งมาตรฐานนี้

2.6) *การแสดงความรับผิดชอบและการแก้ไข* ในกรณีที่ลูกจ้างแสดงข้อวิตกห่วงใยเกี่ยวกับการปฏิบัติของบริษัทว่า อาจไม่เป็นไปตามข้อกำหนดแห่งนโยบายหรือข้อกำหนดตามมาตรฐานนี้ บริษัทต้องให้ความสนใจตอบสนองต่อกรณีดังกล่าว ดำเนินการสอบสวนและแก้ไขเพื่อมิให้ปัญหานี้เกิดขึ้นอีก และรายงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ และต้องละเว้นการลงโทษทางวินัย การเลิกจ้าง หรือการเลือกปฏิบัติต่อลูกจ้างที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการแสดงออกซึ่งข้อห่วงใยดังกล่าว อีกทั้งต้องจัดการทรัพยากรที่เหมาะสมเพียงพอ เพื่อแก้ไขปัญหาที่ทำให้การปฏิบัติของบริษัทไม่เป็นไปตามนโยบายหรือข้อกำหนดแห่งมาตรฐาน

2.7) *การสื่อสารกับบุคคลภายนอก* บริษัทต้องจัดทำขั้นตอนการปฏิบัติเกี่ยวกับการสื่อสารหรือการสื่อข้อความกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลภายนอกซึ่งเกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบทางสังคมจากการดำเนินกิจการของบริษัทเพื่อชี้แจงหรือให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับกิจกรรมและการปฏิบัติของบริษัทตามข้อกำหนดแห่งมาตรฐานนี้

2.8) *การเข้าถึงข้อมูลเพื่อสอบข้อเท็จจริง* บริษัทต้องให้ข้อมูลหรือจัดให้มีช่องทางเข้าถึงข้อมูลสำหรับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบทางสังคมจากการดำเนินกิจการของบริษัท เพื่อตรวจสอบการปฏิบัติของบริษัทตามข้อกำหนดแห่งมาตรฐานนี้ ในกรณีที่มีผู้

รับจ้างผลิตหรือผู้รับเหมาช่วงการผลิต ผู้รับจ้างผลิตและผู้รับเหมาช่วงก็ต้องให้ข้อมูลหรือจัดให้มีช่องทางเข้าถึงข้อมูลในทำนองเดียวกัน โดยผนวกข้อกำหนดดังกล่าวไว้ในสัญญาจัดซื้อของบริษัท

2.9) *การบันทึก* บริษัทต้องจัดเก็บดูแลรักษาบันทึกหลักฐานต่าง ๆ เพื่อแสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติให้เป็นไปตามข้อกำหนดแห่งมาตรฐานนี้ (*สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดอุดรธานี, 2552*)

3) ประโยชน์ที่ได้จากการจัดทำระบบ SA 8000

3.1) การป้องกันการกีดกันด้านการค้า ซึ่งในเรื่องนี้พบว่าหลายๆ โรงงานเริ่มถูกลูกค้าทำ 2nd Party Audit ในหัวข้อเรื่องการจ้างแรงงานแล้ว

3.2) ปรับปรุงสภาพการจ้างงานให้ถูกต้องตามกฎหมาย

3.3) ปรับปรุงสภาพการทำงานให้เหมาะสม

3.4) เพิ่มโอกาสทางการค้าโดยวาง Product Position ใหม่

3.5) สร้างภาพลักษณ์ของบริษัทให้เป็นที่ยอมรับในสังคมโดยเฉพาะในสายตาของผู้บริโภค

3.6) ทำให้แรงงานมีความจงรักภักดีต่อองค์กร ประสิทธิภาพในการทำงานของแรงงานเพิ่มขึ้นและนำไปสู่การเพิ่มผลผลิตในที่สุด

3.7) สร้างความสัมพันธ์อันดีต่อสังคม

3.8) ลูกค้ามีความเชื่อมั่นในตัวสินค้าและบริการและมีความภักดีต่อองค์กร

3.9) มีช่องทางการตลาดใหม่

3.10) มีโอกาสในการเลือกแรงงานที่มีคุณภาพ

3.11) ลดขั้นตอนและต้นทุนในการตรวจสอบ

9.1.2 บทบาทและความรับผิดชอบในการดำเนินธุรกิจ

1) บทบาทในการดำเนินธุรกิจอย่างมีจริยธรรม

จินตนา บุญบังการ (2541) ได้กล่าวถึง จริยธรรมทางธุรกิจ หมายถึง การดำเนินงานของภาคธุรกิจในด้านต่าง ๆ ขององค์กรอย่างเป็นธรรม ยุติธรรม มีคุณธรรมต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กรในทุกๆ ฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นเจ้าขององค์กรลูกค้า หรือเจ้าหน้าที่โดยมีความสัมพันธ์ร่วมกันในการดำเนินงาน "จริยธรรมในธุรกิจ" หรือ "จริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ" หมายถึง กฎเกณฑ์ที่เป็นข้อปฏิบัติในการดำเนินธุรกิจองค์ประกอบของจริยธรรมที่สำคัญที่กำกับพฤติกรรมของผู้ที่อยู่ในแวดวงธุรกิจที่นิยม อ้างถึงเป็นประจำ อาทิ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเป็นธรรม ความเชื่อถือได้ ความไว้วางใจได้ การรักษาคำพูดเป็นต้นค่านิยมเชิงจริยธรรมเหล่านี้เกี่ยวข้องกับกิจกรรมและกระบวนการในทุกวงการธุรกิจ

การเสริมสร้างจริยธรรมทางธุรกิจในองค์กร

1.1) แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ด้านจริยธรรมขององค์กร เจ้าหน้าที่ด้านจริยธรรมขององค์กร (Corporate ethics officer) คือ ผู้จัดการระดับอาวุโสทำหน้าที่กำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางที่เกี่ยวข้องกับหลักปฏิบัติของธุรกิจ เจ้าหน้าที่ด้านจริยธรรมอาจเป็นผู้ที่มีภูมิหลังในสายงานใดก็ได้

เจ้าหน้าที่ด้านจริยธรรมขององค์กร มีบทบาทสำคัญคือ "ประสาน (บูรณาการ) จริยธรรมขององค์กร นโยบาย จริยธรรม กิจกรรมการปฏิบัติตามกฎหมาย และหลักปฏิบัติของธุรกิจ ให้เข้ากับกระบวนการตัดสินใจในการดำเนินงานทุกระดับขององค์กร"

1.2) กำหนดมาตรฐานทางจริยธรรม กรรมการบริหาร นอกจากจะมีหน้าที่ในการดูแลกิจกรรมทางธุรกิจและการจัดการธุรกิจขององค์กรแล้ว ยังมีหน้าที่ในการกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมขององค์กรด้วย เพื่อให้มั่นใจว่าธุรกิจขององค์กรดำเนินไปด้วยความโปร่งใส ปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับทางอุตสาหกรรมและไม่มีความเสี่ยงต่อการถูกฟ้องร้อง

1.3) กำหนดจรรยาบรรณขององค์กร จรรยาบรรณ (Code of Ethics) หมายถึง ประมวลผลความประพฤติที่ผู้ประกอบอาชีพการงานแต่ละอย่างกำหนดขึ้น เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียงและฐานะของสมาชิก อาจเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) จรรยาบรรณขององค์กรมีลักษณะคล้ายกัน คือ เป็นการประกาศประเด็นด้านจริยธรรมและระบุหลักการปฏิบัติที่สำคัญต่อองค์กรและการตัดสินใจในระดับต่างๆ จรรยาบรรณขององค์กร บังคับใช้กับบุคลากรทุกระดับตั้งแต่กรรมการบริหาร เจ้าหน้าที่อาวุโสไปจนกระทั่งพนักงานทั่วไป

1.4) มีการตรวจสอบทางสังคม การตรวจสอบทางสังคม (Social audit) เป็นความพยายามที่เป็นระบบที่จะประเมินการดำเนินงานของธุรกิจกับปัญหาด้านสังคม เป็นการประเมินและรายงานระบบการทำงานขององค์กรในขอบเขตความรับผิดชอบต่อสังคม

1.5) กำหนดเงื่อนไขทางจริยธรรมไว้ในแบบประเมินพนักงาน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบายจริยธรรมทางธุรกิจ บางองค์กรได้เพิ่มเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมแบบประเมินพนักงาน เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการวัดจริยธรรมของพนักงาน

2) การดำเนินธุรกิจอย่างรับผิดชอบต่อสังคม

เรวัต ต้นตายนนท์ (2560) กล่าวถึง กลยุทธ์ที่ใช้สำหรับสร้างความสามารถในการแข่งขันและความยั่งยืนให้กับธุรกิจที่นิยมใช้กันในปัจจุบันหนีไม่พ้น CSR

CSR (Corporate Social Responsibility) หรือ ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ จะนำไปสู่การสร้างที่น่าเชื่อถือในตัวธุรกิจให้กับบุคคลอื่นทุกๆ ไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับ ลูกค้า หรือ ผู้บริโภค ที่จะเกิดความผูกพันและความประทับใจในสินค้าหรือบริการของธุรกิจในเบื้องต้น ตามมาด้วย การเป็นที่ปรารถนาของตลาดแรงงาน ในการที่จะต้องการเข้ามาร่วมงานกับธุรกิจ ทำให้เกิดทางเลือกที่จะได้บุคลากรที่เก่งและดีเข้ามาสร้างความก้าวหน้าและความเข้มแข็งให้กับธุรกิจ และยังเป็นที่ยอมรับของคู่ค้าต่างๆ ที่อยากจะเข้ามาร่วมทำธุรกิจอีกด้วย

แนวทางในการทำธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม อาจจะต้องปรับเปลี่ยนไปตามลักษณะของธุรกิจ ซึ่งจะมีกลไกธุรกิจและความสัมพันธ์กับกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียแตกต่างกันออกไป

ตัวอย่างเช่น ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้า จะต้องให้ความสำคัญในเรื่องของใช้ทรัพยากรในการผลิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากเป็นทรัพยากรที่มาจากธรรมชาติที่ใช้แล้วมีแต่วันที่จะหมดสิ้นไป การสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเนื่องจากของเสียต่างๆ ที่เกิดจากกระบวนการผลิตมลพิษต่างๆ ทั้ง ที่ปล่อยออกสู่บรรยากาศ น้ำเสีย ขยะ รวมไปถึงมลพิษทางเสียง สามารถสร้างผลกระทบต่อชุมชนและสังคมในวงกว้าง

นอกจากนี้ สินค้าที่นำออกสู่ผู้บริโภค ยังอาจทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพ อนามัย และทำให้เกิดอันตรายและความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้บริโภคได้ ดังนั้น ธุรกิจในกลุ่ม อุตสาหกรรมการผลิต จึงต้องให้ความสนใจและรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อจัดหรือไม่ทำให้เกิดกิจกรรม ต่างๆ ที่สร้างผลกระทบต่อเชิงลบเหล่านี้ ไม่ให้เกิดขึ้นจากการดำเนินธุรกิจโดยสิ้นเชิง

2.1) *ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการ* ซึ่งอาจประกอบด้วยธุรกิจหลายๆ ประเภท เช่น ธุรกิจการค้า ไม่ว่าจะเป็นการค้าปลีกหรือค้าส่ง ผ่านช่องทางต่างๆ ทั้งที่เป็นช่องทางแบบโมเดิร์น เทเรต หรือ ช่องทางแบบดั้งเดิม จะต้องให้ความสำคัญกับเรื่องของคุณภาพสินค้าที่นำมาเสนอ เรื่อง ของการทำหนดราคาที่ยุติธรรมไม่เอาเปรียบผู้บริโภคจนเกินไป ไม่ผู้ขาดตลาด

2.2) *ธุรกิจบันเทิงและสันทนาการ* ควรให้การดูแลถึงเรื่องความปลอดภัย ผู้ใช้บริการ โดยเฉพาะในเรื่องของอุบัติเหตุและอัคคีภัย การบริการที่ไม่เหมาะสมของบุคคลากรต่อ ผู้รับบริการ ตลอดจนถึงกระบวนการในการดำเนินธุรกิจ เช่น ความสะอาด หรือการดูแล สภาพแวดล้อมในการให้บริการ ที่ไม่สร้างความเดือดร้อนรำคาญให้กับชุมชนและสังคมโดยรอบ

2.3) *ธุรกิจบริการด้านสุขภาพและการรักษาโรค* จะต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถอย่างแท้จริง และปฏิบัติตามข้อกำหนดฯ ดำเนินการด้วยความรอบคอบถูกต้องตาม จรรยาบรรณธุรกิจ ไม่โฆษณาอวดอ้างเกินจริง

2.4) *ธุรกิจบริการท่องเที่ยวและโรงแรม* ต้องไม่รุกรานหรือบุกรุกพื้นที่อุทยาน แห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ ป่าสงวน หรือสร้างผลกระทบต่อธรรมชาติ ระบบนิเวศ ป่าไม้ และความ หลากหลายทางธรรมชาติ ไม่รุกรานหรือเข้ายึดครองพื้นที่สาธารณะ ไม่ปล่อยมลพิษ หรือเสียงดัง รบกวนวิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้านทั่วไป

2.5) *ธุรกิจขนส่งผู้โดยสารและสินค้า* ให้ระมัดระวังในเรื่องของการกำหนดราคาที่เป็น มาตราฐานและชัดเจน คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้โดยสารและสัมภาระที่รับผิดชอบขนส่ง ดูแล คุณภาพของพนักงานขับรถ ทั้งในเรื่องของความรับผิดชอบต่อความปลอดภัย ความสุภาพ และ ระมัดระวังเกี่ยวกับเรื่องมลพิษที่เกิดจากยานพาหนะที่ไม่ได้รับการบำรุงดูแลอย่างเหมาะสม

2.6) *ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้าง ตกแต่งภายใน และวัสดุก่อสร้าง* ต้องเริ่มจากต้น ทางการได้มาของวัตถุดิบที่ไม่เป็นการทำลายทรัพยากร การเลือกใช้พื้นที่หรือทำเลที่ไม่รุกราน กรรมสิทธิ์ของผู้ถือครองเดิม การกำหนดราคาซื้อขายที่ดินที่เป็นธรรม การใช้วัสดุที่ต่ออายุคุณภาพไม่ตรง ตามสัญญา รวมไปถึงการสนับสนุนและแนะนำการลงทุนที่ถูกต้องเหมาะสมให้กับลูกค้าและผู้บริโภค

2.7) *ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร* เป็นธุรกิจที่ต้อง เกี่ยวข้องกับเกษตรกรซึ่งมีจำนวนมาก การใช้ประโยชน์จากที่ดิน การใช้เมล็ดพันธุ์ที่เสี่ยงต่อสุขภาพ ของผู้บริโภคหรือยังไม่ได้รับการยอมรับ เช่น พืชตัดแปลงพันธุกรรม การก่อให้เกิดผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อมจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและปุ๋ยเคมี รวมไปถึงการก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการทำลายห่วงโซ่อาหารตามธรรมชาติ การแย่งใช้น้ำจากแหล่ง ธรรมชาติ และการปล่อยก๊าซโลกร้อน เป็นต้น

2.8) *ธุรกิจเกี่ยวกับสินค้าอุปโภคและบริโภค* มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการ ดำรงชีวิตของมนุษย์ การแข่งขันในตลาดที่รุนแรงและเปลี่ยนแปลงรวดเร็วตามแฟชั่น ดังนั้น เรื่องของ คุณภาพและความปลอดภัยของสินค้าจึงเป็นเรื่องที่เจ้าของธุรกิจต้องตระหนักและให้ความสำคัญ

สูงสุด ความรับผิดชอบต่อสินค้าและผู้บริโภคสำหรับการบริการหลังการขาย ให้คำแนะนำในการใช้งานของสินค้าอย่างละเอียดชัดเจน รวมไปถึงระบบการจัดการสินค้า การผลิต การจัดส่ง ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมหรือใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง

2.9) *ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่* ส่วนใหญ่จะเป็นการนำเสนอนวัตกรรมใหม่ที่ทำให้เกิดความสะดวกรสบายในการดำรงชีวิตประจำวัน ดังนั้น เรื่องของการใช้พลังงานที่ฟุ่มเฟือย มีประสิทธิภาพต่ำ หรือ ใช้พลังงานอย่างสิ้นเปลืองโดยใช้เหตุจะเป็นประเด็นสำคัญที่เจ้าของธุรกิจจะแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมได้ สินค้าที่มีความซับซ้อนในการใช้งาน จะต้องมีการอธิบายการใช้ที่ชัดเจน เข้าใจง่าย หลีกเลี่ยงการโยนความผิดให้แก่ผู้บริโภคโดยอ้างว่าผู้ใช้งานใช้ผิดประเภทหรือไม่เป็น การโฆษณาโปรโมชันที่คลุมเครือ ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดต่อผู้บริโภค

ในส่วนของการผลิต ธุรกิจเทคโนโลยีมักจะมีการใช้วัสดุที่อาจทำให้เกิดอันตรายหรือมีความเป็นพิษ โดยเฉพาะในกรณีของสินค้าที่หมดอายุใช้งาน รวมไปถึงเรื่องของการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของผู้อื่น

จะเห็นได้ว่า การดำเนินธุรกิจให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมนั้น ไม่ใช่เป็นเพียงการบริจาคเงินหรือร่วมแรงร่วมใจกันไปบ้างเพื่อประโยชน์เป็นครั้งคราวเท่านั้น แต่จะหมายถึงการนำความรับผิดชอบต่อสังคมไปใส่เข้าไปในทุกๆ ขั้นตอนของการดำเนินธุรกิจ จนเป็นปกติวิสัยในการทำธุรกิจโดยตรงอย่างเป็นธรรมชาติ

9.1.3 การสร้างแรงจูงใจที่ก่อให้เกิดการพัฒนาจริยธรรมทางธุรกิจ

สุภาพร พิศาลบุตร (2549) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาการทางจริยธรรม (Lawrence Kohlberg) ได้สรุปผลจากการศึกษาการคิดเหตุผลทางจริยธรรมของบุคคลในวัยต่าง ๆ โคลเบิร์ก พบว่าเหตุผลทางจริยธรรมอธิบายได้ง่าย ๆ ว่าแต่ละบุคคลไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ล้วนแต่เป็น "นักปรัชญา" ทางจริยธรรมได้ด้วยทั้งนั้น ซึ่งหมายถึงว่าแต่ละคนจะมีวิธีคิดและวิธีมองปัญหาจริยธรรมให้สอดคล้องกับภูมิปัญญา และความรู้เดิมของเขาไม่มากก็น้อย โคลเบิร์ก ยืนยันว่าคนเราจะสามารถพัฒนาความคิดทางจริยธรรมได้ถึงขั้นสูงขึ้นตามอายุ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าทุกคนจะต้องไปถึงขั้นสูงสุดทั้งหมด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ทางสังคมที่มากน้อยแตกต่างกันของบุคคลด้วย โดยแบ่งระดับขั้นพัฒนาการทางจริยธรรม (Model Development Theory) ของคนได้ 6 ขั้น (The Six Stages of Moral Judgment) เริ่มจากขั้นแรกคือการทำดี หรือปฏิบัติตามกฎเพราะกลัวการลงโทษ จนถึงขั้นสูงสุดคือ การทำดีเพราะมีจิตสำนึกที่เป็นสากล โดยไม่มีการแบ่งแยกใดๆ มีรายละเอียดดังนี้

1) ระดับก่อนกฎเกณฑ์

ขั้นที่ 1 เคารพและเชื่อฟังและกลัวการลงโทษ (The Stage of Punishment and Obedience) ความถูกต้องคือการเชื่อฟังและทำตามสิ่งที่ผู้ใหญ่หรือผู้ที่มีอำนาจมากกว่าสั่งให้ทำ หลีกเลี่ยงการถูกลงโทษที่ทำให้เกิดความเจ็บปวดต่อร่างกายบุคคลในระยะนี้จะไม่คิดถึงประโยชน์ของผู้อื่นนอกจากของตนเอง

ขั้นที่ 2 แสวงหาและแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่เท่ากัน (The Stage of Individual Instrumental Purpose and Exchange) ความถูกต้องและความยุติธรรม คือ การประสานผลประโยชน์ของตนและของผู้อื่นให้ใกล้เคียงกัน พอใจกับการได้รับสิ่งตอบแทนที่เท่ากับสิ่งที่ตนเองให้ไป

2) ระดับตามกฎเกณฑ์

ขั้นที่ 3 ทำตามความคาดหวังของผู้อื่นเพื่อรักษาสัมพันธ์ภาพและความเป็นพวกเดียวกัน (The Stage of Mutual Interpersonal Expectations, Relational and Conformity) ความ ถูกต้องคือการทำตามหน้าที่และความรับผิดชอบที่ได้รับ การทำประโยชน์สุขของผู้อื่นตามความคาดหวังของคนส่วนใหญ่ที่อยู่รอบตัวเองรักษาความเชื่อมั่นไว้ในใจที่ผู้อื่นมีให้

ขั้นที่ 4 มีจิตสำนึกของการทำเพื่อสังคม (The Stage of Social System and Conscience Maintenance) ความถูกต้อง คือ การรักษากฎระเบียบและความสงบสุขของสังคม มองความสัมพันธ์ระหว่างตนเองและคนอื่นในลักษณะที่เป็นภาพรวม และเป็นระบบที่เกี่ยวข้องกันกับสังคมทั้งหมด

3) ระดับเหนือกฎเกณฑ์

ขั้นที่ 5 ปฏิบัติตามสิทธิและกฎเกณฑ์ในสังคม (The Stage of Prior Rights and Social Contract or Utility) ความถูกต้องคือ การเคารพและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และข้อตกลงของสังคม ที่ทำให้เกิดผลประโยชน์ส่วนรวมทั้งหมดถึงแม้ว่าการกระทำนั้นอาจทำให้เกิดความขัดแย้งหรือเสียหายกับผลประโยชน์ของตนเองหรือของพรรคพวกใกล้ชิดโดยรอบ

ขั้นที่ 6 หลักจริยธรรมที่เป็นสากล (The Stage of Universal Ethical Principles) ความถูกต้อง คือหลักการที่เป็นสากล ใช้กับคนทุกเชื้อชาติทำให้เกิดประโยชน์ต่อทุกคนเท่ากัน โดยไม่มีการแบ่งแยก มีความเคารพต่อสิทธิของผู้อื่นด้วยหลักการไม่ใช่ด้วยผลประโยชน์แอบแฝงอื่นใด ดังนั้น การพัฒนาจริยธรรมทางธุรกิจจึงต้องเป็นไปตามระดับขั้น เมื่อนักธุรกิจนั้นพัฒนาจริยธรรมของตนเองแล้ว จิตวิญญาณตนจะสูงขึ้น ความสุขจะยั่งยืน เพราะจิตใจจะมีปีติอยู่เสมอสามารถนำจิตเข้าสู่ภูมิปัญญาสูงสุด เพราะจิตมีอิสระจากบ่วงกรรมทั้งหลาย ทำให้บุคคลผู้นั้นมีความสุขที่มั่นคงมากกว่าคนทั่วไป เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติทางการดำเนินธุรกิจ จรรยาบรรณทางธุรกิจ 10 ประการดังนี้

(1) ไม่แสวงหากำไรที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้บริโภค แต่หากำไรจากการประหยัดทำงานหนักและสร้างสรรค์

(2) ไม่ผลิตสินค้าและบริการที่ต่ำกว่ามาตรฐาน แต่ผลิตสินค้าและบริการที่เป็นจริงตามมาตรฐานที่โฆษณา

(3) ไม่ผลิตสินค้าและบริการที่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่ผลิตสินค้าและบริการที่รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(4) ไม่ผลิตสินค้าและบริการที่เป็นอันตรายต่อความสุขสงบของสังคม แต่ผลิตสินค้าและบริการที่สร้างความสงบสุขให้กับสังคม

(5) ไม่ผลิตสินค้าและบริการที่ล่วงละเมิดศีลธรรม แต่ผลิตสินค้าและบริการที่พัฒนาศักยภาพของมนุษย์

(6) ไม่หลีกเลียงภาษีและติดสินบนเจ้าหน้าที่รัฐ แต่เสียภาษีให้ถูกต้องและให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ที่ดีของรัฐ

(7) ไม่เอาเปรียบพนักงานและผู้ถือหุ้นของบริษัท แต่แบ่งผลประโยชน์ให้แก่พนักงานและผู้ถือหุ้นด้วยความยุติธรรม

(8) ไม่ใช่เล่นที่เหลี่ยมในการทำลายคู่แข่งหรือผูกขาดแต่แข่งขันทางธุรกิจด้วยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นธรรม

(9) ไม่ทำธุรกิจที่มองแต่ประโยชน์เฉพาะหน้าแต่ทำธุรกิจที่เอื้อประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคมทั้งระบบ

(10) ไม่ทำธุรกิจในทิศทางที่เราไม่ต้องการให้คนอื่นกระทำกับเรา(ใจเขาใจเรา) แต่จะทำธุรกิจเหมือนกับคนในครอบครัวเดียวกันกับเรา

การพัฒนาโปรแกรมทางจริยธรรมที่มีประสิทธิภาพ ทำเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมที่มีจริยธรรมองค์การจะต้องรับผิดชอบในการพัฒนาโปรแกรมทางจริยธรรม (Ethical Program) โปรแกรมจริยธรรมที่จะป้องกันการกระทำมิชอบ จะประกอบด้วยจรรยาบรรณ(Code of Ethics)

สรุป

สิทธิตามกฎหมายและสิทธิมนุษยชน ซึ่งอาจกล่าวโดยสรุป ดังนี้ 1) มาตรฐานแรงงานด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Accountability 8000 : SA 8000) มีสาระสำคัญดังนี้ แรงงานเด็ก การบังคับใช้แรงงาน สุขภาพและความปลอดภัย เสรีภาพในการสมาคมและสิทธิในการร่วมเจรจาต่อรอง การเลือกปฏิบัติ วินัย ชั่วโมงการทำงานและการทำงานล่วงเวลา ค่าตอบแทน 2) วิธีการจัดการ SA 8000 ได้แก่ นโยบาย การทบทวน ผู้แทนบริษัท การวางแผนและการนำไปปฏิบัติ การควบคุมผู้รับจ้างผลิตหรือผู้รับเหมาช่วง การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมและการแก้ไข การสื่อสารกับบุคคลภายนอก การเข้าถึงข้อมูลเพื่อสอบข้อเท็จจริง การบันทึก 3) ประโยชน์ที่ได้จากการจัดทำระบบ SA 8000

การเสริมสร้างจริยธรรมทางธุรกิจในองค์กร 1) แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ด้านจริยธรรมขององค์กร 2) กำหนดมาตรฐานทางจริยธรรม 3) กำหนดจรรยาบรรณขององค์กร 4) มีการตรวจสอบทางสังคม 5) กำหนดเงื่อนไขทางจริยธรรมไว้ในแบบประเมินพนักงาน

การพัฒนาจริยธรรมทางธุรกิจจึงต้องเป็นไปตามระดับขั้น เมื่อนักธุรกิจนั้นพัฒนา จริยธรรมของตนเองแล้ว จิตวิญญาณตนจะสูงขึ้น ความสุขจะยั่งยืน เพราะจิตใจจะมีปิติอยู่เสมอสามารถนำจิตเข้าสู่ภูมิปัญญาสูงสุด

วิธีสอนและ กิจกรรม	1. นำเข้าสู่บทเรียน 2. บรรยายประกอบ Power Point เนื้อหาบทเรียนที่ 9.1 3. ถาม-ตอบเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมในองค์กร 4. สรุปประเด็นสำคัญและอภิปรายร่วมกัน	
สื่อการสอน	หนังสืออ้างอิง	บรรณานุกรมแนบท้ายหน่วยเรียน
	เอกสารประกอบ	เอกสารประกอบการสอนวิชาจริยธรรมทางธุรกิจ (Business Ethics) บทเรียนที่ 9.1
	วัสดุโสตทัศน	- Power Point บทเรียนที่ 9.1 และ LCD Projector
งานที่มอบหมาย	- ทำแบบฝึกหัดเสริมท้ายบทเรียน - ศึกษาเพิ่มเติมหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจริยธรรมในองค์กรมาวิพากษ์วิจารณ์ในชั้นเรียน	
การวัดผล	1. สังเกตความสนใจในห้องเรียน 2. การตอบคำถามขณะเรียนและการอภิปรายซักถาม 3. ผลงานจากแบบฝึกหัด	

สัปดาห์ที่ 15	ใบเตรียมการสอน	รหัสวิชา 05-052-303
เวลา 3 ชั่วโมง	หน่วยที่ 9 การพัฒนาจริยธรรมธุรกิจอย่างยั่งยืน (ต่อ)	
ชื่อบทเรียน	9.2 รู้และเข้าใจการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ	เวลา 180 นาที
จุดประสงค์การสอน		
	เมื่อได้ศึกษาหน่วยที่ 9 นักเรียนสามารถ 9.2 เข้าใจการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ 9.2.1 อธิบายทฤษฎีใหม่ 9.2.2 อธิบายการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินธุรกิจ 9.2.3 ยกตัวอย่างบุคคลน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและประกอบธุรกิจ	

หน่วยเรียนที่ 9

การพัฒนาจริยธรรมธุรกิจอย่างยั่งยืน (ต่อ)

แผนการสอนประจำหน่วย

9.2 การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ

9.2.1 ทฤษฎีใหม่

9.2.2 การประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินธุรกิจ

9.2.3 บุคคลน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและประกอบธุรกิจ

บทนำ

พระราชดำริ "ทฤษฎีใหม่" เป็นแนวทางหรือหลักการในการจัดการทรัพยากรระดับไร่นาคือ ที่ดินและน้ำ เพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและประกอบธุรกิจ ซึ่งถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน ในหน่วยเรียนนี้ จะกล่าวถึงทฤษฎีใหม่ และการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินธุรกิจ

9.2 การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ

ปัญหาการขาดแคลนที่ดินทำกินของเกษตรกร เป็นปัญหาสำคัญยิ่งในปัจจุบัน และการประกอบอาชีพทางการเกษตรโดยเฉพาะในเขตที่ใช้น้ำฝนทำนาเป็นหลัก เกษตรกรจะมีความเสี่ยงสูงเป็นเหตุให้ผลผลิตข้าวอยู่ในระดับต่ำ ไม่เพียงพอต่อการบริโภค ด้วยพระอัจฉริยะในการแก้ปัญหา จึงได้พระราชทาน "ทฤษฎีใหม่" ให้ดำเนินการในพื้นที่ทำกินที่มีขนาดเล็ก ประมาณ 15 ไร่ ด้วยวิธีการจัดการทรัพยากรระดับไร่นาอย่างเหมาะสม ด้วยการจัดสรรการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยให้มีการจัดสร้างแหล่งน้ำในที่ดินสำหรับการทำการเกษตรแบบผสมผสานอย่างได้ผล เพื่อให้เกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเองได้ ให้มีรายได้ไว้ใช้จ่ายและมีอาหารไว้บริโภคตลอดปี (กรมวิชาการ, 2539) ซึ่งได้ดำเนินการอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน เพื่อการผลิตทางเกษตรกรรมที่ยั่งยืนสำหรับเกษตรกรชาวไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชดำรัสว่า "...ถึงบอกว่าเศรษฐกิจพอเพียง และทฤษฎีใหม่

สองอย่างนี้จะทำความเจริญแก่ประเทศได้ แต่ต้องมีความเพียร แล้วต้องอดทน ต้องไม่ใจร้อน..."
(สำนักพระราชวัง, 2525)

9.2.1 ทฤษฎีใหม่

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงทำการศึกษาและวิจัยเชิงปฏิบัติ เกี่ยวกับทฤษฎีใหม่ มาเป็นเวลานานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 ในพื้นที่ส่วนพระองค์ขนาด 16 ไร่ 2 งาน 23 ตารางวาใกล้วัด มงคล ตำบลห้วยบง อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี และทรงมอบให้มูลนิธิชัยพัฒนาที่ทรงจัดตั้งขึ้นมาเพื่อ เสริมโครงการของรัฐ ทั้งนี้ก่อนที่จะทรงนำเอกสารออกเผยแพร่อย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2537 นั้น ทรงให้จัดตั้ง "ศูนย์บริหารพัฒนา" ตามแนวพระราชดำริ อยู่ในความรับผิดชอบของมูลนิธิชัยพัฒนา เพื่อเป็นต้นแบบสาธิตการพัฒนาด้านการเกษตรโดยประสานความร่วมมือระหว่าง วัด ราษฎรและรัฐ ทำการเผยแพร่อาชีพการเกษตรและจริยธรรมแก่ประชาชนในชนบท โดยทรงหวังว่าหากประสบความสำเร็จก็จะใช้เป็นแนวทางสาธิตในท้องที่อื่น ๆ ต่อไป ทั้งนี้ในส่วนของการพัฒนาด้านการเกษตร นั้น ก็คือแนวคิดและมรรควิธีที่รู้จักกันในนาม "**เกษตรทฤษฎีใหม่**" (อำพล เสนาณรงค์, 2542)

พระราชดำริ "**ทฤษฎีใหม่**" เป็นแนวทางหรือหลักการในการจัดการทรัพยากรระดับไร่นา คือที่ดินและน้ำ เพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการดำเนินการทฤษฎีใหม่ ได้พระราชทานขั้นตอนดำเนินงาน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ทฤษฎีใหม่ขั้นต้น สถานะพื้นฐานของเกษตรกร คือ มีพื้นที่น้อย ค่อนข้างยากจน อยู่ในเขตเกษตรน้ำฝนเป็นหลัก โดยในขั้นที่ 1 นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเสถียรภาพของการผลิต เสถียรภาพด้านอาหารประจำวัน ความมั่นคงของรายได้ ความมั่นคงของชีวิต และความมั่นคงของ ชุมชนชนบท เป็นเศรษฐกิจพึ่งตนเองมากขึ้น มีการจัดสรรพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัย ให้แบ่งพื้นที่ ออกเป็น 4 ส่วน ตามอัตราส่วน 30:30:30:10 ซึ่งหมายถึง พื้นที่ส่วนที่หนึ่งประมาณ 30% ให้ขุดสระ เก็บกักน้ำ เพื่อใช้เก็บกักน้ำฝนในฤดูฝนและ ใช้เสริมการปลูกพืชในฤดูแล้ง ตลอดจนการเลี้ยงสัตว์น้ำ และพืชน้ำต่าง ๆ (สามารถเลี้ยงปลา ปลูกพืชน้ำ เช่น ผักบุ้ง ผักกะเฉด ฯ ได้ด้วย) พื้นที่ส่วนที่สอง ประมาณ 30% ให้ปลูกข้าวในฤดูฝน เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวันในครัวเรือนให้เพียงพอตลอดปี เพื่อ ตัดค่าใช้จ่ายและสามารถพึ่งตนเองได้ พื้นที่ส่วนที่สามประมาณ 30% ให้ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผัก พืชไร่ พืชสมุนไพร ฯลฯ เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวัน หากเหลือบริโภคก็นำไปจำหน่าย และพื้นที่ส่วน ที่สี่ประมาณ 10% ใช้เป็นที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ และโรงเรือนอื่น ๆ (ถนน คันดิน กองฟาง ลานตาก กองปุ๋ยหมัก โรงเรือน โรงเพาะเห็ด คอกสัตว์ ไม้ดอกไม้ประดับ พืชผักสวนครัวหลังบ้าน เป็นต้น) **ทฤษฎีใหม่ขั้นก้าวหน้า** เมื่อเกษตรกรเข้าใจในหลักการและได้ลงมือปฏิบัติตามขั้นที่หนึ่งในที่ดินของตนเป็นระยะเวลาพอสมควรจนได้ผลแล้ว เกษตรกรก็จะพัฒนาตนเองจากขั้น "พออยู่พอกิน" ไปสู่ขั้น "พอมีอันจะกิน" เพื่อให้มีผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงควรที่จะต้องดำเนินการตามขั้นที่สองและขั้นที่สามต่อไป ตามลำดับ (สรรพศิลป์ศาสตราธิราช การจัดการทรัพยากร, 2542)

ขั้นที่ 2 ทฤษฎีใหม่ขั้นกลาง เมื่อเกษตรกรเข้าใจในหลักการและได้ปฏิบัติในที่ดินของตนจนได้ผลแล้ว ก็ต้องเริ่มขั้นที่สอง คือ ให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่ม หรือ สหกรณ์ ร่วมแรง ร่วมใจ กันดำเนินการในด้าน

(1) การผลิต เกษตรกรจะต้องร่วมมือในการผลิตโดยเริ่มตั้งแต่ ขั้นเตรียมดิน การหา พันธุ์พืชปุ๋ย การหาน้ำ และอื่น ๆ เพื่อการเพาะปลูก

(2) **การตลาด** เมื่อมีผลผลิตแล้ว จะต้องเตรียมการต่าง ๆ เพื่อการขายผลผลิตให้ได้ประโยชน์สูงสุด เช่น การเตรียมลานตากข้าวร่วมกัน การจัดหาผู้รวบรวมข้าว เตรียมหาเครื่องสีข้าว ตลอดจนการรวมกันขายผลผลิตให้ได้ราคาดี และลดค่าใช้จ่ายลงด้วย

(3) **ความเป็นอยู่** ในขณะเดียวกันเกษตรกรต้องมีความเป็นอยู่ที่ดีพอสมควร โดยมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น อาหารการกินต่าง ๆ กะปิ น้ำปลา เสื้อผ้า ที่พอเพียง

(4) **สวัสดิการ** แต่ละชุมชนควรมีสวัสดิการและบริการที่จำเป็น เช่น มีสถานเอนกมัย เมื่อยามป่วยไข้ หรือมีกองทุนไว้ให้กู้ยืมเพื่อประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ

(5) **การศึกษา** มีโรงเรียนและชุมชนมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษา เช่น มีกองทุนเพื่อการศึกษาเล่าเรียนให้แก่เยาวชนของชุมชนเอง

(6) **สังคมและศาสนา** ชุมชนควรเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาสังคมและจิตใจ โดยมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว

กิจกรรมทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นส่วนราชการ องค์กรเอกชน ตลอดจนสมาชิกในชุมชนนั้นเป็นสิ่งสำคัญ

ขั้นที่ 3 ทฤษฎีใหม่ขั้นก้าวหน้า เมื่อดำเนินการผ่านขั้นที่สองแล้ว เกษตรกรจะมีรายได้ดีขึ้น ฐานะมั่นคงขึ้น เกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรก็ควรพัฒนาก้าวหน้าไปสู่ขั้นที่สามต่อไป คือ ติดต่อประสานงาน เพื่อจัดหาทุน หรือแหล่งเงิน เช่น ธนาคาร หรือบริษัทห้างร้านเอกชน มาช่วยในการทำธุรกิจ การลงทุนและพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ ทั้งฝ่ายเกษตรกรและฝ่ายธนาคารกับบริษัท จะได้รับประโยชน์ร่วมกัน กล่าวคือ

- เกษตรกรขายข้าวได้ในราคาสูง (ไม่ถูกกดราคา)
- ธนาคารกับบริษัทสามารถซื้อข้าวบริโภคในราคาต่ำ (ซื้อข้าวเปลือกตรงจากเกษตรกรและมาสีเอง)
- เกษตรกรซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคได้ในราคาต่ำ เพราะรวมกันซื้อเป็นจำนวนมาก (เป็นร้านสหกรณ์ ซื้อในราคาขายส่ง)
- ธนาคารกับบริษัทจะสามารถกระจายบุคลากร (เพื่อไปดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดผลดียิ่งขึ้น)

ในปัจจุบันนี้ได้มีการนำเอาเกษตรทฤษฎีใหม่ไปทำการทดลองขยายผล ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รวมทั้งกรมวิชาการเกษตรได้ดำเนินการจัดทำแปลงสาธิต จำนวน 25 แห่งกระจายอยู่ทั่วประเทศ นอกจากนี้ กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กองบัญชาการทหารสูงสุด กองทัพอากาศ กระทรวงกลาโหม และกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีการดำเนินงานให้มีการนำเอาทฤษฎีใหม่นี้ไปใช้อย่างกว้างขวางขึ้น

9.2.2 การประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินธุรกิจ

1) จุดเริ่มต้นแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

มูลนิธิชัยพัฒนา (2560) ผลจากการใช้แนวทางการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่สังคมไทยอย่างมากในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สังคมและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งกระบวนการของความเปลี่ยนแปลงมีความสลับซับซ้อนจน

ยากที่จะอธิบายในเชิงสาเหตุและผลลัพธ์ได้ เพราะการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดต่างเป็นปัจจัยเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน

สำหรับผลของการพัฒนาในด้านบวกนั้น ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความเจริญทางวัตถุ และสาธารณูปโภคต่างๆ ระบบสื่อสารที่ทันสมัย หรือการขยายปริมาณและกระจายการศึกษาอย่างทั่วถึงมากขึ้น แต่ผลด้านบวกเหล่านี้ส่วนใหญ่กระจายไปถึงคนในชนบท หรือผู้ด้อยโอกาสในสังคมน้อย แต่ว่ากระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้เกิดผลลบติดตามมาด้วย เช่น การขยายตัวของรัฐเข้าไปในชนบท ได้ส่งผลให้ชนบทเกิดความอ่อนแอในหลายด้าน ทั้งการต้องพึ่งพิงตลาดและพ่อค้าคนกลางในการส่งสินค้าทุน ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และการรวมกลุ่มกันตามประเพณีเพื่อการจัดการทรัพยากรที่เคยมีอยู่แต่เดิมแตก สลายลง ภูมิความรู้ที่เคยใช้แก้ปัญหาและสั่งสมปรับเปลี่ยนกันมาถูกกลืนเลือนและเริ่มสูญหายไป

สิ่งสำคัญ ก็คือ ความพอเพียงในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้คนไทยสามารถพึ่งตนเอง และดำเนินชีวิตไปได้อย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้อำนาจและความมีอิสระในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง ความสามารถในการควบคุมและจัดการเพื่อให้ตนเองได้รับการสนองต่อความต้องการต่างๆ รวมทั้งความสามารถในการจัดการปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ซึ่งทั้งหมดนี้ถือว่าเป็นศักยภาพพื้นฐานที่คนไทยและสังคมไทยเคยมีอยู่แต่ เดิม ต้องถูกกระทบกระเทือน ซึ่งวิกฤตเศรษฐกิจจากปัญหาฟองสบู่และปัญหาความอ่อนแอของชนบท รวมทั้งปัญหาอื่นๆ ที่เกิดขึ้น ล้วนแต่เป็นข้อพิสูจน์และยืนยันปรากฏการณ์นี้ได้เป็นอย่างดี

2) พระราชดำริว่าด้วยเศรษฐกิจพอเพียง

“...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือ ความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอสมควร และปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญ และฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป...” (18 กรกฎาคม 2517)

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พระราชทานมานานกว่า 30 ปี เป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมไทย เป็นแนวทางการพัฒนาที่ตั้งบนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง ตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรม เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ที่สำคัญจะต้องมี **“สติ ปัญญา และความเพียร”** ซึ่งจะนำไปสู่ **“ความสุข”** ในการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง

“...คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้าสมัย ว่าเมืองไทยเชย ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งทันสมัยใหม่ แต่เราอยู่พอมีพอกิน และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทย พออยู่พอกิน มีความสงบ และทำงานตั้งจิตอธิษฐานตั้งปณิธาน ในทางนี้ที่จะให้เมืองไทยอยู่แบบพออยู่พอกิน ไม่ใช่จะรุ่งเรืองอย่างยอด แต่ว่ามี ความพออยู่พอกิน มีความสงบ เปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ถ้าเรารักษาความพออยู่พอกินนี้ได้ เราก็จะยอดยิ่งยวดได้...” (4 ธันวาคม 2517)

พระบรมราโชวาทนี้ ทรงเห็นว่าแนวทางการพัฒนาที่เน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นหลักแต่ เพียงอย่างเดียวอาจเกิดปัญหาได้ จึงทรงเน้นการมีพอกินพอใช้ของ

ประชาชนส่วนใหญ่ในเบื้องต้นก่อน เมื่อมีพื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอสมควรแล้ว จึงสร้างความเจริญ และฐานะทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้น ซึ่งหมายถึง แทนที่จะเน้นการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมนำการพัฒนาประเทศ ควรที่จะสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจพื้นฐานก่อน นั่นคือ **ทำให้ประชาชนในชนบทส่วนใหญ่พอมีพอกินก่อน** เป็นแนวทางการพัฒนาที่เน้นการกระจายรายได้ เพื่อสร้างพื้นฐานและความมั่นคงทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ก่อนเน้นการพัฒนาในระดับสูงขึ้นไป **ทรงเตือนเรื่องพอกิน** ตั้งแต่ปี 2517 คือ เมื่อ 30 กว่าปีที่แล้ว แต่ทิศทางการพัฒนามิได้เปลี่ยนแปลง

“...เมื่อปี 2517 วันนั้นได้พูดถึงว่า เราควรปฏิบัติให้พอกินพอกินพอกินนี้ก็ แปลว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ถ้าแต่ละคนมีพอกิน ก็ใช้ได้ ยิ่งถ้าทั้งประเทศพอกินก็ยิ่งดี และประเทศไทยเวลานั้นก็เริ่มจะเป็นไม่พอกิน บางคนก็มีมาก บางคนก็ไม่มีเลย...” (4 ธันวาคม 2541)

3) เศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทาน พระราชดำริชี้แนะแนวทาง การดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า ๒๕ ปี ตั้งแต่ ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความ เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

4) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนใน ทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความ พอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกัน ใน ตัวที่ดีพอสมควร ต่อการกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้ จะต้อง อาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการ วางแผนและการดำเนินการ ทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนใน ชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความ ซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

5) ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง จึงประกอบด้วยคุณสมบัติ 3 ห่วง ดังนี้

5.1) *ความพอประมาณ* หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดย ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

5.2) *ความมีเหตุผล* หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้อง เป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น จากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

5.3) *ภูมิคุ้มกัน* หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลง ด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

โดยมี **เงื่อนไข** ของการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง 2 ประการ ดังนี้

(1) **เงื่อนไขความรู้** ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในการปฏิบัติ

(2) **เงื่อนไขคุณธรรม** ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักใน คุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

ภาพที่ 9.1 แสดงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ที่มา: <https://goo.gl/images/MGrusR>

6) พระราชดำรัสที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

“...เศรษฐศาสตร์เป็นวิชาของเศรษฐกิจ การที่ต้องใช้รถไถต้องไปซื้อ เราต้องใช้ต้องหาเงินมาสำหรับซื้อน้ำมันสำหรับรถไถ เวลารถไถเก่าเราต้องยิ่งซ่อมแซม แต่เวลาใช้นั้นเราก็ต้องป้อนน้ำมันให้เป็นอาหาร เสร็จแล้วมันคายควัน ควันเราสูดเข้าไปแล้วก็ปวดหัว ส่วนควายเวลาเราใช้เราก็ต้องป้อนอาหาร ต้องให้หญ้าให้อาหารมันกิน แต่ว่ามันคายออกมา ที่มันคายออกมาก็เป็นปุ๋ย แล้วก็ใช้ได้สำหรับให้ที่ดินของเราไม่เสีย...”

พระราชดำรัส เนื่องในพระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 9 พฤษภาคม 2529

“...เราไม่เป็นประเทศร่ำรวย เรามีพอสมควร พออยู่ได้ แต่ไม่เป็นประเทศที่ก้าวหน้าอย่างมาก เราไม่อยากจะเป็นประเทศก้าวหน้าอย่างมาก เพราะถ้าเราเป็นประเทศก้าวหน้าอย่างมากก็จะมีแต่ถอยกลับ ประเทศเหล่านั้นที่เป็นประเทศอุตสาหกรรมก้าวหน้า จะมีแต่ถอยหลังและถอยหลัง

อย่างน่ากลัว แต่ถ้าเรามีการบริหารแบบเรียกว่าแบบคนจน แบบที่ไม่ติดกับตำรามากเกินไป ทำอย่างมีสามัคคีนี้แหละคือเมตตากัน จะอยู่ได้ตลอดไป...”

พระราชดำรัส เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 4 ธันวาคม 2534

“...ตามปกติคนเราชอบดูสถานการณ์ในทางดี ที่เขาเรียกว่าเล็งผลเลิศ ก็เห็นว่าประเทศไทย เรานี้ก้าวหน้าดี การเงินการอุตสาหกรรมการค้าดี มีกำไร อีกทางหนึ่งก็ต้องบอกว่าเรากำลังเสื่อมลงไปส่วนใหญ่ ทฤษฎีว่า ถ้ามีเงินเท่านั้นๆ มีการกู้เท่านั้นๆ หมายความว่าเศรษฐกิจก้าวหน้า แล้วก็ประเทศก็เจริญมีหวังว่าจะเป็นมหาอำนาจ ขอโทษเลยต้องเตือนเขาว่า จริงตัวเลขดี แต่ว่าถ้าเราไม่ระมัดระวังในความต้องการพื้นฐานของประชาชนนั้นไม่มีทาง...”

พระราชดำรัส เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 4 ธันวาคม 2536

“...เดี๋ยวนี้ประเทศไทยก็ยังอยู่ดีพอสมควร ใช้คำว่า พอสมควร เพราะเดี๋ยวมีคนเห็นว่ามีคนจน คนเดือดร้อน จำนวนมากพอสมควร แต่ใช้คำว่า พอสมควรนี้ หมายความว่าตามอดีตภาพ...”

พระราชดำรัส เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 4 ธันวาคม 2539

“...ที่เป็นห่วงนั้น เพราะแม้ในเวลา ๒ ปี ที่เป็นปีกาญจนาภิเษกก็ได้เห็นสิ่งที่ทำให้เห็นได้ว่า ประชาชนยังมีความเดือดร้อนมาก และมีสิ่งที่ควรแก้ไขและดำเนินการต่อไปทุกด้าน มีภัยจากธรรมชาติกระหน่ำ ภัยธรรมชาตินี้เราคงสามารถที่จะบรรเทาได้หรือแก้ไขได้ เพียงแต่ว่าต้องใช้เวลาพอใช้ มีภัยที่มาจากจิตใจของคน ซึ่งก็แก้ไขได้เหมือนกัน แต่ว่ายากกว่าภัยธรรมชาติ ธรรมชาตินั้นเป็นสิ่งนอกกายเรา แต่นิสัยใจคอของคนเป็นสิ่งที่อยู่ข้างใน อันนี้ก็เป็นอย่างหนึ่งที่อยากให้การให้มีความเรียบร้อย แต่ก็ไม่หมดหวัง...”

พระราชดำรัส เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 4 ธันวาคม 2539

“...การจะเป็นเช่นนั้นไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินนั้น หมายความว่า อุ่มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตนเอง ความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่าทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัวเอง จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอ จะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างผลิตได้มากกว่าความต้องการก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก...”

พระราชดำรัส เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 4 ธันวาคม 2539

“...เมื่อปี 2517 วันนั้นได้พูดถึงว่า เราควรปฏิบัติให้พอมีพอกิน พอมีพอกินนี้ก็แปลว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ถ้าแต่ละคนพอมีพอกิน ก็ใช้ได้ ยิ่งถ้าทั้งประเทศพอมีพอกินก็ยิ่งดี และประเทศไทยเวลานั้นก็เริ่มจะเป็นไม่พอมีพอกิน บางคนก็มีมาก บางคนก็ไม่มีเลย...”

พระราชดำรัส เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 4 ธันวาคม 2541

“...พอเพียง มีความหมายกว้างขวางยิ่งกว่านี้อีก คือคำว่าพอ ก็พอเพียงนี้ก็พอแค่นั้นเอง คนเราถ้าพอในความต้องการก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าประเทศใดมีความคิดอันนี้ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมี มีมากอาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น...”

พระราชดำรัส เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 4 ธันวาคม 2541

“...ไฟดับถ้ามีความจำเป็น หากมีเศรษฐกิจพอเพียงแบบไม่เต็มที เรามีเครื่องปั่นไฟก็ใช้ปั่นไฟ หรือถ้าขึ้นโบราณกว่า มีดก็จุดเทียน คือมีทางที่จะแก้ปัญหาเสมอ ฉะนั้นเศรษฐกิจพอเพียงก็มีเป็นขั้นๆ แต่จะบอกว่าเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ให้พอเพียงเฉพาะตัวเองร้อยเปอร์เซ็นต์นี่เป็นสิ่งทำไม่ได้ จะต้องมีการแลกเปลี่ยน ต้องมีการช่วยกัน ถ้ามีการช่วยกัน แลกเปลี่ยนกัน ก็ไม่ใช่พอเพียงแล้ว แต่ว่าพอเพียงในทฤษฎีในหลวงนี้ คือให้สามารถที่จะดำเนินงานได้...”

พระราชดำรัส เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 23 ธันวาคม 2542

“...โครงการต่างๆ หรือเศรษฐกิจที่ใหญ่ ต้องมีความสอดคล้องกันดีที่ไม่ใช่เหมือนทฤษฎีใหม่ ที่ใช้ที่ดินเพียง 15 ไร่ และสามารถที่จะปลูกข้าวพอกิน กิจกรรมนี้ใหญ่กว่า แต่ก็ยังเป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน คนไม่เข้าใจว่ากิจการใหญ่ๆ เหมือนสร้างเขื่อนป่าสักก็เป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน เขานึกว่าเป็นเศรษฐกิจสมัยใหม่ เป็นเศรษฐกิจที่ห่างไกลจากเศรษฐกิจพอเพียง แต่ที่จริงแล้ว เป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน...”

พระราชดำรัส เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 23 ธันวาคม 2542

“...ฉันพูดเศรษฐกิจพอเพียงความหมายคือ ทำอะไรให้เหมาะสมกับฐานะของตัวเอง คือทำจากรายได้ 200-300 บาท ขึ้นไปเป็นสองหมื่น สามหมื่นบาท คนชอบเอาคำพูดของฉันเศรษฐกิจพอเพียงไปพูดกันเลอะเทอะ เศรษฐกิจพอเพียง คือทำเป็น Self-Sufficiency มันไม่ใช่ความหมายไม่ใช่แบบที่ฉันคิด ที่ฉันคิดคือเป็น Self-Sufficiency of Economy เช่น ถ้าเขาต้องการดูทีวี ก็ควรให้เขามีดู ไม่ใช่ไปจำกัดเขาไม่ให้ซื้อทีวีดู เขาต้องการดูเพื่อความสนุกสนาน ในหมู่บ้านไกลๆ ที่ฉันไป เขามีทีวีดูแต่ใช้แบตเตอรี่ เขาไม่มีไฟฟ้า แต่ถ้า Sufficiency นั้น มีทีวีเขาฟุ่มเฟือยเปรียบเสมือนคนไม่มีสตางค์ไปตัดลูกไล่ และยังใส่เนคไทเวอร์ซาเซ อันนี้ก็เกินไป...”

พระตำหนักเปี่ยมสุข วังไกลกังวล 17 มกราคม 2544

7) ประเทศไทยกับเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นให้ผู้ผลิต หรือผู้บริโภค พยายามเริ่มต้นผลิต หรือบริโภค ภายใต้ขอบเขต ข้อจำกัดของรายได้ หรือทรัพยากรที่มีอยู่ไปก่อน ซึ่งก็คือ หลักในการลดการพึ่งพาเพิ่มขีดความสามารถในการควบคุมการผลิตได้ด้วยตนเอง และลดภาวะการเสี่ยงจากการไม่สามารถควบคุมระบบตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เศรษฐกิจพอเพียงมิใช่หมายความถึง การกระเปียดกระเสียนจนเกินสมควร หากแต่อาจพุ่มเฟียยได้เป็นครั้งคราวตามอัธยาศัย แต่คนส่วนใหญ่ของประเทศ มักใช้จ่ายเกินตัว เกินฐานะที่หามาได้

เศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำไปสู่เป้าหมายของการสร้างความมั่นคงในทางเศรษฐกิจได้ เช่น โดยพื้นฐานแล้ว ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม เศรษฐกิจของประเทศจึงควรเน้นที่เศรษฐกิจการเกษตร เน้นความมั่นคงทางอาหาร เป็นการสร้างความมั่นคงให้เป็นระบบ เศรษฐกิจในระดับหนึ่ง จึงเป็นระบบเศรษฐกิจที่ช่วยลดความเสี่ยง หรือความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจในระยะยาวได้

เศรษฐกิจพอเพียง สามารถประยุกต์ใช้ได้ในทุกระดับ ทุกสาขา ทุกภาคของเศรษฐกิจ ไม่จำเป็นจะต้องจำกัดเฉพาะแต่ภาคการเกษตร หรือภาคชนบท แม้แต่ภาคการเงิน ภาคอสังหาริมทรัพย์ และการค้าการลงทุนระหว่างประเทศ

โดยมีหลักการที่คล้ายคลึงกันคือ เน้นการเลือกปฏิบัติอย่างพอประมาณ มีเหตุมีผล และสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ตนเองและสังคม

8) การดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเข้าใจถึงสภาพสังคมไทย ดังนั้น เมื่อได้พระราชทานแนวพระราชดำริ หรือพระบรมราโชวาทในด้านต่างๆ จะทรงคำนึงถึงวิถีชีวิต สภาพสังคมของประชาชนด้วย เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งทางความคิด ที่อาจนำไปสู่ความขัดแย้งในทางปฏิบัติได้

แนวพระราชดำริในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง

8.1) ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละความฟุ่มเฟือยในการใช้ชีวิต

8.2) ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง ซื่อสัตย์สุจริต

8.3) ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันในการค้าแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง

8.4) ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก ด้วยการขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้มีรายได้เพิ่มพูนขึ้น จนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ

8.5) ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่ว ประพฤติตนตามหลักศาสนา

9) การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล

มูลนิธิชัยพัฒนา (2542) ได้กล่าวถึง เศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล คือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อนมีความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะ ตามอัธยาศัย และที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด กล่าวโดยสรุปคือ หันกลับมายึดเส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิตและยึดหลักการพึ่งตนเอง

หลักการพึ่งตนเอง ต้องยึดหลักสำคัญของความพอดีเพื่อให้สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง มี 5 ประการ คือ

(1) ความพอดีด้านจิตใจ : ต้องเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร ประนีประนอมนึกถึงผลประโยชน์ส่วนรวม

(2) ความพอดีด้านสังคม : ต้องมีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนรู้จักผนึกกำลัง และที่สำคัญมีกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากฐานรากที่มั่นคงและแข็งแรง

(3) ความพอดีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม : รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบเพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด และที่สำคัญใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในประเทศเพื่อพัฒนาประเทศให้มั่นคงอยู่เป็นขั้นเป็นตอนไป

(4) ความพอดีด้านเทคโนโลยี : รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมให้สอดคล้องกับความต้องการและควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านของเราเองและสอดคล้องเป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมของเราเอง

(5) ความพอดีด้านเศรษฐกิจ : เพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายดำรงชีวิตอย่างพอควร พออยู่ พอกินสมควรตามอัตภาพ และฐานะของตน

9.1) การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในภาคเกษตรกรรม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงคิดค้น วิธีการที่จะช่วยเหลือราษฎรด้านการเกษตร จึงได้ทรงคิด "ทฤษฎีใหม่" ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2535 ณ โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณวัดมิ่งมงคลชัยพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสระบุรี เพื่อเป็นตัวอย่างสำหรับการทำเกษตรให้แก่ราษฎร ในการจัดการด้านที่ดินและแหล่งน้ำในลักษณะ 30 : 30 :30 : 10 คือ ขุดสระ 30 และเลี้ยงปลา 30 ปลูกพืชไร่พืชสวน 30 และสำหรับเป็นที่อยู่อาศัยปลูกพืชสวนและเลี้ยงสัตว์ใน 10 สุดท้าย

ขั้นตอนในการปฏิบัติในภาคเกษตรกรรม

ขั้นที่ 1 หลักสำคัญของขั้นนี้คือ ให้เกษตรกรมีความพอเพียง เลี้ยงตนเองได้ในระดับชีวิตที่ประหยัดก่อนมีการผลิตข้าวบริโภคพอเพียงประจำปี

ขั้นที่ 2 เมื่อเกษตรกรเริ่มเข้าใจกระบวนการ ขั้นต่อไปก็คือ ให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ร่วมมือร่วมใจกันในด้าน

- (1) การผลิต เช่น พันธุ์พืช การเตรียมดิน ชลประทาน
- (2) การตลาด เช่น ลานตากข้าว ยุ้งข้าว เครื่องสีข้าว การจำหน่ายผลผลิต
- (3) การเป็นอยู่ เช่น กะปิ น้ำปลา อาหาร เครื่องนุ่งห่ม
- (4) สวัสดิการ เช่น สาธารณสุข เงินกู้
- (5) การศึกษา เช่น โรงเรียนทุนการศึกษา
- (6) สังคมและศาสนาซึ่งจะต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยราชการ มูลนิธิ

และเอกชน

ขั้นที่ 3 ติดต่อร่วมมือกับแหล่งเงิน เช่น ธนาคารและแหล่งพลังงาน เช่น บริษัทน้ำมันเพื่อตั้งและบริหารโรงสี หรือตั้งและบริหารสหกรณ์ ช่วยการลงทุนช่วยการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งทั้งสองฝ่ายจะได้รับประโยชน์คือ

(1) เกษตรกรขายข้าวได้ในราคาที่สูงเพราะไม่ถูกกดราคา ส่วนธนาคารกับบริษัทซื้อข้าวได้บริโภคในราคาต่ำเพราะซื้อข้าวเปลือกโดยตรงจากเกษตรกร และมาสีเอง

(2) เกษตรกรซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคในราคาต่ำเพราะเป็นร้านสหกรณ์
ราคาขายส่ง ส่วนธนาคารกับบริษัทก็จะสามารถกระจายบุคลากรได้

9.2) การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในภาคธุรกิจ

หัวใจหลัก คือ การครองตนในทางสายกลาง คือ พอประมาณ มีเหตุผล สร้าง
ภูมิคุ้มกัน และมีบทบาทในการช่วยประเทศ "...การอยู่พอมีพอกิน ไม่ได้หมายความว่า ไม่มี
ความก้าวหน้า มันจะมีความก้าวหน้าแค่พอประมาณ ถ้าก้าวหน้าเร็วเกินไป ถึงขั้นเขายังไม่ถึงยอดเขา
หัวใจวาย แล้วก็หล่นจากเขา ถ้าบุคคลหล่นจากเขาก็ไม่เป็นไร แต่ถ้าคนๆเดียวขึ้นไปวิ่งบนเขาแล้ว
หล่นลงมา บางทีทับคนอื่นๆทำให้คนอื่นต้องหล่นไปด้วย อันนี้เตือนร้อน" ในการบริหารจัดการความ
สมดุลและความพอเพียงจะต้องเริ่มที่เป้าหมาย นั่นคือ

(1) สามารถบริหารงานให้เติบโตสมดุลโดยโตสอดคล้องกับโลกภายนอกโดยไม่
ขยายตัวเกินกว่ากำลังที่มีอยู่ หรือก็คือ ต้องมีประสิทธิภาพในทางการตลาดหรือ Marketing
Effectiveness คือ การตามทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งต้องมีสติ ความรู้ในการติดตามสิ่งใหม่
ที่เกิดขึ้นในโลก

(2) ต้องแสวงหาความรู้กับสร้างความเข้มแข็งหรือเพิ่มความยั่งยืนแข็งแกร่งในการ
ทำงานโดยมีการติดตามเทคนิควิทยาการ แล้วรู้จักเลือกใช้เทคโนโลยีกับนำมาประยุกต์ใช้เพื่อ
ประโยชน์ในการผลิตและการทำงานให้มีประสิทธิภาพดีขึ้น หรือก็คือการเพิ่ม Production
Efficiency

(3) การมีเป้าหมายด้านคุณภาพชีวิต หรือ Quality of Life ทั้งในชีวิตส่วนตัว
และชีวิตการทำงาน นั่นคือ การรู้จักใช้จ่ายบริโภคตามความจำเป็นและอย่างมีเหตุผล เพื่อชีวิตที่อยู่ดีมี
สุข ใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า มีการเรียนรู้ โดยมีความสุขสมดุลทั้งกายและใจ กับมีการออมเพื่อความ
ปลอดภัยด้วย

9.3) การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในภาครัฐบาลและราชการ

เป้าหมายการพัฒนาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 10 คือ

- (1) การพัฒนาคุณภาพคน
- (2) พัฒนาชุมชน/ แก้ปัญหาความยากจน
- (3) ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน
- (4) สร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
- (5) ธรรมภิบาล

การพัฒนาคุณภาพคน

- (1) เพิ่มปีการศึกษาเฉลี่ยเป็น 10 ปี
- (2) อายุเฉลี่ยคนไทย 80 ปี
- (3) พัฒนาแรงงานระดับกลาง 60% ของกำลังแรงงานรวม
- (4) ลดอัตราการเจ็บป่วยโรคป้องกันได้ 5 อันดับแรก
- (5) รายได้เฉลี่ยแรงงานเพิ่มขึ้น 4.5%
- (6) ลดรายจ่ายสุขภาพ 10%
- (7) สัดส่วนนักวิจัย 10 คน ต่อประชากร 10,000 คน

พัฒนาชุมชน/ แก้ปัญหาความยากจน

- (1) ทุกชุมชนมีแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม
- (2) ลดสัดส่วนคนจนเหลือ 4% ภายในปี 2554
- (3) ลดคดีอาญากรรม 10%

ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน

- (1) ภาคเศรษฐกิจในประเทศ / ภาคการค้าระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นเป็น 75%
- (2) ความยืดหยุ่นการใช้พลังงานเฉลี่ยไม่เกิน 1 : 1
- (3) ผลผลิตภาพการผลิตรวมเพิ่มขึ้น 3 % ต่อปี
- (4) สัดส่วนกลุ่มรายได้สูง / รายได้ปานกลาง และรายได้น้อย ไม่เกิน 10 เท่า
- (5) อัตราเงินเฟ้อเฉลี่ยไม่เกิน 4% ต่อปี
- (6) ผลผลิตเอสเอ็มอีต่อจีดีพี เป็น 40% ในปี 2554
- (7) หนี้สาธารณะต่อจีดีพีไม่เกิน 50%

สร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

- (1) พื้นที่ป่าไม้ไม่น้อยกว่า 33% เป็นป่าอนุรักษ์ 18%
- (2) คุณภาพอากาศอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน
- (3) พื้นที่เกษตรในเขตชลประทานไม่น้อยกว่า 31 ล้านไร่
- (4) จัดการของเสียอันตรายจากชุมชนได้ 30%
- (5) คุณภาพแหล่งน้ำอยู่ในเกณฑ์พอใช้ไม่น้อยกว่า 85%

ธรรมาภิบาล

- (1) คะแนนภาพลักษณ์ความโปร่งใส 5.0 ในปี 2554
- (2) ธรรมาภิบาลภาครัฐกิจเอกชนเพิ่มขึ้น
- (3) ภาคประชาชนเข้มแข็ง
- (4) ศึกษาวิจัยพัฒนาองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรม
- (5) ศึกษาวิจัยพัฒนาองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมประชาธิปไตยไม่ต่ำกว่า 20 เรื่องต่อปี

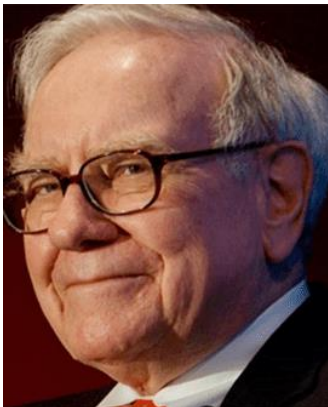
กว่า 20 เรื่องต่อปี

จากผลการวิจัยของ **ภรณ์ หลาวทอง (2555)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์คุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่ ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ ด้านใฝ่สัมฤทธิ์ ด้านความกล้าเสี่ยงในระดับปานกลาง ด้านความกระตือรือร้นไม่อยู่หนึ่งและทำงานหนัก ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ด้านการเรียนรู้จากประสบการณ์ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความหวังในอนาคต ด้านความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจในการทำงานให้บรรลุ ด้านความรู้ ด้านความสามารถในการบริหาร และด้านความคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมาก “เศรษฐกิจพอเพียง” สามารถประยุกต์ใช้ในการประกอบธุรกิจได้ สอนให้ช่วยลดค่าใช้จ่าย ไม่ฟุ่มเฟือย ช่วยลดต้นทุนในการทำธุรกิจ ทำให้ธุรกิจเจริญเติบโตแบบค่อยเป็นค่อยไป มีการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการประกอบธุรกิจในลักษณะ การใช้เทคโนโลยีให้มีความเหมาะสมกับธุรกิจโดยถูกต้องตามหลักวิชาการและราคาถูก การใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมี

ประสิทธิภาพสูงสุด การจ้างงานโดยเน้นคนในท้องถิ่นเป็นหลัก การวางแผนในการสั่งซื้อสินค้าต้องสอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการของธุรกิจ การประกอบธุรกิจโดยไม่มุ่งหวังผลกำไรในระยะสั้น และไม่โลภจนเกินไป ความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการโดยไม่เอาเปรียบผู้บริโภค ลูกจ้าง และผู้จำหน่ายสินค้าเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับผู้ประกอบการ การบริหารความเสี่ยงต่ำ ด้วยการขยายธุรกิจจากการสะสมทุนจากกำไรแทนการกู้ยืมจากภายนอก การประกอบธุรกิจโดยเริ่มต้นจากตลาดในท้องถิ่นก่อน แล้วจึงขยายไปสู่ตลาดในภูมิภาค ตลาดภายในประเทศ แล้วจึงเน้นตลาดต่างประเทศในภายหลัง

9.2.3 ยกตัวอย่างบุคคลน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและประกอบธุรกิจ

การดำเนินชีวิตประจำวันด้วยคำว่า รู้จักพอ เป็นการดำเนินชีวิตตามหลักสายกลาง รู้จักประมาณตนเอง ตามกำลังความสามารถในการหามาได้และการใช้ไปอย่างมีเหตุผลไม่ฟุ้งเฟ้อ หรือใช้อย่างอึดอัด จนทำให้ตนเองได้รับความยากลำบาก การใช้ชีวิตสายกลางนี้จึงทำให้เกิดภูมิคุ้มกัน มีชีวิตมั่นคงในระยะยาว ตามที่คนส่วนใหญ่คิดว่าการมีชีวิตที่พอเพียงเป็นเพราะมีฐานะยากจน หรือเหมาะสมกับคนยากจนเท่านั้น ซึ่งแท้จริงแล้วเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน หากจะยกตัวอย่าง ของ อภิมา เศรษฐีระดับโลกผู้ยิ่งใหญ่ เช่น บิลเกตส์ และวอร์เรน บัฟเฟตต์ หลายคนคงจะเคยได้ยินชื่อเสียงและได้เคยอ่านประวัติที่น่าชื่นชมของนักธุรกิจที่ประสบผลสำเร็จในชีวิต เป็นคนที่รวยที่สุดและที่สำคัญเป็นคนที่มีใจบุญสุนทานที่ยิ่งใหญ่อีกด้วย ดังนั้นเราจะเห็นว่าแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปใช้ได้ในระดับบุคคลนั้นเป็นจริงเพียงใด

ภาพที่ 9.2 วอร์เรน บัฟเฟตต์

วอร์เรน บัฟเฟตต์

แง่มุมหนึ่งของการใช้ชีวิตพอเพียงของวอร์เรน บัฟเฟตต์ (Warren Buffett) นักธุรกิจชาวอเมริกัน เกิดเมื่อปี ค.ศ.1930 เป็นนักลงทุนตั้งแต่วัยเด็กอายุ 11 ปี สามารถซื้ออะไรเล็ก ๆ ได้เมื่ออายุ 14 ปี ด้วยเงินเก็บจากการรับจ้างส่งหนังสือพิมพ์ ใช้ชีวิตที่ผ่านมาถึงปัจจุบันในบ้านเล็กหลังเดิมขนาด 3 ห้องนอน ที่ซื้อหลังแต่งงาน ในบ้านหลังนี้มีทุกสิ่งที่ต้องการแม้จะไม่มีรั้วกำแพง ล้อมรอบ นอกจากนี้ยังขับรถไปไหนมาไหนด้วยตนเอง ไม่มีคนขับรถ ไม่มีคนคุ้มกัน ไม่เคยเดินทางด้วยเครื่องบินส่วนตัว แม้จะเป็นเจ้าของบริษัทขายเครื่องบินส่วนตัวที่ใหญ่ที่สุดในโลก และมีบริษัทในเครือ 63 บริษัท โดยวอร์เรนเขียนจดหมายถึงซีอีโอ

ของบริษัทเหล่านั้นปีละฉบับ เพื่อให้เป้าหมายประจำปี ไม่เคยนัดประชุม หรือโทรคุยกับซีอีโออย่างเป็นทางการ และให้กฎทองแก่ซีอีโอไว้ 2 ข้อ คือ กฎข้อ 1 อย่าทำให้เงินของผู้ถือหุ้นเสียหาย และกฎข้อ 2 อย่าลืมกฎข้อ 1

การใช้ชีวิตประจำวันเมื่อกลับถึงบ้านพักผ่อน ทำข้าวโพดคั่วกิน ดูโทรทัศน์ ไม่สมาคมกับพวกไฮโซ ไม่ใช้โทรศัพท์มือถือ ไม่มีคอมพิวเตอร์บนโต๊ะทำงาน และยังได้แนะนำเยาวชนคน

หนุ่มคนสาวให้หลักห่างจากบัตรเครดิตและลงทุนในตัวเอง ดังนั้นเราจะเห็นภาพสองด้านของวอร์เรน บัฟเฟตต์ ในฐานะของผู้ที่เกิดและดำเนินชีวิตอยู่ในระบบทุนนิยมเสรี แต่การใช้ชีวิตประจำวันของเขา ทั้งในการดำเนินธุรกิจและชีวิตส่วนตัวกลับตรงข้ามกับระบบทุนนิยมสิ้นเชิงเพราะภาพที่ปรากฏเป็นการใช้ชีวิตอย่างพอเพียงที่สามารถใช้ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่และมีคุณธรรม เช่น การให้ข้อคิดดี ๆ แก่สังคม การทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี การเป็นผู้กตัญญูของวอร์เรนทุกครั้งที่กำลังถึงความสำเร็จของตนเองก็จะพูดถึงศาสตราจารย์เบนจามิน เกรแฮม อาจารย์ที่เขาได้ศึกษาปรัชญาการลงทุนด้วยตลอดจนการเอื้อเฟื้อแบ่งปันด้วยการบริจาค 85% ของทรัพย์สินในบริษัท ประมาณ 31,000 ล้านดอลลาร์ จนได้ข้อสรุปที่ว่า วอร์เรน บัฟเฟตต์ มองทะลุวัตถุนิยมและเห็นความหมายที่แท้จริงของชีวิต

ภาพที่ 9.3 บิลเกตต์

บิล เกตต์

สำหรับ บิล เกตต์ (Bill Gates) หรือชื่อเต็มว่า วิลเลียม เฮนรี เกตต์ ที่สาม เป็นนักธุรกิจชาวอเมริกันอีกคนหนึ่ง เกิดเมื่อปี ค.ศ.1955 บิล เกตต์ ครองตำแหน่งอภิมาเศรษฐีหมายเลข 1 ของโลกมา 12 ปีติดต่อกัน เพราะมีทรัพย์สินกว่า 50,000 ล้านดอลลาร์ (ประมาณ 2 ล้านล้านบาท) และได้เกษียณจากงานประจำที่ไม่ต้องไปทำงานทุกวัน เมื่ออายุเพียง 50 ปี ขณะที่ยังมีสุขภาพสมบูรณ์ โดยทุ่มเทเวลาส่วนใหญ่ให้กับมูลนิธิเพื่อการกุศลที่เขาและภรรยาตั้งขึ้น ชื่อว่า Bill & Melinda Gates Foundation มูลนิธินี้มีคำขวัญว่า Bringing innovations in health and learning to the global community หมายถึง

เพื่อนำนวัตกรรมด้านสุขภาพและการเรียนรู้ไปสู่ชุมชนโลก

คำขวัญนี้สะท้อนความตั้งใจที่ต้องการจะใช้สมบัติส่วนใหญ่และความรู้ความสามารถของเขาช่วยขจัดโรคร้ายในโลก โดยสนับสนุนโครงการต่าง ๆ 10,500 ล้านดอลลาร์ 30% บริจาคให้โครงการในสหรัฐ 70 % บริจาคให้โครงการในประเทศต่าง ๆ กว่า 100 ประเทศโดยเฉพาะโครงการเพื่อขจัดโรคร้าย เช่น เอตส์ มาลาเรีย วัณโรคและเพื่อปลูกฝี ฉีดยาให้เด็กเกิดใหม่ในประเทศด้อยพัฒนา นอกจากนี้ บิล เกตส์ เป็นคนประหยัดในการใช้จ่ายส่วนตัว แต่เต็มที่กับการให้แก่สังคมและรักบ้านเกิดอย่างสุดซึ้ง จึงได้ย้ายสำนักงานใหญ่ของบริษัทไปตั้งในย่านบ้านเกิดที่เป็นเมืองเล็ก ๆ จากนั้นได้ช่วยพัฒนาจนเป็นเมืองชั้นนำ

ตัวอย่างของมหาเศรษฐีโลกทั้ง 2 ที่ใช้ชีวิตอย่างพอเพียงสามารถเป็นแบบอย่างสะท้อนถึงหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งในแง่ของการบริหารองค์กรและส่วนตัวซึ่งเป็นปรัชญาที่สอดคล้องกับจริยธรรมทางธุรกิจของผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จระดับโลก ที่สามารถนำมาเป็นแบบอย่างได้ทั้งกับบุคคลที่อยู่ในวงการเดียวกัน หรือบุคคลทั่วไปที่จะนำมาเป็นบุคคลตัวอย่างที่สร้างแรงบันดาลใจสู่การดำเนินชีวิตอย่างมีเป้าหมายของตนได้ (ไสว บุญมา, 2543)

ภาพที่ 9.4 ดร.วัชรมงคล เบญจธนะฉัตร

ดร.วัชรมงคล เบญจธนะฉัตร (บริษัท บารูมดีไซน์ จำกัด)

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมิใช่เป็นแค่ "โมเดล" ที่อยู่ในจินตนาการหรือในกระดาษ แต่มีผู้น้อมนำมาปฏิบัติและสามารถประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะทำให้องค์กรมีความสุข ซึ่งแผนงานสุขภาวะองค์กร ภาคเอกชน ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้ยอมรับให้เป็นหนึ่งใน 100 องค์กรหลากหลายจากกระบวนการตามล่าหา "แก่นแท้" องค์กรแห่งความสุข เพื่อยืนยันว่า **องค์กรแสนสุข หรือ happy model** นั้นไม่ใช่แค่ "กิจกรรม" ที่ต้องทำเพื่อเชื่อมต่อสัมพันธ์อันดีระหว่างพนักงานกับองค์กร หรือเป็น "ภาพลักษณ์

องค์กร" ที่จะนำไปวัดอ้างโฆษณาประชาสัมพันธ์ หวังผลทางการค้าหรือธุรกิจเท่านั้น

บริษัท บารูมดีไซน์ จำกัด คือตัวอย่างองค์กรหรือธุรกิจที่น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาบริหารงานจนประสบความสำเร็จและได้รับรางวัลในฐานะธุรกิจระดับกลาง ซึ่งในงานเสวนาครั้งนี้ **ดร.วัชรมงคล เบญจธนะฉัตร** ประธานกรรมการบริษัทบารูมดีไซน์ จำกัด ก็ได้มาแบ่งปันแนวทางและประสบการณ์ในช่วงเศรษฐกิจพอเพียงในภาคธุรกิจ และหลังจากฟังแล้วก็สรุปความได้อย่างไม่ต้องสงสัยเลยว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเครื่องมือในการสร้างความสุขขององค์กรอย่างแท้จริงและยั่งยืน และเมื่อค้นเข้าไปถึงประวัติและที่มาของบารูมดีไซน์จึงไม่แปลกใจเลยว่า องค์กรแห่งนี้ได้ถูกจัดให้เป็นองค์กรต้นแบบของแอปปีเวิร์คเพลส

"การรักษาสมดุลของธุรกิจด้วยแนวทางบริหารแบบพอเพียงนั้น ทั้งหลายทั้งปวงมาจากแนวของเศรษฐกิจพอเพียงคือ เราจะทำในสิ่งที่เรารักและถนัด" เป็นสิ่งที่ซีอีโอแห่งบารูมดีไซน์ บริษัทที่ผลิตและจำหน่ายอุปกรณ์ตกแต่งห้องน้ำที่กล้าปฏิวัติรูปแบบของเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งห้องน้ำในเมืองไทยบอกเล่า และเป็นแนวทางการบริหารงานที่ทำให้เขาได้รับการคัดเลือกให้เป็นบริษัทธรรมาภิบาล ดีเด่น ประจำปี 2550 นอกเหนือจากรางวัลในภาคธุรกิจการค้าอาทิ ไอเอฟ โพรดักท์ ดีไซน์ อวอร์ด 2007 จากประเทศเยอรมนีที่ถือเป็นเวทีที่ได้รับการยอมรับสถาปนิกทั่วโลก

แนวคิดของเขาคือ "มีความสุขทุกขั้นตอนในการทำงาน" พร้อมทั้งนำหลักของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารธุรกิจโดยมีหลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) ผลิตให้มาก คือ ทำในสิ่งที่เรารักให้มาก 2) ใช้แต่พอดี คือ มีความสุขจากสิ่งที่เราทำ สิ่งที่เราเป็นอยู่อย่างพอเพียง และ 3) ช่วยเหลือผู้อื่น คือ มีความสุขจากการแบ่งปันให้กับพนักงานลูกค้า และสังคม ซึ่งถ้าเราไม่เคยพอก็ไม่มีการเหลือให้คนอื่น

"การรักษาสมดุลของธุรกิจด้วยการบริหารแบบพอเพียงนั้น ทั้งหลายทั้งปวงมาจากแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงคือ เราจะทำในสิ่งที่เรารักและถนัด ซึ่งแนวทางคือพอประมาณ มีภูมิคุ้มกัน และมีเหตุผล ถ้า 3 ห่วงคล้องกัน ตัวที่อยู่ตรงกลางก็คือหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง แต่หากเราพอประมาณแต่ไม่สามารถแข่งขันได้ก็ไม่มีประโยชน์อะไรนอกจากพึ่งพาตัวเองอย่างเดียว

พอตลาดต่างประเทศเข้ามาเราก็แย้ ในขณะที่เดียวกันหากแข่งขันได้ แต่ไปเอาเปรียบคนอื่น ลูกค้า ลูกน้อง ก็หนีไปที่อื่นหมด หรือเอาเปรียบชุมชน ก็เป็นแบบอุตสาหกรรมที่เราเห็นๆ กันอยู่ คือการเอาเปรียบสิ่งแวดล้อม" การขยายความการประยุกต์แนวปรัชญาของในหลวงมาใช้ในภาคธุรกิจจากคำบอกเล่าของ ดร.วิชมงคล ซึ่งฟังแล้วต้องนึกชื่นชมในใจพร้อมกับปรบมือออกมาดัง ๆ

ทำในสิ่งที่ตัวเองรัก...รักในสิ่งที่ตัวเองทำ...คือมีมิติสร้างสุขของปัจเจกบุคคลในโลกแห่งความเป็นจริงที่เชื่อว่า ทุกคนไม่ว่าอยู่ในอาชีพ สถานะใดเข้าใจเข้าถึงอยู่แล้ว และคงจะปฏิเสธไม่ได้ว่าคนที่ทำงานร่วมกันในสิ่งที่ตัวเองรัก และภาคภูมิใจ ย่อมจะส่งผลให้เกิดสังคมหรือองค์กรแสนสุขตามมา

แนวพระราชดำริการพัฒนาของ "พ่อหลวง" ในต่างประเทศ

พระปรีชาสามารถในการวางแผนการพัฒนาและพระเมตตาของ “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9” ที่มุ่งยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้หลุดพ้นความทุกข์ยากและมีความอยู่ดีกินดี สามารถพึ่งพาตนเองได้ ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ส่งผลสำเร็จเป็นที่ประจักษ์ไม่เพียงเฉพาะในประเทศไทย แต่ยังแผ่ไปอย่างกว้างไพศาลในหลาย ๆ ประเทศทั่วโลก เปรียบประดุจสายฝนที่นำความชุ่มชื้นฉ่ำเย็นไปยังพื้นที่แห้งแล้งกันดาร แนวคิดการพัฒนาที่ผนวกการให้ความรู้ควบคู่คุณธรรมและการรู้ประมาณ กำลังหยั่งรากในต่างประเทศ และพร้อมจะผลิตดอกผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นแก่ประชากรโลกด้วยเช่นกัน

ภาพที่ 9.5 จอร์แดน ได้ขอพระบรมราชานุญาตนำเทคนิคการทำฝนหลวงไปใช้ตั้งตั้งแต่ปี 2552
ที่มา: หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ (26 ตุลาคม 2560)

“ฝนหลวง” ชโลมแดนไกล

“โครงการฝนเทียม” เกิดจากพระราชดำริส่วนพระองค์ของ “ในหลวง รัชกาลที่ ๙” ที่เสด็จเยี่ยมพสกนิกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ทำให้ได้ทรงรับทราบถึงความเดือดร้อนของราษฎรและเกษตรกรที่ขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและการเกษตร ด้วยพระมหา

กรุณาธิคุณ ต้องการบรรเทาความทุกข์ร้อนของพสกนิกร จึงได้พระราชทาน “โครงการพระราชดำริ ฝนหลวง” ให้กับ ม.ร.ว.เทพฤทธิ์ เทวกุล ไปดำเนินการ เกิดเป็นโครงการค้นคว้า-ทดลองปฏิบัติการ ฝนเทียม หรือ ฝนหลวง ขึ้นในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อปี ๒๕๑๒ ซึ่งตลอดระยะเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมา **โครงการฝนหลวงได้บรรเทาปัญหาภัยแล้งและการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร ช่วยให้ราษฎรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น**

การทำการเกษตรตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ภูฏาน

ความสำเร็จของโครงการ ทำให้หลายประเทศแสดงความสนใจที่จะขอพระราชทานเทคนิค ฝนหลวงไปบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศของตนเองเช่นเดียวกัน เช่น **จอร์แดน** ซึ่งตั้งอยู่ใน ภูมิภาคตะวันออกกลาง ได้ขอพระราชทานอนุญาตนำเทคนิคการสร้างฝนเทียมของ “**ในหลวง รัชกาลที่ ๙**” ไปใช้ตั้งแต่ปี ๒๕๕๒ ต่อมาในปี ๒๕๕๘ ยังได้ส่งนักวิชาการ ๘ คน มารับการฝึกอบรม ทำฝนหลวงและฝึกปฏิบัติการฝนหลวงในประเทศไทย เพื่อนำเทคนิคนี้ไปใช้ที่จอร์แดน อีกทั้งยังมีการ ลงนามในบันทึกความเข้าใจ (MOU) เมื่อปีที่ผ่านมา (๒๕๕๙) เพื่อความร่วมมือด้านวิชาการภายใต้ โครงการตัดแปรสภาพอากาศโดยเทคโนโลยีฝนหลวง ตลอดจนความร่วมมือด้านการเกษตร

นอกจากจอร์แดนแล้ว พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ยังทรงมีพระบรม ราชานุญาตให้ใช้สิทธิบัตรฝนหลวงถ่ายทอดวิทยาการทำฝนเทียมให้กับอีก ๓ ประเทศ ได้แก่ ออสเตรเลีย แทนซาเนีย และโอมาน

“พอเพียง” เพื่อชาวโลก

องค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ ดิน และน้ำ เพื่อนำไปสู่การพัฒนา คุณภาพชีวิตของประชาชนตามแนวพระราชดำริ ซึ่งมี “โครงการดอยตุง” เป็นต้นแบบนั้น ถูกน้อม นำไปปรับใช้ในหลายประเทศ เช่น **ที่รัฐฉาน ประเทศเมียนมา** นอกจากนี้ ยังมีการน้อมนำ “**ศาสตร์ พระราชา**” ว่าด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิต ไปใช้ในเมืองอาเจะห์ ประเทศอินโดนีเซีย และเมือง บัลค์ ในอัฟกานิสถาน เป็นต้น

ภาพที่ 9.6 ศูนย์การศึกษาและการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ราชอาณาจักรตองกา ซึ่งได้รับความช่วยเหลือทางวิชาการจากรัฐบาลไทย (ภาพจากกระทรวงการต่างประเทศ)
ที่มา: หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ (26 ตุลาคม 2560)

ในประเทศตองกา หรือ ราชอาณาจักรตองกา ซึ่งตั้งอยู่ในภูมิภาคแปซิฟิกใต้ มี “ศูนย์การศึกษาและการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ตั้งอยู่ในเขตพระราชวังของกษัตริย์ทูโปที่ ๖ ของตองกา ตามแบบอย่างโครงการเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ศูนย์การศึกษาแห่งนี้ได้รับความช่วยเหลือทางวิชาการจากรัฐบาลไทย และได้รับความสนใจจากนักเรียน นักศึกษา เกษตรกร และหน่วยงานภาครัฐเดินทางไปเยี่ยมชม ศึกษาดูงาน และค้นคว้าข้อมูลความรู้เกี่ยวกับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เสมอที่นี้มีผู้เชี่ยวชาญหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของไทยไปให้ความรู้-คำแนะนำ เพื่อเพิ่มพูนและรักษาสัดส่วนของปริมาณสารอาหารให้ครบถ้วน สอดคล้องกับอุปสงค์ของการบริโภคในครัวเรือน

นอกจากนี้ ที่ประเทศภูฏาน ยังมีโครงการศูนย์เรียนรู้ต้นแบบด้านการเกษตร ในพระราชดำริของพระราชาธิบดีจิกมี เคเซอร์นัมเกล วังชุก ที่เมืองพุนาคา ซึ่งได้มีการน้อมนำหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ไปปรับใช้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืนแก่ภาคเกษตรกรรมของภูฏาน และเพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ของไทย ผู้ทรงเป็นต้นกำเนิดแนวคิดปรัชญาดังกล่าว และทรงทำให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั้นให้ผลจริง ช่วยให้ชาวไทยและชาวโลกยกระดับคุณภาพชีวิตและมีความสุขอย่างพอเพียงได้อย่างแท้จริง (หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ, 26 ตุลาคม 2560)

สรุป

ในการดำเนินการทฤษฎีใหม่ ได้พระราชทานขั้นตอนดำเนินงาน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ทฤษฎีใหม่ ขั้นต้น สถานะพื้นฐานของเกษตรกร คือ มีพื้นที่น้อย ค่อนข้างยากจน มีการจัดสรรพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัย ให้แบ่งพื้นที่ ออกเป็น 4 ส่วน ตามอัตราส่วน 30:30:30:10 ซึ่งหมายถึง พื้นที่ส่วนที่หนึ่ง ประมาณ 30% ให้ขุดสระเก็บกักน้ำ พื้นที่ส่วนที่สองประมาณ 30% ให้ปลูกข้าวในฤดูฝน พื้นที่ส่วนที่สามประมาณ 30% ให้ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผัก พืชไร่ พืชสมุนไพร ฯลฯ และพื้นที่ส่วนที่สี่ประมาณ 10% ใช้เป็นที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ และโรงเรือนอื่น ๆ ขั้นที่ 2 ทฤษฎีใหม่ขั้นกลาง ให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่ม หรือ สหกรณ์ ร่วมแรง ร่วมใจกันดำเนินการในด้าน (1) การผลิต (2) การตลาด (3) ความเป็นอยู่ (4) สวัสดิการ (5) การศึกษา (6) สังคมและศาสนา ขั้นที่ 3 ทฤษฎีใหม่ขั้นก้าวหน้า ติดต่อประสานงาน เพื่อจัดหาทุน หรือแหล่งเงิน

หลักการพึ่งตนเอง ต้องยึดหลักสำคัญของความพอดีเพื่อให้สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง มี 5 ประการ คือ (1) ความพอดีด้านจิตใจ (2) ความพอดีด้านสังคม (3) ความพอดีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (4) ความพอดีด้านเทคโนโลยี (5) ความพอดีด้านเศรษฐกิจ

การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในภาคธุรกิจ (1) สามารถบริหารงานให้เติบโตสมดุลโดยสอดคล้องกับโลกภายนอก (2) ต้องแสวงหาความรู้กับสร้างความเข้มแข็งหรือเพิ่มความยั่งยืนแข่งขันในการทำงานโดยมีการติดตามเทคนิควิทยาการ (3) การมีเป้าหมายด้านคุณภาพชีวิต หรือ Quality of Life ทั้งในชีวิตส่วนตัวและชีวิตการทำงาน

บุคคลตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและประกอบธุรกิจ เช่น วอร์เรน บัฟเฟตต์ บิล เกตต์ ดร.วิชมงคล เบญจชนะฉัตร

วิธีสอนและ กิจกรรม	1. นำเข้าสู่บทเรียน 2. บรรยายประกอบ Power Point เนื้อหาบทเรียนที่ 9.2 3. ถามตอบเกี่ยวกับการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ 4. สรุปประเด็นสำคัญและอภิปรายร่วมกัน	
สื่อการสอน	หนังสืออ้างอิง	บรรณานุกรมแนบท้ายหน่วยเรียน
	เอกสารประกอบ	เอกสารประกอบการสอนวิชาจริยธรรมทางธุรกิจ (Business Ethics) บทเรียนที่ 9.2
	วัสดุโสตทัศน	- Power Point บทเรียนที่ 9.2 และ LCD Projector - กรณีศึกษา
งานที่มอบหมาย	- ทำแบบฝึกหัดเสริมท้ายบทเรียน - ศึกษาเพิ่มเติมหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินธุรกิจมาวิพากษ์วิจารณ์ในชั้นเรียน	
การวัดผล	1. สังเกตความสนใจในห้องเรียน 2. การตอบคำถามขณะเรียนและการอภิปรายซักถาม 3. ผลงานจากแบบฝึกหัด	

สัปดาห์ที่ 16	ใบเตรียมการสอน	รหัสวิชา 05-052-303
เวลา 3 ชั่วโมง	หน่วยที่ 9 การพัฒนาจริยธรรมธุรกิจอย่างยั่งยืน (ต่อ)	
ชื่อบทเรียน	9.3 รู้และเข้าใจการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน	เวลา 180 นาที
จุดประสงค์การสอน		
	เมื่อได้ศึกษาหน่วยที่ 9 นักศึกษาสามารถ 9.3 รู้และเข้าใจการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน 9.3.1 บอกหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน 9.3.2 บอกการประยุกต์ใช้แนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน	

หน่วยเรียนที่ 9

การพัฒนาจริยธรรมธุรกิจอย่างยั่งยืน (ต่อ)

แผนการสอนประจำหน่วย

9.3 การพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน

9.3.1 หลักการพัฒนาที่ยั่งยืน

9.3.2 การประยุกต์ใช้แนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน

บทนำ

การดำเนินธุรกิจและความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและกลไกการตลาดที่ก่อให้เกิดการเติบโต ขนาดใหญ่การผลิตในเชิงอุตสาหกรรมและการบริโภคที่เกินความจำเป็นจนกระทั่ง เป็นผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม ชีววัฒนุษย์ สัตว์ และพืชพรรณธรรมชาติ แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเริ่มเข้ามามีบทบาทในกระแสการพัฒนาสังคมโลก การพัฒนาที่ยั่งยืนรวมความถึง 3 ด้าน คือเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมซึ่งเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันโครงการพัฒนาใด ๆ ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านนี้ ในหน่วยเรียนนี้ จึงมาทำความเข้าใจกันว่าธุรกิจจะสามารถประยุกต์ใช้แนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างไร ในหน่วยเรียนนี้ จะกล่าวถึงหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน และการประยุกต์ใช้แนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน

9.3 การพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน

9.3.1 หลักการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable development)

การเปลี่ยนแปลงกระแสการพัฒนาของโลกหรือกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) นำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและกลไกการตลาดที่ก่อให้เกิดการเติบโต ขนาดใหญ่การผลิตในเชิงอุตสาหกรรมและการบริโภคที่เกินความจำเป็นจนกระทั่ง เป็นผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม ชีววัฒนุษย์ สัตว์ และพืชพรรณธรรมชาติ โดยไม่คำนึงถึงข้อจำกัดด้านกายภาพ ศักยภาพในการผลิตความสามารถที่จะรองรับการบริโภคและการใช้ประโยชน์จากทุนดั้งเดิม

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเริ่มเข้ามามีบทบาทในกระแสการพัฒนาสังคมโลกนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 เริ่มตั้งแต่สหประชาชาติจึงได้จัดให้มีการประชุมสุดยอดว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (Human Environment) ณ กรุงสตอกโฮล์ม ประเทศสวีเดน ซึ่งเรียกร้องให้ทั่วโลกคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพและต่อมาในปี พ.ศ. 2526 สหประชาชาติได้จัดตั้งสมัชชาโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment and Development) หรือเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า “Brundtland Commission” ได้เรียกร้องให้ชาวโลกเปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงชีวิตให้ปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมและ สอดคล้องกับข้อจำกัดของธรรมชาติรวมทั้งได้เสนอว่ามนุษยชาติสามารถที่จะทำให้เกิด "การพัฒนาที่ยั่งยืน" ขึ้นมาได้

การพัฒนาที่ยั่งยืนได้รับความสำคัญมากยิ่งขึ้นเมื่อสหประชาชาติได้จัดให้มีการประชุมว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (Un Conference on Environment and Development : UNCED) หรือการประชุม Earth Summit ที่กรุงริโอ เดอจาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อปี พ.ศ.2535 ซึ่งผลการประชุมนี้ผู้แทนของ 178 ประเทศรวมทั้งประเทศไทยได้ร่วมลงนามรับรองแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) ซึ่ง ถือเป็นแผนแม่บทของโลกที่ประเทศสมาชิกต้องตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมและเห็นความสำคัญที่จะร่วมกันพิทักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้เกิดขึ้นในโลกจากแผนปฏิบัติการ 21 ข้างต้นประเทศไทยของเราก็รับเอาเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนมาร่วมดำเนินการด้วย โดยเฉพาะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ซึ่ง นอกจากจะมุ่งเน้น "คน" เป็นศูนย์กลางการพัฒนา เน้นเศรษฐกิจพอเพียง เน้นชุมชนเข้มแข็งและอื่นๆ แล้วยังเน้นด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนอีกด้วย

จากการพัฒนาประเทศในระยะ 40 ปีที่ผ่านมา นับตั้งแต่ประเทศไทยได้มีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ในปี พ.ศ. 2504 ยังไม่เคยมีหน่วยงานใดในประเทศไทยที่คำนึงถึงผลการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาว่ามีการพัฒนาอย่างสมดุลใน 2 มิติหรือไม่จนกระทั่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ที่ได้มีการอัญเชิญปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาเป็นปรัชญานำทางในการบริหารและพัฒนาประเทศโดยการส่งเสริมการพัฒนา และบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางและให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่มี คุณภาพทั้งในการบริหารพัฒนาทั้งคน เศรษฐกิจสังคมที่มีความเกื้อกูลและไม่เกิดความขัดแย้งซึ่งกันและกันซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจให้ขยายตัวอย่างมีคุณภาพและแข่งขันได้จะต้องคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ สามารถสงวนรักษาไว้ใช้ประโยชน์ได้อย่างยาวนานด้วยทั้งนี้เพื่อคงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติความหลากหลายทางชีวภาพและคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ สามารถเป็นฐานการผลิตของระบบเศรษฐกิจและการดำรงชีวิตของมนุษย์ได้อย่างต่อ เนื่องตลอดไป

นักพัฒนาในยุคปัจจุบันสนใจการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นอย่างยิ่งโดยเฉพาะนักวิชาการตะวันตกเอง เนื่องจากอดีตได้พัฒนาอย่างผิดพลาดเมื่อมีความตื่นตัวที่จะปรับ ปรงแก้ไขความผิดพลาดในการพัฒนาในอดีตเป็นแนวทางใหม่ที่เรียกว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ซึ่ง ชาวตะวันตกเองก็ยังไม่เข้าใจแน่ชัดแจ่มแจ้งว่าจะพัฒนาในรูปแบบใดพระธรรมปิฎก กล่าวถึงความเป็นมาของสังคมตะวันตกและประเทศไทยในอดีตพร้อมทั้งชี้ให้เห็น ข้อบกพร่องในการพัฒนาทั้งระบบและท่านได้เสนอแนวคิดใหม่ซึ่งขณะนี้องค์กรหลัก สององค์กร คือ องค์การสหประชาชาติและกรรมาธิการสิ่งแวดล้อมโลกกำลังนำแนวคิดนี้มาใช้แต่ยัง คงเป็นรูปแบบที่ยังคงขาดความบูรณาการการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นท่านเองก็เป็นนัก คิดคนหนึ่งที่ได้นำเสนอแนวทางที่องค์กรได้ปฏิบัติอยู่ผนวกกับแนวทางการพัฒนา แบบพุทธซึ่งเน้นการพัฒนาคนเป็นหลักภูมิปัญญาอันละเอียดลึกซึ้งของท่านนั้นก็ เป็นประโยชน์ต่อชาวโลกอย่างมากมายนหาศาลก็ว่าได้

หลังจากการประชุมที่กล่าวแล้วข้างต้นที่เมืองบราซิลประเทศไทยก็ได้กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาประเทศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นผลให้ประเทศไทยได้นำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้วิสัยทัศน์สำหรับการพัฒนาในอีก 20 ปี ข้างหน้า ซึ่งจุดเน้นในการแก้ไขปัญหาความยากจนและยกระดับชีวิตของคนส่วนใหญ่ให้เกิด การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย

โดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักในการดำเนินงาน เพื่อให้เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารจัดการประเทศที่มุ่งสู่ ประสิทธิภาพและคุณภาพให้สามารถก้าวทันโลก ในรูปของเศรษฐกิจที่มีความสมดุลพอประมาณอย่างมีเหตุผล สร้างภูมิคุ้มกัน ก้าวทันโลก เสริมสร้างจิตใจให้คนมีคุณธรรม และมีความซื่อสัตย์สุจริตซึ่งเป็นหลักที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้พัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนมาโดยตลอดในรูป แบบการพัฒนาการเกษตรที่เรียกว่าทฤษฎีใหม่เพื่อรับกับผลกระทบวิกฤติระยะสั้น และผ่อนคลายนโยบายในระยะยาวได้ (เฉลิมเกียรติ แก้วหอม, 2555)

1) ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน

ปกรณเทพ พจี (2549) กล่าวว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นขบวนการสร้างความเที่ยงธรรมความมีประสิทธิภาพและโครงสร้างที่มีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มความเข้มแข็งด้านต่าง ๆ ให้กับชุมชนและภูมิภาคโดยรวม

พระธรรมปิฎก (2539) กล่าวว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่สนองตอบความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบันโดยไม่กระทบกระเทือนความสามารถของคนรุ่นต่อไปในการที่จะสนองตอบความต้องการของเขาเอง

เกื้อ วงศ์บุญสิน (2538) กล่าวว่า การพัฒนาแบบยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่ตรงกับความต้องการตามความจำเป็นในปัจจุบันโดยสามารถรองรับความต้องการหรือความจำเป็นที่จะเกิดแก่ชนรุ่นหลังๆ ด้วยทั้งนี้มาตรฐานการครองชีพที่เลยขีดความจำเป็นขั้นพื้นฐานต่ำสุดจะ ยั่งยืนต่อเมื่อมาตรฐานการบริโภคในทุกหนทุกแห่งคำนึงถึงความยั่งยืนในระยะยาว (Long-term Sustainability) รวมถึงครอบคลุมมาตรการการรักษามรดกทางทรัพยากรที่จะตกกับคนรุ่นหลังโดย อย่าง น้อยให้มากๆ พอกับชนรุ่นปัจจุบันที่ได้รับมาและเป็นการพัฒนาที่กระจายประโยชน์ของความก้าวหน้าเศรษฐกิจได้อย่างทั่วถึง ตลอดจนเป็นการพัฒนาที่ปกป้องสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับโลก โดยรวมเพื่อชนรุ่นหลังและเป็นการพัฒนาที่ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นอย่างแท้จริง

ไพฑูรย์ พงศบุตร (2544) กล่าวว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืน หมายถึง การอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างพอดี เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปได้ ในระยะยาวและมีการกระจายผลประโยชน์ให้แก่คนส่วนใหญ่ รวมทั้งความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างผู้เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า **การพัฒนาอย่างยั่งยืน** หมายถึง การพัฒนาที่ตรงกับความต้องการตามความจำเป็นในปัจจุบันโดยสามารถรองรับความต้องการหรือความจำเป็นที่จะเกิดแก่ชนรุ่นหลัง ๆ เป็นการพัฒนาที่ปกป้องสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างพอดี ทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับโลก เพื่อเพิ่มความเข้มแข็งด้านต่าง ๆ ให้กับชุมชนและภูมิภาคโดยรวม เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ใช้ต่อไปได้ ในระยะยาวและมีการกระจายผลประโยชน์ให้แก่คนส่วนใหญ่

2) วัตถุประสงค์ของการพัฒนาที่ยั่งยืน แบ่งออกได้เป็น 3 ประการ คือ

การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่ครบทุกด้าน แต่เน้นด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากเป็นพิเศษ มีการตั้งเป้าว่าจะพัฒนาถึงจุดไหน แล้วก็พยายามพัฒนาปรับปรุงจุดนั้นให้ดีขึ้นเรื่อยๆ อย่าให้มีตกเหมือนคติพจน์ที่ว่า "ในโลกนี้ไม่มีอะไรดีที่สุดในแต่จะดีเพิ่มขึ้นเพิ่มขึ้นอยู่เสมอ" การพัฒนาที่ยั่งยืนรวมความถึง 3 ด้าน คือเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมซึ่งเชื่อมโยงและ

สัมพันธ์กันโครงการพัฒนาใด ๆ ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านนี้ การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นอะไรที่ไกลกว่าเพียงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นการเปลี่ยนโครงสร้างระบบเศรษฐกิจและสังคมเพื่อลดการบริโภคทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมลงไปในระดับที่ยังรักษาความสมดุลที่ดีทำให้คนอยู่ร่วมกับธรรมชาติโดยไม่ทำลายล้างอย่างที่ผ่านมา และยังทำกันอยู่หลายแห่งให้อยู่ร่วมกันเป็นชุมชน อยู่ดีกินดีและอยู่เย็นเป็นสุข (สุทธิดา ศิริบุญหลง, 2554)

3) ส่วนประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในทุก ๆ นิยามของ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” มีจุดเน้นร่วมกันว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนหมายถึง การปรับปรุงคุณภาพชีวิตมนุษย์ภายใต้ศักยภาพของระบบนิเวศน์ของโลก

การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงมีส่วนประกอบพื้นฐานที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ส่วนประกอบทั้งสามนี้จะเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน วัตถุประสงค์ของการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามแนวคิดของ Edward Barbier คือ การบรรลุเป้าหมายทั้งสามองค์ประกอบนี้ให้ได้ดีที่สุด และโดยที่สังคมไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่สูงสุดในทุกส่วนประกอบได้ จึงจำเป็นต้องยอมลดเป้าหมายในบางองค์ประกอบ เพื่อให้เป้าหมายในองค์ประกอบอื่นเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการจัดลำดับความสำคัญระหว่างองค์ประกอบต่างๆว่าจะให้องค์ประกอบใดมีลำดับความสำคัญที่สูงกว่าองค์ประกอบอื่นๆ เช่น ถ้าให้ลำดับความสำคัญทางการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในอันดับแรก ก็อาจต้องชดเชยด้วยการให้เป้าหมายทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมลดลง

ส่วนประกอบของความยั่งยืนทางเศรษฐกิจนั้น สังคมต้องสร้างความเจริญเติบโตที่ทำให้เกิดกระแสรายได้ที่เหมาะสม ในขณะที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งสต็อกของทุนที่มนุษย์สร้างขึ้น ทุนมนุษย์และทุนธรรมชาติเป้าหมายพื้นฐาน 3 ประการของระบบเศรษฐกิจ คือ

3.1) การเพิ่มขึ้นในการผลิตสินค้าและบริการ

3.2) การตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน หรือการลดปัญหาความ

ยากจน

3.3) ทำให้เกิดการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมเพิ่มขึ้น

เป้าหมายพื้นฐาน 3 ประการนี้จะต้องดำเนินการในแนวทางที่ยั่งยืนตามที่กล่าวมาแล้ว ในส่วนประกอบทางด้านสังคมของการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นจะต้องวางอยู่บนรากฐานของ 2 หลัก คือ หลักการความยุติธรรม และหลักการความเท่าเทียมกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาในระยะยาว การเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสของคนในสังคมจะต้องมีความเท่าเทียมกัน สิทธิมนุษยชนและผลประโยชน์อื่นๆ เช่น อาหาร สาธารณสุข การศึกษา ที่อยู่อาศัยและโอกาสในการพัฒนาตนเอง ความเป็นธรรมในสังคมนี้นับยยะถึงโอกาสที่เท่าเทียมกันของประชาชนทุกคนในด้านการศึกษาและการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างผลิตภาพให้แก่สังคม สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะทำให้เป้าหมายทางสังคมทั้งด้านของความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความเป็นธรรมในสังคม ความเท่าเทียมกันระหว่างเพศ และการมีส่วนร่วมของประชาชนประสบความสำเร็จ

ในส่วนประกอบด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน การรักษาไว้ซึ่งสต็อกของทุนธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ แม่น้ำ ภูเขา แร่ธาตุอันเป็นสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติที่ควรจะดำรงอยู่ที่ทำให้ส่วนประกอบทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยที่ความมีเสถียรภาพของระบบนิเวศน์ของโลกจะไม่ถูกรบกวน

ภาพที่ 9.7 องค์ประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน

ที่มา: <https://goo.gl/images/C3zJHk>

จากภาพแสดงส่วนประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่จะต้องประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก อันได้แก่ ส่วนของระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคม และระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีความสัมพันธ์และพึ่งพาซึ่งกันและกัน การพัฒนาที่ยั่งยืนจะเกิดขึ้นในส่วนที่ทับซ้อนกันของ 3 องค์ประกอบหรือพื้นที่แรเงาในภาพ กล่าวคือ มีการพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคมและมีการปกป้องสิ่งแวดล้อมด้วยในขณะเดียวกัน

สุทธิดา ศิริบุญหลง (2554) ได้กล่าวถึง 3 หลักการพัฒนาแบบยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นการสร้างสมดุลในสามมิติดังที่จะ ได้กล่าวต่อไป นี้ เนื่องจากทุกด้านล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องกันดังนี้

2.1) มิติการพัฒนาด้านสังคม หมายถึง การพัฒนาคนและสังคมให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุลโดยพัฒนาคนไทยให้มีผลิตภาพสูง ขึ้นปรับตัวรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงมีสำนึกและวิถีชีวิตที่เกื้อกูลต่อ ธรรมชาติ มีสิทธิและโอกาสที่จะได้รับการจัดสรรและผลประโยชน์ด้านการพัฒนาและคุ้มครองอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม และพึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคง มีระบบการจัดการทางสังคมที่สร้างการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายรวมทั้งมีทุนทาง สังคมที่อยู่หลากหลายมาใช้อย่างเหมาะสม เพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีคุณภาพมีการเรียนรู้ตลอดชีวิตและมีความ สมานฉันท์เอื้ออาทร

2.2) มิติการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพอย่างต่อเนื่องในระยะยาวและเป็นการขยายตัวทาง เศรษฐกิจที่มีคุณภาพ การพัฒนาทางเศรษฐกิจจะต้องเป็นไปอย่างสมดุลและเอื้อต่อประโยชน์ต่อคนส่วน ใหญ่เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีความสามารถในการแข่งขันและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจนั้นจะต้องนำมาจากกระบวนการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีสะอาดลดปริมาณของเสีย ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมไม่สร้างมลพิษที่จะกลายมาเป็นต้นทุนทางการผลิตในระยะต่อไปรวมทั้งเป็นข้อจำกัดของการเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

2.3) **มิติการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม** หมายถึง การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในขอบเขตที่คงไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพและสามารถพลิกฟื้นให้กลับสู่สภาพใกล้เคียงกับสภาพเดิมให้มากที่สุด เพื่อให้คนรุ่นหลังได้มีโอกาสและมีปัจจัยในการดำรงชีพ ซึ่งจะต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติมุ่งการจัดการให้เกิดสมดุลระหว่างการใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างเกื้อกูลรวมถึงการชะลอการใช้และ นำเทคโนโลยีสะอาดมาใช้ให้มากที่สุด

9.3.2 การประยุกต์ใช้แนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน

หลักการได้นำมาปรับใช้กับการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีจุดสำคัญอยู่ที่การดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยวให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปได้ในระยะเวลานาน มิใช่เพียงเพื่อคนรุ่นปัจจุบันเท่านั้นรวมถึงการลดการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลืองและลดปริมาณของเสียที่จะเป็นอันตรายแก่สิ่งแวดล้อมมีการกระจายรายได้ และผลประโยชน์ให้แก่คนในท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่เปิดโอกาสให้ คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการ การให้บริการแก่นักท่องเที่ยว รวมถึงให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดสรรงบประมาณและจัดการ ทรัพยากรอย่างเหมาะสม มีการสร้างเครือข่ายเพื่อเผยแพร่แนวคิดความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (สิน สุโรบล. 2546)

จนในปี พ.ศ. 2545 องค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้เป็นปีสากลว่าด้วยเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมและธุรกิจในช่วงหลายปีที่ผ่านมาได้เอื้อ ประโยชน์กับชุมชนน้อยมาก ในทางตรงข้ามชุมชนเองก็ได้รับผลเสียจากการท่องเที่ยวโดยตรง เช่น การสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เนื่องจากชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการท่องเที่ยวที่ตนเอง

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนี้ได้ให้ความสำคัญกับชุมชนท้องถิ่นได้ มีการร่วมกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการรวมถึงการกระจายรายได้ สู่ท้องถิ่นอย่างเป็นธรรมเพราะว่าการพัฒนาอย่างยั่งยืนเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อ ชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้บริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ของตนเองโดยกระบวนการ เรียนรู้ เช่นเดียวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งได้มีนักวิชาการได้กล่าวว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้พัฒนาจากแนวคิด เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สอดคล้องกับ กระแสการพัฒนาอย่างยั่งยืนของโลกเมื่อครั้งมีการประชุมสุดยอดสิ่งแวดล้อมโลก ณ กรุงจานีโร ประเทศบราซิล อันมีผลก่อให้เกิดกระแสการพัฒนา 3 ประการได้แก่

- 1) กระแสความต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
- 2) กระแสที่ต้องการท่องเที่ยวที่เน้นศึกษาและเรียนรู้
- 3) กระแสความต้องการพัฒนาคน

พจนาน์ สนวนศรี (2546) มีแนวคิดของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกิดขึ้นจากการตอบโจทย์คำถามที่ว่า การท่องเที่ยวจะ ก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนได้อย่างไรมิได้มองว่าชุมชนจะได้ประโยชน์ อะไรจากการท่องเที่ยว ซึ่งโดยหลักการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องใช้ชุมชนเป็นเจ้าของมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจและกำหนดทิศทางการท่องเที่ยว ส่งเสริมความภาคภูมิใจของตนเองยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ต้องจัดการให้มีความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม รักษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่นก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรมเคารพในความแตกต่างก่อให้เกิด

ผลตอบแทนที่เป็นธรรมต่อคนในท้องถิ่น รวมถึงการกระจายรายได้สู่ชุมชนแบบต่างๆ เช่น การให้บริการการนำเที่ยวการขายของที่ระลึก เป็นต้น

หลังจากที่มีการประชุมนานาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ณ กรุงโจฮันเนสเบิร์ก แอฟริกาใต้ได้มีข้อสรุปว่าก่อนปี พ.ศ.2548 ทุกประเทศต้องกำหนดยุทธศาสตร์ระดับประเทศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและในประเทศไทยได้นำเศรษฐกิจพอเพียงไปเป็นวิสัยทัศน์สำหรับการพัฒนาประเทศอีกถึง 20 ปี ช่างหน้ามีจุดเน้นที่การจัดความยากจนและยกระดับชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและความกินดีอยู่ดีของคนไทยโดยยึดปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักในการทำงาน เพื่อให้เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารจัดการประเทศมุ่งสู่ประสิทธิภาพและคุณภาพให้ก้าวทันโลกในรูปแบบเศรษฐกิจที่สมดุลพอประมาณอย่างมี เหตุผล สร้างภูมิคุ้มกันก้าวทันโลก เสริมสร้างจิตใจของคนไทยให้มีคุณธรรมมีความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งเป็นหลักที่พระเจ้าอยู่หัวทรงใช้ในการพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนมาโดย ตลอด โดยเพื่อรับกับผลกระทบของวิกฤติที่เกิดขึ้นระยะสั้นและผ่อนคลายนปัญหาในระยะ ยาวซึ่งมียุทธศาสตร์ที่สำคัญด้วยกัน 2 ประการได้แก่

1) การพึ่งตนเอง การพึ่งตนเองของชุมชนแสดงออกได้หลายรูปแบบ เช่น การใช้วัตถุดิบ เพื่อการผลิตที่หาได้ในท้องถิ่นแทนการหาจากภายนอก การใช้ผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่นแทนที่ใช้ผู้เชี่ยวชาญจากต่างถิ่น การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างรายได้แทนการรับเอาเทคนิคใหม่มาใช้พึ่ง แหล่งทุนในท้องถิ่นแทนการก่อหนี้จากต่างถิ่นการจัดชุมชนด้วยตัวเองแทนการ สนับสนุนจากภายนอกการตัดสินใจลงมือปฏิบัติเองแทนที่จะรอความช่วยเหลือจากรัฐบาลตลอดจนมุ่งสร้างทุนทางเศรษฐกิจ

2) ความพอเพียง เห็นว่าเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยเลือกสินค้า เกษตรที่มีอยู่แล้ว เน้นการลดค่าใช้จ่ายแทนการมุ่งรายได้ นอกจากนี้ยังต้องสร้างหลักประกันโดยการผลิตให้เพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือน ประเทศไทยได้มีการกำหนดให้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักในการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 โดยมียุทธศาสตร์และภารกิจวัตถุประสงค์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนมีทั้งหมด 7 อย่างได้แก่ (สรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม. 2544)

(1) การพัฒนาคุณภาพคนอย่างต่อเนื่องจากแผนที่ผ่านมา การมีคุณธรรมจริยธรรมและความรู้สุขภาพที่ดี

(2) การเน้นความสมดุลและชนบท โดยทำให้เกิดความสมดุลและเชื่อมโยงกัน

(3) การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเรื่องปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรในภาคเศรษฐกิจ

(4) การพัฒนาการจัดการเศรษฐกิจมหภาคโดยมีประสิทธิภาพทั้งเรื่องการเงิน การคลัง ภาษีรวมทั้งบทบาทภาครัฐ เอกชนและบริการ

(5) การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยการปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการ

(6) พัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้เข้ากับเทคโนโลยีสารสนเทศ

(7) บริหารจัดการที่ดีทุกระดับทั้งการเมือง ราชการ เอกชน ชุมชนและครอบครัว

การพัฒนาที่ยั่งยืนจะพัฒนาทุกองค์ของการพัฒนาโดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมจะเน้น เป็นกรณีพิเศษคือใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเท่าที่จำเป็นให้หมดช้าขณะเดียวกันเสริมสร้างให้มากขึ้น เช่น ไม้ตัดไม้ทำลายป่าและปลูกป่าควบคู่กันกันไป โดยในการพัฒนาอย่างยั่งยืนจะต้องมีดัชนีชี้วัดที่เรียกว่า Sustainable Development Indicator โดยตัววัดครบ 4 ด้าน คือ

- (1) สังคม
- (2) เศรษฐกิจ
- (3) สิ่งแวดล้อม
- (4) สถาบันและองค์กร

ซึ่งทางสภาพัฒน์ทำตัวแบบไว้พอสมควรคล้าย ๆ ดัชนีชี้วัด "ความอยู่ดีมีสุข" จะมีตัวชี้วัด 7 ตัว คือ

- (1) ความรู้
- (2) ชีวิตการทำงาน
- (3) รายได้และความยากจน
- (4) สภาพแวดล้อม
- (5) ชีวิตครอบครัว
- (6) การบริหารจัดการที่ดี
- (7) สุขภาพอนามัย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

สุมาลี สันติพลวุฒิ และคณะ (2545) ได้ศึกษาแนวทางในการวางแผนชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยให้ความหมายไว้ว่า “ชุมชนยั่งยืน คือ ชุมชนที่ประชาชนภายในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีเพราะชุมชนมีความเข้มแข็ง” ดังนั้นการพัฒนาชุมชนยั่งยืนจึงหมายถึง การพัฒนาชุมชนหรือการพัฒนาทางสังคมที่มุ่งเน้นการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น เพื่อให้ปลอดจากความยากจน ความไม่รู้ ความเจ็บป่วยเพราะความหิวโหยตลอดจนให้ประชาชนได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ทั้งจากการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตประจำวันในขณะเดียวกันชุมชนที่ประชาชนอาศัยอยู่นั้นจะต้องเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งซึ่งหมายถึงชุมชนที่มีความ พร้อมในปัจจัยที่จะส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงมีองค์กรสนับสนุนในชุมชนมีการสื่อสารการเรียนรู้ และมีศักยภาพที่พึ่งตนเองได้

ดลพัฒน์ ยศธร (2542) ศึกษาเรื่อง การนำเสนอรูปแบบการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวพุทธศาสตร์โดย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้การวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์ เพื่อนำเสนอรูปแบบการศึกษานั้นจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนเอกสารที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวคิดขององค์การสหประชาชาติ แนวคิดขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งชาติ (องค์การยูเนสโก) ศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) รวมถึงศึกษาเอกสารข้อมูลอื่นๆ ทางพุทธศาสนาพร้อมกับสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางพุทธศาสตร์จำนวน 2 ท่าน เมื่อวิเคราะห์สาระสำคัญของแนวคิดทั้งหมดแล้วผู้วิจัยได้จัดเสวนาวิชาการใน หมู่ผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและวิเคราะห์รูปแบบการศึกษาที่ผู้วิจัยสร้าง ขึ้นจากนั้นนำเสนอนักวิชาการและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้และความเหมาะสมใน

การนำไปปฏิบัติผลการวิจัยพบว่ารูปแบบของการศึกษา นี้ คือการศึกษาแบบไตรสิกขาที่พัฒนาคนทั้งด้านพฤติกรรม (ศีล) จิตใจ (สมาธิ) และปัญญาเป็นการพัฒนาตามแนวพุทธศาสตร์ที่เป็นการพัฒนาที่ถูกต้องและได้สมดุล จะนำไปสู่ผลสำเร็จในการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งการศึกษาเช่นนี้ต้องศึกษาทั้งเนื้อหา (ปริยัติ) การลงมือปฏิบัติ (ปฏิบัติ) เพื่อให้เข้าใจปฏิจลสมุปปาทคือกฎแห่งธรรมชาติหรือกฎของชีวิตอันจะนำไปสู่ผล สำเร็จ (ปฏิเวธ) ขณะเดียวกันก็ศึกษาวิชาการอื่นๆ (วิชาการทางโลก) ไปในกระบวนการเรียนการสอนซึ่งต้องประกอบไปด้วยความเป็นกัลยาณมิตรระหว่างผู้ สอนและผู้เรียนด้วย

สรุป

หลักการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการตามความจำเป็นในปัจจุบันโดยสามารถรองรับความต้องการหรือความจำเป็นที่จะเกิดแก่ชนรุ่นหลัง ๆ การพัฒนาที่ยั่งยืนรวมความถึง 3 ด้าน คือเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

การประยุกต์ใช้แนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้นำมาปรับใช้กับการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีจุดสำคัญอยู่ที่การดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยวให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปได้ในระยะเวลานาน มิใช่เพียงเพื่อคนรุ่นปัจจุบันเท่านั้นรวมถึงการลดการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลืองและลดปริมาณของเสียที่จะเป็นอันตรายแก่สิ่งแวดล้อมมีการกระจายรายได้ และผลประโยชน์ให้แก่คนในท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่เปิดโอกาสให้ คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการ การให้บริการแก่นักท่องเที่ยว รวมถึงให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดสรรงบประมาณและจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม มีการสร้างเครือข่ายเพื่อเผยแพร่แนวคิดความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

วิธีสอนและ กิจกรรม	1. นำเข้าสู่บทเรียน 2. บรรยายประกอบ Power Point เนื้อหาบทเรียนที่ 9.3 3. ถาม-ตอบเกี่ยวกับการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน 4. สรุปประเด็นสำคัญและอภิปรายร่วมกัน	
สื่อการสอน	หนังสืออ้างอิง	บรรณานุกรมแนบท้ายหน่วยเรียน
	เอกสารประกอบ	เอกสารประกอบการสอนวิชาจริยธรรมทางธุรกิจ (Business Ethics) บทเรียนที่ 9.3
	วัสดุโสตทัศน	- Power Point บทเรียนที่ 9.3 และ LCD Projector
งานที่มอบหมาย	- ทำแบบฝึกหัดเสริมท้ายบทเรียน - ศึกษาเพิ่มเติมหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนมา วิพากษ์วิจารณ์ในชั้นเรียน	
การวัดผล	1. สังเกตความสนใจในห้องเรียน 2. การตอบคำถามขณะเรียนและการอภิปรายซักถาม 3. ผลงานจากแบบฝึกหัด	

แบบฝึกหัดเสริม 9.1

1. จงบอกความหมายของสิทธิมนุษยชน: SA800/WRAP มาพอสังเขป
2. มาตรฐานแรงงานว่าด้วยความรับผิดชอบทางสังคม (Social Accountability 8000 : SA 8000) มีสาระสำคัญอย่างไรบ้าง
3. จงบอกบทบาทและความรับผิดชอบในการดำเนินธุรกิจ มาพอสังเขป
4. จงบอกการเสริมสร้างจริยธรรมทางธุรกิจในองค์กร มาพอสังเขป
5. จงบอกการสร้างแรงจูงใจที่ก่อให้เกิดการพัฒนาจริยธรรมทางธุรกิจ มาพอสังเขป
6. ระดับขั้นพัฒนาการทางจริยธรรม (Model Development Theory) ของคนมี 6 ขั้น (The Six Stages of Moral Judgment) อะไรบ้าง จงอธิบายมาพอสังเขป

แบบฝึกหัดเสริม 9.2

1. จงอธิบายทฤษฎีใหม่ พร้อมยกตัวอย่างมาพอสังเขป
2. จงอธิบายการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินธุรกิจ พร้อมยกตัวอย่างมาพอสังเขป
3. จงยกตัวอย่างบุคคลที่มีชื่อเสียง และนำมาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและประกอบธุรกิจ มา 1 ตัวอย่าง พร้อมอธิบายมาพอสังเขป
4. ให้ท่านศึกษาโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรที่ดิน ทรัพยากรประมง ทรัพยากรการผลิตทางการเกษตร การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มาอย่างละ 1 โครงการ

แบบฝึกหัดเสริม 9.3

5. จงบอกความหมายของหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน มาพอสังเขป
6. จงบอกองค์ประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน มีกี่มิติ อะไรบ้าง
7. จงบอกการประยุกต์ใช้แนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน มาพอสังเขป
8. จงวิเคราะห์กรณีศึกษาที่ประยุกต์ใช้แนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเนื้อหาหน่วยเรียน

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2539). *การประเมินผลจากสภาพจริง (Authentic Assessment)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- เกื้อ วงศ์บุญสิน. (2538). *ประชากรกับการพัฒนา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. น.71-72.
- จินตนา บุญงการ. (2541). *สภาพแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- เฉลิมเกียรติ แก้วหอม. (30 กันยายน 2555). *หลักการพัฒนายั่งยืน (Sustainable development)*. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2561 จาก <http://sukanrat.blogspot.com/2012/09/sustainable-development.html>
- ดลพัฒน์ ยศธร. (2542). *การนำเสนอรูปแบบการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวพุทธศาสตร์*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปกรณเทพ พจี. (2549). *ปัจจัยที่มีผลต่อโครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาหมู่บ้านเมืองบางจังหวัดหนองคาย*. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. น.16-17.
- พจนา สวนศรี. (2546). *คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนโครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ*. กรุงเทพฯ: กองทุนแคนาดาประจำประเทศไทย. น.12-13.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2539). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง. น.25.
- ไพฑูริย์ พงศะบุตร. (2544). *พจนานุกรมฉบับที่ 27*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช. น.21.
- ภรณ์ หลาวทอง และคณะ. (2555). *การประยุกต์คุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่*. วิจัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2542). *พระราชกรณียกิจพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหาราช*. มูลนิธิชัยพัฒนา, 50.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2560). *เศรษฐกิจพอเพียง*. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2561 จาก มูลนิธิชัยพัฒนา: http://www.chaipat.or.th/site_content/34-13/3579-2010-10-08-05-24-39.html
- เรวัต ต้นตายนนท์. (2560). *ธุรกิจกับการสร้างนวัตกรรม*. สืบค้นเมื่อ 5 ธันวาคม 2560. จาก <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/639896>
- สรรพศิลปศาสตราจารย์ การจัดการทรัพยากร. (2542). *ทฤษฎีใหม่: แนวทางการจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรที่ยั่งยืน*. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2561 จาก สรรพศิลปศาสตราจารย์ การจัดการทรัพยากร: https://web.ku.ac.th/king72/2542-09/res05_02.html
- สรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม. (2544). *เศรษฐกิจพอเพียง: พื้นฐานสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน*. นนทบุรี: เพชรรุ่งการพิมพ์.

- สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดอุดรธานี. (ตุลาคม 2552). *มาตรฐานแรงงาน*. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2561 จาก สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดอุดรธานี:
<http://www.oocities.org/udornlabour/standardlabour2.htm>
- สำนักพระราชวัง. (2525). *สมุดภาพโครงการตามพระราชดำริ*. กรุงเทพฯ.
- สิน สุโรบล. (2546). *การท่องเที่ยวโดยชุมชนแนวคิดประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ*. เชียงใหม่:
 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. น.52.
- สุทธิดา ศิริบุญหลง. (2554). *การพัฒนาแบบยั่งยืน : กระบวนการกระทำทางเศรษฐกิจสังคม (metabolism) และการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติเชิงสร้างสรรค์*. น.22-25.
- สุภาพร พิศาลบุตร. (2549). *การวางแผนและการบริการโครงการ*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
- สุมาลี สันติพลวุฒิ และคณะ. (2545). *แนวทางในการวางแผนระดับชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน กรณีศึกษาตำบลเขาสามยอกและตำบลขอนแก่นน้อย*. รายงานการวิจัย:
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร.
- ไสว บุญมา. (2543). *เศรษฐกิจพอเพียง : ภูมิปัญญาชาติไทย*. กรุงเทพฯ: พี.เอ.ลีฟวิง.
- หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ. (26 ตุลาคม 2560). *แนวพระราชดำริการพัฒนาของ 'พ่อหลวง' ในต่างประเทศ*. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2561 จาก หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ:
<http://www.thansettakij.com/content/222936>
- อำพล เนานรงค์. (2542). *ประมวลบทความทางวิชาการเกษตรปี 2538-2541*. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการเกษตร.

สัปดาห์ที่ 17	ใบเตรียมการสอน	รหัสวิชา 05-052-303
เวลา 3 ชั่วโมง	สอบปลายภาค	
ชื่อบทเรียน	หน่วยเรียนที่ 6-9	เวลา 180 นาที
จุดประสงค์การสอน		
	สอบปลายภาค หน่วยเรียนที่ 6-9	

วิธีสอนและ กิจกรรม	สอบปลายภาค หน่วยเรียนที่ 6-9	
สื่อการสอน	หนังสืออ้างอิง	
	เอกสารประกอบ	ข้อสอบปลายภาค
	วัสดุโสตทัศน	-
งานที่มอบหมาย	-	
การวัดผล	ข้อสอบปลายภาค	